Kaesz Gyula

K.

Ujság 1941. máj. 8.

— **Az Iparmüvészeti Társulat közgyülése.** Szerdán délután tartotta meg a maga helyiségében ötvenhatodik évi közgyülését az Iparmüvészeti Társulat *József Ferenc* királyi herceg, a társulat örökös elnöke megnyitó beszédében visszapillantást vetett az elmult esztendő országos érdekü eseményeire, majd pedig a társulat müködését és annak eredményeit ismertette. A kir. herceg ezután átnyujtotta a megválasztott előkelőségeknek a tiszteleti tagsági oklevelet, majd a társulat „Magyar Otthon"-kiállitása kitüntetettjeinek a különböző dijakat Kultuszminiszteri elismerést kapott Flach János, Jálics János, Gábriel Frigyes, Kaesz Gyula és Mináry Pál épitőiparmüvészek; az iparügyi miniszter aranyérmét nyerték Jakab Gyula, a két ezüst érmet Thurnherr Károly és Houba Antal fiai mübutorasztalosmesterek; a három bronzérmet kapták ifj. Emszt Kálmán fémmüves, Kinál Sándor ülőbutorkészitő és Szenft József mübutorasztalosmester. Az Iparmüvészeti Társulat iparmüvészeti nagy aranyérmét nyerték: Kaesz Gyula iparmüvésztanár, a két ezüstérmet Devecska Ferenc iparmüvésztanár és Schubert Ernő textiliparmüvész, a Társulat ipari aranyérmét kapták Nagy Antal butorgyáros, a két ezüstérmet pedig Kovács László mübutorasztalosmester és Főző Sándor kárpitosmester. — Kampis Antal egyetemi m. tanár emlékezett meg ezután kegyeletes szavakkal Lux Elek és Orbán Antal szobrászról, a társulat két elhunyt müvész-tagjáról. Em-

Nemes cód

lékbeszédét a jelenvoltak állva hallgatták meg. A választmány tagjainak megválasztása után a királyi herceg zárószavaival végződött a közgyülés.

PIATNIK RT. BUDAPEST

Magyar Grafika 1929 1-2 m

HAPPY
BIRTHDAY

Kaesz Gyula
(Budapest 1879 – Budapest 1966)

Belsőépítész diplomáját az Iparművészeti Iskolában szerezte. 1919-től 1952-ig ugyanitt tanárként működött, 1952–58 között az Iparművészeti Főiskola igazgatója volt. Építészi, lakberendező és bútortervező gyakorlatot folytatott.
(Kassai Kereskedelmi Bank 1930, Nemzeti Takarékpénztár 1932, Flóris cukrászda 1933, stb.).
1935–38 között szerkesztette a Bútor c. lakberendezési folyóiratot, majd a felszabadulás után részt vesz az Új Építészet c. lap szerkesztésében.
Pályájának indulása tulajdonképpen még a szecesszióba gyökerezik, majd nagy hatással volt rá a 20-as évek Kozma barokkja.
Az 1930-as években tervezett belső enteriőrjei az európai modern áramlatokkal való azonosulását mutatják. Szakirói tevékenysége is jelentős.
Rajzi hagyatékát a Magyar Építészeti Múzeum őrzi.

Kaesz Gyula: Kiállítási pavilon terve, 1936.
pausz – szén
60,5X40,5 cm

Neves belsőépítészünk számos kiállítást és kiállítási épületet tervezett az 1930-as években. Az 1936. évi BNV. Magyar Királyi Dohányjövedék kiállítási épülete egy vasbetonépítmény, melynek téglányalakú kiállítási részét, egy alul üzletekkel ellátott alapépítményre helyezi. Kétoldalról lépcsőfeljárók vezetnek a kiállítótérbe, melynek megvilágítását az oldalfalakon kialakított nagyméretű üvegfelületek biztosítják.

Kaesz Gyula: Bp. II. Zsigmond és Török u. sarkán építendő bérház terve, 1926.
karton – tus
48,7X32 cm

Az összhatásában már modernes építészeti formákat mutató terven a késői bécsi szecesszió valamint a német art deco jellegzetességei is érződnek. (Főbejárati kapu virágdíszítése, a nyilászárók felett elhelyezett háromszöges párkánydekorációk, pártázatok a tető felett. (Ami a legszembetűnőbb az az ablakok osztásának, keretezésének még hagyományos megoldása.

Szendrői Jenő
(Makó 1913

Tanulmányait a Budapesti Műszaki Egyetemen végezte 1930–35 között, majd a bécsi Technische Hochshulében tanult. 1939-től önálló tervező. Korai munkái közül kiemelkedik a Janáky Istvánnal közösen tervezett, Bp. Fő u. Anyag és Árhivatal épülete. (Ma Könnyűipari Minisztérium). 1948-tól az IPARTERV egyik megszervezője és főmérnöke. Fontosabb építészeti alkotásai: Bp. Honvédelmi Minisztérium (1949–50), Bp. Fémkutató Intézet, Lauber Lászlóval közösen (1950). Irodalmi munkássága is jelentős.

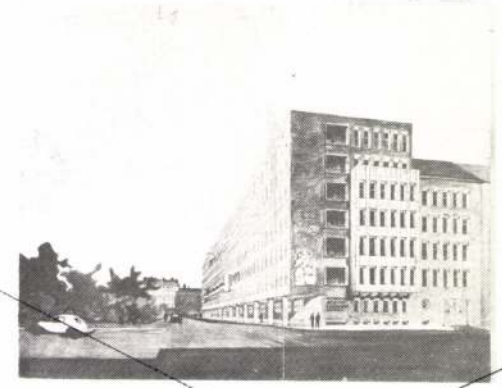

Janáky István – Szendrői Jenő: Anyag és Árhivatal székháza a Fő u.-ban, Bp. 1942.
karton, aquarelle
50,3X38,7 cm

A hatemeletes, téglaborításos épület az irodaház jellegzetes példája. A homlokzat már-már unalmassá való méretét a földszinti árkádosítás, s a második emelet középső szakaszán elhelyezkedő kiugratott erkély enyhíti. Az oldalhomlokzat megoldása mozgalmasabb, eltérő anyaghasználatával és ablakosztásával.

27

Janáki István
(Hódmezővásárhely 1901 – Budapest 1966)

A Budapesti Műszaki Egyetemen diplomázott 1929-ben. 1936-ig Arvé és Gettenberg, Töry és Pogány, majd Pogány Móric irodáiban dolgozott. 1935-ben az Áfonya utcába tervezett villát. 1936-ban Másirevich Györggyel közösen nyert pályázat alapján a margitszigeti Palatinus uszodát építette. 1939-ben a Diószegi úti Tűzőrség épületét, 1940-ben Szendrői Jenővel a Fő utcai Anyag- és Árhivatalt és a Madách téri OTI bérházat tervezte.
A felszabadulás után 1948-ban Hódmezővásárhelyen művelődési házat, 1949-ben a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem beépítését, 1951-ben a Veszprémi Vegyipari Műszaki Egyetemet tervezte. 1959-ben Kecskeméten az Aranyhomok szálloda, étterem, vásárcsarnok, fedett uszoda épült tervei szerint. 1952–58 között a budai Várpalota helyreállításához, 1956-ban az isztambuli gyógyszállóhoz készített terveket, de ezek nem valósultak meg. 1959-ben készítette a Rácz fürdőt is magába foglaló tabáni gyógyfürdő és szálló tanulmányterveit.

Janáky István: Bérvilla terve (1930-as évek)
fénymásolat
77X36,7 cm

A négyszintes, hasáb tömegű épület nemcsak formai megoldásaiban követi a funkcionális elveket. Minden emeleten (melyszintenként egy-egy lakás) a benapozásnak megfelelően változik a terek nyitottsága (szoba ablak, üvegezett előtér, terasz). Ez a megoldas teszi változatossá a homlokzatot. Az épületen tetőteraszt is találunk.

28

Kaesz Gyula

Kósa Zoltán

K.

— **Magyar építőművészek sikere Angliában.** A Londonban megjelenő előkelő folyóirat, a *The Studio* minden évben évkönyvet ad ki, a legkiválóbb építészeti művek bemutatása céljából. Ebben az évben először két magyar építész, *Kaesz* Gyula és *Kósa* Zoltán munkáit, magyaros villaépületeit is közli a Studio évkönyve, ami annál figyelemreméltóbb, mert valamennyi ország csak tizenhat építésszel szerepel a kötetben.

Pesti Napló

1936. márc. 28.

1-5 keménység

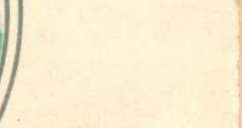

csak 24 fillér

UJDONSÁG! OTHELLO-M

3 keménységben: 10

Magyaro r szági vezérképviselő: TEICHNER DEZSŐ,

Az áruházi gyilkos nyomában

A Párisi Áruház alagsorában elkövetett bestiális kegyetlenségű gyilkosság tettesét *még nem sikerült kézrekeríteni.* Szerdán nagy razziát tartottak, amelyen több alvilági bűnözőt hallgattak ki a gyilkossággal gyanúsított gengszter életmódjáról és szokásairól. A kihallgatások után most már pontosan megállapítható, hogy a gyilkos *28 év körüli, 160 cm magas, kisportolt alakú, szélesvállú, barnaszemű, vékony barna szemöldökű, barnahajú, kreolbőrű, keskeny szájú férfi.* Arcvonásai markánsak, élénk viselkedése ellenére kevésszavú, inkább másokat hagy beszélni. *Legutoljára sötétszürke kabátban, lovaglónadrágban, bilgeri-csizmában, barnacsíkos ingben és őzbarnaszínű, széleskarimájú kalapban látták.*

— **Halálra ítélt pártszolgálatos.** A népbíróság *Késmárky*-tanácsa *elutasította Sera János gépmunkás újrafelvételi kérelmét. Sera* nyilas pártszolgálatos volt Kapuvárott és kegyetlenül bánt a baloldali érzelmű lakossággal. Egy esetben kivégzésben is részt vett. *Sera* halálos ítélete végrehajtható, *mert az amerikai hatóság mint illetékes fórum, nem kérte kiadását.*

A RÁDIÓ CSÜTÖRTÖKI MŰSORA:

BUDAPEST I. 6.30: Falurádió. 6.45: Reggeli torna. 7.00: Hírek, műsorismertetés. 7.20: Az Áttelepítési Kormánybiztosság közleményei. 7.38: Hanglemezek. Közben: Naptár. 8.00: Asszonyok világhíradója. 8.15: Hanglemezek. 9.00: A Postászenekar játszik. 10.00: Hírek. 12.00: Hírek. 12.05: Hanglemezek. 12.45: Szappanyos Gabriella riportja. 13.05: Vibrafónegyüttes. 13.45: Képeslap ismeretlen városrészről. Kőbányáról küldi Barabás Zoltán. 14.00: Hírek. 14.10: Művészlemezek. 14.55: A MNDSZ vándorambulanciája. 15.15: Rádióiskola. 15.55: Műsorismertetés. 16.00: Mátó Áron klarinétozik. 16.30: A rádió gyermekujsága. 17.00: Hírek. 17.10: Párthíradó. 17.20: A Magyar Hadifogolyhíradó rádióközleményei. 17.25: Vöröskereszt-közlemények. 17.45: Staud Géza előadása. 18.00: Fonyvessy Éva énekel, a Házi-együttes játszik. 18.45: A Magyar-Szovjet Művelődési Társaság műsora. 19.00: Közvetítés az Operaházból. „Az álarcosbál." Dalmű három felvonásban. Az első felvonás után: Hírek, sporthírek. A második felvonás után: Petőfi világa. Lányi Zsigmond előadása. Előadás után: Hírek és krónika oroszul. 22.00: Hírek. 22.20: Mit hallunk holnap? 22.30: Anita Mezetova, Stanoje Jankovics, Jasi Gostics és Zsarkó Zvelsz, a belgrádi operaház tagjainak hangversenye. 23.00: Kövess szó — sok lemez. 24.00: Hírek. 00.10: Hírek és krónika franciául. 00.20: Hírek és krónika angolul.

BUDAPEST II. 17.00: Jazzegyüttes. 18.00: Hírek. 18.05: Szabó Gizella énekel. 18.30: Jazzkedvelők iskolája. 19.00: Hanglemezek. 19.30: Falurádió. 20.00: Tréfás táncolemezek. 20.30: A rádió szabadegyeteme. 1. A történettudomány mesterei. Dr Fischer Endre egyet. tanár előadása. 2. A szocializmus kérdései című sorozatban „A magyar munkásmozgalom". Tolnai György előadása. 21.00: Hírek. 21.15: Cigányzene. 22.15: Operettrészletek. Hanglemezek.

— **Vajda Jánosról** dr Bóka László író beszél a Fővárosi Népművelési Központ Szabad Egyetemén ma délután 6 órakor VIII, Múzeum körút 6—8. sz. alatt. (X)

Áldás a babának!
Gyártja: M. Odolművek Rt.

Drótkerítést, vasszerkezetet gyorsan és jutányosan szállít DEICHSEL sodronygyár, XIII, Váci út 98 Tel.: 201-856, 201-403, 200-024

Mi hát a béke?

A Balatonon töltöttem a húsvéti ünnepeket, ahol éjféltájban a következő megjegyzés ütötte meg a fülemet. — Odanézz, ez már az igazi béke.

Mohó fürdővendégek lesték az igazi béke tüneteit, mely egy lovagias ügy képében jelentkezett. Felháborodott fiatalember vont felelősségre egy meghökkent fiatalembert, mert az állítólag tüzetesebben nézte meg a társaságában levő hölgyet. Nem értek az illik-nem-illik dolgokhoz, nem is ártom magam bele, csak az lepett meg, hogy az igazi békét még mindig így képzelik, ilyen cigányzenés alá festéssel, ahol a szerető szívek angol szövetben, francia emprimében találnak egymásra s két taktus közben sóhajtoznak, fenyegetnek, ígérgetnek egy elsüllyedt kor szabályai szerint, melyet ott viselnek szívükbe vésve, pénztárcájuktól délnyugatra.

Én az igazi békét abban láttam, hogy Botocska Mihály, öreg urasági cseléd, aki negyven évig görnyedt a teszthelyi Festetich grófék szolgálatában, most a saját földjén termeli a zöldborsót, s olyan meggyőzően magyaráz a belterjes gazdálkodás előnyeiről, a szövetkezet szükségességéről, mintha mindig is ezen törte volna a fejét.

Nekem az igazi béke, hogy a munkásifjak esti tanfolyamon kapják meg mindazt a tudást, melybe eddig bele sem szagolhattak. Hogy nem kell hétrét görnyedni, remegőre intonálni a hangot, hogy bejusson a szegényember egy közhivatalba. Nekem az a béke, hogy a balatoni fürdőhelyek felé dolgozókkal megrakott teherautók robognak s a hajdani luxusszállók olyanokkal telnek meg, akik úgy gondoltak a nyaralásra, pihenésre, mint egy kacsalábon forgó kastélyra... ,

Nekem az a béke, ahogyan tatarozzák, csinosítják a tanoncüdülőket, hogy necsak tessék-lássék hajlékul szolgáljon, de szívderítő, jókedvű legyen! Az az igazi béke, mely nem csupán kötelességet teljesít, de örömmel, meggyőződéssel, ifjonti lobogással csinálja a dolgát. Mert hát a békének is vannak változatai s hogy ki mire emlékszik, mit szeretne vissza, mi rezegteti meg benne a „hajdani szép időket" —, vallomás és világnézet dolga...

Palotai Boris

SZELLEMI ÉLET

Helyet a Fővárosi Képtárnak!

Nehéz sor, amikor afölött kell ítélkezni, hogy *a kultúrának egyformán jelentős két értéke* közül melyiknek juttassuk az élet pálmáját. Salamoni ítélet nem lehetséges, vagy-vagy, az egyik érték áldozatul esik. Arról van szó, hogy a jogos tulajdonosnak visszaadott Károlyi-palotát Károlyi Mihály a *48-as történelmi múzeum* létesítésére szánta. Nagy történelmi emlékeink és érdekeink fűződnek ahhoz, hogy a magyar szabadságharc emlékei ott legyenek, ahonnan az osztrák szoldateszka elragadta Batthyány Lajost. Az új múzeum, melyet az 1848-as centenárium tesz még külön is időszerűvé, szükségképpen *kiszorítja onnan a Fővárosi Képtárat.*

A Fővárosi Képtár egyike azoknak a kultúrintézményeinknek, amelyeket a legkényesebb igényekkel szemben állíthatjuk oda Európa kirakatába. A legsötétebb napokban ennek az intézménynek volt bátorsága a művészet *minőségi* támogatására. Színvonala magasrendű és a magyar képzőművészetnek jelen korunkat illető legteljesebb keresztmetszetét gyűjtötte össze, pártoskodás nélkül, az esztétika magasabb követelményeinek szemmeltartásával. Kiállításai — ismételjük a kifejezést — a legmagasabb művészi élménnyel szolgáltak, nevelő hatásuk példás volt s nem utolsó sorban kell említenünk, hogy a Fővárosi Képtár *az általános válságban egyik főmecénásként állt a válságba jutott művészet mögött.* A kultúrának ezt a pompás szigetét sujtja most a hajléktalanság méltatlan problémája.

Ha két fontos érdek összeütközik, nem vagyunk olyan gazdagok, hogy kultúránk bármelyik értékét veszni hagyhatnók, *ki kell elégíteni mindkét érdeket.* Ezeknek a soroknak célja, az, hogy minden illetékes tényező figyelmét felhívjuk a Fővárosi Képtár hajléktalanságával együtt járó súlyos nemzeti károsodásra. Ennek bekövetkeznie *nem szabad: méltó helyet,* kiállításokra és raktározásra alkalmas helyiségeket kell sürgősen teremteni e kiváló intézmény számára, hogy nevelő és művészetpártoló munkája egy percre meg ne szakadjon.

Kultúrkrónika

Az *Éneklő Munkás*, a Magyarországi Munkásdalegyletek Országos Szövetségének hivatalos közlönye második számával jelent meg, amely érdekes tartalmával már teljesíti hivatását és a komoly zenefolyóiratok igényével léphet fel. *Molnár Antal* „Az énekkari műveltség mai alapjairól" írt igen számottevő tanulmányt. *Paul Hindemith* rendkívül figyelemreméltóan szól hozzá a füzet központi témájához: „Milyen legyen a korszerű énekkari mű". *Vásárhelyi Zoltán* a stílusok problémáját fejtegeti. *Jemnitz Sándor* a dalosszövetség harmadik csoporthangversenyéről írt részletes ismertetést. A füzet tartalmát gazdag hírrovat egészíti ki, amelynek fontos része *Kiscsely Gyula* hozzászólása „A jó rádióközvetítés érdekében".

*

A budapesti román-magyar kultúrhetet megelőzően Bukarestben sor kerül a romániai magyar íróknak és a román szellemiség képviselőinek újabb találkozására. A találkozót április 20-a és 22-e között tartják meg. *Octavian Livezeanu* tájékoztatásügyi miniszter levélben felkérte a Romániai Magyar Írók Szövetségét, küldje el képviselőit. Az írószövetség elhatározta, hogy *Gaál Sándor* elnök, *Nagy István* alelnök, *Méliusz József* főtitkár, *Szentimrei Jenő* művészeti vezérfelügyelő, *Asztalos István, Szemlér Ferenc, Kacsó Sándor* és *Kós Károly* képviselik majd az erdélyi magyar írókat.

*

A *Kozma Lajos* szerkesztésében megjelenő „Új építészet" című építőművészeti folyóirat legújabb száma közli *Preisich Gábor* elgondolásait az építkezés előmozdításáról, megfelelő közületi beavatkozás alapján. *Gerle György:* „Az építész szerepe a gyárvezetésben" címmel, a modern építés elveinek alkalmazásáról szól e speciális területen. *Kozma Lajos* az ipar művészi formaproblémáiról szól, *Kaesz Gyula* a pesti portálok fejlődését mutatja be harmóniájuk tekintetében a ház homlokzati hatásával. *Borsos László* ismerteti a Martinovics-emlékpályázat eredményét. *Major Máté* a tervgazdasági javaslatot ismerteti az építkezések szempontjából. *Vajda Pál* az „Előfeszített vasbetonszerkezetek"-kel foglalkozik. A folyóirat tartalmát könyvszemle és műszaki tájékoztató egészíti ki.

— **Bélbajoknál** reggelente *Ferenc József* keserűvizet. (X)

Nyomdászhangversenyek vidéken

A Gutenberg Társaság (nyomdászok zenei és művészeti köre) a húsvéti ünnepek alatt Szegeden és Hódmezővásárhelyen nagysikerű hangversenyt rendezett. A társaság szépmultú zenekara *Elsner Béla* karnagy vezetésével nagy felkészültségről tett tanuságot. *Ágai Karola, Tóth Boriska, Környei Lajos, Kovács József* és *Szigeti Sándor* sikeres magánszámai egészítették ki a műsort. *Márton Jánosné* művészi zongoraszáma és kísérő játéka nagy tetszést váltott ki mindkét helyen a termeket zsúfolásig megtöltő közönségből. Megállapítható, hogy a törekvő munkáskar együttes szereplése mind művészi, mind társadalmi szempontból eseményt jelentett az alföldi városokban.

A hangversenyt Szegeden *Szlusni József* elvtárs, Hódmezővásárhelyen *Takács Ferenc* elvtárs nyitotta meg.

Szerelmem

Filmoperett, sok bonyodalommal, még több humorral és kedves zenével. A *főszereplő Szmirnova* bájosan csengő hangjával kitölti s egy édes kisfiú-színésszel együtt sikerre viszi a filmet. Teljesen elütő a szokványos giccshangulatú operettörténetektől, mert a szereplők egészségesen ízmos, vidám játéka, természetes hangulatot kelt a közönségben. Ez az elsődleges értéke a szovjet filmeknek, a hasonló témájú egyéb külföldi filmekkel szemben. (MAFIRT-film, Uránia.)

Kis kalauz

Az Akadémia II. osztályának április 14-én, hétfőn délután ½5 órakor tartandó ülésén Ortutay Gyula székfoglalót tart „A mai belső migráció és a néprajzkutatás" címmel. Április 15-én, kedden délután 5 órakor Bartók György rendes tag olvas fel Kirkegaard exisztencializmusáról.

FŐVÁROSI ZENEKAR hangversenyei:
Händel—Haydn—Brahms sorozat VI.
FRICSAY — RÖSLER
Haydn: Üstdob szimf. Händel: áriák. Brahms: II. szimf. Ma, csütörtökön este ½8, Zeneak.
SOMOGYI — MOZART EST
Nagysikerű külföldi útja után és a bécsi filharmonikus koncertje előtt, április 12, szombaton este ½8, Zeneak.

Rosalia Chladek
táncestje 16-án. (Rózsavölgyi.)

SZÍNHÁZAK MŰSORA

Opera: Álarcosbál (7). **Nemzeti: Kaméliás hölgy** (7). Nemzeti Kamara: Romok (7). Víg: Három nővér (7). **Pesti Színház:** Nincs előadás. **Madách:** Egerek és emberek (7). **Művész:** Vidám kísértet (7). **Belvárosi:** Fehér szoba (7). **Fővárosi Operett:** Okos mama (7). **Medgyaszay:** Szakítsa helyettem (7). **Pódium:** Mester-Dálnokok (½8). **Kamara Varieté:** Csak felnőtteknek (7). **Royal:** Hej, szinművész (7). **Józsefvárosi:** Vadvirág (7). **Vidám Operett:** Nincs előadás.

MOZIK MŰSORA

ADY (tel.: 220-230): Csitri (3, 5, 7; szombat és vasárnap: 1-kor is).
CITY (tel.: 128-129): Egész évben farsang (¼4, ½6, ⅛8; szomb. és vasárn.: ½2-kor is).
CORVIN (tel.: 339-993): Öt lépés Kairó felé (4, 6, 8; vasár- és ünnepnap: 11 és 2-kor is).
ELIT (tel.: 138-993): Casablanca (¼4, ½6, ⅛8; szombat, vasár- és ünnepnap: ½2-kor is).
KAMARA (tel.: 423-901): Egész évben farsang (4, 6, 8; szomb. és vasárn.: 2-kor is).
LLOYD (tel.: 123 043): Öt lépés Kairó felé (¼4, ½6, ⅛8; szombat, vasár- és ünnepnap: ½2-kor is).
ÓBUDA: Gályarab (¼4, ½6, ⅛8).
PALACE (tel.: 222-426): Aloma, a Délsziget királynője (11, 1, 3, 5, 7, 9).
PATRIA: Casablanca (4, 6, 8; szombat, vasárnap és ünnepnap: 2-kor is).
PHÖNIX: Fiú vagy leány (11, 1, 3, 5, 7).
UGOCSA: „York őrmester (¼3, 5, ⅛8).
ADRIA (Pestszentlőrinc): Operaház fantómja (½6, ⅛8; vasár- és ünnepnap: ¼4-kor is).
CORSO (Újpest, tel.: 423-495): True Glory (Így történt). (¼6, ½6; vasár- és ünnepnap: ¼4-kor is).
JÓZSEF ATTILA (Rákospalota, tel.: 232-196): Richmondi rejtély (¼6, ⅛8; vasár- és ünnepnap: ½2 és ¼1 kor is).
VILÁGOSSÁG (Pestszenterzsébet): Emlékszel még és Préri az én hazám (¼6, ⅛8; vasár- és ünnepnap: ½2 és ¼4-kor is).
WEKERLE (Kispest): Boszorkányt vettem feleségül (6, 8; vasár- és ünnepn.: 4-kor is).

Írógépet sürgősen vennénk magas áron FUNK, V, Csáky u. 4. Tel.: 129-220

Alsógödön egy Duna-strandi és 2 strandvendéglő újjáépítési feltételekkel bérbeadó. Érdeklődni: községi előljáróságon, április 20-ig

SZERELMEM! DUNAJEVSZKIJ OPERETTFILMJE
HÉTRE PROLONGÁLVA 2. URÁNIA

Nyugtalansággal és aggodalommal

néztük a nemzetgyűlés szerdai ülésén a kisgazdapárti képviselők magatartását, amikor az elnök a szövetkezeti törvényjavaslat sürgősségéről elrendelte a szavazást. Sulyokék és a Kisgazdapártból kivált több jobboldali természetesen tiltakozásba és zajongásba kezdett —, ez jogn az ellenzéknek. Nem tudjuk, ez az ellenzéki közjáték rémítette-e meg a kisgazdapárti honatyákat, vagy pedig szívük szavára hallgattak, amikor a szavazás előtt futva és tömegesen hagyták el az üléstermet. Sőt akadt a kisgazdapárti padsorokban egy-két olyan képviselő is, aki bentmaradt és a javaslat ellen szavazott.

A szövetkezeti törvényjavaslat hosszas pártközi tárgyalásokon született meg, amelyeken ott voltak a Kisgazdapárt kiküldöttjei is. Nemcsak ott voltak, hanem hozzá is szóltak a tárgyhoz és több esetben érvényesítették is álláspontjukat. A javaslat tehát a négy koalíciós párt javaslata, amelyért mindegyik pártnak vállalnia kell a felelősséget.

Ez elől a felelősség elől siettek ki a folyosókra a kisgazdapárti képviselők, akik élvezik a kormánypártiság előnyeit, de ugyanakkor élvezni akarják az ellenzékieskedés olcsó babérjait is. És ez az, ami nem megy!

Most múlt el, csak néhány hete egy hosszú és keserves belpolitikai válság. Alig kezdi meg működését a kormányzati gépezet, alig tesz egy lépést a fejlődés felé a demokrácia — ismét ilyen jelenségek szemtanui vagyunk.

Nyugtalansággal és aggodalommal látjuk ezt a magatartást. Azt látjuk, hogy a teremtő békés együttműködés, a demokrácia fejlődése csak egyedül a mi magánügyünk marad.

Félünk, hogy gyors feledésbe merültek a közelmúlt fogadkozásai és ígéretei. Félünk, hogy megint csak kibújik a szeg a zsákból. És mi, szociáldemokraták, felelősségünk tudatában azt szeretnők, ha a szerdai kínos intermezzo, valóban csak valami tévedés lenne, meg nem ismétlődő tévedés. Mert mi dolgozni, alkotni, teremteni akarunk.

Jobboldali angol vélemény a brit-spanyol pénzügyi egyezményről

(London. — TASS.) A brit-spanyol pénzügyi egyezmény megnyitja az utat az angol-spanyol kereskedelmi forgalom megnövekedése számára — írja az „Observer" című szélső konzervatív angol lap.

„Gazdasági szemszögből nézve ez a tény mind a két állam részére igen előnyös,

politikai szemszögből szemlélve azonban badarsággá változtatja egész spanyol politikánkat."

A cikk írójának az a véleménye, hogy a pénzügyi egyezmény megkötését el kellett volna halasztani. Kijelenti, ilyen körülmények között

az egyezmény csak arra szolgál, hogy Francoékat megerősítse.

„Ráncoljuk a homlokunkat és ugyanakkor kereskedünk Franco-val" — fejezi be cikkét az „Observer".

— **Zamercev városparancsnok látogatása a Műegyetemen.** Szerdán délben *Zamercev* városparancsnok, *Kővágó* polgármester kíséretében meglátogatta a Műegyetemet. A városparancsnok az egyetem dísztermében lezajlott ünnepségen kijelentette, hogy támogatni kívánja a Műegyetemet, mert mint mérnök, tudatában van a műszaki értelmiség nagy hivatásának. Az ünnepség utáni díszebédon *Csürös Zoltán* rektor, *Németh* professzor, dékán és *Szabó Ákos*, a Technikus Kör főtitkára mondottak beszédet

Az ujságírók szövetsége szociáldemokrata indítványra üdvözli a nyomdászokat

A Magyar Ujságírók Szövetsége szerdán délután választmányi ülést tartott, amelynek egyetlen tárgysorozati pontja „A Holnap" ügyében való állásfoglalás volt. Több elvi felszólalás után a szociáldemokrata ujságírók részéről deklarációt olvastak fel, amely szerint

a szociáldemokrata választmányi tagok szolidaritást vállalnak a nyomdászokkal és üdvözlik őket abból az alkalomból, hogy tettekkel állottak ki a demokrácia védelmére.

Ezután *Száva István* elvtárs javaslatot terjesztett be, amelyet a Magyar Ujságírók Szövetsége választmánya nagy többséggel elfogadott.

A határozat szövege az alábbi:

A Magyar Ujságírók Országos Szövetségének választmánya megállapította, hogy jogi szempontból a nyomdászoknak elvitathatatlanul emberi joguk van arra, hogy megtagadják olyan nyomdai termék előállítását, amely súlyosan sérti emberi önérzetüket és következetesen támadásban részesíti a nyomdászok szabad szervezetét.

Tartalmilag megállapította a választmány, hogy „A Holnap" eddigi magatartása valóban nem kívánatos a demokrácia szempontjából és így „A Holnap" irányzatának esetleges győzelme súlyos veszedelmet jelentene a demokrácia, a szabadságjogok és ezek között természetesen a sajtószabadság számára is.

A Magyar Ujságírók Országos Szövetségének választmánya tehát sem jogi, sem tartalmi szempontból nem látja a sajtó szabadságának sérelmét „A Holnap" nyomdai személyzetének munkabeszüntetésében.

A Magyar Irószövetség irodalmi estje a jugoszláv írók részvételével

A Magyar Írók Szövetsége a Budapesten tartózkodó jugoszláv írók tiszteletére jugoszláv irodalmi estet rendezett. Az esten megjelent a politikai élet több vezető személyisége és a magyar írótársadalom színe-java, míg jugoszláv arészről ott volt *Brankov* őrnagy, a budapesti jugoszláv delegáció vezetője. *Tildy Zoltánné* nyitotta meg az irodalmi estet. Őszinte, meleg szívvel és komoly nagyrabecsüléssel üdvözölte a jugoszláv vendégeket. Hangsúlyozta, hogy a két ország viszonyában az első nemes és baráti gesztus 1945 tavaszán Jugoszláviából érkezett, amikor a hívó szóra ő maga is elment Jugoszláviába és ott kitárt, baráti kezekre és szerető szívekre talált.

A Magyar Írók Szövetsége nevében *Gergely Sándor* üdvözölte a jugoszláv vendégeket. *Popovics Jován* szólalt fel ezután a jugoszláv írók részéről és Jugoszlávia valamennyi írójának üdvözletét tolmácsolta a magyar íróknak. Hangsúlyozta, hogy az új demokratikus Magyarországot Jugoszláviában megértéssel és rokonszenvvel nézik. A jugoszláv írók népeik kölcsönös megismertetése céljából együttműködésre hívják fel a magyar írókat. Meggyőződése, hogy közös erőfeszítéssel megteremtik a kulturális együttműködést.

Illyés Gyula a meghívott jugoszláv írókról festett írói arcképet, majd *Pécsi Blanka* és *Csuka Zoltán* jugoszláv költők verseiből szavalt, *Mladen Leszkovác* „Petőfi a szerb irodalomban" címmel tartott előadást. Végül *Ortutay Gyula* közoktatásügyi miniszter üdvözölte a jugoszláv vendégeket.

Az összeesküvők védői beszéltek

A népbíróság *Jankó*-tanácsa szerdán folytatta az összeesküvők bűnperének tárgyalását. Ezen a napon a vádlottak védői szólaltak fel, akik azt igyekeztek bebizonyítani, hogy védenceik *nem követtek el semmiféle bűncselekményt.* A védőbeszédek előterjesztése után *Szentmiklóssy* védője halasztást kért csütörtökre. Ezt az elnök meg is adta. Csütörtökön reggel a tárgyaláson *Szentmiklóssy* védője szólal fel.

Folytatják a robbantásokat

A lőszerek összegyűjtését és megsemmisítését április 10-én, csütörtökön délben újra megkezdik a II. kerületi Mechwart téren. Ezután a Naphegy utca és Naphegy tér összegyűjtött lőszereinek felrobbantására kerül sor, majd április 12-én a XI. kerületben, a Bocskay úti városi házak mellett összehordott robbanóanyagot semmisítik meg. Április 13-án, vasárnap reggel 7 órától délelőtt 11 óráig a Honvéd utca, Markó utca, Semmelweis utca és Klotild utca között elterülő térségben összegyűjtött robbanóanyagokat tüntetik el. A polgármester figyelmezteti a közönséget, hogy a tereken és a romok között senki ne mászkáljon.

Sztálin generalisszimusz Románia díszpolgára

(*Moszkva.* — „MTI.") A román parlament határozatot fogadott el, amelynek értelmében *Sztálin* generalisszimusznak a román állami díszpolgárságot adományozza, hogy ezzel is kifejezze háláját a fasizmus alól való felszabadításáért.

Viharos ülés az Interparlamentáris Unióban

(*Kairó.* — Reuter.) Az Interparlamentáris Unió szerdai ülésén *Stokes* brit képviselő tiltakozott az egyiptomi felszólaló ellen, mert az a palesztinai problémát részletesen ismertette. A brit képviselő javasolta, hogy a palesztinai kérdésről ne rendezzenek vitát. Szerinte a kérdést különben sem szabad összekeverni a hontalan zsidó személyek ügyével. A felelősség Palesztina ügyében nem az arabokat, hanem a nyugati hatalmakat terheli.

Csökkent a gyilkosságok száma

— mondja a főkapitányi jelentés

Budapest főkapitánya jelentést adott ki a rendőrség márciusi működéséről. Eszerint az elmúlt hónapban hat gyilkosság, négy szándékos emberölés, 41 rablás, 1135 betörés történt Budapesten. *A szándékos emberölések, betörések és lopások száma emelkedett, ezzel szemben a gyilkosságok száma csökkent.* Megvesztegetés miatt 24 személy ellen indult eljárás, valamint 31 személyt személyes szabadság megsértése, 75 személyt pedig hivatali hatalommal történt visszaélés címén vontak felelősségre. *Statáridlis bűncselekmény miatt 49 személy került a bíróság elé.*

A jelentés a továbbiakban a gazdasági bűncselekmények csökkenéséről számol be, majd megállapítja, hogy *169 fővel kevesebb a rendőri őrség száma, mint az elmúlt hónapban volt.* Összesen 34 női rendőr van szolgálatban. Sztájkok és tüntetések nem voltak. A központi internálótáborból kilenc fogoly szökött meg, az őrizetesek létszáma 2773. A rendőrség 800 autó üzembentartási engedélyt adott ki egy hónap alatt.

— **Az „Egyesülés a dunai országok jogászegyüttműködésére"** által rendezett magyar-osztrák jogásztalálkozó csütörtökön kezdődik Budapesten. Előreláthatólag a közeljövőben sor kerül hasonló együttműködésre a román és a magyar jogászok között.

Eső- és ballonkabát?

Békebeli eredeti angol és svájci ballonok **még raktáron.**
Loden-kabátok, garantáltan vízhatlan double esőkabátok
és üvegátlátszó eredeti angol anyagból készült női kabátok

Természetesen MEGINT
WIMPASSING-tól
Váci ucca 9 • Andrássy út 8

KAESZ Gyula

Ipari Művészet 1972/4.

IPARI FORMA

EMLÉKEZÉS KAESZ GYULÁRA

Bennsőségesen emlékezett meg Kaesz Gyula Kossuth-díjas professzor halálának ötödik évfordulóján a Magyar Képzőművészek Szövetsége belsőépítész-szakosztálya a magyar tárgykultúra nagy mesteréről. Fekete György átadta Kaesz Gyula küzdőtársainak az ez alkalomra készített emlékérmet, ezzel is adózva Kaesz Gyula kortársainak eredményes munkájukért. Az emlékérmet Gábriel Frigyes, Juhász László, Kovács Zsuzsa, Lukács Kató, Major Máté, Nagy Károly, Nyáry László, Tálas Gyula kapták.
Az alábbiakban közöljük dr. Major Máté professzor megemlékezését.

Azért jöttünk ma itt össze – kollégái, tanítványai, barátai –, hogy emlékezzünk, mert éppen öt esztendeje annak, hogy – felesége, Lukács Kató, ösztönzője és munkatársa szavával – „a kisember elment". Igen, termetre kicsi volt Kaesz Gyula, de az emberi és művészi jó kvalitások seregét hordozta magában. Sőt, míg ilyképpen élnek bennünk egykori hús-vér valóságának körvonalai, és pontosan, embervoltának kedves képe, egyre nagyobbra nőnek szellemének kontúrjai, gazdagodik egyéniségének elbűvölő portréja. Mindnyájan, akik jelen vagyunk, nagyjában-egészében ismerjük pályájának fontosabb állomásait és művészi munkájának eredményeit, mégis, míg az utóbbiakat, alkotásait – hiszen ma is léteznek és hatnak – felsorolni és jellemezni nem érzem szükségesnek – vizuális memóriánk őrzi őket –, szakmai útjai néhány mozzanatának, dátumának felidézését, számbavételét igen – ezeket nehezebben tartjuk emlékezetünkben. Kaesz Gyula az Iparművészeti Főiskola elvégzése után, 1919-től, huszonkét éves korától, tanára volt iskolájának és felbecsülhetetlen értékű pedagógusi munkáját – feszültségében nem csökkenő energiával, szakmájának ki nem merülő szeretetével – kereken negyven esztendőn át folytatta. Eközben, 1952-től 1958-ig, a Főiskola igazgatói tisztét is betöltötte. (Ekkor szervezte meg az ipari formatervezés tanszékét.) S bár nem volt az a vezetőtípus, aki szinte élvezi a feladatával járó és egyre szaporodó adminisztratív teendőket, becsülettel megállta a helyét. Mégis ezekben az időkben, s részben emiatt érték olyan méltatlan inzultusok, melyek pedagógusi munkájának feladására és nyugdíjazásának korai kérésére kényszerítették. – Pedig, hogy mennyire hivatásának érezte szakmája oktató-nevelő munkáját is, mutatja, hogy már pályája kezdetén nyolc esztendeig (1920–1928) munkásfiatalok esti tanfolyamán, később öt éven át (1949–1954) a Budapesti (illetőleg az Építőipari és Közlekedési) Műszaki Egyetemen, majd két évig (1955–1956) a Magyar Építőművészek Szövetségének Mesteriskolájában is előadott, és az egyéb előadások seregét tartotta élete végéig.

Az ismeretek, a tudás továbbadásának, a szakma propagálásának más módjait sem hagyta ki tevékenységének sokrétű világából. Egyike volt azoknak a művészeknek, akiknek szemléletében – miként talán legközelebbi barátja, Kozma Lajos szemléletében is – az építészet és a „belsőépítészet" nem két különböző tartalmú-jelentésű fogalom volt, hanem ugyanannak a fogalomnak két egymástól elválaszthatatlan megnyilvánulása. Ezt a szemléletet igyekezett átültetni tanítványaiba is. Ezt képviselte a különböző társadalmi és egyéb szervezetekben, állami intézményekben egyaránt.

Létrehívásától (1945) megszüntetéséig (1948) tagja volt az (elnökkel, Kodály Zoltánnal) ötven tagú Magyar Művészeti Tanácsnak, s ebben is a hét „szaktanács" közül nem az „iparművészeti"-nek, hanem az „építőművészeti"-nek. Ezek mindegyikének csak hét-hét tagja volt, s így e tagság, önmagában is, kitüntetésnek számított. (Személyes ismeretségem és barátságom Kaesz Gyulával itt kezdődött). Az 1946-ban, Kozma Lajos elnöklésével megalakult Új Építészet Körének (ÚÉK) ugyanúgy alapító tagja volt, mint az 1951-ben létrehívott Magyar Építőművészek Szövetségének (MÉSZ). Az előbbiben annak feloszlásáig (1949), utóbbiban haláláig aktívan dolgozott. Közbül, megalakulásakor (1949) tagja lett a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének, s egy ideig ennek vezető testületében is végzett munkát. Tagja volt az 1954-ben létrehívott Iparművészeti Tanácsnak is (e szerv zsüriülésein gyakran találkoztunk).

Az 1948-ban államosított építészeti tervezés első éveiben 1948-tól 1952-ig – főiskolai igazgatóvá kinevezéséig, tanárfunkciója folyamatos ellátása mellett, az első tervezőirodában, a MATI-ban, majd a KÖZTI-ben a „belsőépítészet" tervezésének irányítója volt. Az ő munkatársai – volt tanítványai – keze alól a jeles művek sora került ki.

A szaksajtóban, s általában a publikálásban, éppoly sokrétű tevékenységet fejtett ki, mint a már említett területeken. 1935-től 1938-ig szerkesztette a Bútor c. folyóiratot, mely a Tér és Forma testvérlapjaként jelent meg ez időben. Mint az ÚÉK tagja, s mint szerkesztőbizottsági tag és szerző sokat dolgozott az Új Épité-

A BRNOI VÁSÁR ÉS A LIBERECI ÜVEGBEMUTATÓ

A vásár hatalmas mérete, a rendezés világos volta, a pavilonok levegős megépítése lenyűgöző volt. Az óriási pavilonokban – eltérően a BNV-től – felfelé terjeszkedtek, tehát több emeleten állítanak ki. Ez a vertikális rendezés az adott terület igen jó kihasználását teszi lehetővé. A vásár szellős, sok a szabadon maradt tér, szélesek az utak, a nézésbe elfáradt látogató csúcsforgalomban is megpihenhet. Az áttekinthetőség érdekében a pavilonokat nem országonként csoportosították, hanem témánként (fogyasztási cikkek, könnyűipar, lakáskultúra, gépek stb.). Így egy óriási, többemeletes pavilonban különböző országok azonos termékei versengtek egymással.

A Glass Export-kiállítását tanulmányoztam, mely lényegében az egész csehszlovák üvegipart reprezentálta. A kiállított termékek mögött érződött a szakmailag, technológiailag és művészileg igen magasan kvalifikált csehszlovák üvegipar. Üveggyáranként csoportosították az anyagot, melyről a kiállított termékek között ízlésesen elhelyezett emblémák is tájékoztattak. Egyes építészeti üvegeket (pl.: ornament üveg) öblösüvegárukkal kombinálva mutattak be szellemesen.

Ismeretes, hogy építészeti üvegeink bemutatása a BNV-n és egyéb kiállításokon elég kezdetlegesen megoldott. Az itt látottak a jövőben jelentős mértékben segítséget nyújtanak majd e termékek eddigieknél ötletesebb, látványosabb kiállítására. Hasonló tapasztalatokat szereztünk a kiállított tárgyak megvilágításával kapcsolatban is. Újra meggyőződtünk arról az ismert tényről, hogy az üveg lelke a fény. Sötét és rosszul megvilágított helyiségben még a jó üveg sem mutatja azt, amit tud. A Brnói Vásár rendezői rendkívülit alkottak a világítás terén is – megfürdetik az üveget a fényben, de csak annyi fényben, amennyi kell a terméknek és ott megvilágítva a terméket, ahol az a benne rejlő ötletet varázsolja elénk.

Sok helyütt a kiállított üveg nem vitrinben volt elhelyezve, hanem szabad, nyitott egységekben. Így nem kellett attól tartani, hogy a vitrin előlapja, amin át megnézhetjük a tárgyakat, a világítás miatt csillog és rontja a termék esztétikai élvezetét.

Liberecben a csehszlovák üvegipar több mint 160 üveggyárának termékeiből kaptunk ízelítőt a Glass Export impozánsan berendezett Bemutató Termében. Az itt tárolt minták minősége, mennyisége, a termékek sokfélesége, a színek gazdagsága, és az egyes technológiai eljárások mély benyomást tettek rám. A bemutatott termékek mindegyike megrendelhető. Ez azért meglepő, mert számunkra minden darab speciálisan művészi üveg volt és így azt hittük, hogy egyedi darabokkal állunk szemben.

Sommázva a tapasztaltakat: régi hagyományokkal rendelkező „üveg-nagyhatalom" Csehszlovákia. Fejlett kísérleti lehetőségekkel rendelkezik, pl. minden gyárnak külön laboratóriuma van és ezeket egy központi laboratórium fogja össze. Ezekben kísérleteznek a tervezők karöltve a mérnökökkel, technológusokkal. Egy olyan nagyságrendű és azonos profilú gyár, mint Parád, öt-hat tervezőt foglalkoztat és nem feleslegesen. Az üvegtervezők képzését elsőrangú feladatuknak tartják, mert érzik, hogy nem állhatnak meg a jelenlegi, számunkra magas szinten. A tervezőket specialistáknak nevelik, így az egyik préselt használati öblösüveg tervezésével, a másik gravírozott üvegek tervezésével, a harmadik a kézi gyártású és csiszolt csillárokkal, a következő hutakész üvegekkel stb. foglalkozik. Tehát a tervező nem általában ért az üvegtervezéshez, hanem az oktatás folyamán kiderül, hogy melyik területen fog jelentősebb eredményeket elérni, és oda irányítják.

Ha egy vevő nem talál megfelelő üveget ebben a kereskedelmi bemutatóteremben, hanem saját speciális mintáját hozza és azt kéri gyártásra, úgy felárat számítanak. A hutakész üveg hazai tetszhalála érthetetlen volt a Libereci Bemutató Teremben sétálva. Nehéz felfogni, miért nem kifizetődő nekünk a hutakész üveg gyártása, és miért sorvasztjuk. Hasonló a helyzet a kézzel festett üvegeket nézve is. Mi vajon miért nem kezdeményezzük az igényesebb kézi festett üvegek tervezését és gyártását?

A kézzel fúvott ólomkristály dísztárgyak és szervizek hazai színvonala (hivatkozással az elmúlt 6–8 hónap eredményeire) jobb! Jobb formájában és szellemesebbek a modern törekvéseink a dekorok tervezéseinél is.

RÉNES GYÖRGY

szet-be. E folyóirat utódainak, az Építés–Építészetnek (1949-től), a Magyar Építőművészet-nek (1952-től) munkatársa volt és kitűnő írásai elsősorban itt jelentek meg. De sűrűn lehetett nevével találkozni más művészeti és egyéb folyóiratok hasábjain is. Remek tudományos és ismeretterjesztő könyve, A bútorstílusok, 1962. évi első kiadása óta újból is megjelent, jelezvén a könyv hasznosságát és keresettségét.

Szinte címszavakban csak, íme ilyen és ennyi Kaesz Gyula korán és hirtelen végeszakadt, mégis gazdag életének – társadalmi, pedagógusi, propagandistatevékenységének – vázlata. De ez a vázlat is érzékelteti, hogy ez az élet és tevékenység maga is alkotás volt, mely hatásával elhatározóan befolyásolta az új magyar iparművészet kibontakozását és továbbépülését. Ehhez járult, ezt tette teljessé, művészi példamutatása saját alkotómunkájában – épületeiben, berendezéseiben, egyes bútoraiban. Ezek konstruálását és megformálását ugyanazok az emberi és művészi kvalitások emelték a legmagasabb szintre, mint minden már említett dolgát is: pontosság, lelkiismeretesség, mértéktartás, a mesterség magasszínvonalú ismerete-tudása és az alkotótehetség finom ösztönössége.

Szubjektív vallomással szeretném zárni ezt a rövid emlékezést. Kaesz Gyulában volt valami különös – jobb szót nem tudok találni rá –, emberi báj, s ez annyira vonzóvá tette. A csendessége, a szerénysége, a kisfiús mosolya, a halkan megnyilatkozó okossága, a baráti kedvessége-segítőkészsége, távolállása mindenféle szakmai-emberi gyengeségtől, intrikától és hasonlóktól – maradandó értékké emelték bennem is barátságát, a vele való együttléteket, és a bármiben is létrejött alkalmi együttműködéseket. Pedig családi körben talán csak két-háromszor, sűrűbben különböző szakmai üléseken találkoztunk, és méginkább – a Váci utcában. Reggelenként ő is gyakran akkor jött el hazulról, amikor én, és többször megesett, hogy véletlenül egymásmellé álltunk egy-egy könyvkirakat előtt. Vagy ő volt már ott, elmerülve az új kiadványok szemlélésében, és én álltam mellé, vagy fordítva történt, s csak azután ismertük fel egymást. Így találkozgattunk a szép és jó könyvek szeretetének közös érzésével – esetleg szó nélkül is nagy egyetértésben. Mióta „a kisember elment", az ilyen szemlélődésekben sincs partnerem, és olyan, amilyen ő volt, nem is lesz már. Emlékezem ... És emlékezzünk mindnyájan Kaesz Gyulára szeretettel.

BOZZAY DEZSŐ KÖSZÖNTÉSE

Lakásában festmények, akvarellek, pasztellrajz az édesanyáról, miniatürök, rézdomborítások, antik ritkaságok, csiszolt pohár gyűjtemény. S a könyvtárfalon kifeszítve az új – a Duna két partján végigfutó – gyorsforgalmi út terve, felsőpályás vasútvonal makettje, és még sok megvalósult, vagy arra váró „álom" fénymásolata. Furcsa társítás ez, 100 éves könyvek mellett a jövő. Abból a „cizellát világból" elindulni, eljutni a jövőbe – közben alapot lerakni, lépcsőt építeni – csak az elhivatottak képesek. E kevesek közé tartozik a most hatvan éves ipari formatervező, Bozzay Dezső.

Répceszentgyörgyön, egy kis Vas megyei faluban született 1912. május 23-án. Édesanyja – a Pesti Napló munkatársa – és a „19-es" helytállásért mellőzött édesapja irányítják lépéseit. Szombathelyen és Győrött végezte alsóbb iskoláit. Az utána gyalupad mellett eltöltött három és fél év anyagszeretetre és a kétkezi munka megbecsülésére tanítja. Az ipari forradalom magyarországi kezdetébe beleszületett ember keresi útját az életben. Az Iparművészeti Iskola

után belsőépítész, majd két év művészképző után építő-iparművész oklevelet szerez.

– „Nem bántom a mérnököket, de már akkor felismertem, hogy ők azt csinálják, ami célirányos, s közben megfeledkeznek az emberről. Azt tűztem magam elé ki célul, hogy a tárgyakat és az embert közelebb hozzam egymáshoz, kettőjük viszonyán simítsak" – vallja indulásáról.

25 éves korában már a Philips tervezője. A híradástechnikai iparban elért kezdeti eredményei után a Siemens-cég foglalkoztatja a gyengeáram területén. Ezután a Vadásztöltény-Gyutacs és Fémárugyár alkalmazza – a közszükségleti cikkek gyártása területén – mint iparesztétikai szakértőt és tervezőt. A piaci követelmények már ekkor is megkívánják a szép külsőt, s így sorozatban kapja a megbízásokat. Az iparesztétika eltolódik a közszükségleti cikkek irányába, így csak kevesen foglalkoznak a rohamosan fejlődő gépiparban az uniformizálás elleni harccal. Úttörő munkát végzett ezen a területen. Gépelemek, gépek, gépsorok külső megjelenési formáját alakítja ki úgy, hogy azok célszerűségüket megtartva, feleslegüket levetve, szolgálják az embert.

– „Mindig is izgatott az ember, és a környezetében lévő produktumok szintézise. Ehhez persze tudni kellett, hogy mit igényel az ember a tárgytól . . ."

A korra jellemző kereskedelmi konkurrenciaharc hatékony ösztönző erő az új formák kialakításához. A nap mind nap megjelenő új termékek igénylik az ipar művészeinek munkáját s ebből Bozzay Dezső is sokat vállal magára. Majd a háború megszakítja tevékenységét, egy időre visszaszorítja alkotó énjének kibontakozását, de egyben elmélyíti benne azt a már rég megfogant humánumot, amely napjainkban is jellemző munkásságára.

– „A minket körülvevő világ tele van élekkel, sarokkal. Ezeket csiszolni, a dolgok élét elvenni szép feladat."

1955-ben az Iparművészeti Tanács visszaszólítja az ipar területéről a művészeti életbe, tervezési alkalmakat biztosítva számára. Később, mint az Iparművészeti Tanács ipari forma szakosztályának elnöke sokat tesz azért, hogy az Iparművészeti Főiskolán megkezdődjék az ipari formatervező-utánpótlás nevelése.

– „Az ipari formatervező mindig évtizedekkel előre gondolkozik, s így a felnövekvő formatervező-nemzedékre is gondolnia kell."

Ugyanekkor technikai ismeretekkel rendelkező művészeket emel ki és velük együtt bizonyítja a gyakorlatban az ipari formatervezés jelentőségét. A rohamosan fejlődő ipar szükségszerűvé teszi, hogy a gépelemekkel, gépekkel szemben támasztott funkcionális követelmények mellett, azok esztétikus külsővel készüljenek. Így alakul ki a tervezőmérnök és a formatervező kettőse. Bevezeti, hogy minden egyes ipari formatervről három példányos dokumentáció készüljön. Így biztosítja, hogy a magyar ipari formatervezés kezdetétől, az új művészeti terület anyaga maradandó legyen. Alkotó munkája és az ipari formatervezés szervezése mellett jelentős közírói tevékenységet fejt ki napilapokban és folyóiratokban. Előadásokat tart a Gépipari Tudományos Egyesületben, az ipari formatervezés kérdéseivel foglalkozó ankétokon, s a Mérnöki Továbbképző Intézetben. „A formatervezés fejlesztéséről az ipari termelés minőségi emelése érdekében mesteriskola létesítése útján" című értékes gondolatokat felvető javaslatát mind a Budapesti Műszaki Egyetem Gépelemek Tanszéke, mind az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság megvalósíthatónak tartja.

1958-ban súlyos operációkon esik át. Visszamaradó

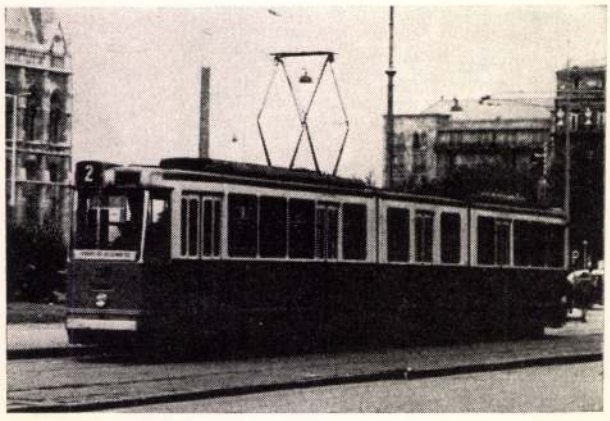

KÉTCSUKLÓS VILLAMOS

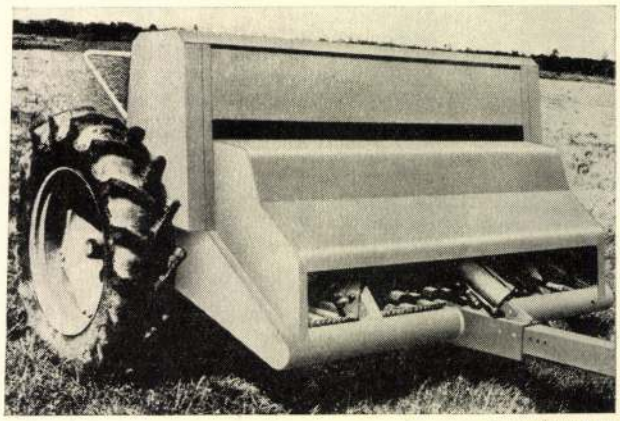

GABONAVETŐ

KÉT TÖRVÉNYJAVASLAT A PARLAMENT TEGNAPI ÜLÉSÉN

Balról gróf Teleki Pál miniszterelnök benyujtja vitéz nagybányai Horthy Miklós húszesztendei országlásának megörökítéséről szóló törvényjavaslatot, a jobboldali képen Bartha Károly honvédelmi miniszter egy katonai törvényjavaslatot nyujt be

Jubiláló Kormányzónkat ünnepelte ma a képviselőház

Ünnepi ülésre ült össze ma délelőtt a képviselőház, hogy *vita nélkül, méltóságteljes egyhangúsággal megszavazza Horthy Miklós Kormányzó Úr országlásának húszéves fordulójáról szóló törvényjavaslatot.* A kormánypárton és az ellenzéken egyaránt

teljes számban megjelentek a képviselők, mindannyian fekete ruhában. A kormány tagjai is magyaros feketébe öltözve foglalták el helyüket

a piros bársonyszékben, amikor **Tasnádi Nagy András** elnök tíz óra után néhány perccel megnyitotta az ülést és a megnyitás után a következőket mondotta:

Tasnádi Nagy András beszél a kormányzó érdemeiről

— Bár jogi formájában a mai ülésünk semmiben sem különbözik a többi ülésektől, hiszen ezt is a törvényalkotásnak szenteljük, lényegében *mégis nagy eltérés van mai napunk és egyes munkanapjaink között,* mert mai munkánkkal azt a törvényjavaslatot is, amely napirendünkön van, a hálás megemlékezésnek, az ünnepi érzések és gondolatok kifejezésrejuttatásának szenteljük.

Ünnepet ülünk, mert húsz esztendeje annak, hogy a nemzet képviselete ebben a teremben bizakodó lelkesedéssel, nagy egyértelműséggel kormányzóvá választotta nagybányai Horthy Miklóst...

A képviselők, akik *állva hallgatták az elnök megemlékezéseit,* Horthy Miklós kormányzó nevének megemlítésekor *lelkes éljenzésben és tapsban törtek ki.* Utána így folytatta *Tasnádi Nagy* András elnök:

— ...a magyar fajta minden kiválóságával felruházott vitéz admirálist, *a poraiból új életre keltett nemzeti hadsereg megteremtőjét és fővezérét, az ország felszabadítóját* és kezébe adta a bizonytalanság örvényei között hányódó magyar hajó kormányrúdját.

— Gyakran tapasztaljuk, hogy a nagy emberek életpályájáról szólva annak emelkedését, fényes ívelését a szerencsének tulajdonítják. A nemzetek történetének kedvező, vagy kedvezőtlen fordulatait szemlélve, azokat a jó vagy rossz sorsnak, véletlennek írják javára, vagy terhére. Ne tegyük ezt mi ma, mert sem az emberek, sem a nemzetek sorsát nem a szeszélyes véletlen, hanem a mindenható Isten akarata irányítja, aki ha porba sujtja is néha, mégis felemeli azokat az egyeseket és nemzeteket, amelyeket nagy célok szolgálatára rendelt.

— Húsz évvel ezelőtt rettenetes elhagyatottságunkban, megtépett, összetört, megcsúfolt állapotunkban a Gondviselő Isten adott irányítást nemzetünknek, amikor a képviseletében egybegyültek,

egy akarattal választottak államfőt és ezzel a szükséges alkotmányjogi rendelkezéssel szerencsés módon kötötték össze a nemzeti élet 1918 októberében erőszakkal megszakított fonalát.

lás útján, hanem húsz esztendő kemény munkájával, sok nehéz gondjával, keserves verejtékével, *új életre indította azt* és megnyitotta számára az igéret földjének kapuit.

— Horthy Miklós azok közé az igazi providenciális magyar államférfiak közé tartozik, akik *az országépítő István király óta mindig meglátják a magasba törő célokat és ideálokat,* de meg tudják keresni a reális eszközöket is, amelyek a célok megvalósításához vezethetnek.

Előtte is mindig nagy, magasztos eszmények lebegtek,

de ezek sem tudták sohasem veszélyes kalandokba, meggondolatlan próbálkozásokba vinni, a való élet világától és lehetőségeitől elszakítani. Horthy Miklós azok közül az igazi nemzetnevelő, országot építő nagy magyar államférfiak közül való, akik bármilyen nagyra becsüljék és bármilyen melegen ápolják is más nemzetek barátságát, mégis tisztában vannak azzal, hogy

nemzeteket csak belső erőik teljes kifejtése tehet naggyá és tarthat meg.

hogy csalóka az a nagyság, amit csak külső erőnek köszönhetünk, mert olyan ez, amit *bármikor elvehetnek tőlünk;* hogy látszólagos csak az a szabadság, amelyet ajándékba kapunk, mert csak az ajándékozó jóindulatán múlik, hogy rabsággá ne legyen, hogy *nem igazán a mienk a gazdagság, a vagyon, amit nem verejtékünkkel szereztünk, mert ahogy jött, úgy mehet veszendőbe is.*

— Éppen ezért, amikor egyrészt mindent megtett arra nézve, hogy nemzetközi elszigeteltségünkből kiemeljen, ugyanakkor teljes erővel látott hozzá a belső organizációhoz, a rend, a nyugalom és fegyelem megteremtéséhez, a jog uralmának helyreállításához, a társadalmi erők összefogásához és kifejlesztéséhez, kardot forgató karunk megacélozásához, kultúránk tiszta nemzeti alapon való kiépítéséhez és — ahol oly sok mulasztás történt: gazdasági erőtényezőink felfokozásához. Tisztában volt azzal, hogy

számban kicsiny nemzet csak úgy állhat meg a történelem viharai között, ha kultúrája, katonai ereje és gazdagsága aránytalanul nagyobb, mint másoké.

és ezt szem előtt tartva munkálkodott, irányított, dorgált és jutalmazott immár két évtizeden keresztül. Pontosan figyelte mindig a nemzet lelkének rezdüléseit, tisztelte akaratát, de ennek az akaratnak kialakulására tudott személyes varázsával is személyes befolyást gyakorolni. Így lehetséges, hogy országlása csakhamar szétszórta a reménytelenség ködét, amely a nemzet lelkét megszállotta és önbizalmat adott az elernyedt karokba.

— Új élet fakadt a nemzeti élet egész területén.

Megindult a romok eltakarítása után az építés. Megmozdult a gazdasági vérkeringés, leromlott pénzünk helyébe új értékes pénz lépett. Tudományos, irodalmi és művészeti életünk új távlatokat kapott.

Honvédségünk hősi teljesítményei

— Tényező leszünk ismét a nemzetközi életben. Árnyékba szoruló igazságunk világszerte mindinkább elismerésre talál.

Honvédségünk nagyszerű módon hadsereggé fejlődik, amely máris új babérokat szerzett a régi dicsőség babérágai mellé.

Ismét nemzet leszünk. *Az ellenségei által csak nemzeti temetőnek szánt terület újból országgá organizálódik* és megérjük azt is, hogy határainkat megkezdjük kitágítani és *a Kárpátoknak egy karéjára ismét kitűzzük a nemzeti lobogót.* Erősödünk, izmosodunk. Erősödünk lélekben is, úgyhogy talán nagy megpróbáltatások előestéjén nyugodtan, öntudatosan áll a nemzet és bízva sorsa legfőbb ítélőjében, hittel várja a jövendőt.

— Kormányzónk 1920-ban, pár nappal megválasztása után, manifesztumot bocsátott ki.

Ismertette a manifesztum tartalmát, majd így folytatta:

— *Nem hiszem, hogy a világtörténelem ismerne még egy ilyen manifesztumot, amelyet kibocsátó a szóról-szóra úgy bevált volna mint ahogyan Horthy Miklós bevált otta.* (Úgy van! Úgy van! Éljenzés és taps). Mindezt látva, tudva, megállapítva, hálás szívvel borulunk le a nemzetek sorsát intéző hadviselő Isten előtt, aki *adta és megtartotta nekünk kormányzó urunkat.*

A kormányzóné előtt hódol a képviselőház

— De amikor ezt tesszük,

nem feledkezhetünk meg arról sem, aki legközelebb áll hozzá, aki hűséges részese volt sok nehéz esztendő minden lelki teherhordozásának, ezernyi nehéz gondjának, akit vele együtt szívébe zárt nemzetének szeretete és hálája:

az ő áldott hitveséről.

(Éljenzés.) A Mindenható áldja meg a Kormányzó Ur Őfőméltóságát további bölcsességgel, sokszorozza erejét, acélozza akaratát, tartsa meg számára nemeslelkű élettársát és *engedje, hogy a nemzeti jövőről való nagy álmait maradéktalanul valóra válthassa.*

A képviselők lelkes éljenzéssel fogadták az elnök szavait.

A képviselők 20.000 pengős jubiláris adománya

Az elnök ezután közölte, hogy *Mészáros Károly a képviselőháznak ajándékozta Benczúr Gyulának azt a festményét, amely a Ferenc József és Erzsébet királyné előtti millenáris hódolatot ábrázolja.* A Ház az elnök indítványára elhatározta, hogy a *festményt a királyi Várban helyezik el.*

Ugyancsak hozzájárult a képviselőház *Tasnádi Nagy* András elnöknek ahhoz a javaslatához, hogy a kormányzó megválasztásának 20 éves évfordulója alkalmából a legközelebbi esedékes képviselői illetményekből

a Ház tagjai 10.000 pengőt a Főméltóságú Asszony nyomorenyhítő alapjának rendelkezésére bocsássanak.

„Nemzeteket csak belső erőik kifejtése tehet naggyá"

— És Isten erőt adott, hogy a tátongó sír peremén meg tudja állítani a nemzetet. Mi is elmondhatjuk azt, amit a török idők nagy magyar kobzosa énekelt: *embererő nem tehetett ilyen csodát.*

— Kormányzónk azonban nemcsak megállította nemzetünket a pusztulás útján, hanem húsz esztendő kemény munkájával, sok nehéz gondjával, keserves verejtékével, *új életre indította azt* és megnyitotta számára az igéret földjének kapuit.

Gyönyörű nők — Ragyogó ötletek
Sziporkázó tréfák — Pattogó muzsika
ASSZONYOK SZALLODÁJA
FOX-FILM
HOLNAP!
EL A MAXWELL világhírű regénye filmen!
BROADWAY
Károly-körút 3. Telefon: 144-212

Fejfájás?
BAYER
ASPIRIN
TABLETTA

hitő akciója számára. 10.000 pengőt pedig a Horthy Miklós repülőalapnak ajánljanak fel.

— Napirendünk egyetlen tárgya a *vitéz nagybányai Horthy Miklós úr húszesztendős országlásának megörökítéséről szóló törvényjavaslat tárgyalása* — hangzott az elnök szava. — Vitéz *Ujfalussy* Gábor előadó urat illeti a szó.

Ujfalussy Gábor ünnepi beszéde

Általános figyelem közben lépett az előadói emelvényre *Ujfalussy* Gábor és a következőket mondotta:

— Előttünk fekszik egy nemzetiszínű, kereszttel díszített, törvényjavaslat, amely hivatva lesz megörökíteni vitéz nagybányai Horthy Miklós, Magyarország kormányzójának 20 éves országlása alkalmából nemzetének szeretetét és háláját.

— Visszagondolva országlásának gondterhelt 20 esztendejére, azt hiszem, *nincs e teremben olyan kemény szív, amely e pillanatban meghatottságot ne érezne* és nincs a nemzetnek egyetlenegy tagja sem, aki át ne érezné a mai nap nagyságát és komolyságát. Átéltük, így tudjuk mindannyian, hogy de sokszor, minő megalázó, kemény munkával terhes és bizonytalan volt az elmúlt húsz év, mígnem

1938—39-ben már kigyulladtak az első örömtüzek a Felvidék egyrészének és Kárpátaljának visszacsatolásával.

— E küzdelmes húsz évnek ugyanis *felemelő megállapításai is vannak.* Az egyik az, hogy *ha a jó Isten ostorcsapásokkal sujtotta is a magyar nemzetet, de nem feledkezett meg rólunk.* Rajta tartja kezét a viharvert időket átélt büszke, bátor kis katonanemzeten. A másik megállapítás az, hogy

nagy-nagy ajándékkal tette boldoggá a magyar nemzetet.

Nem vitás, hogy a jó Isten segítségének köszönhetjük, hogy hazánk a romhalmazból talpra állt. Él, virul és fejlődik. Csoda ez, tisztelt Ház, olyan csoda, amelyet *gyarló emberi ésszel felfogni sem tudunk.* Látjuk, hogy a jó Isten milyen ajándékaiban részesítette a magyar nemzetet.

— Küldött ki a magyar nép dicsőségére egy férfiút, aki valamikor a messze kéklő tengeren *az osztrák-magyar monarchia büszke hajóit irányította,* csúcsteljesítménye Otrantónál, ma pedig

húsz év óta nemzetének sorsát irányítja a haza atyjának bölcsességével.

Küldött Szegedre egy igazi magyart, egy talpig férfiút, aki kicsiny hadserege élén hazát teremtett. Ne feledjük soha, hogy *húsz évvel ezelőtt Szegeden magyar vezérnek lenni kockázatos kísérletezés volt,* de nem pompázás. Aki ezt abban az időben megtette, azt a hazáért való kínzó aggodalom fűtötte. Merész cselekedet volt, olyan, mint amikor a széttört szekér mélységberohanó megvadult lovai zabláját fogja meg valaki.

— Ez a veszedelmes, kockázatos kísérletezés Isten segítségével a Főméltóságú Urunknak sikerült s *ennek köszönhető, hogy országunk megmaradt és fejlődött.* Mi, kortársai, akik vele együtt küzdöttünk e húsz éven át és talán egy-egy téglát magunk is tettünk az épülő házhoz, mindannyian érezzük, hogy

úgy 1918-ban, mint 1940-ben, e változó bizonytalan időben, az ő kimagasló személye és markáns egyénisége az a szikla, amelyre minden magyar támaszkodhatik.

Minden magyarnak tudnia kell, hogy az ő bátor optimizmusa öntött hitet a lankadókba, hogy az ő bölcs józansága egyenlítette ki a szélsőségeket, hogy a magyar anyaföldből nőtt igaz hazaszeretettel őrködik és virraszt nemzetének álma felett.

— *A pompa elmaradt, de helyette annál melegebben és maradandóbban fogja hirdetni a meghozott törvény a jelen és utókor számára az ő nagyságát, nemzete háláját és mély hódolatát.* Mély tisztelettel kérem az igen tisztelt Háztól a törvényjavaslat elfogadását.

Tasnádi Nagy András elnök kérésére a Ház közfelkiáltással egyhangúan általánosságban elfogadta a törvényjavaslatot.

Az elnök közölte, hogy a javaslattal részleteiben a közjogi bizottság foglalkozik majd. Ezután az ülést félórára felfüggesztette.

A PEST OSZTÁLYSORSJÁTÉK GYORSLISTÁJA

A XLIII. osztálysorsjáték V. osztályának főhúzása. 15. nap.

20.000 pengőt nyert: 14419
10.000 pengőt nyert: 33150 42241 74585
4000 pengőt nyert: 6298
2000 pengőt nyertek: 904 21446 66842
1000 pengőt nyertek: 23079 24866 30998 44948 56006 78198
800 pengőt nyertek: 277 26928 32690 74847 76399
600 pengőt nyertek: 18106 35488 53768 58398 64225 71044 74719 83761 85203 86906
500 pengőt nyertek: 4058 6703 12865 15495 16400 46868 47491 62377 69170 69394 81699
300 pengőt nyertek: 650 2300 2644 7494 7951 12508 18986 20257 25883 31315 33214 33401 34918 35050 45119 49906 54401 54528 58000 65813 66582 67734 68955 71229 72937 74003 74079 75396 75448 76915 79206, 81777 83033 84714
175 pengőt nyertek:
0011 020 072 110 184 394 477 645 677 757 1009 230 243 386 446 510 522 528 560 593 750 889 973 2010 052 060 174 257 421 453 469 581 584 608 703 847 864 867 895 903 954 974 3003 122 375 461 565 598 635 690 764 931 4065 096 134 147 227 255 267 338 353 410 416 417 499 582 589 701 756 757 813 884 5097 114 206 242 384 390 598 628 635 648 670 773 803 862 948 977 6117 227 318 324 348 391 402 418 434 455 577 657 818 847 867 910 7068 213 387 422 478 484 550 558 565 584 621 625 735 764 808 810 836 851 873 971 976 988 8111 202 237 257 279 375 416 428 448 463 519 532 539 553 617 638 727 769 786 798 801 807 899 925 9004 016 191 352 399 442 457 555 556 564 576 626 759 829 835 912
10180 182 243 279 328 413 425 481 487 496 522 551 645 671 745 748 912 963 11010 280 300 350 513 516 635 660 661 689 693 762 798 862 923 941 967 12049 064 695 104 140 389 623 628 674 701 783 902 965 975 13068 187 380 381 412 521 583 591 712 789 822 825 14126 134 164 199 332 394 435 443 508 584 656 793 972 986 15125 201 262 398 400 427 650 681 878 955 16005 024 087 095 179 236 260 274 483 556 675 796 833 837 854 885 943 952 968 17022 094 150 219 251 269 513 523 542 553 652 700 710 740 792 825 844 18017 138 182 186 257 278 285 329 394 447 467 559 622 639 658 699 740 753 860 929 19010 083 134 138 216 226 233 267 337 338 346 383 428 666 706 753 782 803 824 909 978
20009 117 253 256 260 318 442 455 463 605 623 687 706 948 21062 178 251 287 331 398 428 508 679 874 922 22021 035 185 225 326 362 376 415 526 564 594 602 759 838 23159 168 315 354 491 521 665 696 788 24000 001 013 069 158 168 225 378 428 443 451 454 678 706 739 878 25012 204 320 374 438 500 576 639 649 690 834 841 858 861 964 26026 109 177 493 707 831 877 27081 100 112 118 127 168 218 262 359 370 434 470 515 545 691 725 782 28068 131 194 230 231 268 300 368 383 459 492 512 518 595 881 887 919 938 959 978 29055 072 122 146 148 166 344 536 583 596 623 627 651 668 735 792 819 861 919 987
30062 063 102 235 277 292 344 447 502 517 597 598 720 897 917 31032 054 267 337 400 468 730 768 859 910 977 978 32052 055 077 111 213 230 373 404 488 516 572 697 713 780 805 877 937 979 33014 022 154 287 304 399 577 601 665 715 784 882 982 34151 153 174 295 371 424 434 529 535 632 679 741 947 35036 103 104 145 173 191 209 237 387 534 557 645 803 937 36006 072 096 177 218 262 287 324 427 474 524 548 549 613 794 819 893 919 948 37007 296 392 505 577 633 637 701 713 744 854 875 940 38068 138 147 233 272 291 320 523 608 702 878 946 964 975 39116 128 146 147 237 238 240 356 424 430 579 614 642 702 745 950
40195 196 201 249 320 369 418 528 792 845 917 931 960 41035 090 196 292 303 330 351 407 525 607 672 701 759 833 864 905 908 919 926 938 42053 169 186 201 225 295 323 346 499 536 543 551 849 43043 054 158 195 249 268 311 340 342 369 372 400 405 422 517 530 595 675 845 935 945 44022 036 043 060 109 222 355 390 443 448 584 679 724 845 897 45028 038 066 482 586 637 906 982 46115 183 219 310 410 462 560 605 803 838 937 47077 120 195 219 279 428 485 494 502 532 536 632 654 679 681 707 711 747 802 835 931 950 48050 075 101 117 152 268 466 482 483 520 688 744 761 776 815 828 845 929 932 983 49042 108 190 221 336 395 411 583 658 670 681 685 720 805 856 882 907 939 972 983 995
50003 031 278 310 325 327 384 455 508 510 575 609 615 822 951 964 51112 152 225 229 420 458 554 665 737 818 821 975 996 52166 179 214 366 377 448 481 484 715 794 820 847 964 969 53045 119 169 379 501 527 533 719 856 859 54050 141 283 352 467 475 477 506 680 743 746 845 919 938 948 955 55034 071 238 275 299 358 397 432 440 477 531 561 620 633 740 759 797 839 881 885 955 962 56022 168 190 214 247 323 333 499 555 605 732 805 845 988 57014 100 158 200 270 320 361 373 405 410 415 422 424 578 698 760 814 871 912 991 58014 016 117 121 161 172 206 211 297 327 341 388 394 572 749 860 977 59017 024 056 076 124 132 258 292 352 405 438 440 517 577 602 618 663 706 714 869 882 891
60061 295 330 333 348 395 484 897 965 61179 200 255 259 303 311 464 599 642 715 729 793 816 834 861 62020 257 315 352 370 415 535 549 574 685 709 894 903 63058 082 140 295 304 344 366 415 484 528 603 609 716 792 900 959 977 64057 152 161 227 255 294 404 410 526 582 653 664 741 823 918 944 65026 035 235 256 270 292 335 450 516 571 581 594 624 637 671 710 768 849 864 980 984 66032 050 196 210 216 277 408 459 692 727 754 839 884 902 932 67012 076 147 196 218 482 689 708 719 727 738 741 770 805 894 68054 089 126 174 218 251 352 387 414 483 575 593 604 655 661 670 740 828 919 69029 050 061 307 337 342 375 388 445 512 513 544 636 667 689 878 953 982
70035 115 174 175 215 264 265 310 375 464 581 591 719 725 789 847 891 947 71006 097 110 177 275 317 327 552 655 766 919 987 989 72083 136 152 215 379 405 441 569 747 754 801 867 872 73048 059 063 108 166 240 271 289 358 491 509 589 600 615 777 849 947 74025 062 101 109 139 238 257 290 343 366 398 408 440 596 607 621 624 653 718 759 863 925 75012 214 216 237 250 259 390 395 439 445 480 495 498 581 589 699 835 838 916 945 993 76076 079 263 273 366 370 377 444 491 511 516 518 749 772 962 77003 071 194 292 425 459 483 668 815 816 830 859 900 907 958 78005 024 036 108 196 256 317 363 454 478 490 536 549 560 561 621 625 665 771 873 936 79011 018 325 338 375 402 446 535 543 568 569 607 621 691 766 878 929 971 975
80042 109 111 139 159 219 238 250 274 335 342 399 504 517 538 610 671 689 766 843 904 969 984 81000 172 351 385 401 567 622 692 719 737 788 959 993 82038 045 073 118 256 290 363 383 403 471 485 532 572 583 618 654 677 857 882 83095 171 176 186 231 379 433 564 599 623 633 634 739 794 833 875 884 902 949 84128 143 178 223 279 337 560 573 718 814 929 957 85069 126 246 252 258 293 330 454 514 724 781 787 793 829 893 86028 061 085 142 156 187 208 238 302 310 374 428 479 497 592 625 733 804 870 977 984 990 87112 117 160 249 299 331 375 433 447 497 559 572 607 608 621 657 675 709 718 791 904 973

Minden felelősség nélkül.

*

A *Pest* gyorslistáját, amely a ma kihúzott összes számokat tartalmazza, a húzásteremben összeállította a Gloria ker. rt. Osztálysorsjegy főárusító Andrássy-út 18. Tel.: 11—89—99.

*

A húzás folytatása holnap, 29-én lesz.

Az új magyar lakáskultúra bemutatkozó kiállítása

Ma este hat órakor az Országos Iparművészeti Társaság *Mária Valéria*-utcai állandó kiállítási otthonában megnyílik az »*Új Magyar Otthon Kiállítás*«, amely huszonöt gazdagon berendezett és dúsan díszített teremben *gyakorlatban mutatja be azokat az irányelveket, amelyeket a lakásberendezéssel hivatásosan foglalkozó iparművészek az új, egészséges, igazán magyaros lakások berendezésénél felállítottak.* A kiállítást *Richter* Aladár szervezte és irányította, a tervezés munkáját *Kaesz* Gyula okleveles iparművész tanár végezte nagy gonddal a munkatársak lelkes támogatásával. Az építkezést ifj. *Payer* József tervezte és *Perge* Sándor ácsmester végezte el.

A kiállítás »magyaros« áramlat jegyében született és azt a célt szolgálja, hogy

a bemutatott lakástípusok egészséges irányt szabjanak a lakáskultúrának

abban a részében, amely kapcsolatos a társadalom szociális átrendezésével. Mentesek minden túlzott dísztől és mesterséges magyarkodástól, anyagszerűek és *árban megvalósíthatók a nagyközönség által is elérhető színvonalat.*

A kiállítás előcsarnokának főfalát *Ohman* Béla szobrászművész allegorikus dombormüve díszíti, amely *az iparművészetek eszmei csoportját ábrázolja.* Maga az előcsarnok a köralakban elhelyezkedő kiállítási termek külső összhangját szolgálja, *félig udvar, félig kert megoldású,* hangulatos hellyel, ahová nem csak a kiállítási termek sorozatát megnyitó rusztikus paraszttáz tornáca nyílik, hanem *a középpolgári villalakás üveges verandája és a vidéki kastély Pompás hallja is.* Az előcsarnok Kaesz Gyula tanár tervei szerint készült, az innen nyíló pompás és nemesen egyszerű vidéki kastély hallal együtt.

A sorozat a földműves lakókonyhájával kezdődik, amely a maga praktikus belső elosztásával és berendezésével

mintát nyujthat a magyar földműves-osztály új egészséges lakástipusának felépítéséhez.

A lakókonyhát *Gonda* Lajos tervezte, míg a hozzákapcsolódó falusi hálószoba *Devecskę* Ferenc tervei szerint készült. Mindkét helyiség feltünik a bútorok egyszerűségével, a berendezés világos elhelyezésével. Még komolyabb problémához nyul hozzá *a munkáslakás összedülítása,* amely magánviseli a szociális fejlődés bélyegét és az elképzelés szerint földszinti helyiségét Kaesz Gyula tervei szerint készült lakókonyha tölti ki, emeleti helyiségét *nappali tartózkodásra is alkalmas hálófülke* és hozzákapcsolódó olcsó és egyszerűségében bájos gyermekszoba egészíti ki.

Folytatódik az új magyar lakások sorozata *Juhász* László tökéletes garszonlakásával, majd a kétszobás lakás kiképzésével, amelynek konyháját és előszobáját *Farnady* Frigyes tervezte és rendezte be a modern lakásépítés szellemes hely-kihasználásával, míg a lakóebédlő szoba *Zöldy* Emil elgondolását dicséri.

A nappali életre is használható hálószoba ismét az egész kiállítás szellemi középpontjában álló anyagszerűség jegyében készült

és *Erhardt* Ernő műve. Átmenetileg betekint a nézö a *vidéki magyar úriház fogadóhalljába és könyvtárszobjába, amelynek levegős kiképzése és úri vonalvezetése valósággal lenyügöző.* Tálos Gyula tervezte a kiállításnak ezt a szenzációs interieurjét.

Jálics János iparművész a leggyakoribb magyar városi bérházlakástípust, a háromszobás lakást rendezte be a rendelkezésre álló hely tökéletes kihasználásával. *Gabriel* Frigyes széles és levegős *vadászháza, László* István szellemes *vikendszobája* után a kiállítás nézője elérkezik oda, ahonnan az egész kiállítás gondolata elindult, az építő iparművész műtermébe, amelyet *Mindr* Pál tervezett.

A nagy szorgalommal megrendezett kiállítás huszonöt terme bizonyítéka annak, hogy a magyar lakáskultúra az építő iparművészek kezében a legjobb helyen van letéve.

Nyilttér

A rég elhanyagolt székrekedések kezelésében gyakran már kis mennyiségű természetes »Ferenc József« keserűvíz naponkénti használata is igen hatásosnak bizonyul, úgy hogy az anyagcsere megélénkül, a bélmüködés elrendeződik, a gyomoremésztés megjavul és a közérzet felfrissül. Kérdezze meg orvosát!

KAESZ Gyula

Természetes folyamatok

(KAESZ GYULA BELSŐÉPÍTÉSZ, 1956.)

Rargany

– A belsőépítész munkáját hasonlattal jellemezném. Szinte karmesteri szerepet tölt be, amikor az építészet és az iparművészet határsávján a bútort, a textilt, a kerámiát, a lakás felszereléséhez szükséges ipari cikkeket, ideális esetben még a lakás alaprajzát is összehangolja. Sőt nem egyszer maga megadja a lakás harmonikus egységéhez az alaphangot, ami szocialista kultúránkban azt jelenti, hogy a minimális bútor- és tényleges térszükségletek nem egyéni, hanem általános kívánságok szerint való elemzésével kialakítja az ideális méretek rendjét, a tömeggyártásra alkalmas típusterveket. Ebben a felelősségteljes munkájában olyan célokat követ, amelyeket az egészséges fejlődés teljesen csak távolabbi jövőben válthat valóra, amikor majd a dolgozó emberhez méltó környezet minden felszerelését mindenki egyformán készen vásárolhatja meg, más szóval: amikor minden lakberendezési tárgynak éppen az ad majd szocialista tartalmat, hogy mindenkié.

Ha azt kérdezzük, milyen kifejezést adhat a sokrétű belsőépítészi munka korunknak, kultúrforradalmunkból kifejlődő új tömegkultúránknak, akkor minden részletével előttünk van a probléma, amit az építészet és az iparművészet sokféle részterülete számos változat és megoldási kísérlet alakjában elkülönülten, áttekinthetetlenül vet föl: a formában és ornamentikában kifejezésre váró, többnyire minden ábrázoló elemtől függetlenült eszmei tartalom problémája. Áttekintését a belsőépítész nem nélkülözheti. Evégett mindenekelőtt el kell határolnia az eszmei tartalom kérdését azoktól az elvektől, amelyek csak az ábrázoló képzőművészetekre érvényesek. Akár építészként, akár iparművészként áll neki a vizsgálódásnak, azt találja, hogy a tartalmat kibontani sokkal nehezebb az ő alkotásaiból, mint az ábrázoló művekből – elvi síkon szükségképpen elvontabb vállalkozás. Ez a viszonylagos elvontság az oka annak, hogy a belső építészetet sokkal többször éri igaztalanul a formalizmus vádja, mint a művészet egyéb ágait, ami hiba akkor is, ha másfelől igaz, hogy a formalizmus a belsőépítészetben – szintén a kifejezés elvontsága okán – kétségtelenül könnyebben kaphat lábra. Mindenesetre le kell szögezni, hogy az építészetben és az iparművészetben, tehát a belsőépítészetben is, az eszmei tartalom elsősorban formai és ornamentális kifejezésre van utalva, s hogy magát ezt az adottságokból eredő tényt, mely a formalizmus veszélyét is magában rejti, nem kell, de nem is lehet orvosolni – például az ábrázolás itten illetéktelen ambícióval – anélkül, hogy ne esnénk bele,

nehezítették kicsinyes stíluskérdések. A 19-es forradalomban a művészek készen álltak a nagy humanista megmozdulás kifejezésére s olyan monumentális műveket alkottak – gondoljunk Pór, Berény plakátjaira –, amelyek ma is megrázó erővel hatnak. Mi volt a titka ennek, mi a titka a mi tapogatózásunknak? – Tárja föl a művészettörténet s emlékezzék meg arról is, hogyan törekedtek szuggesztív, agitatív hatásra a nagy realisták – akár Caravaggio, akár Derkovits – akinek gigászi művét a Bartókéval együtt kellene emlegetni –, akár a kis sorsokat festő Van Ostade. A fotográfiát elfelejtjük, de az ő műveik a sűrítés és a transzponálás eszközeivel olyan drámai hatást keltenek, amely a nézőben örökké megmarad.

A sűrítésnek és a transzponálásnak persze az új társadalomban új feladatai vannak. Rajzokban és festményekben mindig konkrét megoldásaikat keresem, nehéz róluk általánosságban szólnom. Ha viszont a magam munkájáról kell beszélnem, hadd bocsássam még előre, hogy a feladatok konkrét megoldásainak akkor is meg kell magukban állniuk, ha egyébként a kísérletezés hosszas folyamatának a láncszemei. Ez persze nem a külső befejezettségen múlik, aminek amúgy sincsen pontosan meghatározható kritériuma (a naturalizmus is egyaránt alkotott minuciózus és kevésbé minuciózus előadású képeket, s ki mondaná, hogy Michelangelo alakjai híjával vannak a belső, eszmei befejezettségnek, mert kőben való megmunkálásuk sokszor befejezetlen...). – Akadhatnak, akik például *Szabad Május 1.* című képemen számon kérték a külső befejezettséget; készséggel elismerem, hogy ennek hiánya nem egy munkámat jellemzi. „Jellemzi" – mondom, hiszen ezek nemcsak külsőre tanulmányok, hanem lényegüket tekintve is. Eddig elmondott nézeteimből következik, hogy folyvást tanulmányozom a drámai ábrázolásnak és a minden eszközzel való sűrítésnek a szocialista realizmus számára korszerű lehetőségeit. Több példa helyett megmaradok ennél, az idei május elsejei felvonulást ábrázoló képemnél.

A kép gondolata hosszú időn keresztül foglalkoztatott és addig dolgoztam rajta, mígnem úgy éreztem, hogy az emocionális kifejezés számomra lehetséges maximumát elértem és ennek már csak kárára lehetne, ha a kép atmoszféráját, a cipőket, a ruhákat, az arcokat jobban precizíroznám. Úgy éreztem, hogy a továbbiakban csak elveszíthetném azt a nyüzsgő mozgalmasságot, aminek a kifejezése örömömre szolgált. Abban van pedig a kép lényege, korszerű mondanivalója. Jellemezni akartam általa a nép érzéseit és gondolatait, amelyek új megnyilvánulási formákat kölcsönöztek a mi május tömegfelvonulásainknak. A nép egész díszítőkedvével, a színek, az öltözékek különös gazdagságával mutatta ki felszabadult voltának érzéseit. A témában ilyenformán eleve adott népi-költői kép a valóságban, a tömegmegmozdulás természeténél fogva, nem sűrűsödhetett össze a festményen ábrázolt egyetlenegy jelenetbe, én viszont a jelenet szűkebb keretében, egyszersmind a szemléletemben keletkezett grandiózus élmény plaszticitásáig fokozva akartam azt visszatükrözni. A képnek talán meghökkentő volt a színkoncepciója, de reális célt szolgált: általa, drámai hatása által azt a tartalmat akartam adni egy szocialista-realista festménynek, amelyet a május elsejei felvonulásnak maga a nép adott.

és sokkal bizonyosabban, sokkal hamarabb, a formalizmus csapdájába; ez ma már eléggé nyilvánvaló.

Arra azonban föl kell hívnunk a figyelmet, hogy amikor forma és ornamentika szerves egységét nem az ábrázolás, hanem a túlzott díszítés igénye bontja meg, ebben is – bár leplezetten – ugyanaz a formalizmus (a forma félelmének formalizmusa) nyilvánul meg, mint az ábrázolás műfajainktól idegen alkalmazásában. Az alaptalan félelem, a káros aggályoskodás egészen leplezetlenül csak akkor kap hangot, ha olykor a kritikának teljesen díszítetlen iparművészeti tárgyakról kell véleményt mondania. Legutóbb az Iparművészeti Főiskola növendékei állítottak ki ilyeneket a Csók Galériában, s munkájuk, egészséges törekvésük leszólása sajnos nem maradt el. A díszítetlenség merev elutasítással, a túlzás nélküli díszítés rosszalló kevesléssel, a formalizmus értetlen vádjával találkozik, amit – a művészekbe oltott zavarral együtt – nem menthet, csak magyarázhat az, hogy valamikor álművészek és divathajhászók fetisizálták az anyagot, a technikát, belőlük akarták kifacsarni a stílust. Sivár, dekadens formalizmusukkal szemben az ellenhatás sem tud mértéket tartani, így lettek az emberek hajlamosak arra, hogy az egyszerű, tiszta, harmonikus formálásmódot is üresnek, tartalmatlannak, öncélúnak érezzék, talán csak azért, mert legelevenebben az ma még újszerűségével hat, vagyis – egyelőre! – a külsőségek iránti érzékenységet borzolja.

Félreértés és érzéketlenség egyaránt közrejátszanak az egészséges fejlődést hátráltató ítéletekben. Tisztáznunk kell tehát, legalábbis szakmai körökben, hogy az anyag kívánalmainak semmibevétele, lehetőségeinek áthágása a díszítés, illetve az agyondíszítés érdekében éppúgy eszmei mondanivalótlanságra – anyaghoz hű formálással mondandók elhallgattatására – vezet, mint a maga módján az anyag fetisizálása s általában a konstruktivista formalizmus, mely a díszítést kárhoztatja némaságra. A forma nehezebben beszél, mint az ornamentika, de vakság nem megérteni, hogy az igazi iparművész tud egyikkel is, másikkal is annyit mondani, mint az ábrázolás nyelvén annak a mestere vagy éppenséggel a zenész, aki pusztán tartalmas formákkal és esetleg nem kevésbé kifejező ékítményekkel ma már a nép tömegeit tudja lelkesedésre bírni. Miért volna a nagyigényű iparművészettel szemben a vakság gyógyíthatatlanabb, mint a zenei süketség? Annak idején a tömeg nem lelt gyönyörűséget a kapitalizmus termelte csupasz tárgyakban, melyek elvonták előle a szépséget, emiatt jobban áhítozik ma is az ízléstelen cikornyákra, melyekkel ugyancsak a kapitalizmus műipara a hirtelen gazdagodott polgári rétegnek hízelgett. Le kell-e mondanunk ezért a nemes és természetes egyszerűségről, s ki kellene talán szolgálnunk a most gazdagodó falusi és városi néprétegek félrevezetett ízlését a hivalkodó kapitalizmus cifra csökevényeivel? Ha pedig a nép fölvilágosítható, semmi sem akadályozhat meg bennünket abban, hogy méltányoljuk végre az öncélúságtól mentes tárgyformák zavartalan, eleven kapcsolatát a mai és a holnapi emberrel, s hogy megbecsüljük még azt az ősi, önkéntelen ornamentikát is, amely a kézművesi örömből, a megmunkálás játékos ritmusából fakad, hiszen rokonai a népművészet, a tánc és a zene.

A mi korunk technikai kultúrájában nincsen oly mértékű és olyasfajta szükséglet ornamentikára, mint amilyen az osztálykülönbségeket a kiváltságosak pompájával is hangsúlyozó polgári korszakban mutatkozott. Mi akadálya lehet annak, hogy ebből kellő határozottsággal levonjunk minden következtetést? Az egyszerűsödés nem

félbolond emberek hóbortja, alapjában véve nem divat, hanem természetes folyamatként megy végig a világon; közelebbről az iparművészetben mindenütt a képzőművészetek alakulásával párhuzamos, még szorosabb kapcsolata van azonban az ipari alépítmény fejlődésével. Az iparművészetnek jut ugyanis az a feladat, hogy a teljesen hagyománytalan produktumokat, melyeket a modern ipar adott a világnak, a művészi formateremtés hatáskörébe vonja. Önálló műfaja erre az „ipari forma", de az abban elért eredmények, melyek mindegyike újabb egyszerűsödést hoz, nem maradhatnak elszigeteltek, s más, kevésbé radikálisan egyszerűsödő műfajaira is hatnak. Az egyszerűsödés az ipari formán belül, néhány tárgytípustól eltekintve, a díszítetlenség térhódításával jár együtt; a díszítőművészetre való hatása ettől azért még távolról sem megsemmisítő, hanem éppen ellenkezőleg, újszerű díszítőtörekvésekben és megoldásokban tud, próbál megnyilvánulni.

Tagadhatatlan, hogy iparművészetünk díszítő szakágai sokkal lassabban fejlődnek, több zavarral küszködnek, mint tárgyalkotó szakjai, de ezt a visszás helyzetet nem kell úgy értelmezni, mintha a fejlődés alapvető jellege, vagyis az egyszerűsödés, az előbbiekre eleve kedvezőtlen volna s rejtelmes előnyökhez juttatná az utóbbiakat. Pontosan fölbecsülhető, hogy az ipari forma fejlődését mekkora lépéssel vitte előbbre az a rendelet, amely egyes iparágakban és üzemekben tervező művészek alkalmazását írja elő, munkájuk eszmei támogatására pedig létrehívta az Iparművészeti Tanács mellett működő művészi zsűrit, mely általános ipari felügyelet jogával van felruházva. Következésképp azt is tudjuk, milyen haszonnal fog járni, hogy az Iparművészeti Főiskolán a következő tanévben elkezdheti rendszeres munkáját az ipari forma tanszéke, amelynek kísérleti szakaszában végzett növendékeink már valamennyien gyáraknál dolgoznak, szép eredménnyel. Ugyanígy fölmérhetjük a kárt is, amit nem sokkal a felszabadulás után az iparművészeti oktatásban a díszítő tanszakok megszüntetése okozott.

Akik emellett az intézkedés mellett érveltek, hivatkozhattak arra, hogy a konstruktivista építészetnek nincsen szüksége társművészetekre; — valóban, a fiatal iparművészek monumentális díszítőmunkára nevelése átmenetileg elvesztette létalapját, mert — akitől megbízást várhattak volna — ezeknek az éveknek az építésze nem tette magáévá a társadalom valódi igényeit. Eltévelyedése természetesen nemcsak az oktatásra hatott károsan az iparművészet területén, mint ahogy ma sem csak a főiskola sínyli meg, hogy a két éve visszaállított díszítő tanszakok legtöbb ágában egyelőre kevesek egyéni oktatására kell szorítkoznunk, ameddig végzett növendékeinket nagyobb számban nem tudjuk elhelyezni. Főleg a színpadi és filmdíszlet-, jelmez- és gobelintervező tanszakokon érezzük ezt a nehézséget. Ezúttal tehát elsősorban nem az építészeket, illetve a tervezőintézeteket kell hibáztatnunk; — nálunk ma már megbecsült munka vár mozaikkal, sgraffitóval, ornamentális freskóval, a belső téralakítás színbeli megoldásával foglalkozó kevés díszítőfestőnkre. Azt azonban még mindig nem állíthatjuk, hogy az építészek általában jól ismernék a festészet és a díszítőfestészet alkalmazásának hagyományait és lehetőségeit. Nagyszabású, egészséges elgondolású ornamentális feladatok talán csak elvétve akadnak, s a díszítőművészet fejlődésének — eltekintve a kevesebb nehézségbe ütköző díszítőszobrászattól — a textíliák, a grafika, a könyvművészet, a bútordíszítés területére visszaszorulva kell kibon-

takoznia. Talán ez egyik oka annak, hogy ma nem tudunk olyan díszt kialakítani, amely az embereket éveken keresztül kielégíthetné.

Adolf Loos bécsi építész egyenesen azt a nézetet vallotta, még az első világháború előtt, hogy az ornamentika mindenkor divat jellegű, s ezért csak a rövid életű, könnyen fölcserélhető textilben helyénvaló, viszont meggyalázza a nemes anyagot, akár díszíti csak, akár díszítőelemül dolgozza föl. Az ő ornamentikaellenessége szerves tartozéka volt annak a hitének, hogy az iparművészet igazi hivatását akkor fogja teljesíteni, ha majd a koffereket, a teniszütőket, a lószerszámokat viszi művészi tökélyre, azt, amit ma ipari formának nevezünk. Magam valamikor Adolf Loos írásain nevelődtem, majd évtizedekig dolgoztam a modern irányban, az ornamentikát mégis nagyon szeretem, mégpedig éppen azért, mert legjobb hagyományait mindig elevennek érzem. Ezektől elszakadni akkor sem akartam, amikor megbízóimtól teljesen szabad kezet kaptam, mint például 1942-ben a volt *Kereskedelmi Bank Károly körúti fiók*jának [ma: Tanács körút] tervezésekor. Méginkább törekedtem a hagyományok és a modern törekvések összeötvözésére, amikor 1939-ben *Kassán* a régi Forgách-épületben kellett modern bankot elhelyeznem. Ez idő tájt mások teljes fesztelenséggel állítottak bele tradicionális városkörnyezetbe kirívóan újszerű kiképzéseket. Én erre képtelen lettem volna. A magyar barokk erős stílusalapjáról indultam el Kozma Lajos szellemében, de nem tudtam fenntartás nélkül őt sem követni, amikor egyik napról a másikra letért erről az útról s teljesen hagyománytalan irányzattal folytatta belsőépítészi munkáját. Az sem befolyásolt, hogy a barokk hagyományok ápolásáért Wigand Ede berlini gettóstílussal vádolt, de a második világháború eleje táján furdalni kezdte a lelkiismeretemet, hogy talán túl konzervatív vagyok az általánossá vált radikális modernizmus kellős közepében. Ma a visszapillantás a háború előtti esztendőkre meg tudja értetni azokat az élményeket, amelyek másoknál is hasonló válságokban tetőződtek.

Válságok során vált bizonyossá számunkra, hogy a kendőzetlen lényeg keresése, amely már a huszadik század első évtizedeinek is művészi programja, valóban korunk jellegzetes művészi mozgása; az eklektika reakciója vagy a történelmi fejlődés eredményeit sutba vető nyugtalan ideológiák ellenében szerves folytatása a polgári korszak nagy egészén végigvonuló tisztulási folyamatnak. Már a forradalmi klasszicizmus is igen nagy mérséklettel használta fel saját mondanivalójának kifejezésére a gazdag antik hagyományokat. Ezzel kezdődött a régi korok túlzott formaigényének egészséges csökkenése. Még nagyobb egyszerűsödés megy végbe a nyárspolgári biedermeier interieur-művészetében, s az emberi környezet egyre puritánabb lesz. Ezzel párhuzamosan idővel megokolttá válik az egyszerűsített formák kissé izgalmasabb kezelése, ami viszont napjainkban Nyugaton a formák széttördelésében és az izgalom teatralitásában teljesen elfajzott törekvés. Nálunk már lejárt a túlesztétizálás és a polgári finomkodás ideje, amely a tízes években egészségesen modern felfogással induló lakástervező művészeink egy részének ambícióit felőrölte. Sajnálkozás nélkül gondolhatunk vissza azokra a kétszoba-hallos megbízásokra is, amelyeken a kispénzű, vékony intellektuális réteg minőségérzékének jóvoltából a tervező gárda nagyobbik fele eltengődhetett.

Szocializmust építő társadalmunk nagy átalakulása egészen új alapfeltételeket nyújt a belsőépítészet további korszerű fejlődéséhez. Rohamosan nevelődő dolgozó

tömegeink új igényeinek minden eddigi mértéket meghaladó kielégítésén kell munkálkodnunk s élnünk kell a nagyipari tömeggyártásnak a tervszerű termelés révén fejlődő lehetőségeivel. Egészségesebb, józanabb világ kulturális profilját kell kiformálnunk a belsőépítészet eszközeivel, melyek a szellemi tartalommal együtt megváltoztak. Változatlan azonban a művészi minőség feltétlen követelménye.

Kaesz Gyula

K a e s z G y u l a csak néhány fametszetű lapot készített. Működési terét, mint az Iparművészeti Főiskola belső építészeti tanára, az új tárgykörre helyezte át. Legújabb munkája azonban: Az építész dilemmája, egyik legsajátosabb magyar fametszet. Teljesen új módon juttatja kifejezésre mondanivalóit, felfogásban erősen sürrealista, kompozicióját teljesen zárt és pregnánsan bizo-

246

nyítja sok ellenkező felfogással szemben, hogy az új művészeti törekvések kifejezésére is igen alkalmas a fametszet.

Rosner Károly: A magyar fametszet két évtizede. Magyar Iparművészet 1930. 246. l. H.

építészeti premierek

JÓK-E AZ ÚJ BÉRHÁZAK?

IRTA: KAESZ GYULA

Budapesten csendben megszületett a modern bérház és vele együtt az is, amit szintén annak neveznek, de mégsem az.

Éppen ideje volt már, hogy az érzésben, kulturában, igényekben modernebb emberek is — akik nem villatulajdonosok — olyan lakásokhoz juthassanak, amik különben az avultaknál.

Budapest a rossz bérházak és rossz lakások városa. Egyes kerületekben ma már teljesen lehetetlen emberszabású lakás kapni. Akinek csak kissé fejlettebb igényei vannak a lakás minősége iránt, az képtelen elviselni ásatag bérkaszárnyák szörnyű lakásait. Ezek a felfejlődő igények a modern bérházak felé hajtották nem várt mértékben az érdeklődést. Mégis igen sok és valljuk be, gyakran indokolt kritika éri az új bérházakat éppen kulturáltabb és öntudatosabb lakó-körökből. Számítsuk le azokat, akik *gyógyíthatatlan elfogultsággal* teljes egészében elítélik az előttük gyűlöletes „modernet" — modern és álmodern között persze nem látnak különbséget — akkor is megmarad azoknak sok panasza, akik sok vággyal és megbecsüléssel közeledtek a modern gesztusokkal bemutatkozó új bérházak felé. Ezeknek nagy kár csalódást szerezni.

A modern építészet ellen úton-útfélen hallható ellenvetések nagyrésze nem több, mint közhely és általánosítás: *az elvi ellenkezés lecsapolása olcsó kritikai frázisokkal.* Ezen talán már túl vagyunk. Nem vagyunk azonban még egyáltalán túl a modernség jegyében készült újabb lakások komoly, tárgyilagos kritikáján.

Szinte feltűnőnek találták sokan, hogy milyen egyszerre itt termett a modern bérház „típusa". A hangos behirdetés jelszavaiból úgy tünt pillanatnyilag, mintha létrejöttük a mai lakásigények régen várt teljes megértéséből indult volna ki. A helyenként található nívósabb külső megjelenés még inkább megerősítette a kulturált lakó bizalmát, akinek éledő fogalmai és igényei a jobb kvalitás után áhitoznak. A körúti bérházak volt lakói igén szépen elképzelték maguknak, milyen lehetne az igazi „komfortos lakás". A *komfort* fogalma körül azonban határozottan zavar uralkodik. Mi is tulajdonképpen ez a polgári családtek? — Ki tudná vajjon az „összkomfort" bűvös jelzőjét megfejteni, sőt jól megépíteni? — Félek, hogy a legtöbb mai építész legkevésbbé! Nem tudom, hogy az átlag építészeti képesség természeténél fogva véges valami, avagy csupán az építtetővel való különös viszonylatban nyer annyira eredményes megkurtítást? — Csak annyi bizonyos, hogy a modern bérházaknál még a köznapi értelemben vett komfort, — azaz, beszéljünk magyarul: az életre szabott, teljes értékű használhatóság (Nutzwert) is alig van meg; nem is szólva arról a magasabb nívóju anyagi és szellemi kvalitásról, ami a felépített beton, tégla és maltertestet lélekkel áthatná.

Valljuk be csak egészen nyiltan: a modern bérház a korszerű snassz-ság jegyében készül! De nem ám az anyagi eszközök hiányából. Nem. *A tehetség, az invenció és kulturáltság* gyakori hiányaiból. Mert, amint elég világosan látható mindenütt: dekorativ nyavalygások számára még a legszimplább háznál is jut pénz valahonnan, csak éppenhogy ma nem gipszre és toronyra költik a pénzt, hanem a „modern" formalizmus idétlenségeire. Ezzel szemben alig találunk ma építészt, akinek különösebben feltűnne, vagy pláne rosszul esne, hogy a legkomfortosabb „luxusbérpalotában", mondjuk pl.: egy mellékhelyiség milyenalávalóan nívótlanul van kivitelezve. Miért van ez? Mert még mindig a régi jó fogalomzavar uralkodik építészeti berkekben. Az építész még ma sem akar leszállni a „művészet" magas lováról, hogy helyette a sokkal aktuálisabb nüanszírozott életigények, szükségletek prózai analizisét elvégezze. Azt hiszi, hogy művész, művész, művész, akinek főfeladata a szemcsiklandozás, az *építészeti kozmetika;* akinek azonban derogál a belekbe benyúlni egy kicsit, ami ugyán kevésbbé művészi, de annál praktikusabb kultúrcselekedet. Legfőbb baja ezért az új bérháznak is, hogy „túlművészi", — hogy rosszul „művészi". Nem azt kell folyton szimatolni, hol lehetne kunsttot csinálni! Inkább azt a kevéssé művészi és tárgyilagos igazságot kell felismerni, hogy minden épület, de legelsősorban a bérház először is használati tárgy és csakis akkor ér valamit, ha használati értéke teljes. Ezt az igazságot kevesen, de annál feltűnőbb eredménnyel értékesítik! Miért nem inkább ezt tanulják meg a tanulékony „korszerűek"? — akiket a modoros homlokzatok külsőségei egymásután inficiáltak. Az új bérházak kívülről ugyanis, kevés kitünő kivétellel, kellemetlenül modorosak és „modernek" és „művésziek". Belül viszont az esetek legnagyobb részében olyanok a lakások, ahogyan a Móricka elképzeli magának a főbérleti összkomfortos lakást. Meglepő és megdöbbentő, mennyire nem értenek az építészek *magához a lakáshoz!* Nagyon sajnálom, hogy nem mondhatok kellemesebb dolgokat, de a modern lakások sok kellemetlen dolgot olvasnak építőik fejére.

Az a laikus azonban, aki most is azon örvend titkon, hogyan teszik a modern lakásépítés torkára a kést, egyáltalán ne higyje azt, hogy neki van igaza. Neki és az olcsó nyárspolgári kritikusoknak aligha lehetnek komoly szempontjaik lakások használhatóságának megítélésében. Az a kéjjel hangoztatott vád: hogy az új lakástípus „alacsony" meg „szűk", egyáltalán nem az a képzelt lesujtó bai, amint gondolják. A kis szobamagasság jó! Kulturált népek laknak kifejezetten alacsony szobákban évszázadok óta és nem fáj töle a fejük. Csak a nyárspolgár ferde beidegződése nem tűri el: *az ő szellemi emelkedettségének pávatolla nem fér be a három méter magasságú szobákba.* Tessék hozzászokni az emberibb léptékű és több hangulatértékű belső magasságokhoz! Az orvos régen igazolta már a modern álláspont helyességét. A nyárspolgári nagyzolás méretimádata nem komoly szempont.

A lakások kisebb mérete is csak relativ és érzés dolga, azoktól az esetektől eltekintve, ahol az uzsora tényleg elméreteztette a lakás helyiségeit. Elvileg áll az, hogy a méret egyedül nem teszi ki azt, hogy mekkora a lakás és mennyire használható férőhely szempontjából. A jó *lakásalaprajz* az, ami a kis méretek mellett is olyan berendezést tesz lehetővé, hogy a lakás használata teljes értékű lehet. *Jó lakásalaprajz azonban alig található. Viszont értelmes lakó is kevés.*

Kaesz Gyula

Mindig az a leghangosabb kritikus, aki azt képzeli, hogy a modern bérházat majd az ő ásatag bútorbástyáira méretezik. Borzalmat kelt látni, hogyan tömik tele szörnyű berendezésekkel a jószándékkal, üdén alakított kislakásokat. Nyugdíjazott spiszek többszobás roggyant „stílberendezésük" összes poros omladékait beviszik egy kis kétszobahallos új lakásba és persze lidércnyomást kapnak tőle s szidják a szűk, rossz, modern odúkat.

Inkább legyen azonban a lakás egyébként nívósan épített, ha méretben kissé kisebb is, mert így mégis kifogástalanul lakható, csak persze hozzavaló berendezés kell bele, — olyan, amilyet a változott szükségletek máris létrehoztak — és belevaló érzésű emberek.

Az új bérlakások hibái egészen másutt vannak; sokkal súlyosabb sérelmek ezek, ha kevésbbé kikiáltottak is mint az előbbiek.

Ne tekintsük most tovább magát a házat mint egészet, vegyük csak a lakások alaprajzát és kialakítását kissé jobban szemügyre és azonnal felbukkannak a tengernyi bajok.

Itt van elsőnek az úgynevezett: *hall*. Ma minden bérház hallal fejelt. A hall olyasféle mint a rossz napilap ingyen műmelléklete: „egy kilóval több papír = pár négyzetméterrel több terület; — műmelléklet; az építészeti Verlegenheitsraum. Használni alig lehet komolyan és az építészek gondoskodnak róla, hogy ezenfelül még lehetőleg egyetlen bútort értelmesen felállítani ne lehessen benne. Ablaka soha nincs, de többszárnyú ajtaja igen, hogy nagyképűbb legyen a lakás tőle. Ez az ajtó rendesen túl nagy arányban és léptékben a szobaméretekhez és a berendezéshez és mert ezenfelül drága is, lehetőleg silány kivitelben készítik és így rövidesen igen kellemetlen alkatrésze lesz a lakásnak.

A hall először a polgár kellemes reménye, később vörös posztó a szemében. Szeretett volna megspórolni egy szobát és „gyönyörű antik" (!. rozzant) ebédlőjét a hallban akarta felállítani: — az oszlopos kredencet, vitrint, tálalót, trümót és a 12 személyes kihúzó asztalt, de nem megy és most haragszik a lakó. Nem az építészre. Nem. A modern lakásépítésre. *Mi azonban az építészre haragszunk, meg a lakóra.* A lakóra azért, amit már fentebb róla elmondtunk; — sokkal inkább azonban az építészre, mert ha már ezt az építészeti 7 csapások egyikét, a hallt segíti é'etben tartani mint az építészeti tehetetlenség szimbolumát, akkor legalább miért nem tölti meg több értelemmel; miért rakja meg dühítően elhelyezett ajtókkal; miért nem gondol a használat módjára és főleg miért nem csinál legalább itt, ha már az előszobában nem is, beépített-szekrényt?

Hol van kérem egyáltalán a *beépített-szekrény* a modern bérházból? Az építészek vajjon nem tudnak róla?

Talán jobb is, ha egyelőre nem tudnak felőle, mert könnyen úgy végződik a dolog, ahogyan egyik „luxusbérpalotában", ahol mégis hogy-hogy nem készítettek ilyeneket. Ezek a szekrények az asztalosbóvli tetejét képezték; tessék-lássék, krajcáros termék; mint egy fészer, kapa-kasza tartására legfeljebb. Igy nincs persze értelme. Inkább ne legyen.

A legfájóbb pontok egyike azonban *az ajtó* marad. Nincs eset rá, hogy ne az ajtók rossz elhelyezése okozná a legtöbb galibát a berendezésnél. Az ajtók száma, elhelyezése, nyitási iránya rendesen hibás. Az ajtóknál látszik meg legjobban, hogy a mai átlagépítész mennyire tájékozatlanul áll a lakásberendezés elemi problémái előtt. Nem tud, vagy nem akar tekintettel lenni arra, hogy elég egy rosszul elhelyezett ajtó és egy szobát már csak fele olyan értelmesen lehet berendezni; elég egy értelmetlenül elrabicolt fűtőcső vagy más valaminek kiszögelése, vagy egy pont alkalmatlan helyen elhelyezett villanykapcsoló és az egyébként jó falfelületre már nem fér el jól semmi.

Vajjon elhihető-e, hogy az építész gondolkodott, amikor pl.: egy 4—6 négyzetméteres előszobába 7 ajtót nyitott úgy, hogy közöttük csak keskeny falcsonkok maradnak. Hová teszik az ilyen helyen a fogast és mindazt, ami az előszobához tartozik és annak értelmet ad? Vagy mi értelme van a kislakásban még mindig kísértő kétszárnyú teremajtóknak, amik a szobák értelmes kihasználásának megölői és miért kell konzekvensen valamely ajtót egy szomszédos falsíktól olyan távolságra helyezni, hogy pont csak néhány centiméter hiányozzon egy szabványos szekrénymélység férőhelyéhez? Miért csinálnak még ma is a modern bérházakban rút ajtókat, durva borításokat, értelmetlen üvegosztásokat és borzalmas mintázatú ornament és katedrálüvegezéseket? Még mindig azt hiszik, hogy „többet mutat" a mindenáron tagozott „szép ajtó" mint a hangsúlytalan, acél vagy helyesen dimenzionált fatokos sima, tömör ajtók? A mutatás általában még lelki szükséglet a bérházépítésben. Az igazi kvalitás mutatása még nem.

A modern *ablak* már kissé jobban kievickélt a „tervezés" bűvköréből. Megoldása ma már aligha iparművészet mint volt, hanem sokkal inkább technikai probléma lett, amit persze sokkal jobban is csinálnak. Az ablak technikai fejlődése még így, végeredmények nélkül is létrehozta az arányok szimpatikus felszabadulását. A vízszintes arány ugyanis, amit olyan előszeretettel alkalmaznak, a modoros formán túl igen értékes hangulateleme az új lakásokban kialakuló, változott életérzésnek. *Az ablakon át determinálódik a lakás egész összbenyomása.*

Az ablakok terén mutatkozik kétségtelenül a legtöbb értékes eredmény. Örül is neki minden egészséges emberlélek és élvezi, mint ahogy élvezni tudná mindazt, ami az építészet rosszvoltából a bérházakból kimarad.

Sok hangos panasz hallható a modern bérházak hanyag *izolálása* miatt és ezért máris rossz vicekkel verik agyon szellemeskedő humoristák azt a szimpatikus hangulatot, amit a jó modern épületek a közönség körében létrehoztak. Ez mind nem volna, ha a vasbeton természetére nagyobb figyelemmel volnának. A vasbetonlemezes födémek kívánják a leggondosabb izolálást, viszont az üreges téglaanyagból készített födémekkel jobb tapasztalatok vannak. A lakások közötti válaszfalak komoly szigetelése a legelemibb követelmény. Mégis alig található. Hová teszik az erre való pénzt? Travertin homlokzatokra és divatos faxnikra költik nyílván, vagy elspórolják, mert a szigetelés úgy sem látszik. Még akkor sem, ha nincs. Csak hallatszik.

Sokkal szimpátikusabb dolog volna azt kiírni akáshirdetésekre, hogy: 2 szobás lakás tisztességes hangszigeteléssel kiadó, mint folyton a luxusra hivatkozni, ami krajcáros szemfényvesztés csak és arra való, hogy eltakarja a bovlit.

Egyáltalán feltűnő jelenség, hogy sok bérház egymást túllicitálja bérlőfogó omfortregékkel. A jóhiszemű lakó örülni kezd és azt hiszi, ezek mind komoly dolgok. Reménye csak akkor volna jogosult, ha csak egyik házon is az volna ki-

a befejező oldalt l. a komplett példányban

IPARMŰVÉSZETÜNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

1

Az építőiparművészet útja

Irta: KAESZ GYULA

Mi az építőiparművész? — Ezt a különös nevű fogalmat eddig még senkinek sem sikerült pontosan meghatározni. A szakma tagjai talán maguk sem tudják munkakörük alapján pontosan meghatározni magukat. Az építőiparművész nevet, — amellyel megbarátkozni olyan nehezen lehet —, abban a küzdelemben pecsételték rá, amelyben a régi *„lakberendező"* és *„díszítő-iparművész"* a magasépítészet határterületeit sérteni látszott pusztán már nevével is, amely akkor még: *„belső-építész"* volt. A Mérnökkamara immár körülbelül tizenöt éves intézménye húzta meg azt a határvonalat, amely ennek a sokrétű szakmának továbbterebélyesedését volt hivatva megállítani, amikor nevéből az *„építész"* szót a törvényes jognál fogva töröltette. A szakmának és nem utolsó sorban a szakma egyetlen nevelő intézményének eredményei azonban a szigorú hivatalos bírálók előtt is világossá tették, hogy itt nem lehet arra az abszurd álláspontra helyezkedni, mint egy bizonyos német műegyetemi tanár, aki egy hasonló esetben ridegen kijelentette: *„Ich kenne keine Innenarchitekten, ich kenne nur Ingenieure oder Tapezierer."* (Én nem ismerek semmiféle belsőépítészt, csak mérnököt, vagy kárpitost.)

Úgy állott ott ebben az időben szépen kibontakozó szakmánk, hogy egyszerűen kárpitosnak tekintik tagjait olyanok, akik minden bizonnyal a legkevésbé sem tudták mi a belsőépítész. Ekkor adtak hivatalosan új nevet a szakmának: az *„építőiparművészt"* és akár áthidalásnak, akár lefokozásnak szánták is, tulajdonképpen többet adtak ezzel az új címmel, mint ami eddig volt, mert hiszen ebből a névből világosan kitűnik, hogy viselője: *„építő"*, akit tehát a magasépítési munkakörhöz tartozónak tekintenek; olyan iparművésznek, aki épít, ha hiányzik is a korábbi névben szerepelt *„építész"* címszó.

A hivatalos keresztségben kapott név — valljuk be — rosszul hangzik. Hármas szóösszetétele gyanus nyelvtani egyveleg, amely árnyékot vet az értelemre is, mert igen könnyen gondolhatja valaki, hogy *építés*-ből, *ipar*-ból és *művészet*-ből egészséges fogalmat összegyúrni aligha lehet. Azóta mégis használjuk ezt a cégért, — sajnos — a hozzátartozó jogoktól egyelőre megfosztva és állandó küzdelemben az építészet határos területének ha nem is birtoklásáért, de legalább is az arra való bebocsáttatásért egyenértékű felekként.

Úgy látszik szakmánk végérvényes meghatározása nem megy könnyen még olyan országban sem, mint a mai Németország, ahol az egyes munkaköröket minden szakmában, talán első ízben a világon, kitűnően és világosan újraértelmezték és megszervezték. A német *„Innenarchitekt"*, — amely elnevezésnek rossz megfelelője volt nálunk korábban a „belsőépítész" —, most eltűnt és ezt a szakmát az új, általános rendezés a német Képzőművészeti Kamara keretébe utalta mint annak alosztályát és a belsőépítészt elnevezte hivatalosan: *„Innenraumgestalter"*-nek. Ez a lefordíthatatlan név mindenesetre lényegesen kisebb tartalmú, mint a mi „építőiparművész"-ünk, mert hiszen az „építő"-jelleget teljesen elhallgatja. Ez az eset, sajnos, Németországban az előbb idézett: mérnök—kárpitos-párhuzam győzelmére enged következtetni!

*

A mai építőiparművész fogalma eddig évtizedről-évtizedre változott. Száz év előtt még nyomát sem találjuk. Azt a sokrétű munkakört, amelyet ma ez a szakma betölt, a régi időkben különféle más mesterségbeliek látták el. Nagyjából a következő helyzetet látjuk a multban: az építész építi a lakóházat, a kor felfogásának megfelelően kötött technikai és ízlésbeli szellemben, a belső berendezést hozzá a különféle céhek asztalos- és más mesterei állítják elő, akiknek akkoriban igen jól kellett rajzolni tudni. A bútorok és más tárgyak készítéséhez mintaképül legtöbbször a kor építészeti formái szolgáltak és a „terveket" hozzájuk úgynevezett *„kismesterek"* (persze nem iparosmestert kell itt érteni, hanem kisebb művészeket!) terjesztették, rézmetszetes és más technikákban sokszorosított mintalapjaikon variálva az uralkodó stílusdivat formaelemeit. Ezek az *építész-rajzoló-rézmetsző* kismesterek joggal tekinthetők a mai építőiparművészek őseinek és mintalapjaik a mai szakkönyvek és folyóiratok elődeinek. A munkák részletrajzait és a mintákról lenézett formáknak anyagba való átvitelét a rajzolni kitűnően tudó céhbeli mester végezte el, külön speciálista szakember segítsége nélkül és amit létrehozott, az — ismerjük a múzeumok ilyenféle darabjait — legtöbb esetben mintaszerű volt.

Egy későbbi korban már olyan nagyobb felkészültségű iparosok végezték a lakások berendezését, akik mintáikat és rajzaikat saját maguk állították elő, sőt ilyen tervgyüjteményeket, szépen rézbe metszve, könyvalakban ki is adtak a megrendelő közönség és a többi iparos irányítására. Ezzel gyakran több évtized lakásberendezésének ízlésbeli fejlődésére gyakoroltak erős befolyást, annyira, hogy egyes ilyen mesterek nevét még ma is valósággal stílusmegjelölésként használják. Főleg a XVIII. század második felének angol lakásberendezését és belső-építészetét irányította több egymással párhuzamosan és egymást követően működő *építő-* vagy *iparos-művész*. Ezek azt az ideális tervező-típust képviselték, aki egyszemélyben tervező és kivitelező is, tehát nem specialista, hanem egész ember, egész mester lehetett.

A XIX. század közepéig a lakásberendezésnek ez volt a módja, ezen kívül tervezőembernek egyéb munkaköre alig lehetett, ilyenféle tervezőtípus tehát nem is létezett. A kor kötött ízlése és a kialakult bútortípusok teljesen fölöslegessé tették, hogy bárki külön tanácsadót vegyen igénybe, amikor lakását berendezni kívánja. A biedermeier-korban pl. ha a polgárnak bútor kellett, egyszerűen elment az asztaloshoz és a megrendelt szekrény, asztal vagy szék kitűnően elkészült formában, anyagban, a legjobb asztalosmunkával, anélkül, hogy bárkinek problémát okozott volna. A megrendelő biztos lehetett abban,

Az Iparművész
1939—9—10.

CÉL

A művészet az ember belső, tartalmi közvetítődése a különböző anyagok és lehetőségek síkján. Ha művészetet csinálunk, akkor csakis önmagunk belső vágyait, elképzeléseit fejezzük ki a minket meghatározó, de általunk is meghatározott egyetemes élet tárgyi és etikai vonatkozásaiban. Tudjuk: a művészet nem öncél, hanem életet, társadalmat építő erő. A szentimentális, elefántcsont-toronyba zárkózott ember meghalt. De él a mában a tudatosan jelenvaló építő ember. Művészetünk az emberből indul ki, s az emberhez tér vissza. Más út nincs és művészetünket lemérni csak úgy tudjuk, ha ismerjük az erőt, amely új életet akar, új emberi tartalmat és az új embertipus megteremtéséért dolgozik. Igen: a művészet nem társadalmon kívüli öncélú szépségideál, hanem a kor minden erőitől meghatározott, de napjainkból kiinduló és arra visszaható életmegnyilvánulás. Mások napjaink életeszközei, társadalom-problémái, mint a letűnt időké volt, ezért mások a művészetben kifejezhető életmegnyilvánulásaink is. A stílus a korok egysége s a különböző stílus a különböző időegységek karakterképe. Törvény, amelybe minden kor a maga legteljesebb eredményeit zárta be. Aki ma a letűnt korok, saját népétől idegen, helyi viszonyoktól független formanyelvével akarná kifejezni mondanivalóját, a saját korának élő dinamikájából zárná ki magát. Ezért művészete nem volna művészet, mert a művészet az élő, mindig újat teremtő és csak önmagával lemérhető alkotó, világot formáló erő. A művészet aktív jelenléte az élet szintézisét jelenti. A forma az idő dokumentuma a művészetben. A minket körülölelő életet teljes keresztmetszetében kell látnunk, nem zárhatjuk el magunktól az élet legkisebb megnyilvánulását sem, mert kell minden szín és forma a magunk stílusa kialakításához, mert csak így tudjuk kifejezni maradéktalanul önmagunkat. Produktumaink ezért a szó valódi értelmében: — életeszközök, élettényezők. Ebben az értelemben és ezért keressük a magyar élet minden kérdésének eredőjét. Keressük a magunk kultúrájának minden megnyilvánulását, mert munkánk már nem a formák „csakazértis-más" kérdése és feladatunk nem a programos „magyaros stílus megteremtése", hanem egy belülről jövő teremtő kényszer. Cél: a bennünk élő értékek megtalálása és kifejezése. (Juhász László)

»Körülnéz és átölelve tart bennünket, képtelenek vagyunk kilépni a köréből s képtelenek vagyunk jobban beléje hatolni. Beilleszt bennünket táncának körforgásába s úgy lejt velünk tovább, míg csak el nem fáradunk s ki nem hullunk a karjaiból. Itt élünk a szívében s mégis idegenek vagyunk a számára. Mindég épít s mindég rombol s a műhelye hozzáférhetetlen. Csak a gyermekeiben él, de ő, az anya vajjon hol van? ő minden. Minden mindenkor megtalálható benne. Nem ismer sem multat, sem jövendőt. A jelen örökkévalóság a szemében. Nincsen nyelve s nem beszél, de nyelve és szíve alkot, az ő révükön érez és beszél. Mindenki más és más alakban látja. (Goethe.)

*

»Ha valaki csak természet után akarna művészetet csinálni, hasonló lenne ahhoz, aki csak szótárból akar regényt irni.« (Vaszary János)

*

»Egészen bizonyos: az egész emberi örökkévalóságba felmagasló művészek csak azok lehetnek, akiknek »világnézeti elfogultságaik« vannak. (Szabó Dezső)

*

»A kultúra az alsó néposztály és a szofokrácia nászából születik és a középosztályban inkarnálódik. Ilyen kultúránk nékünk a jelenben nincsen. Van egy robosztus, egészséges nyelvben élő, de a XVII. században megkövült és azóta mozdulatlan népi kultúránk s van egy tagadhatatlanul értékes, modern, haladó felsőnéposztálybeli kultúránk, de ez nem életképes, mert nincs közege: tartalmában és formájában idegen, nem is termékenyíti meg, nem építi, nem fejleszti a népi kultúrát.«
(Karácsony Sándor)

*

»Ha maguuk nem tudjuk magunkat megmenteni, elvesztünk. Júlián és társai csak szép, naiv, magyar ábrándos igéreteket küldenek, kiüzött, koldus, idegenben gyötrődő, szelid álmokkal táplálkozó magyarok igéreteit. Az új Batu pedig készül új hordáival. A modern Életnek hívják az új Batut s hordája tömöntelen új gondolat és cselekvés. Meg kell csinálni az új Magyarországot, mielőtt ideér Batu és hordája.... s Júlián magyarjait elnyeli Amerika, bennünket pedig Európa.« (Ady)

hogy olyan jó bútort kap, amilyen jót csak abban a korban előállítani tudtak. Nem kellett külön gondot viselni arra, hogy összeillőek legyenek a bútorok — amelyeket gyakran egyes darabonként vásároltak meg —, mert azok mindig jól összeillettek. Akinek valamelyes ízlése volt — és ennek kiművelése ilyen kötött stíluskorszakokban lényegesen könnyebb volt, mint ma —, az épolyan természetes módon válogatta össze lakásának tárgyait, mint akár ma valaki az öltözékének egyes részeit. A jó ízléssel öltözködő ember külön szaktanácsadó nélkül is megfelelő kalapot, nyakkendőt, cipőt, harisnyát tud összeválogatni, hogy ruházata harmonikus legyen színben és formában. Ehhez a kellő érzék ma is igen sokakban megvan; a régi emberben ugyanúgy megvolt a lakás összeállításához is ez az ízlésbeli felkészültség, ami ma a túlnyomó többségnél teljességgel hiányzik. Ma a lakás berendezésében, azt lehet mondani, úgyszólván mindenki rászorul a specialista szakértő segítségére, mert a mai kor kötetlen ízlés-zűrzavarában magára hagyva képtelen volna a berendezkedés helyes módját egyedül megtalálni. Az építőiparművészre tehát itt van ma elsősorban szükség és ilyen értelemben volt rá szükség már az elmult évtizedekben is. De hogy a mult század utolsó kötött ízlésiránya óta hogyan alakult ki ez a határozott szükséglet a zajos fejlődés különös útjain végig, azt ilyen szűk keretben aligha lehetne feltárni.

Röviden csupán a két leglényegesebb tényezőt említem meg, mint egy minden addigitól eltérő nagy fejlődés és átalakulás összetevőit: a XIX. század *technikai vívmányait* és *történelmi művelődését*.

Előbbi átformálta a tradícióktól áthatott kézműves-ipari termelésmódot; a tárgyak racionálisabb előállítását nagyüzemek vették át, de a régi céhmesterek tudása, műérzéke és formakultúrája nélkül; az ipari üzemek a géppel való gyártás lélek nélkül maradt és szellemi irányításukról, bizonyos vonatkozásban, máig sem gondoskodott senki.

Utóbbi, ezzel éppen ellentétesen, azt jelenti, hogy a XIX. század, a „fejlődés százada" tanulni kezdett, a multat mohón feltárta és kincseivel elkápráztatta magát. A stílusát nem találó, zavaros, forrongó század *túlsokat tudott* végül is ahhoz, hogy a folyamatos ízlésfejlődés megszakadt útjára visszatérhetett volna, ehelyett ötletszerűen válogatta össze a régi stílusokból szellemének külső habitusát. Ez volt az *eklektikus* „művészi alakítás" kora, amely a középkori stílusokon kezdve, a reneszánszon át az egész stílustörténet formáit végigutánozta; de csak a *formáit*, helyesebben mondva, inkább a *díszítő elemeit* vitte rá, legtöbbször minden szervesség nélkül, az akkori korszerű feladatokra is. Ez a kor az elmult stílusokat nem élte, hanem rajzolta és *„díszítő-stílusok"* néven valósággal katalogizálta.

Ebben a sokféleképpen dolgozó időben egyre többeknek és egyre jobban kellett rajzolni megtanulni. Az összes díszítő-stílusok ismeretében, vagy legalább is egyes különleges ágaiban járatos rajztudó emberek után igen nagy kereslet támadt. A kor rajzolt, díszített és fogyasztotta a mintarajzokat minden stílusban. Ekkor született meg új fogalmazásban a mai építőiparművész elődje: a *„mintarajzoló"*, akit „mintarajztanodákban" neveltek kétes értékű szerepére. Hivatása volt a XIX. század vége felé egy olyan kor „művészi" igényeit szolgálni, amely az *„iparművészetet"* téves fogalmazásban tulajdonképpen létrehozta. Ez az iparművészet abból állott, hogy a használati tárgyak felületét tetszés szerint választott stílusok díszítő elemeivel lehetőleg minél gazdagabban borította és ezzel a használhatóságot, a világos tárgyjelleget minél alaposabban elhomályosította. Míg a teljes szépségértékű tárgyakat létrehozó korok készítményeiket egyáltalán nem akarták valami külön „művészi" mázzal ellátni, mert azok az önmaguk őszinte szépségét igen gyakran dísztelenül is kifejtették, addig a századvég tragikus tévedése volt az, hogy mindenáron „művészetet" akart a használati tárgyakba keverni. A tárgyakat ezekben az időkben nem *alakították*, hanem *díszítették „művészi elemek"*-kel, amelyeknek azokhoz semmi közük nem volt. A tetoválás — tudjuk — barbár cselekedet, de használati tárgyaknak tőlük idegen korok holt formáival való tetoválása legalább annyira civilizálatlan magatartást jelent.

Sokkal később, csak évtizedek mulva jutottak el — akkor is csak kevesen — annak az alapvető igazságnak felismeréséhez, hogy: a használati tárgyon semmiféle keresnivalója nincsen a „művészet"-nek, mert hiszen igen jól tudjuk, hogy ez a „művészet"-nek hitt valami nem egyéb a tárgy lényegétől merőben idegen *formalizmusnál*, legyen akár épületről, akár egyszerű kabátgombról szó.

Az új század is csak sokára hozta meg a modern alakítási elveket, mint a századvég formatombolásának szöges ellentétét. Előbb azonban még egy „stílusepizód"-on kellett átesni a fejlődésnek: a *„szecesszió"* kísérletén. Ez a különös intermezzo a vonalak forradalma volt. Lázadás a stílusos álművészet ellen, hogy helyébe állítsa az önkényes fantázia és a rajzbeli tobzódás kétes értékű eredményeit. Az időközben megnövekedett rajzoló- és tervezőgárda itt végre újabb nagy munkaterületgyarapodáshoz jutott és felszabadulva a stílusformák kötöttségétől, teljes erővel vetette magát az új stíluskísérlet feladataira. Egy újabb kor, már modernebb szellemű gárdája indult ekkor szakmánknak, amelyet ebben az időben *„lakberendező"*-nek hívtak, és ekkor alakult ki az építőiparművész mai munkakörének túlnyomó része is: a bútor- és lakástervezés, valamint a szertelen épületdíszek tervezése során.

A szecesszió kísérlete azonban hamar összeomlott, az igazi fejlődés egészen más irány felé mutatott és az új divatkísérletbe bedolgozott tervezők egyidőre ismét talajukat vesztették. Az utánakövetkező időszak a háborúig ismét visszafordulás volt — bár már lényegesen enyhébb, mondhatni talán a modernebb változatú stílusformák divatjához. Fínom, polgárian leegyszerűsített biedermeier- és barokk-reminiszcenciákba öntötte csalódását a forradalomban becsapódott tervezőgárda.

A nagy háború hosszú szünete után röviddel az újra forradalmasított kedélyek ismét vad kísérletezésbe fogtak. Az *„izmus"*-ok kora következett és a művészeti kísérletek nem kímélték ezúttal sem a használati tárgyakat.

Csak jóval a háború utáni években indult el az a tisztulási folyamat, amelyben a modern élet végre a saját formanyelvét követelte: az álművészettől mentes építészetet és használati tárgyat. Rájött arra az igazságra, hogy a híres mondásnak, amely szerint: „rajzolni annyi, mint elhagyni", teljesen megfelel a tervezés is, mert: tervezni sem egyéb, mint *„elhagyni"!* A „művészi díszítés" ekkor lassan eltűnik az építészet és a lakásberendezés alkotásairól; a formák leegyszerűsödnek a lényeg minél világosabb kidomborítása érdekében. Mint minden értékes moz-

galmat, ezt is kezdetben agyontámogatták elmélettel; nevet is adtak neki: — *„Neue Sachlichkeit"* — és e népszerű jelszó segítségével, az első nagy idegenkedés legyőzése után — sajnos — az elveket megcsúfoló divatot csináltak belőle, amelynek hullámaiban az egész mozgalom, még valódi eredményeinek kiérlelődése előtt, máris alámerülni látszik.

A mai építőiparművész munkakörét kétségtelenül mégis a legutóbbi évek modern szellemű törekvései bővítették ki a mai teljességig. A mult századvégi mintarajzolóból, a szecesszió fantaszta művészén, a háború előtti második stílusvisszafordulás komoly, polgári belső-építészén át, kifejlődött egy egészen más gárda, amely már nem rajzol, díszít, fantáziál, hanem őre, istápolója a jövőbeli igazi fejlődés szellemének; amely nem formák, divatok, stílusok kitalálására, hanem a modern élet korszerű eszközeinek kialakítására fordítja képességeit; amely a kvalitás gondolatának hordozója; az ízlés, a magasabbrendű formatisztaság szószólója; az egyszerűség, a valódiság szellemének ápolója számtalan munkakörének mindegyikében.

A mai építőiparművész a régi részletfeladatokban való elmerülés helyett a modern kultúrélet kereteit jelentő minden alakítási feladatban részt vállal: lakóházat épít, lakásberendezést, bútort tervez, modern használati tárgyat alakít, a gyári széria- és tömeggyártás megnemesítésében közreműködik, kiállításokat rendez, ünnepi díszítéseket old meg, színpadi és filmdíszleteket komponál, egyszóval az egész modern kultúrélet összes területein az igazi nemes formakultúrát biztosító komoly tényező. A fokozatos fejlődés hallatlan mértékben kibővítette a szakma régi szűkös kereteit és a valamikor jelentéktelen, valósággal haszontalan részletmunkát végző mintarajzolóból tág látókörű, komoly befolyású kultúrtényezővé válhat ez a gárda, ha a maga fejlődésében rendületlenül hisz és azzal komolyan törődik; ha a saját kulturálódását első kötelességének tekinti; ha okul azon, hogy hová vezet a lélektelen „művészkedés", amely a saját korának törekvéseivel nincsen semmiféle szerves kapcsolatban; ha megérti az iparművészet mai, új, egészséges fogalmazású programját és nem esik vissza abba a kezdetleges állapotba, amikor még *„dekoratőr"* volt csupán.

Ma az építőiparművész-tábor összetételében még nem egységes. Az a rétegeződés igen erősen látszik rajta, amelyből egyes csoportjai származnak: vannak még a szecesszió forradalmi tanulságain nevelkedett idősebb tagjai; ismét más a felfogása és a beállítottsága a stílus-eklekticizmusban begyakorolt rétegnek, vagy a legújabb törekvések szellemében iskolázott legfiatalabb csoportnak, amely a ma követelményei irant mindenesetre a legérzékenyebb. Ezt a sokrétűséget a felfogásnak egységgé kell összefogni a szakma célkitűzéseiben, felfogásában, mert a jövő feladatai erős szakmai egybekapcsolódást követelnek.

A jövő építőiparművésze nem lehet tervező többé a szó avult értelmében; egyre többet kell külsőségekben „elhagynia", hogy munkája nemesebb, érettebb legyen. Ez felületes megítéléssel iparművészet-ellenes beállításnak látszik. Pedig nem az. Csak egy szükséges átértékelési folyamatot értek ez alatt: a régente csak „tetováló" művész *ebben az értelemben* nem művész többé, sokkal több annál: organizátora a szükségleteknek, kitapogatója az igazi, élő kultúrigényeknek és szolgálója a kor átértékelődő esztétikájának, amelyben új szépségértékek jelentek meg és a sablonos stílusformalizmus, ha ideig-óráig fel is üti újra meg újra fejét, mégis csak halálra van ítélve.

*

A jövő építőiparművészének az új, tisztult, igaz emberi szépségideált kell szolgálni minden erejével és minden területén a modern magyar életnek, ahol formákkal lehet ezt az egészséges szellemet kifejezésre juttatnia.

2

Szobrászat az épületen

Szobrászaink az építészet keretein belül jelentékenyebb munkásságot fejtenek ki, mint a kötetlen képzőművészetben, mert a korszerű „alkalmazott művészet" több alkalmat ad, mondanivalójuk kifejezésére. Bár a kifejezés módja nem a legtökéletesebb.

Nem akarjuk azonban ez alkalommal mérlegelés tárgyává tenni a l'art pour l'art művészet létjogosultságát, de legalább is a közel jövőt illetőleg merjük állítani, hogy szobrászaink működése még fokozottabban az alkalmazott szobrászat felé fog terelődni.

Az alkalmazott művészet alaptörvénye az alkalmazkodás. A helyesen értelmezett alkalmazkodás, nem megalkuvás és nem a művészeti érték háttérbe szorítása, ellenkezőleg: a környezet felemelése a művészi alkotás magas színvonalára.

Gondoljunk a firenzei Baptisteriumra, melynek kapuit Lorenzo *Ghiberti* készítette. A kapu szerves része az épületnek, nem önmagában álló műremek, szolgálja az épületet, de ezzel csak fokozza művészi értékét. Ghiberti alkalmazkodott megalkuvás nélkül.

A magyar épületszobrászatnak is volt már olyan korszaka amelyben jobban felismerték az alkalmazkodás törvényét mint napjainkban.

Ha visszatekintünk az 1910-14-ik évi építészeti alkotásokra (Nemzeti Bank, Hitelbank, Pesti Hazai Takarék, stb.) látjuk, hogy a szobrász és építész teljes együttműködésben valóban egymás munkáját emelve alkotott. A világháború a jól induló fejlődési folyamatot megtörte. A háború utáni idők kapkodó stiluskeresése az alkalmazott szobrászat fejlődését is megzavarta, nem utolsó sorban azért, mert a rossz gazdasági viszonyok miatt már kizárólag az alkalmazott művészetnek maradtak vala-

Művészetelmélet

Tér és Forma, 1930

III. évf. 541-549.0.

Kacsa Gyula: Iparművészet és iparművészeti nevelés.

AZ ÜNNEP

Nyugodt, sallangnélküli, tiszta ünnep volt, ahogy ma a képviselőház elfogadta a Kormányzó úr országlásának húszéves fordulójáról szóló törvényjavaslatot. *Nem keleti pompájú, hanem nyugati jellegü ünnep,* s éppen ezért emlékezetes marad. Ha a megpróbáltatások utáni időben a történetíró, vagy egyszerűen a kortárs kutatni fog emlékei között, meg fogja állapítani, hogy ezt a húszéves jubileumot a magyar nemzet valahogy másképp ünnepelte, mint a fényt szerető impulzív nép különben ünnepelni szokott. *Egyszerűség és mélység* van magatartásában, s a gyermekkort jellemző felköszöntősdit felváltotta a felnőtt ember néma és kemény kézszorítása, a bátor és egyenes testvéri pillantás, a két egymásba mélyülő szempár, amely mintha azt mondaná: mi értjük egymást, nem kell sokat beszélni, *egyek vagyunk életen-halálon át.*

A Kormányzó úr kivánta így, az európai helyzet határozta meg, — de ahogy figyeljük az emlékezés és a szeretet férfias megnyilvánulásait, hirtelen az az érzésünk támad, hogy az ünneplésnek új módja többet jelent, mint véletlent s szimboluma lehet annak az *átalakuló magyar léleknek,* amely éppen Horthy Miklós korszakában fejlődik régi stílusából az új és *teherbíróbb nemzeti forma* felé. Mert bármily külső-belső zökkenők rázzák a magyar életet, eltagadhatatlan, hogy a lélek átalakul. Az apró zavarok, egyenetlenségek éppen az átalakulás jelei, mint az apró nehézségek a pubertásos időkben. Az 1918—19-es csapás után az első tíz év a nemzeti bánat évtizede volt, de azután lassan, néha vontatottan, néha ellentmondásokkal telten megkezdődött a belső regenerálódás, s méltán mondhatta gróf Teleki Pál, hogy új reneszánsz előtt állunk, ha nem is külsőleg, de belsőleg — s a magyar magatartás értéke és érvénye tekintetében feltétlenül.

Egyszer majd eljön valaki, aki megírja Horthy Miklós korszakának *belső, lelki történetét,* s kimutatja, hogyan változott és alakult az elmult két évtizedben a magyar belső magatartás, mi volt a gondolkozás általános sablónja húsz év előtt, s mi ma. Ha megírja, rá fog mutatni az 1940-es jubileumra is, amikor a legjellegzetesebb magyar életmegnyilvánulásban, az ünneplésben is meglátszott már az *érő realizmus,* a higgadtság és a józanság új stílusa. Egyszerű és világos tételekkel ünnepli a nemzet kormányzó urát: rámutat, mi volt, s mi lett. A mérleg felállítása után pedig *kétszer aláhúzza a pozitív eredményt.* Az elhangzott beszédek tárgyilagosak és gazdagok adatokban. Éppen ezért meggyőző az erejük. Rövid képben fölvázolják 1919 eseményeit. Elmondják, mi volt akkor a magyar s a magyar állam. Azután néhány szót mondanak 1939-ről és 1940-ről. A megnagyobbodott és meggazdagodott országról, — de többről is: *a magyarság európai rangjáról,* arról a csodálatos pályafutásról, amely kiemelte a nemzetet egy züllöttnek látszó alacsonyabb állapotból, oda helyezte szomszédai élére, közelhozta a nyugati érdekhez és megbecsüléshez, s európai fontosságú kuleshelyzetet teremtett számára a Duna medencéjében. Néhány szóval azt is elmondják, hogy mennyire bölcs volt a vezetés, amely az új háború kitörése óta nemcsak biztosítani tudta az ország békéjét és fejlődését, hanem növelni, fegyverének erejét és így érvényét is.

Amikor mindezt elmondják, utána teszik: *ez Horthy Miklós országlásának húszéves mérlege.* A többi szinte magától adódik. A szeretet és a hála, amely az újjáépítő személyét övezi. A ragaszkodás és az odaadás, a legáldozatosabb bizalom, ami csak ott lehet ennyire teljes, ahol a tények igazoltak. A fegyelem és a mindenre kész lelkesedés, a bizalom és a remény. S az ünnepi törvény, amit az ország soha nem tapasztalt abszolút hozzájárulásával szavazott meg ma egyhangúan a magyar képviselőház.

Római vélemények Sumner Welles útjának lehetőségeiről

Roosevelt „régi jó barátjának" szólította levelében XII. Pius pápát

Róma, február 28. *(A Magyarország római szerkesztőségének telefonjelentése.)* Roosevelt elnöknek megbizottja elhagyta ugyan Rómát, de az az érdeklődés, amely küldetését kíséri, továbbra is tart. Mindenekelőtt figyelemreméltónak találják, hogy

1. Sumner Welles elutazása előtt fogadta a *délamerikai államok követeit* és kikérte részletes véleményüket.

2. Megállt *Zürichben,* ahol meg akarja tárgyalni a helyzetet a svájci amerikai követtel és európai körútja folyamán állítólag találkozik *Colijn* holland miniszterelnökkel, akinek a béke érdekében folytatott kitartó munkája közismert. Ezt a két hírt Rómában azért tartják érdekesnek, mert bizonyítja: *Amerika milyen nagy súlyt helyez a semleges európai országok véleményére;*

3. feltűnik még Rómában *az angol sajtó merev elutasító magatartása* bármilyen békekezdeményezéssel szemben.

A *Giornale d'Italia* részletesen közli az angol sajtóhangokat, amelyek óvják a közvéleményt: ne adja oda magát »*hamis reményeknek*« és »*alaptalan álomképeknek*«. A »Daily Mail« szerint Hitler kancellár egy általa kidolgozott béketervet közöl majd Sumner Welles-szel, s ez egy kis Lengyelország visszaállítását, Csehország és Morvaország autonómiáját, a nyersanyagok igazságos elosztását, a német gyarmati kérdés megoldását és a lefegyverzést öleli fel. Az angol lap szerint ezekről az »eshetőségekről« nem esett szó a római tárgyalásokon, mert »Olaszország a jelen pereben bármilyen békeoffenzívát nem tart időszerűnek«.

Ez az angol vélemény megegyezik a német nézettel is, amennyiben a mai »Popolo di Roma« *erélyes berlini cáfolatot közöl mindenféle német békeközvetítési hírrel szemben, a finn-szovjet háború ügyében.*

*

A lapok erősen kidomborítják az új *német-olasz kulturális egyezményt,* amelyet a napokban aláírt új német-olasz gazdasági szerződés kiegészítésének és szinte folytatásának tartanak. A sajtó rámutat arra, hogy a szorosabb és mindkét fél számára áldásos együttműködés a nemzeti szocializmus uralomrajutása óta jött létre; hiszen 1933 óta a két ország közötti kereskedelem megháromszorozódott, a mostani kultúregyezmény pedig a két nyelv kölcsönös iskolai oktatását, a két ország egyetemi hallgatói számára nagyszámú ösztöndíj létesítését és élénk irodalmi, színházi és mindenekelőtt filmösszeköttetést vesz tervbe.

*

Rómában feltűnt az a valóban kivételes és a diplomáciai aktáknál ritkaságszámba menő közvetlen meleg hang, amely Roosevelt elnöknek a pápához intézett leveléből árad. Az Egyesült Államok elnöke a katolikus egyház fejét, mint »*régi jó barátját*« szólítja.

Myron Taylor tiszteletére Mr. *Phillips,* az Egyesült Államok római nagykövete, ma este nagyszabású fogadást rendez, amelyre a szentszéknél akkreditált diplomáciai kar, így Magyarország vatikáni követe is hivatalos.

A ma déli lapok részletesen beszámolnak *a magyar országgyülés üléséről,* amelyben Horthy Miklós kormányzó érdemei megörökítéseképpen és húszéves kormányzóságának évfordulója alkalmából a miniszterelnök törvényjavaslatot nyujtott be. Az olasz sajtó *szó szerint közli a törvényjavaslat teljes szövegét* és azt az egyhangú őszinte lelkesedést, amelyet gróf Teleki Pál szavai keltettek.

Báró Doblhoff Lily.

Fejfájás?
BAYER ASPIRIN
TABLETTA

Német repülők Párizs felett

Berlin, február 28. A véderőfőparancsnokság közli:

Perl környékén közvetlenül a Moseltől keletre a szerdára virradó éjjel tüzérségi előkészítés után egy erősebb ellenséges járőrcsapat nyomult előre. A járőrcsapat előnyomulását sikeresen visszavertük.

A német légihaderő február 27-re virradó éjjel nagyszabású előrenyomulást hajtott végre a francia légitérben. Ennek során több repülőgép hosszabb ideig Párizs felett tartózkodott. Február 27-én az Északi tenger, az angol szigetek és korlátozott mértékben Franciaország felett végzett felderítő repülések során a német légihaderő különböző pontokon erős ellenséges légelhárító tevékenységgel találkozott. Két német repülőgép nem tért vissza az Anglia feletti repülőútról. Egy Bristol-Blenheim-mintájú angol repülőgépet lelőttünk. *(MTI)*

Lelőtt német repülőgép

London, február 28. *(Havas)* A northumberlandi partok közelében a nyilt tengeren egy német repülőgépet lelőttek. A gép *három* pilótája *gumicsónakba* szállt. *(MTI)*

„Harc a végső diadalig..."

Berlin, február 28. *(NTI)* A német sajtó foglalkozik a *Daily Telegraph*-nak azzal a jelentésével, amely szerint Hitler Adolf állítólag béketervet szándékozik Welles amerikai helyettes államtitkár elé terjeszteni. Megállapítják, hogy a *Daily Telegraph*-nak ez a jelentése *légből kapott koholmány.* Kitalálnak egy német béketervet, hogy a nyugati hatalmak *csüggedő* népeivel elhitessék: Németország hajlandó lesz *némi engedményre* és így ellensúlyozzák saját harckészségük lanyhulását.

Az ilyen agitációs mesterkedésekkel — írja a *Hamburger Fremdenblatt* — szembe kell állítani azt a tényt, hogy az utolsó német békeajánlatot, amelyet a nyugati hatalmak államférfiai hidegen visszautasítottak, Hitler 1939 október 6-i beszéde tartalmazta. *Az elszalasztott alkalom* miatt most megmozdul a rossz lelkiismeret és a nyugati hatalmak hadvezetősége *abban* látja az egyetlen kivezető utat, hogy Anglia és Franciaország népei előtt Németország megsemmisítésére és a német nép kiirtására irányuló érekemény akaratát fitogtassa. *Ez a háttere a Daily Telegraph* úgynevezett értesülésének. A választ a birodalmi vezér legutóbbi müncheni nyilatkozatában már megadta. Ez így hangzik: *Harc a végső diadalig.*

(MTI)

Két német repülőgép lelövését jelentik a franciák

Párizs, február 28. *(Havas)* **A legutóbbi negyvennyolc óra rendkivül élénk légitevékenysége folyamán két német repülőgépet lőttek le Franciaország felett.** *(MTI)*

Angol repülők Berlin és az északkeleti német öblök fölött

London, február 28. *(Havas)* **Angol repülők szerdán hajnalban ismét átrepülték Berlint és röpcédulákat dobtak a városra és környékére. A német főváros teljesen el volt sötétítve, a brit pilóták mégis tájékozódni tudtak. Egyetlen ellenséges repülőgéppel találkoztak, amely azonban nem támadta meg őket. Más bombavető repülőgépek felderítést végeztek Hamburg, Kiel és más északi és északkeleti német kikötők és öblök felett.** *(MTI)*

Victor Mc. Laglen
a GUNGA DIN keményöklü őrmesterének új bravúrja:
TENGER ÖRDÖGEI
Az amerikai flotta hőseinek vidám élete és félelmetes kalandjai az úszó jéghegyek és égő hajók világában
ROYAL APOLLO Holnap premier!

Gafencu Szófiába készül

Szófia, február 28. *(NST)* **Gafencu román külügyminiszter küszöbönálló szófiai látogatásának hirét most már illetékes helyen is megerősitik. A bukaresti bolgár követségen kedden kijelentették, hogy Gafencu valóban tervbevette a szófiai látogatást s valószínűleg március folyamán jön el a bolgár fővárosba.**

Román-bolgár kisebbségi egyezmény?

Róma, február 28. *(MTI)* **A Tribuna Szófiából a következőket jelenti:**

— Ha egyes értesüléseknek hitelt lehet adni, a belgrádi értekezletet követő enyhülési folyamat egyre határozottabb alakot ölt. Az a feltevés merül fel, hogy a dobrudzsai kérdést egyelőre román-bolgár kisebbségi egyezmény útján oldanák meg. Ezt az egyezményt román részről Gafencu külügyminiszter irná alá, aki hir szerint március első napjaiban Szófiába látogat el.

Roosevelt és a Panama-csatorna védelme

Párizs, február 28. A Lang torpedóromboló fedélzetéről közli a Havas Iroda:

Roosevelt elnök a Panama-csatorna védelmi rendszerének részletes megszemlélése után hangsúlyozta a sajtóértekezleten, hogy az Atlanti óceánt a Csendes óceánnal összekötő viziút védelmének hatékony biztosítására jelenleg felállított ágyúk és az arra alkalmazott repülőgépek számát szükséges lenne megkettőzni.

Hozzátette az elnök, hogy tervbe kellene venni Közép-Amerikán keresztülhuzódó és egészen Ecuadorig, Venezueláig és Kolumbiáig terjedő védelmi munkálatok építését is.

Az elnök szerint az első feladat először is a légelhárító berendezések mostani tervezetének megvalósitása, mert eddig a szárazföldi és tengerészeti bizottság által kért légvédelmi ágyúknak és repülőgépeknek csak felét szállitották.

A szemleutat Roosevelt elnök Auguste Boyd panamai köztársasági elnökkel együtt tette meg. Mindkét elnök megállapitotta, hogy a csatorna védelme nemcsak az Egyesült Államok, hanem egész Latin-Amerika életérdeke. *(MTI)*

A szegedi tábla húszhavi börtönre ítélt egy orvost

Különleges rákgyógymódját csalásnak és gondatlan emberölésnek minősitették

Szeged, február 28. *(A Magyarország tudósítójának telefonjelentése.)* Nagy érdeklődés közben hirdette ki ma délután a szegedi tábla dr. *Zimmermann* Vilmos ismert szegedi orvos rákpörében az ítéletet. A bűnügy abból keletkezett, hogy két évvel ezelőtt meghalt az orvos egyik betege, *Papp* Ferenc nyugalmazott szegedi tüzoltófőparancsnok felesége. Papp feljelentést tett felesége kezelőorvosa ellen az Orvoskamaránál, a kamara pedig áttette az ügyet az ügyészségre.

Zimmermann — a megállapitások szerint — saját elmélete szerint kezelte betegét ultrarövid hullámú gépekkel, amelyeket részben maga készített. A kezelésért és a gépek elkészitéséért 4500 pengőt kért Pappéktól. A boncolás során az orvosszakértő megállapitotta, hogy Papp Ferencné éppen olyan ráktünetekkel halt meg, *mintha orvosi beavatkozás egyáltalán nem történt volna.* Az orvosszakértők szerint Zimmermann »gyógymódja« nem volt alkalmas rákgyógyitásra. A törvényszék ezek alapján Zimmermann Vilmost 2 évi börtönre itélte.

Fellebbezés folytán most tárgyalta az ügyet a szegedi itélőtábla *Curry* tanácsa és itéletében részben megváltoztatta a törvényszéki itéletet. Első fokon *kétévi börtönre* itélték az orvost, az itélőtábla más minősitéssel — folytatólagosan elkövetett csalás bűntette és gondatlanságból elkövetett emberölés cimén — *egyévi és nyolchónapi börtönre* itélte Zimmermannt.

A részletes és érdekes indokolás megvilágitja a per egész anyagát.

— A védelem arra hivatkozott, — mondja az indokolás — hogy nem történt megtévesztés az orvos részéről, de vagyoni haszon szerzésére sem irányult szándéka. Az itélőtábla ezek egyikét sem fogadta el. Papp Ferencné lelkileg annyira megtört, hogy a vádlott befolyása alatt könnyen elveszthette józan belátását és alávetette magát az ő kezelési módszerének.

Az orvos több mint négyezer pengőt kapott Papp Ferencétől és ezen gépeket szerzett be. Elhitette Pappnéval, hogy meg tudja gyógyitani a gépek segitségével. Zimmermann nem szakember a rákgyógyitásban és ha mégis vállalkozott arra, ezzel a gondatlansággal veszélyeztette a beteg élete tartamát. Látnia kellett az orvosnak, hogy gépe nem működik hatásosan, ezért azonnal operativ beavatkozást kellett volna javasolnia.

— Zimmermann Vilmos magatartása a *sorozatos könnyelműségek egész láncolatát* tárja fel, — mondja végül az itélet indokolása.

Az itélet ellen a vád és védelem semmisségi panaszt jelentett be a kúriához.

Szép hallok, szobák, kertudvarok és munkásházak az Uj Magyar Otthon kiállitásán

Egyévi komoly előkészület után ma este hat órakor megnyilik az *Országos Magyar Iparművészeti Társulat* és a *Magyar Iparművészek Országos Egyesülete* rendezésében az »*Uj Magyar Otthon Kiállitás*«, amely a Mária Valéria uccai kiállitási helyiség pompásan berendezett termeiben *a magyar lakás* nemesebb értelemben vett célszerű és egészséges kultúráját propagálja.

A kiállitás szervezői azt tartották szemük előtt, hogy a lakástervező iparművész a mai nehéz időkben különösen nagy szolgálatot tehet a nemzet szélesebb rétegeinek, ha a magyar otthont minden kommerc-izű divatosságtól mentesen *a magyar tradició és az egyszerű diszités, a célszerűség szellemében* alkotja meg. Az volt a kiállitás főcélja, hogy bemutassa a közönségnek *az anyag és a szerkezet* tökéletes harmóniáját.

Összesen *huszonöt terem* mutatja be a különböző lakástipusokat. Az *előcsarnok* kapuzatának domborművét *Ohman* Béla szobrászművész tervezte és mintázta. A főbejáraton áthaladva egy vidéki magyar kastély kertre kifutó *halljába* érkezünk. Téglaburkolatos padló, nehéz gerendázatú mennyezet, öblös kandalló fogad kedves hangulatával. Nagyon szép a *kertudvar*, jobbról falusi ház tornáca, szemközt családi ház homlokzata, balról pedig vidéki úriház kerti része. Mindhárom helyiséget *Kaesz* Gyula tanár tervezte. A kertudvarból nyilnak a kiállitás további termei: a falusi gazda anyagi lehetőségeinek figyelembevételével megoldott *földmives konyha* és egy falusi ház *hálószobája*. Az előbbit *Gonda* Lajos, az utóbbit *Devecska* Ferenc tanár tervezte.

Rendkivül érdekes nemzeti feladatot old meg a *munkáslakás-sorozat Kaesz* Gyula, *Flach* János és *Stojanovits* Iván tervezésében. Az új magyar lakás felé mutat *Juhász* László garzonlakása, *Farnadi* Frigyes kétszobás otthona, *Zöldi* Emil lakó-ebédlője, *Erhardt* Ernő kislakás hálószobája tölgyfabútorokkal és kovácsolt vasdisszel. Napfényes derű fogad *Tálos* Gyula vidéki magyar úriház halljában és a hozzá kapcsolt könyvtárszobában. *Jálics* Lajos iparművész vezérszempontul a célszerüséget, lakályosságot és gazdaságosságot tekintette a magyaros mintájú városi bérházlakás kivitelezésében.

Gabriel Frigyes rusztikus hangulatú vadászházából *László* István kellemes víkendszobájába lépünk:

— Elképzelhető a *Dobogókőn* vagy *Kékes-Galyatetőn*, — mondja a tervező — vagy egy *turistaházban*, de a *Rómaiparton* is... Sőt *mindennapi lakószobának* is alkalmas lehet.

A kiállitás huszonötödik helyiségében *Minár* Pál tervezte meg az épitő-iparművész ideális munkahelyet, vörösfenyő- és körtefabútorokkal, kandallóval, pompás fülkékkel. A műterem ablakhátterét *Fery* Antal grafikus rajzolta meg lehelletfinoman.

A termek minden bútordarabját és lakásberendezési tárgyát kiváló iparművészek tervezései alapján *magyar műiparosok készitették el.* A kivitelező műiparosok megszervezését *Juhász* László iparművész irányitotta. A textilia-részben különösen kiváló munkákkal szerepelnek *Szabó* Éva, *Schubert* Ernő. Nagyon szépek *Ferenczy* Noémi és *Pekáry* István gobelinjei. Értékes kerámiai anyagot állitott ki *Kovács* Margit iparművész.

A kiállitás szervezési munkálatait *Richter* Aladár irányitotta, az épitkezést pedig *Kaesz* Gyula tervei alapján *Perge* Sándor ácsmester végezte.

*

A kiállitás általános elismerést keltő hall-berendezését a Párizsban is Grand Prix-t nyert Nagy Antal bútorgyára készitette, Budapest, VIII., Vig u. 32. Az új szellemü magyaros stilusú berendezés méltóképpen képviseli ezt a céget, mely mindig a nivós lakáskultura reprezentánsa volt.

A magyar ipar kiválóságát bizonyitja **Zohna György** mübútorasztalos, Budapest, VIII., Magdolna u. 6/a. gyerekszoba kiállitása. Speciális tölgyfa-készitmények, melyek tartósság és kivitel tekintetében minden igényt kielégitenek.

Kürthy Antal koszorús müasztalosmester (Ferenc tér 1.) bútorai eddig minden kiállitáson feltünést keltettek, ezúttal egy magyar stilusú körtefa kombinált ebédlővel aratott megérdemelt elismerést a kiállitás közönségénél.

Jugoszláv lelkész pengőcsempészési pöre a törvényszéken

Zsifkovits Szofroniusz jugoszláv állampolgár, görögkeleti lelkész *fizetési eszközökkel elkövetett visszaélés* bűntettével vádolva került ma a büntetőtörvényszék *Dorosy*-tanácsa elé.

— *Nem vagyok bűnös*, — védekezett a lelkész a bíróság előtt — pengőkiajánlás bűntettét nem követtem el, pénzt nem csempésztem ki Jugoszláviába. *Az 1220 pengőt Lasztics tiszteletendő úrnak adtam kölcsön.*

A bíróság végül is bizonyitáskiegészitést rendelt el és a tárgyalást *elnapolta.*

MAGYARORSZÁG KIS KIRAKATA

KIÁRUSITÁS
Budapesten, IV. ker., Kálvin-tér 3. szám alatt levő órás és ékszerész
üzletemet megszüntetem. Árukészletemet az iparhatóság 1105/1940 V. számú engedélye alapján 1940 január 22-től 1940 február 29-ig kiárusitom.
Utolsó 2 nap

GRIFONE
a narancsok királya
kivétel nélkül vérvörös, mézédes
Mindenütt kapható

Úriesalád keres fiatal úrileány mellé szobatársnőt
gyönyörű, erkélyes, központi fütés, melegvizes lakásba. Leveleket »Családi otthon« jeligére a kiadóhivatalba.

Részletfizetésre szőnyeg, takaróval hatvanöt, ebédlőszőnyegek huszonnyolc pengőtől. Fotelágyak, paplanok Lakásberendezőnél, Baross-utca hetvennégy

Március 15-ére keresek
két személy részére, lehetőleg központifütéses szobát fürdőszobahasználattal, esetleg ellátással. Leveleket »Pontos fizető« jeligére a kiadóba.

CSÓNAKMOTORT
használtat, de jókarban lévőt, kisbootra vennék. Ajánlatokat »Készpénz« jeligére a kiadóhivatalba kérek

Megbizható, éves bizonyitvánnyal rendelkező főző-mindenest
március elsejére felveszek. Jelentkezés délután 4—7 óra között, Városmajor-utca 42, I. 8.

Kassa, Miskolc, Debrecen városokban vagy környékén állandó lakhellyel bíró
körzetképviselőt
alkalmazunk. — Fiatal akvizicióban ártas, kereszténynek számító urak (esetleg hölgyek) küldjék ajánlataikat Budapest 72, postafiók 85 cimre.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

1978 FEB 17
Neue Zeitung

Gyula Kaesz

1021

Gedenk-zimmer-Gyula Kaesz

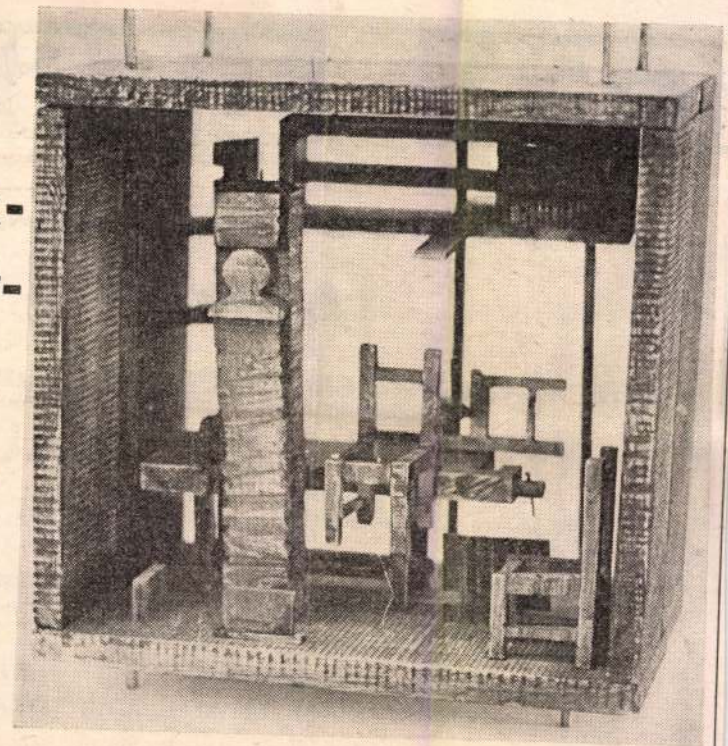

Diese Plastik von Tibor Vilt wurde im Facharbeiterinstitut für Holzgewerbe, benannt nach Gyula Kaesz, aufgestellt. Munkácsy- und Kossuth-Preisträger Gyula Kaesz erwarb sich als Innenarchitekt, Bauarchitekt und Möbeldesigner einen über unsere Grenzen reichenden Ruf.

...GEN LESER

Aufruf

zum literarischen Jugendpreisausschreiben

„WORTE VOLL ZAUBER UND SINN"

Die Jugendredaktion der Neuen Zeitung und der Deutsche Verband starten für das Jahr 1978 ein grossangelegtes literarisches Preisausschreiben für Jugendliche deutscher Muttersprache. Wir erwarten

von Kindern und Jugendlichen *im Alter von 13 bis 30*

SELBSTÄNDIGE LITERARISCHE WERKE

in den *verschiedensten Themen.* Alle Jugendlichen, die Lust und Talent zum Schreiben haben, können sich mit Werken in den Kategorien *Lyrik* (mit *Gedicht, Lied* usw.) und *Prosa* (mit *Erzählung, Märchen, Bericht* usw.) beteiligen. Das Preisausschreiben verkünden wir in der Hoffnung und mit der Absicht, *junge deutschschreibende Talente* zu entdecken, ihnen *Publikationsmöglichkeit* zu sichern, sie zur *Weiterentwicklung* der sich bereits entfaltenden *ungarndeutschen Literatur* anzuspornen, um damit den *Nachwuchs* des literarischen Schaffens in der Muttersprache sichern zu können.

Kaesz Gyula

"Szekrénybutor problémák" cikk

Tés és Forma, 1935 VIII. 241

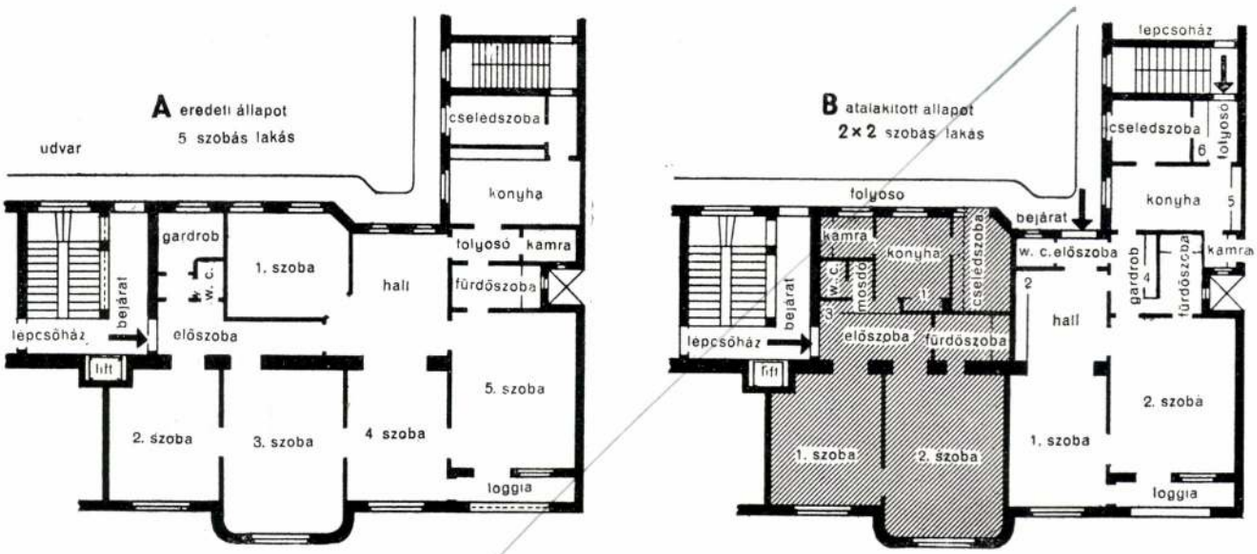

5 szobás régi, tipikus elrendezésű bérlakás átépítése. A meglévő helyzet: a teljesen elavultaknál valamivel jobb, de tipikus elrendezésű nagyvárosi bérlakás, 20—25 év előtti „modernségében". Ez a lakás áll: 4 utcai, 1 udvari szobából, természetesen hallból és elég jól méretezett, ízlésesen elrendezésű és kényelmű mellékhelyiségekből. A mellék-lépcsőre hátsó kijárat is vezet. Ez az alaprajz 2 drb kétszobás lakássá volt átalakítandó, amit olymódon lehetett megoldani, hogy az utcai szobák megmaradtak változatlanul, míg az egyik lakás újonnan létesített mellékhelyiségeit nagyrészt az 5., udvari szobából lehetett nyerni. Az egyik új (főlépcső felőli) lakás minden mellékhelyiséggel el van látva, az előszobában és konyhában beépített szekrényekkel. A fürdőszoba és W. C., sajnos, csak indirekt (felső átvezetésű) szellőzést kaphatnak, ami azonban adott körülmények között teljesen elfogadható megoldás. Az átalakítási munka főleg rabitzválaszfalak elbontásából és újraépítéséből áll, a meglévő ajtók újra felhasználásával és csak kisebb részben újakkal való kiegészítéssel. A fürdőszoba számára, ha lehetséges, tapétaajtó áttörése a főfalon válik szükségessé. A másik lakás új bejáratot kap, a régi hall helyén a függőfolyosóról (nem mintaszerű!). Kis szélfogószerű előtérből nyílik a W. C. A hall kissé megkisebbített méretben megmarad, a mellékhelyiségek részben átalakítva, — így kis gardrób nyerhető, beépített magas szekrényekkel. Ebben a lakásban a szobák mindenesetre teljesen mentesíthetők mindenféle magasabb szekrényféléktől, mert a hátsó folyosón, konyhában, hallban és gardróbban kellő számú beépített szekrény helyezhető el. Ezáltal a két szoba tere nagy mértékben automatikusan megbővül és csak a kisebb mobil bútordarabok elhelyezésére szolgál. Ennek a lakásnak természetesen megmarad mellékbejárója a hátsó lépcsőről. Az alaprajzban 1—6-ig számozva be vannak rajzolva a beépített szekrények helyei. A lakás komoly használhatóságának és karakterének leglényegesebb tényezője mindenkor a beépített szekrény! A helyiségek egyébkénti teljes kihasználását mutató összes szükséges jelölések az alaprajzokban megtalálhatók. Az átalakítás várható költségei a mindenképpen szükséges dolgok (válaszfalak építése, ajtók áthelyezése és rendbehozási műveletek) után erősen függnek a mellékhelyiségek igényesebb vagy igen szerény felszerelésétől és kiképzésétől. Az újonnan kapott lakások használati értéke és így hozama is mindenesetre egyenes arányban növekszik az átalakításnál minőségmunkára befektetett összeggel.

AVULT BÉRHÁZAK, BÉRLAKÁSOK ÁTALAKÍTÁSA

A nagyvárosok bérlakásviszonyainak gondos megfigyelője már régen észrevette, hogy a régebbi építésű, avult bérházak a haladottabb lakásigényeket nem tudják szolgálni. Ennek következtében olyan városrészek házai, amelyek a mult századvég avult elvei szerint, vagy a 20—30 év előtti álmodern jelszavakkal épültek, lassan teljesen kiürülnek; bérlő a rossz, túlhaladott lakásokra nem akad; a házak jövedelmezősége lecsökken és a házak értéke veszedelmesen eltűnik. Hozzájárul ehhez az értékcsökkenéshez még a természetes elhasználódás tényezője és sajnos, a legtöbb esetben a kellő áldozatkészséggel eszközölt karbantartás hiánya is. Az ilyen házak tulajdonosai két dolog között választhatnak: vagy lemondanak valamikor befektetett tőkéjük további hozadékáról, vagy pedig radikálisan átalakíttatják avult beosztású és felszerelésű házaikat.

A belsőbb területeken rendesen az a helyzet, hogy a régi építés gondtalan térgazdálkodásából folyólag túlnagy, lakócélokra rosszul kihasználható szobákból állnak a bérlakások. Valamikor ezek a teremszámba menő lakóhelyiségek a polgári jólét külső kifejezői voltak. Sok és nagy lakószoba kellett a polgárnak, nem annyira lakócélra, mint inkább a jólétet kidomborító bútorféle és egyéb „vagyontárgy" méltó keretben való közszemlére tételéhez (Zimmerwohlstand). Szobákkal és méretekkel lehetett mérni a polgári élet rangfokozatait. Ezekről a szobákról a mai napig lefoszlott már minden, ami nem őszintén az emberi lakás célját szolgálja; — hiányzik belőlük minden kényelme az igazi lakástechnikának és ezért sürgős felújítás után sóvárognak.

A nem őszintén emberre szabott, rendszerint túlzott méretek korrekciója sokszor képezi kiindulását a régi bérlakások újjáalakításának. És itt, ebben mutatkozik meg az átépítések első haszna is, mert míg azelőtt úgyszólván korlátlan méretű lakásteret adtak bérbe, csupán a szobák száma szerinti, nyers értékeléssel; addig ma — bár még nem a lényeges lakófelület négyzetmétere alapján (ez amerikai rendszer, amely követendő példa

Perspektíva
1935. jun. 7.

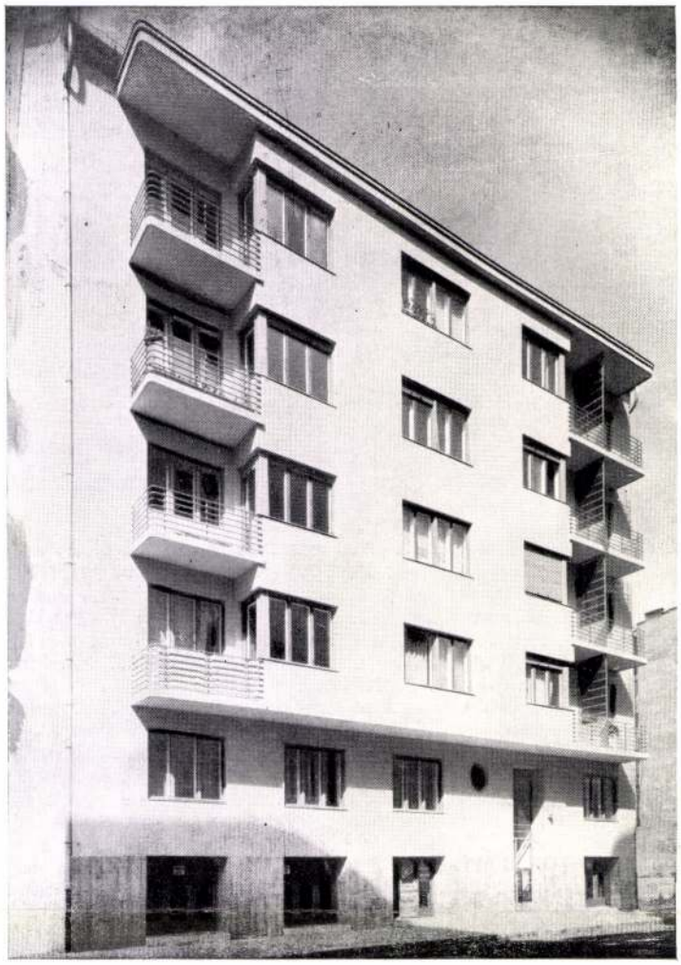

Kislakásos bérház a Kende-u. 11 alatt.

Kislakásos bérház Horthy Miklós-út 78 alatt.

Mindkettő Hamburger István okl. építész tervei szerint épült.

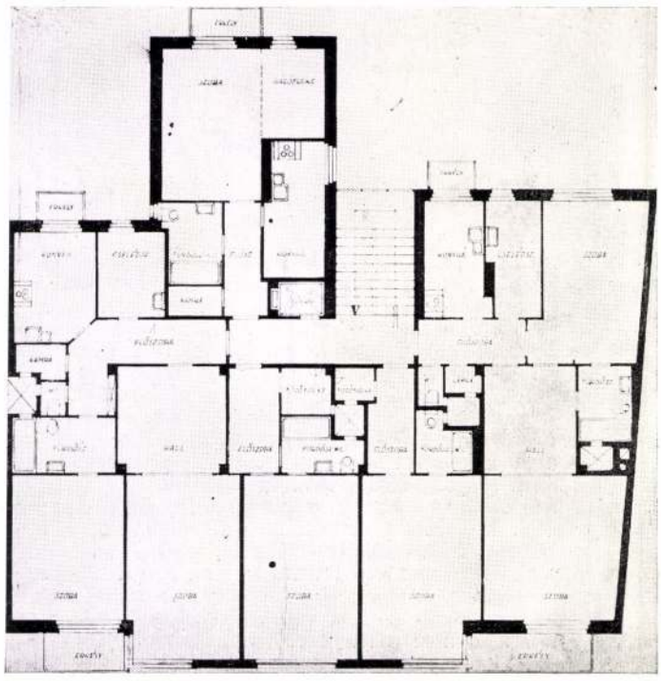

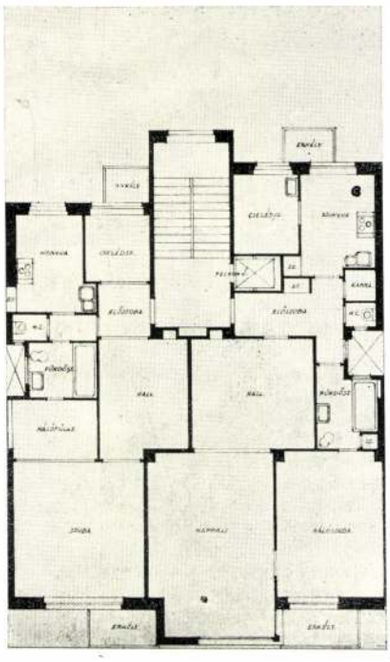

lehetne!) —, de mégis a térméret és szobaszám mellett az egész lakásegység használhatósága, jól felszereltsége és helyes funkcionálásának mértéke szerinti fokozatokban fizetik meg a jó lakás bérét. Tehát míg a korábbi, nagy alapterületű, de rosszabbul használható lakást rosszul fizetik, addig a belőle — bár redukált méretekkel, de annál több használati értékkel — kialakított kisebb lakásegységeken könnyebben és sokkal jobb áron lehet túladni.

Innen van az, hogy az átalakítások során legtöbbnyire nagyobb lakásokból kisebbeket készítenek. Megfordítva úgyszólván soha. Ez természetes is, hiszen a jelenlegi szükségletek még mindig a kisebb lakástípus felé irányulnak, amit a most épülő új bérházak túlnyomóan kis lakásegységei is igazolnak. Másrészt inkább szerényebb, fiatal egzisztenciákra kell a háztulajdonosnak vagy építtetőnek gondolni (akik nagyobb számmal vannak a modern életben, mint a tehetősebb és nagy lakásokban élő polgárok), akik igen fejlett lakásigényekkel keresik otthonuk megfelelő kereteit, azonban természetesen a régi értelemben vett térigényeik egyáltalán mincsenek, mert nem is tudnának nagy lakást megfizetni.

Ezek a meggondolások közben, igen sajnálatosan, elvezettek a többféle jogcímen „modern"-nek nevezett lakásépítés legmodernebb uzsoratípusához: a t é r u z s o r á h o z. Míg a mult század utolsó évtizedeiben a túltengő térpazarolás volt a lakóházépítés főjellegzetessége, most viszont a másik kártékony szélsőségbe estek: a lakáskeresőket ijesztően kicsiny szobák fogadták, amelyekben többnyire konvencionális (tehát még nagy szobákhoz szokott) bútoraikkal teljesen képtelenek voltak berendezkedni. Korábban reprezentáló teremszobák; a háború után szűk cellák. Az előbbi típus konvencionális, léptéktelen volt; a másik éppen ellenkezője az igazi modern követelményeknek: kényelmetlen.

Azóta már minden jó építész rájött arra, hogy valahol középen van az igazság és az élő emberre kell reáméretezni a lakóteret. Ehhez pedig kétségtelenül nem kevés kifinomodott képesség szükséges az építész és nem túlszűkre varrott zseb és szív a háztulajdonos részéről. Az építés nem csupán egy pénzügyi tranzakció, hanem civilizált cselekedet, — vagy ellenkezőleg civilizálatlan megnyilatkozás, de akkor rossz üzlet is. Csak a jó építés lehet jó üzlet is!

Az átépítéssel létrehozott új lakás sorsa elsősorban a helyes méretezésnél dől el! Kultúrával rendelkező építészek már jól tudják, hogy a szobák téressége, tehát használati értéke nem csak a padlófelület négyzetméterétől függ. A szoba elrendezésében megnyilatkozó ötletesség, az elhelyezés és csoportosítás ügyessége, a berendezési tárgyak helyes organizálása teszik végeredményben tágassá a teret. Ugyanaz a tér viszont rossz méretű és arányú bútorokkal összezsugorodik. A bútorzat helyes aránya a térrel, első lényege a térhatás harmóniájának és ez fontosabb a fizikai méreteknél. Minden szoba téresség énekének és nyugodt hatásának ősi ellensége az erőteljes testhatású, magas szekrénybútor, amely mindig térrombolóan hat. Éppen ezért átépítéseknél különösen értékes kultúrcselekedet: beépített szekrények igen bőkezű létesítése, aminek azonban — jól jegyezzük meg — csakis akkor van komoly értéke, ha annyi és olyan bő területű szekrényt kaphat a lakó, hogy összes szekrénybevaló holmijának jó helye legyen. Tessék csak arra gondolni, hogy a szekrény nélküli lakás mennyivel kevesebb négyzetméter alapterület mellett lehet mégis sokkal téresebb.

Sajnos, meg kell állapítani azt az igazságot is, hogy átalakításokból nyert, még legjobban sikerült lakások sem érik el az új építésű házak lakásainak értékbeli teljességét. Az egész épület avult megjelenési formája; ablakainak, ajtóinak mérete, aránya; a legtöbbnyire túlnagy belső magasság (4 m, vagy még ennél is több), sajnos megmaradnak és így a lakás benyomásában, karakterében nem lehet elég modern; legjobb esetben egy szimpatikus kompromisszum keletkezhet az ellentétes tényezők kellő gondosságú kiegyensúlyozása után.

Tény az, hogy elöregedett lakóházak átépítése sokszorosan nehezebb, felelősségteljesebb feladat az építész — az igazán lelkiismeretes építész — számára, mert azok egész elavult belső struktúráját kell a mai igények számára újjáalakítania. Ehhez a munkához igen biztos tudású, előrelátó és gyakorlott lakásépítő szükséges és nagyon rosszul teszi minden háztulajdonos, ha ezt a „kis átalakítást" félvállról veszi és csupán iparosmunkának taksálja, mint a cipő talpalását. Az ilyen felfogás alapján nyert kiábrándító eredmények után nem csodálni való, ha a háztulajdonosok még mindig húzódoznak a feladattól, amelyhez, hogy jól legyen megoldva, legjobb tanácsadó kell és a szándékkal arányos (tehát nem mélyen alatta megszabott) pénzösszeg. Bóvlit a bóvliból nem érdemes csinálni! Az átalakítás vagyonmentő munka és azt komolyabban kell venni és tervszerűbben végrehajtani, mint akár egy kényelmesebb feltételek között létrehozható új bérházat.

Bérházak és bérházlakások átalakításához, az esetek nagy sokfélesége folytán, alig állapíthatók meg az általánosságokon túlmenő irányelvek. A feladat legtöbbször adva van abban, hogy nagyobb, 4—6 szobás lakásokat 1—3 szobásokra kell felosztani és ezeket az új lakásokat a modern technikai kényelem minden eszközével felszerelni. (Gáz, villany, központi fűtés, melegvíz, fürdőszoba, cselédszoba, beépített gardrób és egyéb szekrények és nem utolsó sorban: az összes iparosmunkák jóminőségű kivitele, stb.) Tisztában kell lenni azzal, hogy a lakások átalakítása nem egyszerű osztási művelet csupán. Egy 6 szobás lakást nem lehet csak úgy 3 kétszobásra eldarabolni, mert azokban el kell helyezni a 3 új lakás összes mellékhelyiségeit is. Ezek a bizonyos mellékhelyiségek és felszerelésük kerül tulajdonképpen legtöbbe az átalakításoknál, mindenesetre annyiba — sőt még többe —, mint egy új házban épülő ugyanilyen felszerelés. Ha az átalakítás során (valamivel újabb keletű bérháznál) a szobák traktusát alig kell módosítani, akkor a költségek valamivel kisebbek, mintha a szobák új felosztását is el kell végezni. Lényegében a munka technikai keresztülvitele, a jól átgondolt terv elkészülése után: a belső válaszfalak (rendesen tégla, éltégla, stb.) lebontásából, ajtók és szerelvények kibontásából, új válaszfalak (könnyebb, gipsztábla, üreges tégla, rabitz, stb.) felépítéséből és az ajtók, stb. visszahelyezéséből áll, garnirozva egy csomó belső befejező munkálat elvégzésével. Ha új ajtókat kell valamilyen okból csináltatni (pl.: a régiek rosszak, méretben aránytalanok vagy ízléstelenek), akkor a költségek már erősen felszaporodnak. A legtöbbe kerül természetesen az új lakások kvalitásos iparosmunkával kapcsolatos nívós felszerelése és belső kidolgozása. Az átépítések pénzügyi része talán még kényesebb megoldanivalókat jelent, mint a műszaki rész. Egy 5 szobás lakást pl. technikailag mindenesetre elfogadhatóan lehet átalakítani 2 drb 2 szobás lakássá (rendes összes mellékhelyiségekkel). Azonban fontos, hogy a 2 új lakás ne csak éppen hogy annyit jövedelmezzen, mint a régi 5 szobás, hanem értékesebb legyen az újjászületésére fordított jó néhány ezer pengő erejével, amelyet nem nyelhet el nyomtalanul a ház. Az átépítésnél nemcsak lakástechnikai, műszaki szempontok bírnak súllyal, hanem az összes átcsoportosítandó tényezőket kell logikusan egyensúlyba hozni és az újításokat igen pontos jövedelmezőségi számításokkal alátámasztani.

Az elöregedett házak tulajdonosai még egy ideig habozhatnak és elbúsultan kísérletezhetnek a lakószerzés körül bérleengedésekkel vagy kisebb tatarozásokkal, de rá kell előbb-utóbb jönniök, hogy a régen beépített tőke lassan teljesen megszűnik kamatozni, ha azt újabb befektetésekkel fel nem frissítik. Ha nem akarják tőkéjük megsemmisülését, akkor házaik gyökeres átépítését kell végrehajtaniok. De jól!

Régi bérházak korszerű átépítése minden társadalmi réteg számára értéket teremtő szociális tevékenység és propagálása érdekében legalább szakköreink tegyenek meg minden lehetőt!

Kaesz Gyula.

Kacsa Gyula

A **Detre** és **Major** építész urak által tervezett Attila-utca 89.,

Kozma Lajos építészmérnök úr által tervezett Bimbó-utca 65.,

Hamburger István építész úr által tervezett Horthy Miklós-út 78/a. és b. számú házak redőny- és lakatosmunkáit készítette:

GERŐ ÉS GYŐRY LAKATOSÁRUGYÁR
Budapest, VII., Elemér-utca 31. — Telefon: 31-4-33.

A **Hofstätter Béla** építész úr által tervezett Légrády Károly-u. 54. sz. bérház összes épület-lakatosmunkáit készítette:

BRAUN MIKLÓS
lakatosárugyár

Budapest, VIII. kerület, Német-utca 3. szám.

Telefon: 33-9-40.

A **Detre és Major** építész urak által tervezett Attila-utca 89.,
Hofstätter Béla építész úr által tervezett Légrády Károly-utca 54.,
Platschek Imre építész úr által tervezett Újpesti-rakpart 11.,
Oblatt György építész úr által tervezett Újpesti-rakpart 11.,
Jakobik Gyula építőmester úr által tervezett Újpesti-rakparti bérházak felvonóberendezését a

MAGYAR FELVONÓ- ÉS GÉPGYÁR R. T. WERTHEIM F. ÉS TSA UTÓDA
készítette.

A **Hamburger István** építész úr által tervezett Kende-utca 11. és Horthy Miklós-út 78/a. és b. bérházak üvegezését

SEILER ÁRMIN
épületüvegezési vállalat

Budapest, VIII. kerület, Kőris-utca 19. készítette.

A **Detre** és **Major** építész urak által tervezett Attila-utca 89. számú bérház vízvezetékszerelési munkáit készítették:

BAJZA ÉS CZRHA
mérnökök

Budapest, V. kerület, Gyöngyház-utca 4. szám.

Telefon: 98-2-12.

A **Hofstätter Béla** építész úr által tervezett Újpesti-rakpart 18. számú bérház lakatosmunkáit készítette:

GALAMBOS JENŐ
lakatosárugyár

Budapest, VI. kerület, Forgács-utca 27/b. szám.

Telefon: 91-3-10.

A **Szőke Imre** építész úr által tervezett Újpesti-rakpart 13a. és b. sz. bérház központi fűtés, vízvezeték- és csatornázási munkáit kivitelezte:

ROHONCZY HUGÓ
okl. gépészmérnök

Budapest, VI. kerület, Fóti-út 19. szám.

Telefon: 90-8-76.

A **Hofstätter Béla** építész úr által tervezett Újpesti-rakpart 18. számú és a **Kozma Lajos** építészmérnök úr által tervezett Bimbó-utca 65. sz. házak asztalosmunkáit készítette:

HALAMAN JÁNOS ASZTALOSÁRUGYÁR

Budapest, III. ker., Szőllő-utca 27. szám.

Telefon: 62-2-25.

41448. — Révai

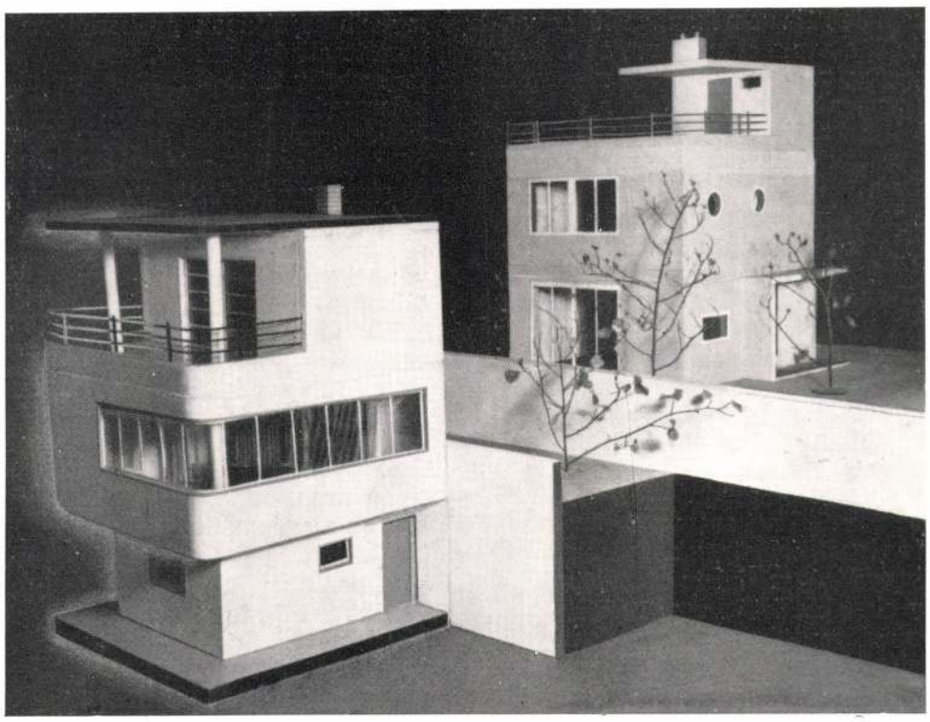

IPARMŰVÉSZET ÉS IPARMŰVÉSZETI NEVELÉS

Ma az iparművészeti nevelésnek (és az iparművészetnek is) újra egyszer súlyos krízisénél tartunk, olyannál, amilyet az utóbbi, modern felbélyegzésű évtizedek alatt már többízben láttunk. Az „iparművészet" fogalma ezalatt az idő alatt annyiszor átalakult már, ahányszor újra meg újra kiteljesedhetett és új formarendszerekbe alakulhatott. Lényegében azonban mégis megmaradt annak, — tehát iparművészetnek — aminek született valamikor a 19. század végének bizonytalan többi szükségletei és kultúrétvágyai között. Mert valóban inkább jelentett mindig egy bizonyos ráéhezésfajtát, mint eledelt. Ételnek végig se hús, se hal nem volt. És még ma sem az. Valamikor nívós kézműveskultúra volt a mai iparművészet helyén, de ennek tradíciós értékeiből a túláradó művészettörténeti tudás csak stíluslimonádét tudott sajtolni, mint minden egyébből akkortájt. És amikor a fényes, új név mögött megjelent a kézműveskultúra utóda a századvégi nagy gründolások között, akkor már a régi tő elszáradt és kiszakadt talajából régen az a lényeg, amit kissé erőszakolt hangzású nevével megjelölt. Ez a hiány azonban még csak nem is hiányzott senkinek. Talán csak azoknak, akik ugyan megijedtek az indusztriális fejlődés ívelésétől, de a másik oldalon már megelégelték a stíluskifőzések izetlen termékeit. A régit azonban már visszahozni nem lehetett többé. Morrisék maguk sem látták igazi harcát az újonnan feltalált iparműszetnek, amelynek bölcsőjét nem kevés odaadással annyit ringatták. Ha az, amit tudtak, lényegében nem volt egyéb, mint a kor jelszava: visszamenni a dicső históriába, de kiválogató szemük már nem mindent, csak egyes válogatott értékeket fogadott be és az ezeken szerzett tanulságokat állította programnak a nevelés munkájához. Ez a program innen kezdve a „modern" iparművészet programja lett, még eklektikus látással, de már az egyszerűséget, gyakorlatiasságot és valódiságot hirdette és az akkor már annyi volt, hogy többet ennél még ma sem igen tud követelni.

Ahogyan pedig született az iparművészet, ugyanúgy születtek meg azok az eszközök, amelyekkel művelőit nevelni kellett. Mert akkor még nem voltak művelői. Csak ellaposodott ízlésű, önállótlan, holt formákkal tömött iparosok léteztek, akiknek kihullott a tradíció a kezükből, mert túlsokat tanultak meg a nem nekik való dolgokból és túlkeveset a régi műhelyerényekből, mert az akkor nem volt fontos. Ehelyett az egész stílustörténetet, mint egy nagy fát, teljesen megkoppasztották gyümölcseitől néhány évtized alatt és egyszerre mindent tudtak és mindent

meg mertek csinálni. Ha nem ment valódi anyagból, akkor kitaláltak valami megtévesztő szurrogátumot, ha drága volt, akkor gépen utánozták a kézimunka nemes nyomait. Ebben a helyzetben az iparművészet képezte a *művészet* dúsan fénylő jeligéjével, a másikon az *ipar* kétesen precíz jelzésével.

Akkoriban az iparművészet feladatává tették a helyzet megjavítását, csupán abban tévedtek, hogy ezt a régi kézműves tradíciók feltámasztásával vélték elérhetni. Ez pedig már elkésett volt. A mellőzött és félreértett ipari fejlődés nemsokára — ízlésbelileg sok kártevő kanyargó után — elébe futott „az exkluzív iparművészetnek és megtörtént az első összeütközés, amit az iparművészet hiányos kultúrprogramjának kreálói idéztek elő és amelynek a mai krízis is még bizonyos vonatkozásokban egyenes következménye. Az iparművészet azóta sokszor haladt már el vakon az igazi, élő követelmények mellett és előkelő rezerváltsággal húzta meg köreit és ezért teljesen elszigetelődött a mai élettől.

Ha pedig megfigyeljük az iparművészet művelőinek nevelését, akkor azt találjuk, hogy az végig homlokegyenest ellenkezésben állott az eredeti célkitűzésekkel. Az az iparművészet, amely a régi kézműipari erények ápolásában látta főfeladatát, — a jó anyag, az anyagszerű megmunkálás, az őszinte megformálásban kereste az új kvalitásokat, elfelejtette azt, hogy ehhez csak alapos műhelynevelés vezethet és az ebből folyó legteljesebb mesterségbeli bekapcsolódás. Ehelyett azonban a mult század akadémikus nevelésének minden bajra érvényes gyógyszerét: az akadémiát találták a legalkalmasabb művészképző intézménynek. A tapasztalatok azóta régen megmutatták, hogy művészeti, de legfőképpen iparművészeti nevelés nyujtásához a legrosszabb találmány volt az *iskola*, mert még a legjobb fajtájának gyakorlatiassága is erősen korlátozott és önmagát megkötő. Természetesen évtizedekig tartott, amíg a produkált erősen iskolaszagú iparművészetet komolyan venni hajlandóak voltak azok a tényezők, amelyek hasznára ezek az intézmények létrejöttek. Igaz, hogy az akkor produkált iparművészet is valami egészen sajátságos kultúrtermék volt. Talán ha kissé bántóan is, de az akkori kritika szavaival élve: a haszontalanságok vagy legalább is a nem túlzottan szükséges holmik, lukszusapróságok kultuszát jelentette csak. Formáiban persze az uralkodó eklektikus, stílusformalizmus mutatkozott, ép úgy, mint a nem iparművészeti jelzésű giccsiparban, csakhogy ráadásul még messze elkerülte a gyakorlatiasság profán útjait. Tulajdonképpen nem volt az iparművészetnek sokáig olyan problémája, amit megoldhatott volna. A kornak magának sem volt, amely élte a dekoratív lázálmot. Létrehozói jó szándékokkal, de korszerűtlen célkitűzésekkel indították útnak a mozgalmat és tetézték a bajt még azzal, hogy művelőinek nevelését a téves iskolásformára bízták. A beállításnak, a programnak teljes bizonytalanságából adódott az első szerencsétlen eredmény, hogy minden tárgy két formában élt az emberek elképzelésében: egy közönségesen használható és egy ünnepélyesen cicomás, ú. n. „iparművészeti" változatban, az előbbi nagyobb használati értékkel, de az utóbbi több *artisztikummal!* Igy volt tehát az iparművészet az ízlés vasárnapja egy időben. Nem kvalitásdifferenciát jelentett természetesen, csupán a felületeket érintő dekoratív kultúrmáz ráhúzását a fel nem ismert lényeg jobb megoldása nélkül. A régi műhelyek használati tárgyakat állítottak elő. Még múzeumokban is elenyészően kevés kifejezetten *„dísztárgy"* található. (Viszont a mult század végén feltaláltak egy ú. n. *„díszműipart"!)* A régiek

Minimális térfogatú (6 × 6 m alapterületű, 225 m³ térfogatú) családi ház terve, öt személy számára.
Készült az O. M. K. Iparművészeti Iskolában, Kaesz Gyula tanár osztályán. A modellt és belső berendezést készítette: Szauter László.
1. előtér, 2. lakóhelyiség, 3. konyha, 4. cselédfülke, 5. kamra és tüzelőanyag, 6. előtér, 7. szülők hálószobája, 8. gyerekszoba, 9. fürdőszoba, 10. W. C., 11. tetőlépcső, 12. fedett terraszrész.

Földszint

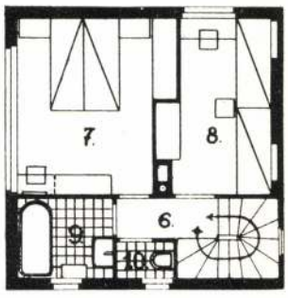

Emelet

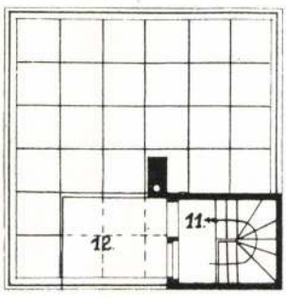

Tetőalaprajz

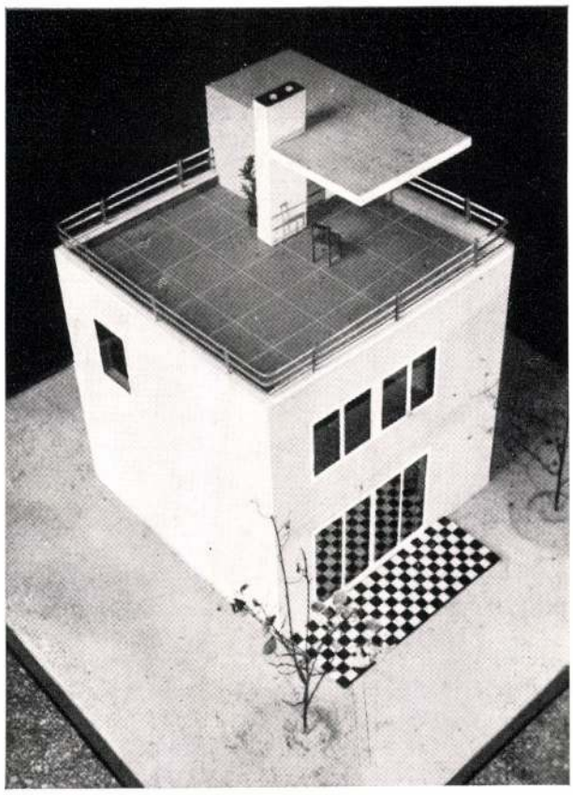

Külső kép délkelet felől

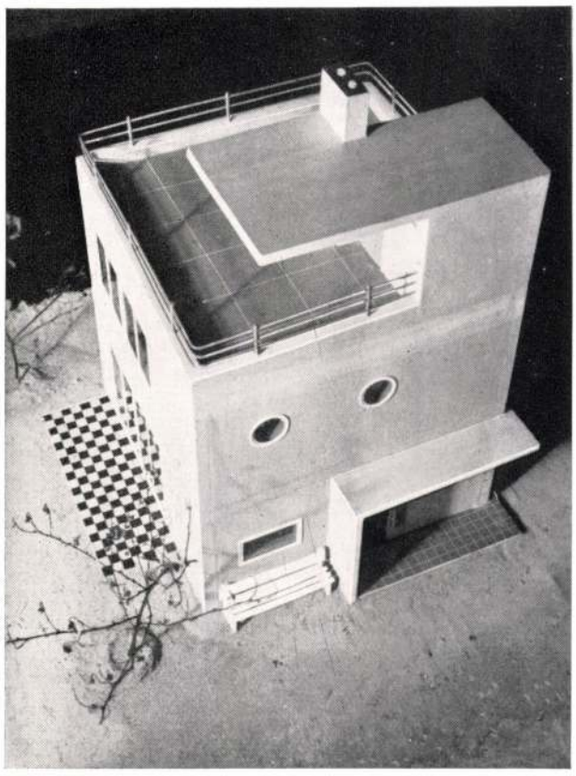

Külső kép délnyugat felől

természetesen nem gyakran voltak puritánok a megformálás eszközeiben, mert koruk nyelvén kényszerültek megszólalni. De csak a maguk korának nyelvén! És ezért, hogy úgy mondjuk, mélyen és őszintén modernek és igazak voltak. Visszafelé a multba nézni nem adatott meg nékik messzebbre az őket közvetlenül megelőzött kornál. Annak termékeit pedig mélyen megvetették. A 19. századi ember ezzel szemben vesztére csak az éppen feltárt *egész*, nagy multat látta és hogy ettől megrészegült, igen könnyen érthető. De elvesztette ezzel egész jelenét és rabbá lett. Igy születik az iparművészet szintén rabként. Ezt a származását ma sem tagadhatja meg. Ma is rabszellemet jelent még, sőt ma ennél is többet: egyirányúan kötött beállítottságot, formalisztikus világnézetet.

Az iparművészet és az iparművészeti nevelés első nagy krízise az eklektikus formalizmus lemállása idején az új század első művészeti forradalmával volt kapcsolatos. A *modern* jelszó már világított, de az új formalisztikus és stílust kreálni akarú puccs rövidesen megbukik. Az utána keletkező új krízisben neobiedermeieres és egyéb neoeklektikus nosztalgiák rázzák az érzelgős iparművészetet és viszik a legfelforgatóbb esemény felé: bele a háborúba.

A háború után egyszerre megváltozik a világkép és ebben az iparművészet fénye egyre gyengül. Azok a szellemek sorban megjelennek, amelyeket eddig előkelően elkerült a művészet. Annyira új és más konstelláció keletkezik, hogy annak igazi felfogása és beidegzése magában évekig tart. Ebben az időben a szabad művészetek rakétázó gyorsasággal rohannak végig a legvadabb experimentumok megdöbbentő során, amíg kihull végleg a talaj alóluk és ma légüres térben áll a minden realitástól és korszerű problematikától megfosztott képzőművészet. Az iparművészet pedig, mint egy nehéz, dekoratívbárka, hirtelen leáll. Rengetegen otthagyják és sietnek ki a szabadba, a levegőre, a napra. Valami új, váratlan emberfajta keletkezik, egészen elütő a háború előtti típustól és kezdi az uralmat átvenni. Ezekben egy egészen más világkép él, ezeknek tér és idő egészen másképpen dimenzionált; új energiák urai, akik elvágják a hidat a megelőző generációtól. És ha még nincs is ennek a változásnak határozott összetétele és célja, ha alaktalanok is még ezek az új problémák, de már megrohanták és a maguk képére foglalkoztatják a napi életet. Az iparművészet ma is még csak nehezen hiszi el, ami körülötte történik. Nagyobbrészt változatlan kitartással szolgálja azokat az igényeket, amelyek csupán a régi generáció igényei és még mindig az eklekticizmus nyomaitól beteges megformálás bátortalan, konvencionális útját járja. Az iskolás iparművészeti nevelésben legutóbb már nagyobb változásokat észlelhettünk. Miután a korszerűség iránti

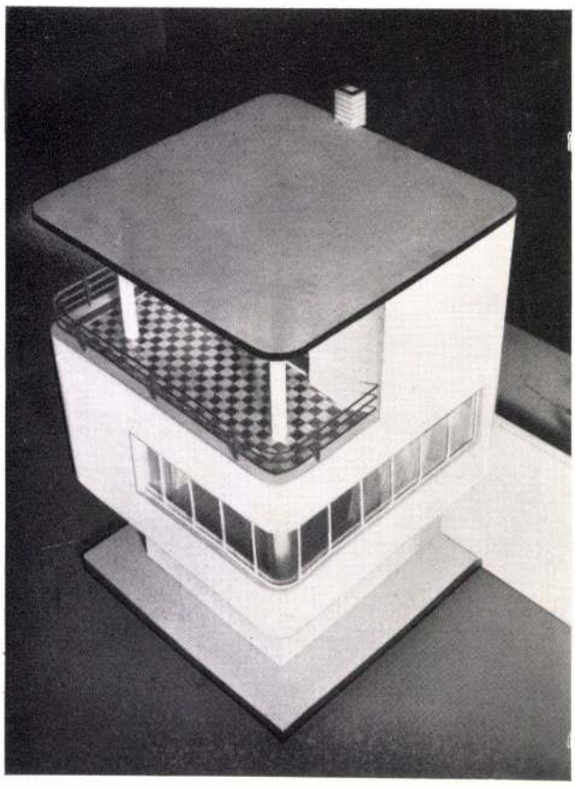

Külső kép a terrasz felől (északnyugat)
Alul: Külső kép délnyugat felől

lei és főleg bizonyos technikai adottságai lényegesen másak, mint az eddigiek voltak. Racionalizálás, tipizálás, erősen technikai jellegű, primér formák szeretete, a mérnök mint iparművész, a láthatatlan és mégis jelenlévő iparművészet tagadása mind új és szokatlan jellemvonások egész sorát határozza meg és eredményük kétségtelenül igen szembeszökő lényegbeli és formai elváltozást hoz létre előbbi korok formaalakító munkájával szemben.

Ezekkel a nagy változásokkal számolnia kell ma már mindenütt az iparművészneveléseknek is. A végletes leegyszerűsödés, a rideg őszinteség, az anyag szeretete és érvényre juttatása, a szerves ornamentika és más romantikus eszközök mellőzése olyan tisztítótűz az iparművészet elpocsolyásodott területének, amiből a konzekvenciák egész sora következik. Elragadtatás, túlbuzgóság és neusachlich-romantika nélkül is tudomásul kell vennünk egy új világ új igényeit, talán helyesebben, az igények revízióját (vagy mostani születését csak, pl. a lakásberendezésben!), új anyagokat és egy pokoli technika olyan eszközeit, amilyenekkel soha kor előttünk nem dolgozhatott. Tudomásul kell vennünk a formákkal való évszázados szentimentális összeforrás elvesztését; feladását az esztétikum egyedül üdvözítő receptjének és a művészet szabadjegyének a giccses megdicsőülés felé a művészettörténet bedekerje szerint.

*

érzékenység nem egyformán mutatkozik, ezért az eddig nagyjából egységes iskolastrukturák széjjelválnak programjaik új beállítása által. *„Radikális modern"* iskolák keletkeznek *(Bauhaus)*, ahol erősen tudományos beállítású, vagy legalább is teoretikus alépítményre kitartással építenek fel valami új stílusrendszert. Az iparművészet régi címtábláját száműzik, de lényege láthatatlanul ott kísért a *„neue Gestaltung"* összefüggést, egységes formaszellemet és ezzel újra kötöttséget kereső munkájában. A megváltozott vagy sokszor csak megváltoztatott alapfeltételeken erősen dogmatikussággyanus új „iparművészet" van keletkezőben. Programja már tulajdonképpen 50 év óta modern, csak nem valósították még meg eddig, csak a formai tartalom jelent meg eddig új és új inkarnációkban sokszor. Most, amikor a megbukott iparművészet helyére a *„neue Sachlichkeit"*-et teszik, minden bizonnyal túlbecsülnek sok olyan tényezőt, amelyek újból valamiféle iparművészet jellegét fogják szokatlan és más formákkal talán, de lényegben azonosan meghatározni. Ma tehát a formaalakító munkát nagyobbrészt nem iparművészetnek hívják. De a mosdóvízzel együtt a mosdótálat is kidobják az ablakon. Ennek az új munkának szellemi tényezői azonban egyáltalán nem mondhatók moderneknek, viszont egyéb feltéte-

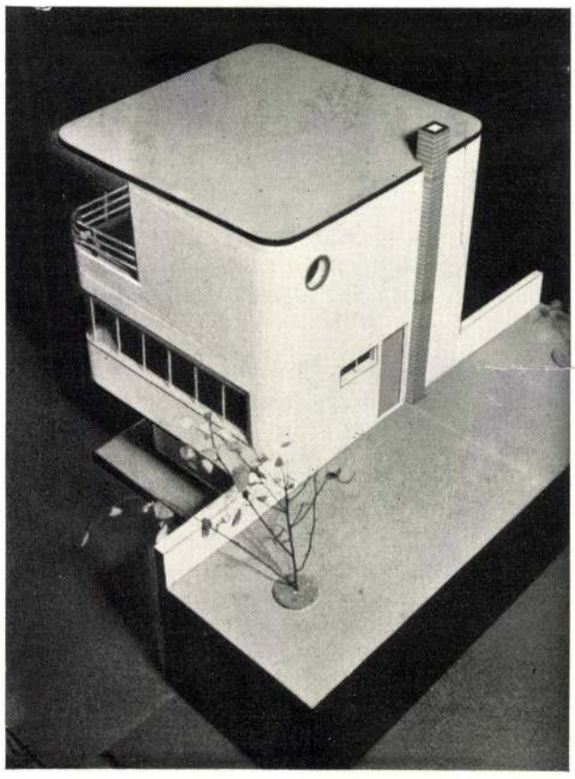

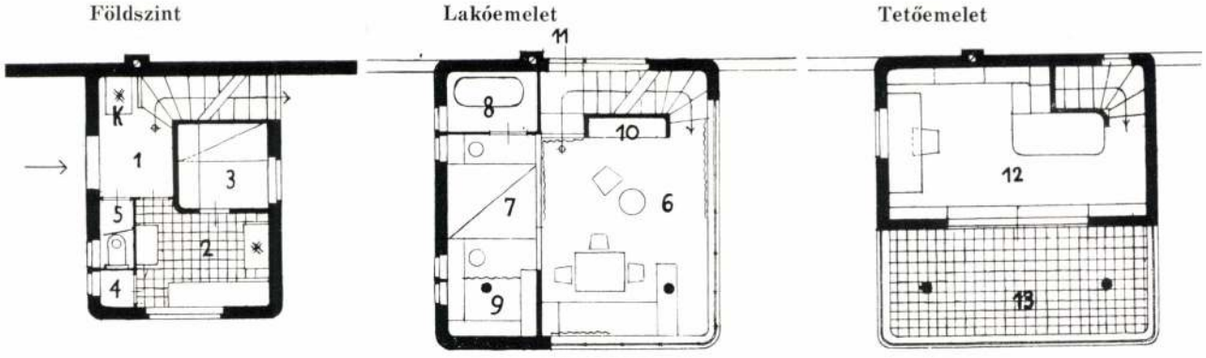

Minimális térfogatú (6 × 6 m alapterületű, 275 m³) családi ház terve, három személy számára. Az épület erős lejtésű terepen áll, első emelete a hátsó terrasszal egy szintben van. A három oldalon erősen visszaugró földszint két sarkán vasoszlopok hordják az előreugró menyezeteket. A külső falak csak térhatároló szerepet játszanak.
Készült az O. M. K. Iparművészeti Iskolában, Kaesz Gyula tanár szakosztályán. A modellt és belső berendezést készítette: Weisz Antal és Spitzer Elemér.
1. előtér, K = központi fűtő kiskazánnal, 2. konyha, 3. cselédfülke, 4. kamra, 5. W. C., 6. lakóhelyiség, 7. ágyfülkével, 8. fürdőfülkével és 9. garderobefülkével, 10. beépített edényszekrény, 11. kijárat a terraszra, 12. műteremszerű dolgozóhelyiség, 13. fedett terrasz.

Az iparművészetnek és az iparművészeti nevelésnek elejétől fogva jellegzetessége volt a gyakorlatiasság hiánya. Termékei rajzoltak és papirosszagúak voltak, amilyen módon egyébként művészetet csinált a 19. századi stílusvegyész. A gyakorlati élet idegenkedve elzárkózott az iskolákban nevelt *„papiroselmberek"* elől, nem mintha produkciója egészségesebb és lényegében más lett volna, de talán nem tudta már befogadni a még jobban felfokozott formakultusz és a csak rajzolni tudás idegen értékeit. Az akkori nevelés magasfokú *formakultúra-szolgáltatás* volt, de a szakoktatásban tétova és gyakorlatiatlan. Vagy egyáltalában nem volt programjában egy szakmának ipari ismereteit is közvetíteni, vagy az erre szolgáló tanműhely még idegenebb volt a gyakorlatiasságtól, mint a kívül működő és cél és irányítás nélküli üzemek. Az iparművészet iránt meg volt az élénken érezhető szükséglet, de a nevelő intézmények és üzemek a kor betegségében szenvedtek. Az egymásra utaltságot felismerni, a kölcsönös kiegészítés értékeire rájönni csak sokkal később, egy modernebb gondolat jegyében sikerült. *(Werkbund.)* A régi kézműiparos egyszemélyének munkája széjjelvált kényszerűségből az újabb technikai fejlődés differenciálódásában. Specialisták és speciális munkaterületek keletkeztek. Ilyen specialistának kellett az iparművész is, aki a megformálásban tehetetlen ipari üzemek segítője kellett volna legyen. Azonban az ipar sokáig nem szívesen vette a másik elemmel való egyesülés kísérletét. Elneveltsége és a korlátlan giccskultusz lehetőségei önmaga túlbecsülésére vezetett, másrészről a túlteoretikus és dekoratív álmokból éppen lepottyant *„rajzolók"* alig igen tudták szolgálni ezeknek a furcsa üzemeknek munkakörét. Közben az egyszer már megindított iskolaüzemek gyártották a gyakorlat tényleges szükségleteit, figyelembe nem véve az akkoriban legmostohábbb művészeti terület művelőit, akiknek legnagyobb része természetesen nyomtalanul eltűnt, vagy átmenekült a képzőművészet még veszedelmesebb labirintusába. Az akkori iskolák téves célkitűzése és a „magasabb", tételes művészi formakultúra görcsös hajszolása a gyakorlati életben nem érvényesülhetett. Ez az akkori nevelés több évtizedes krízise volt, ami bizonyos vonatkozásaiban még ma sem szűnt meg teljesen. Időközben sok közeledés történt a termelés tényezői között. Kedvezőbb konstellációk elősegítették egy reálisabb program kialakulását. A modern jelszavak ekkor nyertek új fogalmazást és legfőbb követelésük a formalizmus likvidálásában, az újra őszinte eszközökkel dolgozó kézműipar (!) újrateremtésében *(Werkkultur)* és az árukvalitás hirdetésében összpontosultak *(Werkbundgedanke)*. A mai nagy változásoknak már akkor meglévő faktorait még nem vették figyelembe, még nem tudtak vagy nem akartak bánni az új fegyverekkel, amikkel teljesen rombadöntötték a háború után a megfoltozott és nyugvópontra hozott problémákat. A háborúig egész Európa nyugodt, kirajzolt vonalú, enyhén konvencionális, még nyomokban eklektikus, sokhelyütt népies tradíciókban fürdő, csendes és kalandokra nem kapható iparművészeti fejlődésen ment végig. Hasonlóképpen iskolái is. Valószínűleg még hosszabb időre lett volna szükség, hogy a dolgok mögött feszülő új erők egészségesen előbbre vigyék az iparművészet ügyét. A háború azonban leállította az életet mindenestől és 6—7 év után valami egészen más formában adta vissza az emberek elé. Innen kezdve gyökeresen megváltozik a dolgok értékelése. Az iparművészet belekerül az élet közepébe. Két ágra szakad

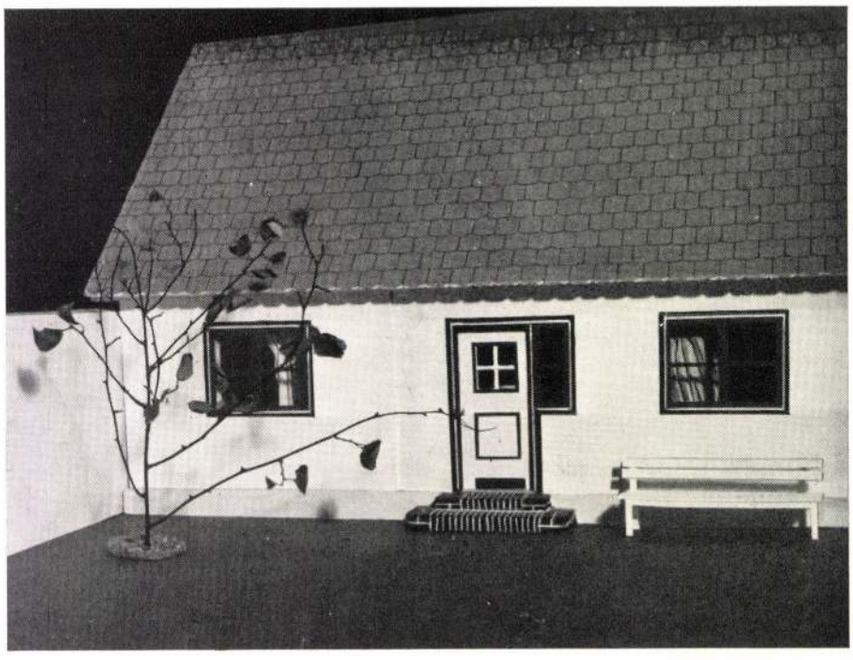

Lakóháztípus földművescsalád részére (4—6 személynek)
Tervezték az O. M. K. Iparművészeti Iskolában, Kaesz Gyula tanár szakosztályán
A modellt és annak belső berendezését készítette: Sas N. Lajos

Ez a két megoldás hivatva van egy pestkörnyéki rokkanttelep meglevő háztípusának fogyatékosságait kiküszöbölni. A megoldás programját tehát az a követelmény határozta meg, hogy primitív életnívójú lakóit a ház lakófelületének jobb kihasználására és emberibb életszokásokra nevelje, azonban nekik rokoneszközökkel és idegen kultúrformáknak erőszakolása nélkül. A falusias, népies hangnemet mint adottságot figyelembe kellett venni, de alkalmazásának banalitásmentesen kellett történni, stílus közhelyek nélkül. Az eddigi szobakonyhás ház hibás életformákat engedett meg. A szűk konyha volt a napi munkahely és melegénél fogva az egész család hálóhelye is. A szoba maradt a hideg tiszta szoba, a parasztflanc szolgálatában. Az új háztípusok ugyanolyan térfogat és építési költségek mellett, szél

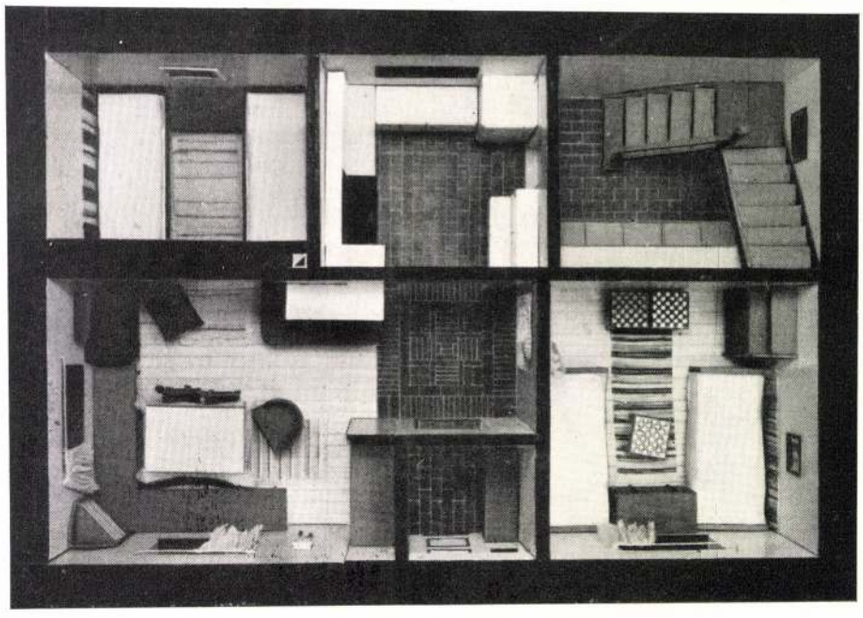

Fotografált madártávlat-alaprajz a belső berendezéssel

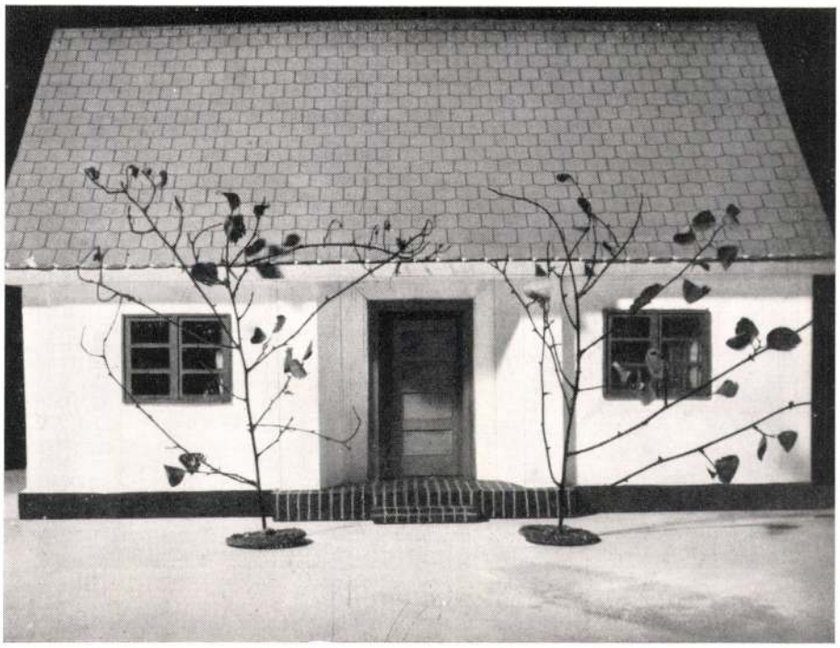

Lakóháztípus földművescsalád részére (4—6 személynek)
Tervezték az O. M. K. Iparművészeti Iskolában, Kaesz Gyula tanár szakosztályán.
A modellt és annak belső berendezését készítette: Loos János

fogó előtérből nyíló lakóhelyiséget tartalmaznak a nappali tartózkodás számára. Evvel a helyiséggel egy légteret képez a (belső ajtók nélkül!) főzőfülke, amely magába foglalja az asszony munkáját és tűzhelye csempés kályha formájában átfűti az egész ház légterét automatikusan. A gazdaságosan felhasznált meleg a konyha helyett a hálófülkék természetes igénybevételét teszi lehetővé, viszont a kisebb egységekre felosztott lakás kikényszeríti lakóiból azt, hogy teljes egészében lakják, hogy múzeumot és ünnepi szobát ne rekesszenek ki a maguk életének rovására reprezentációs (még itt is!) célokra, hogy egészségesebb, teljesebb, emberibb életformát nyerjenek a jól megoldott ház nevelőmunkája segítségével.

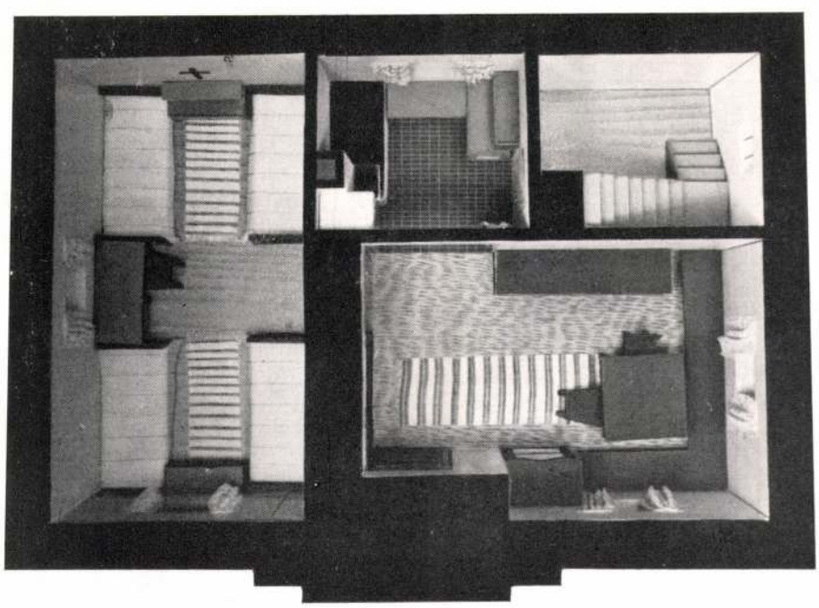

Fotografált madártávlat-alaprajz a belső berendezéssel

Hálószoba, felvétel egy 1:10 méretű modellről
Készült az O. M. K. Iparművészeti Iskolában, Kaesz Gyula tanár szakosztályán
Kísérletek anyag-, szín-, forma- és térhatások megfigyelésére, berendezési tervek 1:10 méretű modelljei és ezek fotografikus felvételei alapján

IPAR ÉS MŰVÉSZET

Az ipar — a gyáripar — tömegcikkeket akar előállítani és mindent elkövet, hogy tetszetős külsővel ellátott gyártmányaival minél nagyobb piacot teremtsen. Ahogy a könyv már mindinkább a „mindenki" szellemi tápláléka lett és nemcsak a kiváltságosaké, — úgy akar ma az ipar az ismeretlen Mindenki számára jó, olcsó és szép holmikat termelni. Ruskin a mult század közepén industria-ellenes volt, a használati cikkek előállításában a kézművest magasan föléje emelte a gépnek. Ma is vannak ruskinisták, de már az építészetben is tért hódított a racionális termelés, mely ma már az ipar kiskátéjává lett s a kislakásos lakótelepek olcsó és szép házai az egész világon a tipizálás elve alapján készülnek. A típusnak a művészi értéken túl nagy erkölcsi értéke is van. Az egy-példányban készülő tárgynak lehet személyes jelentése és vonatkozása, a típus-tárgy azonban teljesen személytelen, keletkezésénél az ő saját belső törvényei, a szerkezet, az anyagszerűség, a célszerűség logikus törvényei azok, amelyek a forma alkotásánál egyedül közreműködhetnek! A tervezője felelősségét és gondosságát hirdeti, nagy tapasztalat és előrelátás, nagy készültség eredménye és a „pièce unique-kel szemben technikai és művészi szempontból feltétlenül magasabbrendű alkotás.

Az ipar tehát a háztól, a bútortól, a világítótesttől kezdve egész a szőnyegig, az evőeszközig szériagyártmányokat akar produkálni, és nagyszerű gépeivel, kitünő munkaprocesszusaival a tervező művész szolgálatába akarja minden erejét állítani. Tőle várja a jó tervet — azt, amelyik a gyártási processzus racionális voltát illetőleg époly magas fokon áll, mint a használhatóság, az anyagszépség, és esztétikai szempontok teljes érvényesülése tekintetében.

Egy iparművészeti iskolának tehát nézetem szerint az volna a legfontosabb feladata, hogy olyan tervezőket neveljen, akik az ipari alkotások megnemesítése körül épolyan erős képességekkel rendelkezzenek, mint a kortársak szükségleteinek ismerete körül. Nem elég jól rajzolni, tetszetősen előadni a gondolatainkat, nem elég ideákat termelni, ezeknek az ideáknak korszerű ideáknak kell lenniök! A művészet gerince sohasem a dísz volt, — hanem a forma: a jó tervező nem a díszből indul ki (ami egypéldányos munkánál talán nem oszt és nem szoroz), hanem a formából, — a dísztelen formából, mely a szükséglet és a technikai felépítés ötvözetéből nyeri

rugóját. Kongeniális műveltség, a termelés tökéletes ismerete, a magas életvonal iránti érzék, a kortárs igazi szeretete és egy bizonyos probléma-érzékenység szükségesek ahhoz, hogy a tervező helyesen fogalmazza meg a feladatát. S hogy ezt a helyesen megfogalmazott feladatot helyesen is oldja meg, ahhoz teljesen benne kell élnie a feladatban, a kortársainak életében, az egész mai rohanásban, — de viszont felette is kell lebegnie, hogy az áramlatok törvényszerűségét lássa és érezze. Morális erőt kell magában éreznie, tudnia kell, hogy amikor alkot, akkor értékes nyersanyagokat fog új életre szólítani, akkor munkáskezek és nagyszerű új gépek produkcióját fogja olyan új „mehrwert"-té fokozni, mely embertársainak szebbé és kényelmesebbé teszi az életét. Viszont gondatlanság, felületesség, csiszolatlanság és a terv éretlensége irtózatos bosszút tud állni a tervezőn. Mindnyájunknak a legnagyobb respektussal kell lennünk az ipari munka megnemesítéséért folyó küzdelemben a tervező munkája iránt. Ez a munka kulturális értéket adhat, a kibontakozást az igazi emberi-élet felé megkönnyítheti, de épúgy pusztítást vihet végbe nemcsak értékben, munkában, de lélekben is, olyan emberek lelkében, akik talmi és kultúrátlan használati tárgyakkal teli lakásokban élik le egész életüket és ebben a nagyipar nívótlan képviselőin kívül kis részben a tervező is hibás.

A mai tervező nem játékos csecsebecsék, díszecskék és dekoratív holmik tervezésére van hivatva. Ez az idő elmult, ezek az áruk olyanok, mint a felfedezők üveggyöngyei, mikért a vadak aranyat adtak!

A mai iparművészeti iskolának éppen ezért nézetem szerint az volna a legfontosabb feladata, hogy a fiatal tervezőt felvértezze oly ismeretekkel, képességekkel és erkölcsi erővel, hogy ezeket a magas célokat majdan az életben kellő erővel és megalkuvás nélkül képviselni tudja. A mai növendéknek a műhely levegőjében kell megizmosodnia, hiszen a külföldi nagyszerű kísérletek meggyőzték már a pedagógust arról, hogy mit jelent az, ha a nem művészi pályára készülők is a középiskolában hetenként egy-egy délután a műhelyben dolgoznak! A fantázia reális síkra terelése, magának az elkészítésnek, ennek a boldogító folyamatnak a megbecsülése, olyan hatással van a fiatal lélekre, aminek a következményei kiszámíthatatlanok és amelyre éppen a mi rohanó és semmire időt nem szánó korunkban két-

Készültek az O. M. K. Iparművészeti Iskolában, Kaesz Gyula tanár szakosztályán

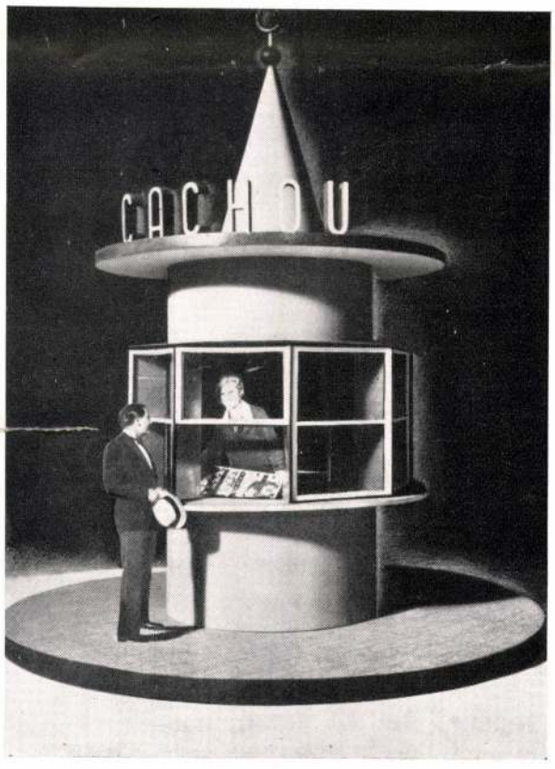

Uccai árusítópavillon terve
Az 1:10 méretű színes modellt készítette: Horváth Miklós

Árumintavásár-pavillon egy ujságvállalat számára
Az 1:20 méretű modellt készítette: Weisz Pál

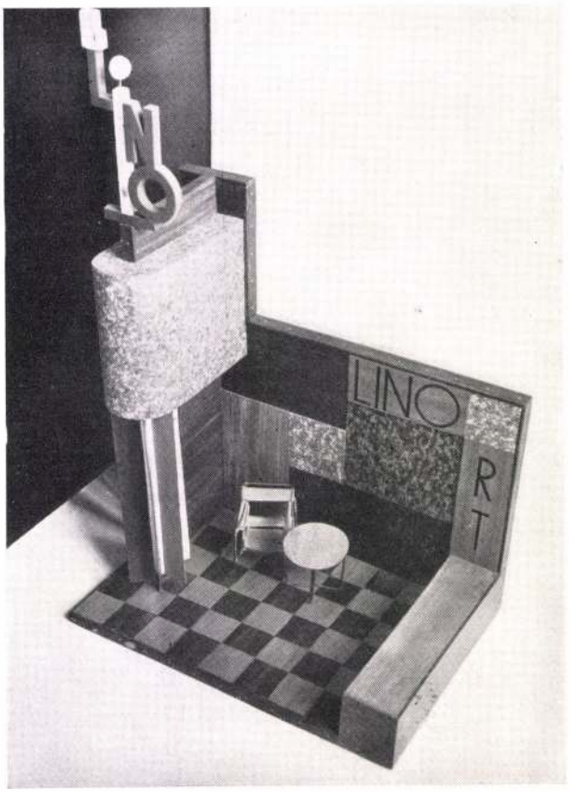

Árumintavásár fülketerve linoleumvállalat számára
Az 1:20 méretű modellt készítette: Reinhart Kálmán

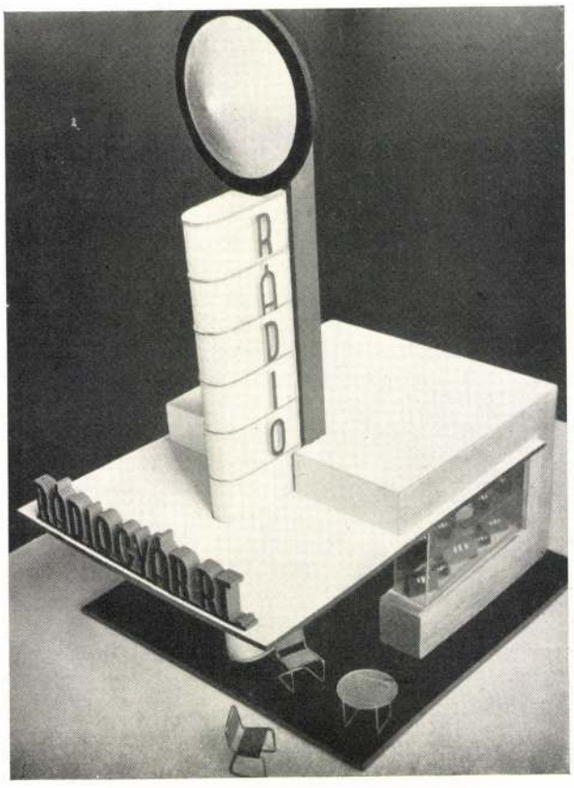

Árumintavásár fülketerve rádióvállalat számára
Az 1:20 méretű modellt készítette: Weisz Antal

Készültek az O. M. K. Iparművészeti Iskolában, Kaesz Gyula tanár szakosztályán

szeresen szükség van. Természetes hát, hogy a műhelynevelés a legfontosabb szerepet kell, hogy játssza magának az iparnak a művészeti iskolájában! A technikai forma felérzése, az anyag szépségének szeretete, csak átélés után mehet át a növendék vérébe! Elképzelhető milyen másképen tervez az, aki maga is érti a megcsinálás módját, mennyivel könnyebben szólal meg annak a lelkiismerete. (Mert nemcsak ízlés dolga ez, morális cselekedet: sokezer embernek anyagi és lelki érdeke!) Annak, aki papiron való játék helyett egy felelős, a műhelyben, átélésben megedzett lelkiismeretességgel produkál! Az anyagot csak az ismerheti igazán, csak annak nyílik meg igazán, aki bele tud mélyedni minden titkába, félig-meddig belefelejtkezve, néha pillanatokra teljesen áthasonulva önmaga is fává, fémmé, szövetté válva, tökéletesen átélve az anyagok belső törvényszerűségét, egyéniségét.

A bútor vagy más használati tárgy *használati tárgy voltát* tisztelni és ezzel egy általános emberi tendenciát szolgálni csak az tud, akit e néma titkok boldog birtokosává avatott a műhely csöndje ... Ne becsüljük le a szép rajzolást, a tetszetős előadást, de fontosabbnak tartsuk az összefüggést a program és a megoldása között. Bírálni és fejleszteni tudni viszont csak az tud igazán, aki a szép rajzot nem magáért a grafikai voltáért szereti, mert hiszen ez is csak eszköz, szerszám, hogy minél jobbat és szebbet tudjunk csinálni.

Érdekes és igen tanulságos kisérletnek tartanám ezenfelül a színnel való igen komoly operálás megszervezését: egy és ugyanazon feladaton belül megfigyelni. A szín erejét és vidámító hatását, összetartó képességét és különböző hangulati hatását (komoly, vidám, komor, elegáns, egyszerű) eddig tervszerűen még nem használta ki egy iskola sem. Viszont kalkulálni is kell ma tudni, ez ma ép oly fontos, mint tervezni. Az iskola feladata, úgy érzem, úgy nevelni, hogy a növendék az árat tisztelni tanulja és az ár elérése érdekében a kevésbé fontosat feláldozni tudni, mérlegelni, hangsúlyozni, felelősnek lenni, megtanulja.

Általános hiba korunkban a fiatal tervezőknél, hogy a szervességet nem tudják az egész vonalon érvényesíteni! Szervességre törekedés a legkisebb problémától kezdve a legnagyobbig, feláldozni az esetlegeset a lényegesért, az egészért, ez az, ami a legfontosabb a nevelésnél. És az elkészítéssel, a műhelyben való munkával még nincs elintézve a dolog, az elkészítés után jön az újrarajzolása a feladatnak, a probléma megoldá-

sának lehető legtökéletesebb felérzése, tanulságok beidegzése: ezek a segédeszközei az igazi empirikus kísérletező tanításnak! A korszerű térhatás, a bútor vagy más használati tárgy ma dísz híján is lehet tökéletes, az iskola feladata tehát a díszítő hajlam levezetése a grafikában, textilben: szóval a síkornamentikában. Az élettel való szorosabb kapcsolat előmozdítására nem volna érdektelen az iskola szent falai közt az ipar legjobb képviselőit, mint meghívott előadókat is szerepeltetni, ahol iparos, gyáros a gyakorlati kérdésekben mondhatna egyet-mást. Nem volna érdektelen az új termelési eljárások ismertetése sem, gépek, új anyagok bemutatása, szóval az eleven iparral való ilyen teljes érintkezés, mely fokozná a lehetőséget, hogy az iskolából kikerülő növendék sikeresen megállja a helyét az üzemben ép úgy, mint az irodában.

Az ipar mindig halad és korszerű akar lenni s ha van is retrográd formai törekvés imitt-amott, ez lassanként eltűnik a technikai és az esztétikai forma egymáshoz való minél teljesebb közeledésében. Az életviszonyok változása, az elszegényedés diktálta gazdaságosság: tisztító erőként hatnak a formahalmozás és dekoráció eltakarításában. Ez mind kapóra jön az iskolának, mert tanítani azt kell, amire szükségünk van, ami célszerű, logikus és egyszerű, ami szóval a mindennapi élet diktálta szükséglet — és nem azt, ami luxus, ami komplikált, ami nem időszerű, és ami nem életképes.

Nézetem szerint a mai fogalmazásban az tanítja helyesen az iparművészetet, aki a nagyipar számára nevel, és úgy készíti elő az új művészeket, hogy azok a termelésben meg is tudják valósítani a magukkal hozott elveket és nem meg-

Négy kombinációpélda egy négyalkatrészes, összerakható szériabútortípus változataiból. Alapelv: a négy elem (mérete: 100 hosszú, 0.75 széles, 0.40 mély), ú. m. 1. tolóajtós, zárt rész, 2. toló üvegajtós rész, 3. fiókosrész és 4. nyitott, polcosrész, változatos kombinációkban, egymásraépíthető és így különböző rendeltetésű szekrénybútorformákat nyujt, amelyek formahatás és proporció szempontjából mindig kielégítők.
Készült az O. M. K. Iparművészeti Iskolában, Kaesz Gyula tanár szakosztályán. Készítette: Huhn Ferenc.

Mint tálalószekrény
Felépítve: az l 2—a 2 és b elemekből

Mint fiókos szekrény (kommód)
Felépítve: az f 4 és b elemekből

Nyolc kombinációpélda egy 19 alkatrészes összerakható szériabútortípus változataiból. Feladat volt olyan legegyszerűbb bútorelemek alakítása, amelyek egymásközt végtelen változatokban kombinálhatók és a szekrénybútoroknak majd minden használt változatát jó proporciókkal és nyugodt sematikus formahatással kiadják. Ennek a tanulmánynak, bár túlnyomóan teoretikus és pedagógiai célzattal készült, gyakorlati haszna ma fokozott mértékben érté-

Alul: Mint edényszekrény
Felépítve: az l 3—a 3 és b elemekből

Alul: Mint edényszekrény
Felépítve: az l 3—a 3—f 1—f 2 a—p 1 és b elemekből

Mint tálalószekrény
Felépítve: az l 2—b—f 4 elemekből

Mint írószekrény
Felépítve: az l 4—f 4 és lenyíló lapelemekből

kes, mert a használati eszközöknek az egyoldalú, individuális-esztétikai alakításából való felszabadítása és a legjobb típusok megtalálásáért folytatott kísérleti munkába kapcsolódik bele. (Az egyes elemeket lásd a tulsó oldalon.) Készült az O. M. K. Iparművészeti Iskolában, Kaesz Gyula tanár szakosztályán. A modelldarabokat készítette és a kombinációkat tervezte: Panucza György.

Alul: Mint dolgozószekrény
Felépítve: az l 3—a 2—p 1 és f 3 elemekből

Alul: Mint lakószobaszekrény
Felépítve: az l 5—f 3 és lenyíló lapelemekből

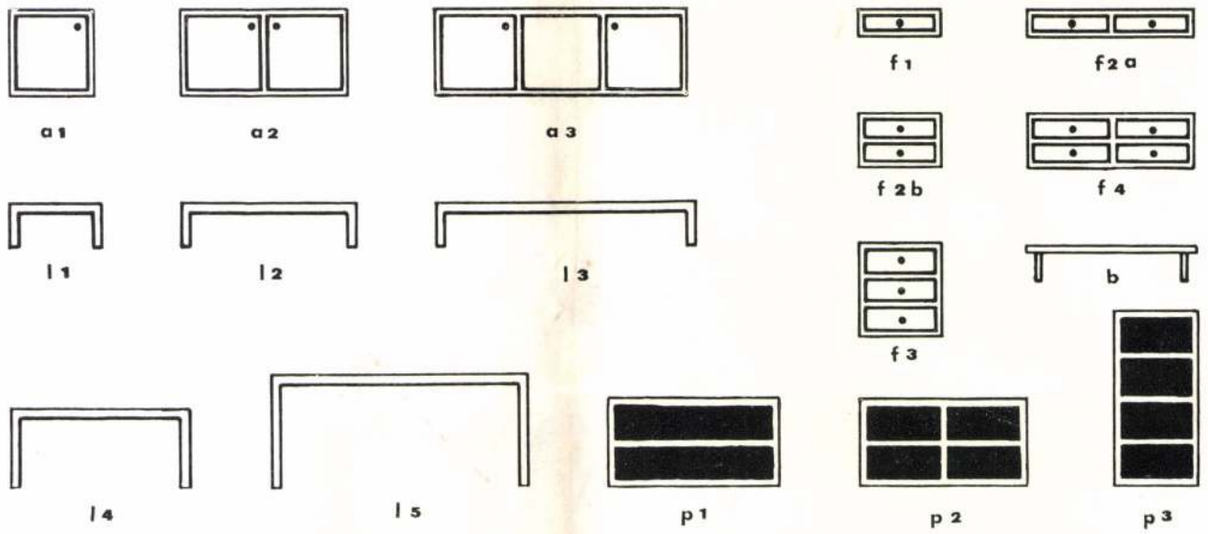

Az előző oldalakon bemutatott összeépíthető bútorformák alapelemeinek sorozata

alkudva, könnyen áldozatul essenek a kvalitásárut cserbenhagyó alacsonyabbrendű törekvéseknek.

Ennek az elvnek az illusztrálására sorakoznak ide Kaesz Gyula növendékeinek munkái, akik a mai ipari alkotás legtisztább céljait össze tudták hangolni a mai polgár, munkás, földműves lakáskultúrájának megnemesítésével. A legszebb reményekre jogosít fel bennünket egy olyan iskola, ahol mester és tanítvány az európai hangra nemcsak rezonálnak, de a hazai karakter meleg érzetésével önálló művészetet teremtenek, — ahogy mindig volt is Magyarország legjobb koraiban — a magyar tradíció élő ereje ez. *K. L.*

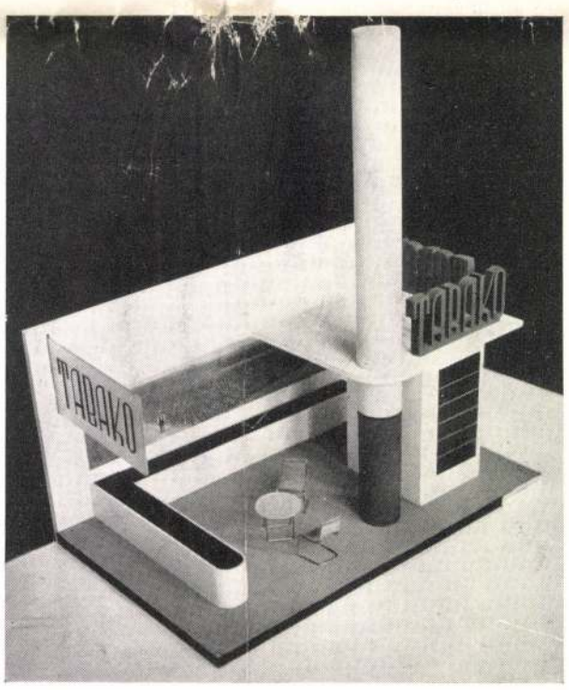

Árumintavásár fülketerve dohányvállalat részére

Az 1:20 méretű modellt készítette: Kapári István

Az itt közölt összes munkák fényképfelvételeit Kaesz Gyula tanár készítette

A bútor mint használati tárgy? Igen — De nem így! — Tájékozásul: ez az ábra mai és nem 1880-as árjegyzékből származó szellemi bővlit ábrázol.

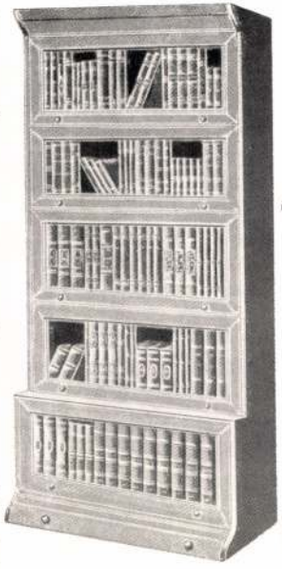

Kísérlet a bútor racionális alakítására szériagyártáshoz. Az eredmény sovány, szellem nélkül. A tömegcikk még mellőzi a kulturált megformálás értékpluszát.

Az ellenpélda. Az egyéni „művészi" kialakítás divatos formaluxust nyujt ugyan, ami nivósabb a szomszédos sovány szellemi kosztnál, — de hol a szekrény?

A mai elv fordítottja: — a bútor csak mellékesen használati-tárgy; lényegében divatos architektonikus dagály. Az alakítás szempontjai tévesek, a használati érték csak 30—40%-os; az anyagszerűség, praktikum mellékes; a lépték hamis — (kicsinyített palazzo) —, a művészi elv káros belekeveredése a használati tárgyba.

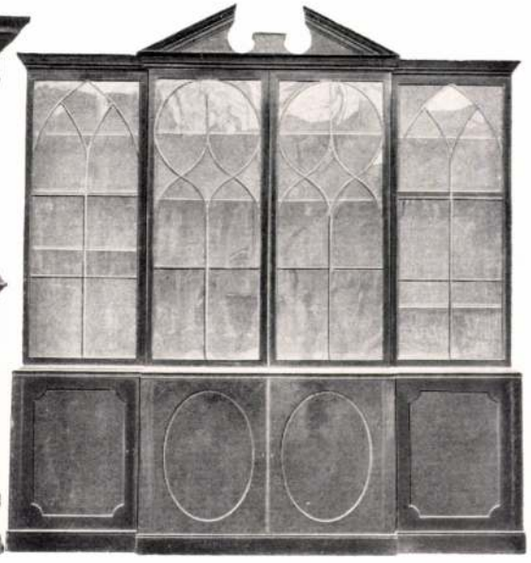

A XVIII. századbeli angol bútor már sokkal higgadtabb formanyelvű, bár ez a művészi divatváltozás következménye is, mégis a használati-érték feljavítását mutatja. A szekrény még épület, párkányokkal, timpanonnal, de mérsékeltebb, anyagszerűbb hatású; még formalisztikus, de emberibb közelségű és léptékű.

rendezés lényeges darabjait elsősorban racionális szempontból felismerni és csoportosítani. A lakás bútorzata ugyanis két csoport szerint oszlik el: 1. Kényelmi darabok: ülő-fekvőbútorok és asztalok – (közvetlen testi használat, ezért emberszabású kialakítás és közvetlen emberi lépték) –. 2. Tartó darabok: – (magyar kifejezés híján ide írom a tökéletesen értelmező „Behälter" megjelölést!) – ruhaneműnek és eszközöknek.

Innen kiindulva a szekrényt tartónak, toknak (Behälter-nek) kell tekintenünk, amely szerep egyáltalán nem vesz el semmit értékéből, legfeljebb hamis nimbuszával nem fér jól össze. A szekrénybútor alakítása elsősorban gyakorlati feladat. Minden szekrény két különböző funkciójú elemből áll: a benne lévő tárgyakat tartó szerkezetből és a tárgyakat körülzáró hüvelyből, tokból, vagy ahogy tetszik elnevezni. Ebből az utóbbiból származik a forma. A racionális alakítás eredménye mindig a funkcionális és egyben szép forma (például: a hegedűtok). Ez addig van így, amíg a „művészet" bele nem szól a dologba. De bizony a művészet ősidőktől kezdve — csekély kihagyásokkal — egyenletes gyorsulással, mindig jobban beleszólt ebbe az ügybe is. Ebből persze sok baj lett. Miután az emberfia a saját minél jobb kiszolgálására hivatott eszközeit máig sem tanulta meg abszolút jól megoldani — hiszen nézzük csak, hogy néhány nagy eredmény kivételével még ma is csak pedzik a dolgot —, viszont az így megtakarított energia, de főleg fantázia fölöslegét, ez, a munkáját nem jól végzett ember dús „művészettel" élte ki, hogy ezzel eszközeit lehetőleg még távolabb vigye igazi céljuktól. A célok az idők folyamán igen sokszor összekeveredtek, de különösen a szekrény volt számtalanszor az a csatatér, amelyen a használati tárgy elbukott és győzött az öncélú, kitenyésztett, életidegen architektonikus elv.

Igazi kultúrperiódusok soha nem kevertek bele eszközeik formaadásába architektonikus elemeket, mert az építészet és kelléktára úgy való az evőeszközre, edényre, bútorra, mint a csizma az asztalra. A görögök bútoraikon nem is engedtek meg maguknak semmiféle építészeti vonatkozást. Építésük kőből, berendezésük fából és fémből való volt és ezért ezekben az anyagokban alkotott formáik soha nem is keveredhettek össze egymással. A római idők már erős visszaesést mutatnak ilyen szempontból. Megjelenik az építészet a használati tárgyon és annak őszinteségét megsemmisíti. Az építészeti formanyelv évszázados különös kristályosodási folyamata alatt amúgyis fokról-fokra életidegen szimbolizmussá fagy, örök ünnepélyességgé, pátosszá fajul; – literális beszédessége azonban a használati tárgyon az idők folyamán végkép elviselhetetlenné válik. Ez a való igazság, még akkor is, ha a műértő formafalók előtte a gyönyörűségtől hasra esnek.

A szekrény, mint „dísz"- vagy „mű"-tárgy a modern ember számára csak műtörténeti vonatkozásban elképzelhető. A lakásba semmi esetre

A bőrönd, az utazótáska racionális és elegáns kialakítása jeles mintapéldája lehetne az erősen elmaradott átlagszekrénybútornak. Amennyire sokat tanult a mai építészet a közlekedési-eszközök racionális modernségéből, annyira kellene a bútorépítésnek példát venni az ilyen abszolut használati tárgyak praktikumától és hamis-esztétikumtól mentes modern szépségétől.

Így tanul a bútor is már helyenként a bőrönd termékenyítő, racionális példájából, de ezek csak nagyon szórványos eredmények, egészében még mindig makacsul ellenáll a jó példának és sokkal inkább látja magára nézve kötelezőnek a rossz értelemben vett „iparművészeti" alakítást.

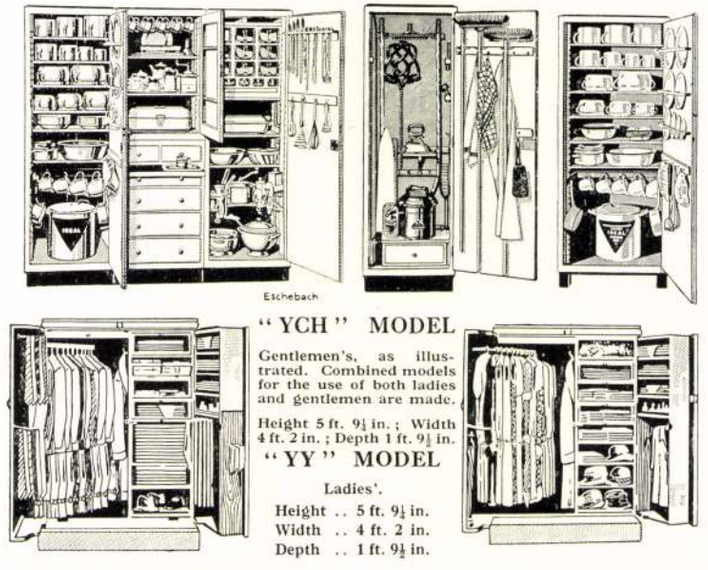

Azért vannak ám már vígasztaló kivételes eredmények is. Az Eschebach-művek konyhaszekrényei már a legteljesebb térkihasználás és gyakorlatiasság követelményeit elégítik ki. Ezek és az amerikai árjegyzékből származó szekrénymodellek a bútort már mint használati-tárgyat nyujtják a fogyasztónak, szentimentális külsőségek nélkül ugyan, de még a formaadás kulturája, a megjelenés nemessége és kvalitásai nélkül. Ez még csak a kezdet, de már a legjobb úton!

Szekrénybútor-problémák

A lakásberendezés számos problémája közül csupán egy részletkérdésről akarok szólni ebben a cikkben, gyakorlati és architektonikus megvilágításban. A lakásberendezés praktikumának talán a gerincét képezi a szekrénybútor és mindaz a sok elintéznivaló, ami a szekrénnyel összefügg. Tulajdonképpen egyszerű lehetne a szekrény feladatköre, – mint ahogy ilyen is volt a legelején, egészen régen és lesz ismét valamikor, a nagyobb lakásbeli kulturáltság és organizálóképesség idején; – azonban az emberi munka hajlamos a komplikálódásra, túlprodukálásra, megtetézve a művészet virtusával és így jön létre az eleinte egészséges használati tárgyak dekadenciája. A mai polgári lakás szekrénybútora túlnyomórészben dekadens képződmény, amely abszolút túllő a célon és mégis szolgálás helyett tulajdonosától kíván szolgálatokat: teret, ápolást, költséget hozzá még művészi allürökkel egybekötve.

Legyünk egészen őszinték: a szekrény – minden más lakásberendezési tárgynál nagyobb mértékben – elsősorban használati tárgy (Gebrauchsgegenstand). Mi, modern emberek megtanultuk megismerni és becsülni a modern használati tárgyat, de — valljuk be — a mai átlagszekrénybútor minden egyéb lehet, de egyáltalában nem modern használati tárgy! A lakások túlnyomó részében „dísz"-ként állnak meghatározhatatlan rendeltetésű szekrények – „Schaustück"-ök – sokszor olyan mennyiségben, hogy azoknak nyilvánvaló haszontalansága azonnal kiviláglik. Legtöbbjét csupán azért tartják, mert szokásszerűen a „komplett berendezéshez" hozzátartoznak, mert már egyszer megvették és így kitenni kár és különben is annyi eltenni való holmi van, hogy még így sem elég a szekrénynek férőhelye. Ezt hallani a legtöbb háziasszonytól. Mégis ezek a szempontok legtöbbször nem helytállóak. Ha közelebbről megnézzük az ügyet, azt találjuk, hogy általában túlsok holmit tesznek el az emberek – készletek gyűjtése egy modern termelésű korban anakronizmus –, organizálatlanul helyezik el ezeket és ezért természetesen sok helyet pocsékolnak, amit mindig újabb szekrényekkel kell pótolniok. Az organizálás alapos elsajátítása helyett még mindig szívesebben nyargalásznak az emberek az álesztétikum hamis szempontjain.

Meg kellene végre tanulni, hogyan kell a be-

Tér és Forma . . . .
1935. 8. sz.

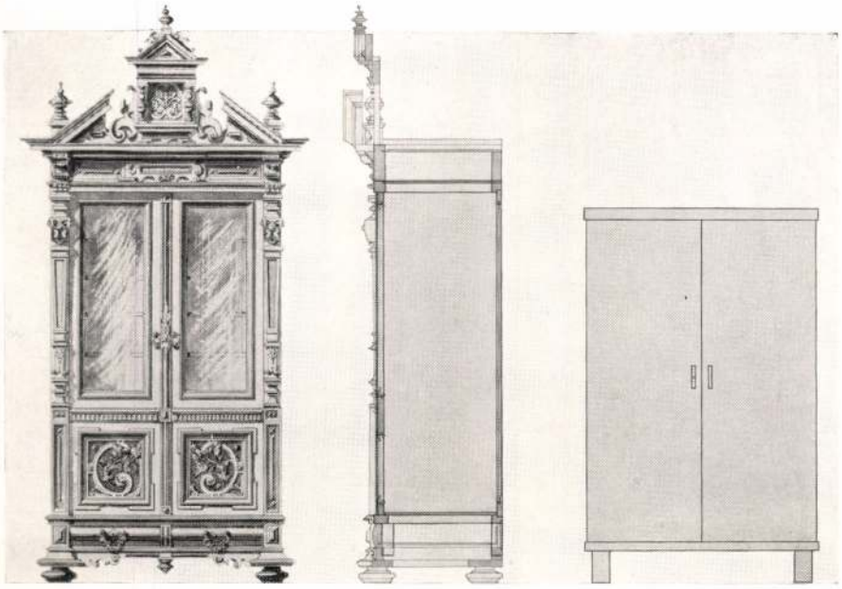

Ime a szekrénybútor, ahogyan a XIX. századvégi tudákos művész és mesterember elképzelte: — rosszabb, mint a legelvadultabb építészeti formahalmozás korában. Ez az építészeti katalógusok papírkosztján hízlalt lakásmonstrum még távolról sem múlt ki egészen és a jó spisz-lakások büszke dísze ma is. Iskolai feladatként modernizáltuk ezt a szekrényt: — a hamis „szépségek" és agyontagozás lehámozása után a jobboldali ábra szerinti, belső mag maradt meg. Ez nemcsak elméleti kísérlet, de az ilyenfajta bútor hasonló átalakítása ma igen sokszor előforduló gyakorlati feladat.

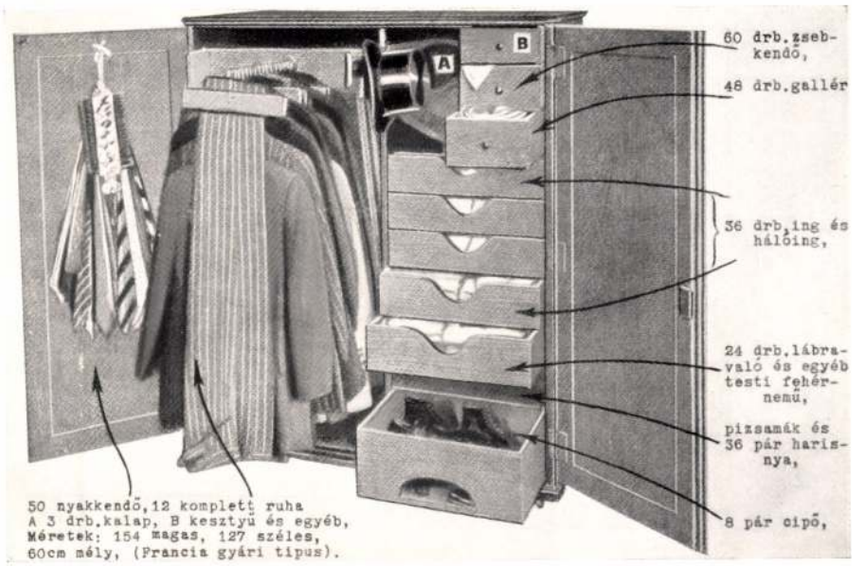

A szekrény mint használati-tárgy! Jellegzetes példa józan, észszerű kialakítással. Francia szériagyártású férfiruhaszekrénytípus katalógusábrája, amely feltárja a használhatóság összes fortélyait. A szekrénybútor racionális kialakítása terén ez már komoly eredmény, amiből sokat lehet okulni. Ez az egyszerű szekrény belsejének ilyen jól funkcionáló praktikus kialakítását igen helyesen tanulta el jeles elődétől: a kofferszekrénytől. Megfigyelendők a redukált külső méretek, amelyek nem önkényesen megállapítottak, hanem a belső hasznos-tér méretezéséből adódnak egyenesen.

nem való. Van a lakásban elég baj és gond amúgyis. Tessék csak elgondolni mennyi körültekintésbe kerül, amíg egy szekrénycsoport igazán jól, igazán kultúremberhez való egzaktsággal kialakul mint használati tárgy, amely a végén, szinte minden megerőltetés nélkül, szép is lesz, mert az a modern lélek adja kifejezését, amelyet szolgál. Ezt az értékbeli teljességet kell minden erővel elérni próbálni, mert a magában álló esztétikum fogalmához a többé-kevésbbé sikeres nevelésen alapuló kényszerképzeteken túl amúgyis nagyon-nagyon kevesen értenek valamit.

Hogyan is lett tulajdonképpen a mai szekrénytípus? Miért van annyiféle és ilyen tömegű forma használatban, hiszen az ezeket egybekapcsoló gyakorlati szempontok meglehetősen egyeznek? Kézenfekvő a magyarázat: olyan tág területe ez a formalizmus önkényének, amelyben ugyan mindenki halászgat a „saját ízlésének" megfelelő dolgok után, de az igazságot sehol nem lehet megtalálni. Elvesztette ez a terület az észszerűség irányítását és úgyszólván mindent megenged magának, szabad választás szerint.

Az első megjelenési formában, eleinte a szekrény külső burka még nem létezik. Csak a holmikat tartó szerkezet látható ősi primitívségében: ez a falba vert szög, amelyen függnek az eltett tárgyak. – (Századokon át régi konyhákban minden tárgy így függött a falon; – a mai lakás is visszamutat még ilyen atavisztikus nyomokra egyes tárgyak falon való elraktározásában; – bizonyos fokig egyes műtárgyak elhelyezése is ide vonatkozik.) – A védőburok csak később nőtt meg a tárgyak köré: a mai szekrény igazi őseként. De micsoda utód lett belőle? Az eredetileg falbavert szög vagy falüreg, amelyben ruhanemű lógott, esetleg szőnyeggel szimplán elfüggönyözve, nagyon kalandos fejlődésen, ezer önkényen át fajult el a mai szekrényformákig, amelyek legtöbbje teljesen önkényesen használt csökevénye a stílusok során keletkezett és ma már sokszor egyáltalán nem érvényes formaságoknak. Ezeket merő megszokásból használják egyre az emberek, pillanatig sem gondolva arra, hogy milyen is lehetne az a bizonyos valami, aminek még a szükségletét sem ismerik eléggé.

A szekrény fejlődésmenete külön érdekes kultúrhistóriai anyag, amelyet megvilágítani itt hely hiányában nem lehet. Csak néhány vonalban figyeljük meg a fejlődés lényeges momentumait.

Sokáig a mai értelemben vett szekrény egyáltalán nem létezik. Helyette, az említett legprimitivebb fok után, ládákban tartják a legfontosabb ruházati és házieszközöket. A ládák méretét a használat módja és az elérhető anyag és technikai lehetőségek bizonyos fokig maximálják és így azok soha nem nőhetnek túlnagyra, ami igen nagy előnye ennek a típusnak. A ládának nyitása változatos módon történik, legtöbbször persze a felső vízszintes lap: a fedél

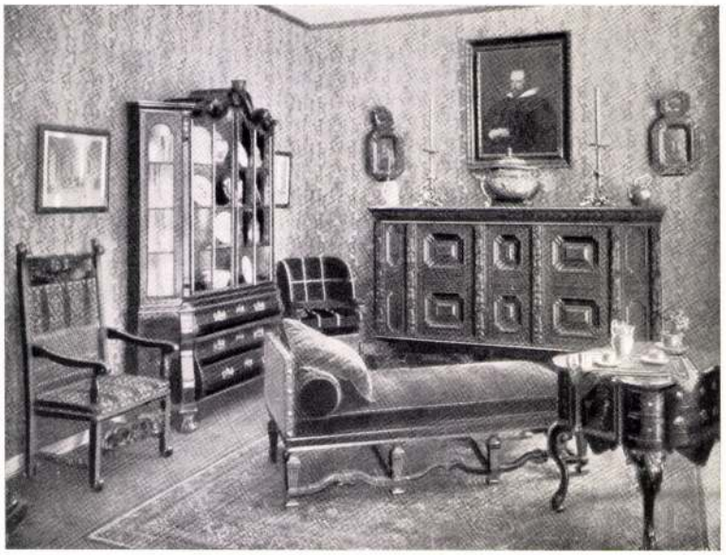

A sokféle méretű és alakú szekrénybútor az enteriör harmonikus benyomását és nyugodt hatását teljesen tönkreteszi. (Ehhez persze még hozzásegít a többi sok nyugtalan körvonalú, túlméretezett egyéb bútor is, amelyek a lakótérben rosszul vannak elhelyezve.) A tér és a beléugró magas szekrények testtömege állandó összeütközésben vannak, persze a nyugodt hatás rovására. A térhatás megóvásának egyetlen eszköze van: minden szekrénytest a falsík mögé való!

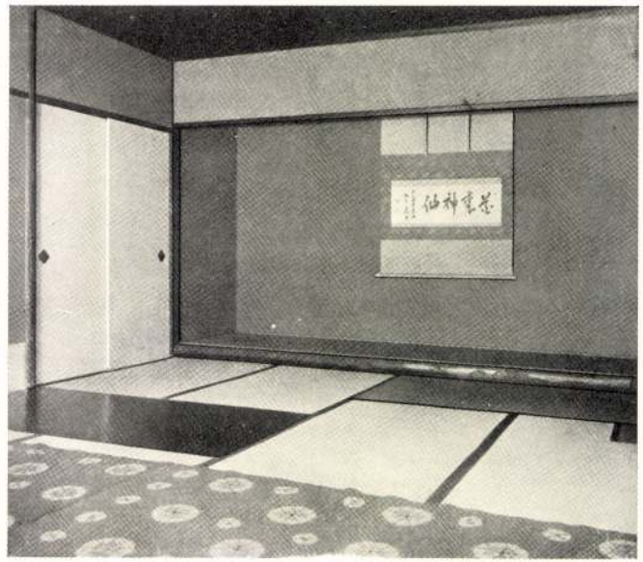

Jó ellenpélda más kulturkör lakásépítéséből. Japán lakószoba. A japán lakásból teljesen hiányzik az előbbi „művészi" enteriör idegtépő zagyvasága. Hatása a megtestesült nyugalom, egyszerűség és ezért modernebb, mint a legmodernebb európai lakásgondolat. Szekrények csupán a falban találhatók, egyéb bútorzat minimális mennyiségű, kép-proccokodás nincsen; az ember és kerete: a lakótér jutnak intenziven érvényre. Ezzel a kulturával jó lenne kissé parallel haladni!

A modern beépített szekrény külsejében már nem ellensége a térnek; külseje tulajdonképpen nincs is, csupán a falsíkba olvadt ajtói árulják el jelenlétét. Belseje a használat elveit 100%-osan szolgálhatja.

felemelésével. Amint rájöttek, hogy a ládát lehet a keskenyebb végére felállítani és fedelét függélyes tengely körül, szobaajtó módjára lengetni, megszületett a szabályszerű szekrényforma, minden mainak tisztes őse. Korai középkor.) A ládaszekrény azonban más irányban is fejlődést tett, még pedig távolról sem önkényesen formális szempontból, hanem tipikusan funkcionális értelemben: ugyanis kényelmetlen felső lapja helyett az elejét tették nyithatóvá, még pedig a mai gyakorlatnak már nem megfelelő, vagyis nem praktikus fiókokkal. Ez volt a kommód születése. (Angliában nagy előszeretettel tartják még mindig fiókokban még a férfiruhát is.) Igen jellegzetes dolog, hogy ez a bútorfajta a parasztszobának még ma is tipikus szekrénybútora, sublót néven, míg hozzá képest álló szekrény aránytalanul csekély mértékben található, sőt sok helyen teljesen hiányzik. A szekrényalapformában később beállott egyéb változás funkcionális szempontból alig lényeges. A változatok inkább az architektonikus stílusforma játékából adódnak, amely hol agyonfojtogatja (gótika-barokk) az alapformát, hol valamivel mérsékeltebb (VIII. századbeli angolok, empire). Volt közben olyan periódus is, amelyben a szekrény ismét majdnem egészen eltűnt (késői gótika), illetőleg a falakba, a falburkolatok mögé visszavonult, alig hangsúlyozott külsővel, mint a beépített szekrény első komoly formája. Ebben a korban a szobák szekrénytelenek voltak és csupán alacsony ládapadok egészítették ki a faliszekrények kissé szűkös férőhelyét. A fejlődés során értékes vívmányok sokszor mentek veszendőbe, így a falba épített, eléggé fel nem becsült értékű és jelentőségű szekrénybútor is később újra eltűnt. A reprezentáló stílusdagály előbb a szekrény hangsúlytalan kereteit jelenteti meg, majd felduzzasztja és végül egészen kihámozza a falból és teljes plasztikájú testet formál belőle az architektura mértéktelenségével. – (Danzigi barokk.) – A biedermeier volt talán a bútor igazi bútorszerűségéhez évszázadok óta legközelebb, azzal, hogy aránylag legjobban leredukálta az építészeti formalizmust, az előállítási anyag szépségéből vette hatásának java részét és emberibb léptékűvé tett sok bútortípust, megformálásban, méretben, pátosztalanságban. A szekrény problémáját azonban egy lépéssel sem vitte előbbre. A polgári lakás szekrénye még mindig bizonyos fokig — bár leegyszerűsített — mása volt az affektált empire klasszikus templomhomlokzatnak. Még túl művészi volt eszközeiben a legtöbb esetben, bár tagadhatatlan, hogy voltak helyenként józansági rohamai, de a profán használati tárgy modern szépsége még mélyen el volt rejtve a klasszicizáló szenvelgés alá. És — sajnos — elrejtve maradt is a fejlődés nagy századában, a stíluskölcsönzés vadromantikája mögött és az bizonyos fokig még ma is. Ma, a használati tárgy tulajdonképpeni megszületésének korában kezdjük még csak azokat az elveket tisztázni, amelyek, egy sokak által óhajtott vagy bejósolt „új stílus"

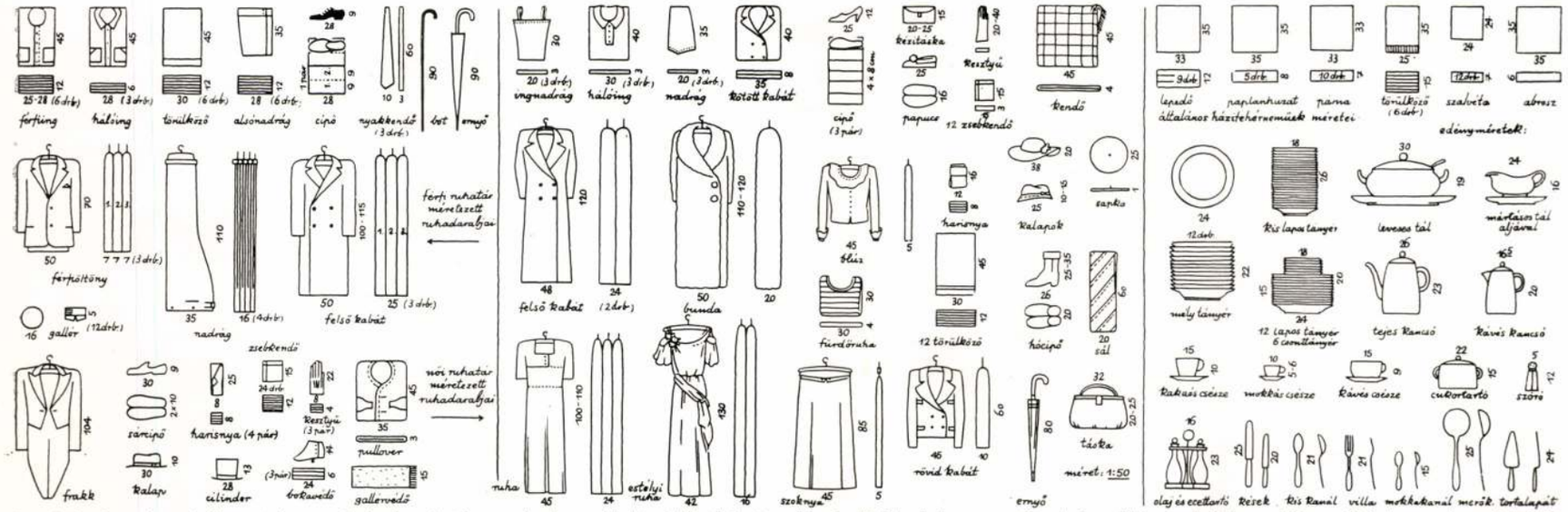

A szekrényeket vissza kell vezetni az emberi alapméretekre a hamis architektonizálás helyett. A jó szekrény belülről kifelé épül fel. Az a fontosabb, ami kényelmi berendezés a belsejében van. A szekrénybútorok összes szokványos méreteit át kell revideálni annak, aki a helyes alakítás igazságaira rá akar jönni. Mindent újra meg kell mérni. A bútortervező kezdje legelején az alakítás elveinek megismerését, mint egy olyan ember, aki soha megelőzőleg még bútort nem látott. Minden tárgy, amely a szekrénybe kerül, kihat annak méretére és távolabbi vonatkozásokban külső formájára is. Ezért minden egyes tárgyat és eszközt meg kell ismerni és a valóságban pontosan felmérni. Ezeknek a méréseknek alapján dolgozhat később is a felelősségérzetre nevelt tervező. Fenti ábrák balról: férfi-, középen: női-ruhatár, jobbról: a házi fehérneműek és edényfélék jellegzetesebb darabjainak több mérés középértékei alapján beméretezett, sematikus rajzait mutatják, egyben illusztrálására és alátámasztására a kifejtett alapvető elveknek. A mérések alapján tervezett bútorok használati értéke felfokozódik és azok felszabadulnak a beidegződött merev sablónok megkötése alól.

boldogtalan formalizmusa helyett, végre intenzíven az igazi probléma megoldására irányulnak: az ember eszközeinek (bútor is!) végérvényes és teljes értékű megformálására, minden zavaró, idegen világból való formalizmus teljes kiküszöbölésével és a mai szépségérzést szolgáló, őszinte hatáseszközök feltárásával.

Hogy a mai, nem éppen tisztázott fogalmakkal rendelkező átlaglakó meglássa a felvetett problémát és utat találjon a szekrénybútornak, mint modern használati eszköznek megértéséhez, a továbbiakban a szekrényproblémát főbb vonatkozásaival részletes vizsgálat alá vesszük.

Kiindulunk abból az egyedül helyes elvből, hogy a szekrény éppúgy, mint a lakás legtöbb eszköze és felszerelése tipikusan használati tárgy, amelyet ebből a beállításból kiindulva lehet csak jól megformálni. Hogy egyáltalában mennyi és milyen szekrényre van szükség a lakásban, arra — akármilyen egyszerűen hangzik is — nem tud a berendezkedő felelni. Pedig ezt kell neki elsősorban tudni: alapos leltározást kell végeznie eltevésre váró holmijai között, de őszinte revizió alá kell vennie a kiépíteni szándékolt életforma külső-belső kereteit is, mert ezen keresztül fog csak kielégítő és igazi igényekre szabott eszközök birtokába jutni. A jól és nagy lelkiismerettel megszabott életkeretek boldogítanak, de a sablonos, konvencionális, ízlésbelileg is fogyatékos lakótárgyak káros visszahatásukban mindjobban lehúznak és cserbenhagynak.

Az eltevésre váró emberi felszerelés számos tárgyait olyanformán oszthatjuk be, hogy belőlük három csoport adódik:

1. ruházati holmik (felsőruha, fehérnemű),
2. edényfélék és más efféle eszközök, végül
3. könyvek stb.

Nem esik a gyakorlati mérlegelés alá néhány kisebb, inkább dekorativ célt szolgáló szekrényféle, ezek természetüknél fogva kívül maradnak úgyis a használati tárgy szigorúbb elvein. Hogyan lehet már most kiszámítani, mennyi szekrényterületre van szükség egy bizonyos lakás számára? Ehhez a művelethez nem elég minden tárgyat szám és méret szerint felleltározni, hanem ez után az első és legfontosabb művelet után ezeket a tárgyakat okos, körültekintő módon csoportosítani, élő, hasznos organizációvá egyesíteni kell. Ez nem nehéz feladat, ha a lényegileg összetartozó dolgokat egy-egy összefüggő csoportba foglaljuk, hiszen már azelőbb jelzett főkategóriák is elválasztják egymástól a különféle tárgyakat, bár ezen messze túlmenő további differenciálásra van szükség, ha súlyt helyezünk az igazán funkcionálóképes, praktikus bútorra. A szekrénybútornak nem a stílusos „Prunkschrank" a mintaképe, hanem azok a szellemes és legraffináltabban használhatóvá tett utazókofferek, amelyek használata egyszerre megérteti tulajdonosukkal, mi az igazi modern használati eszköz, amely ugyan nem díszével — mert arra nincs szüksége —, de anyagával, színeivel, elegáns arányaival és főleg kvalitásos elkészítési technikájával magas kulturális értéket képvisel.

Mit látunk mégis a legtöbb lakásban? Nem az alapvető szempontokból indulnak ki, nem

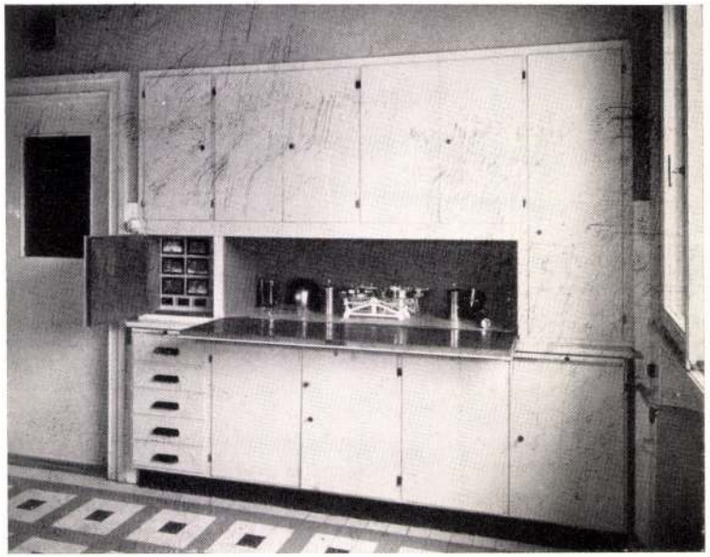

Beépített konyhaszekrény, — tervezte Kaesz Gyula. A beépített szekrény szükségességének indokolására felhozott elvek illusztrálására. — Teljesen téves az a hit, hogy a beépített szekrény és általában a szekrénybútor racionális kialakítása bizonyos „alsóbbrendű technikai jelleget" hoz magával s ezért inkább csak konyhaszekrények és hasonlók számára való, míg a szobai bútorzat csak maradjon meg a bútorüzletek bűvköréből hozott szépség hordozója továbbra is. Amint profán gyakorlatiassággal merészeli valaki felforgatni a jól megszokott sablón merev egyformaságát, a spisz rögtön: „ez rideg modern" — „olyan mint egy fegyház" — és más effélét panaszol. Ez sokszor nem csodálni való, hiszen a hozzánemértő, sajnos nem tud különbséget tenni nemjó és tényleg jó között, viszont legtöbbször az igen elharapódzott alacsonyrendű, divatos és álmodern jampecségektől van joggal megriadva és sajnos ezeken méri a modern alakítási elv igazi értékét. A jobboldali ábra jó példáját mutatja egy szabvány-konyhaszekrény lelkiismeretes belső térkihasználásának, amely a használat minden követelményének leggondosabb figyelembe vételével nyert példaadó megoldást.

annyi és olyan szekrényt szereznek be, mint amennyire tényleg szükség van, hanem vagy komplett garniturák alkalmatlan darabjait használják, vagy önkényesen vesznek néha egy-egy éppen elérhető darabot és a zűrzavart tovább növelik vele. A legtöbb lakásban túlsok szekrény van, ezek lehetőleg különböző méretűek, összefüggéstelenek és belsejükben igen hiányosan kihasználtak. Csodálatos, hogy vevő és készítő egyaránt mennyire nem gondolnak arra, hogy a szekrény milyen magas gyakorlati követelményeket támaszt; hogy egy műszer gondosságával lehet belül — mindig a belsőn a hangsúly! — kialakítani, ami helyett nem lehet kielégítő a szokványos rúd és pár deszkapolc olcsó és avult praktikuma. A rossz, irracionális belső beosztás és térkihasználás, de nem utolsó sorban a limlomok elraktározásának olthatatlan vágya túlsok szekrényt igényel és ezért használnak is az emberek sokkal több szekrényt lakásaikban, mint amennyire észszerű gazdálkodás mellett okvetlenül szükség volna. Volna-e olyan valaki, aki 3—4 bőröndde! többet vinne utazására, csak azért, mert képtelen azok belsejében számos holmiját okosan egybeszervezni? Ugyanilyen irracionálisan van elhelyezve a töltelék a legtöbb lakás szekrényeiben és használójának mégis így is jó, csak azért, mert elfelejtett gondolkodni megtanulni. Amerikában ezért szégyelné magát mindenki. Ott már régen olyan szériagyártmányú, olcsó szekrényeket lehet vásárolni, amelyek belseje a leggondosabb helykihasználással oldja meg minél több holminak, minél kisebb helyen való praktikus elhelyezését. Ez a modern szekrénytípus az említett jó bőrönd rokona.

A szekrényeket elsősorban vissza kell vezetni az emberi alapméretekre (Grundmasse) a kártékony architektonizálás helyett. Tessék végre elhinni, hogy a szekrény nem architektura! Az álmából felvert asztalos arra a kérdésre, hogy: — mekkora egy szekrény? — szemrebbenés nélkül feleli: — 120 cm. széles, 200 cm. magas. — A legsúlyosabb elmaradottság ennyire a konvenció prédájára hagyni ezt a legfontosabb bútortípust. Egy rosszul felépített, kényelmetlen autót senki sem venne meg. — Miért? — Értenek talán hozzá? — Az autóhoz nem, de a kényelemhez bizonyára. Hogy van az mégis, hogyha ugyanez az ember szekrényt vesz, nem ért semmit a kényelemhez, mert a rosszul felépített és felszerelt szekrényt elég jónak fogja találni. Meg kell szerezni mindenkinek a hozzáértést a szekrényhez, ahogy a modern ember kitűnően megtanult sok mindenhez érteni és ne tűrje el senki primitív szekrények terrorját. A szekrény belülről kifelé épül fel. Az a fontos, ami kényelmi berendezés és szerkezet a belsejében van. Ruhaszekrények például belül a következő felszerelések jól átgondolt alkalmazását követelik: ruhatartó-szerkezet, állítható, kihúzható, vagy kifordítható fémrúddal; nadrágtartó-szerkezet (női szekrényben blúztartó); fehérnemű fiókok vagy polcok – (de fehérnemű méretekkel!) –; kalap-

tartók, ernyőtartó, cipőtartó, nyakkendőtartó stb. nagyrészt fémből készítve, kvalitásos munkával és főleg jól méretezve! A szekrény összes méretei átrevideálandók. Nem kell elhinni semmiféle átöröklött adatot. Mindent újra kell megmérni. Kezdő tanítványaim a formalisztikusra irányuló, megelőző ismereteiket teljesen félretenni kötelesek és úgy kezdik el újra a legelején az alakítás elveinek megismerését, mint egy olyan ember tenné, aki soha bútort még nem látott. Minden tárgy, amely a szekrénybe kerül, kihat annak méretére és távolabbi vonatkozásban formájára is. Ezért minden egyes tárgyat meg kell ismerni és a valóságban felmérni. Ezeknek a méreteknek alapján fog később is dolgozni a felelősségérzetre nevelt tervező. (Ilyen méretsorozatokból fenti ábrák között mutatóba szemelvényeket közlök.) A szekrény legkényesebb mérete: a mélység. Itt követik el a legnagyobb bűnöket — a készítő, akinek nem kell törődni ezzel és a vevő, aki nem törődik vele, legfeljebb a szekrény „szépségét" bírálgatja. A ruhaszekrény olyan mély legyen, ahogyan a férfiruhaváll elhelyezkedik benne; — a fehérneműszekrény viszont: ahogyan az ing fekszik benne. Kétféle típus lehet tehát: egy szélesebb, de lapos (körülbelül 35—40 cm. mély), amelyben ruha és ing az ajtósíkkal párhuzamosan fekszik és egy keskeny, de mély (körülbelül 55—60 cm. mély), amelynél ezek az ajtóra merőlegesen helyezkednek el. Ebből a kis megfigyelésből is látható, hogy mennyire a méretből indul ki a szekrény megformálása és megjelenésének egész karaktere. Természetesen ez az elv a kisebb részletekig érvényes és döntő szerepű marad.

Nézzük a szekrényt a külső formahatás szempontjából: A szekrény, mint többé-kevésbbé nagy test a szobák terében, még a leggondosabb elhelyezésnél is, zavaró és sokszor értelmetlen tömeghatást ad. A falsíktól erősen beugrik a térbe, mellette mély sarkok képződnek, fölötte csonka és rossz hatású légtér keletkezik és ezek a tényezők együtt mindent inkább nyújtanak, mint jó és harmonikus hatást. Az átlagos szekrényforma emellett legtöbbször nem fejez ki semmit; holt tömeg és nincsen értelmes, emberi léptéke, mint például egy széknek. Ezek a meggondolások indokolttá teszik azt a követelést, hogy: a szekrény a falsík mögé való! A lakásokat beépített szekrényekkel kell ellátni, hogy a lakótér szekrénytől teljesen mentes lehessen! Az ideális lakás a szabad szekrények nélküli. Lakóépületeink beépített szekrények nélkül éppoly hiányosak, mintha más fontos felszerelés hiányozna belőlük, csakhogy éppen még nem vesszük észre úgy, mint azokat a dolgokat, amelyeket már megszokhattunk. Éppen a kislakásban válik kínzóvá a sok szabadon álló szekrény, mert hiszen minél kisebb a lakótér — a modern lakóépületekben pedig meglehetősen az —, annál kevésbbé volna szabad szekrényekkel teleállítani. A beépített szekrényeket persze úgy kell elosztani, hogy a különféle rendeltetésű szekrényrészek a megfelelő helyiségek falsíkjaiba kerüljenek. Már a kisebb középszerű lakás nagyjából a következő szekrényfajtákat kívánja: ruhának és tartozékainak, fehérnemű és tartozékainak (hálószobában vagy részben a gardróbban), házi fehérnemű és felszerelésnek (nem a hálóban), háztartási szekrény (Wirtschaftkasten), edényszekrény (a szobában csak a kisebb, finomabb edénydaraboknak legyen helye, a nagyobb edények inkább a konyhában tartandók), konyhaszekrény, készletszekrény (Vorratschrank).

A beépített szekrényen kívül a szobákban legfeljebb kisebb szabadon álló szekrényeket állítsunk fel, ha ilyenekre feltétlenül szükség van, de magasságuk 100 cm.-nél, legfeljebb azonban szemmagasságnál nagyobb ne legyen.

Ha a lakóteret sikerül szekrényektől mentesíteni, akkor az, egyes szobáknál, valamivel kisebb is lehet. Ilymódon feltétlenül visszatérül valami a beépítések területéből és költségeiből. A beépített szekrényes lakások karbantartása sokkal kevesebb munkával jár, ami a használat alatt ismét nagy megtakarítást jelent.

A beépített szekrények lehetőleg mennyezetig érjenek és homlokzatuk általában falszínű legyen, minden erős hangsúlyozás nélkül. Faltól erősen elütő, sötét színt nem ajánlatos használni, mert az a teret szűkíti.

Ha már egyelőre valahol nem lehet teljesen kiküszöbölni a nagyobb, szabadon álló szekrénytesteket, akkor legalább külső színűket kell úgy megválasztani, hogy az térbővítő hatású legyen (például fehér vagy szürke).

Könyveket nem szükséges beépített szekrényekben elhelyezni, levegős, majdnem testetlen polcokon sokkal szimpatikusabban lehet könyveket tartani. Itt fokozottabban áll az az igazság, hogy: nem a szekrény fontos, hanem tartalma, amelyért a szekrény van és amelyet öncélúság nélkül kell szolgáljon.

Meglévő lakásokban — sajnos — legtöbbször nehezen lehet a szekrények beépítését költségesebb átalakítások nélkül megvalósítani. Ha azonban azt vesszük, hogy az ilyen kiadásoknak sokszor a többszörösét csupán külsőséges alakításokra sokan könnyű szívvel költik el, akkor a lakások használhatóságát, levegősségét és igazi modern szépségét jelentő beépített szekrények létesítését (esetleg a meglévőek értékesítésével) határozottan javasolnunk kell.

Ahol nem lehet beépített szekrényeket csinálni, ott még mindig meg van a lehetősége ú. n. kabinszekrények létesítésének, amelyek lényegesen használhatóbbak a kommersz bútortermékek szimpla típusainál. Ezek a kabinok a hálóhelyiségben állhatnak és lényegükben elszállítható (széjjelszedhető szerkezetű), járható kis fülkék, amelyek belül az említett tartó felszerelésekkel bőven vannak ellátva.

A beépített szekrény az igazi lakáskultura számára jelentős modern vívmány. Bevezetésétől a lakás egész strukturája megváltozna és benne sok szabadság és gazdasági érték egyesülnének. Segítsenek tehát az építészek újra életre kelteni a lakásberendezés egy régi, de nagyon jelentős vívmányát: a beépített szekrényt, azonban a szükséges teljességgel, mert csak így van értéke. A szekrény elavult használati tárgy, tehát ki kell küszöbölni a modern lakásból és helyette beépített szekrénnyel és a mobil kényelmi bútorok korszerű alakításával kell a modern lakáskultura komoly alapjait megerősíteni.

Írta és illusztrálta: Kaesz Gyula.

Kaesz Gyula

Lakóház New-Yorkban

Tervezték: William Lescaze

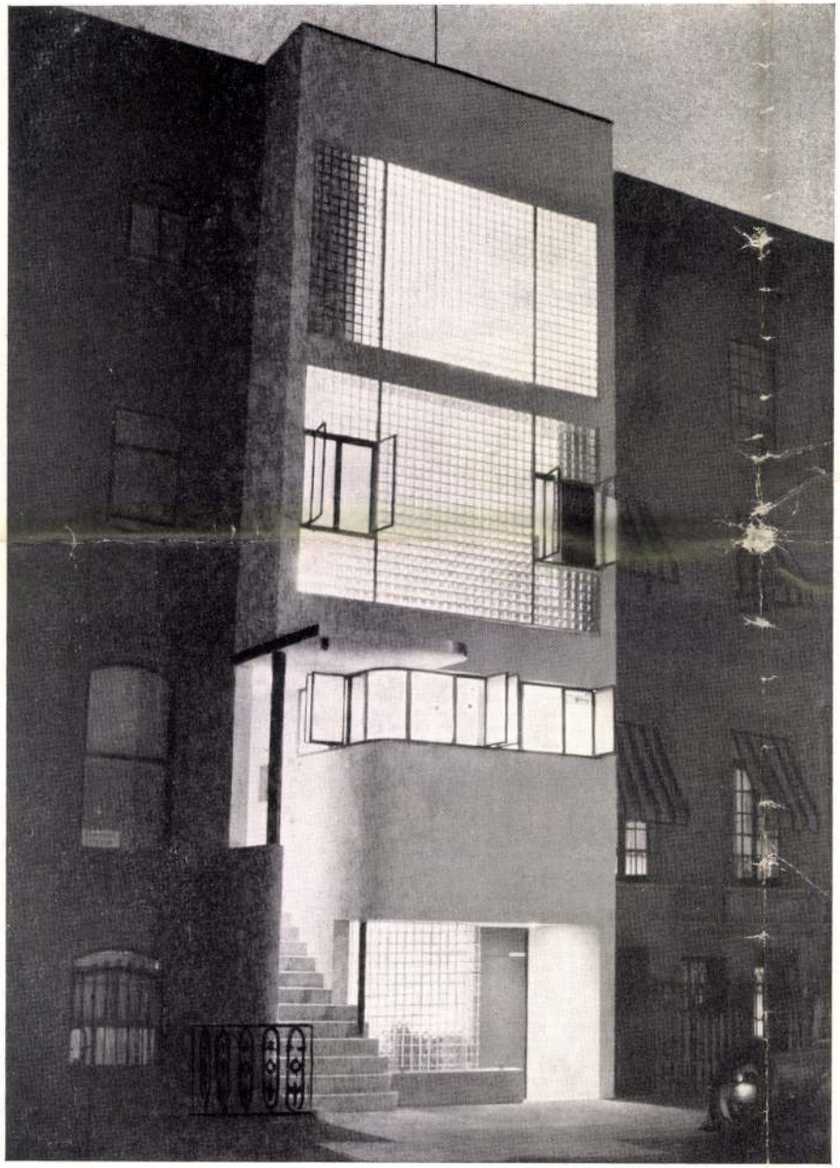

New-York közepén az ott régente szokásos keskeny és hosszú telkek egyikén Lescaze építész a mai építőtechnika minden lehetőségeit felhasználva a maga és irodája számára egy új lakóházat épített, hogy e szűk területen a maga igényeit kielégítse. Ez csak olyan módon volt lehetséges, hogy az épület egyes helyiségeiben lemondott az oldalsó világításról, más helyiségekben pedig az ablakokon át való szellőzés helyett mesterséges klimatizáló készülékre alapított szellőzés alkalmaztatott.

Az épület földszintjén az utcára néz az építész irodájának fogadó helyisége, mögötte mosdó és irattár van, a nagy rajzterem felsővilágítású, míg az építész mélyebbre helyezett műterme a kertre néz, felette van az odanyíló könyvtárszoba. A magas földszinten az utca felé fordul a konyha és cselédszoba, mögötte van az ebédlő, amely egy kis terraszra néz. Erről néhány lépcsővel a könyvtár feletti tágas napozóra lehet felmenni. A második emeleten, az utcai oldalon egy vendégszobát találni, utána két fürdőszobát, a terraszokra forduló hálószobát. A legfelső emelet egészét a hatalmas lakószoba foglalja el — középső részén felső világítással.

Ez elrendezés mellett a mindössze 5.70 m. széles és 28 m. mély területen az építésznek sikerült minden szükségletét kifogástalanul kielégí-

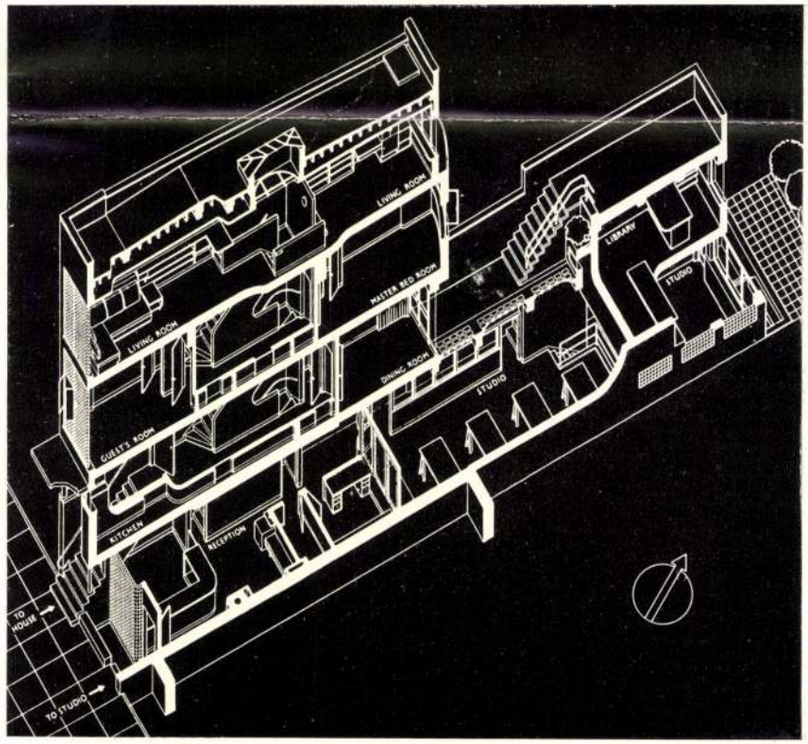

BÉRHÁZ — BÉRLAKÁS — BÉRBERENDEZÉS?

IRTA: KAESZ GYULA

A saját házat nélkülöző modern ember lakását úgy bérli, mint egy csónakot, autótaxit vagy porszívót. Más ember házában bérli, bérházakban. A modern bérlő modern lakást szeretne bérelni. A bérház azonban nem modern, mert a bérház — ne legyünk érzelmesek — mindig üzlet. Ez nem volna baj, de a bérház sokszor rossz üzlet. Rossz üzletben pedig rossz ruhát, rossz cipőt, rossz nyakkendőt, rossz lakást tartanak. A bérháznak jó üzletnek kellene lenni, akkor jó lakást kapna benne a modern bérlő. Egyszóval modernnek kellene lenni a bérháznak, ami pontosan annyit jelent, mint a modernség fogalma: az elérhető legjobbat adni, anélkül, hogy modern akarna lenni. A bérház azonban tudva és erőltetve akar modern lenni és ez kizárja igazi modernségét. A bérház építője éppen ezért nem éri el legtöbbször igazi feladatát, az építtető pedig majdnem soha. Az, hogy kívülről hogyan néz ki a ház, modernségére nézve teljesen indifferens. A divatos külső homlokzatok sehogysem teszik modernné a házat, ha azok avult belső strukturára vannak ráterítve csaléteknek. Az igazi modernség helyett úton-útfélen hirdetett álluxus viszont alsórendű gondolkodás és kultúrátlanság kifejezője.

A bérház mindig olyan volt, amilyennek kora kitermelte. A mai bérház azonban messze elmaradt korától. A modern emberek száma már nagyon sok, de a modern bérházaké nagyon kevés. (A „modern stilüeké" valamivel több, de ezek nem számítanak.) A modernségnek minden divaton felül álló fogalma a bérháznál is a kvalitásnak legnagyobb teljességét jelenti.

A ma mindenki által avultnak tartott bérházak keletkezésük idején a 19. századvégi szükségletek számára még elég jók voltak. A modern ember számára már nem használhatók, mert legfontosabb szükségleteit rosszul vagy egyáltalában nem elégítik ki. Tehát nem avult „stilusuk" vagy más érzelmi momentumok következtében nem szimpatikusok. A bérházak építésének lépést kell tartani mindig az igazi szükségletek fejlődésével, a lakáskultúra alakulásával és gyökeres átváltozásával. A száz év előtti régi bérházak koruk gyermekei voltak és a bennük lévő lakások is csak annyit nyujtottak lakóiknak, amennyit akkortájt az igényesebb magánlakóházak nyujthattak: a lakásbéli kulturáltságnak — mai szemmel megítélve, — végtelen igénytelen kezdetlegességét. Ki lakna, modern ember, szívesen bár a legszebb stilusú ilyen ásatag bérházban, amelyben például nincsen angol W. C., sőt, víz egyáltalán nincsen a lakásban, azt csak az udvaron át, egy díszkútról lehet beszerezni. Kit kárpótolna a legszebb Neptun-szobor és a legpoétikusabb hullám-allegória egyetlen hiányzó vízcsapért? Ki lakná azt a sokat, szentimentálisan visszakérődzött biedermeier lakást, amelyben villanyfény helyett büzölgő gyertyákat kell égetni és állandóan koppantani vagy petróleumlámpákat hurcolni az összes sötét korridorokon végig?

A 90-es évek körúti bérházainak lakói már nem laktak volna ezekben az ásatag kényelmű házakban éppannyira nem, mint a mai modern lakó nem lakhatna a körúti bérházak avult keretei között. Miért? Mert azok nem elég modernek, azaz nem elég jók az ő fejlettebb igényei számára. A fejlődés 30—35 év alatt végzett ezekkel a házakkal, amelyek valamikori modernségüket teljesen nyomtalanul elvesztették.

Az emberi élet kereteit a civilizáció vívmányai viszik közelebb a modern formához. Ez a modernség azonban kötelez. A modern ember igényei nem csaphatók be olcsó eszközökkel. Teljességet követelnek. Ezt a teljességet azonban nagyon nehezen éri el a fejlődés útjában álló silány emberek, silány munkája miatt, akik nem tudják, vagy nem akarják észrevenni igényeit és szemfényvesztéssel pótolják önön kultúrájuk hiányait. A lakással foglalkozó legtöbb szakember: építő és berendező nem modern ember, legfeljebb csak modernkedő.

Kétségtelen, hogy a legutóbb épített bérházak között már több, olyan van, amely a komolyan értelmezett modernség szempontjából lényeges eredményeket mutat fel és sok olyan, mely általánosságban a kényelmi berendezések és újabb vívmányok számos értékes eredményével van gazdagítva: központi fűtés, melegvízberendezés, javított ablak- és ajtószerkezetek, gáz, villany, etc. Ez azonban még nem minden. A lakásnak magának még mindig hiányzik modern megfogalmazása. Nem a háznak. A lakásnak. Ameddig ez hiányzik, nem lehet teljes a bérház új tipusa sem. A modern lakásnak tipusformái még csak kezdetleges formában jelentkeznek az újabb (komolyabban vehető) bérház kísérletekben. A bérházalaprajz egyáltalán nem érte még el a korszerű követelményeket. Még magán hordja az elődök fagyott sémáit és a kietlen spekuláció karöltve a mai súlyos építési viszonyok nehézségeivel aligha lesz képes komoly eredmények elérésére. Az újabb bérházépítés ezenfelül keservesen bukdácsol a „modern" formalizmus külsőségei között. Ahol felszabadultabb eszközökkel dolgozhatna, lakásai ott is, újra csak sémákba és nem egészen érett tipusokba merevednek.

A mai újabb lakástipusok között az egy és kétszobás (ú. n. hallos) fajtát látjuk az új bérházépítésnél az érdeklődés középpontjában. Üzletileg valószínűleg ez az indokolt és kívánatos, legalább is pillanatnyilag. Az élő szükségletek is kétségkívül elősegítették ezeknek a tipusoknak felkarolását. Komoly és végleges megoldási eredményeket azonban még alig találunk. Annál nagyobb mértékben a hibák és megoldatlanságok egyformaságát. Ezek a lakások, sajnos még mindig nincsenek a valóságos életre szabva. Az építészeknek valahol hiányoznak igazi elképzeléseik az életvezetésről egy átlaglakásban. A modern ember életformájáról. Az építész tud jó házat építeni, de amint lakást épít, kitűnő erényei azonnal végesnek mutatkoznak. A mai bérlakások még mindig nem eléggé lakások. Finomságaikban, rejtett részleteikben, megoldás után kiáltanak. A mellékhelyiségek méretezése, ajtók helye és nyitási iránya, az installációs berendezés, csövek, szerkezeti elemek, etc. mind súlyos ütközőpontokká válnak a lakóval és annak holmijával szemben. Ami nincs rendjén.

Jól tudom, mennyire véges dolog az építés nagy munkájával kapcsolatban lakásberendezési vonatkozású részletekbe való belemerülés, de viszont azt is jól tudom, hogy itt még mindig valami olyan hiány van, aminek kiküszöbölése nélkül igazi lakás a bérlakásból nem lehet soha. Vallom, hogy a telekméret, telekkihasználás, jövedelmezőség, konstrukció, építési költség etc. igen reális követelményeken felül áll az a legmagasabb követelés, hogy: teljes értékűen funkcionáló, tehát modern lakást kell létrehozni a velejáró összes, nem éppen szimpla igények teljes figyelembe vétele mellett! Ez a lecke már régen fel van adva. De feleni még mindig nem nagyon tudunk belőle.

Jó az új bérházépítésben: — az építés szerkezeti és felfogásbeli felszabadultsága; — legegyszerűsödése; (amíg az nem divatcélokat szolgál) — a függőfolyosó,

Építőmunka 1934. 6–10 f.

Kacsz Gyula

kietlen, díszrácsos, sötét lépcsőházak kiküszöbölése; — a lift; — központi fűtés, melegvíz és tökéletes gáz, víz- és villanyinstalláció; — jó, kényelmes fürdőszobák; — a helyes kisebb emeletmagasságok; — revideált ajtóméretek és általában az emberibb léptékű dimenzionálás az egész vonalon, (ameddig az csonkításokig nem téved); — új, tökéletesített ablakszerkezetek, általában a több levegő és fény követelményének bővebb respektálása; — erkélyek fokozottabb létesítése; — a dísz és talmi — sajnos csak kismértékű, — visszaszorítása.

Nem jó és sok helyesbítésre szorul még: — az alaprajzok igényesebb kiformálása, — (a már fentebb elmondottak értelmében); — a lakótér arányosabb és harmonikusabb alakítása, — (hol vagyunk még a helyes térarányok komoly figyelembe vételétől!); — a szobatérnek figyelmetlenül megformált szerkezeti elemekkel, ki és beugrásokkal való érzéketlen és szükségtelen széjjelrombolása; — csövek és nyers installációs elemek banyag ide-oda vezetése, csunya, primitív eldolgozása és festése, (— a csővezetékek minden ellenkező modern és legmodernebb vélemény ellenére a falba valók mint a villanydrótok és nem szolgálhatnak szobadíszül. Bruno Taut háza.) A vezeték mutatása nem őszinteség; az a véredény, ami az epidermis alá való, (de hozzáférhetően, ha kell) — fűtőtestekkel való érzéketlen grasszálás; — át nem gondolt, konvenciónális ajtó elhelyezésmód és nyitásirányok, szárnyas tagozott kastélyajtók még mindig, teljesen síma, semleges szárnyak helyett; — a villanyberendezésnek kiöregedett sémák szerint, minden szellem nélküli elhelyezése, — (azt hiszik a házépítők és felszerelők még mindig, hogy, ahol két szobát látnak együtt, ott az egyik feltétlenül hálószoba, két egymás melletti ággyal, a másik örök rendelésből ebédlő, középen asztallal, fölötte csillárral és lógó csengővel; az ágyak mellé kétoldalt lámpahely és csengőnyomó, mennyei kényelem a là 1900!) — azt hiszik, hogy a modern ember, aki a bérházlakók osztályába tartozik, olyan alsórendű, hogy csak úgy beutalható a stupiditás merev szabványai közé? A modern ember megtanult és ezért maga akar gondolkodni, ha azok nem akarnak, akik őt rosszul szolgálják; — a falak, mennyezetek felületének anyagban és kivitelben mutatkozó silánysága, romlékonysága; — a padlók nem kielégítő minőségű anyaga; egyáltalán a spórolás, minden rendesebb anyag és munkaminőség elspórolása: — olcsó mázolás, — olcsó üvegezés, — olcsó szobafestés, — olcsó asztalosmunka, — olcsó kvalitás és olcsó luxuskivitel; jó hangszigetelés hiánya falakon, mennyezeten; de a dísz és talmianyagok most „modern stilű" grasszálása . . .

Sok volna még tovább felsorolni, ami hátra van abból a fogyatkozástengerből, amelyre gondolni az érzékenyebb, modern idegzetnek fáj, de ami másnak, felelős tényezők közül — úgylátszik senkinek sem fáj.

Ehelyett nézzük meg közelebbről a lakásépítés nagy hiányait a modern berendezés szempontjából. Az, hogy egy bérelt lakást bizonyos értelemben máskép kell berendezni, mint a családi házban lévőt, aligha lehet kétséges építő és lakó előtt. Nem tudom mennyire van ma az átlaglakó tisztában az ideális elképzeléshez mindenesetre sokkal közelebb álló saját házban lévő lakásberendezés elveivel. Ha ezek méganyira tisztázottak volnának is előtte, még akkor is kétlem, hogy látni tudja és meri a modern bérlakás lehetőségeit. A bérlakásban való berendezkedés ennek a speciális lakástipusnak legmesszebbmenő figyelembe vételét követeli. Ez azt jelnti, hogy a lehetőségek és eszközök bizonyos irányban korlátozottak, de semmiesetre sem a kényelem és általában a primér lakásszükségletek rovására menően.

A nem modern bérházlakó általában gondolkodás nélkül hordja tele az új bérlakást olyan holmival, ami nem való ilyen lakásba. Túlsok és hibás rendeltetésű, méretű és nagyrészt a „mutatást" szolgáló holmija merőben ellenkezik a modern bérlakás fogalmával. Ettől, még az aránylag elfogadhatóan épített lakás is, egyszeriben rossz, szük, torz lesz és megindul a panasz a modern építészet ellen. A modern lakó nem panaszkodna a modern építészre. Ha a lakások tényleg modernek volnának, az emberek megtanulták volna, hogy bizonyos butorok nem modernek, akármennyire divatosan néznek ki (a là Baross ucca), — mert használatuk elavult és szerepüket az igazi, jó lakásépítés más eszközökkel fogja betölteni. A tényleg jó bérlakás a ma lehetséges legteljesebb kényelmi berendezéssel álljon lakója rendelkezésére. Mit szólna valaki, ha a bérelt autóban állva kellene utaznia, mert a kocsik modernizálása még nem tart ott, hogy kényelmes ülésekkel lehessen azokat felszerelni, (mert tulajdonképpen így is jó?) Az első vasutak alsóbb kocsiosztályában még összezsúfolva álltak az emberek, esőben, szélben; tető sem volt a fejük felett, — (talán, hogy a kocsi jobban hasonlítson szülőanyjához; a Landauerhez?). Ma már csak a marhákat szállítják állva a vastúon; még a legolcsóbb jegyért is ülőhelye van bárki embernek. Ez ma természetes. Akkor valószínűleg túlzott, nagyigényű követelés lett volna. Mi ez, ha nem a modernebb, jobb kiszolgálás önmagától kényszerülő, folytonos terjedése? A bérlakásból ma, hasonlóan a régi vasúthoz, még sok mindent kifelejtenek. Igy is jó! — gondolják. Vagy nem gondolnak semmit. A modern ember azonban azt gondolja, hogy a bérlakás a maga speciális eszközeivel is igen kitűnően tudná szolgálni a benne is teljes értékűen létesíthető otthon szükségleteit, csak létrehozni kellene egyszer teljes, korszerű tipusát. 1934 lakását. Kiküszöbölni a számos fogyatékosságot és a lakást a berendezés és életfunkciókra szorosan rászabni. Lakógépnek nevezték fantaszta építészek a maguk módján idealizált „jövő lakását". Nos, ha bérházlakás is ilyen lakógép akarna majdan lenni, akkor ehhez a masinához nálunk ma még túlkeveset ad hozzá az építő és túlsokat, mint avult ballasztot, a jelen lakója.

A bérlakás valamilyen végleges, modern megfogalmazásának legfontosabb követelménye volna az összes nem mobil butoroknak a falak mögé való eltüntetése. A nem mozgatható bútor ugyanis nem igazi bútor. (Mobilitása hiányzik!). Ilyen: minden szekrényféle, amelyeket hiábavaló erőlködés „modernül kiképezni", amikor bennük a lényeg hibás: az, hogy egyáltalában még mindig megvannak. Nem modern szekrényeket kíván az új lakás, hanem egyszereűn és kereken: semmilyeneket!

Minden olyan bútor, amely tárgyak, eszközök, felszerelések, etc. eltevésére szolgál: szekrény, amely tehát lényegében valamilyen zárt üreg, mint pl.: a csomagolás vagy az ékszertok. Éppen ezért nem önmagáért való és nem önmagáért értékes holmi. Mindenesetre a belső (az eltenni való) a fontos, nem a burok. Az a régebbi századokban újra felbukkanó szokás, hogy a gazdagság fitogtatása szekrénykiállítást csinált a lakásból, sajnos máig alapját adja a szekrényprocességnak. A ruha, etc. tartására szolgáló, de főleg az edényszekrény (a „kredenc") változatlanul „díszdarab"-ja a polgár: lakásnak; főoltára a spisz nagyzolásnak és álgazdagságnak.

Ezek a negatív példák.

Egyes egészséges régi korok azonban szekrények dolgában modernebbek voltak a mainál. Szekrényeket ugyanis alig használtak, csupán beépített faliszekrényeket. A beépített bútornak több évszázados multja van. Olvasható pl.: hogy David Roentgen idejében alig készült szekrényféle, mert — nem volt „divat" — (Itt egyszer a divat fejezte ki a kor legnagyobb modern-

Befejező oldal lásd a Komplett példányban

MŰVÉSZI MOZGALMAK

AZ ÉPÜLETCSÚFÍTÓ REKLÁMOK

Írta: GYÖRGYI DÉNES

Az az újabban különös mértékben elszaporodott ízléstelenség, mely az üzleti reklám sokféle fajtájával legszebb épületeink, emlékeink és utcarészleteink szépségét veszélyezteti, már jó ideje foglalkoztatja a város-esztétika barátait. De nemcsak ezeket, hanem a művészeti ügyek legfőbb társadalmi fórumát, az Országos Képzőművészeti Tanácsot is, melynek egyes albizottságai már hosszú ideje tárgyalják azokat a módozatokat, miként lehetne az épületcsúfító reklámok minden fajtája ellen hatásosan védekezni. Nagy és nehéz kérdés ez. Mert egyfelől természeti, művészeti és architektonikus szépségek megvédéséről van szó, de másfelől egy világváros jogos kereskedelmi érdekeinek s reklámszolgálatának szabadságáról. Fellépni tehát — még a kinövések ellen is — odiózus dolog, kivált azért, mert nálunk a hatóságok az ilyesféle esztétikai védelemmel s ennek elveivel keveset törődtek. Nem úgy, mint a nyugati nagyvárosok legtöbbjében. Elég ebben a művészi szabadság klasszikus hazájára, Franciaországra utalni, melyben nemcsak a közízlés védi a város architektonikus szépségeit. Hanem Páris bámulatosan egységes művészi szépségeit a törvény is oltalmazza, az úgynevezett „Défense d'afficher loi du 29 juillet 1869." A mi Képzőművészeti Tanácsunk tehát az igazi városesztétikai érdeket, a mindennél fontosabb ízlésbeli közérdeket védelmezi meg, ha bizonyos szépészeti védőintézkedéseket lesz kénytelen ajánlandó a legbrutálisabb reklámok ellen életbeléptetni.

Vajjon mik volnának itt a legsürgősebb tennivalók? Az első volna annak a szemet-fület sértő ízléstelen reklámtáblacsatának véget vetni, mely ma az épületeken túlordítja egymást. Házfal, műemlék teteje, hegyoldal, bástya-ereszkedő — front, párkányzat, attika, tető —, mindez csúfosan szenved a különböző sörök, csokoládékirályok és egyéb tömegüvöltők csatazajától. Mi lehet itt a teendő a sok reklámtáblával szemben? Ha már nem lehet azt tenni, amit az Adria-palotán látunk s minden új üzleti házon meg kellene tenni, hogy egyöntetű legyen minden bolt felett a tábla, legalább is az épület felső homlokzatával összehangzó, méretben, színben, anyagban s feliratban vele harmonikus táblákat kívánunk. A tábla mindig az architektúrába legyen belekomponálva. Még akkor is, ha a párkányzat fölött, a lakásokat szolgáló részen jelentkezik a reklám, sőt akkor még inkább. Sohase födhesse el a cégtábla, a hirdetés az épület tagozatát vagy díszeit. S ha másként nem lehet, a faltól elálló betűk, hálók, vagy fémszalagok legyenek a reklám eszközei. Egyszóval: a magasban alkalmazott hirdetőtábla mindig háttérnélküli, u. n. blockbetükből álló reklám legyen. A tetőzetre festeni — ízléstelenség s úgyanaz, ha a tetőre festett táblát feketnek. A tűzfalra való festést nem lehet ily szigorúan ellenezni, de itt az esztétikai elveknek esetleg hatósági ellenőrzés mellett kellene érvényesülniök.

Amikor épületek elcsúfításáról beszélünk, természetesen műemlékekre, közkutakra, szobrokra és természeti szépségekre is gondolunk. Itt éppen annyira nem volna szabad kímélni a Calvin-tér s a Ferencz József-híd budai oldalán szörnyű módon terjeszkedő reklámokat, mint ahogy a Margit-sziget padjait s az emlékek közelében levő harsogó reklámokat is mind el kellene távolítani. Általában: a plakátok helye legyen az a tábla, oszlop, esetleg gázlámpa-állvány, melyeket a hatóság egy bizottság útján erre kijelöl, de nem az épületek fala, legkevésbé a műemlékek, szobrok, közkutak közelsége vagy éppen felülete.

A mi városfejlődésünk amerikaias elrugaszkodásában újabban sok szó esik az üzleti portálokkal űzött visszaélésekről is. Ez idő szerint is elég bajt okoznak ezek a városi hatóságoknak, hát még, ha a kereskedelmi verseny a mainál is jobban kiéleződik. Pedig itt is csak annak az esztétikai elvnek volna szabad érvényesülnie, hogy minden üzleti frontkiképzés az épület egész karakterével s egymással arányban, egyenletes, nyugodt harmóniában váltakozzék s ne legyenek méretben, színben, anyagban disszonáns boltajtók, kirakatok és sarkok. Természetes, hogy itt nem a felső épülethomlokzat szolgai utánzásáról van szó. Átépítés az újabb boltarchitektúrában a házépítő szerzett jogainak semmibevevését jelenti. Még ha az olyan jeles építész alkotásáról van is szó, amilyen Lajta Béla volt s az ő Rákóczi-úti banküzlete. A halott művész szépségvágyába legkönnyebb belegázolni.

S ha már a reklám e kinövéseinél tartunk, szóljunk még egy szót az esti fényreklámokról is. Itt sem lehetnek más elvek, mint az előbb említettek. Megvédeni a tetőzetet, a frontot nemcsak a tűzveszély, hanem az elfödés, elcsúfítás ellen is. A közízlés fentartása is hatósági érdek.

Síremlék Kisfaludy-Strobl Zs. Grabmal

KISLAKÁSOK KERTVÁROSOK ÉS TÁJKERTEK

(Drezdai levél.)

A szász Svájc, a közeli Weisser Hirsch, az Elba gyönyörű völgye és a Zwinger műkincsei egyaránt odavonzzák az idegent a nyári Drezdába. Gondozott parkjai, angol tisztaságú nyugalma, előkelő hoteljei pedig megszabják az ottlét pihentető életritmusát. De mindezeken felül Drezda még arra is ügyet vet, hogy úgy — mint háború előtt volt — sugárzó központja is legyen egy modern építészeti és iparművészeti érdeklődésnek.

Ennek a törekvésnek újabban négy kiállítás adta meggyőző dokumentumait. „Jahresschau deutscher Arbeit" — négy szép, rendezett parádés szemléje a legbecsesebb művészi látnivalóknak. Császári díszmenet — a munka szakértői számára. Az első 1922-ben: Porcellán, keramia és üveg. (Benne az új szellemmel megtöltött Meissen.) A második — 1923-ban — „Játék és sport" néven. Az infláció, a szellemtelen luxus időszakában egy kis ízléses útbaigazítás — pénzköltésre. A harmadik 1924-ben: egy nagy textilkiállítás. S az elmult nyáron a negyedik: Lakás és telepítés. Ez már a békeakarás, a nyugodnivágyás, a szociális erőfeszítés nagy erőmanifesztációja. S hogy miként fejlődött méreteiben, azt pavillonjainak, kiállítóhelyeinek, tízholdra nőtt síkjának imponáló arányai mutatták.

Minden volt itt persze, amit egy szabályszerű kiállítástól el lehet várni. Építőanyagok, körkemencék, hidegúton préselőgépek, faházak, vaskonstrukciók, lakatosmunkák, laposházak, füstemésztők, villamos konyhák, Week-en-házak és csónakdák, kertek és filagóriák, menedék- és turistaházak. De a legtöbb persze mégis: a modern építésmódok bemutatásával készült munkáslakóház, kantin, barakk-telep és kétcsaládos ház volt. Nem szabad elfelejteni, hogy a kertvárosoknak és a családi kerteknek is itt voltak első német kisérleti telepei. Természetes, hogy mindez nemcsak az előállítással, a gépekkel és technikai felszereléssel, hanem a hozzájuk tartozó bútorokkal került itt bemutatásra. Tehát a tipusos, a normák szerint igazodó ajtó- és ablaknyilás épp oly jó példáit kapjuk, mint a falbaépített szekrényeknek, az egymásmellé s fölé rakható polcoknak és nem kisebb építész szolgálta a munkásház belső tisztaságának gondolatát az ő installációjával, mint Tessenow.

. . . Az idei nyáron pedig meglesz a folytatása is. Jubileumi kertépítő-kiállítás. Nagy és igen messzemenő programmal, amelyre minden hazai és külföldi kertépítőt szívesen látnak, ha van mutatni valója. Tehát: kiskert, tájkert, park, régi kert, városépítési célokat szolgáló díszkertek, torna- és játszóterek s mind az, ami ezzel rokonságban van. Drezda ettől a kiállítástól, melyet állam és város támogat a kertépítési gondolat népszerűsítését reméli. Jó és olcsó típusokat akar csoportosítani. De persze az idegenforgalom emelése sem megvetendő. Mert egy kis „Vergnügungspark" is készül, kávéházzal, bábjátékkal, hullámvasúttal és — persze, hogy persze — egy jó kis táncpavillonnal egybekötve.

K.

Kő és fémű (Architektura)

1926. 3. szám

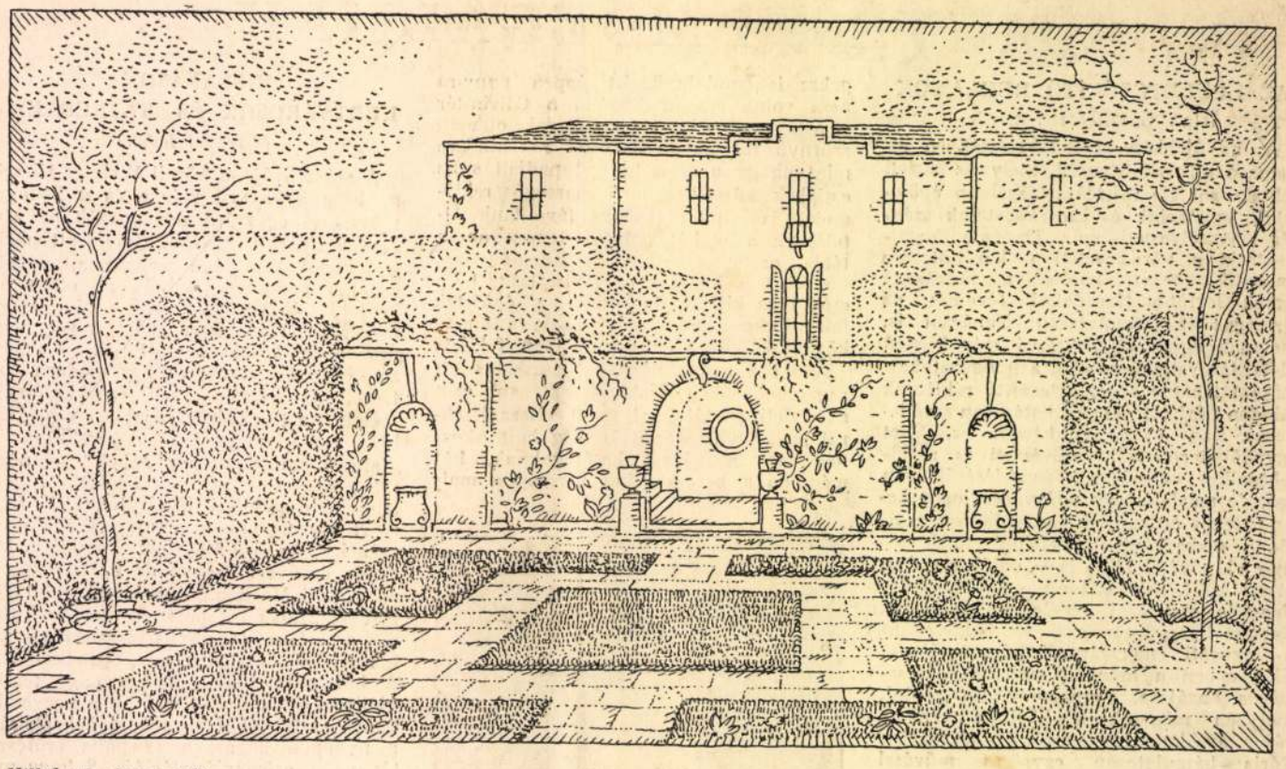

Villakert térmegoldása — *Kaesz Gyula* — *Gartenraumgestaltung*

A KERTÉPÍTÉSRŐL

Írta : KAESZ GYULA

1. Mi a kert ? Az összességnek egy darabja, leválasztott és körülszegett saját földdarab. Maga az elkerítés egy negatívumot hoz létre, azt, amit térnek (Raum) tudunk. Ez a tér az ő teljes formai mivoltát az elkerítő elemnek köszöni. A kertépítés tehát térművészeti probléma. Benne az építőharmónia segítségével kifejezésre jut az embernek és az abstract térnek egymáshoz való viszonya. Ami a keritésen belül van, az természetesen mind a nagy térgondolatnak alárendeltje. És mind kifejezője annak az érzésnek, hogy körülzártan, benntartózkodom a ház egyik külső helyiségében. A kert terének határoló síkjai : a vízszintes síkok, a függélyes síkok és az ég ragyogó mennyezete. Kezdetben nincs is más a keritésen belül, mint a vízszintes sík, a föld s ebből lesz a legértékesebb kert-tér határoló sík, a parterre.

2. Természetes, hogy a kert csak akkor válhatik művészi alkotássá, ha oly művészi gondolat formálja ki, mely figyel, egyre figyel a térhatásra. De emellett éppen olyan fontos, hogy a kertépítőnek egy vezető gondolata is legyen, egy az elképzelésben megfogható alapeszméje, amely fontosabb, mint minden forma, minden részlet. A részlet csak alárendelődik, csak külső és másodlagos dolog, melyet elhagyok vagy alkalmazok, ha tetszik. Eszköz, amivel építek, de nem az, amit építeni akarok.

3. Figyeljük csak meg, mit tanítanak a történelmi kertek. Nézzük csak a középkori kódexek ájtatos kis iniciálein az eldugott kertecske milyen paradicsomi lezártságot mutat. Primitív pompája: paradicsomnak mása ; ma is él még sokhelyütt parasztkertek szép, egyszerű osztású ágyaiban. A későbbi kert ettől nagyon elkülömbözött. Csak sokára, jó sokára tért vissza az olasz kertművészetben az igazi értelemben vett architektonikus elképzelés. Csak a XVI. század óta lehet tehát tulajdonképeni „kerttervek"-ről beszélni s innen egyenes vonalban halad a fejlődés egészen a XVIII. század végéig, amikor minden egyébbel együtt a kertművészet is leromlott. Ebben a nagy században még kétféle stílusban alakítják ki a kertépítményeket. Egyik : a középkorias, a térhatásnélküli, a festői típus. Inkább a „hasznos" kert formája. Másik a renesszánsz térhatásának eszközeivel épül, a „díszkert". De csakhamar elkövetkezik az az időpont, amikor az embereknek kezd nemtetszeni a stilizált kert. A szűz, az érintetlen természet élete után sóhajtoznak és minél több romantika kell a helyszínen, amit az angol kerttervezők bőven nyujtanak is. Az angol park tehát valóságos természeti kaleidoszkopot nyujt : barlangot, hidat, sziklák csoportját, vadont, sűrűséget, pocsolyát. Mindent. Itt van elvetve annak a zűrzavaros összevisszaságnak a magva, melyből a tizenkilencedik századi kertépítők fogalomzavarai támadnak. És ez a magyarázata annak is, miért sülyedt le annyira e század kertkultúrája.

4. A mi világunk — felismervén a kert térművészeti lényegét — kezd ujra rendet teremteni az elemek közt. Ma beszélünk vízszintes térelemekről, melyek hatását, áttekinthetőségét mi sem zavarhatja. Ilyenek: a parterre à l'anglaise (pázsitsík virágszegélyekkel), „parterre fleuristes" (virágdíszű alapsík) és a „parterre d'eau" (vízmedence). Ám ezek hatása még inkább fokozódik a függélyes térhatároló síkok révén. Multban és jelenben bőven adódnak ilyenek. Házfalak, keritések, üvegházak, pergolák, élő növények bosquettjei és nyírott sövényfalak — csupa más

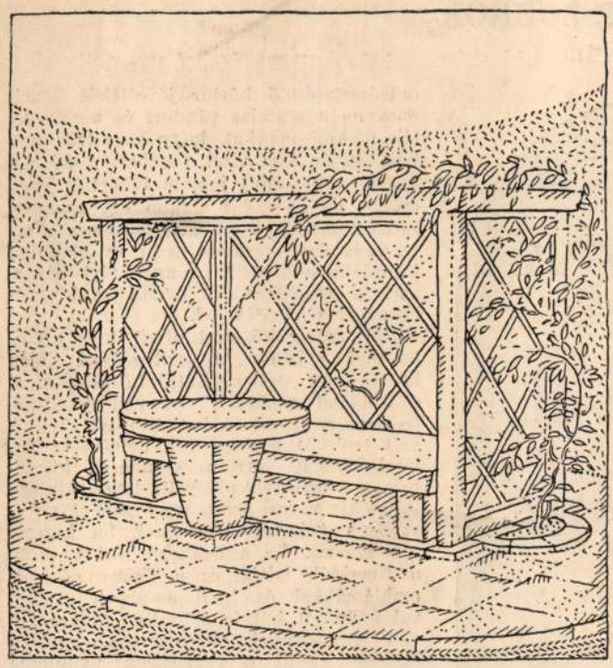

Lugas betonbútorokkal *Laube mit Betonmöbeln*

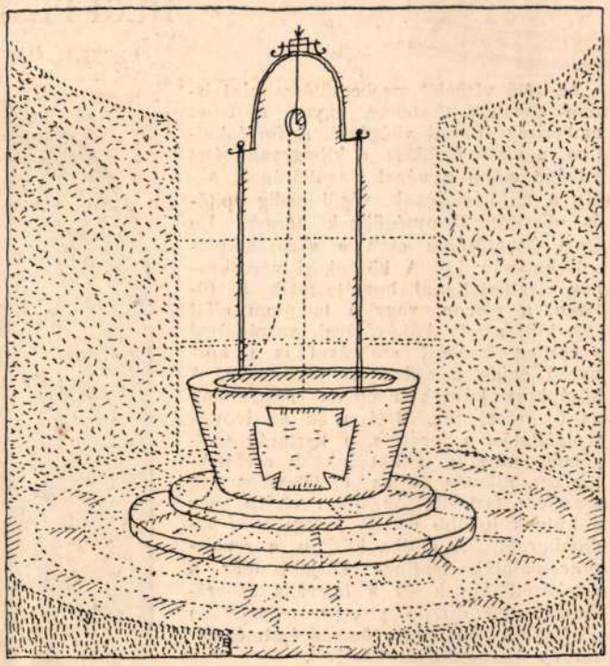

Díszkút betonból és vasból *Zierbrunnen*

és más sík, más és más szövedékű, pompás ellentéte a széles padozatoknak.

5. A kert állhat több összefüggő, szellemesen kapcsolt, vagy elválasztott részből is. Ilyenkor a célszerűség, a természetből magából adódó felosztás vagy tagoltság vezeti az építész kezét. És ugyancsak a célszerűség diktálja az úgynevezett „mobil berendezés" tárgyainak elhelyezését is. A mai kertben a vasnak, a vasbetonnak és betonnak épp úgy megvannak az ő érvényesülési alkalmai, mint a fának és a kőnek. S e formaképző új anyagok egyenesen ösztökélik az építészt, hogy az anyagok harmóniáját, színbeli s formai összehangolását keresse. Nagy ellentétek kiegyenlítésére mindig ott van rendelkezésére a futónövények indája, a cserepesvirágok színe, melyek játszva levezetik a kemény anyagok érdességét. De fontos, hogy még hangulatkeltésből, romantikából se helyezzünk el egy haszontalan tárgyat, vigyorgó törpét, vagy más effélét, hanem minden gondos és tudatos proporcionálás eredménye legyen. A belső kapcsolat érlődjék meg e tárgyak és a környezetük közt.

6. A kertcsinálás építészi feladat. Az volt mindig és mikor jó kertkultúra volt, jó építészek alakították ki a kerteket. Tehát ma is csak jó tektonikus gondolkozású, fegyelmezett térelképzelésű művészek számára való ez a feladat. Ki hiszi, hogy a műkertészek, a kertépítők és más divatos specialisták mind ilyenek. Van egy halk reménysugár, mely a jövőbe világít. S ez sejteni engedi, hogy a mai házépítés zavarából a vele együtt vergődő kertépítés is ki fog egyszer lábolni. Akkor, mikor a megváltozott emberek élete, életük formája, lelkivilága s igénye szépen, nyugodtan elrendeződik.

7. Régente hosszú viták voltak arról, mi szebb: a geometriai kert, vagy a tájkert? Évtizedeken át őrölték a problémát, hogyan alkot hatásosabbat a „kertépítész". Az egyik párton voltak azok, akik a kertet „formákkal", geometriai egyszerűségű utakkal, nyirott bokrokkal és lécekből összeállított fehér lakkozású bútorokkal igyekeztek „derüssé"-sé, kedélyessé, meghitté tenni. A másik párton a tájkertészek voltak. Ők inkább a tájképszerűen elrendezett perec-csavarodású utakkal, kis gruppokkal, rejtelmes alagutakkal, barlangokkal, sziklacsoportokkal igyekeztek hangulatot varázsolni a tájba. Ma is meglátni még e tájhangulatok utolsó kis mohikánjait az elsenyvedt vidéki előkertekben: egy-egy törpét, ízléstelen kis gnómot, porcellán-kutyát, melyet hangulatkeltésből tett oda a „romantikus" kertész. Nos ma már mindezek a kérdések nem problematikusak többé. Akár geometriai, akár tájkert: csak részletkérdés, mely alárendelődik a főelveknek, a tektonika kérdéseinek. Szigorú építészeti gondolat, jó térérzés, anyagok erőteljes kifejezése mindezeknél fontosak.

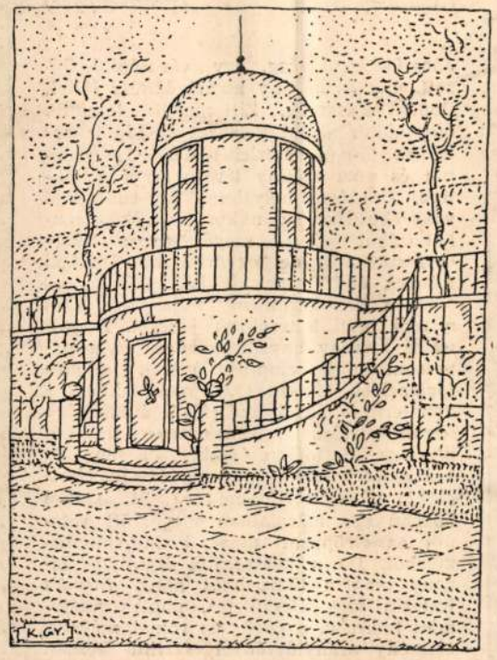

Kaesz Gyula: Pavillon vasbetonból
Gartenhäuschen aus Beton

RÉGI PESTI KÚTSZOBROK

Irta: NÁDAI PÁL

Az „élő víznek" megbecsülése, mint isteni elemnek tisztelete, együtt nőtt az emberiség értelmi világával. A forráskultusz, a vizek imádása, a kibuggyanó élet jelképe előbb a népek ősvallásának, aztán a mitológiájának, végül pedig építő- és díszítőtevékenységüknek tárgya. De igazi jelentőségre csak a városalakulások kapcsán jut. A középkori városképhez elválhatatlanul hozzátartozik a főtéren, a piacon, vagy a templom előtt egy kút, amely kőkávájával, vasrácsával s esetleg faragott szobrával is a környező épületek stílusával vág egybe. A középkori kútnak azonban megvannak az ő prózai rendeltetései is: az ivóvízszolgáltatás, a locsolás, a tisztaság szolgálata, ezért ez a kút inkább architektonikus alkotás és az építőtevékenység mezejére tartozik. Az újkor elején már a kútnak inkább díszítő jellege kezd kidomborodni. A gótika kútjain, a renaissance-paloták tereinek kútjain már a csipkézett kőnek és a figurális szobrászatnak jut díszítő szerepe, ellentétben a régibb kutak nehéz tömegű építményeivel és vasrácsos kerítéseivel.

Nálunk a víz városdíszítő, térszépítő jellegének kiemelése városok híjján a középkorban s az újkor elején csak szórványos volt. Béla király kútjának a XIII. századból való romjai megvannak a Svábhegyen, de hogy ott egykor kőfaragóművészet is ékeskedett, csak törmelékek tanúsítják. Törmelékek, melyek esetleg máshonnan is kerülhettek a nagyon szerény házikó falára. Még a renaissance idejének márványkútjaira is csak sejtelmes következtetést lehet vonni azon útleírásokból, melyek Mátyás király hajdani palotája szépségeiről fönmaradtak.

Igazi virágkora tehát a magyar kútplasztikának a mai főváros palotáinak felépülésével és a tizenkilencedik század elejével esik egybe. Egy bölcs nádor, József kir. herceg, egy városépítő bizottmány és néhány kiváló építész (Hild, Pollák, Kasszelik, Zitterbarth) teremtik meg akkor a mai Belváros és Lipótváros kereskedő- és patricius-házait, bérpalotáit és ama kicsiny tereket (Ferenczi-tere, Hal-tér), melyeknek kútszobrokkal való ékesítése az akkori, a Napoleon-háborúkat követő szegénységben nagy erőfeszítésnek, de egyúttal az ízlésbeli igények érettségének is jele.

Ez a két körülmény adja meg tehát a régi pesti kútszobrok jellegét. A patricius szerény anyagi eszközei és a napoleoni idők empire-ízlésének szigorú formaelvei. Messze szállt már akkor a gondterhes főktől az előző évszázadok barok életörőme, renaissance ünnepélyessége. Sansovino édeskés, de fény- és árnyékjátékaiban megragadó Bacchus-alakja a Deák Ferenc-utca 21. számú házban egy másolatban megőrzött valamit az elröppent művészi individualizmusból. De a kútszobrok legtöbbje bizony csak a tömegérzés antik formáit testesíti meg. Becsületes, pontos anatomiai tudással, a görög és római szépségeszmény aránytörvényei szerint készült monumentumok. Hébék, Flórák, guggoló és álló nőalakok, akiknek mosolya a művészetszerető háziúr jóvoltából figyelmeztette a szomjas vándort és a vízvezeték nélküli lakókat, hogy az udvar melyik helyén kell vizet venniök. A kézben korsó, a feltartott jobbon ivópohár vagy csésze, de az egész alakon egy nyugodt formakompozició szabályainak szinte sematikus érvényesülése teszi ez alakokat kifogástalanokká. Mint ama régi házak, melyek szegényes, de becsületes klasszicizmusát derítették fel.

Kút, amely közteret díszített és architektonikus jellegű, a mult század elején három volt Pesten. Kettő közülök most a Népliget elhagyott virányait díszítené, ha kellően gondoznák málló testüket. A volt terézvárosi és a volt belvárosi (Halászleány-kút) lassan, csendesen küzdenek a feledéssel, ahelyett, hogy egy-egy intím kis városi teret, vagy parkot s játszó gyermekeket üdítenének fel hangos csobogással. De a legszebb régi kutunk, a Nereidák kútja, ez a finom görögös emblémákkal és igazi empire-tektonikával felépített kút is méltatlan helyre került a kőbányai porcopolisba, egykori helyéről, mely a Ferenczi temploma előtt volt. Hiszen éppen a környező házak sora, a csöndesen szunnyadó klasszicizmus és a minden felől lezárt tér nyugalma adhatott csak ily empire-kútnak méltó keretet.

Budapest legszebb kútjának keletkezése azonban csak a tizenkilencedik század utolsó negyedébe (1880—83) esik, abba az időbe, melyben Yblnek alkotó tevékenységével és a Múzeum-negyed mágnáspalotáinak felépülésével a városépítés történeti stíluskorszaka lezárult. Ez a Danubius-kút, melyet Kálvin-téri kútnak ismer a köznyelv, ma is ott áll, ahova építésze, a zseniális Ybl Miklós elgondolta. Ritka finomságú térérzés és a szobrászi gráciával való pompás játék hozta létre a víznek, kőnek és figurális

Halászleány Stróbl Alajos (Andrássy-út 2.)

Fischerin (Brunnenfigur)

A Kálvin-téri kút Danubius-Brunnen

Régi közkút. Alter Pester Zierbrunnen. Most a Népligetben van

<Kacsz Gyula>

cikke

<> A „Kredenz"
tündöklése és nyo-
morusága.
Magyar Építőmű-
vészet 1944.
Junius 152-1531
ábrákkal

14. NAGY FŐDELES EDÉNY LJJAL, u. n. trembleuse; két füllel. iszités: szines elszórt virágok és arany-élü kék csikok. Kardjegy ponttal. Meis-n, 1765 tája. *Illusztr.* u. o.

15. FEKETEKÁVÉSCSÉSZE, por-llán, szines diszitéssel. Kardjegy pont-l, vörössel: 1796. Meissen. *Illusztr.* u. o.

16. NAGY ÖBLITŐ CSÉSZE, por-llán. Aranyszéllel, fekete (schwarzlot) stésü japáni virágokkal és kartusok-an kikötői tájképekkel. Kék jegy. Meis-n, XVIII. sz. első fele. *Illusztr.* u. o.

17. CSÉSZE ALJJAL, porcellán; iles. Citromsárga alapon négykarélyos ezőkben szines kinai jelenetek. Kék rdjegy, aranyfestőszám: 57. Meissen, VIII. sz. közepe.

18. SZOBROCSKA, porcellán: fu-olás a „majomkoncert"-ből. Szines. leissen. *Illusztr.* I. táb.

19. SZOBROCSKA, porcellán: üst-obos a „majomkoncert"-ből. Szines. leissen. *Illusztr.* u. o.

E cikk címe: Karácsony a lakásban.
Az előoldalt, ha kell, lásd
Dr. Éd Ferenc csomagjában.

Magyar Építőművészet 1941. 12. sz.

szerre tönkre lehet tenni. A karácsonyfa megtekintéséhez kellő távlat szükséges. Ha belépünk a szobába, az ajtótól lehetőleg minél távolabbi ponton álljon a fa, mert különben nincsen semmi hatása.

Ha van a lakásban valahol, — akár a hallban — egy nagyobb láda, akkor ezen is jól elrendezhetjük a karácsonyi holmikat. A parasztládára szép népies szőttest, varrottast terítünk és reá hozzávaló hangulatban díszített fát állítunk, amely a fehérre meszelt fal előtt kitűnően fog érvényesülni. Mindez persze sokkal hatásosabb egy kedves hangulatú vidéki ház rusztikusabb környezetében.

Különösen a gyermekjátékok szép elrendezésére igen hasznos segítőeszköz — ha akad ilyesmi a háznál — egy alacsony, kerek pódium vagy több kis állványka, amelyeken a fát és körülötte a játékokat szépen, sokféle jóízű változatossággal lehet elrendezni, úgyhogy azokról a gyerekek könnyen elvehessék és ismét vissza is helyezhessék. Egy-egy nagyobbszabású karácsonyest megrendezéséhez néhány ilyen olcsó kelléket nagyon érdemes elkészítteteni.

Egyáltalán igen ajánlatos az ünnepre a lakást vagy legalábbis annak egy szobáját kissé átrendezni, hogy elvegyük hétköznapi arculatát. Nem sokat kell tenni: kissé több teret csinálni azzal, hogy néhány bútordarabot másként helyezünk el vagy átteszünk egy másik szobába, — egy kissé lehalkítjuk a szoba hangulatát, — dísztárgyait eltesszük, hogy a karácsonyfa által kapott új, dekoratív hatás minél jobban átfűtse a helyiséget. Tehát inkább elvenni ajánlatos a szobákban lévő holmikból és nem hozzádíszíteni! Főleg nem olcsó, talmi eszközökkel vagy papírral, virággal, stb. Minden hatást a karácsonyfára és a körülötte elrendezett új holmikra kell öszpontosítani. Nagyon szép hatást lehet elérni egy ügyesen elhelyezett, reflektoros ernyőjű asztali lámpa rejtett világításával, amely a karácsonyfát ünnepélyes fénnyel övezi és csillogtatja.

Ha lehet, olyan fenyőfajtát vásároljunk, amely nem szárad ki könnyen, mert a szertehulló tűlevelek tömege nem kívánatos a lakásban, eltekintve attól, hogy a díszítés alatt lekopaszodott fa szomorúan néz ki. Sokan használnak élő fa helyett mesterségesen előállított fát, amely drótvázzal és zöld papírborítással készül. Ennek nagy előnye, hogy évről-évre eltehető és olyan helyen, ahol élő fenyőhöz nehezen lehet hozzájutni, jó szolgálatot tesz. Ilyen mű-fák csak kisebb méretben készülnek, de természetesen sokkal szabályosabb alakúak, ágaik egyenletesebb elosztásúak és ezért talán feldíszítésük is könnyebb. Ha csak lehet, állítsunk élő fenyőfát, mert annak friss, üde gyantás illata nem utolsó eleme a lakás igazi karácsonyi hangulatának. Idetartozik az a kérdés is, hogy a karácsonyfát valódi gyertyákkal világítsuk-e meg vagy az újabban kitalált, gyertyákat utánzó színes villanyizzókkal? — A gyertyákat ajánlom! — Lehet, hogy ebben a véleményemben befolyásol a mi gyerekkorunk hangulata, amikor még a »káprázatos« gyertyafény bűvölt el bennünket; — lehet, hogy ez maradi álláspont, — nem baj, — mégis a gyertyák mellett szavazok. A villanyvilágítású, komfortos karácsonyfa olyan, mint a kivilágított, papírtüzű kandalló: — ízléstelen!

Karácsony ünnepén a lakásban két ünnepi asztalt kell készítenünk. Az egyik az ajándékok asztala, amely lehet egyszerű deszkalapokból is összeállítva, fontos csak az, hogy nagyfelületű és fehéren leterített legyen. Erre a nagy, hószínű síkra állítjuk a karácsonyfát, — tehát soha sem a padlóra vagy az ebédlőasztalra! — és köréje gondos elrendezéssel kirakjuk mindenki ajándékát mindenki számára. Néhány napig szép ezt az asztalt meghagyni az összes rajtalévő — de már persze kicsomagolt — ajándékokkal együtt. A másik a vacsoraasztal, amelyet erre az estére különös gonddal kell teríteni. A terítés azonban nem kíván különösebb díszítő eszközöket, sőt semmiesetre se legyen az asztal feldíszített és túlzsúfolt hatású! Az igazi ünnepélyességet csakis az elrendezés egyszerű eleganciája adja meg, a jellegzetességet pedig egy kevés toboz és fenyőgally-dísz, kiegészítve esetleg néhány színes gyertyával.

Magának a karácsonyfának elkészítése a legkedvesebb, de egyáltalán nem könnyű díszítő feladat. Sajnos, nagyon kevesen értenek hozzá. Igazán szép fát azért is nehéz összeállítani, mert a hozzávaló díszeket — sajnos— a bazári giccs-ipar állítja elő és azok legtöbbnyire ízléstelenek. Ilyen díszítő-elemekkel természetesen aligha lehet ízléses karácsonyfát csinálni. Inkább használjuk tehát a régi, egyszerű, őszinte díszeket: papírláncokat és füzéreket, aranyozott diót, almát, színes viaszgyertyákat, fémszálakat, apró, esetleg otthon a gyerekek által készített színes papír- vagy kivágott lemez játékfigurákat, legalább is addig, amíg hazai iparművészetünk is foglalkozni fog ízléses, ötletes karácsonyfadíszek előállításával.

A karácsonyfa díszítésnél ügyelni

kell a színbeli összhangra is. Lehet a fát teljesen fehér színben tartani, lehet két-három színben díszíteni, de mindig egységes színhatású legyen. Ujabban ismét készítenek apró, színes magyar mézesbábos karácsonyfadíszeket. Ilyenekkel nagyon hatásosan lehet egészen tarka, kissé rusztikus jellegű karácsonyfa-díszítést készíteni. Az elérhető hatás vidám, őszinte és újszerű. Legfontosabb szabály azonban mindenekelőtt, hogy a karácsonyfát nem szabad díszekkel túlzsúfolni, mert a sok lim-lom között eltűnik a fa és a hatás zűr-zavaros, bántó lesz.

Ha pedig nincsen karácsonyfa a lakásban, akkor sem kell nélkülözni az ünnepi dísz hangulatát. Néhány fenyőgally ügyes elhelyezésével sokszor máris ünnepélyessé válik a hétköznapi szoba. Más esetben lehet egy kisebb, szalagokkal vagy gyertyákkal díszített fenyőkoszorúval is helyettesíteni a karácsonyfát. Ha egy ilyen koszorút egy ülőbútorcsoport fölé világítótestszerűen felfüggesztünk, alatta kedves meghitt hangulatban ünnepelhetünk karácsony este. Néhány dísszel, színfolttal, aranyszállal vagy kis gyertyákkal kevés fáradsággal feldíszíthetünk egy vázába helyezett fenyőágat; ilyen szerény eszközökkel is megkaphatjuk a karácsony üdítő hangulatát a lakásban.

Karácsonykor a szeretet és összetartozás kifejezéseül mindenki ajándékot ad és ajándékot kap. Ajándékozni mindig nagyobb öröm, mint ajándékot kapni, csak érteni kell hozzá: mit és hogyan ajándékozzunk. A legszerényebb ajándéktárgy szépen feltálalva és átadva a legnagyobb öröm forrása lehet.

Minden ajándék kitalálása sok gondot és fejtörést okoz. Különösképpen áll ez azonban a karácsonyi ajándékokra, mert bizony ilyen nagyünnepi alkalomra nem lehet akármit az ünnepi asztalra rakni. Az ajándékozandó tárgy feltétlenül valamiféle ünnepélyes színezettel bírjon, legalábbis külső feltálalásában. Nem illő dolog kiáltóan profán használati tárgyat a karácsonyfa alá tenni, ha arra a megajándékozottnak mégoly nagy szüksége is van. Teljesítsük inkább egy másik vágyát, több közül a legünnepiesebbet! Bizonyos fokú alkalomszerűség is fejeződjék ki az ajándéktárgyakban, — talán ez esetben lehet a nyers hasznosságon túlmenő, egy parányit luxus-jellegű holmit ajándékozni, amit hétköznapokon úgysem engedélyez az ember magának. Az ajándéktárgynak, bármilyen legyen is az, mindenesetre kvalitásos holminak kell lennie. A feltétlen ízlésesség minősége és anyagának és elkészítésének minősége együttesen tegyék a tárgyat méltóvá az ajándékozás céljára. Ugynevezett műtárgyakra még fokozottabban áll ez a követelmény. Rossz minőségű tárgyat, rossz képet vagy szobrot ajándékozni műveletlenségre vall. Ha kevés a rávaló pénz, inkább jó reprodukciókat kell venni, ilyenekből ma már kiváló minőségűek kaphatók aránylag olcsó pénzért és mindenfajta lakásnak kitűnő díszére válnak. Nem illik ízléses modern lakások lakóinak a »műipar « által előállított műrégiségeket, ütött-kopottá régiesített primitív fa- és vastárgyakat, antik térképekből, kiivott palackok vignettáiból készített lámpákat, ócska hajómodelleket és egyéb hasonló haszontalanságokat a nyakába varrni. A modern lakás józan lakója már kikopott a rablólovagvárúr romantikus szerepéből és az újabban nagyon is elburjánzott ál-műtárgyaktól undorral fordul el.

Az ajándékokat átadás előtt gondosan, ízlésesen át kell csomagolni fehér papírba, átkötni szalaggal vagy arany zsinórral, egy kis fenyőgallyal díszíteni és végül névkártyákkal ellátni, ráírva, hogy kinek szántuk. Az ajándéknak mindig személyhez szólónak kell lennie, amit azzal fokozhatunk, hogy az idegentől vásárolt holmit legalább magunk adjusztáljuk és helyezzük el alkalmas, ízléses elrendezéssel az ünnepi asztalon.

A legszebb ajándék persze az, amit valaki sajátkezűleg készít, ha nem is művész. Ez a fajta képesség azonban elég kevés egyén kiváltsága. Legtöbb ember mestersége, idejének hiánya nem teszi lehetővé, vagy leleményessége, ügyessége, esetleg az a szívbeli melegsége és áldozatkészsége hiányzik, amivel az ilyen nagyon egyéni ajándékot elő kell állítani. Ezért van a nagy többség ráutalva, hogy ajándéktárgyait arca verejtékével kikutassa és boltban megvásárolja. Ha már ezt a módot kell választania, legalább akkor okosan találja ki és főleg arra a személyre szabja, akinek szánta, ne a saját kielégítésére és igyekezzék annyira ünnepélyessé és egyénivé tenni személytelen ajándékát, amennyire csak lehetséges.

A karácsony okos, ízléses megrendezése a lakásban, sok gondot és fáradságot jelent mindenkinek, de talán szívesen vállalt gondot, amit mindenki egy kis meghatott örömmel vesz magára, mert közben felszabadul hétköznapjaitól, saját ügyességét, leleményességét élvezi és talán egy kicsit művésznek is érzi magát.

KAESZ GYULA

Békásmegyeren ezévben avatták fel Pünkösdfürdőt. Ezen . nagyszabásúan elgondolt strand- és üdülőtelepből ezévben egyelőre a strandmedencéket és az öltözőkabinokat (későbbi egyik Perspektiva számunkban fogjuk ismertetni) építették meg. Ugyanennek területén a Dunapartra néző homlokzatán épül az itt közölt tervek szerint létesülő 12 emeletes weekend-torony a hozzácsatlakozó vendéglő-kávéház üzemekkel. Új típus: közüzemekkel olcsón ellátható „kollektív weekendház", a szálloda minden kényelmével és előnyével. Azok, akik nem akarják és nem is tudják magukat egy egész szezonra egy helyhez kötni, fogják ezt a jövőben kialakuló weekendszálloda típust igénybe venni.

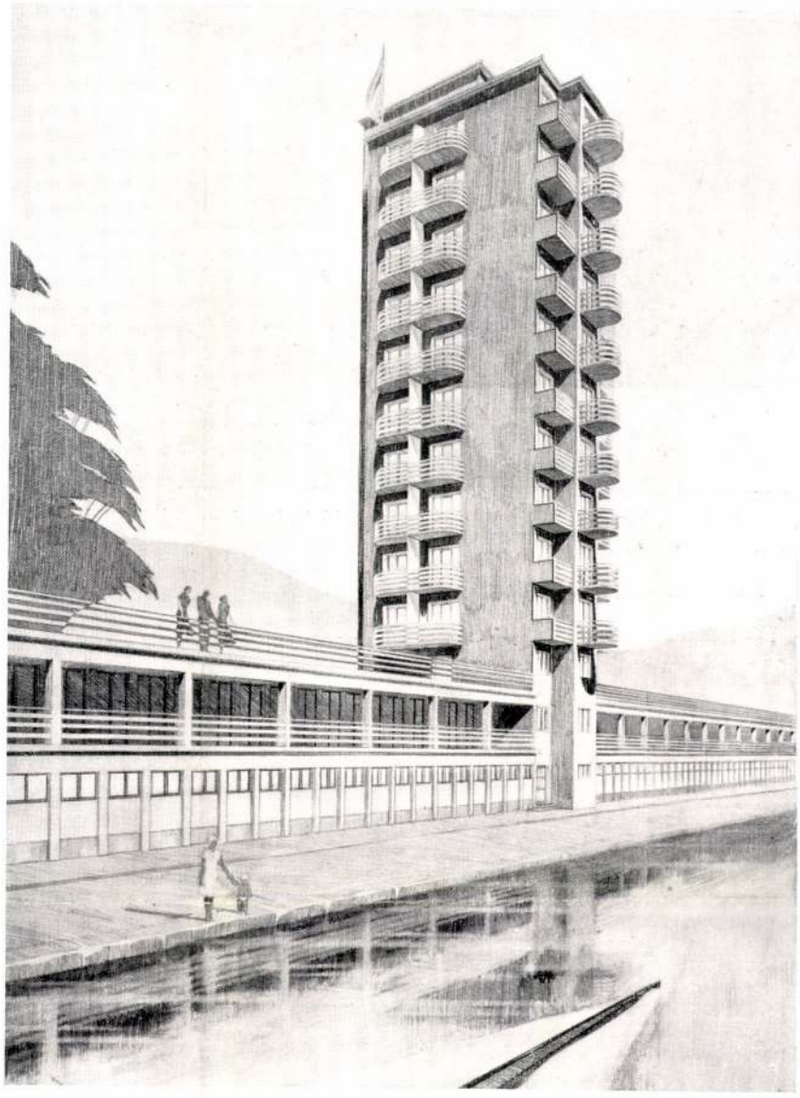

Hajós Alfréd okl. építész terve.

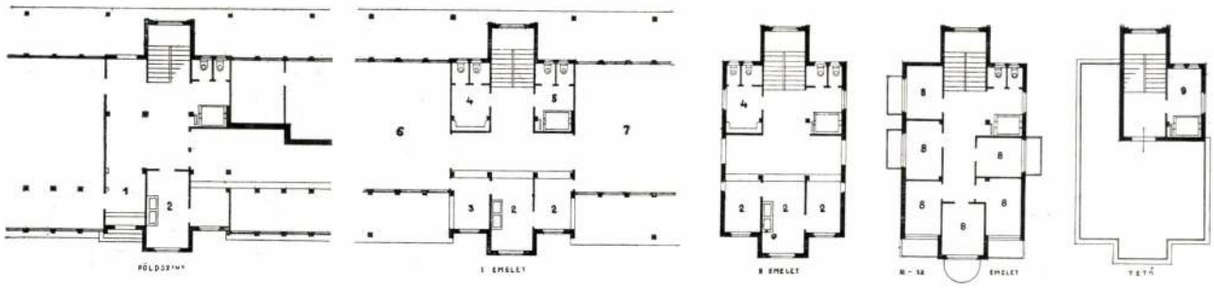

Perspektiva
1935.

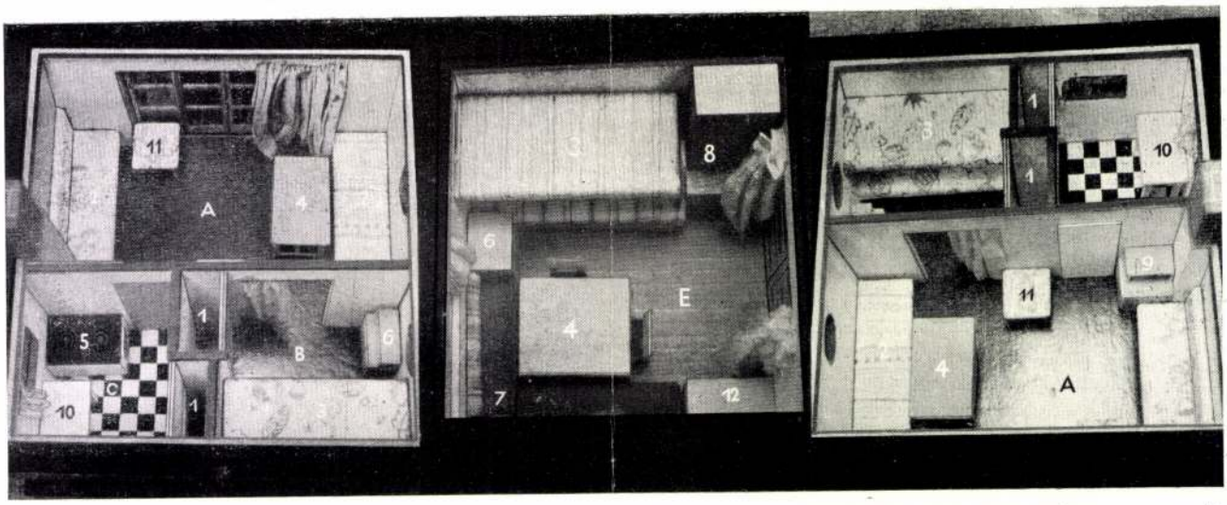

Oldalsó ábrák: kis — 4 férőhelyes — weekend-ház belső berendezése. Madártávlati alaprajz-képfelvétel modellről.
A = kis lakóhelyiség,
B = hálófülke, függönnyel elzárható,
C = főzőfülke falazott kéménnyel, ajtóval.
1—1 = beépített szekrények (ruha, edény),
2 = ülőpadok (2 hálóhely 70—90 cm),
3 = fekvőhelyek (hajóágyszerűen),
4 = asztal (összecsukható),
5 = tűzhely,
6 = kis hálószekrény,
10 = konyhaasztal.

Középső ábra: kis vízparti — fekvőhelyes — nyaralóházikó, minimális igényekre berendezve.
E = lakóhelyiség (üvegajtón át veranda).
3 = egymás fölötti fekvőhelyek,
4 = kisebbíthető asztal,
6 = kis szekrény,
7 = sarokpad,
8 = ruhaszekrény.

Tervezték és az 1:10 modelleket készítették az orsz. m. kir. iparművészeti iskolában, Kaesz Gyula tanár szakosztályán.

A WEEKENDHÁZBERENDEZÉS TIZPARANCSOLATA

1. Kevésszámú, de jól átgondolt bútorral rendezkedjünk be. Ne sajnáljuk előre alaposan átgondolni, hogy tulajdonképpen mire is van szükségünk és ha ez sikerült, legyünk szigorúak és ne tegyünk ennél többet a házba semmiféle álszempont kedvéért. Gondoljuk csak meg jól: mi akarunk nyaralni, vagy a bútorok?
2. Ha kalapot, cipőt veszünk, felpróbáljuk előbb; a weekend-bútorokat nem lehet felpróbálni, de e nélkül is szigorúan kell megállapítani: mekkora bútorokra van szükségünk. Tanuljuk meg: a nagy bútor nem mindig a kényelmes bútor, — a nehéz bútor nem mindig a jól készített. A hamisan felfogott „maszszív" elvet felejtsük el legalább amíg nyaralunk.
3. Ne tegyünk sehová felesleges holmikat csak azért, mert „j ó l n é z k i". Jól néznénk ki, ha a weekendház ott folytatná, ahol a polgári lakás abbahagyja ki nem élt rendezői ambícióit. A weekendező ne rendezzen be ízléstelenül „apart"-részleteket imádott házában és ne dédelgesse agyon, hanem higyje el, hogy a legnagyobb egyszerűség „néz ki" a legjobban, belőle néz ki a legtöbb kultúra.
4. A weekend-házba nem szabad levitézlett, kimustrált, „o d a e z i s j ó l e s z"-holmikat tenni, vagy fordítva, fínom, de nem odavaló tárgyakat. Ide külön erre a célra kreált, más berendezési darabok kellenek. Furnírozott bútor, — fínom kárpitozású bútor, — kényes lakkozású bútor nem való a weekend-házba.
5. Egyszerű, őszinte és bár olcsó, de feltétlenül valódi anyagból készüljenek a weekend-ház bútorai és egyéb berendezési tárgyai. A szép fenyőfa struktúrája szebb és nívósabb hatású, mint a hazug erezéssel utánzott más faanyag, vagy az erezetet eltakaró silány és romlékony fedőmázolás.
6. A weekend-ház bútorait készíttessük tömörfából, egyszerű, szerkezeti felépítéssel, amely a faanyag méretváltozásaival számol. Ezek a kis házak nagy hőmérsékletingadozásnak és sokszor bizonyos fokú nedvességnek vannak kitéve, ezért itt elpusztul minden fínomkodó, furnírozott vagy más kényes technikával készült holmi.
7. A bútorok készítéséhez alkalmas olcsó faanyagok: a fenyőfajták (luc-, vörös-, borovi fenyők), hárs, jávor, bükk, tölgy, stb. A fínomabb és drágább bútorfák használata nem indokolt. A bútorokat eredeti faanyagszínükben vagy pácolva készíttessük, tartós beeresztéssel vagy lakkozással, de az olajmázolást (különösen az olcsófajtát) lehetőleg mellőzzük.
8. A nagyobb kényelemhez szükséges párnázásokat feltétlenül levehetően kell készíttetni, mert a rádolgozott kárpitozás itt hamar tönkremegy. Lehetőleg fémalkatrészek (rúgók, stb.) nélkül készített párnázást használjunk, mert ezeket a levegő nedvessége télen át hamar megtámadja.
9. A párnák bevonására olcsó vászonanyagokat használjunk (nyomott vásznak, kreton, Druckleinen, stb.) vagy más erőteljes hatású, nyersebb szövedékű textiliákat. Ezek adják színeik élénkségével, vidám mintáikkal a szükséges dekoratív elemet a kis szobákba. Fínomabb, kényes szövetfélék nem valók erre a célra.
10. A weekend-házunk modern s z e l l e m ű és nem modern d i v a t ú legyen! A divat álljon meg a fürdőtrikónál és ne menjen be a szobába, mert csak bajt okoz. A divatos, álmodern, hangos, rikító színű és vad vonalvezetésű berendezés époly ízléstelen, mint a mű-parasztszoba vadromantikája. Az elgondolás és megcsinálás nemessége és igazi kvalitása sokkal nagyobb értékek, mint a divatos máz vagy oktalan műnépiesség operettkulisszái mögé bujtatott silány szándékok és még silányabb iparosmunka romlékony eredményei. Ne használd műveletlen felebarátod stílusát, hanem találj magadra!

KAESZ GYULA.

Weekend-ház interieurök. Sematikus modellvázlatok. Tervezték és készítették az orsz. m. kir. iparművészeti iskola növendékei, Kaesz Gyula tanár szakosztályán.

1. Kis lakóhelyiség, ágypamlaggal, alacsony kályhával, betekint a külön hálófülkébe.

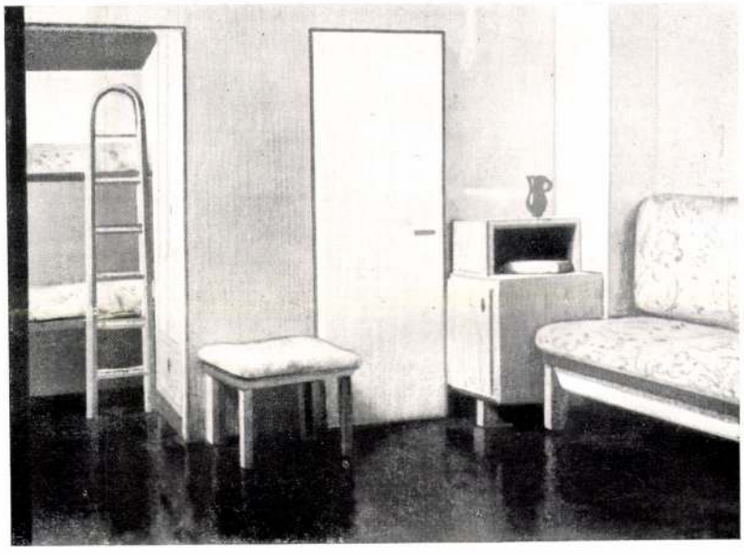

2. Lakóhelyiség, linoleumpadló, nyers felületű falak, síma ajtók, egyszerű, úgyszólván házilag előállítható sematikus bútorok.

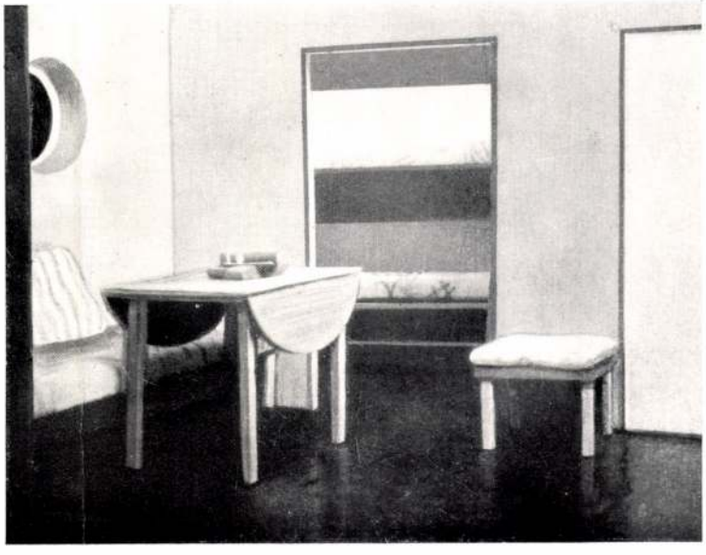

3. Részlet egy lakóhelyiségből, nagyobbítható asztal, párnázott pad, a fülkében egymás fölötti ágyak.

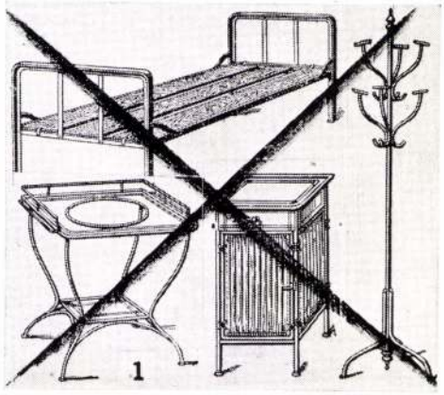
1

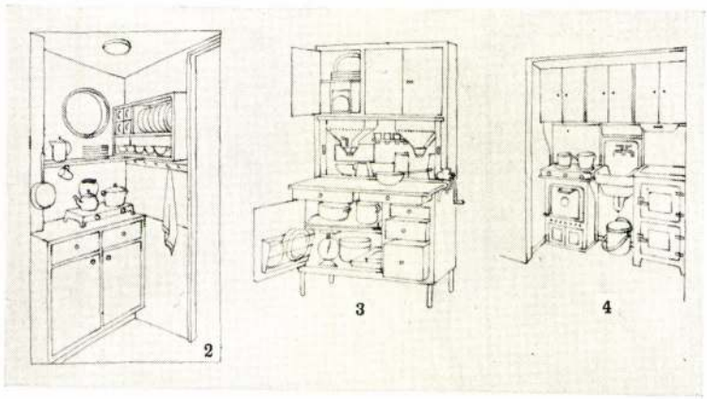
2
3
4

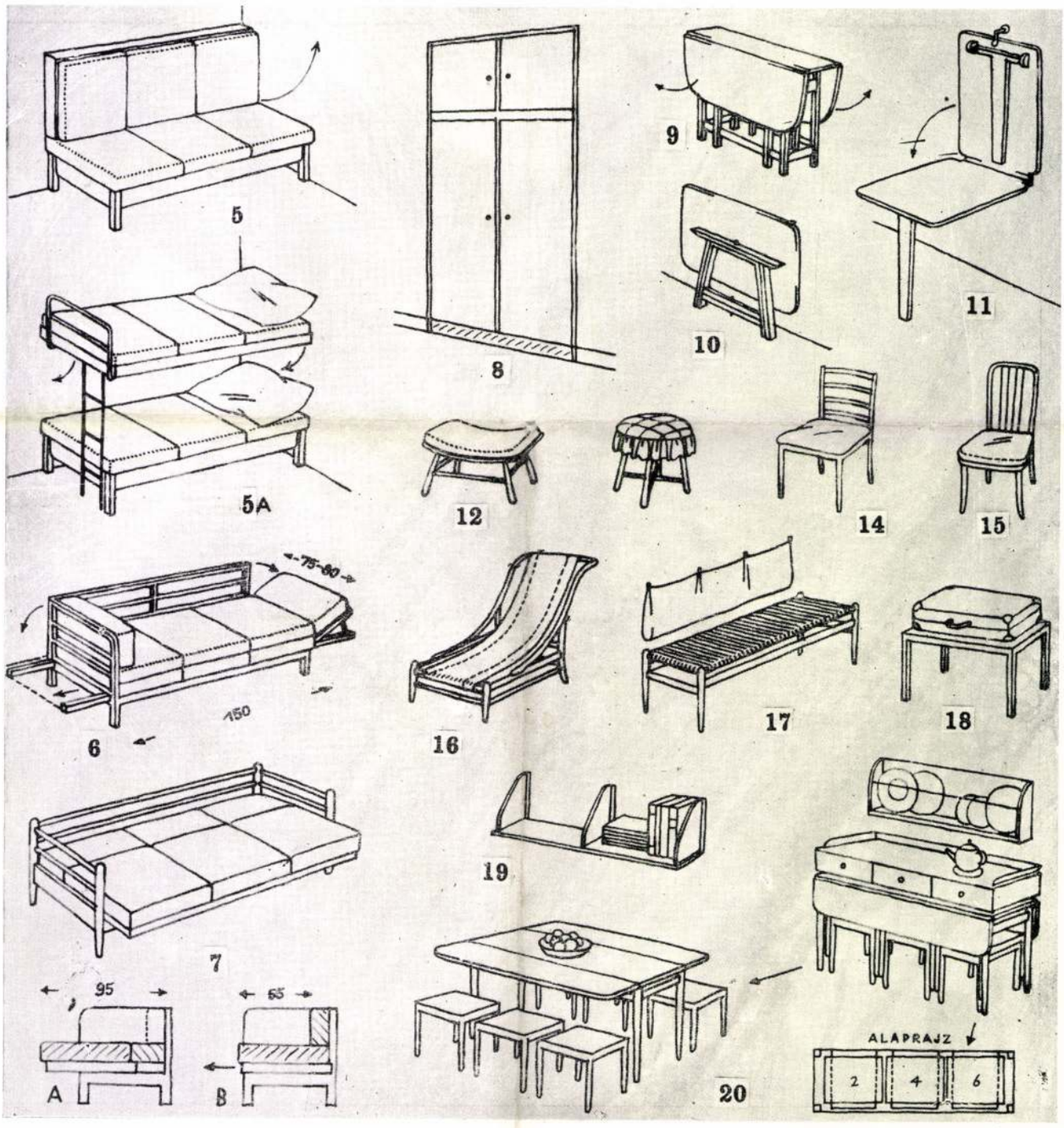
5
5A
6
75-80
150
7
95
65
A
B
8
9
10
11
12
14
15
16
17
18
19
20
ALAPRAJZ
2
4
6

Kacsz Gyula

Pomázi Dezső
Sarkadi Sándor
Tóth Kálmán

Horváth

V.

Tóth Kálmán: Új falu, új otthon. Országos Építésügyi Kormánybiztiság. Építés racionalizálási osztály [kiadványai] 2. Bp. 1947. (Falusi házak művészbútorai c. fejezet Kacsz Gyula írta. Illusztr. Pomázi Dezső és Sarkadi Sándor.)

ember

ok

s

sit

e óta

va-

nde-

zá-

zéle-

ki to-

etre

rendszeres

teszi

l

(Kaesz Gyula)

cikke

( ) Típuskeresés — Típusbútor. Tér és Forma 1947. 125—128. l. képekkel

1992. C. Yasaky

Tájkép.

A kopár előtérben középütt ö
néhány cserje képez csoportot; kissé j
fa áll. A háttért hegyek képezik, a
díszlenek fák. Jelzése alól balra: »C

Vászon, méretei 50:66·7 cm. —
1900-iki párisi nemzetközi kiállítás japá
ajándéka. — Átvétetett az 1901 április
alapján (215–901).

III.

Aj. 1901.

Lakószoba
Terv: Prof. A. G. Schneck, Stuttgart. Kivitel: Deutsche Werkstätten A. G.

BÉRLAKÁSOK A LÉTMINIMUM SZÁMÁRA

Legújabban előtérbe került teljes súlyával a bérlakásokban lakók akut lakás problémája is. A „modern stílussal", az új formákkal való játszadozások között végre észrevették a legnagyobb bajokat: a tömegek lakáskérdésének elhanyagoltságát, a berendezkedési tárgyak termelésének teljes anarchiáját és csődjét és azt, hogy a jelen speciális gazdasági helyzet minden folytatást az eddigi úton teljesen megbénít. Nem annyira azokról van elsősorban szó, akik már úgy-ahogy laknak — bár ezek szenvedik közvetlenül a bajok nyomait — sokszor anélkül, hogy ennek tudatában volnának, — éppen, mert laknak — mert már régen laknak és régen laknak úgy, ahogy lakni eddig megadatott nekik. Inkább az újrakezdőkről van szó, amikor a javítási kísérletekre gondolunk. Az új generációról, amely most indul. Akiknek most kell lakást bérelni és most kell újonnan felszerelni magukat és így kerülnek szembe azzal a mérleggel, amelyiknek egyik oldalán a keresetük, a másikon a lakás ára mutatják az egyensúly legteljesebb hiányát.

Talán kevesen tudják azt, hogy a munkájukból élő emberek több mint háromnegyed részének keresete 2000 pengőn alúl marad és alig éri el csak a jobb esetekben a 3000 pengőt. Ebből az összegből kell nemcsak a háztartás állandó teljes életbenmaradását és funkcionálását biztosítani, hanem, ami súlyosabb: elindítani is, felszerelni és mindjárt az elején minden szükségessel ellátni!

Ezek a számok igen világosan mutatják, hogy fogalmaink arról: mit kell építeni és hogyan kell berendezni a lakást, mennyire alapos revízióra szorulnak.

A lakosságnak több mint fele a létminimum vonalán él: eszik, öltözik, szórakozik és a létminimum számára szabott lakásra van utalva olyan berendezéssel, amelyik ennek megfelel. Ilyen lakás azonban nincsen. Eddig nálunk még csak nyoma sincsen. Bérházaink nemcsak formailag kétségbeejtők, nemcsak az alaprajzuk rossz, de elsősorban túldrágán vannak építve, — főleg a hamis polgári luxus imitálásának következtében. Az építés költségei — hasonló építési mód mellett — egyébként is messze meghaladják a békebeli építés árait. Ennek folytán természetesen a lakásbérek szintén annyira magasak, hogy a minimális exisztencia számára nem jut megfelelő árnívójú lakás. Nem juthat, mert nincs is meg a neki megfelelő típus sem és mert a konvencionális eszközökkel épített lakás ára számára megfizethetetlen. A legkisebb létező városi bérlakástípusnak, az *egyszobakonyhásnak* bérösszege is átlagban 600—1000 pengő között mozog, ami ez esetben azt jelenti, hogy a bérlő esetleg keresetének 30—50%-át kénytelen lakásbér fejében feláldozni. (Az albérlet szomorú lóugrásmozdulata talán még ennél is költségesebb „megoldási kísérlet".) Emellett egy ilyen elképzelhetetlenül primitív „lakástípus" olyan életformát kényszerít lakójára, hogy annak kényszerű visszaesése és elproletarizálódása elkerülhetetlenné válik, nem szólva arról, hogy ez a lakás az emberi kényelemnek legminimálisabb mértékét sem nyujtja, hogy rendszerint udvari fekvésü, napot és levegőt nélkülöző, mellékhelyi-

Tér és Forma
1930. 1. 27.

Lakószoba, tervezte: Prof. A. G. Schneck, Stuttgart.
Felső kép: asztal székkel.
Alsó kép: ugyanaz, edényszekrénnyel.

ségei alig, vagy csak hiányosan vannak, hogy a család kifejlődését meggátolja vagy a már meglévőt testileg és lelkileg megfojtja. Ezzel szemben megfigyelhető, hogy az anyagilag jobbhelyzetű exisztenciák nagyobb lakásai egyenletes gyorsulással olcsóbbodnak felfelé és ezért a nagy lakás bérlőjének alig kell jövedelméből 25 százaléknál többet lakásbér fejében feláldoznia.

Kétségtelenül a *létminimum lakástípusának* megteremtésére kell a hangsúlynak esni a közeljövő lakásépítésében és berendezésében!

Ezt komolyan kellene meggondolni minden idetartozó tényezőnek, annál inkább, mert hiszen nyilvánvalóan zsákuccában van az egész termelés. Úgy az építés, mint a bútorgyártás még mindig sajátságos módon lényegesen nagyobbszámú teljesítőképes vásárló számára dolgozik, mint amennyi tényleg létezik. Példa erre: miért rekedt meg a lakásépítés (a tőke bajain kívül) a lakáshiány változatlansága mellett is? Mert túlsok olyan lakás épült, amilyenből nem sok kell, viszont egy olyan lakás sem épült, amilyenből igen sok kellene. Ez a piacnak, a szükségletek igazi arcának teljes felismerése. Nálunk az ipari termelés saját végzetes hátrányára még mindig mereven elzárkózik minden kooperációtól a felvetett nagy problémák megoldása érdekében. Pedig a sajátmaga életrekeltése függ attól, bekapcsolódik-e abba az irányba, amit a korszerű megoldanivalók számára kijelölnek, vagy azt a mindjobban fölöslegessé váló árut állítja elő továbbra is, ami már ma is, de később még fokozottabb mértékben szembekerül a fogyasztók igazi szükségleteivel, mert drága, konvencionális és nem fedi az új szükségletek programját.

Az építéssel kezdődik természetesen a megoldás útja és az olcsóbbítás a legelső programpont. Olcsóbbítani két úton lesz lehetséges: egy technikai és egy organizációs úton. Olcsóbb, könnyebb, racionális építőtechnikával kell dolgozni (a tartósság csorbítása nélkül) és lényegesen kisebb alapterülettel, illetőleg térfogattal kell megelégedni. Ez a két tényező (a tőke is beleszól!) már magában annyira leszoríthatja az építés költségeit és vele a lakásbéreket, hogy azok a lakó bevételeivel ismét a régi kipróbált paritásban állhassanak. Ugyanúgy a berendezésben is. A berendezési tárgyak tényleg szükséges mennyiségének és kipróbált méreteinek megállapítása, a lakás belső életének újraorganizálása az egyik oldalon, tipizált, jó bútorok olcsó gyártása, a darabról-darabra fejleszthető lakás típusának (wachsende Wohnung) bevezetése a másik oldalon volnának azok a tényezők, amelyek a jó berendezkedés költségeit messze a mai, legtöbbször rossz bútorzat árnívója alá tudnák szorítani. A kereset és az élet kényelmét szolgáló eszközök, a lakás felszerelési költségei igen érzékeny relációban állanak. Átlagos, észszerű becslés alapján a komplett kislakás teljes felszerelése, beleértve a konyhaedényt és fehérneműt is, nem kerülhet többe *egy évi keresetnél.* A legritkább esetben képzelhető el e keret túllépése anélkül, hogy az a berendezkedő gazdasági helyzetének egyensúlyát valamilyen formában ne veszélyeztesse. Gyakoribb inkább az alatta maradás. A mélyen alatta maradás. Ami egyértelmü azzal, hogy kisexisztencia csak silány vásári áruval (Schund) szerelheti fel magát, — nagyrészben a bútorok termelésének hibás rendszere folytán. A kispénzü ember ugyanis mást, mint olcsót, nem vásárolhat. Ezért az olcsó pénzért kellene jót is vásárolni tudni. És ezt egészen bizonyosan lehet is! Ennek módjait már felismerték a nyugaton és ennek kezdeményezését várjuk itt is, az ebben saját érdekeit meg nem ismerő gyáripartól. Addig, amíg gondos, racionális tömeggyártással standardtípusokat nem vehet magának a létminimum embere, addig kényszeríteni fogja helyzete a vásári talmi megvásárlására, amit aztán rövid idő után, annak végtelenül lelkiismeretlen silánysága miatt,

Lakószoba. Terv.: Prof. A. G. Schneck, Stuttgart. Kivitel: Deutsche Werkstätten A.-G.

teljesen újra meg kell vásárolnia, — vagy a széjjelmálló, szégyenletesen leromlott tárgyak között (és azok miatt) életformájának fokozatos lezüllését végigszenvedni.

A legdrágábban és cserébe ezért a nagy áldozatokért a legsilányabban a kisexisztencia lakik!

Ezen a szociális bűnön és nyomorúságon segíteni a legkomolyabb feladat. És építészeti feladat is!

(A művészet, kérem? Talán egyelőre a szociális segítés képében lelép az esztétikai exkluzivitás emelvényéről és talán valami profán *Jósággá* „racionalizálódik át" és százezernyi ember életét hozza közelebb az örök jó és az örökszép forrása felé. Ez az áldásos erő összehozza megint, ami volt: a szép és jó egy! A jó mögött a művészetig még nem látunk, de ideérkezik majd az is. Csak most még nem érünk rá és egyáltalán nincsenek még emberi fölöslegeink, az *isteni* pedig messzebb van munkánktól, mint bármely időkben.)

Az élet általános és következetes átformálódása, teljes konzekvenciáival, lépésről-lépésre előttünk zajlik le. Határozott alakot vesznek fel az eddigi sejtések és fel nem ismert igények. Tartós jellegű fejlődésben halad előre az ember életének a régitől elszakadó új kibontakozása. Legfőbb ideje tehát az eszmélésnek azokban a körökben is, amelyek az új feladatot még egyáltalában nem hajlandók észrevenni. Pedig szükség van rájuk a legkisebb lakás létrehozásánál is és nekik nem kevésbé erre az óriási új munkaterületre, ami egy csapásra megnyílik majd számukra.

Kijjebb a világban sokkal komolyabban veszik ezt a nagy problémát. 14 ország 25 építészéből álló csoport kongresszustémaként tárgyalt ezekről a dolgokról Frankfurtban 1929 október 24—26-án. (Az itt szerepelt nevek, mint művészek is, az „új stílus" első csatárai. A mai új művésznek a kor igazi problémái iránti komoly beállítására jellemző, hogy nem formákat szül, de együtt dolgozik mindenkivel, aki az életet korszerű eszközökkel javítani segíti.)

Ez a kongresszus tárgyalta először összefogó formában, milyen legyen a létminimum lakása. Sajnálatos, hogy *még csak* a programnál tartunk. De öröm, hogy *már* a programnál legalább! A megtárgyalt legfőbb kérdéscsoportok ezek voltak: *Hogyan épüljön a létminimum-lakás? — Mi tartozik hozzá és mi nem? — Hogyan legyen berendezve?* Kész eredményeket persze nem hoz létre semmiféle kongresszus, de sok elvi egységet, programot, célkitűzést teremt. A kísérleti telepek eredménye sem végeredmény még, csak ígéret, fok a továbbhaladáshoz, — jó példaadás még fogyatékosságaival együtt is. (Dammerstock-Siedlung, Karlsruhe). Eredményeket ma még ne várjunk, hiszen mennyi előfeltétel hiányzik még ahhoz, hogy a lakást époly szemlélettel hozzuk létre, mint a többi technikai terület alkotásait. Ezeknél már jól ismerjük a használat módjából adódó befolyásokat, minden külső-belső feltételt, amelyeknek meg kell felelni és elismerjük a racionális szempontot minden feltétel nélkül és eszerint igyekszünk is a legértékesebb hasznos eredményt a lehető legkevesebb eszközzel elérni. A technikai és gazdasági tudományosság kiformálódott elvei hiányoznak még a lakásberendezés kérdéseiben és azért oly labilis és karakter nélküli ma még a modern lakás képe. A kislakásépítésnek és berendezésnek épúgy kellenek a technikai törvényszerűségek, mint akár a hajóépítésnek vagy a gramofóngyártásnak. A létminimumlakás témája felett tartott kongresszus általános elvei röviden így körvonalazhatók: Olcsón építeni lakást! Lakást adni minden kisexisztenciának. Jó kislakást adni, mert jobb egy *kis* lakás, mintha még ilyen sincsen. Ez a mai szükséghelyzetből keletkező kislakástípus nem ideál, csak átmeneti állapotot képez. Általában követelmény minden felnőtt személynek egy külön lakóhelyiséget nyujtani, ha az még olyan kicsi is. Gond fordítandó az égtájak szerinti helyes fekvésre, napos lakóhelyiségekre. Megfelelő

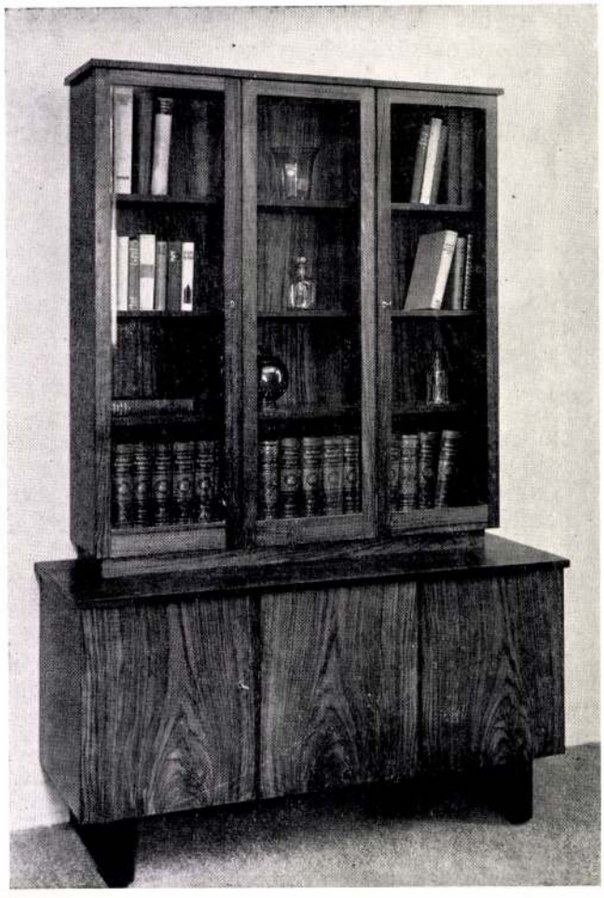

Prof. A. G. Schneck, Stuttgart. Fönt: lakószoba könyvszekrénye. Lent: lakódolgozószoba; a Deutsche Werkstätten sériagyártmányai

szellőzőberendezés mindenképpen szükséges. Ehhez azonban nem kell nagy köbméterszám, hanem olyan építésmód, amely a szükséges ventillációt lehetővé teszi. Az ablakok világításra valók elsősorban és nem szellőztetésre és nem szépítés céljára. A szellőztetést egészen más eszközökkel kell biztosítani. Központi fűtés és melegvízszolgáltatás szintén elengedhetetlenek.

A kislakás olcsó építése a leggondosabb alaprajzorganizálást kívánja minden tervezőtől, térpocsékolás nélkül. Minden életfunkcióra kiterjeszkedő gondos figyelemmel kell méreteznie a lakást. Az építész munkája itt az ablakok és az ajtók jó elhelyezésén, meggondolt nyitási irányán túl a bútorokig terjed, amiknek nemcsak helyét és mennyiségét szabja meg, de bizonyos szekrényféléket már beépítve elhelyezhet a berendezkedők helyzetének igen nagy megkönnyítésére. Némely helyiség el sem képzelhető már beépítések nélkül, ha a gazdaságos helykihasználást teljes értékében megvalósítani akarjuk. Ilyen pl. a konyha, amelynek férőhelyét a régihez képest minimálisra szorították, ami azonban csak úgy volt lehetséges, ha minden bútor és eszköz a használat módjának legmegfelelőbben kerül a maga helyére és közvetlen szomszédaival logikus kapcsolatba.

A kisméretű helyiségekbe kisebb bútorok valók, de több célszerűséggel, mint a régebbiek voltak Egy ismert építész szavai jól jellemzik a helyzet változását; a lakás nem lehet többé, mint a régi volt: egy nagy *láda*, hanem elvben hasonlatos legyen egy raffináltan kigondolt *bőröndhöz*, amelyben a legkisebb helyen mégis a legügyesebben elfér minden. A bútor is, a volt nagy láda lecsökkenhet egy ilyen raffinált be-

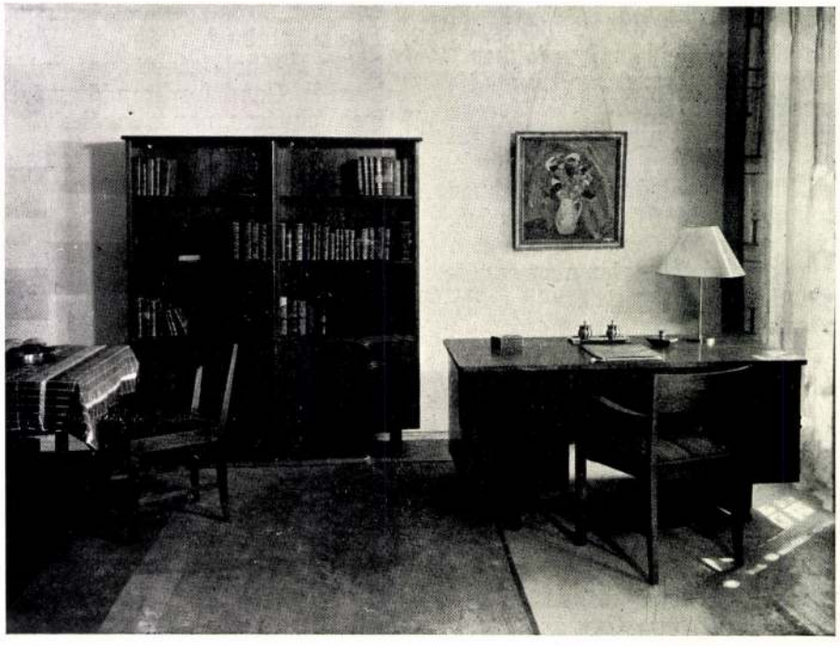

osztásu eszközzé. Azé a bútoré a jövő, amelyik a legkisebb területen, kevés eszközzel, minél több hasznos értéket mutat fel a használatban. Minden mérettöbblet, csak azért, hogy *mutatósabb* legyen a berendezés, igen nagyon drága mulatságnak bizonyult, aminek hódolni egyértelmü értékesebb kultúrális szükségletektől elvonni energiát és anyagi erőt. Pl.: Ha egy kislakás összes bérelt alapterülete 40 m² és ezért valaki évi 600.— pengő bért fizet, akkor, ha csak 3—4 m² alapterületet pocsékol el alkalmatlan, túlméretezett bútorokkal, már ezért évi 45—60 pengő bérvesztesége van. Ugyanis a szép „masszív" kredencért vagy más mammut bútorért formálisan *helypénzt* fizet a lakó saját lakásában és még ráadásul ápolhatja a cifraságokat is rajta (ami minimálisan évi 50—60 munkaóra!). Ilyen módon *csak egy-két túlméretezett bútordarab helye a lakásban annyiba kerül, hogy érte a fizetett pénzen 10 év alatt tulajdonosa már másodszor megvásárolta* készpénzben, bár részletfizetéssel. (20 év alatt már *háromszor* fizette ki ugyanazon bútorért — és így tovább...)

Nemcsak speciálisan a létminimumlakás, de a bérlakás építése és berendezése általában revízióra szorul, mert a városi ember életét legteljesebben meghamisította, azzal az életformával, ami benne kénytelen kialakult. A rossz bérlakás nyujtotta azt a tanulságot nekünk, hogy a lakás *a maga nívóján* mozgatja a benne élőket, akár tetszik ez nekik, illetőleg akár tudják ezt, akár nem. A lakás a lefektetett sín, amin könyörtelen kényszerűséggel fut ide-oda az az életforma, amely a lakást szülte és amit most a lakás csökönyösen konzerválni akar.

A nívótlan, rossz lakásformák gyökeres átszervezése sokak életét vinné a gyógyulás felé. Az a baj, hogy ma még kevesen hiszik el a diagnózist és nem akarnak meggyógyulni, mert nem tudják, milyen beteg életet éltetnek velük a látszólag holt tárgyak.

Kaesz Gyula.

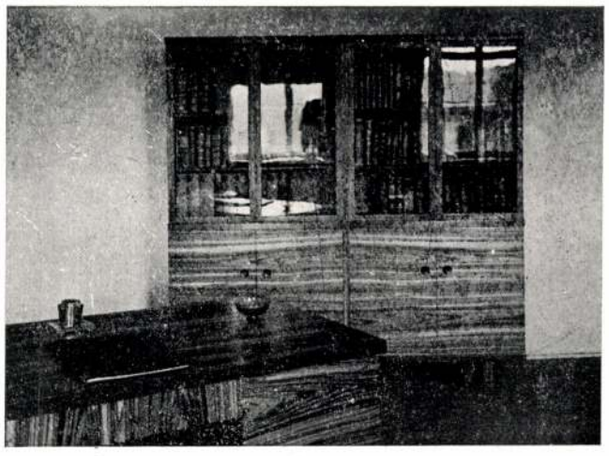

Karl Bertsch: Úriszoba zebranofából, a D. W. szériagyártmánya, Hellerau

Prof. A. G. Schneck, Stuttgart: Mahagóni hálószoba, a D. W. helleraui gyárából

Tervezte: dr. Faludi Jenő, Róma

A római Collegium Hungaricum könyvtári olvasó-íróasztala és lakószoba részlete beépített mosdófülkével. Mindkettő jó példája nemcsak az egyszerű tárgyilagos bútornak, hanem annak a helyes elvnek is, hogy *ma*, a *közpénzen* berendezett állami intézményekbe *korszerű* berendezési tárgyak valók, nem pedig stílusos utánzatok.

A MŰHELYBŐL

Mintázható fa — (Necol)

Ez egy gyúrható, puha műfaanyag, amely finom falisztből és egy alkalmas gyorsan keményedő gyantás kötőanyagból áll. Puha állapotában könnyen formázható és a levegőn hamar megkeményedik. (Innen német neve: plastisches Holz.) Az asztalosiparban leginkább javítás, foltozás, kittelés számára mutatkozik alkalmasnak. Sajnos, néhol — igen helytelen módon — faragott díszítések primitív helyettesítésére is igénybe veszik, ami feltétlenül elítélendő dolog. Merev, száraz állapotában épúgy megmunkálható, mint bármely faanyag: pácolható, polirozható, sőt szegelhető, — nem morzsolódik és könnyen köt, nem faanyagokhoz is. Többféle gyártmány létezik, a német készítmények „*Necol*" néven vannak forgalomban és speciális faipari kellékkereskedések használatra kész állapotban kisebb dobozokban árusítják. (Gyártja: Ludwig *Heisse* G. m. b. H., Berlin—Charlottenburg)

Sárgaréz butorveretek kezelése

A kész veretek először gondosan megtisztítandók. Ehhez iszapolt krétából és szalmiákszeszből kevert pép használandó, amellyel az egyes veretdarabokat be kell vonni, utána kemény kefével lekefélni és végül puha ruhával a tisztítószer utolsó nyomait is ledörzsölni. Ezután az előzetesen gyengén megmelegített darabokat víztiszta zapponlakkal kell bevonni. Vigyázni kell arra, hogy a már megtisztított vereteket lakkozás előtt kizárólag ruhával fogják meg, mert a puszta kezek zsiradéka vagy izzadsága homályos foltokat idézhet elő a lakkozásnál. A veretek színhatása igen könnyen változtatható is, ha a bevonáshoz már megszínezetten kapható zapponlakkot használunk.

Tervezte: dr. Faludi Jenő, Róma

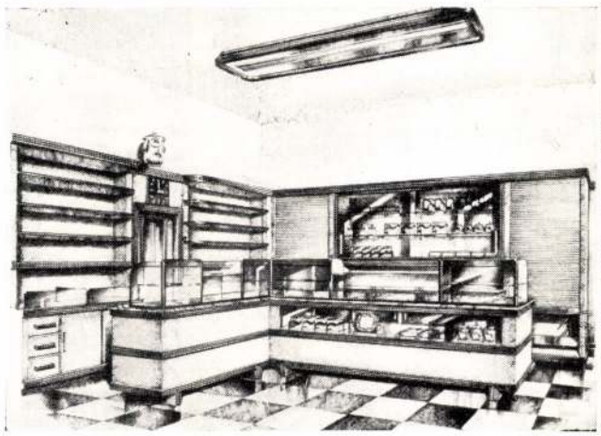

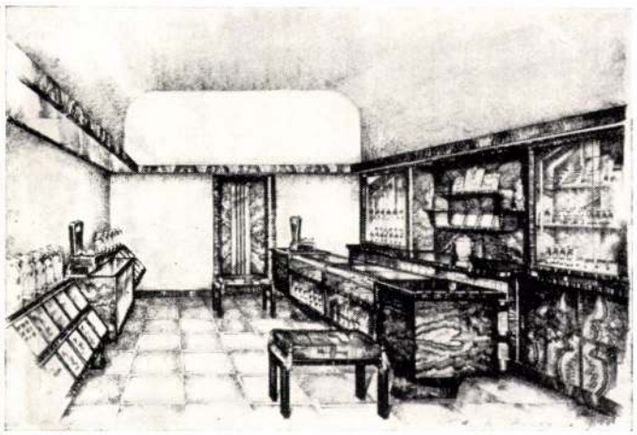

Így néz ki a félreértett modernségű üzletberendezés a divatos formalizmus rabságában. „Modern" fémjelzés alatt nemcsak a lakások berendezésében, de az üzletberendezés téren is dúl a divatdagály, a szemfényvesztő formajáték leszajkózott „kiképzéselemek"-kel. Itt is teljesen félreértették a modern programmot és álmodern divatot csinálnak belőle. A logikátlan áltagozatok játéka, vastaghúsú gömbölyítések, indokolatlan tömegek nyugtalan csoportosításban és az émelyítően dúltrajzú, zagyva, nyugtalan fanemek alkalmazása lehetőleg tükörfényesre politurozva, — ezek a rossz úton haladó berendező-konfekció olcsó „művészi" eszközei. Álművészet az igazi egyszerűség és hormónia helyett.

Kaesz Gyula: Üzletek belső berendezése. A cikk első, 132. oldalát l. a Formák példatárában.

kiló kenyeret is venni. A mai üzlet más igényeket elégít már ki és ahogyan a lakás átalakult a Makart-szobák barlangvasút hangulatából a nagyablakos, világos, egészséges, korszerű otthonná, épúgy formálódik át a mai üzlet is ugyanilyen korszerű elvek alapján.

Azok a régi házak már eltünedeznek a nagyvárosok utcáiról, amelyekben az üzletek boltozatok és vastag falak tömegei mögött fulladoztak, ahol pedig még megmaradnak, ott könnyed kiváltásokkal szabadítják fel a mammutpillérek alól kitáguló üzlethelyiségeket és megteremtik jobb építészeti adottságait a helyes üzletépítésnek. A korszerű elvek szerint épített új házak üzlethelyiségei már teljesen felszabadultak a régi építőtechnika nyomasztó korlátozásai alól és bár az üzlethelyiségek az utcai oldal felé úgyszólván teljesen fel vannak nyitva és így inkább a portál és kirakat kialakításának teljesen új eszközeivel találkozunk, mégis ez az átalakulás a belső berendezésnek is teljes újjászületését hozta magával. Ezekben az új üzletekben már sokkal kevésbbé lehet a régi boltok homályában terebélyesedő elhanyagoltságot tovább tenyészteni; a nagy világosság, a külső nagy üvegfelületek bizonyos fokú kényszere sok mindennek gyökeres megváltozását jelentik. De nem mindennek, ami eddig rossz volt! Az új építés új ugyan sokban, de nem olyan sokban jó is egyúttal! Sajnos, az esetek túlnyomó többségében súlyos térbeli fogyatkozásokat találunk. Az egyébként nem rosszul dimenzionált belső tér tele van a felelőtlen építészeti alakítás kellemetlen kinövéseivel: ki-beugró falrészekkel, ugráló áthidalásokkal, zugokkal, konzolokkal, törésekkel, csővezetékekkel, rossz helyre tett installációs tárgyakkal, stb. stb.-kel és ezek a súlyos akadályok a lelkiismeretes és dolgát értő berendező munkáját valósággal megbénítják és elérendő eredményeit: a jól funkcionáló, harmónikus berendezést jóelőre elcsúfítják a rossz származás szégyenbélyegével.

Állapítsuk meg legelőször is, hogy jó berendezést — legyen az akár lakás, akár üzlethelyiség — csak úgy lehet kialakítani, ha az építészeti adottságok és nyersformák lelkiismeretes és hozzáértő megformálást nyertek, ha a tér, amelybe a berendezés kerül, harmónikus tér, az alakítás számára hasznosítható tér, nem pedig egy szempontok nélküli építés ügyefogyott: „így is jó lesz!" torz eredménye. Aki a berendezés mélyebb titkaihoz nem ért és nem ismeri az alakítás különös törvényszerűségeit, szempontjainak szigorú szisztematikáját, az nem fogja soha elhinni: mennyi bajt okozhat egy rossz helyen elkövetett, akár csak kicsinek látszó térhiba is, amely felboríthatja az egész berendezés organikusságára irányuló építészeti megformálást.

A minden tekintetben kifogástalan, jó alakítású üzletberendezés előfeltétele: a hibátlan, vagy legalább is durva hibáktól mentes térhatás, mert az említett hibák meghiúsítanak minden komoly szándékú berendezőmunkát (olyat értek ez alatt, amely szigorú elveknek és kritikának feltétlenül helytállni képes!) és azt lezüllesztik a komoly hozzáértő irányítása nélkül tákolt, iparos és boltos által közösen „tervezett" berendezések szomorú szintjére; vagy erős építészeti beavatkozást kívánnak, ami persze többletkiadásokkal jár. Sok esetben a berendező rendelkezésére bocsátott teret a kellemetlen adottságok eltüntetése céljából rabitzolásokkal, álmennyezetekkel valósággal újjá kell építeni. Ez a kényszereszköz, ha hasznos és elkerülhetetlen is a létre-

Perspektíva 1935. 6. szám

hozandó belső érdekében, mégsem mondható valami őszinte és „sachlich" építőtechnikának és szigorúan mérve a többi építészeti hamisítás kategóriájába lehet sorolni.

Ha a kiindulást képező belső adott tér jó, vagy helyesebben mondva nagyobb hibáktól mentes, akkor még mindig nem biztos, hogy *arányaiban és térhatásában* „kielégítő". Ha baj van az arányok körül, akkor vegye elő a berendezés építészeti hozzáértését és megfelelő tagozással, színekkel és más építészeti kiképzésbeli eszközökkel hozza létre a harmónikus és határozott karakterű térhatást. Ha bele kell avatkoznia a tér átalakításába, akkor a módosítással létrehozandó új tér jó arányaira és kifejező, jellegzetes megjelenésére még sokkal nagyobb súlyt kell helyeznie, mert ez döntő fontosságú alapját adja a teljesen elkészült berendezés majdani összhatásának. Ilyen főleg a rabitz-, ritkábban kiváltási vagy falmódosítási munkálatokkal együtt ajánlatos az ilyenkor szinte magától kínálkozó és külön alakítási költségek nélkül megvalósítható, eseteg kívánt rejtett világítások, fülkék, beépített bútordarabok falazati és egyéb alapmunkálatait is elvégeztetni.

A rendbehozott térben kezd azután a berendező részletesebb munkájához, amely a mennyezet, falak és padlófelületek anyag és színbeli beállításából és a berendezés bútorelemeinek megformálásából áll.

A mennyezetek felülete az esetek túlnyomó részében fehér színben mutatkozik a legmegfelelőbbnek, burkolóanyagokat egészen ritkán alkalmazunk rajta; gipszsimításon nemesebb mázolás vagy tapétázás az adott technikák mennyezetek számára, esetenként színes kezeléssel. A mennyezetek szoros összefüggésben oldandók meg a világítási berendezéssel, amelynek legnagyobb része a mennyezet felületén helyezkedik el.

A falak mindig az adott eset számára való, változatos anyagokkal és technikákkal nyernek kiképzést: festés, tapétázás, bevonások és burkolatok különféle változataival érhető el a helyiség arculatára döntő külső hatás színben és ritmusban. Itt az egyes üzletfajták rendeltetése, típusa és a ráfordítható költségek szerint annyira sokféle a lehetőségek száma, hogy a megfelelő, legalkalmasabb mód kiválasztása mindig a gyakorlott berendező tapintatára és leleményességére van bízva.

A padló erősen igénybe vett felülete csupán időálló és könnyen tisztítható anyagot enged meg. Persze itt is üzlettípusok szerint kell kiválasztani a legmegfelelőbb burkolóanyagot. Legtöbb üzlet számára a kőnemű anyagokból készült lapburkolat vagy a hézagmentességet adó, jól elkészített linóleum a legalkalmasabb padlózat.

A padló színe az együttes színhatás fontos eleme, abba szervesen beleilleszkedni tartozik és mintájának ritmusa soha ne legyen túlhangsúlyozott dekorativitású. A triviális mintájú, agyontagozott padló rajza súlyos összeütközésbe kerül a berendezésnek rajta álló bútordarabjaival; az összemetsződések idomai értelmetlenül elszabdalják az egész padlófelület teoretikusan kiagyalt mustráját és a hatás nyugtalan, értelmetlen lesz.

Az üzlethelyiségek *helyes megvilágítása* egyre komolyabb problémát ad a lelkiismeretes tervező számára, aki a modern világítástechnika alapos ismerője legyen, ha kifogástalanul akarja beállítani az üzlet sokrétű igényeire szabott világítóberendezést. A folyton fokozódó igények nemcsak az üzlet egészének megfelelő világítására, de egyes bútordarabok külön megvilágítására is irányulnak. Csak az a világítóberendezés tarthat azonban igényt arra, hogy elfogadható legyen, amely teljesen vakításmentes. Az ideális világítás itt is az volna, amelynél látható lámpatest egyáltalán nincsen, csupán a fényeffektus jut érvényre. A rejtett viágítás rendszere ehhez a követeléshez legközelebb áll, sajnos azonban, azzal a nagy hátránnyal, hogy üzeme lényegesen drágább annál, amely koncentrált fényhatású, egyes világítótestekkel dolgozik. Mégis fedetlen izzókörték és nyílt soffiták alkalmazása a legritkábban ajánlható. Jobb ennél: az egyes lámpákat homályosított vagy opálüveglapok mögé rejteni, de azoktól lehetőleg kellő távolságban, hogy az egyenletes fényeloszlás elérhető legyen. Az üzletberendezés leglényegesebb részét a *bútorzat* teszi, amelynek rendeltetése: az áru elraktározása és mutatása, másrészt annak kezelése és árusítása és egyéb evvel kapcsolatos üzleti funkciók lebonyolításának szolgálása. Üzletek berendezése sokkal kevésbbé történhet olyan egységes szempontok alapján, mint amilyeneket a mai lakásnál találunk. Bár az üzletberendezések sokrétű, teljesen divergáló feladatokat képeznek, mégis a modernebbé váló üzletberendezés fejlődése során bizonyos típizálódás körvonalai kétségtelenül felfedezhetők. Olyan mértékű típusképződésről azonban, mint a lakás bútorainál (nálunk még ezek sem igen alakultak ki), aligha lehet még hosszú ideig beszélni.

A berendezés megtervezésének helyes kiindulópontja itt is az a racionális elv, hogy: *a bútor használati tárgy!* Mert az üzleti bútor kialakítása épúgy függ a használat követelményeitől, mint lakásbéli rokonsága, sőt talán még sokkal inkább. Az egyes létesítendő bútordarabok helyes méretezése mindenkor a praktikus szükségletek alapján állapítandó meg. Minden darab megformálásánál alapul kell venni, hogy: milyen hosszú, széles és magas az a tárgy vagy anyag, amelyet benne elraktározni vagy kiállítani kell és főleg hány darab kerül belőle elhelyezésre. Az áruhoz való szigorú alkalmazkodás ellenére a legnagyobb súlyt kell helyezni arra, hogy az összbútorzat viszont *egységes és harmónikus* kialakítást és méretezést nyerjen. Hiba volna minden egyes árucsoport kisebb méretváltozásait olyképpen figyelembe venni, hogy számos, eltérően méretezett, össze nem függő bútordarabból tevődjön össze a berendezés. Ellenkezőleg, a méretrendszer megtalálása után az üzletben egy vezető, általános *formaegységre* kell törekedni, amelynek erőszak nélkül rendelődjön alá a berendeezést képező minden bútoregység. Leghelyesebb a bútorzatot *visszatérő bútoregységekből, elemekből* összeállítani, amelyeket azonban hézag nélkül kell egymáshoz illeszteni. Ez az illeszkedési rendszer természetesen kizár minden fölös-

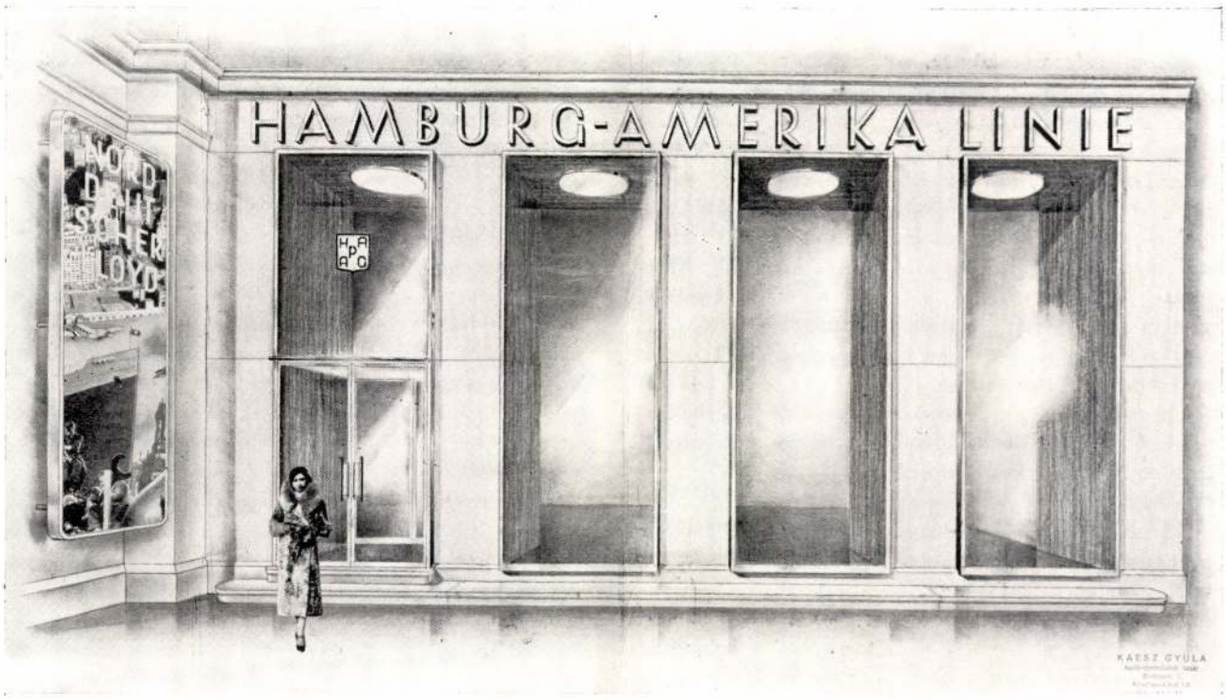

Utazási és idegenforgalmi iroda. Külső és belső kiképzése. Tervezte: Kaesz Gyula. Az üzlethelyiség a legjobb városrészben régi, nehéz kőarchitekturájú épületben van és utcai főrésze magas, szabályos alakú terem, kifogástalan állású ablak- és pillérritmussal, külsőben különösen a nyugodt szabályosság követelményével. A külső kialakítás a homlokzat adottságait teljes figyelembe részesíti, arányait és jó ritmusát alapul veszi. Ebből adódtak a magas fémkeretezett elegáns ablakok, belül faburkolatos bélésfelületekkel; a külső falfelületek márványburkolattal vannak fedve. A belső teret a terv csorbítatlanul használja fel, tágas egységes, jól világított fogadóterem céljaira, felső rejtett világítással, balról kandallóval, hátul üvegfallal elhatárolt irodahelyiségekkel. A belső kiképzés falfelületeinek erős anyag és színbeli ellentétei adnak dinamikát a terem túlegyensúlyos, mozdulatlan térhatásának. A világítás teljes egészében rejtett.

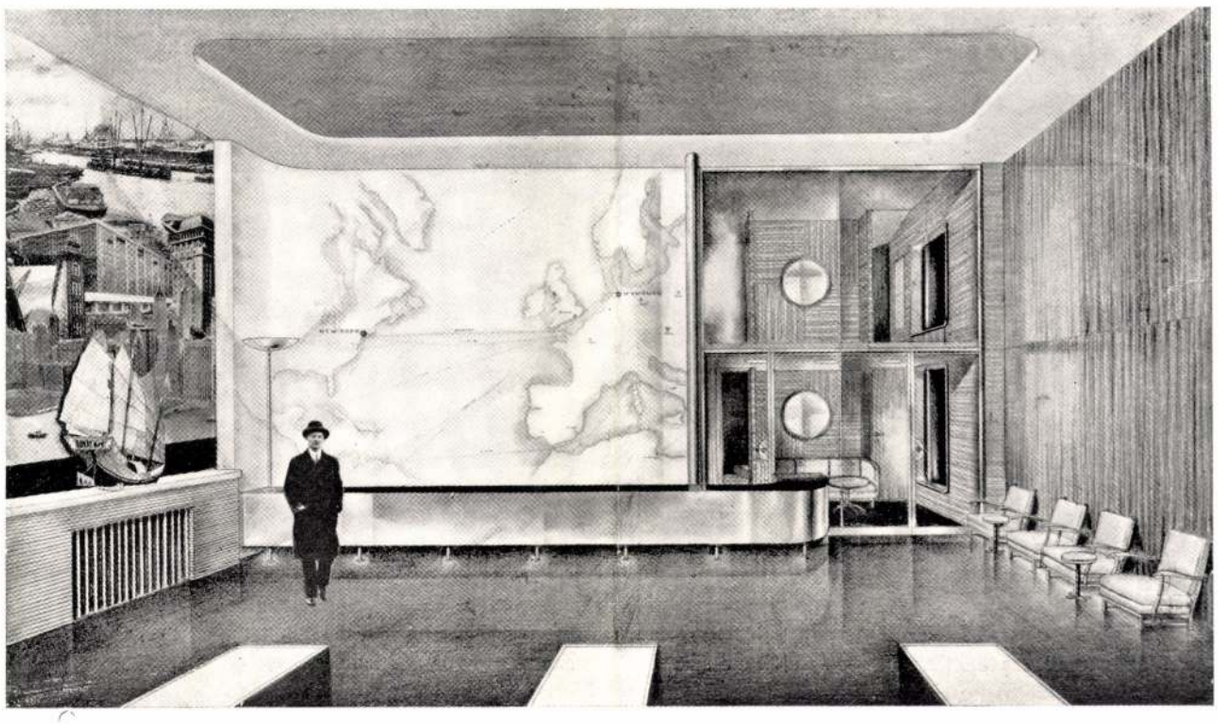

leges tagozatot és kiugrást, sőt bizonyos, egységesen átvonuló alkatrészeket követel meg. (Lábazat, lapvonal, stb.) Hogy az egyes szekrény vagy polcelemek mérete mekkora legyen, azt a helyiség méretéből és az áru természetéből kell levezetni. Zárható szekrényrészek szélessége a normális ajtólapméret többszöröséből származtatható. Maga az árutartó bútor legtöbbnyire a falak mentén helyezkedik el és kialakítása sok változatban szükséges. Könnyű, levegős hatású, kevés áru elhelyezése lebegő polclapokon történhet, amelyeket a falba épített T, L vagy laposvasak fognak alá láthatatlanul. Nehezebb árunak polcos állvány, kényesebbnek, finomabbnak a csukott szekrény felel meg jobban. Az áruszekrény megfelelő mélységméretére kell legjobban ügyelni. Ez teljesen az árutól függ: és 30 cm-től kezdvee egészen 120 cm-ig terjedhet (szövetanyagoknál). A szekrények és pultok vagy asztalok közötti járószélesség használható mérete: 80 cm; viszont a vásárló közönség számára maradó felület minimálisan 200 cm széles legyen.

Nyíló ajtószárnyak üzletberendezéseknél ritkán használhatók, helyettük inkább tolóajtókat kell alkalmazni. Kitűnően beváltak erre a célra a nagyméretű, keretezés nélküli tolóüveglapok. A tolóajtók nagy hátránya azonban az, hogy az általuk zárt szekrények belső terének csak a felét teszik egyszerre hozzáférhetővé és zárásuk nem pormentes. A könnyű tolóüvegajtókat egyszerűen árkolt keményfalécekben lehet futtatni, a nehezebbeket azonban ajánlatos fémtalppal ellátni és golyókon vagy kerekeken mozgatni.

A régi üzlettípus elengedhetetlen kelléke volt a merev és végnélküli pult, amelyet a legtöbb mai üzlet ebben a formájában nélkülözni tud, mert az nem praktikus és a mellett az üzletet keskeny, szűk korridorokra szabdalja fel. Pult helyett inkább több kisebb, különálló áruasztalegységgel lehet felszerelni az üzletet, persze szigorúan csak a szükséges mértékben. Ezeknek a kisebb, könnyebb egységeknek változatos és szükség szerinti különféle kombinálásából az üzlet belső képét elevenebbé és idények szerint térbelileg még kihasználhatóbbá lehet tenni. Ilyen áruasztalok lehetnek egészen könnyű típusú lábas asztalok vagy üvegszekrény-részekkel kombinált, bővebben kihasznált árutartók, esetleg földig zárt, lábazatos, pultszerű testek is, szükség szerint. Lapmagasságuk általában 80—90 cm között jól használható; mélységük 60—70 cm-nél több nem szokott lenni.

Ezek a pultszakaszok adott esetben üveg- vagy rácsfelülettel fedett elülső állványrészekkel szerelhetők fel. (Különösen élelmiszerüzletekben.) Az ilyen felépítmények bizonyos üzletfajtáknál igen szükségesek, de az üzlettér áttekinthetősége szempontjából nem mondhatók éppen nagyon kívánatosnak, nem szólva arról, hogy kétségtelen gyakorlati értékük ellenére könnyen támogatói lehetnek az ismert üzleti áruzsibvásár létrejöttének. Általában tapasztalt hiba az, hogy mert az üzletberendezés tervezése előtt nem organizálják meg kellőképpen a feladatot a különféle árufajták és mennyiségek férőhelyét illetőleg, így az elkészült üzletberendezés gyakran nem szolgálja kielégítően az árukirakás szükségleteit. Ilyen esetben az üzlettulajdonos saját feje szerint „korrigál" a berendezésen: mindenütt újabb árukirakó eszközöket és bútorrészeket tesz hozzá a meglévőhöz, természetesen minden érzék és hozzáértés nélkül és így rövid idő alatt teljesen tönkreteszi az üzlet eredetileg nivós megjelenését, sőt esetleg áruja így kedvezőtlenebb benyomást tesz és túlbuzgósága éppen fordított üzleti eredménnyel járhat. — Hol itt a hiba? — Kétségtelenül ketten követik el: a boltos, aki nem ad előre jól átgondolt, mindenre kiterjedő programmot a tervezés alá és a tervező, aki csak a formalizmus után fut és a gyakorlati követelményeket háttérbe szorítja, vagy nem képes azokat hasznosan értékesíteni.

Az üzletberendezés és annak külső homlokzat-kiképzése egységes, összefüggő kialakítást kívánnak. Ezt azonban ma még, sajnos, kevés helyen találjuk meg. A külső homlokzat, az ú. n.: „portál" mindig a változó divat áldozata szokott lenni. Az ma is, amikor sablonos trükkökkel tömegben gyártják a portálokat lélektelenül reprodukáló cégek. Így született meg az a pesti portáltípus, amely gondolkodás nélkül befalazza az üzletek nyílásainak felső nagyrészét és divatos kulisszát állít a besötétített bolt elé, de bent marad általában minden a régiben.

Az üzlet külső kialakításánál legtontosabb a kirakat és a cégér. Ezeket az üzlet fajtája szerint kellene esetenként finom tapintattal az üzlet érdekei és az utca képe iránt megformálni. Minden otromba divatsablon csak ártalmára van az igazi fejlődésnek. Ahány üzlet, annyiféle módon kíván megoldást belseje és külseje: a kirakat vagy teljesen hiányzik és ablakká alakul át, hogy az egész üzlet képe az utcának feltáruljon; — máskor a kirakat alacsony hátfallal körülzárt — (alacsony áruk nem zsúfolt kirakásához alkalmasan), — hogy fölötte fényt bocsásson be a boltba, sőt bizonyos fokú betekintést is engedjen; — ismét máskor a kirakat teljesen zárt szekrénnyé változik, amely az üzlet terétől teljesen elkülönül.

Természetes, hogy a bolt külső kiképzéséhez époly kevéssé léhet az általános elveken túlmenő szabályokat megállapítani, mint a belső bútorzathoz, mert ezt az előforduló feladatok sokfélesége nem engedi meg. Lényeges csak az, hogy a tervező meglássa a problémát, — a helyes alapkövetelményekből induljon ki — kimerítő program alapján dolgozzon és tartsa magát távol a divat kisajtolt szellemi táplálékától.

Az üzletberendezésnél kétségtelenül még több leleményességre, anyag- és áruismeretre, organizáló képességre, építészeti és kvalitásérzékre van szüksége a tervezőnek, mint lakások berendezésénél, mert csak így tud megbirkózni a feladattal, hogy az eredmény nivós, példaadó és számottevő legyen úgy a gyakorlatiasság, mint a megjelenés kultúráltsága tekintetében.

Kaesz Gyula

Kaesz Gyula

irod

Perspektiva

1935. máj. sz.
66-67. l. (Kis-
butorok, terverte K.
nainos kepjel.)

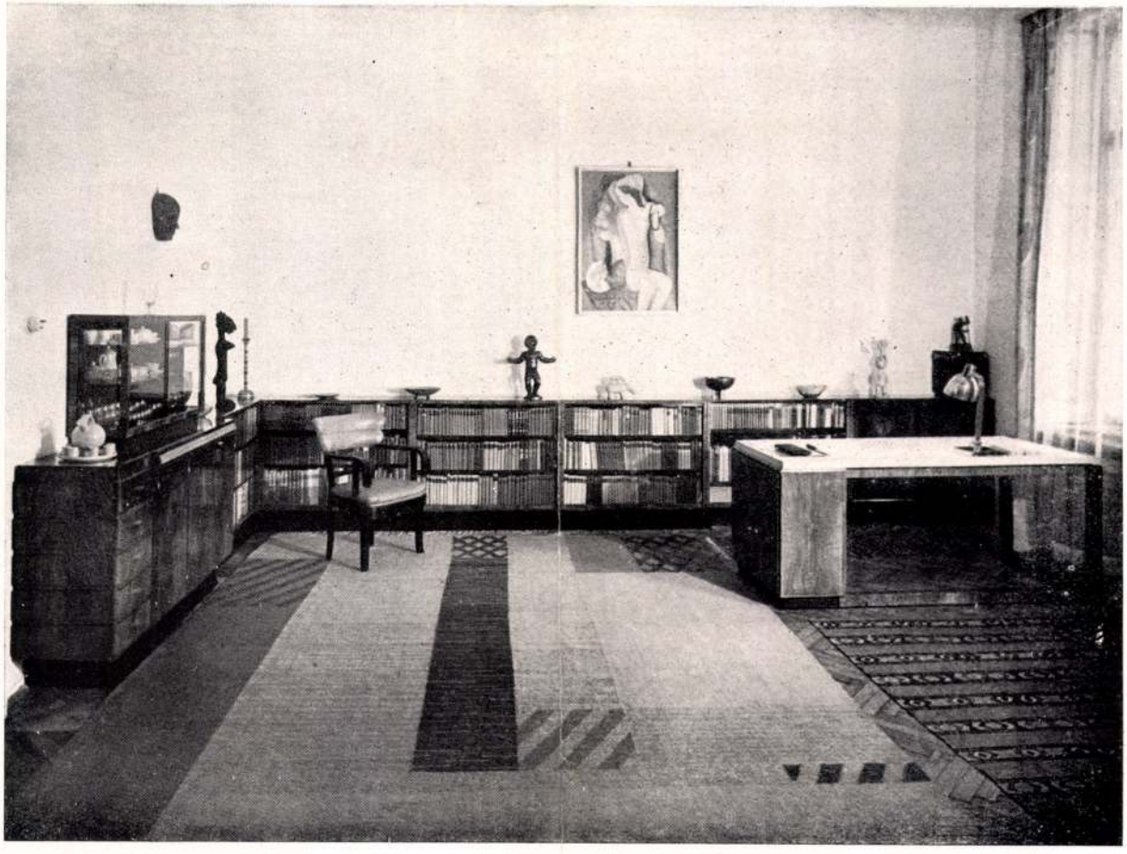

KAESZ GYULA tanár: Kombinált lakó és dolgozószoba.
Horizontálisan elhelyezett, egész falat betöltő, üvegezett könyvpolcsor, bal végén edényszekrénnyel lezárva, jobbról az ablaknál dolgozóasztal. Falak fehér és citromsárga színben; bútorok diófából, fényezve; a szék fekete fa vörös bőrpárnával; kézzel szőtt szőnyegek. Bútorokat Török és Hajdú lakásberendezők készítették. Modern szőnyeget Vértes Árpád készítette. Kézi nyomású vászon szövet függönyanyagot Benyovits Sándor szállította.
Foto Seidner.

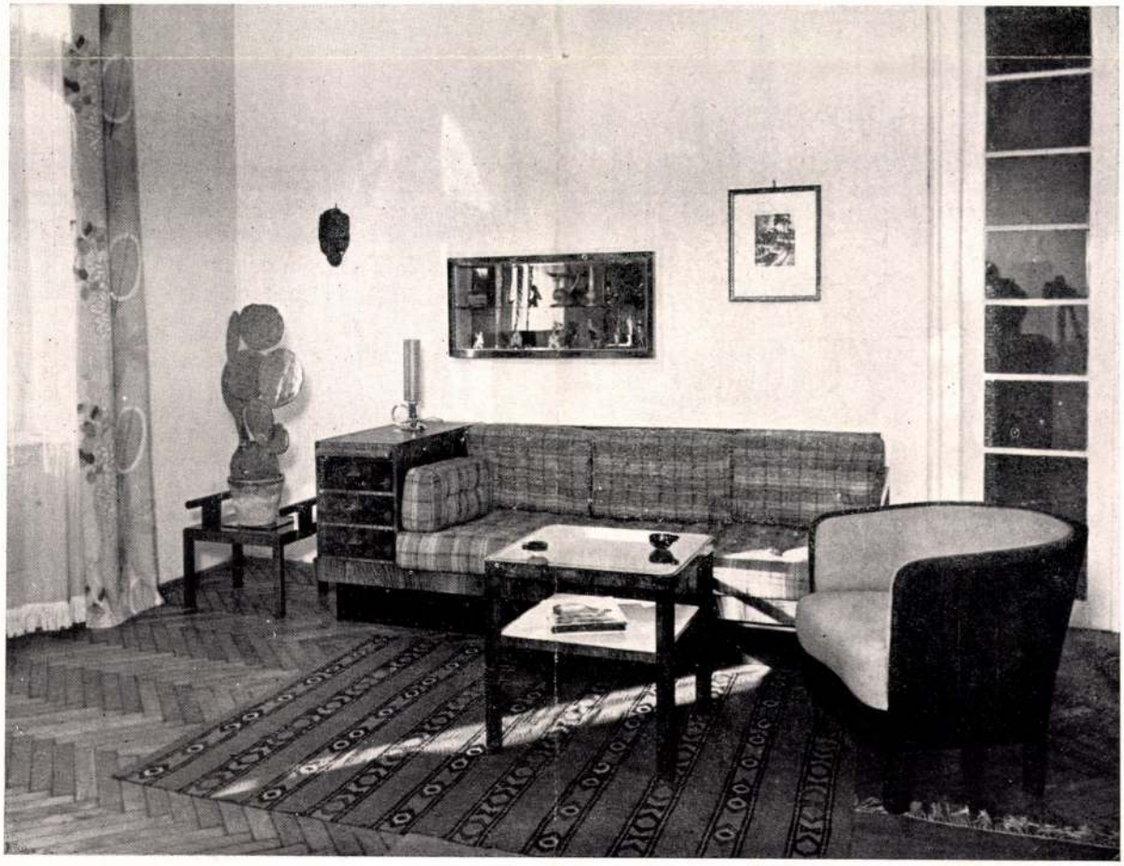

KAESZ GYULA tanár: Részlet a fenti szobából.
Pamlag (éjjel hálóhely), fölötte a vászonfalba beépített lapos üvegszekrény; ülőbútorok kézi szövésű szövettel bevonva; asztal üveglapokkal; függönyök sárga alapon nyomott színes Indanthren vászon, alul hálótüll. Bútorokat Török és Hajdú lakásberendezők készítették. Szőnyeg a Torontáli Szőnyegházból. A kézi nyomású vászon szövet függönyanyagot Benyovits Sándor szállította.
Foto Seidner.

HAMBURGER ISTVÁN:
BÉRHÁZ A HORTHY MIKLÓS ÚTON.

Foto Seidner

A rendelkezésre álló kis beépítési terület dacára alaprajzi elrendezés igen sikerült és gazdaságos.

Növeli a lakások kényelmét a számos beépített bútor: előszobákban garderobe és fehérnemű szekrények, hallokban safe, rádió és telefonfülke, konyhákban beépített edény- és jégszekrény stb. A gáz- és villanórák a lépcsőházra nyíló szekrénykében vannak elhelyezve.

A kivitel igen jó: végig felnyíló harmonika acél toló ablakok, bejárati ajtók diófaborítással és acél tokkal, vastibül oldalfalai menyezetig érő színes kerámialapokkal burkoltak, a vékony falak mindenütt parafaszigetelésűek.

A jól átgondolt részletek, a homlokzati nyílások a síma felületekhez viszonyított helyes aránya, az alkalmazott nemes klinker burkoló-anyag, a szerencsésen megválasztott színek az épületnek egy igen harmonikus nyugodt homlokzati megjelenést biztosítanak.

Ez a bérház jó példája annak, hogyan lehet még manapság is szolidan, művészettel és mégis rentabilisan építkezni.

Építette Dénes és Erős mérnök és építőmester. A portált és acélablakokat készítette Haas és Somogyi rt. Falburkoló csempéket a Lloyd kerámiaipar rt. szállította. A klinker téglák Kőszénbánya s' Téglagyár Társulat Pesten (Drasche) gyárából.

Fent balra és jobbra: Színpadi kosztümtervek.
Lent balra és jobbra: Divatrajzok. Kaesz Gyuláné Lukáts Kató tervei. — Oben links und rechts: Kostümentwürfe. Unten links und rechts: Modezeichnungen. Entwürfe Frau Gy. Kaesz, geb. K. Lukáts. — Above left and right: Stage costumes. Below left and right: Fashion designs by Mrs. Gy. Kaesz, née K. Lukáts.

MAGYAR IPARMŰVESZET
1934. 53, 54, 55. l.

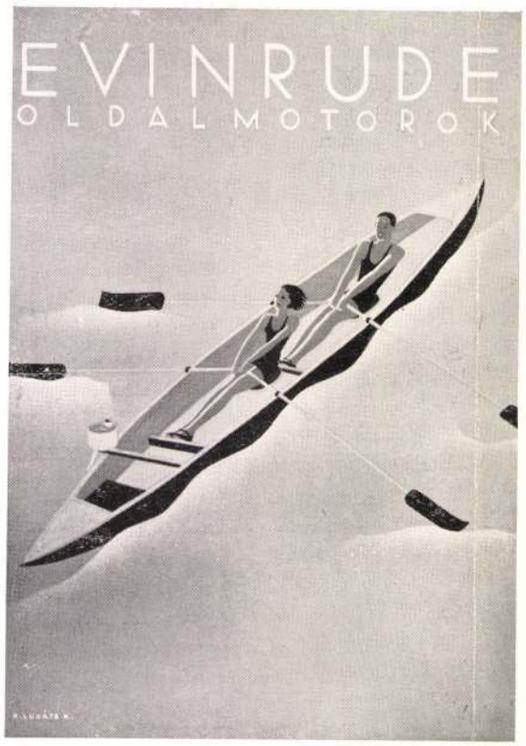

Fent és lent balra: Plakáttervek.
Fent és lent jobbra: Címlaptervek. Kaesz Gyuláné Lukáts Kató művei. — Oben und unten links: Plakatentwürfe. Oben und unten rechts: Titelblattentwürfe. Frau Gy. Kaesz geb. K. Lukáts. — Above and below left: Poster designs. Above and below righ: Designs for title pages by Mrs. Gy. Kaesz née K. Lukáts.

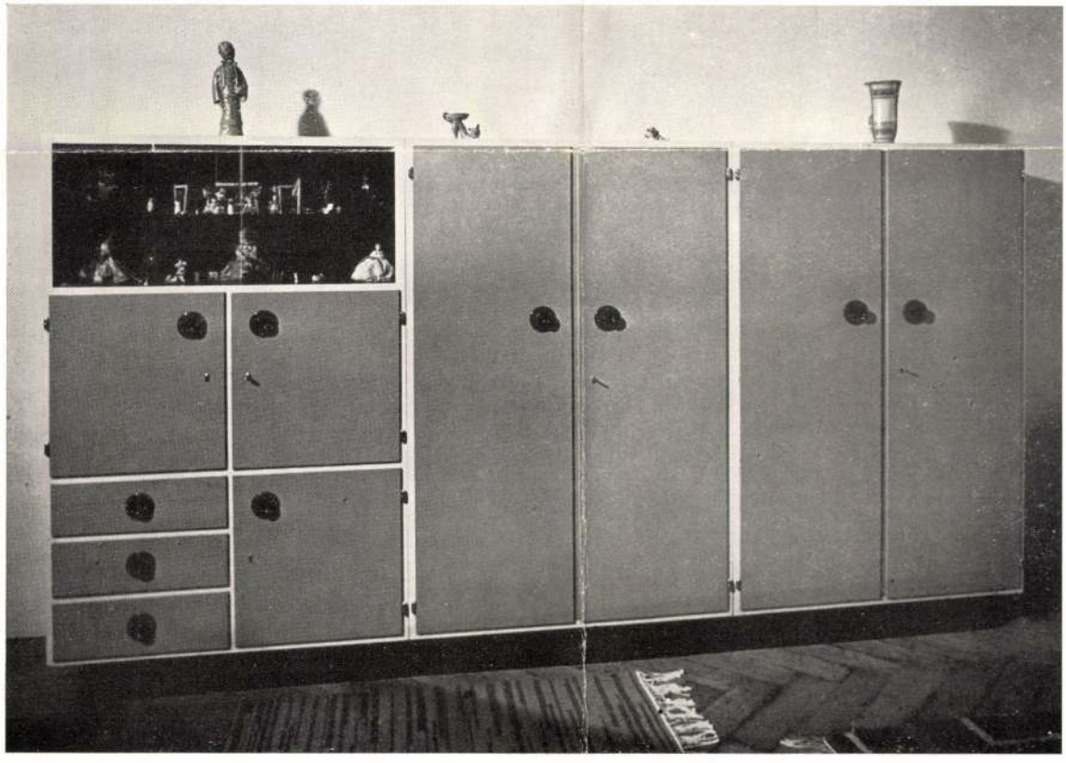

Fent: Kaesz Gyuláné Lukáts Kató plakáttervei. Lent: Gyermekszoba lakkesiszolt ruha- és játékszekrénye. Kaesz Gyula tanár tervei. — Oben: Plakatentwürfe Frau Gy. Kaesz, geb. K. Lukáts. Unten: Lackierter Kleider- und Spielschrank eines Kinderzimmers. Entwurf Prof. Gy. Kaesz. — Above: Poster designs by Mrs. Gy. Kaesz, née K. Lukáts. Below: Nursery: lacquered wardrobe and cabinet for toys. Designed by Prof. Gy. Kaesz.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1934

Fent: Férfiszoba diófabútorokkal.
Lent: Beépített könyv- és írószekrény részlete. Kaesz Gyula tanár tervei. — Oben: Herrenzimmer aus Nussholz. Unten: Detail eines eingebauten Schreib- und Bücherschrankes. Entwurf Prof. Gy. Kaesz. — Above: Library with walnut furnitures. Below: Part of book-case with writingdesk built into the wall. Designed by Prof. Gy. Kaesz.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Kaesz Gyula

NÉPSZAVA

1966 FEB 12.

— Az V. magyar iparművészeti kiállítás anketját tartják a TESZEK Művészklubban február hó 14-én délután. Perneczky Géza művészettörténész tart bevezetőt, Kaesz Gyula iparművész vezeti az ankétot.

sunk volt ...

esedés

Emlékülés az iparművészeti oktatás centenáriumán

Kaesz Gyula

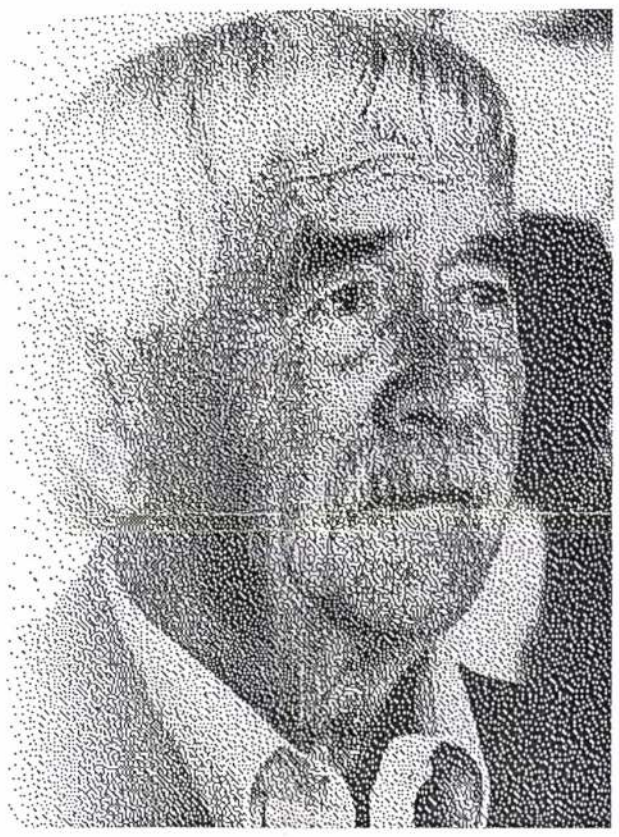

Borsos Miklós

Pogány Frigyes

Program:

10.00 Schrammel Imre rektor
Megnyitó

10.05 Mezei Ottó:
Az iskola története 1896-tól 1949-ig

10.25 Gulyás Dénes:
Az egyetem története 1949-től napjainkig

10.45 *Kávészünet*

11.00 Beke László:
Kaesz Gyula, Borsos Miklós, Pogány Frigyes és a magyar iparművészeti oktatás

11.20 Kiss Éva:
Kaesz Gyula életműve

11.40 Fekete György:
Kaesz Gyula a tanítvány szemével

12.00 Megnyitja: Scherer József rektorhelyettes
Kaesz Gyula, Pogány Frigyes és Borsos Miklós emlékkiállításának megnyitója

12.10-13.00 *Ebédszünet*

13.00 László Gyula:
Borsos Miklós művészete

13.10 Schrammel Imre:
Borsos Miklós, a mester

13.30 Ujfalussy József:
Művészet a mindennapokban

13.50 Ernyey Gyula:
Pogány Frigyes a teoretikus és iskolateremtő

14.10 Vámossy Ferenc:
Pogány Frigyes hagyatéka

14.30 Király József:
Példaképek, értékek és a szakma

14.50 Müller Ferenc rektorhelyettes:
Hallgatói pályázat meghirdetése
A 90 éves Kepes György tiszteletbeli egyetemi tanár köszöntése

15.00 Schrammel Imre rektor
Zárszó

Tölgyfa Galéria

16.30 *10 éves a Menedzserképző Intézet – a menedzser diplomák ünnepélyes átadása*

17.00 Megnyitja: Müller Ferenc rektorhelyettes
A 100 éves iparművész oktatás helyszínei – kiállítás megnyitó

1996. december 10.-én a Magyar Iparművészeti Főiskola dísztermében

KAES2 Gyula

A gazdasági kabinet a lakásépítés szociális támogatásáról

Tartható az ígért infláció

A KSH legfrissebb adatai szerint júniusban a havi inflációs emelkedés hirtelen megugrott, mértéke 1,7 százalékot ért el. Ez a viszonylag magas havi mérték abból adódik, hogy az elmúlt hónapban az élelmiszerárak jelentősen emelkedtek, főként a burgonya ára. Ezt *Akar* László, a Pénzügyminisztérium politikai államtitkára közölte a gazdasági kabinet ülését követően. Szerinte ez abból származott, hogy az *új burgonya ára túl magas* volt, valamint bizonyos érdekcsoportok előzőleg rávették a kormányt, avatkozzon be a régi krumpli piacán. Ám Akar László úgy véli, tarthatóak a kormány inflációs előrejelzései, vagyis a fogyasztói árak emelkedése az idén 18 százalékos lesz.

A kabinet napirendjén szerepelt a kockázati tőketársaságokról szóló törvénytervezet. Várhatóan változik az önkormányzatok szabályozásában a címzett és céltámogatások odaítélésének rendszere. Volt egy olyan javaslat, hogy a helyi önkormányzatok 200 millió forint alatti értékű fejlesztéseinek esetében ne az Országgyűlés hozza meg a döntést, a megyei területfejlesztési tanácsok határozzanak a támogatások odaítéléséről.

Néhány ponton változik majd a *lakáscélú támogatásokról*, azaz a szociálpolitikai kedvezmények odaítéléséről szóló kormányrendelet. A jogszabályba bekerül egy olyan pont, hogy a lakáscélú hitelhez csak akkor adható költségvetési kamattámogatás, ha a kamat nem haladja meg a pénzügyminiszter által meghatározott kamatszintet. A második változtatás az lesz, hogy a jövőben akkor lehet majd igénybe venni ilyen szociálpolitikai kedvezményt, ha a lakásépítő legalább annak összegével azonos értékű áfás számlát tud bemutatni.

Dilemmák

Cseh és magyar mítoszok

Az utóbbi időben az igazság szellemének kísértete látszik belengeni Csehországot. Kiváló hazai gazdászaink döntő hányada az „igazság pillanatának" eljövetelét érzi, persze a káröröm minden látszatát elhárítva magától: ő már évekkel ezelőtt látta a csehek szomorú sorsát, s példájuk azt az ugyancsak szomorú tételt bizonyítja, hogy nem lehet „elkerülni a fájdalmas reformokat", továbbá, hogy egyetlen jó út van, s ez az, amit „mi" (illetve – el a királyi többessel! – a közgazdászelit) választottunk. De nézzünk mélyebbre!

Szegény csehek egészen különös helyre kerültek a hazai nyilvánosságban. Igen elgondolkodtató az a helyzet, hogy a parlament külön vitára méltónak tartotta a cseh intézkedések tárgyalását. Csehország – függetlenül attól, hogy miként is vélekedünk a rendszerváltás óta követett gazdaságpolitikájáról – a magyar politikusok, a politikai befolyással rendelkező gazdászréteg lelkiismeretét mély rétegeiben birizgálja. Némileg ahhoz hasonlóan, ahogy Kína örökös gondot okoz nekik. Meglehetősen hisztérikus rohamot vált ki minden olyan – egyes nyugati gazdászok által képviselt – felfogás, mely szerint a „kínai út" sikeresebbnek bizonyult a „kelet-középeurópai útnál". Kína „összeomlását" egy-két éve a nyugati sajtó is mindennap várta, a gazdaság „túltulajdonosokat teremtett – mondják a magyar közgazdák. S ez a mi nagy kincsünk (meg a működő tőke). A problémák a cseh gazdaságban – többek között, de mégis legfontosabb elemeként – a magánosítás cseh stratégiájának helytelenségét hozzák felszínre szerintük. Nem teremtődtek „igazi tulajdonosok", szemben a magyar helyzettel. (Az OECD álláspontja szerint viszont *nincs legjobb út*: a magyar és a cseh privatizációs módszernek egyaránt vannak előnyei és hátrányai.)

Lehetséges, vannak annak jelei, hogy a társadalmi költségekben való gondolkodás helyét a cseheknél is átveszi, át fogja venni a *szűk látókörű profitszempont*, ahogy nálunk (s amire oly büszke a magyar elit), ami azt fogja diktálni, hogy az állam nyakába varrják a költségeket, bocsássanak el, s hogy a haszon a kiváltságos *kisebbségnél* képződjön. De ha ez meg is fog történni, sokkal jobb társadalmi kondíciók, a társadalom alsó és középrétegeinek magasabb szervezettsége, ellenálló képessége mellett történhet meg, nem függetlenül az általuk választott úttól.

Jólét és munkanélküliség

Azt állítom, hogy az igazságnak nincsen pillanata, s egyáltalán nem igazol visszafelé semmit (a Bokros-program egyetlen konkrét intézkedését sem). Mindez persze nem azt jelenti, hogy a csehek által követett út lenne az „igazi", de ráadásul náluk ezt egy dinamikusan növekvő, nálunk pedig egy jószerivel pangó gazdaság érte el.

A mi közgazdászaink bagatellnek tartották azt a csehek részéről hangoztatott érvelést, miszerint a cseh exportot nem a leértékelés hiánya, hanem *a pangó német konjunktúra ültette le*. A Bokros-program radikális, inflatórikus leértékelése széles közgazdászrétegek meggyőződését fejezte ki azt illetően, mi is a helyes exportösztönző politika. Mindenesetre meggondolandó ezek után az ennek ellentmondó (illetve annak látszó, mivel Csehországban minden csak „látszat") tény, hogy a cseh export volumene 1997 első négy hónapjában már mintegy 13 százalékkal *nőtt* (igaz, több mint három százalékkal elmaradva az import mögött), holott lényegi koronaleértékelésre nem került sor, viszont valóban javultak a nyugat-európai exportkilátások (ami mellesleg szólva a többi közép-kelet-európai ország számára is meghatározó).

Mondják, hogy mi már a Bokros-csomaggal helyretettük „strukturális problémáinkat". De mi is történt a Bokros-csomag óta a beruházásokkal, amelynek alakulása talán valamit mutatni tud arról, hogy változott-e valami a termelőeszközök tekintetében? 1995-ben és 1996-ban a beruházások szintje visszaesést mutat, azaz az 1994-es szint alatt volt tavaly. 1997-ben várjuk azt, hogy elérjük az 1989-es szintet (amit a

Törvényjavaslat a gazdasági társaságokról

Drágul az alapítás

Egyszerűbb ügyintézést és áttekinthetőbb szabályozást ígér a gazdasági társaságokról, valamint a cégbírósági eljárásról szóló törvényjavaslat. Ez utóbbi 98 százalékban az EU társasági jogi irányelveit érvényesíti – mondta *Gadó* Gábor igazságügyi helyettes államtitkár, aki pénteken sajtótájékoztatón ismertette a kormány által első olvasatban csütörtökön elfogadott törvényjavaslatokat. A kormány várhatóan az *ősszel* nyújtja be a parlamentnek a két törvénytervezetet.

Sárközy Tamás professzor, a kodifikációs bizottság elnöke a gazdasági társaságokról szóló törvényjavaslat egyik eredményeként említette, hogy a gazdasági társasági formákra vonatkozó közös szabályokat egy helyen, az első részben foglalja össze. Fontos változás, hogy a minimális törzstőke mértéke a kft.-k esetében egymillió forintról hárommillió forintra, az rt.-knél pedig tízmillióról húszmillióra emelkedik. A törvényjavaslat új intézményként vezeti be a dolgozói üzletrészt.

Inota nyert Ajkán

Az Inotai Alumínium Kft. lett az Ajkai Alumíniumipar Kft. 90 százalékos üzletrészének értékesítésére kiírt pályázat nyertese. A privatizációs szerződést pénteken az eladó, a Hungalu Rt. képviseletében *Orbán* Mária vezérigazgató, a vevő nevében pedig *Szőke* Tibor, az Inotai Alumíniumipari Kft. képviselői írták alá. Az új tulajdonos vállalta, hogy a társaságot *legalább tíz évig még működteti*, és a szerződés mellékletét képező üzleti terv szerint öt éven belül négymilliárd forintot fordít beruházásokra a hárommilliárd forint értékű környezetvédelmi ráfordításokon kívül.

A rendkívüli közgyűlés döntött a tőkeemelésről

Befektetői pénzintézetet hoz létre a Postabank

(Folytatás az 1. oldalról)

A banknak refinanszírozó funkciói változatlanul megmaradnak, a többi között így kapcsolódik majd a portfóliókezelő centrumhoz. Dr. Princz Gábor elmondta azt is, hogy sok befektetésre *kényszerűségből* került sor, hiszen a hitelezett partner nem tudott fizetni, s áthidaló megoldásként lett ott tulajdonos a Postabank. Főleg február óta gyorsult fel az a tevékenység, amelynek eredménye a befektetések mobilizálása, illetve ennek megfelelően a kereskedelmi banki profil erősítése. Az elnök-vezérigazgató e folyamat részeként említette *az állam és a bank közötti portfóliócserét, melynek érdemi részére a közeljövőben kerül sor*. E lépések a bank érdekeit szolgálják, de közös cél az értékegyezőség teljesülése is. Minden bizonnyal igen hamar kialakul a befektetési banki külön vállalkozás, vélhetően a pénzintézet brókercégére alapozva, s ennek megfelelően a Postabankban erősödni fog a klasszikus kereskedelmi banki funkció. Dr. Princz Gábor bejelentette: *az S. B. Wartburg svájci–angol cég elkészült azzal a Postanbankról szóló dokumentummal, amellyel Európában, Észak-Amerikában és a Távol-Keleten megkeresi a pénzintézet potenciális befektetőit.*

A közgyűlés szavazatával szentesítette a mostani tőkeemelést. A felügyelőbizottság elnöke a májusi rendes közgyűlés döntése értelmében jelentést tett a zárt körben megpályáztatott könyvvizsgálói megbízatás elnyerőjéről. A testület a *Deloitte and Touche Könyvvizsgáló és Tanácsadó Kft.* árajánlatát ítélte a legkedvezőbbnek.

A közgyűlésen, immáron napirenden kívül *Lakatos* János, a Postabank Értékpapír Rt. elnök-vezérigazgatója arról tájékoztatta a részvényeseket, hogy a közelmúltban egy befektetői megbízásnak eleget téve postabankos elsőbbségi részvényeket vásároltak fel, illetve cseréltek törzsrészvényre. Eszerint 24 400 elsőbbségi papírért 242 millió forintot fizettek ki, törzsrészvényből 3900-at adtak el és 4200-at vettek. Érdekes adat: 60 millió forint törzsrészvény vásárlására kaptak megbízást, s most már igen jó árfolyama van az OTC-piacon a Postabank-papírnak, hiszen 105 százalékon lehet venni.

(g. l.)

Az *Állami Pénz- és Tőkepiaci Felügyelet* véleménye a Postabank helyzetéről megegyezik azzal az állásfoglalással, amit az Országgyűlés gazdasági bizottsága a héten alkotott meg. Valahányszor a felügyelet nyilvánosan értékelte a Postabankot, mindig azt hangoztatta, hogy alapvető üzletpolitikai váltásra van szükség a pénzintézetnél – mondta ifj. *Nyers* Rezső, az ÁPTF elnökhelyettese pénteken egy háttérbeszélgetésen.

Nyers Rezső utalt arra, hogy a jogelőd Állami Bankfelügyelet '96-ban első ízben tartott átfogó vizsgálatot a Postabanknál, ezt a felügyelet megbízásából az Arthur Andersen Nemzetközi Könyvvizsgáló cég végezte. A vizsgálat megállapította, hogy a bank rendkívül gyors növekedése számos problémával is együtt járt. Nyers Rezső az akkori bankfelügyeleti határozatokról szólva kifejtette: felhívták a pénzintézet figyelmét arra, hogy a hangsúlyt a gyors növekedéssel szemben a pénzintézet jövedelmezőségére kell helyezni. Aláhúzta: az akkori, az Arthur Andersen cég segítségével végzett felügyeleti vizsgálat *nem* tárt fel olyan tényt, hogy a Postabank tőkehelyzete alapjában megrendült volna. Az elnökhelyettes azzal is egyetértett, hogy az állam szerepet vállalt az idén a Postabank helyzetének rendezésében.

6. BUDAfEST
Nyári Opera- és Balettfesztivál
1997. augusztus 7–16., 19.00 óra
Magyar Állami Operaház

A maradék

Már szinte hagyomány, hogy az éves költségvetési alkukat követően a kultusztárca vezetője arról számolhat be, ismét a maradékelv érvényesült. Amint azt a hét közepén tartott kulturális bizottsági ülésen *Magyar* Bálinttól megtudhattuk, a kultúra a jövő évre került a kiemelt területek közé, sőt a várhatóan 112 milliárdból gazdálkodó minisztériumban az elosztás során az oktatással szemben még hátrányba is kerül. Ezen nem is lehet csodálkozni. Ha ugyanis a tárca komolyan gondolja, hogy jövő szeptembertől útjára indítja az iskolákban a nemzeti alaptantervet, akkor arra, hogy pótolja eddigi késlekedéseit, bizony sokat kell még költenie.

Mi lesz tehát a kulturális életnek azokkal a területeivel, amelyek jövőre nem kapnak kiemelt figyelmet? Mi lesz azokkal a művészeti területekkel, közművelődési intézményekkel, könyvtárakkal, múzeumokkal kultúrházakkal, együttesekkel, amelyeknek, mert hangjuk nem jut el a sajtóig vagy a minisztériumig, még a mostaninál is kevesebb jut? Sokuknak néhány tíz-, százezer forint kell ahhoz, hogy kifizessék a villanyszámlát, a terembért, egy kicsit gyarapodjanak, és legalább ne érezzék magukat teljesen mellőzöttnek és feleslegesnek.

Ha megszületnek végre a kulturális szaktörvények, megszűnik az az áldatlan állapot, hogy a Pénzügyminisztérium döntheti el az éves alkuk során, mennyit szán a kulturális életre. De a törvények késnek. Megalkotásuk, úgy tűnik, csak a kulturális élet szereplőinek áll érdekében. Azoknak, akik végre már nem azzal szeretnének foglalkozni, hogy pályázatokat fogalmazgatnak, szponzorok után futnak, hanem azzal, amihez valóban értenek.

(hanthy)

Istenek hírvivője?

Nem és nem csitul a vihar az újonnan létesülő kereskedelmi televíziók körül. Nem azon háborognak, hogy ki kapta meg a jogot kereskedelmi tévé indítására, hanem hogy ki nem kapta meg. Az *Íris* nem kapta meg, mondják, és ez égbekiáltó bűn. Világbotrány. Ha meggyőznének érvekkel, adatokkal, bizonyítékokkal a háborgók, tán én is közéjük állnék dühöngeni kicsinykét; Arthuro Uihoz hasonlítanám a kereskedelmi televíziókra pályázó társaságok pályaműveit értékelő testület (ORTT) elnökét, és átkokat szórnék a hét parlamenti pártból legalább hatra, mert küldötteik révén – egyetlen SZDSZ-es tartózkodással – szinte egyhangúlag, nemzeti konszenzusra jutva „kigolyózták" a *Central Europian Media Enterprises* (CME) magyarországi megbízottját a televíziós privatizációból. De mivel sehol egy nyomós érv, egy biztos szám, egy cáfolhatatlan adat, csöndben maradok. Nem dühöngök, nem apellálok, hanem megpróbálom magam feltenni azokat a kérdéseket, amelyeket a felháborodottak nem tesznek fel, noha a józan elme ki nem kerülheti őket, ha harag és részrehajlás nélkül kíván véleményt alkotni a médiaháború legújabb fejezetéről. Megkérdezem például, miért olyan fontos a Kelet-Közép-Európában már tekintélyes médiabirodalmat kiépítő cégnek, hogy Magyarországon is ő legyen a „nyerő", hiszen hosszú távon csak veszteséget hoz ez a vállalkozás, ebben kivétel nélkül mindenki egyetért. Tovább akarja növelni egy voltaképpen bizonytalan sorsú magyar vállalkozással azokat a veszteségeit, amelyekről ORTT-semleges amerikai lapok cikkeznek hónapok óta? Azután: hol a biztosíték arra, hogy hazai médiaviszonyaink közé bele tud illeszkedni az a külföldi vállalkozás, amely a miénknél lényegesen egyszerűbb médiatörvényekkel rendelkező országokban is állandó vita, mi több, parlamenti „dörmögés" tárgya?

Baló György azt állítja, az ő személye miatt lett vesztes a CME Magyarországon. Talán igaza van. A cseheknek azonban Baló nélkül is elegük van a CME kereskedelmi adójából, amit odát nem is Írisnek hívnak, hanem Novának.

Egyáltalán mit jelent e szó: íris. Kérdezte valaki? Pedig a név sem elhanyagolható egy mindenáron hódítani akaró televíziós csoport megjelölésekor. A latin szó, amely nálunk többek között egy szép virágnak is a neve, nemcsak szivárványt jelöl, hanem mitológiai figurát is: *istenek hírvivőjét*. Vajon mifelénk mely isteneknek szeretne hírnöke lenni az Íris televízió?

(lőcsei)

A Magyar Nemzet galériája

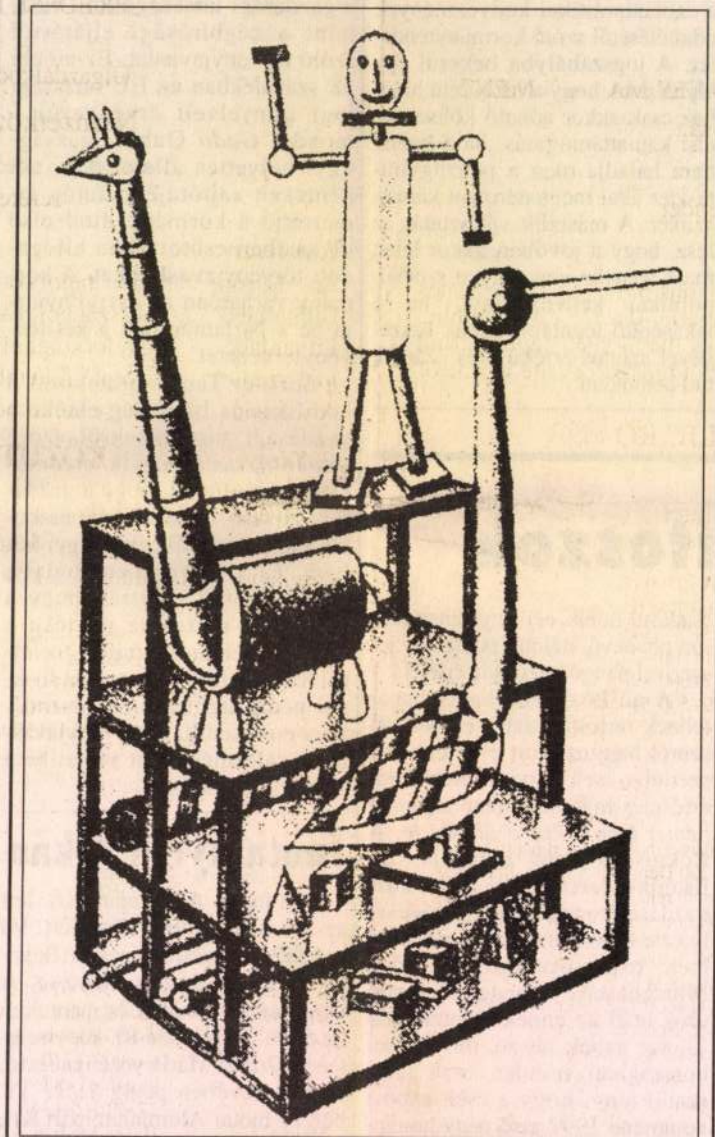

Kaesz Gyula belsőépítész iparművész száz esztendeje, 1897. július 13-án született Budapesten. Akár jelképesnek is tekinthetjük, hogy ugyanabban az évben adták át az Iparművészeti Múzeum palotáját, és a falai között a szervezett iparművészeti oktatást is akkor indították el. Az eltelt száz évből Kaesz Gyula derekasan kivette a részét, harminckilenc esztendőt töltve az intézmény keretei között mint tanár, majd mint az iskola rektora. Mint az egyszerű sorból jövő művészemberek többsége, tiszteletre méltó idealizmussal törekedett a nagy tömegek igényeinek felébresztésére. Tisztességes elképzelései vajmi kevés megértésre találtak a kizárólag anyagi haszonra, vagy ami még rosszabb, hamis politikai jelszavakra figyelő társadalomban. Berendezési elvei a skót iskolát, formavilága a bécsi art deco mintáit követték, bútorainak kivitelében az amerikai séker szekta termékeinek puritán, de gondos következetességére ismerünk. Kaesz Gyula növendékek tucatjait bocsátotta útra, születésének századik, halálának harmincadik évfordulóján az épületeken tomboló üres formalizmust, talmi pazarlást látva mégis úgy tűnik, hiába dolgozott.

Nyugdíjkontroll

Nagy jelentőségű és – legalábbis jó ideig – visszafordíthatalan döntést hoz jövő kedden az Országgyűlés, ha kimondja az igent a nyugdíjreformra. A kérdés csupán az, hogy e vegyes házasságra kimondott „boldogító igen" a majdani nyugdíjasokat miként boldogítja?

A Pénzügyminisztérium államtitkára mindesetre – a honatyák felelősségére apellálva – már előre áldását adta a kormány által proponált, tőkefedezeti elemet is tartalmazó modellre. A kabinet a parlamenti vitából eddig még nem szűrt ki olyan mélyen szántó érveket a vegyes rendszerrel szemben, amelyek eltántoríthatják eredeti szándékától. Az ellenzék – mondják koalíciós körökben – nem állította valós alternatíva elé a törvényhozást.

Az előzetes normakontrollhoz aláírásokat gyűjtő ellenzéki honatya a kincstári optimizmust sugalló nyilatkozatok ellenére nyilván másként értékeli a vitában elhangzottakat. Talán mert más a mindenkori ellenzék alkotmányos fülhallása? Mindesetre az ellenzéki frakciók jövő hétfőn döntenek arról: kérnek-e előzetes normakontrollt a nyugdíjtörvények alkotmányos aggályokat keltő pontjairól – nyilatkozta a *Kis* Gyula MDF-es képviselő, miután összegyűlt a kellő mennyiségű aláírás.

Fontos kérdések nincsenek tisztázva: a félszázat meghaladó aláírás fölött valójában ki rendelkezik (ki a beadvány ura?), s a „gyűjtő" (ha meggondolja magát) visszateheti-e azt a fiókba. És a képviselő maga sem rejti véka alá: „egyelőre még fontolgatják, elküldik-e az indítványt az Alkotmánybíróságnak."

Mi tagadás, van rá oka. Nem szeretnék ugyanis, ha a végszavazás elhalasztása azt a képzetet keltené a nyugdíjasokban, hogy bizonytalanná válik a nyugdíjemelés és az özvegyi nyugdíjak kiterjesztése – tépelődnek most az időzítéséről a beadvány felelős őrzői, hezitálásuk okát adva. Sajnálatosnak tartva, hogy nem maga a kormány kért előzetes normakontrollt. Ezzel ugyanis – érvelnek, némi politikai naivitással, a kabinet presztízse fölött aggódva – elkerülhető lett volna, hogy a parlament utólag kényszerüljön megváltoztatni az alkotmánysértőnek minősülő rendelkezéseket.

No, de nem állna e súlyos dilemma előtt ma az ellenzék sem, amennyiben a hét elején nem jár olyan átütő sikerrel parlamenti obsturkciója. Hétfőn, mint tudjuk, ügyrendinek látszó szócsata bontakozott ki a parlament plenáris ülésén az előzetes (képviselői) normakontrollról, de már akkor élni lehetett a gyanúperrel: a vita tétje nem az, hogy sikerül-e megvétózni az alkománybírósági törvény aktuális módosítását. Inkább az, hogy így esetleg még blokkolni lehet a nyugdíjreform zárószavazását.

Most tehát ismét az ellenzék térfelén pattog a labda. Ha akarja, a képviselő-testület alig több mint egynyolcada ez egyszer a 72 százalékos többségnek – az utolsó pelnáris ülésen – alkotmányos leckét adhat. A dilemma adott, a válaszra azonban még várni kell. Mert bár a parlament nyári ülése véges, az obstrukciós lehetőség végtelen. S feltehetően ezt a kormány is tudja.

A nyugdíjtörvény sorsáról folyó zajos politikai vitákkal szemben a közvéleményt nyilván jobban foglalkoztatja, hogy mi kerül a nyugdíjcsomagba? A kormány szerint alaptalanok azok az állítások, amelyek szerint az új rendszer miatt kezelhetetlen hiány keletkezne az államháztartásban. Igaz, hogy a tőkefedezeti rendszer kötelező, a polgár azonban szabadon dönt, hogy melyik nyugdíjpénztárt választja.

Egyetlen kérdést hagyott – érzése szerint – a kormány nyitva: az új rendszerben azok a 47 éven felüliek se járjanak rosszabbul, akik rövid szolgálati idővel és alacsony jövedelemmel rendelkeznek. Persze alighanem harsányabb össznépi vita tárgya lesz maholnap a villamoson, a piacokon is, hogy „mi számít bele a nyugdíjba". Lesz, aki „csak" az Alkotmánybírósághoz fordul – mások panaszukkal elmennek akár a sóhivatalba. Megkezdődik nyugdíjtörvény társadalmi normakontrollja.

Bodnár Lajos

100 éve született Kaesz Gyula

1897. július 13-án született Kaesz Gyula. Az építész Petőfi téri lakóhelyén emléktáblát helyezett el a Kaesz Gyula Baráti Társaság, a Magyar Iparművészeti Főiskola, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete és a Kaesz Gyula Faipari Szakmunkásképző Intézet.

Az alábbiakban Mikó Sándor emlékező beszédét idézzük.

Kedves Kollégák, kedves Vendégeink, Barátaink!

A tisztelet és a szeretet hozott ide bennünket, hogy megemlékezzünk tanárunk, tanítómesterünk, **Kaesz Gyula** születésének 100. évfordulójáról.

Ezt a megemlékezést egy emléktábla felavatásával is maradandóvá kívánjuk tenni.

Úgy gondoltuk és éreztük, hogy akik tanítványai voltunk, ezzel is kifejezzük hálánkat és tiszteletünket Mesterünknek, akitől a szakmai ismeretek, a hivatásunk mellett az emberséget, a tisztességet és a jól végzett munka örömét és becsületét is megtanultuk.

Élete és munkássága, meghatározó egyénisége nagy hatással volt a magyar környezet, lakáskultúra, a hazai bútortervezés és bútorgyártás fejlődése.

Megszakítás nélkül 39 éven át volt tanára a Magyar Iparművészeti Iskolának, majd Főiskolának, 1952-től 1958-ig annak főigazgatója.

Belsőépítészek, bútortervezők nemzedékeit nevelte fel. Tanítványai később tanársegédei, majd tanártársai lettek, majd tanszékvezető egyetemi tanárként folytatták azt a nemes munkát, amit Kaesz Gyula megalapozott.

Egyénisége, sokoldalú tevékenysége bizonyára hozzájárult ahhoz, hogy a Magyar Iparművészeti Főiskola fennállásának is 100 éves évfordulójára emlékezhetünk.

Szimbólumnak is szép, hogy ez az évforduló egybeesik Kaesz Gyula születésének 100. évfordulójával is.

Elméleti és gyakorlati tevékenységével aktív részt vállalt a Magyar Iparművészeti Tanács létrehozásában és elfogadtatásában.

Évtizedeken át tagja volt a hazai tárgykultúra fejlesztését szolgáló, a terveket és termékeket bíráló bizottságoknak, iparesztétikai tanácsoknak. Alapító tagja volt a Magyar Képző- és Iparművészeti Szövetségnek és a Magyar Építőművész Szövetségnek is.

Mindenütt harcolt a giccs, a hazugság, és az üres művészkedés ellen.

Oktató, nevelő és szakírói tevékenysége mellett kormeghatározó jelentőséggel bírtak tervei alapján kivitelezett bútorai, komplex lakásbelsők, irodák, cukrászdák, bankok, közösségi helyiségek kialakításai. Hazai és rangos külföldi, nemzetközi kiállításai (milánói triennale, párizsi világkiállítás, magyar népművészeti, kézműves és külföldi könyvkiállítások sora).

Az évtizedeken át tanított és fejlesztett bútortörténeti anyagot feldolgozva megírta nagysikerű, több kiadást is megért és ma is keresett „Ismerjük meg a bútorstílusokat" című gazdagon illusztrált könyvét.

Munkássága elismeréseként 1956-ban Munkácsy Mihály díjjal majd Kossuth díjjal tüntették ki. 1965 évben érdemes művész címmel ismerték el tevékenységét.

Kötelességünknek éreztük Kaesz Gyula emléktábláján felesége, Lukáts Kató grafikusművész nevét is feltüntetni, aki közel fél évszázados házasságuk alatt mindvégig hűséges és méltó társa, szellemi partnere volt.

Amikor **„A kisember"** elment, ahogyan ezt Kató néni mondta, kötelességszerűen gondoskodott, hogy a kor és iparművészet történeti értékű tervek és írásos dokumentumok méltó kezekbe kerüljenek és fennmaradjanak az utókor számára.

Az emléktábla felavatásának ünnepi perceiben tisztelettel emlékezzünk **Kaesz Gyula** emberségben és művészi hitben gazdag, tiszta személyiségére.

Emlékezzünk:

– törékeny alkatára,
– erős és szilárd jellemére,
– bölcsen mosolygó, biztató szemeire,
– a mindig halk, de mindig a lényegre mutató korrektúrájára,
– a 0,3-as pix ceruzájával csodálatos érzékenységgel megrajzolt befordulóélekre és csomóponti áthatásokra.

Emlékezzünk **a tanár úrra**, az iskolateremtő mesterre, aki egy egész szaktársadalmat nevelt és teremtett meg.

Élete és munkássága példaképül szolgál még ma is és remélem az elkövetkező időben is az utódok számára. Akik ezt a szép hivatást, a fa szeretetét választották és választják életcélul, emlékezni fognak Kaesz Gyulára és tanításaira.

Hasonló gondolatok jegyében tartottunk emlékülést a közelmúltban a Magyar Iparművészeti Főiskolán.

A múlt héten az 1975 óta Kaesz Gyula nevét viselő Faipari Szakközépiskola és Szakmunkásképző Intézetben emlékeztünk meg névadónk születésének 100. évfordulójáról, amit egy gondosan szerkesztett és tartalmas kiadvánnyal is gazdagítottak Kaesz Gyula életét és munkásságát bemutatva. Köszönet érte az intézetnek és a szerkesztőknek.

Hasonlóképpen köszönetemet fejezem ki mindazoknak, akik az emléktábla létrehozását elősegítették, a Kaesz Gyula Baráti Társaságnak, a ház tisztelt lakóinak, ahol kérésünk szíves megértésre és fogadtatásra talált.

Befejezésül egy szomorú kötelességemnek kell eleget tenni. Haiman György – szintén Kaesz Gyula növendék – aki az emléktábla felállítását megálmodta, ezt az ünnepi alkalmat már nem tudta kivárni, pedig nagyon akarta. Tragikus hirtelenséggel itthagyott bennünket. A tábla tervezése volt utolsó tettkedése.

Köszönöm, hogy elfogadták meghívásunkat, megtisztelő részvétüket és figyelmüket.

Mint Bécs belvárosa

Beszélgetés Pócsfalvi Csabával

A lakáskérdés mindig is sok vitát kiváltó és indulatokat gerjesztő téma volt, nem csak az ötödik kerületben. Nálunk azonban a kerület zártsága, az elöregedett lakásállomány és a fokozatos üzleti negyeddé válás sok speciális problémát vet fel. Pócsfalvi Csabát, az ötödik kerületi önkormányzat egyéni képviselőjét, a Szociális és Lakásgazdálkodási Osztály Elnökét, a kerületben megoldásra váró kérdésekről, lehetőségeiről és terveiről kérdeztem.

– Mekkora és milyen állapotú a kerület lakásállománya?

– A kerület lakásainak körülbelül a 76%-a száz-százötven éves. 1914-től 1945-ig valamivel több, mint tíz százaléka, a felszabadulástól napjainkig pedig egy számjegyű százaléka épült a lakásoknak. Ez az építési szokásokról is sok mindent elmond. A lakások általában nagy alapterületűek, nagy belmagasságúak és bizony az épületgépészet, a csatornahálózat, a víz-, gáz-, villanyvezetékek helyenként igen elavultak. Ha körülnézünk a belvárosban, a gyönyörű szép homlokzatok mögött szinte háborús romokat találunk. Ez jellemző a házakra és mitől lenne más a lakások helyzete? A háború előtt a kerületben az összkomfort fokozat ismeretlen volt, cserépkályhával, kandallóval fűtöttek. Ami pedig a lakások számát illeti: 1989-ben 18600 lakás volt, amely majdnem 70000 embert jelentett. Most 36000 ember él itt, ami nem azt jelenti, hogy eltűntek a lakások a kerületből. A lakások megvannak, csak funkciót váltottak. Azt állítom, hogy ez a világ valamennyi city-jének a problémája. Amikor kialakul a városmag, akkor történik egy beözönlés, bejönnek ide a polgárok és a polgárokat kisegítő személyzet, és természetesen minden city centrumává válik az oktatásnak, az államigazgatásnak, az egyházaknak, kereskedelemnek. Ugyanakkor én nem hiszem, hogy szükségszerű a city-ben ez a külső-belső migráció, hacsak nem akarunk egy alvó várost csinálni. Igaz, hogy az itt élők sokszor megfizethetetlennek érzik a belvárosi létet, és olyan nagy a csábítás, hogy eladják a lakásukat és vegyenek érte mondjuk két kisebbet a város más kerületeiben (miközben még pénzük is marad), hogy sokan kiköltöznek. Attól félek, lassan nem lesz választópolgár. Ennek érdekében a legfontosabb, amiről a szociálpolitikának is szólnia kell, hogy megőrizzük a polgárságot. El kell dönteni, hogy mekkora az a lakossági létszám, amelyet megfelelő körülmények között el tudunk látni. Kiket akarunk, milyen komfortfokozatú lakásokba, milyen szolgáltatásokkal, mennyiért, egyszóval a lakásgazdálkodásnak az is a feladata, hogy a lakosság összetételével foglalkozzon.

– Mekkora most ez a lakásállomány?

– Maradt körülbelül kétezer lakás. A feladatunk egyrészt egy szociális kezelés, tehát fiatal házasoknak vagy bárkinek, aki nem tud lakáshoz jutni, a segítése, amely tulajdonképpen egy átmeneti megoldást jelent. A másik az, hogyha tömbház rehabilitációkat akarok csinálni, akkor valahová költöztetnem kell az embereket. A harmadik pedig, hogy tartalékként mindig kell lennie lakásoknak, ha bármilyen szerencsétlenség történik. És el kell dönteni, hogy ezeknek a lakásoknak a száma mennyi, és utána húzzuk le a rolót és tegyük ki, hogy megtelt. Még mindig becsületesebb forma, mint a zug-lakáskereskedelem vagy az a „mizéria" ,amely jelen pillanatban a lakásokkal kapcsolatban zajlik.

– Hogyan képzeli el a kérdés megoldását?

– Az első és a legfontosabb feladat, hogy az úgynevezett „nem lakás céljára szolgáló helyiségek", irodák, raktárak, üzletek kapcsán befolyó díjakból meg kellene csinálni, hogy körülbelül úgy nézzünk ki, mint Bécs belvárosa. A következő évben ebből a 100 milliárd forint körüli bevételből szisztematikusan el kell kezdeni a házak külső-belső renoválását és aztán lehet privatizálni. Másrészről fontosnak tartanám annak a felmérését házanként, hogy ki lakik ott, ki nem lakik ott, rengeteg ugyanis a be nem jelentett lakó, külföldiek, bűntanyák vannak, a lakók pedig egyszerűen nem mernek szólni. Vissza kellene állítani a lakókönyvet, jó lenne, ha a házmesteri lakásokkal nem üzletelnénk, hanem valóban házmestert adnánk.

– Az egyedi méltányossági ügyekkel kapcsolatban Ön a testületi ülésen kvázi tudathasadásos helyzethe került. Mint egyéni képviselő terjesztette be ezeket a méltányossági kérelmeket, és ugyanakkor mint bizottsági tag kérte saját magának a leszavazását.

– Az első önkormányzati testületi ülésen én tettem egy esküt, amelyben az állt, hogy a törvényt betartom és betartatom. Az a helyzet, hogy a testület által hozott határozat az kötelező, de ugyanennek a testületnek joga van megváltoztatni is a határozatát. Nekem mint egyéni képviselőnek jogom van beterjesztőként is azt mondani, hogy szavazzon le engem a kerület. Részemről ez egy rekontra lépés volt bízva abban, hogy végül is a testület nem a lakosságra, hanem rám haragszik. Azt gondoltam, hogy most valami olyat mondok, amitől haragudni fognak rám, de talán jót tesznek a lakossággal. Az a baj ezekkel az ügyekkel, hogy amennyiben az önkormányzat segíteni akar azzal, hogy lakáshoz juttatja a kérelmezőket, ezt csak nagy veszteségek árán tudja megtenni. Tehát valami alapvető baj van a rendszerben, amely abból eredhet, hogy nem vagyunk képesek hosszútávon egy egységes elgondolást véghezvinni, következetesen működtetni, hisz mindig csak választástól választásig gondolkodunk. A problémák kisebb mértékben jelentkeznének, ha a tavalyi évben általam beterjesztett és a testület által elfogadott lakáskoncepció gyakorlati megvalósítása nem késne. Én akkor a kivitelezési tervet tekintve és anyagi szempontból is egy teljesen kidolgozott koncepciót fogadtattam el, amely magában foglalta a tetőtér beépítéseket, a házmesteri lakások megoldását, a szociális alapú lakáskiadások kérdését, a nem komfortos lakások komfortosítását és a szabadpiaci lakásvételt. Ez akkor belekerült volna durván 800 millió forintba. A mostani számításaim szerint ez az összeg már 1 milliárd 800 millió forint körül lenne, hisz folyamatosan kumulálódik, mindig jön hozzá újabb kiadás. Minél inkább várunk, annál inkább megoldhatatlanná válik a feladat.

– A Bercelen (Nógrád megye) lévő ingatlannak a tervezett megvásárlása is része ennek a koncepciónak?

– Bercelen hihetetlenül olcsón lehetne, ha csak tavasztól őszig is harminc-negyven idős embert elszállásolni. Jó levegőn, egészséges körülmények között lennének. Kihelyezett erdei szeretetotthonnak is tekinthetjük. Felfedeztünk több ilyen ingatlant is, amelyektől nagy méretük miatt a vidéki önkormányzatok igyekeznek megszabadulni. Nekünk pedig nagyon sok az idősünk, akik egyrészt a Vadász utcai nyugdíjasházban, másrészt pedig talán ilyen vidéki ingatlanokban tudnának olcsóbb, kellemesebb otthont találni maguknak.

– A mostanában aktuálissá vált lakás-előtakarékossági rendszerről mi a véleménye?

– Nem rosszak ezek, de akinek ennyi pénze van, az könnyebben is juthat lakáshoz. Fiatal házasok például állami, önkormányzati támogatásokat is kaphatnak a saját lakáshoz jutás érdekében. Tegyük fel, van a fiatal házasoknak valamennyi megtakarított pénzük. Első házasként az államtól 150 ezer forint vissza nem térítendő támogatást kaphatnak. Ezen kívül körülbelül 5-600 ezer forintot ad az önkormányzat hosszú távú, kamatmentes kölcsönként. És ez nem segély, hanem önerőből jutottak lakáshoz.

– Mennyire borúlátó a lakáskérdéssel kapcsolatban?

– Azt hiszem nem kell elkeseredni. Akkor kellene elkeseredni, ha egyáltalán nem látnánk kiutat, ha minden irányból fal venne minket körül. Én egyre inkább látok olyan embereket, akik megfelelő szociális érzékkel és pártokon fölül álló gondolkodásmóddal rendelkeznek. Hiszen legalább olyan nagyszerű érzés belvárosinak lenni, mint egyik vagy másik párt elkötelezettjének.

Kós Krisztina

Hungária Hirlapnyomda Részvénytársaság melléklete
Kaesz Gyula tanár
Ujévi kártyák

Magyar Grafika
1928. 11-12 sz.

Kasz Gyula

Kaesz Gyula

Tükör 1933. 1. szám

69. l.

Foto Seidner

Kaesz Gyula: Tálaló asztalka

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Kaesz Gyula

MAGYAR NEMZET

1962 NOV 30

Üvegkiállítás a Kossuth Klubban

Szerény *üvegművészeti kiállítás* nyílt csütörtök este a Kossuth Klub Múzeum utcai helyiségében, a TIT és az Iparművészeti Tanács rendezésében. *Major* Máté akadémikus megnyitójában a modern tárgykultúra hazai állapotát jellemezte, *bírálva azokat, akik kevéssé segítik, hogy legalább azok a színvonalas üvegtárgyak eljussanak a közönséghez, amelyeket az ipar már elő tud állítani.* A továbbiakban *Kaesz* Gyula belsőépítész vetített képekkel kísért előadásában történeti áttekintést nyújtott az üveg művészetéről.

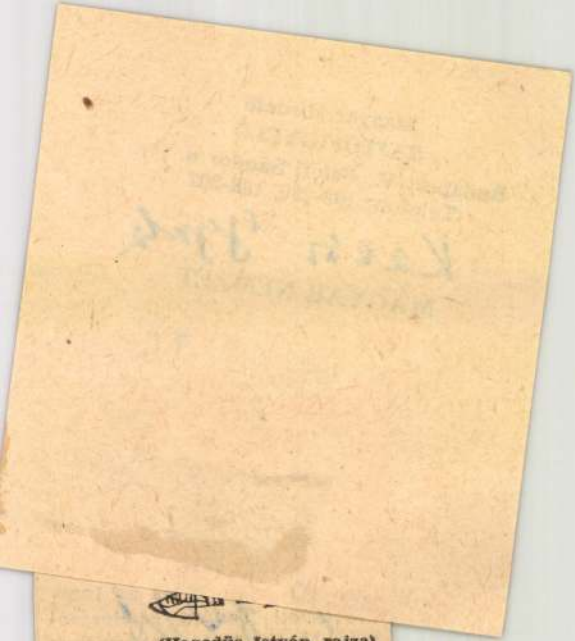

(Hegedüs István rajza)

ött Budapesten
si rend kialakítása

íblát cserélnek ki a fővárosban

Krisztina körút, az Alkotás utca, a Villányi út, a Karolina út, a Bocskai út, a Schönherz Zoltán és az Irinyi József utca. Ezenkívül főútvonalnak számít a Dózsa György út a Váci úttól a Thököly útig, a Róbert Károly, a Hun

Pomorzytajsz, r. k.

142

Kaesz Gyula

névtelenül megjelent könyve

Felvidéki Kereskedelmi Bank, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank leányintézete sérhára Kassán H.-és c. n.

Könyvkáramban

Somogydöröczke, ev.

142

<Kacsa Gyula>

könyve

<> Iparművészet és iparművészeti nevelés.

H. és é. n.

Könyvtárambon

1971 JAN 11

1021

Kaesz Gyula

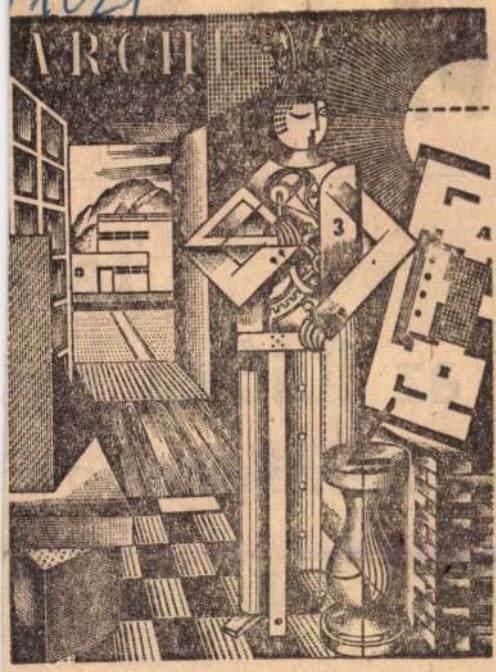

KAESZ GYULA:
Az építész dilemmája. 1930.

— Doktor úr, ugye nem halt meg?
— De. Ott. Rögtön.
— Mikor született?
— 1948-ban.

Aztán hallod, hogy belefulladt valaki a víztárolóba. Egy másiknak gőz csapódott a pufajkája alá... Tizenöten megégtek.

— Nem igaz! Húsz perce sincs, hogy itt volt a szobánkban!
— Láttam! Saját szememmel láttam!
— Nem igaz...

Kicsit távolabb, ahonnét kamerával még jól befogható az építkezés, a térdig érő, poros margaréták között egy férfi vág át. Állványt cipel, homlokáról ömlik a veríték. Németül kiabál, integet, hogy menjek odébb. Elhelyezi az állványon a felvevőgépet, letérdel a margaréták közé, belenéz.

— Szép! — kiált föl elégedetten. — Nagyon szép!

A szerzőnek a Magvető Kiadó gondozásában Erőterek címmel megjelent kötetéből.

MAGYAR PAPÍR

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Terv az 1016-os kor

Beszélgetés a C

1970 májusában tartották a papíripa országos tanácskozását. A tanácskozás — sikerült, a hivatalos vélemények alapjá nélkül állíthatjuk, hogy egyike volt az jellegű tanácskozásai közül a legsikeres kor az 1967-ben hozott 1061. Kormányha ti végrehajtását elemezték, vitatkoztak r

Most a múlt év májusa óta eltelt idő jellegzetességeit ismertetjük, valamint az munkát. Az ifjúság élete, problémái — eléggé hangsúlyozni — az egész társadal tak.

A papíripari fiatalok tanácskozása szakban sok minden történt s bizonyára cok is a sikerek mellett. Szeretnénk, ha Vállalat két legnépesebb KISZ-szervez munka továbbgondolásra, véleményformá a fiatalokat. Ezentúl — bizonyos időköz retnénk egy-egy teljes oldalon, foglalkoz júságot érintő kérdésekkel, amelyek értél hozzá a vélemények és ellenvélemények

A papíripar jövője, a fiatalság jövőj régebbi írásunkban, idézve a vállalat gaz jének szavait. Lapunk ennek a gondolatn ben szeretne az ifjúságot érintő problém adni.

A Csepeli Papírgyár KISZ-végrehajtóbizottságának titkárával, *Bizják Józseffel* beszélgettünk a papírgyárban folyó munkáról, a gondokról, a felada-

és tömegsz igyekszünk hogy egy-eg kevesebbet

(Kaesz Gyula)

cikke

( ) Családi ház Budain. Terverte Kozma Lajos. Új Építészet 1947. 315–320. l.

Kaesz Gyula

Schubert Ernő

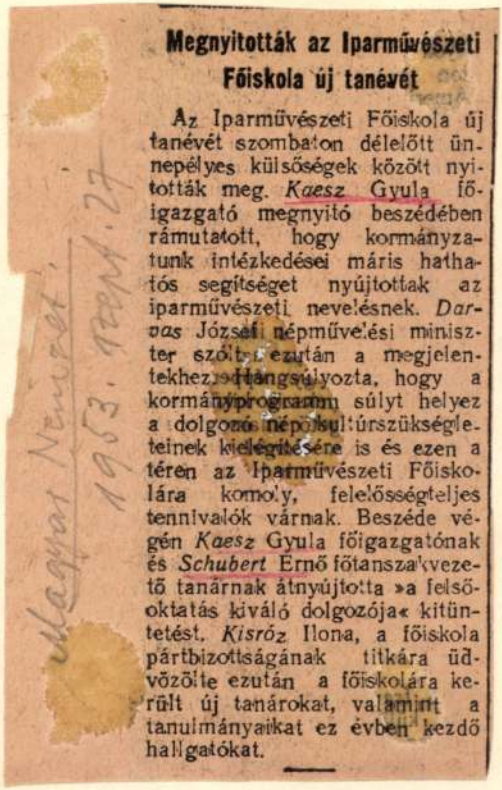

Megnyitották az Iparművészeti Főiskola új tanévét

Az Iparművészeti Főiskola új tanévét szombaton délelőtt ünnepélyes külsőségek között nyitották meg. *Kaesz* Gyula főigazgató megnyitó beszédében rámutatott, hogy kormányzatunk intézkedései máris hathatós segítséget nyújtottak az iparművészeti neveléshez. *Darvas* József népművelési miniszter szólt ezután a megjelentekhez, hangsúlyozta, hogy a kormányprogramm súlyt helyez a dolgozó nép kulturszükségleteinek kielégítésére is és ezen a téren az Iparművészeti Főiskolára komoly, felelősségteljes tennivalók várnak. Beszéde végén *Kaesz* Gyula főigazgatónak és *Schubert* Ernő főtanszakvezető tanárnak átnyújtotta »a felsőoktatás kiváló dolgozója« kitüntetést. *Kisróz* Ilona, a főiskola pártbizottságának titkára üdvözölte ezután a főiskolára került új tanárokat, valamint a tanulmányaikat ez évben kezdő hallgatókat.

Magyar Nemzet, 1953. nov. 27.

2594 3szám.-

A Kal

megye legujabb

./. sagnak hivat

megküldöm.-

Budapest

A miniszt

Dr

mi

Tévedések játéka

Szombaton megindul az Esti Ujság új rejtvényjátéka, a „Tévedések játéka". Bibó Lajos kezdi meg a sort „Tur" című gyönyörű novellájával. A kiváló író novellájának cselekménye Szent István korában játszik, hatalmas erővel rajzolva meg a pogány magyarság küzdelmét a feltörő kereszténységgel. Bibó Lajos legjobb írásai közül való ez a kis novella, amely az Esti Ujság játékának bevezető akkordja lesz. És ezúttal, az első alkalommal megkönnyítjük kissé a játék résztvevőinek munkáját: bejelentjük, hogy a novella szövegében és Pesthy István illusztrációiban összesen négy tévedés rejtőzködik. Harminckilenc további tévedést kell majd felfedezni a többi kilenc novellában és azoknak illusztrációiban, a második novellától, Dallos Sándor novellájától kezdve azonban már senkivel sem közöljük, mennyi a tévedések száma egy-egy novellában. A rejtvényjáték résztvevői saját erejükre lesznek utalva a szerzők és rajzolók ellenőrzésének munkájában.

Amint már bejelentettük, az új szórakoztató játék háromszáz jutalomdíjának szétosztásánál az elért eredmény lesz az egyetlen irányadó szempont. Elsősorban azok kapnak jutalmat, akik mind a negyvenhárom tévedést felfedezik és beküldik hozzánk, ezek között fogjuk kisorsolni a 200 pengős első díjat, a két, egyenkint 100 pengős második díjat és a következő jutalmakat is. A legeredményesebb megfejtők után következnek azok, akik negyvenkét tévedést tudtak felfedezni és így tovább a többiek, de nem minden korlátozás nélkül: minimálisan huszonöt tévedést kell felfedeznie annak, aki indulni akar az Esti Ujság új játékán.

Ezerötszáz pengő a „Tévedések játékán" a pénzjutalmak összege, mégpedig a következő megoszlásban:

I. díj 200 pengő.
Két II. díj à 100 pengő.
Négy III. díj à 50 pengő.
Tíz jutalom à 20 pengő.
Húsz jutalom à 10 pengő és
Száz jutalom à 5 pengő.

A 137 pénzjutalmon kívül 163 szép könyvdíjat osztunk szét, tehát háromszáz résztvevő kap jutalmat a Tévedések játékán. A könyvjutalmak között szerepel egy tíz kötetből, két hat kötetből és három három kötetből álló sorozat, öt gyönyörű, díszkötésű album és 152 egykötetes munka. Gondoskodtunk arról, hogy a legszebb kiállítású és legmagasabb színvonalú irodalmi munkák kerüljenek szétosztásra a Tévedések játékának résztvevői között, akiknek munkája valóban megérdemli ezt a bőkezű díjazást.

Örömmel látjuk, hogy olvasóink körében máris feszült érdeklődés mutatkozik a Tévedések játéka iránt. Nagy számban érkeznek hozzánk a levelek, amelyekben az Esti Ujság olvasói köszönetet mondanak az ötletes, új rejtvényjáték megrendezéséért és bejelentik, hogy nagy érdeklődéssel készülődnek a munkára, a tévedések kinyomozására és összegyüjtésére.

Átadták a forgalomnak a világ leghosszabb telefonvonalát

Moszkva, február 29.
(Havas Iroda.)

Moszkva és Wladivosztok között, a világ leghosszabb kábelén megindult a telefonforgalom. A kábel hossza *kereken kilencezer kilométer.* Évekig tartott, amíg befejezték a munkát és Chabarovszkon keresztül Moszkvát Wladivosztokkal összeköthették. Ezzel megadták a lehetőséget arra, hogy a távoli mongol és szibériai városok lakói közvetlenül érintkezésbe léphessenek az ország fővárosával.

Eddig Délamerika dicsekedhetett a világ leghosszabb kábelével, amely ötezer kilométer hosszú.

Ettől eltekintve a Moszkva és Wladivosztok között kiépített távbeszélő vonalnak óriási előnyei vannak, mind kereskedelmi, mind hadászati szempontból. A vonal építése milliókat emésztett fel, de ez a néhány millió rövid időn belül meghozza eredményét. Már az első napokon is nagy volt a forgalom, úgyhogy a moszkvai telefonközpont Wladivosztokot kapcsoló osztályán táblát függesztettek ki az alábbi szöveggel:

— Beszélj röviden és légy türelmes!

A Községi Élelmiszerüzem áraihoz rögzítették a hús- és hentesáruk értékesítését

Kacsóh Bálint árkormánybiztos érdekes rendelkezést adott ki a hentes- és mészárosipar eladási árainak szabályozásáról. Az árkormánybiztos rendelkezése

a hentes- és mészárosipar eladási árait a mindenkori községi élelmiszerüzemi árakhoz kötötte, ami annyit jelent, hogy Budapesten nem lehet drágábban árusítani, mint amilyen árakon a Községi Élelmiszerüzem látja el a főváros fogyasztóközönségét.

Az árkormánybiztos rendelkezése több szempontból is figyelmet érdemel. Köztudomásúak azok a támadások, amelyek liberális oldalról az elmult esztendők során érték az üzemet. Ezek a támadások igen sok esetben azt a vádat is tartalmazták, hogy az üzem nem áll hivatása magaslatán, eltért eredeti célkitüzéseitől, nem nivellálja az árakat stb. A hivatalos intézkedés most azt igazolja, hogy *Szendy* Károly polgármester üzemi és közélelmezési politikája helyes volt, de egyben igazolja *Baitz* József vezérigazgató müködését is, aki öt év alatt az üzemet olyan színvonalra emelte, hogy az minden tekintetben zsinórmértékül és például szolgálhat az egész magyar mészáros- és hentesiparnak.

A fogyasztóközönség, amely minden támadás és kifogás ellenére szívesen vásárol a Községi fiókjaiban, megnyugvással vesz tudomást az árkormánybiztos bölcs intézkedéséről, de ezzel kapcsolatban újra felvetődik az a kérdés, hogy ha az üzem ilyen mintaszerüen látja el hivatását és fennakadás nélkül áll a legnehezebb időkben is a fogyasztóközönség rendelkezésére,

miért kell még mindig azokkal a megkötöttségekkel küzdenie, amelyeket annak idején a nagy liberális támadások levezetése érdekében hivatalos helyen életbeléptettek.

Ezek közül a legfontosabb az, hogy a Községi Élelmiszerüzem új fiókokat nem állíthat fel, holott vannak városrészek, amelyeknek az elsőrangú közszükségleti cikkekkel való ellátása sok kivánnivalót hagy.

A fióknyitási tilalmat fel kell függeszteni, mert az üzem a mai megkötöttségek mellett csak részben tud eleget tenni közérdekü hivatásának.

és a jelenlegi háborús viszonyok kétszeres fontosságot adnak az üzem müködésének, amit egyébként az árkormánybiztos fentebb említett intézkedése is a legteljesebb mértékben elismer.

Művészieség, magyarosság modernség és célszerűség az új magyar lakáskultúra ideálja

A silány kommerc-áruk lelketlen környezetéből akarja kiszabadítani a magyar tömegeket, a polgárságot és a munkásságot, az Országos Magyar Iparművészeti Társulat most megnyilt *„Uj magyar otthon"*-kiállítása, amelynek minden darabja életörömet, ízlést, igazi magyar szellemet és sok célszerüséget sugároz.

Nem találunk itt neobarokk sallangokat, fölösleges cifrálkodást, de minden darabon ott van a készitő iparművész lelkes szeretetének a kézjegye. És az árak is olyanok, amelyeket meg tud fizetni a középosztály, sőt a jobban kereső munkásság is, viszont ezért cserébe lélekkel átitatott otthont kap, ahol a meghitt bútorok a magasabb ízlés és kultúra légkörével veszik körül, de praktikus megoldásokkal könnyitik a lakástervezők a mindennapi élet mechanikus menetét is.

Az Iparművészeti Társulat Mária Valéria-utcai palotájának előcsarnokában megnyilt kiállításon a kapuzat terrakotta domborművét *Ohmann* Béla tervezte és *Szuchy* Ferenc kivitelezte. A figurális domborm ü az épitő-iparművészet alakja köré központositja a társmüvészetek allegórikus figuráit. Innen egy vidéki kastély halljába lépünk. A padló téglaburkolatú, a mennyezet nehéz gerendázatú s a falak és a bútorok nyers rusztikuma adja meg *Kaesz* Gyula tanár tervének sajátos hangulatát. Három részre osztott kertudvarba lépünk ezután: jobbról falusi tornác, balról vidéki magyar úriház homlokzata, szemben családiház, kerti ablakokkal és terrasszal. Ezután földmives lakókonyha, kitünő, praktikus ötletekkel, falusi hálószoba, munkáslakás, annak hálófülkéje és gyermekszoba következik. Célszerű, olcsó kivitelű, ötletes és kevés eszközzel is nagyon ízléses berendezéssel.

A falusi és munkásotthonok után a középosztály lakáskultúráját szolgálja a kiállitás többi szobája. Garszon- és kétszobás lakásokat találunk itt a szükreszabott tér szellemes kiaknázásával, nagyvárosi ízléssel, sok napfénnyel, egyszerüséggel, természetességgel.

A kiválóan ízléses kiállitást *Richter* Aladár rendezte és *Kaesz* Gyula, *Gonda* Lajos, *Devecska* Ferenc, *Flach* János, *Stojanovits* Iván, *Juhász* László, *Farnady* Frigyes, *Zöldi* Emil, *Erhardt* Ernő, *Tálos* Gyula, *Jálits* János, *Gábriel* Frigyes. *László* István és *Minár* Pál tervező iparművészek jutottak nagyobb feladatokhoz. A kerámiák közül *Kovács* Margit, *Szuchy* Ferenc, *Gádor* István, a textiliák közül *Schubert* Ernő, *Szabó* Éva és *Pekáry* István munkáit kell kiemelnünk. De nincs a kiállításon egyetlen tárgy sem, amely ne volna ízléses és ne illeszkedne bele harmonikusan a környezetbe.

A nagysikerü kiállitást *Fáy* István államtitkár nyitotta meg ünnepélyes keretek közt.

— Meghalt a Keleti-pályaudvar várótermében egy zempléni kovácsmester. Kázmér Lajos 50 éves kovácsmertes, aki Zemplénagárdin lakott, felesége kiséretében Budapestre utazott és a Bakács-téri Rádiumkórházban akarta felvétetni magát. Ott azonban elutasították. Haza akartak utazni, de a súlyosan beteg kovácsmester a Keleti-pályaudvar III. osztályú várótermében hirtelen rosszul lett, összeesett és meghalt.

VIHAR A TENGEREN!
Összeütközés a jéghegygyel!
Tüzvész az óceánjárón!

A TENGER ÖRDÖGEI
VICTOR McLAGLEN
IDA LUPINO PRESTON FOSTER
Idegfeszitő filmje az amerikai tengerészek életéről és szerelméről.
MA ROYAL APOLLO
premier!

KISS FERENC

— a Filmkamara miniszteri biztosa

A Filmkamara választmánya, mint ismeretes, a közelmultban lemondott s ennek folytán a filmművészeti főosztály munkája megbénult. A kultuszminiszter a tegnapi nap folyamán Kiss Ferencet, a Szinészkamara elnökét a filmművészeti főosztály miniszteri biztosává nevezte ki. A kinevezés után nyomban megindult a reorganizációs munka a Kamarában az ismeretes szétválasztás ügyében is.

JANNINGS — A TUDÓS

Amikor póztalanul végigsiet a dunaparti szálló hallján és kezetfog a tiszteletére összegyült magyar ujságirókkal, inkább egy elmélyült tudós benyomását kelti, mint szinészét. Szinte várja a látogató, hogy egy felfedezéséről fog beszámolni, amely jelentős újitásokat hoz a gyógyszeriparban, vagy a műgumigyártás terén.

Véletlenül Jannings budapesti látogatásának és sajtóteájának ezúttal csakugyan komoly tudományos apropója van: a *Koch Róbertről* készült film bemutatójára érkezett hozzánk és ennek a nem mindennapi értékű alkotásnak előkészületeiről és tudományos vonatkozásairól számol be a magyar sajtó képviselőinek.

Amikor impresszziónkról említést teszünk a művésznek, mosolyogva, szerényen a következőket jegyzi meg:

— *Talán még Koch Róbert alakjából maradt rajtam az ön által említett tudós máz. Kérem, ne felejtse el, hogy másfélesztendeig én nem Emil Jannings voltam, hanem Koch Róbert életét éltem minden idegszálammal s ennek a hosszú időnek minden másodpercében. Különben ez a film nemcsak a témájában, de a feldolgozás alaposságát és körülményeit tekintve is, valóságos tudományos munka volt. S hogy ezt a nehéz feladatot sikerrel oldhassam meg, én is úgy kezdtem, mint a nagy tudósok és egyetemi tanárok: először egyetemi hallgató lettem. Hónapokon keresztül jártam a különféle tudományos intézetekbe és klinikákra, hogy ennek az érdekes és magasrendű életnek minden apró részletét megismerjem és közvetlen tapasztalásban átéljem. A Kochra vonatkozó összes tudományos munkát és emléket lelkiismeretesen áttanulmányoztam, söt gondom volt rá, hogy a film kisebb szereplői is alaposan megismerkedjenek Koch munkásságával és érdekes világával.*

— *Régen hangoztatom, hogy a nagy tudósok, felfedezők élete nyújtja a legérdekesebb filmtémát. S úgylátszik, hogy ezt a felfogásomat a közönség is osztja, mert olyan széles rétegek is, amelyek hétköznapi életüket a tudomány világától nagyon messze töltik, páratlan érdeklődést tanusítanak az emberiség jótevőiről készült filmek iránt.*

— *Budapesti látogatásom, nem tagadom, egy kis szorongással töltött el. Értesültem ugyanis róla, hogy Csortos Gyula, akit lelki testvéremnek érzek, nagy sikert arat Bibó Lajos Sasfészek cimű darabjában. Valahányszor azt hallom, hogy Csortos egy új szerepben öregbiti sikereit, megdobban a szivem, hogy hátha egy remek filmszerep kinálkozik alakitása nyomán.*

ÁLOMLOVAG

Jacques Deval vígjátéka a Vígszínházban

Kőműves Sándor, Márkus Margit, Somlay Artúr, Peéry Piri, Tolnay Klári

Minden, világsikert látott, divatos szerzőnél elkövetkezik a pillanat, amikor megcsömörlik saját jól bevált alakjaitól s fordulataitól. Elhatározza, hogy „valami mást", vakmerőt, érdekeset, újszerüt alkot. *„Sutor ne ultra crepidam"* — ehhez valódi írói lelemény kell. Mindenki más idegen matricákba botlik, s minthogy mindenáron újat akar, *ad absurdum* eltorzítja őket. Felemás munkájából ínséges portéka lesz s csak a nyomasztó darabszűke mai világjárványa idején számíthat érdeklődésre.

Jacques *Deval,* akinek már sok kellemes órát köszönhetünk, a *„Francia szobalány"* bűbájos ötletvilágából egy démonikus francia grófnő elátkozott várkastélyába tévedt, ahol a ház wedenkindi úrnője percenkint rápuskáz, még álmában is, varjakra és emberekre; csizmát, nadrágot hord s ha a konyhakötényt felveszi: elülről nő, hátulról férfi. Harsány vérebek, a sátán kutyái, őrzik az unalomba penészedett E. T. A. Hoffmann-i grófkisasszonyt, aki a kulcslyukon át eteti a meyrinki toronyszobában rabságban tartott operett-aranyifjút és rokkán tanítja meg arra, hogy a munka nemesít. Szerencsére *Deval* megúnja hibrid kalandozását, *visszatalál saját hangjába s a harmadik felvonás játékos derűjével kárpótol.* Itt aztán az igazi *Deval* gúnyos humora fényezi be a játékot s végül mégis csak felüdülve hagyjuk el a színházat.

Bókay János szellemes írásművészete érezhetően sokat enyhített a darab monstruózus fordulatain, tetszetőssé mosolyogtatta az extravagáns mesét. *Hegedüs* Tibor rendezése igen érdekes, de a színház talán helyesebben tette volna, ha az Amerikában most divatozó *crazy show*-k bohózati stilusában játszatja a darabot.

Tolnay Klári üde kedvessége, leányos bája, életízzel töltene meg még egy bábjátékszerepet is. Hamupipőke-grófkisasszonyában is van zokszava, mosolya, mozdulata annyi és annyiféle, hogy érdeklődéssel és örömmel nézzük. *Peéry* Piroska elmélyült hangú lélekábrázoló művészete is megragadóan tör a felszínre, amikor fegyverropogtató szerepének puffogása szóhoz engedi jutni. *Dénes* György a darab legmulatságosabb színfoltja, mint léha és permanensen illuminált párisi ifjú. Az egészséges, jóízű, kedvderítő hangot *Somlay* Artúr hozza az előadásba. *Básty* Lajos játssza a kalandra kész „álomlovagot", szerepe hálás, minthogy ez az egyetlen fejlődő jellem a darabban. Gondosan ki is használja a lehetőségeket. *Szepes* Liát, *Márkus* Margitot és *Kőműves* Sándort említjük még egy-egy jól sikerült karakteralakért, elismeréssel.

INNOCENT VINCE ERNŐ

Tutsek Piroska betegsége miatt a Gioconda helyett a Toscát játssza ma az Operaház

Tutsek Piroska néhány napja az ágyat őrzi s a hétfői *Aidában* is *Dósa* Mária ugrott be helyette. Ma pedig müsorváltozást kénytelen tartani az Operaház. A *Gioconda* helyett a *Tosca* kerül szinre. A címszerepet *Walter* Rózsi énekli, Cavaradossi *Laczó* István. Scarpia *Losonczy* György lesz. *Vitéz* Tibor és *Komáromy* Pál egésziti ki az együttest, *Rubányi* vezényel.

„A kék mazur" a rádió'a

A Városi Színház csütörtökön folytatja *„A kék mazur"* előadásait. A szombati felújitáson oly rendkívüli sikert aratott Lehár-operett természetesen ezúttal is az eredeti szereposztásban kerül szinre, *Szücs* Lászlóval, *Barabás* Sárival, *Takács* Rózsival, *Ujvári* Lajossal, *Szabó* Istvánnal és *Fodor* Arturral a főszerepekben. Az operett szombaton este, vasárnap délután és vasárnap este is szerepel a szinház műsorán. A csütörtök esti előadást a rádió is közvetiti.

Márkus Emilia balesete után már jobban érzi magát

P. Márkus Emiliát sajnálatos baleset érte. A kiváló művésznő megbotlott a fürdőszobájában s az átforrósodott gázkályhára bukott. Kezén és arcán súlyos égési sebeket szenvedett s az éjszakát erős fájdalmak között szenvedte végig. Ma már, szerencsére, jobban érzi magát, sebei rövidesen begyógyulnak. A magyar szinészet nagyasszonyát részvétük kifejezésével sokan keresik fel.

Gyurkovics Mária férjhez ment

Gyurkovics Mária, az Operaház kitűnő művésznője házasságot kötött Forrai Miklós zeneszerzővel, Kodály Zoltán tanitványával, aki különösen mint kórusdirigens tette ismertté nevét.

Hágai karmester, zágrábi zongoraművésznő bemutatkozása a Zeneakadémián

A hagyományos hollandi vérmérséklettel ellentétben feltünően temperamentumos, állandó idegfeszültségben élő, szenvedélyes mozgású karmester a hágai Fritz *Schuukman,* akit szerdán ismertünk meg a Hangversenyzenekar élén a Zeneakadémián. A modern müvek született interpretátora nagy ritmusfantáziával, biztonsággal és kitünő zenei intellektussal, aki lendületes átéléssel vezényelte müsorának romantikus számait is.

A másik bemutatkozó hazai hangversenyéletünkben Dora *Gussich* zágrábi zogoraművésznő volt, aki jelesen iskolázott technikával, biztos formaérzékkel, de kevés egyéni szinnel szólaltatta meg *Schumann* versenyművét. A müsor érdekessége volt *Wagenaar* modern holland komponista romantikus nyelvezetü, őszinte hangú, friss, eleven benyomást keltő Cyrano de Bergerac-nyitánya.

T. D.

Holnap: „FÜSZER ÉS CSEMEGE"

Ezen a héten került volna sor a *„Pénz beszél"* cimü magyar film bemutatójára, a premiert azonban elhalasztották. Mégis lesz azonban magyar bemutató: ma reggel döntötték el a „Füszer és csemege" premier dátumát. A *Csathó* Kálmán szindarabjából készült új magyar filmet holnap tüzi müsorra a Casino és az Átrium, a jövő héten pedig a Décsi is bekapcsolódik. A filmet *Ráthonyi* Akos rendezte, a főszereplők pedig *Szörényi* Éva, *Jávor* Pál, *Vizvári* Mariska, *Somlay* Arthur, *Hidvéghy* Valéria és *Dénes* György.

3. DIZŐZ-PARÁDÉ

vasárnap d. u. Z. 5. Ania **Suli, Medgyaszay, Kiss** Manyi, Ania **Best** és még 10 sztár. Jegyek 1—4 P Rózsavölgyinél, Zeneakadémián.

Jöjjön velünk szinházba az Esti Ujság kedvezményes szinházjegy irodája útján

Szinházjegyirodánk VIII., József-körút 5. hétköznapokon és vasárnap reggel 9 órától este 8 óráig áll olvasóink rendelkezésére.

Telefonrendelés: 140-000 144-401.

Szinházi müsor:

Operaház (½8): Gioconda. (B.)
Nemzeti Színház (½8): Első diadal. (V.)
Nemzeti Kamara Színház (4, 8): minden este és vasárnap d. u.: Feleség.
Vígszinház (8): Álomlovag. (K.)
Andrássy Színház (½4, 8) minden este és vasárnap d. u.: Mandragóra.
Pesti Színház (4, 8) minden este és vasárnap d. u.: Fenség, fizetek.
Belvárosi Színház 4, 8) minden este: Illetlenség; vasárnap d. u.: Farsangi esküvő.
Fővárosi Operettszinház (½4, 8) minden este és vasárnap d. u.; Handabanda.
Royal Színház (4, ½8): minden este és vasárnap d. u.: Bombaüzlet.
Városi Színház (4, ½8) minden este és vasárnap d. u.: Kék mazur.
Pódium Színpad (½5, 9) minden este és vasárnap d. u.: Ami az élőtárlatból kimaradt.
Komédia Orfeum (½5, ½9) minden este, vasárnap d. u.: Filléres nászút.
Kamara Varieté (½6, ½9, vasárnap 3, 6, 9-kor): Orfeum a pokolban.
Erzsébetvárosi Színház (½6, ½9, vasárnap ¼4, 6, ½9): Bolond lyukból bolond szél fúj.
Józsefvárosi Színház (½6, ½9, vasárnap ¼4, 6, ½9): Régi jó Budapest.
Kisfaludy Színház (½6, ½9, vasárnap ¼4, 6, ½9): Egyetlen éjszakára.

Mozi müsor:

BEMUTATO MOZIK:

ATRIUM FILMSZINHAZ (T.: 153-034.) ½6, ½8, ½10-kor. Sz., V., U.: ½4-kor is. Gunga din. (Gary Grant, Victor McLaglen, Douglas Fairbanks).

CASINO FILMSZINHAZ (T.: 383-102.) ¾5, ¾8, ¾10. Sz., V., U.: ½3, 5, ½8, 10 órakor. A 4 toll. (R. Richardson).

CITY (T.: 111-140.) ¾6, ¾8, ¾10. Sz., V., U.: ¾4-kor is. Koch Róbert, a halál legyőzője. (Emil Janning, Werner Krauss).

CORSO 5, ¾8, ½10-kor. Sz., V., U.: 3 órakor is. Broadway szerenád. (Jeanette MacDonald). V. d. e. ¾12-kor: Vidám matiné.

DECSI (T.: 125-952.) 6, 8, 10. Sz., V., U.: 4-kor is. Viktória királynő. (Anna Neagle, Anton Wohlbrück). Híradók.

FORUM FILMSZINHAZ (T.: 189-543.) ¾6, ½8, ¾10. Sz., V., U.: ¼4-kor is. Juarez. (Paul Muni, Bette Davis).

HIRADÓ FILMSZINHAZ (VII., Erzsébetkörút 13. Telefon: 222-499). Magyar, Ufa, Fox és rajzos hiradók. E héten először Metro-hiradó. (Csak itt!) A Kormányzó úr 20 éves országlása. Ravasz a tavasz. (Szines rajzfilm). (Páholyok elővételben is.) Folytatólagos előadások: 10—24 óráig.

PALACE (T.: 136-523.) 11, 3, 4, 6, 8, 10. Első három mérsékelt. Várlak. (Irene Dunn és Charles Boyer). 3-ik hétre prolongálva.

RÁDIUS FILMSZINHAZ (T.: 122-098.) ½6, ¾8, ¾10. Sz., V., U.: ¼4, ½6, ¾8, ¾10-kor Egyetlen éjszaka. (Pierre Blanchar). 3-ik hétre prolongálva.

ROYAL APOLLÓ (T.: 222-002.) ¼6, ½8, ¾10. Sz., V., U.: 3, ¼6, ½8, ¾10: A tenger ördögei. (Victor Mac Laglen). Az olaj. Hiradó.

SCALA FILMSZINHAZ (T.: 114-411.) ¼6, ½8, ¾10. Sz., V., U.: 3 órakor is. Rajongás. (Graway, Pepesen). Hiradók.

URANIA FILMSZINHAZ (T.: 146-046.) 5, ¾8, ½10. Sz., V., U.: ¾3, 5, ¾8, ½10. Koch Robert, a halál legyőzője. (Emil Janning, Werner Krauss). V. d. e. 11 órakor: gróf Bethlen Margit előadása: Róma és Olaszország.

MÁSODHETES MOZIK:

ADMIRAL (T.: 353-707.) ¼4, ½6, ½8, ½10. V., U.: ½2 órakor is. Sivatagi éjszakák. (Zarah Leander). Híradók.

ASTRA (T.: 154-422.) ¼4, ¼6, ¾8, ¼10. V.: ½2-kor is. Hat hét boldogság. (Tolnay, Szilassy). Hiradó. V. d. e. 11-kor: Hypolit a lakáj.

BROADWAY FILMSZINHAZ (Telefon: 144-212.) ¼4, ½6, ½8, ½10. Sz., V., U.: ½2-kor is. Első mérsékelt. Asszonyok szállodája. (Linder Darnell). V. d. e. 11-kor: Matiné. Szines filmek, sport. Stan és Pan.

CORVIN (T.: 138-988.) ¼4, ¼6, ½8, ½10. V. ½2-kor is. Operabál. (P. Hörbiger). Hiradó. V. d. e. ½11-kor: Matiné

DÉLIBÁB (volt Winkler, T.: 292-012.) 6, ½9. V.: ½3, ¾5, 7 és ¾10-kor: Kivándorlók. Hiradó.

IPOLY FILMSZINHAZ ¼4, ¼6, ½8, ½10-kor V.: ½2-kor is. Holnap hősei. (Errol Flynn). Híradók. V. d. e. ½11-kor: 3:1 a szerelem javára.

KAMARA (T.: 144-027.) 11, 2, 4, 6, 8, 10 Első három mérsékelt. Garconlakás kiadó. (Turay, Rajnay).

LLOYD FILMSZINHAZ 4, 6, 8, 10. V., U.: 3-kor is. Bercsényi huszárok. (Szeleczky, Szilassy).

OLYMPIA FILMSZINHAZ (T.: 421-588.) 11, 2, 4, 6, 8, 10-kor. Sivatagi éjszakák. (Zarah Leander). Hiradó.

PALOTA MOZGÓ (T.: 156-605.) ¼4, ¼6, ½8, ½10 V.: ½2-kor is. Canitoga hősei. (Hans Albers).

REX-MOZI (István-út 39. szám Telefon: 139-416.) ½5, ¾7, 9. Sz.: ¼4, ½6, ½8, ½10. V.: fél 2-kor is. A kirchfeldi pap. (Hans Jaray). Donald szerencsés napja. Hiradó.

STUDIÓ FILMSZINHAZ (Akácfa-u. 4. T.: 140-840.) 11, 2, 4, 6, 8 és 10. Pygmalion (Leslie Howard.) 2-ik hétre prolongálva. Hiradó.

TISZTI KASZINÓ ZÁRTKÖRÜ FILMSZINHAZA. ½5, ¾7 és 9-kor. 29-én: Kék csillag. (Gary Cooper). Márc. 3-án: Édesanyám. (Kathe Donel).

TURÁN (T.: 120-003.) 4, 6, 8, 10 V., U.: 2-kor is. Holnap hősei. (Errol Flynn). Hiradó. V. d. e. 11: Hypolit a lakáj.

VESTA 11, ¼2, ¼4, ½6, ½8, ½10. V., U.: 11, 2, 4, 6, 8 és 10-kor. A holnap hősei. (Errol Flynn).

ZUGLÓI MOZGÓ 5, ¼8, ½10. Sz.: 4, 6, 8, 10. V.: 2 órakor is. A kirchfeldi pap. (Hans Járay). Régi Győr. Struc-politika.

UJRA
Kányási prímás és a közismert Nagybőgős játszanak minden este
Busuló Juhász-ban
GELLÉRTHEGY

Sanghai Bar
Minden este 10 órától reggel 5-ig:
A műsorok műsora
Vasár- és ünnepnap: 5 órai tea.

Kaesz Gyula

Kitüntetések. A köztársaság elnöke a közlekedésügyi kiállítás megrendezésével kapcsolatban több művészt tüntetett ki. Így *Konecsni* György, *Kaesz* Gyula, *Bortnyik* Sándor, *Gádoros* Lajos, *Káldor* László, ifj. *Képeczi Bócz* István, *Rohonyi* Károly, *Schubert* Ernő, *D. Szabó* István, *Szücs* Pál és *Tamási* Zoltán a köztársasági érdemrend aranyfokozatát kapták. Ugyancsak kitüntették a pesti gettó megmentése körül szerzett érdemek elismeréséül többek között *Stöckler* Lajost, *Dolnonkos* Miksát, dr *Benedek* Lászlót, akik a szabadság érdemrend ezüstfokozatát kapták. Rajtuk kívül az izraelita hitélet 23 tagjának ugyanezen érdemrend bronzfokozatát adományozták. — A szabadság kivívása és a demokrácia megteremtése körül szerzett érdemek elismeréséül dr *Ofner* Alfrédnak és *Erdődi* Eleknek a szabadság érdemrend ezüstfokozatát adományozták.

Kovács

Magyar Nemzet

1947. aug. 15.

ık tehát ezúttal is igen tisztelt kartársainkhoz
ıagyott szegény családot a megpróbáltatásnak
eni és megvígasztalni.
sület titkárságához (Andrássy-út 25.) — a cél
.

Épitész-Egyletnek 1896. február 8-án tartott

Fittler Kamill,
titkár.

RIA NYOMÁSA

grafikus

~~Gábriel Trigyes~~

~~Gádoros Lajos~~

Kaesz Gyula

építészek

Kádár György

Káldor László

Köpeczi Boócz István

Konecsni György

Rohonyi Károly

D. Szabó István

Szücs Pál

Tamási Zoltán

grafikusok

tovább

alkottak az alábbi kiállítás: építészeti és grafikai részet

Major Máté = A magyar közlekedés kiállítása.

9 (Bpest) Forum 9 1947. májusi 11

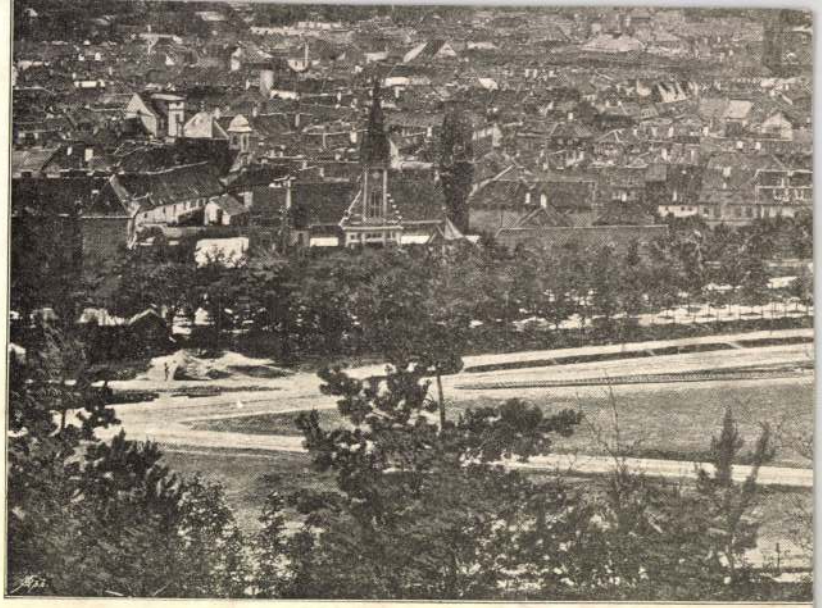

Kronstadt. Innere S

Kaesz Gyula
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

MAGYAR NEMZET
Budapest

1970 JUN 17
1021

Magyar Nemzet

Öt nagyszabású iparművészeti kiállítás az év második felében

Változatos iparművészeti programot kínál az év második fele. A Fészek Művészklubban a Magyar Képzőművészek Szövetségének iparművészeti szekciója sajtótájékoztatót tartott, részletesen ismertetve az év második felében rendezendő nagyobb iparművészeti kiállításokat. A tájékoztatón, amelyre a sajtó munkatársain kívül egy-egy iparművészeti ág képviselőit is meghívták, *öt kiállítás* terveiről, elképzeléseiről számoltak be.

Először rendeznek kiállítást *„Belsőépítészet 1970"* címmel. Az Ernst Múzeumban novemberben sorra kerülő kiállítás ötven művészt, a jelenlegi belsőépítész gárda egyharmadát érinti. A kiállítás keresztmetszetet ad belsőépítészetünk jelenlegi stádiumáról, bemutatja ennek a szerteágazó területnek eddigi eredményeit. Az építészeti jellegű, monumentális középületbelsők és berendezések tervezésén kívül a kiállításon szerepelnek *ipari tárgyak tervei, modelljei,* kész darabok is. A kiállított anyag szinte teljes egészében az utolsó két évben született, s így a kiállítás jó alkalmat nyújt arra, hogy lemérhessük, hol tart pillanatnyilag a belsőépítészet. Ezt a célt tűzték maguk elé a kiállítás rendezői is. Másik céljuk, hogy a művészek és a kiállítás látogatói számára is tisztázzák, mi tartozik még kifejezetten a belsőépítészet témakörébe, meddig terjednek ennek a művészeti ágnak lehetőségei, határai. A rendezőség külön emlékkiállításon mutatja be *Kaesz Gyula belsőépítész munkásságát.* Ezúttal ítélik oda első ízben Kaesz Gyula emlékére alapított érmet.

A Baranya megyei tanács vállalt védnökséget *a kerámikusok* fölött. Tavaly nyílt meg első ízben Siklóson a kerámikusok művésztelepe és a siklósi várban állították ki a művésztelepen készített kerámiákat. A Baranya megyei tanács és a siklósi járási tanács úgy határozott, hogy a páros években, tehát 1970-ben is, *nemzetközi kerámikus szimpoziont* rendeznek, a közbeeső nyarakon pedig kizárólag magyar művészeket hívnak meg művésztelepükre. Az idén *július 15-től augusztus 20-ig* tart a nemzetközi kerámikus szimpozion, amelyre osztrák, lengyel, svéd, norvég, finn, szovjet, cseh és jugoszláv művészeket várnak. Amíg a siklósi szimpozionok elsősorban a kerámia új kísérleteiről, új technológiai eljárásairól adnak képet, addig a pécsi Országos Kerámia Biennálé, amelyet ezúttal rendeznek meg másodízben, *az épületkerámia* legújabb eredményeit mutatja be. A tervek között pedig szerepel egy olyan kiállítás is, amelynek témája elsősorban *az agyagedény* lenne és azt a célt szolgálná, hogy kerámiaedényeink versenyképesek legyenek a külföldiekkel.

Szombathelyen nyílik meg július közepén *a fal- és tértextil biennálé,* amelyet a Vas megyei tanács és Szombathely városa hívott életre. A város művészetpártoló tevékenységét mutatja, hogy *három díjat* alapított, amelyet rendszeresen a legjobb textiltervezők között osztanak ki. A biennálén csaknem negyven művész képviselteti magát alkotásaival. Amint a biennálé címe is mutatja, a rendezők azt a célt tűzték maguk elé, hogy kitágítsák a textil falikép fogalmát és bemutassák a legérdekesebb kísérleteket.

„Ékszer '70" címmel nyílik meg novemberben kiállítás a Csók István Galériában. Bemutatják az ékszerművesség jelenlegi helyzetét, a legújabb törekvéseket, eredményeket. A hagyományos technológiák mellett számot ad a kiállítás az új ötvöseljárásokról, kísérletezésekről is. Mintegy ötvenhatvan művész munkájával ismerkedtünk meg, köztük azokkal, akik az ötvösművészet mai élgárdáját alkotják.

Debrecenben rendezik meg másodszor a Műcsarnok kamaratermében *„Dessing '70"* címmel ipari formatervezőink kiállítását. Az 1968-as bemutatkozáshoz hasonlóan az ipari formatervezés legszebb alkotásait, modelljeit állítják ki.

f. j.

Gásp
Phenjanban

Gáspár Sándornak, az ISZMP Politikai Bizottsága tagjának, a SZOT főtitkárának vezetésével a Koreai Népi Demokratikus Köztársaságban tartózkodó magyar szakszervezeti küldöttség tiszteletére június 15-én este nagygyűlést tartottak a phenjani Moranbong színházban a phenjani szakszervezeti bizottság rendezésében. *Li Bjong Csan*, a főváros szakszervezeti bizottságának elnöke mondott üdvözlő beszédet. Áttekintette a magyar népnek hazája felszabadításáért és felemelkedéséért vívott harcát, s elismeréssel nyilatkozott a magyar dolgozók szocialista építőmunkájáról.

Ezután Gáspár Sándor, a magyar küldöttség vezetője szólalt fel. Tolmácsolta a magyar szervezett dolgozók és szakszervezeteik forró testvéri üdvözletét.

Japán parlamenti küldöttség érkezett Budapestre

A magyar országgyűlés meghívására hétfőn a késő esti órákban japán parlamenti küldöttség érkezett egyhetes látogatásra Budapestre. A tíztagú delegációt Osanori *Koyama* képviselő vezeti. A vendégeket a Ferihegyi repülőtéren dr. *Beresztóczy* Miklós, az országgyűlés alelnöke, dr. *Ortutay* Gyula, az Elnöki Tanács tagja, s az országgyűlés több tisztségviselője, képviselője fogadta. Ott volt az érkezésnél Tsuneaki *Ueda*, Japán budapesti nagykövete.

A japán parlamenti küldöttség kedden Dunaújvárosba látogatott.

Nemzetközi iparjogvédelmi tapasztalatcsere

A Nemzetközi Iparjogvédelmi Egyesület magyar csoportja és a Magyar Iparjogvédelmi Egyesület kezdeményezésére ebben az évben Budapesten rendezik meg az iparjogvédelem és az iparfejlődés kölcsönhatása tárgyú nemzetközi konferenciát. A szeptember 28-tól

A védelem á
közötti sza

A Tisza, a Hármas-Körös árhullámának hatására Csongrád alatt árad: Szegeden kedden délután a vízállás 919 centiméter volt. A védelem fő ereje a Hármas-Körös mellett fokozatosan áthelyeződik a Tiszának Csongrád—Szeged közötti szakaszára.

A Hármas-Körös árhulláma a torkolati szakaszon a maximum fölötti vízszinttel tetőzik. A Kunszentmárton és Gyoma közötti szakaszról *csekély apadást* jelentettek, de *a gátakat rendkívüli víznyomás terheli*, mert a vízállás még mindig mintegy fél méterrel a maximum fölött van. E szakaszon megfeszített erővel védekeznek.

Többnapos erőteljes védekezés után *sikerült az átázott gátat fenyegető veszély elhárítása a Sebes-Körösön* a foki hídnál és Körösladány térségében. *A Körösök felső szakaszán az elmúlt 24 órában apadást jelentettek.* A helyzet valamelyest enyhült, de a veszély még nem múlt el. A Fehér-Körös *romániai gátszakadásán* kiömlött víz nyugati irányban áramlik: fogadására felkészültek a Fehér- és Fekete-Körös közötti lokalizációs vonalon.

A *Kraszna a tetőzés óta több mint egy métert apadt. Még gyorsabban csökkent a Szamos vízállása.* Csengernél az elmúlt 24 órában több mint két métert süllyedt a víz szintje. Ezért hétfő este a Szamos menti *15 községben elrendelt kiköltöztetési készenlétet feloldották.*

Az Országos Vízgazdálkodási Bizottság kedden az Országos Vízügyi Hivatal kollégiumi termében — a tavaszi árvíz óta negyedik alkalommal — rendkívüli ülést tartott. Az ülésen *Dégen* Imre árvíz- és belvízvédelmi kormánybiztos adott tájékoztatást a Tisza-völgyi árvíz elleni védekezésről és a Felső-tiszai helyreállítási munkákról.

A Hajdú-Bihar megyei területi árvízvédelmi bizottság kedden este Debrecenben tartott ülésén úgy határozott: a Sebes-Körös és a Berettyó mentén kialakult árvízveszély

Kaesz Gyula

Rozgonyi I.: Kaesz Gyula.

SZABAD MÜVESZET

1956.5.sz. 249251.l. képekkel.

Kaesz Gyula épitész

belsőépitészeti kérdések

Tér és Forma, 1933 VI. 267

Kocs Gyula

építész

Tér és Forma, 1930

III. évf. 421-424.

Hány Gyula: A magyar vonal korunk lakásművészetének kérdéséhez.

Kaesz Gyula

Tér és Forma, 1930

III. évf. 285-288.

Molnár József: Reklámejéstének a budapesti nemzetközi árumintarásáron.

Kaesz Gyula

Tér és Forma, 1930

III. évf. 378-380.

Az asztalosmesterek országos egyesülete bútorpályázatának eredménye.

Kaesz Gyula építén

Tér és Forma, 1930

III. évf. 91-101.

Hay Gyula: kereskedelmi épité-
ket.

Kaesz Gyula

Korszerü világitótestek

Tér és Forma, 1934 VII. 118

Kaesz Gyula épitész

Bpest, portálok

Tér és Forma, 1933 VI..137

Kaesz Gyula

Lakásberendezés

Tér és Forma, 1935 VIII. 331

Kaen Gyula építész

Tér és Forma 1940. 2-34.

Új Magyar Otthon Kiállítás

Kaesz Gyula építész

Tér és Forma 1939. 221.

Könyv az 1936. évi milanói Triennaleról

Kaesz Gyula élete

Tér és Forma 1938. 328.

Építészeink a külföldi szakirodalomban

Kaesz Gyula építész

Tér és Forma 1938. 340-41.

Családi kán Pestszentlőrincen

Kaesz Gyula iparmiwész, butor-
tervező

Pesti Hirlap. 1925. okt. 10. 9

k. k. l. Dulitárás iparmiwészeti kiállítás
a régi Mintsamekban

Kaesz Gyula építész

Tér és Forma 1939. 72-73.

Mű gyűjtő lakószobája

[illegible]

Haen Gyula építész

Tér és Forma 1910. 169-178.

A Forgács palota építése Kassán

Kaesz

Építés

Tér és Forma, 1932

II. évf. 125.o.

könyvekből. /F. Sz./

Kaesz Gyula épitém

Tér és Forma, 1932

V. évf. 57-61.o.

Münnich Aladár: Flóris cukrászda.

Építészet

Belső

Kaesz Gyula tervei,

Tér és Forma, 1933 VII. 270

Kaesz Gyula festö.

KUT.1926.márc.28.1.sz.16-18.old

Kaerz Gyula ipszemüvész

Kakad Nejs 1947

7.13.–8.

Kaesz Gyula

Szabad Művészet, 1949.

III. évf., 1. sz. 9-18. o.

Gádoros Lajos: A dolgozók bútora.

Kaesz Gyula

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

PESTMEGYEI HÍRLAP

Budapest

— A belső építészet első nagyméretű bemutatkozójára november második felében kerül sor Budapesten, az Ernst Múzeumban. A kiállítás tiszteletére Kaesz Gyula Kossuth-díjas belső építész emléke előtt. Első ízben adják át az ő tiszteletére alapított „Enteriör" emlékérmet két arra érdemes művésznek.

4021

sért 300 forint pénzbirsag fi-
zetésére kötelezte.

A MAGYAR NEMZETI NYOMTATVÁNYKIÁLLÍTÁS

A „Magyar Nemzeti Nyomtatványkiállítás", mely a közelmultban egy hónapra lefoglalta a városligeti Műcsarnok összes termeit, hivatva volt a magyar kultúra öt évszázadát, a nyomtatott betűn, a nyomtatott képen keresztül bemutatni.

Az az ítélet, melyet úgy a magyar, mint a külföldi szaksajtó, mint a laikus közönség legszélesebb rétege e kiállításról nyilvánított, felhatalmaz bennünket arra, hogy megállapítsuk, hogy ez a kiállítás úgy szellemében, mint tartalmában a legtanulságosabbak egyike volt, mely az elmult évtizedekben megvalósult.

Egy kedvező külső körülmény — az V. Nemzetközi Nyomdafőnök Kongresszus — mely e kiállítás életrehívásának indokául szolgált, más szempontból is szerencsés volt. Szerencsés volt azért is, mert egy olyan szelekció lehetőségét nyujtotta, mellyel nem rendelkezik minden kiállításrendezőség. A válogatottan értékes és érdekes történelmi anyag parancsolólag szabta meg az utolsó másfél évtized anyagának rostálási módszerét, mert nyilvánvaló volt, hogy a legújabb termésnek ugyanazt a kritikát kell kiállnia, mellyel a történelmit szemléljük. A történelmi anyag szemléleténél fennállott az idealizáló történelmi távlat és egyes darabok kultúrhistóriai érdekessége, míg a legújabb évtized termésének minden mellékkörülmény nélkül kellett kiállni a kritikát.

*

Szerencsés volt az a választás is, mellyel a kiállítás intézősége a tervező építőiparművészt kiválasztotta. Nehezen eshetett volna e választás alkalmasabb művészre, mint Kaesz Gyulára. Őt e lap olvasóinak nem kell külön bemutatni, mégis külön kell rámutatni arra a körülményre, mennyire találkozott itt a kiállítandó anyag ismerete, a kiállítandó anyag szeretete a belső berendező képességeivel. Az anyag maga, a nyomtatott betű és e képzer változata, formája, színösszeállítása, stílusai inspirálták a tervezőt és nem egy építész fantáziáját elragadta volna a különcségekre való csábító alkalom. Kaesz Gyula önmérséklettel és alázattal nyúlt az anyaghoz és megalkotta minden tárgykör számára azt az ideális keretet, melyben a kiállított anyag felé fordult a figyelem, azt a keretet, melyet az anyag megkívánt, melyben az anyag a legtöbbet mutatta. Milyen monumentális volt az első teremben a régi codexek elhelyezése, mennyire áttekinthető a régi könyvek és metszetek kiállítási terme, mai könyvhöz méltó a könyvfülkék terme, plakáthatásra megalkotott a hatalmas oszlopcsarnok beborított felülete, intím kirakathatású a csomagolások nyolc vitrinje és reklámhatású a mai magyar reklámgrafika labirintusa! A sajtóterem architektúrája és a nyomtatványkörterem ötletben és kivitelben egyaránt mintaszerűek voltak. Külön figyelmet érdemelt a világítási kérdés megoldása, valamint az egyes termek ízléses falszíne.

A kiállítás kitűzött alapelvéhez híven, Magyarországon készült munkákkal kívánta bemutatni a nyomdászat és a nyomtatással összefüggő eljárások fejlődését. Bevezetőül azonban a kiállítás első termében bemutatásra került a betű fejlődése a barlanglakók képírásától a legmodernebb betűig; a könyv külső formájának és a világ leghíresebb könyvtárainak kialakulása a legrégibb kortól napjainkig; sokszorosítási eljárások fejlődése a legrégibb keletázsiai kezdettől Gutenbergig és Gutenbergtől a fényszedőgépig.

Ez a bevezetés: a kiállítás első terme; e fejlődéstörténet vázlatos, de szemléltető ábrázolása nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a látogatókban az egész kiállítás és a kiállított tárgyak iránt a megbecsülést fokozza. Ezek a faliképek képben és szövegben három évezred fejlődését mutatták be művészi és ipari szempontból egyaránt, mint ahogy a nyomdászat fejlődésében is minden időkben párhuzamosan haladt a művészi és technikai fejlődés, kölcsönösen ösztönző hatást gyakorolva egymásra. E terem közepén a Szent Jobbot tartalmazó üvegszekrényhez hasonlóan voltak elhelyezve azok a régi magyar írott emlékek, melyek a kiállítás kiinduló pontját képezték. Rajzban és színben egyaránt jelentős a Budai Képes Krónikának minden oldala és méltán érdemelte meg azt, hogy a kiállítás főhelyét elfoglalja. E termet még két falikép díszítette, az egyik az európai nyomdák fejlődését mutatta be, a Gutenberg-nyomda felállítását követő évtizedekben, a másik a magyar nyomdák felállítását és vándorlását Hessz András budai nyomdájától a 19. század végéig.

Szigeti Imre kitűnően találta el azt a stílust, mellyel egyformán érdekesen mutathatja be az egyiptomi papyrus szövegrajzolást és a fényszedőgép működését, Svéd István pedig dekoratíven készítette el a térképeket.

Ebből a teremből jutottunk a kiállítás 2-ik és 3-ik termét összekötő oszlopsorba, melynek közepén egy szimbolikus szobor egy könyvet tartó nőalak utalt a két szemben álló terem tartalmára. A második számú terem a magyar könyv fejlődését mutatta be kezdetétől 1914-ig, a harmadik terem a könyvillusztrációt ugyanebben az időszakban.

Különösen a második számú terem mutatta be tanulságosan és érdekesen a magyar könyvnyomtatás stílusváltozásait, azt, hogy milyen módon hat ki a könyv formájára és az egész könyv nyomdai megtervezésére az általános művészeti stílus, menynyire követhető a barokk, rokoko, empire, biedermeyer, eklektikus és secessiós stílus e könyveken át, milyen jellemzőek e könyvre díszítő elemei, menynyire összefügg a tartalom a formával. Ezeknek az eredeti példányoknak szép és érdekes kiegészítője volt a magyar könyvkötés fejlődését bemutató festménysorozat, melyben Végh Gyula nagy művészettel mutatta be a magyar könyvkötés multjának minden kiemelkedő állomását. A terem falát nevezetes magyar nyomdáknak történeti jelentőségű nyomdajelvényei díszítették.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1937.

A harmadik terem a bemutatott anyag gazdagsága és dekoratív szépsége dacára az alapos szemlélőben azt az érzést váltotta ki, hogy a magyar könyvillusztráció fejlődési folyamata távolról sem olyan töretlen vonal, mint a magyar könyvé. Igaz, hogy különböző korszakokban a könyvek képpel való illusztrálása kevésbbé volt divat, mint más korokban, mégis sajnálattal kell megállapítanunk, hogy voltak korok, a magyar könyvművészet gazdag korai, melyekben a könyvillusztráció nem tudott a könyv egyéb részeivel egyenlő értékűt nyujtani.

A negyedik terem, a kiállítás könyvtárterme nyolc elkülönített könyvfülkében mutatta be a gyermek könyveit, a tanulóévek könyveit, a tudomány könyveit, a műveltség könyveit, a vallás könyveit, a szépirodalom könyveit, a szórakozás könyveit és a gyüjteményes sorozatokat. E könyvfülkéket lezáró korlát felső részén tárlókban a megfelelő témakör legszebb könyvei voltak kiállítva, míg a terem közepén levő tárlókban a magyar bibliophil könyvtermés java került a közönség elé. A terem két bejáratának falán a művészi magyar könyvburkolók és a legszebb modern magyar könyvkötések nyertek elhelyezést.

Az iparművész szemszögéből nézve a dolgot, sajnálatos hanyatlást kell megállapítani az előző évszázadok művészi könyvkötéseivel szemben. Nem kívánunk abba a hibába esni, hogy a régi idők gonddal, szeretettel és kellő időáldozattal készült mesteri könyvtábláit a mai ipari termékekkel összehasonlítsuk, de igen kevés azoknak az egyes kézzel készült művészi kötéseknek a száma, melyek az elmult évtizedekben úgy készültek, hogy a versenyt a régiekkel kiállanák.

Az átlagos magyar könyvtermés könyvművészeti szempontból sem kielégítő, ezt azonban bizonyos mértékig menti az éles kereskedelmi verseny, mégis feldíszítik a mérsékelt belső kiállítású könyveket egy szép és színes külsővel, grafikailag magas nívót képviselő védőborítékkal. Mi menti azonban az egyes művészi kötések szintjének süllyedését, mely kötések könyvbarátok megbízásából készülnek, kiket a könyv szeretete, a könyv iránti rajongás visz arra, hogy egy-egy bibliophiliának méltó köntöst adjon ? A magyar bibliophil könyvtermés nem gazdag ugyan, de mégis felmutathat egy marokra való olyan könyvet, mellyel úgy tipographiai, mint illusztrációs szemszögből nézve a dolgot, a külföld elé állhat. Hiszen itt vannak a régebbi évekből az Egyetemi Nyomda, a békéscsabai Tevan-nyomda kiadványai, a gyomai Kner-nyomda mesterművei, a Magyar Bibliophil Társaság egynémely igen sikerült kiadványa, újabb időkből pedig az Officina és a Hungária művészi kiadványai. Itt és ott elszórtan készülnek gonddal és szeretettel szép könyvek, melyek megkívánnák és meg is érdemelnék a szebb kötést.

A kiállítás ötödik terme a nyomdaipar anyagait mutatta be. A papírgyártást szemléltető 12 fénykép a kiállítás egyik fénypontja volt. E teremben került bemutatásra száz Magyarországon gyártott papírfajta, mindegyik mellett ügyes feldolgozásban az alkalmazás helyes módja. A festékgyártás bemutatása egészítette ki ezt a termet, amelyet mintegy körülfutó frizként keretezett be egy statisztikai képsorozat, mely a nyomdaipar által fogyasztott anyagokat fényképben mutatta be az évenként fogyasztott anyagmennyiség számszerű feltüntetésével.

A következő terem nyolc fülkében a sokszorosítási technikák demonstrációjául szolgált. Bemutatásra került a játékkártyakészítés, a betűöntés, a könyvnyomtatás, a könyvkötés, a síknyomás, a klisékészítés, a mélynyomás és a dobozgyártás.

Fényképsorozatok mutatták be az eljárásokat, mely fényképsorozatokat a képek alatt elhelyezett tárlókban a munkameneteknek megfelelő állapotban levő munkák kísértek. Jellemző, hogy a nagyközönség érdeklődése technikai dolgok iránt mily nagy, hogy e termekben volt legnagyobb a tolongás és hangzott el a legtöbb vita.

A következő terem a nyomdaipar kulturális, gazdasági és szociális szervezetét, valamint annak jelentőségét mutatta be. Mióta a politikai propaganda a statisztikát szolgálatába állította, nagy fejlődést tapasztalhatunk e téren. Száraz és a nagyközönség számára általában kevésbbé érezhető adatok kellő grafikai tálalásban, nagy mértékben fel tudták kelteni az érdeklődést és közvetlen kapcsolatot létesítettek az adat alapjául szolgáló tények és a szemlélő között. Ez a terem számszerűleg támasztotta alá a magyar grafikai ipar súlyát, mint szociális tényezőét, míg kulturális vonatkozásban a kimutatott számszerű adatok a magyar grafikai ipar mennyiségi működését voltak hivatva bemutatni, míg a minőségit maga a kiállítás mutatta be.

A mennyiségi ábrázolást a kiállítás nyolcadik terme „A nyomtatvány az ember életében" mutatta be a legkézzelfoghatóbban. Ez a köralakú terem, melynek falait a bejárati ajtó egyik oldalától a bejárati ajtó másik oldaláig nyomtatványok borították, azt volt hivatott érzékeltetni, hogy egy ember születésétől haláláig, élete minden aktív és passzív megmozdulásában indító okul szolgál már puszta létezésével is arra, hogy mintegy tízezer fajta nyomtatványt idézzen elő. A nyomtatványok előtt sziluetszerű kivágásban ötletes és szellemes grafikai ábrázolásban került bemutatásra a nyomtatványt fogyasztó, Mallász Gitta és Dallos Hanna festményeiben.

Egy kis átjárón keresztül, melynek falait a régi magyar ponyvairodalom mulatságos termékei foglalták el, jutottunk a kiállítás legnagyobb termébe: a plakátterembe. A Műcsarnok nagy és rideg, kiállítási célokra igen alkalmatlan oszlopcsarnokát alakította át Kaesz Gyula a kiállítás építészeti tervezője zárt Pantheonná, melynek fafurnirral borított köralakú falain a magyar plakát őskora elevenedett meg, míg a termet lezáró egyenes falon a mai plakát válogatottan legjobb művei kerültek kiállításra. Érdekes volt végigtekinteni eme, eddig még soha ki nem állított gyüjteményen, melyben a századforduló neves festőinek műveivel éppúgy találkoztunk, mint az akkor fénykorát élő nagybányai iskola fiatal tehetségeinek munkáiva. Volt valami kedves és elgondolkoztató abban, hogy a Műcsarnok épületében láttuk viszont a Műcsarnok régi tárlatainak művészi plakátjait, melyek az egykor oly nagy társadalmi jelentőségű villamos világítás mellett megtartott sétahangversenyekre invitáltak. A modern magyar plakátkiállítást szemlélve, megállapíthattuk azt, mennyire indokolt az a siker és elismerés, melyet eme egyéni szellemű és magas

művészi nívót képviselő plakátok az egész világon arattak.

A terem közepén nyert elhelyezést egy nagy kerek dobogón a kiállítás nyomdája, mely a kiállítás egész tartama alatt a naponként megjelenő „Kiállítási Tudósító"-t készítette és modern, részben magyar gyártmányú gépeivel célszerűen egészítette ki a kiállítást.

A plakáttermet körülölelő folyosók belső oldalán süllyesztett vitrinekben kerültek kiállításra a művészi magyar csomagolások, míg a körfolyosó túlsó oldalán terveikben és kivitelükben művészi burkolópapírok voltak keretekben kiállítva.

A kiállítás 11-ik termének falait a magyar idegenforgalom jólismert plakátjai és propagandanyomtatványai foglalták el, és végeztek a kiállítás nagyszámú külföldi látogatójánál igen jó propaganda szolgálatot.

A 12-ik terem a térkép-, bankjegy- és bélyegnyomást mutatta be. Ezek közül a legnagyobb érdeklődést a térképnyomás váltotta ki. Régi térképek hasonmásai mellett egy Napoleon-korabeli kézzel festett térképpel is találkozunk itt, mely Nyugat-Magyarországról készült és meglepett tökéletességével és alaposságával. Ugyanitt kerültek bemutatásra a térképkészítéshez készült légifelvételek és azok összeállítási rendszere is. E terem előtti falakon láthattuk a magyar reklámbélyegek, régi bankjegyek és szükségpénzek érdekes gyüjteményét.

A következő termek voltak hivatva a kereskedelmi, magán- és kulturális élet nyomtatványain keresztül a magyar nyomdaipar mai művészi és technikai felkészültségét bemutatni. Nehéz szétválasztani azt, ami egy kiállítást sikeressé tesz. De nem tévedünk akkor, ha azt állítjuk, hogy ez a szerencsés kézzel és szigorú kritikával kivilágított anyag ízléses tálalásban nagyban hozzájárult nemcsak a kiállítás sikeréhez, de ahhoz is, hogy a nagyközönség helyes képet alkothasson magának arról, milyen sokoldalú és nagy felkészültségű a magyar nyomdaipar.

A kiállítás utolsó termét a sajtónak szentelte. A sajtónak, mely a nyomdaipar egyik fő foglalkoztatója és legjelentőségteljesebb szereplője. A magyar sajtó hírszolgálatának fejlett voltát, de a magyar napilapkészítés technikai haladottságát is kitűnően bizonyította az a fényképsorozat, mely bemutatta egy riport útját annak születésétől hírlapban való megjelenéséig. Igen érdekes volt a hírszolgálat fejlődésének szimbolikus ábrázolása a 10. századtól a 20. századig és míg a szimbolikus és retrospektív figurák Marsovszkyné Szirmai Ily művészi előadásában kerültek elénk, addig a riport útjának fényképei Haar Ferenc művészi és technikai felkészültségét dicsérik a kiállítás összes fényképeivel egyetemben. A sajtó szellemileg legérdekesebb része 100 év 100 riportja volt, míg a termet szervesen egészítette ki a magyarnyelvű sajtó elterjedését bemutató világtérkép, Szücs Pál grafikusművész ábrázolásában.

*

Ez az, amit röviden, mondhatnám felületesen a kiállítás tartalmáról mondhatunk. Tudjuk azonban, hogy minden kiállítás legnagyobb értéke annak szelleme. A Magyar Nemzeti Nyomtatványkiállítás ebben a 17 teremben 500 év magyar kultúráját adta, és a nyomtatott betű változásain és változatain keresztül demonstrálta azt a kultúráért, emelkedettebb szellemért, a gondolat szabadságáért folytatott harcot, melyet a magyar nyomdászat közvetítésével Magyarország az elmult öt évszázadban folytatott. Nem születhettek volna meg ezek a nyomdatermékek, ezek a szellemi termékek akkor, ha csak írójuk és sokszorosítójuk lett volna és nem lett volna mindig Magyarországon hol több, hol kevesebb érdeklődés a nyomtatott betű iránt. Ha végigtekintünk a statisztikai adatok során, örömmel jegyezhetjük fel a nyomdaiparban foglal koztatottak nagy száma mellett azt, hogy Magyarország könyvtermésében, napilapjainak, heti- és havilapjainak számával milyen előkelő helyet foglal el a kultúrállamok sorában is és mennyire kiemelkedik környezetéből.

Ez a kiállítás, mely önmaga is a szépért való ideál jegyében született, azért lehetett olyan nagyjelentőségű, mint amilyen volt, mert öt évszázad szépért való rajongásának tükörképét adhatta.

*

A Magyar Nemzeti Nyomtatványkiállítás a Magyar Nyomdászok Társasága kezdeményezésének, Kertész Árpád elnök és a dr. Bródy László vezetése alatt működő, Bisztrai Farkas Ferenc, Kner Albert, Nyirő Tibor és Rosner Károlyból álló intézőbizottság munkájának köszönhette létrejöttét. Munkájuk elismerése nemcsak az a nagy siker, melyet e kiállítás itthon kivívott, hanem azok a külföldi meghívások is, mely e kiállítás megismétlését Prágában, Lipcsében és Stuttgartban lehetővé teszik.

FABIUS CUNCTATOR

AZ „ALKOTÓ NÉP" KIÁLLÍTÁSA DÜSSELDORFBAN

Az 1937. év nyara Franciaországban és Németországban nagyszabású kiállítások lázában telt el. Franciaország a modern technika és művészet jegyében született nagyszabású nemzetközi kiállításra hívta meg az egész világot Párisba, míg Németország egy újjáalkotott nemzet teljesítőképességét mutatta be Düsseldorfban. Páris az egész világ tudását, művészetét buzdította nemes versenyre, Düsseldorf Hermann Göring négyéves munkatervének eredményeit rögzítette azzal a célzattal, hogy az esetleg magárahagyatott Németország önellátását szükség esetén megoldhatóvá tegye.

Nehezen tudnánk nagyobb ellentétet elképzelni, mint a Place de la Concorde és a Pont de Grenelle között elhelyezkedő tarka nemzetközi népegyvelegje — stílusos és modern pavillonjainak

kaosza — és a düsseldorfi kiállítás egységessége, épületeinek talán kissé egyhangú fegyelmezettsége között.

Mindkét kiállítás egy domináns folyó partján húzódik. A párisi a Szajna mindkét partján, nívódifferenciákkal tagolva, jól beágyazva a város puha ködpárás városképébe, utcáiba, parkjaiba, — a düsseldorfi a Rajna jobb partján, a városon kívül, egy tisztalevegőjű, nyárfás, sík mezőn. A párisinak a szajnaparti hossztengelyén kívül, két kereszttengelye van, a Pont Alexandre III. és a Pont du Jena hidaknál. A düsseldorfi kiállítás csoportosítása sokkal komplikáltabb: egyik főbejárati tengelyével és az erre merőleges kisebb axissal ferdén fut ki a Rajnapartra. E két tengelyre csatolt épületek igyekeznek ezt a komplikációt lehetőleg áthidalni. Egyes objektumokra való rálátások érdekes tömegjátékot adnak, de esztétikai eredményeiben nagyon is problematikus, különösen akkor, ha figyelembe vesszük azt a tényt, hogy a kiállítási terület aránylag kicsiny — a párisinak cca. egytized része. Mindezek dacára van a düsseldorfi rendezésben valami szimmetriára való törekvés, fegyelmezettség, ami a párisinál teljesen hiányzik, még ott is, ahol a terep és egyéb adottságok erre predesztinálnak.

Amilyen érdekes a két kiállítás összehasonlítása, éppen olyan tanulságos a szerényebb igényű düsseldorfi kiállítás részletes megismerése.

Az általános elrendezést Peter Grund tanár tervezte, aki a dortmundi betontemploma után ismert építész. Főbejáratot E. Scharff két hasonló témájú lovaskompozíciója hangsúlyozza, melyek közül az egyikcsak tömegében van kifaragva. Az épületek zömét E. Fahrenkamp tervezte, rendkívül alkalmazkodó architektonikus érzékkel. Ő alkotta a finom korszerű tömegjátékú, nyugodt éttermi épületet, nagy dísztermével és kis bárhelyiségével. Hátsó homlokzata egy kis, kúttal díszített udvarra vezet, mely vegetációjával a bájosság mintaképe. A díszterem a kiállítás legsikerültebb terme. Raffináltan vezetett, háromszögű zászlókkal díszített udvaron, majd egy második trapézformájú udvaron jutunk az ugyancsak trapéz alaprajzú terembe. Falai zászlókkal mezőkre tagoltak, egyéb díszítésük pedig bádogból kivágva applikáltattak, főfalát természetesen az aranyozott tölgyfakoszorúba helyezett horogkereszt foglalja el. A díszítő eszközök kézenfekvők, olcsók, ismertek, de mégis az ilyen rövidtartamú kiállításon hatásosak.

Fahrenkamp munkája a Mannesmann csőgyár pavillonja, érdekes, talán kissé bizarr, interieurjének közepén egy propagandisztikus csőkígyómotivummal. Falakon alkalmazott konturos városképek finomak, de itt talán túlszerények (Kurt Otto festő munkája). Jó Fritz Faulenbach építész „Huttenzement“ pavillonja, az anyag kiválóságát jelző merészszerkezetű, 18 m-re konsolosan kinyúló lemezével.

Kétségkívül a legkellemesebb, legüdítőbb hatású a kézműipar pavillonja. Exterieurje Theobald Schölltől, interieurje Hans Spiegeltől. Jóleső megkönnyebbülés hat át bennünket, ha a sok kínos precizitással dolgozó mechanikus szépségű gépek után a kézimunka üde változatosságát látjuk. A kézimunka tisztelete, megbecsülése, emberi méltóságra való emelése ismét a felszínre hozta azokat a művészi értékeket, melyek az elmult korok produktumait annyi üde változatossággal hintették tele, mit az utóbbi gépies „sachlich“-korban olyannyira nélkülöztünk. A hosszúra nyujtott nagyterem kissé mélyített középső részét a régi nagy német mesterek képei uralják, azoké, akik a kéziiparból nőttek világhírességekké. Hogy csak a nálunk ismertebbeket említsem, itt van: Elias Hohl, id. Peter Vischer, Adam Kraft, Albert Dürer, Gutenberg, Hans Sachs, Frauenhofer, Bosch stb., akik a multban nemcsak a német, hanem az egyetemleges kultúrát oly hatalmas mértékben lendítették előre. E terem részünkre élmény: mert visszavezet bennünket az iparművészet igaz tartalommal telített lényére: sehol semmi felesleges, haszontalan tárgy, sehol sem látjuk a rosszul értelmezett célnélküli csecsebecsét. Az iparművészetet egyszerűen kiemelték az unatkozó dilettáns úrilányok műtermeiből és visszatették oda, ahová való, ahol meg-

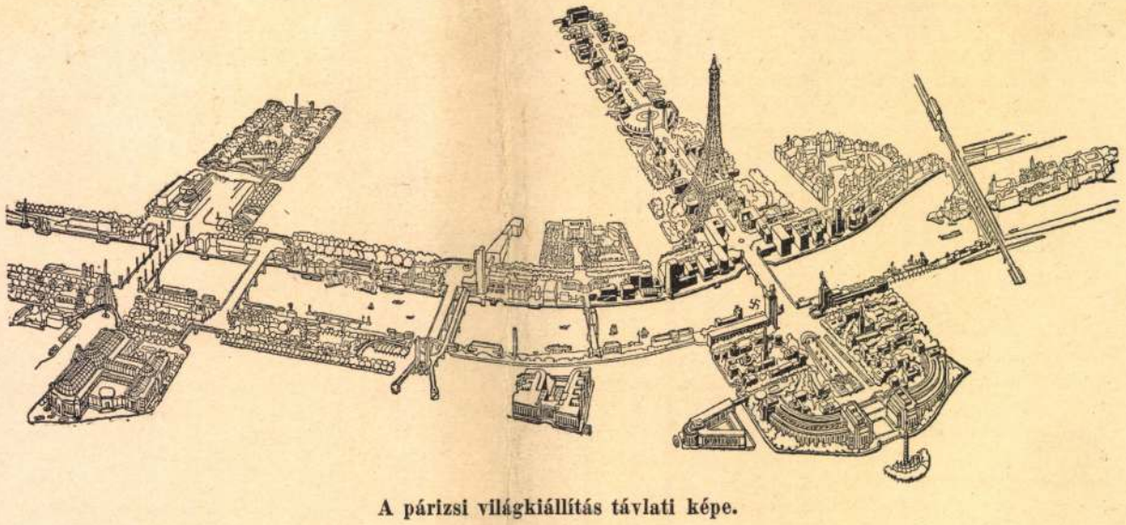

A párizsi világkiállítás távlati képe.

ALKOZÓK LAPJA

Budapest, 1937. április 29. **18. sz. (3354.)**

kozás külön ordrét érdemel. Mert tehetséges építészek és építőipari vállalkozók konstruálták meg ennek a korszerü és minden vonatkozásban modern, európai szinvonalu vásárvárosnak kereteit, ők épitették fel pavillonsorait és házait, teremtő, alkotó munkájukkal bebizonyitva, hogy a magyar épitészet a szük és sovány anyagi adottságok mellett is tud és akar nagyot, maradandót alkotni.

Öröm nézni: mennyi eredeti ötlet, leleményesség, gyakorlat és talentum bontakozik ki a Vásárváros gazdag és tág keretei közül, milyen megcáfolhatatlanul demonstrálja élniakarását és jogát a magyar gazdasági élet, melynek seregszemléje a béke hadtestjeinek, a munka ármádiájának szivet, lelket megnyugtató felvonulása.

El kell némulnia a kicsinyes kritikának az értékek eme hatalmas és lefegyverző revellációja előtt. Mert a Vásárváros uccáin és terein a békének és a munkának csapatai állanak parádés sorokban, hogy tisztelegjenek a magyar alkotó erő és tehetség szimboluma: a Vásár előtt.

24 órával a megnyitás előtt...

Épitész-körséta az épülő Nemzetközi Vásáron

Amikor e sorokat irjuk, dolgos kezek serénykednek még a Nemzetközi Vásár területén, a „Vásárvárosban". Huszonnégy óra választja már csak el a kiállitókat a Vásár ünnepélyes megnyitásától és a látogató, aki betéved az épülő pavillonsorok közé, csodálattal nézi és bámulja azt a gyorsasági rekordot, amellyel a tervezők és épitők, művészek és iparosok ugyszólván a semmiből varázsolják ide az expoziciós várost.

A terület nem nagy és korántsem elegendő a magyar ipar, tudás és kereskedelem reprezentálása számára. Mindössze *140.000 négyzetméter a terület,* amelyet egészében nem lehet alakitani, mert fákat, gyepterületeket respektálni kell és respektálás nélkül is számolni kell a szokványos szökőkut és a terhes adottságot jelentő Iparcsarnok jelenlétével. Erre a redukált területre az idén egy *egységes kompoziciót* sikerült betervezni.

Az igazgatóság uj ötlete volt *a magyar ipar Stadionjának* létesitése, azaz a vásár központjában elliptikus tér elrendezése, amelyet egyöntetü modern kiképzéssel öveznek a kiállitási pavillonok. *Kozma* Lajos épitőművészünk testet adott ennek az elgondolásnak egy távlatkép alakjában, amelyen az ellipszis körül csoportosuló pavillonok megszakitásnélküli összefüggésben szinte egy testet alkotnak.

Kanics Miklós épitészmérnök, aki most ünnepli műszaki vezetőségének tiz éves jubileumát, a Stadiont övező pavillonok megszakitására volt kénytelen a kiállitási anyag célszerü elhelyezése érdekében. A Stadion létesitése szellemes gondolat volt: csupán az elliptikus alapforma emlékeztet az ismert Stadion alakjára, de a jellegzetes téralakitás elnevezése okos reklámeszköznek fog bizonyulni. A pavillonok és főleg e helyek végleges kialakulása majd csak a megnyitás után lesz értékelhető és élvezhető. A bejáratnál ötletes üvegburkolatu épület szép ritmusát, a tervező Kanics Miklósnak köszönhetjük. E pavillon a Schwarz A. és fiai üvegnagykereskedő cég áruit tartalmazza.

A bejárattól balra a nagy szakértelemmel és izléssel épitett olasz pavillon impozáns méreteivel *Olaszország* produktumait a legnagyobb választékban mutatja be. Ez épületet *Petroni* Dante római épitész-professzor tervezte, ugyanaz, aki a mult évben ugyancsak artisztikus keretbe foglalta Olaszországnak hozzánk bemutatóra küldött termékeit. Az olasz professzornak nagy segitségére volt *Kiss* Aladár épitészünk, aki a német és a svájci kiállitást szintén megépitette a külföldi szakemberekkel együtt.

Németország Seelemann igazgató rendezésében főleg utazási propaganda szolgálatába állitja a látnivalóit. *Svájc* (Born igazgató elgondolása szerint) a svájci ipart, kereskedelmet és közlekedést mutatja be.

Általában konstatálni lehet, hogy az épületek stilusa örvendetes egységben alakul ki, akár *Körmendy* Nándor, akár *Falus* Elek, akár a fentemlitett épitőművészek alkotják meg.

Az egzotikumok persze elütnek a legmodernebb jellegtől, mint például a tervező *Malomsoky* József indus pavillonja. Ugyszintén visszanyulnak az épitészet multjába a népies épületek: *Padányi-Gulyás* Jenő és a közreműködők magyar falujának különböző épitményei.

Az Eternit épületét ötletesen tervezte meg *Körmendy,* sikerülten alkalmazva a legujabb hullámlemezeket. A külkereskedelmi hivatal pavillonját *Velics* Miklós és *Szabó* Ödön épitészek tervezték egy mozgókép teremmel kapcsolatosan, amely mögött tűzbiztosan kellett megépiteni a vetitő kamrát. E szépnek igérkező épület vállalkozója *Dengler* Lajos épitőmester. A Goldberger Sám. F. és Fiai-féle textilpavillont *Falus* Elek tervezte meg nagyvonaluan.

A villamossági pavillont *Füster* tervei szerint orgonasipok módjára sorakozó lizénák diszitik. A szembenlévő gázpavillont pedig *Kende* Ferenc koncipiálta.

A Dohányjövedék épületét és a Weiss Manfréd-féle „Aluminium pavillont" *Kaesz* Gyula épitésztanár alkotta. Különösen sikerült ez a pavillon, amelynek homlokzatát aluminiumlapok burkolják és amelyben a közönség szemeláttára fogják futószalag segitségével az aluminiumedényeket gyártani.

A Rimamurány-Salgótarjáni vasépület nem egyéb, mint a budaőrsi repülőhangár kisebbitett mása. E kiállitás épitészeti elrendezését ügyesen végezte *Szirmai* József épitész.

Magyar Lajos bőrgyáros és az Elzett lakatosárugyár pavillonját bravurosan tervezte meg *Kozma* Lajos.

Korody György a Budakalászi Textilgyár originális standjának művésze.

A főbejárat mellett feltünik a kékmázas falburkolattal izlésesen élénkitett épület, amely az *uj házat* reprezentálja és amelyet *Lengyel* Kálmán tervezett.

A bányavállalatok pavillonjának tervezője *Szentgyörgyi* József. Közreműködtek még a kiállitás művészi sikerének emelésében *Kósa* Zoltán, *Tabéry* Iván, *Nászay* Miklós, *Krompecher* László, *Zrinszky* József, *Turi Polgár* István, *Pogány* Dénes, *Bakos* István, *Károlyi* Antal, *Révész* Zoltán épitészek.

A régi, kellemetlen benyomásokat keltő és kicsinyesen ható, ugynevezett főbejárat eltünt, helyette hatalmas üvegmárványból készült épitményen át jutnak be az emberek a Vásár közepébe.

A Stadiontól balra, egy széles ucca huzódik: itt egy uj, *korszerü házépitési rendszerrel emelt épületet* mutatnak be beépitett butorokkal, a legmodernebb stilusban, a padló alatt hővezetékkel. A Stadion széles jobboldali uccáján a legfeltünőbb az az érdekesen megépitett ház, amely azt mutatja, hogy miképen lehet egyetlen anyagból — a padozattól a tetőzetig — házat épiteni.

Ez a széles ucca ujabb térre torkollik: itt mutatja be nagyszerü termelvényeit a *vasipar,* amely az Iparcsarnok előtti teret teljes egészében elfoglalja, behuzódik az Iparcsarnokba is, ahol szintén uj és korszerü vasipari gyártmányokat állitanak ki.

Az Iparcsarnok másik felét a *butor és berendező ipar* foglalja el.

Nagyérdeklődésre tarthat számot az élelmiszerkiállitás mellett *az épitőipari rész,* valamint a mezőgazdasági termelők kiállitása, melynek közvetlen szomszédságában van a *légoltalmi kiállitás* pavillonja.

A Vásár egyik legnagyobb pavillonját foglalja el a *magyar üveg és kerámia ipar,* amelynek széles skálája felöleli az üveg-, porcellán- és fayence-használati és disztárgyak, edények, csempék, falburkolatok, egészségügyi felszerelések számos válfajait.

A Vásár méreteire jellemző, hogy hozzávetőleges becslés szerint *a kiállitási anyag értéke 50 millió pengő.* Egyedül a tüzveszélyes anyagok biztositási összege meghaladja a 20 millió pengőt.

A körséta után meg lehet állapitani, hogy nemcsak az épitész szemével nézelődő szakembernek, hanem a közönségnek is kedvező lesz az összbenyomása: *a pénteken megnyiló Nemzetközi Vásár komolyabb, nagyvonalubb és reprezentativabb, mint az eddigi vásárok voltak,* méreteiben, arányaiban együtt nőtt, terebélyesedett a magyar iparral és kereskedelemmel.

K. M.

LAKKOK FESTÉKEK

Krayer

GYÁRBÓL MEGBIZHATÓAK

BUDAPEST, V., VÁCI-UT 34.

Redőnyök

Korányi és Frőhlich

napellenző- és fémportálgyár

BUDAPEST, VIII., KISFALUDY-UCCA 5.

Telefon: 1-323-76, 1-459-86.

Parketta padozat

KONRÁD PÁL

KÖZPONTI IRODÁJA:

Budapest, Andrássy-ut 6.

TEL.: *11-65-58.

LIFT Gyárt mindennemü felvonókat, végzi legjobban legolcsóbb árban

Hazai Felvonó Vállalat

Budapest, V., Ujpesti-rakpart 5.

Telefon: 1-132-35.

Magasépitési racionalizálás és az uj vállalati munkafeltételek

A Mérnökegylet legutóbbi ülésén dr *Szerényi* Ödön szfőv. főmérnök nagy érdeklődéssel kisért előadást tartott „Magasépitési racionalizálás és az iparügyi miniszter által kiadott uj vállalati munkafeltételek" cimmel.

Dr Szerényi Ödön előadása során rámutatott arra, hogy az elmult év novemberében, amikor az iparügyi miniszter életbe léptette a magasépitési munkakörbe tartozó épitési munkák uj országosérvényü feltételeit, az ország területén *minden közmunka egységes végrehajtásra kényszerült.*

Az uj vállalati munkafeltételek életrehivója az egész kulturvilágot átfogó uj mozgalom: a racionalizálás. A racionalizálást sokan azonositják a tervgazdálkodással, melyet az európai államok Amerikából importáltak, ahol a tudományos üzemvezetés igen magas fokra emelkedett. A racionalizálás azonban sokkal szélesebb körre terjed, mint a tervgazdálkodás, felöleli az egész gazdasági életet, elsősorban gondolkodási módot, *szellemi átformáltságot jelent,* melynek jellemzője az együttes munka és a barátságos együttműködés. Ebben a szellemben születtek meg az uj munkafeltételek, melyek *hivatva vannak arra, hogy évtizedekre kiható uj gyakorlatot teremtsenek a magasépités területén.*

Az uj szabályozás tárgyalja azokat az anyagokat, melyekkel az épitőipar az utolsó 25 évben dolgozott, utal a szabványositás eredményeire, a legujabb gyártási és eljárási módszerekre; egyes helyeken, ahol önkényesnek látszott, utasitásokat ad a szerkezetek tervezésére és méretezésére is. *Igyekszik biztositani a vállalkozói munka jóságát és az ajánlattétel egységességét* azzal, hogy az egyes esetekben minden kétséget kizáró módon megmondja, hogy a költségvetésben kiirt fogalmak alatt mit kell érteni és azt hogyan kell elkésziteni. Egységes elnevezéseket használ és az elkészités módját is egységes fogalmazásban adja. *Nagy előnye még az uj feltételeknek, hogy az elszámolás kérdését is egységesen rendezi.* A hangsuly itt az egységes meghatározáson van, mert az elszámolásban az fontosabb minden más kérdésnél és megelőzi sorrendben a helyességet is.

A szerkesztőbizottság a következő feltételeket készitette el: magasépitési földmunka, kőmüves- és elhelyezőmunka, vasbeton szerkezetek, kőfaragómunka, műkő- és szobrászmunkák, viz ellen szigetelő és magas, valamint a mély épitményekkel kapcsolatos aszfaltmunkák, ácsmunka, tetőfedőmunka, bádogosmunka, épületasztalosmunka, mázolás-, üvegezés, fa- és vászonredőnyök, fapadlózás, az épület belső burkolása, szobafestés, falkárpitozás, cserépkályhák, vaskályhák és takaréktüzhelyek vállalati feltételei.

A feltételek intézkednek minden esetben arra nézve, hogy *az egyes munkákat hogyan kell elkészíteni, ha a költségvetés szövege erre nézve részletes utasitást nem ad* és ezzel a munkák végrehajtása egyértelmüvé válik.

A szövegezésben a feltételek sehol sem utalnak *kömunkákra;* azt, akinek a részére a munka készül, egyszerüen *megrendelőnek* nevezik. Ennek az általános érvényü fogalmazásnak az a célja, hogy *a feltételek használatát a legszélesebb körben lehetővé tegye* és különösképpen az, hogy azokat *magánszemélyek is használhassák.*

Az uj feltételek szabályozzák a megrendelő és a vállalkozó jogviszonyát és pedig egyenlő feltételek mellett, ami bizonyos mértékben ujitást jelent, mert *a régi feltételek a vállalkozó érdekeit védő rendelkezéseket nem igen tartalmaztak.*

A feltételek betartása a vállalkozó részéről csak akkor kivánható meg, ha azt a megrendelő is betartja és már a költségvetési kiirás készitésekor figyelembe veszi. A kölcsönös kötelezettség érzése fogja biztositani azt, hogy a feltételek mielőbb átmenjenek a gyakorlatba. Ennek az lesz a következménye, hogy *a magasépitési munka szinvonala megjavul, ami esetleg bizonyos áremelkedést von majd maga után.* Ez azonban csak viszonylagos lehet, hiszen közismert tény, hogy nincs drágább, mint a kontármunka.

Az uj munkafeltételek maradéktalan érvényesitésével talán *csökkenteni lehetne a versenytárgyalásokon tapasztalható árrombolást* és ujra jogaihoz lehetne segiteni a tisztességes munkát.

Az épitőiparban még mindig használatos a *pallérnyelv,* mely elrontott német szavakkal teszi bizonytalanná a szakkifejezéseket. *Az uj feltételek minden anyagra, szerszámra és munkára megfelelő magyar szavakat adnak* és ezzel módot nyujtanak egy tisztán *magyar műszaki nyelv* meghonositására.

Az épitőipari munka megszervezése fontosságánál fogva a legelsőrendü feladatok közé emelkedik s ezért remélhető, hogy az uj feltételek a nemzeti ujjáépitésben jó eredményt fognak elérni.

*

Az előadáson nagyszámu, mintegy 400 főnyi hallgatóság volt jelen, amelynek soraiban ott láttuk *Lamotte* és *Schuler* alpolgármestereket, *Kempelen, Király, Szepesváry, Wossala* tanácsnokokat, *Wälder és Sándy* müegyetemi professzorokat, számos fővárosi bizottsági tagot, a minisztériumok képviselőit, valamint nagyszámban a szakmabeli mérnököket és vállalkozókat. Ez a diszes és szakértő hallgatóság a sikeres előadás után melegen ünnepelte a szimpátikus előadót, dr *Szerényi* Ödön főmérnököt.

Az Országos Épitőanyagnap elé

Irta: **Szerdahelyi József,**
a Magyarországi Épitőanyagkereskedők Szövetségének ügyv. alelnöke.

Május 2-án rendezi a Magyarországi Épitőanyagkereskedők Szövetsége a IV. „Országos Épitőanyagnap" keretében az immár tradicionálissá vált tavaszi nagygyülését. A „Nagygyülés" napirendje felöleli mindazokat a problémákat, amelyek a *hazai épitőanyagkereskedelmet az elmult esztendőben foglalkoztatták* és amely problémák megoldása az épitkezési idény kezdetével különös aktualitással bir. A „Nagygyülés" előadóinak illusztris névsora garancia arra nézve, hogy a kérdéseket a szükséges tárgyilagossággal fogják megvilágitani, amely viszont megkönnyiti majd a látszólagos ellentétek kiküszöbölését.

A Magyarországi Épitőanyagkereskedők Szövetségének mindenkor főtörekvése volt — és ezen elve mellett ma is változatlanul kitart, — hogy ugyanazon szakmában működő gazdasági csoportok között természetszerüleg mutatkozó ellentéteket barátságos tárgyalások keretében létesitendő megbeszélések utján egyenlitse ki, abból az örökigazságu tételből kiindulva, hogy *a termelő, a kereskedő és a feldolgozóipar egymásrautaltsága közgazdasági adottság* és a gyakorlati élet során felmerülő *controverziák* csak látszolagosak és amelyeknek a teljes harmónia érdekében való *kiküszöbölése ugy a gyáraknak, mint a kereskedőknek, sőt a feldolgozóiparnak is feltétlen érdeke.*

Ha az „Országos Nagygyülésen" akár a napirend, akár pedig a felszólalások során hangot is fog adni az épitőanyagkereskedelem panaszainak, ez is csak azt a célt szolgálja, hogy a „Nagygyülésen" jelenlévő gyárak és hatósági kiküldöttek azokat a *sürgősen orvosolandó panaszokat, amelyeknek az orvoslását az épitőanyagkereskedelem joggal kivánhatja, tudomásul vegyék.*

A „Nagygyülés" előreláthatólag két főkérdéssel foglalkozik majd. Mind a két kérdés tulajdonképpen már évek hosszu során át irritálja a szakmára való tekintet nélkül az egész hazai kereskedelmet, nevezetesen *a gyárak detail árusitása és az árvédelem.* Szakmánkra vonatkozólag e kérdések rendezése talán nem ütközik olyan nehézségekbe, mint a kereskedelem egyéb ágaiban és a *gyáripar jóakaratu támogatása mellett* e kérdés körül felmerült kivánságok az épitőanyagkereskedelem méltányos kivánságainak megfelelően *egész könnyen rendezhetők.*

Az épitőanyagkereskedelem az árvédelemmel kapcsolatban csak egy olyan *haszonmarge biztositását kivánja,* amely mellett szerény polgári létét fenntarthatja és amely lehetővé tenné a kereskedelem részére azon üzletek lebonyolitását is, amelyekből jelenleg ki van zárva, annak dacára, hogy ezek is munkakörébe tartoznak.

Ugyancsak *sérelmezi a kereskedelem a gyári detail árusitást is* és mivel szakmánkban a detail fogalmát általában az egy vagónt meghaladó mennyiségek határozzák meg, az épitőanyagkereskedelemnek kifejezetten az a kivánsága, hogy a termelő gyárak egy vagónnál kisebb tételeket senkinek ki ne szolgáljanak. Lehetetlennek tartjuk továbbá az egyes gyárak azon üzleti politikáját is, mely szerint igyekeznek a kereskedőket egész évre szóló kötésekkel a maguk részére lekötni, de ugyanekkor változatlanul igyekeznek a fogyasztóval is üzleti kapcsolatokat létesiteni, még pedig rendszerint ugyanazon a területen, ahol a kereskedő működik.

A „Nagygyülésen" feltétlenül elhangzanak majd az épitőanyagkereskedelemnek a *kormányhatóságok felé irányuló kivánságai is,* elsősorban azok, amelyek a *vasuti fuvardijakkal* kapcsolatosak. A Magyarországi Épitőanyagkereskedők Szövetsége már többizben kimutatta, hogy az épitőanyagok vasuti szállitási költsége nincsen arányban a szállitott anyagok értékével és *eltolódás mutatkozik abban a viszonyban is, amely a tarifa megállapitásának idejében az épitőanyagok értéke és azok szállitási költsége között volt.* E kérdés rendezése éppen olyan sürgős és éppen olyan érdeke az egész épitő szakmának, mint a vasuti mellékilleték mielőbbi leszállitása, valamint e kérdéshez tartozó következtvámok eltörlése is.

A „Nagygyülés" napirendjén szerepel továbbá: a kőmüvesmesterek által kezdeményezett és egy középlejáratu épitési kölcsönciklus megteremtésére irányuló akció részletes ismertetése is, mert *fontos nemzeti érdek, hogy a már lanyhuló családiház épitési tevékenység ujra lendületet kapjon.*

Mérnöknapot tartanak a Nemzetközi Vásár ideje alatt

A Tanácsadó Mérnökök Testülete még március hóban — más nagy külföldi vásárok alkalmával tartani szokott mérnöki értekezletek, u. n. „Tagung"-okhoz hasonlóan — elhatározta, hogy a budapesti *Nemzetközi Vásárral* kapcsolatosana tanácsadó mérnökök számára Budapesten *május hó 3-án értekezletet* fog tartani. Ennek az lett volna a célja, hogy a vásár alkalmával *Budapestre* feljövő vidéki tervező és tanácsadó mérnököknek közös érdekeik védelmére, javaslataiknak és panaszaiknak előterjesztésére minden formaságtól mentes alkalmat adjon.

A Tanácsadó Mérnökök Testülete ezt ugy kivánta megrendezni, hogy azon egyuttal a *Mérnöki Kamara,* a *MOSZ,* a *Tervező Epitészek Testületének* és a *Tanácsadó Mérnökök Testületének* elnökei, valamint több tanácsadó mérnök rövid előadásokat tartottak volna. Az előadók vállalták is ezt a feladatot. Nagy sajnálattal értesülünk most arról, hogy a *Tanácsadó Mérnökök Testületének* ezen értekezlete elmarad, miután a Budapesti Mérnöki Kamara április 23-án tartott választmányi ülésén szintén elhatározta, hogy a Nemzetközi Vásárral kapcsolatban *május 5-én* maga is tart hasonló célzattal egy szélesebbkörü tagértekezletet.

A Tanácsadó Mérnökök Testülete — miként azt az előadókhoz, köztük a Kamara elnökéhez intézett levélben is kifejti — a május 3-ára tervezett értekezlet megtartásától azért tekintett el, mert *nem tartotta volna célszerünek és gazdasági szemponból is kivihetőnek,* hogy különösen vidéki, de budapesti kartársaik is *három napon belül két teljes délelőttöt töltsenek értekezleten,* mivel a testület minden tagja, valamint a meghivottak is egyben a *Mérnöki Kamarának* is tagjai.

Rámutat a testület arra is, hogy a *Mérnöki Kamara* választmánya, amikor az első ilyen értekezletét szintén a *Nemzetközi Vásár* tartama alatt, május 5-re tüzte ki, bizonyára nem akarta a Tanácsadó Mérnökök Testületének csak helyeselhető összejövetelét megakasztani, vagy annak jelentőségét csökkenteni, az hatásában mégis ezt vonta maga után.

A magunk részéről még megállapitjuk, hogy a *Mérnöki Kamara* választmánya hálás lehet a *Tanácsadó Mérnökök Testületének,* hogy ezt a gyakorlati gondolatot, ilyen határozott formában felvetette, mert az ilyen gazdasági esemény, mint a *Nemzetközi Vásár* is, ahol annyi sok technikai anyag nyer bemutatást, *kiválóan alkalmas műszaki gyakorlati-, tudományos- és kari kérdések megvitatására.*

Viszont a Tanácsadó Mérnökök Testületének kár volna azt az elhatározását, hogy ők a maguk *külön érdekeinek megbeszélésére* értekezletet tartsanak, végleg elejtenie, mert hiszen a kisebb érdekképviseletek a maguk javaslatait és panaszait, szükebb körben eredményesebben tudják megvitatni, annyival is inkább, mert a Mérnöki Kamara, mint szélesebbkörü intézmény, csak örömmel veheti, ha a tagjai köréből hozzájutó javaslatok és panaszok nem egyesektől, elszigetelten, hanem a kebelébe tartozó tagok kisebb érdekképviseleteinek szürőjén át jutnak el hozzá.

! MEGJELENT !

RÉTI:

Az áramló levegő hasznositása

Száritó, szellőző, léghütő, légnedvesitő, ködoszlató és porszivó berendezések **tervezése és számitása.**

Nélkülözhetetlen szakkönyv:
tervező mérnököknek, épitészeknek és gyári üzemvezetőknek.

Kilián Frigyes utóda
egyetemi könyvkereskedése kiadása.

Ára: P 12.—
Kapható könyvosztályunkban.

Betoncső legolcsóbban
STRAUSZ ANTAL
épitésianyag telepe
cementáru és **mozaiklap** gyártása
XI., Fehérvári-ut 15—17. szám.
Telefon: 2-690-56.

ERDÉLY MŰKINCSEI

(Erdély régi művészetének kiállítása az Iparművészeti Múzeumban.)

Ha Erdély nevét említjük, büszke önérzet és szívbe markoló fájdalom tölt elbennünket. Erdély — amint tudjuk — eleitől kezdve nagy szerepet vitt az ország történetében. Ez volt hazánk keleti védőbástyája. Védelmi jellege kifejezésre jutott építészeti emlékein is: a városokat körülvevő falakon, bástyákon és az Erdélyben gyakori templomerődökön.

Erdély, különösen a török hódoltság korában, nemcsak a magyar kultúra, hanem a magyar nyelv és a művészetek otthona. Kiváló fejedelmi családok, a Báthoryak, Bethlenek, Bocskayak, Rákóczyak uralma alatt szerte az országban élénk művészeti tevékenységet találunk.

Az Iparművészeti Múzeumban, a Művészeti Múzeumok Barátainak lobogója alatt rendezett kiállítás, bárha csak a csonka ország gyűjtőinek és múzeumainak tulajdonából mutathat be műtárgyakat, mégis kellőképpen illusztrálja a sajátos, a kelet és nyugat hatása alatt keletkezett és mégis nemzeti jellegű művészeti termékeket.

Az építészeti alkotásokat természetszerűleg csak képben (fényképekben) mutathattuk be a kiállításon a Műemlékek Orsz. Bizottsága gazdag gyűjteményéből. Tanulságos szép példákat nyujt a freskó-másolatok erdélyi sorozata.

A bútoripart néhány példa képviseli. Művészeti szempontból kiváló Frank Bálint királybíró gazdag faragott díszű kabinett-szekrénye a XVII. század második feléből. Inkább történelmi értékű Teleki Mihály népies díszű karosszéke. A menyasszonyi ládák egyik szép példája Bethlen Kata címerével ékes; homloklapján 1695. évszám olvasható.

A leggazdagabb az ötvösség. Erdély a közép- és az újkorban állandóan szolgáltatott ezüstöt és aranyat; ami lehetővé tette az ötvösség felvirágzását. Különösen Kolozsvár, Brassó és Nagyszeben voltak már a középkorban is az ötvösség főhelyei. A XVII. században az ötvösség újabb fénykora következik. A városok előkelő személyeknek, fejedelmeknek és az udvar tagjainak kedveskedtek ötvösművekkel, vagy a külföldre, a szultánhoz, a bécsi udvarhoz induló követek is ilyen tárgyakat visznek ajándékba. Az előbbi korban a sodronyzománc, az utóbbiban az erdélyi zománc néven ismert díszítő technika használatos. Az elsőnek legszebb példája az Esztergomi főszékesegyház kincstárának büszkesége: Suky Benedek gót stílusú kelyhe, a másodikra az Iparművészeti Múzeum gazdag díszű kelyhe 1735-ből.

A renaissance idejében a világi rendeltetésű ötvöstárgyak: korsók, kupák, serlegek, poharak készülnek nagyobb számban. Ezeken inkább a trébelt dísz szerepel. Nagyjelentőségűek e korban az ékszerek. Kiállításunk is szép sorát mutatja be a pompás öveknek, mentekötőknek, násfáknak, kalpagforgóknak, mellboglároknak, hajdíszeknek, rezgőtűknek, boglároknak, kapcsoknak és gomboknak. Anyaguk nem egyszer arany; díszítésül drágaköveket és zománcdíszt alkalmaztak rajtuk. Kiváló példákat láthatunk e nemben Bethlen Istvánné grófné, Apor István báró, Andrássy Géza gróf, Herzog Mór Lipót báró, Hirschler Henrik, a Magyar Nemzeti, az Iparművészeti Múzem és mások tulajdonából.

Az ötvöstárgyak közt kedvelt forma a kókuszdióserleg és a talpas pohár. Ez utóbbiak főleg Brassóban és Nagyszebenben készültek. Különleges dísz egynémelyikén a verejték ábrázolása, amely Krisztus vérceppjeire emlékeztet. Az egyszerű poharak felületét poncololással, ez az ú. n. cápáspohár, vagy vésetten is — ez az ú. n. gyapjas pohár — díszítették. Szinte elmaradhatatlan rajtuk a vésett koszorúba foglalt családi címer. A különböző nagyságban készült poharakat megszámozták (I—VI—XVIII. számmal) és egymásba rakták, ez volt a régi leltárak «egymásbajáró pohara». Legteljesebb példáját, a Kornis-család címerével, Herzog Mór báró állította ki.

A XVII. század második felének legkiválóbb mestere Hann Sebestyén Nagyszebenben. 1644-ben született Lőcsén. Itt is tanulta az ötvösséget. Vándorútján, 1675-ben, eljutott Nagyszebenbe és ott egy ötvösmester özvegyét vette feleségül. A kor szokása szerint az özvegyre maradt műhelyben mesterként folytathatta működését. Tekintélye úgy pályatársai, valamint megrendelői körében is egyre nőtt. 1689-ben ifjabb céhmester, 1694-ben pedig első céhmester lett; 1700-ban a városi tanács tagja. Népszerűségének kétségtelen bizonysága, hogy ezt a tisztséget 1704 és 1712 közt ismételten viselte. 1713-ban halt meg. Jeles munkái közül 18 darab látható a kiállításon.

Hann Sebestyén a trébelés nagymestere. Munkáin az ezüst nyujthatóságát használja fel elsősorban, a háttérből erősen kidomborodó jeleneteivel és díszeivel. De azért a zománcozásban is járatos volt, miként azt az Iparművészeti Múzeum gyüjteményében levő pompás, drágaköves és zománcos mellboglárja bizonyítja (331. sz.). Műveit nem egyszer több rokonpéldányban is elkészítette. Különösen diadalmenettel díszített födeles kupáját ismerjük néhány példányban. (A kiállításban a 78. sz. a Nemzeti Múzeum, a 79. sz. Schiffer Miksa, 80. sz. Tószeghy Richárd és a 81. sz. Ernszt Vilmos gyüjteményéből.)

Az erdélyi ötvösség tárgyainak sokaságán beigazolta a mesterség szeretetét, az anyag tulajdonságainak ismeretét és tiszteletbentartását; az alak és forma jellemző megválasztása és az alkalmazott díszek festői kezelése révén, viszont, ha egyébként bele is illeszkedett az európai stílusáramlatokba, mégis helyi, a többiektől eltérő zamatot adott alkotásainak.

pillanatnyi dekonjunktúra idézi elő. Ha feltesszük is azt a valószínűtlen esetet, hogy az az úgynevezett középosztály, amelyik iparművészeink legfőbb vásárlója volt, mégegyszer ugyanilyen középosztályi minőségben vásárlóképessé válik, akkor sem számíthat arra a régiszabású iparművészeti oktatásban részesült művész, hogy az ő munkái iránt ez a hajdani vevőkör mégegyszer érdeklődést mutat. Sokkal jobb, művészileg is kielégítőbb, habár kevésbbé «ötletes», kevésbbé «eredeti» és kevésbbé «dekoratív» tárgyakkal fogja őt ellátni a gyáripar.

És ez az, amin végső fokon az egész dolog megfordul. A gyáripar túljutott fejlődésének azon a fázisán, amikor csúnyát, ízléstelent termelt. Azokkal a tökéletes, organikus és egy élő organizmus meggyőző formaharmóniájával megjelenő ipari termékeket, amiket a nagyipar tömegben gyárt és mindennapi használataink céljára a művészi érték külön pénzbeli fölszámítása nélkül olcsón felkínál, az iparművészet primitív technikával készült, gazdaságtalan módon előállított termékei semmi tekintetben sem tudják felvenni a versenyt. A «kézimunka», a «pièce unique» kétes nimbusza ideig-óráig némelyeket még talán az iparművészet felé fog vonzani, de ne felejtsük el, hogy ezeknek a vonzalmaknak minden gyakorlati háttér nélkül, pusztán pszichikai alapjuk van s az így megalapozott indulatok átmenet nélkül csaphatnak át bármelyik pillanatban az ellenkező irányba. A használati értéknek netovábbig fejlesztése elvégre mindnyájunk köznapját olyan közelről érintő pozitív valami, amit semmiféle esztétikailag így vagy amúgy becsülhető értékekkel ellensúlyozni nem lehet.

Nem szolgálhatja tehát máskép az iparművészet és az iparművészek jövőjét az iskola, csak ha felhagy azzal, hogy «kézimunkák» és «pièce uniquek» készítésére tanítja növendékeit, hanem áttér a közvetlen ipari felhasználhatóság, a nagyipari reprodukálás, a tömeggyártás céljaira való terveztetésre. Ez természetesen nem oldható meg négy fal között, nem oldható meg az iskola mai értelemben vett légkörében, hanem csakis az élettel való szoros kapcsolatban, az iparral való kölcsönös érintkezésben. Ez ellen két olyan érv szól, amelyik mindkettő önmagát cáfolja meg. Egyik az, hogy pillanatnyilag még nincs nálunk olyan ipar, amelyik komolyanvehető tömegáru gyártásával foglalkoznék, a másik, hogy ha vannak gyáraink, azokban a tervezőnek jelentkező iparművészeket általában bizonyos averzióval fogadják. Az első érvre az a válasz, hogy ha ma nincs is olyan mértékű ipar, amilyenre szükség volna, hát holnap már lehet. Mindenesetre elő fogja segíteni az iparnak ilyen irányú haladását, ha olyan művészi szakerőink lesznek, akiktől a kezdeményezés kiindulhat, ha pedig mégsem fejlődne ilyen irányba iparunk, akkor sem táplálhatunk magunkban olyan reményeket, hogy az ipar hézagjában majd szépen eltengődik korszerűtlen iparművészetünk, mert hiszen nem az óceán közepén élünk, hanem Európa közepén és korszerűtlen produkciónkat a világipar konkurrenciája egyszerűen a sárga földig fogja hengerelni. A másik érvre még egyszerűbb a válasz. Hogyan fogadhatnák gyáraink szívesen az olyan iparművészeket, akik a nagyipar szellemétől eltérő szellemben nevelkedtek, akik a tárgynak használhatóságában és előállításának gazdaságos voltában rejlő organikus szépségeket nem becsülik, akik egyénieskedő dekorativizmusukban az iparművészetet a használati tárgyak használhatatlanná tételének művészetévé nemesítik és mindennek tetejébe a józan tömegipart még le is néznek?

Nem, a szecesszió sznobizmusának, a népies-nemzeti irány szentimentalizmusának és az egész régi értelemben vett iparművészet fölületes, dekoratív dilletantizmusának el kell tűnni minden iparművészeti iskola falai közül. Az iparművészképzés minden eddiginél komolyabbá, mélyebbé fog válni. Ahogy a korszerű építészet fokozott mérnöki gondolkodást kíván az építésztől, úgy a korszerű, a szó új értelmében vett iparművészet is tökéletes technikai képzettségű művészeket fog követelni. A jövő iparművésze a nagyiparnak egyik szakembere lesz, aki nem helyezkedhet el a nagyipar kollektív termelési folyamatában a nélkül, hogy annak módszereivel teljesen tisztában volna. Szívós, alapos, mélyenszántó munkát fognak elvárni az ipari tervezőtől, tehát ilyenféle munkára kell őt már az iskolában ránevelni. Hozzá kell szoktatni, hogy a felületen járó szellemességnek, ami a régi iparművészetben elfogadható, sőt nagyon kívánatos volt, a jövőben nem lesz semmi helye. Időt, fáradságot nem kell és nem szabad majd kímélni a nagyipar tervezőjének, mert hiszen nem az lesz a feladata, hogy magát az árut sebtében megtermelje, hanem hogy száz százalékig megoldott szériamodelleket tervezzen.

Az iparművészetben és az iparművészeti oktatásban beálló ilyetén fordulat sokakat el fog riasztani ettől a pályától. Ezek az elriaszthatók azonban a komolytalanok, a dilettánsok lesznek. Ezektől a régi iparművészeti iskolának nem lehetett, de nem is volt szabad szabadulniok, hisz a régi iparművészetnek elmaradhatatlan velejárója volt a dilettantizmus. Lehet, hogy az iparművészeti tanulmány a jövőben semmivel sem lesz könnyebb, mint mondjuk a mérnöki tanulmány, de éppen ez az, aminek minden iparművész, aki becsüli a foglalkozását, örülni fog.

HÁY GYULA

A bemutatott fegyverek kis csoportján különösen a török hatás érezhető. A díszbuzogányokat Erdélyben különösen kedvelték és az öntött és trébelt díszen kívül az erdélyi zománcot is alkalmazták. (Ilyen gróf Teleki Tibor 416. sz. buzogánya.)

Az erdélyi érmek közt megtaláljuk Báthori István, Boeskai István, Bethlen Gábor, Brandenburgi Katalin, II. Rákóczi György és Apafi Mihály egy-egy aranyát, a nevezettek élethű mellképével.

A fémtárgyak közt az önkupák szerepelnek nagyobb számban. Keletkezési helyük legtöbbször Nagyszeben, Segesvár, Brassó, Kolozsvár és Marosvásárhely; készítésük ideje a XVI—XVIII. század. Ügyes kovácsmester kezére vall a 454. számú ajtókopogtató 1534-ből.

Az agyagipart mindössze néhány XVIII. századi figurális díszű és ónfedeles alvinci-fajánszkorsó képviseli.

Az erdélyi iparművészet legeredetibb ága az úri hímzés. Lepedőszélek, párnavégek, ágykészletek, asztalterítők, kendővégek gazdag sorát hozták létre a századok folyamán. Fennmaradt emlékekben azonban leggazdagabb a XVII—XVIII. század. Itt a magyar fantázia úgy színben, valamint rajzban utólérhetetlent, egyedülállót és eredetit alkotott. Kastélyok, paloták, udvarházak úrnői öltögették a finom színes selyem szálat és az aranyszőfiumot egymás mellé, hogy leányaik kelengyéje minél szebb és minél gazdagabb legyen. Néha még saját nevüket is megörökíttették egy-egy darabon. Így az 512. számú lepedőrészleten ezt olvassuk: «Bánffi Kata, Istennek szolgálója». A főúri női ruha szép példája Brandenburgi Katalin arany-ezüst hímzésű, kék, mustrás bársony szoknyája és dereka. Ilyen kinesekkel töltötték meg a kelengyeládákat egy-egy előkelő menyasszony esküvője alkalmából.

A kiállításon bemutatott szőnyegek török eredetűek és így inkább csak dísz gyanánt szerepelnek. Erdélyhez mégis annyi közük van, hogy a XVI—XVII. században, brassói kereskedők révén, nagyszámban kerültek Erdélybe és ott ma is, nem egy templom padjait és mellvédjeit díszítik. Egyetlen kivétel van köztük. Ez az 546. számú gyapjúból csomózott szőnyeg. Kék tükrében az erdélyi keresztszemes hímzésekről ismert stilizált virágcsokrok, keretében pedig az ú. n. Erdélyi-szőnyegek mintájára készült csillagos és medaillonos díszt láthatunk. Ez a szőnyeg feliratának tanúsága szerint, Erdélyben 1723-ban készült és így egyetlen példája az erdélyi szőnyegcsomózásnak.

A könyveket nem annyira belső tartalmuk, mint inkább művészi kötésük miatt mutatjuk be. Leghíresebbek és művészi szempontból is a legkiválóbbak a kolozsvári kötések. Ezek vagy bőrből vagy pergamenből készültek. Verbőczy Istvánnak Kolozsvárt 1577-ben készült Tripartitumát vaknyomással díszített bőrkötés borítja, Vér Judit (Teleki Mihály hitvesének) bibliája ezüstpántos és aranynyomású bőrkötésben díszeleg. A színes pergamen-kötésnek nálunk különösen a debreceni kötések révén ismert példája Kolozsvárott is készült a XVIII. században.

Ez a vázlatos ismertetés, de még maga a kiállítás is, csak halvány képet — inkább csak kóstolót — nyujthat arról a gazdag művészeti tevékenységről, amely Erdély béreel közt az évszázadok folyamán otthonos volt.

CSÁNYI KÁROLY

• KIÁLLÍTÁSOK •

KIS RIPORT A NEMZETKÖZI VÁSÁR KÜLSŐ KÉPÉRŐL. Bár terjedelemben fejlődést nem tett a vásár az idén, mégis újra, fokozottabb mértékben megmutatkozott, egy új, a mainál sokkal alkalmasabb vásárterületnek és speciális csarnoknak szükségessége. A vásár külső képe ugyanis, a minden elismerést megérdemlő erőfeszítések ellenére, évről-évre kaotikusabbá — és a rendhez, rendszerhez szokott szemnek valósággal kínzóvá válik.

Ebben a zürzavarban, amely a joggal megengedett «vásári» kereteket is mindenképpen messze túllépi, az az oktalan licitálás a főtényező, amely a köztudatba oly sok hareeal bevitt ú. n.: «művészi szempontok» teljesen ferde értelmezését mutatja és azok esődjéhez fog rövidesen vezetni. Talán paradoxonszerűen fog hangzani, ha azt mondom, hogy túlsok «művészetet» akarnak a dolgokba belevinni a kiállítók és az installációs mesterek. «Művészetet», persze a maguk képére teremtve és értelmezve. Forma, szín, felirat, de főleg toronyhalmozással akarnak eleget tenni szép, de kártékony — (önmaguknak is!) — ambícióiknak. Főleg a torony vagy legalább is tornyocska a «nagy divat», — elől vagy hátul mindegy, de mindég négyszögesen és lehetőleg egy falra felragasztva, félig a levegőben lebegve és értelmetlen, vízszintes lécekkel korszerűsítve.

Amióta buzgó álapostolok és ambiciózus fiatalemberek közreműködése folytán a «modern művészi törekvések» felől is tudomást szerzett már minden cérnakirály, azóta különösen nagy bajok vannak. Amikor még építették a «vásárvárost», úgy olvastam az egyik ujságban, hogy aszongya: — gyönyörű és művészi (alább nem adják!) pavillonok sora emelkedik röpke napok alatt a meglepett néző és az iparesarnok előtt és van itten mindenféle «stylű» (így!), a modernek között vannak egyszerűbb és «díszesebb» (!) «Bauhaus stylűek». — Ime itt van az eredmény! Olyan dologhoz ne nyúljon az ember, amihez nem ért. Aki nem ért bau—hau—s nyelven, az ne beszéljen bauhausul! Hogy ez a bizonyos «Bauhaus» milyen bajokat okoz az utóbbi időkben mindenütt, az rémes! Valósággal napjaink bábeli tornya lesz előbb-utóbb belőle. Mindenki vele van megakadva és beszél róla, pedig legtöbbnek sejtelme sincsen arról, hogy miféle fogalmat jelent.

Azt a bizonyos «modernet» senki arról az oldaláról nem akarja nézni, amely felől annak értékei mutatkoznak, hanem elveszejti magát az ideig-

óráig megvesztegető vagy bizarr, ujdonsült külsőségekben. Aki pedig távol tartja magát tőle, az erről a paródiáról azt hiszi, hogy így néz ki az új próféta. Hogyan örülhetne hát neki? Hallomlátom nyomok alapján, ideszivárgott nyugati gondolatok felé kezdenek már az emberek lassan itt is orientálódni. Talán divatból, — az örök kovász hatása alatt — talán kívánesiságból, — nem lehet tudni. Tény azonban az, hogy nem értik meg. Egészen természetesen távol állnak annak lényegétől, talán éppen, mert az annyira egyszerű és magától értődő. Sok itt szereplő építmény és más iparművészeti tárgy felfogása most egy újvonalú, de f o r m á l i s látás alapján keletkezik. A modern formalizmuson, vagy ahogy szeretnék mondani: «s t y l e n», amely csupa részlet, forma, elterelődés és szórakozás mindenütt, de a megoldás, karakter, építészeti fegyelem és meglátás a legtöbb helyen még nyomaiban sincsen meg.

Az egész vásárképet, annak mostoha és hiányos előfeltételei miatt, mint egységet tehát nem lehet bírálat tárgyává tenni és így arra kell szorítkozni, hogy az egyes, egyéni teljesítmény értékét tegyük mérlegre. Ilyen szempontból már sokkal több vígasztalót lehet találni. Bár a figyelemreméltó, vagy csak valamennyire is nem kiáltóan rossz objektumok száma igen kevés. Itt-ott úgyszólván beleesúszik egy elrejtett, jó művész kvalitásos munkája utóbbi közé, hogy belemosódjék az olcsó kirakat- és kopprsódisz-álmok diestelen tengerébe.

Egynémely dolgokat, mert ilyenek és egynémelyeket pedig azért, mert nem ilyenek, meg kell említenem!

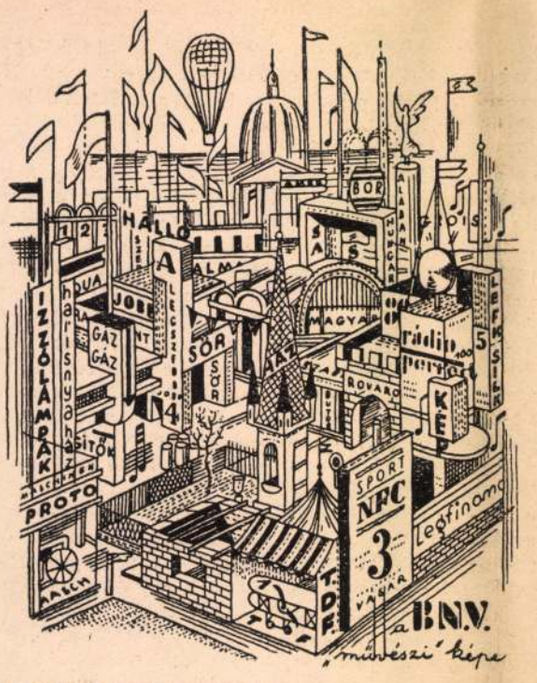

Kocsa Gyula tanár karikatúrája.

Az állami és fővárosi, inkább kiállítási és propaganda objektumok még mindig erősen «művésziek». A «stílus» itt a fődolog! A dohányzás és az idegenforgalomnak «magyaros stílus»-ban illik megjelenni. A dohány haremezejére csábítottak feje fölött kopjafák és a megdicsőülés szűrszabóvirágai lengenek.

A villamosság az már valódi «modern stílű» deszkaházban mutatkozik be, mert ugyebár, a technika és korszerűség köteleznek; de azért a fényt igazán nem kellene ketrecben tartani! A villamosság nem volt hódító i t t! Engem így nem hódított volna meg és azt hiszem számos másokat sem. Úgy látszik mégsem a «stílus» a fontos?!

A sört igen értelmes, épkézláb építményben, okosan és szemléltetően hozták közelebb kedvelőihöz. Végre egy darab igazi kiállítás-kultúra! Kevésbbé szerencsés formák között, de az adottságokhoz képest elfogadható volt a fürdőügy bemutatása. Ugyanígy a török pavillon is.

A gázművek külső kiállítása részleteiben igen sok érdekes kiegészítéssel, komoly értékű experimentális, szemléltető anyagot nyujtott. A feltálalás megfelelő módját azonban még mindig nem tartják elég fontosnak. Pedig ezzel szemben meglepő volt a nagy csarnokban felépített gázkokszpavillon, mint egy, minden tekintetben, tehát formában, ízben, színben jól sikerült propagandaépítmény. Tessék átvenni ezt a nívót a gáz-ra is!

Sajátságos, hogy nálunk mennyire nem tudnak még technikai cikkeket sem helyesen feltálalni. Weisz Manfrédék évek óta vergődnek a megfelelő keretek megtalálásában. Az eredmény: a varrógépek fölé emelt székely-kapú. Hát még a gépnek is kell az ornamentika? Tessék inkább a varrógép bántóan triviális alvázát végre jól megoldatni!

A textil-szakmák is téves utakon keresik a tálalás művészetét. Sok és zavaró a kellék: — a viaszosvászon katedrális és a pagoda-architektúra alatt az olcsó selyem még szerényebb lesz és a toronytól nem látni a harisnyát. De ez úgy látszik így van rendjén, hogy valami erőltetett szellemeskedéssel és sokszor történelmi asszociációkkal spékelt, karneváli álruhában kell minden árucikket megjelentetni. Pl. Miért kell, hogy a rovarirtó szerrel dekoratív áltestőrök, pappendekli lovagvár lőrésein át bombázzák a poloskákat? — Miért mérik a bort kizárólag műpókhálókkal és műpatinákkal ékes várromok omladékai közül, vagy egy 5 milliméteres rétegezett lemezből, nagy kínnal összetákolt «i g a z i» hordóból, amelynél az árusító van a hordóban, nem a bor, — de az nem baj, a hordó, az mégis egy bájos gondolat. Miért csinál egy rádió-szaklap a legfrissebb, nagy technikai szenzációnak valami ősbudavárszerű, poros bagolytorony alól propagandát és miért kell, hogy a brikettről fekete, kátrányos csomagolópapír-barlangvasútban ördögök és más ördögi leleményességgel lángoló dekorációk hitessék el, hogy az éghető anyag. Miért kell mindig és mindig a propagált árúról azt hinni, hogy az építőanyag és belőle valami egészen mást «alkotni» úgy, hogy az lehetőleg minél távolabb álljon az áru igazi rendeltetésétől és minél közelebb naivan elképzelt, képző- vagy iparművészeti rémségekhez?

~~Gádor Istvánu~~ K

~~Bortnyik Sándor~~

~~Gádor Istvánu~~

~~Hincz Gyula~~

Kacsz Gyula

Konecsni György

Kozma Lajos

Schubert Ernő

1948. jan. 1-én az Iparmüvészeti Főiskola tanáraivá nevezettek ki.

Szabad Müvészet

7/P8 1948. 1. r. 31. l. (Státusrendezés a müvészeti főiskolában)

A felkérendő

Balás Piri László

Balogh Jolán

Bogyay Tamás

Biró József

Csabdi István

Csánky Miklós

Csernyánszky Mária

Dercsényi Dezső

Domanovszky György

Dutka Mária

Ernst Mihály

Ferdinándy Mihály

Gallus Sándor

Gerevich László

Kaesz Gyula

volt Ipar-minvészeti
iskolai tanárt az Ipar-
minvészeti Főiskola
tanári létszámába
főiskolai rendes tanár-
rá az I. illetmény-
csoportba 1948. jan. 1.
hatályával kinevez-
tek

Köznevelés

1948. febr. 15. 38 l.

Ujabb lakásberendezések

Tervezte: Kaesz Gyula

Nagyobb lakószoba berendezése négyszobás budapesti bérházlakásban. (K. J. lakás.) Foto Seidner.

1. Ablakfülke kiképzés fűtőtestburkolattal, alacsony szekrényekkel, kétoldalt két egyforma pamlaggal. Faanyag: eres diófa fényezve; szövetek: a pamlagon vörös-fekete-fehér-barna kéziszövésű pamutszövet, a karos-széken drapp-szürke kockás ugyanilyen bevonóanyag, a székeken szürke chènille-szövet. A függöny angol hálótüllből készült, rojtozással. Szállította Benyovits Sándor cég. Fűtőtestrács krómozva. Kis asztal piros lakk-csiszolt, fekete opaküveglappal. Kézzel szőtt bútorszövetek Szabó Évától.
2. Könyvpolc ebben a szobában, állítható polcokkal, tolóüvegajtókkal; felül krómozott fémvitrin, minden oldalán üvegezve, belül üvegpolcokkal.
3. Írószekrény ebben a szobában, alul ajtók és fiókok, felül lenyíló lap mögött rekeszek és kis fiókok; belseje fehér jávorfából. Író-karszék, sötétbarna színre pácolt tömör diófából, túlnyomóan esztergályosmunkával előállítva; vörös kecskebőr párnával.

Tér és Forma
1935. 2. 7.

K. A.-ék lakásából: lakó- és dolgozószoba berendezése régi építésű bérházlakásban. Foto Seidner.

4. Sarokrészlet szabvány könyvpolcelemekből alakított fallal, előtte dolgozóasztallal. A bútorok többféle diófából készítve, a dolgozóasztal lapja fehér, nyers hársfából. A szőnyegek kézzel szőtt gyapjúanyagból. Függönyök hálótüllből és színes mintázatú, nyomott lenvászonból. Benyovits Sándor cég szállította. A könyvpolcok tolóüvegajtókkal vannak zárva. A szoba falai fehéren, a mennyezet citromsárga színben envvesfestékkel festve.
5. Karos-szék a dolgozóasztalhoz, feketére pácolt körtefából, piros bőrpárnázással.

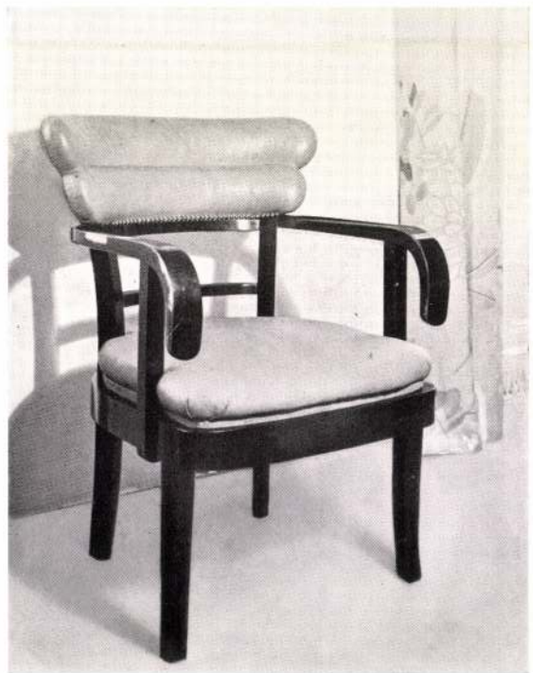

6. Az 5. alatti karos-szék műhelyrajza kisebbített arányban. (Méret = 1:10.)
7. Ruhaszekrénykombináció ennek a lakásnak hálószobájából, amely két, különböző időben, de tervszerűen, a későbbi összefüggésekre is gondolva beszerzett, eltérő szekrényegység összedolgozásából keletkezett. Az egységes formájú bútortest így jobb megjelenésű, mintha két különböző és össze nem illő szekrény volna a szobában. Anyaga fényezett, különféle erezetű diófa.
8. Részlet a 4. alatti szobából: a könyvpolcsor a szobasarkon átfordul és egy edényszekrénnyel lezárul. Az edényszekrényen tolóüvegajtós pohárszekrény. Anyagok: kaukázusi dió fejfurnir, a lábazatrészek fekete linoleummal borítva.

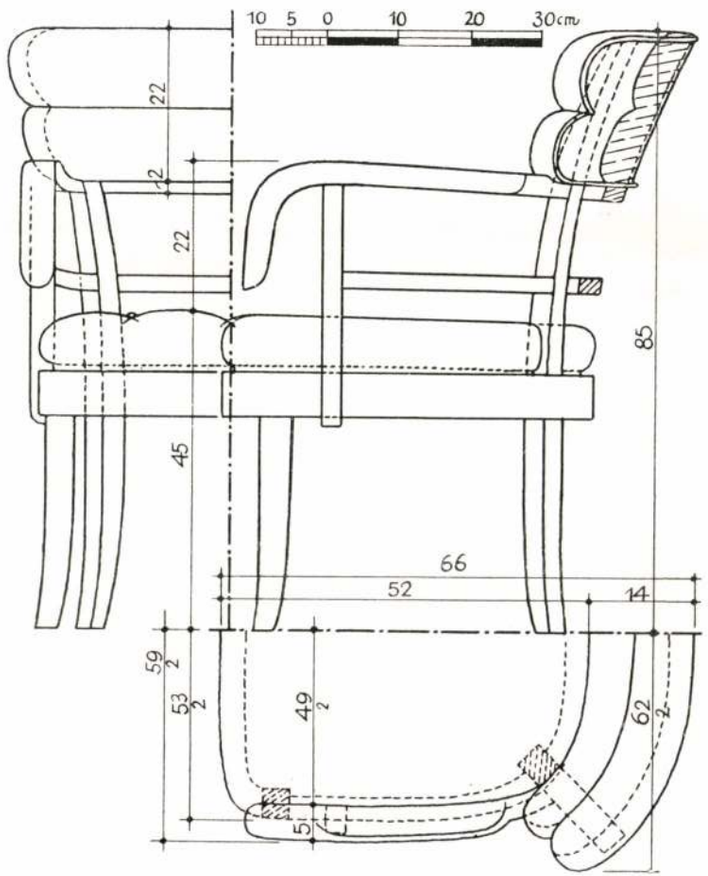

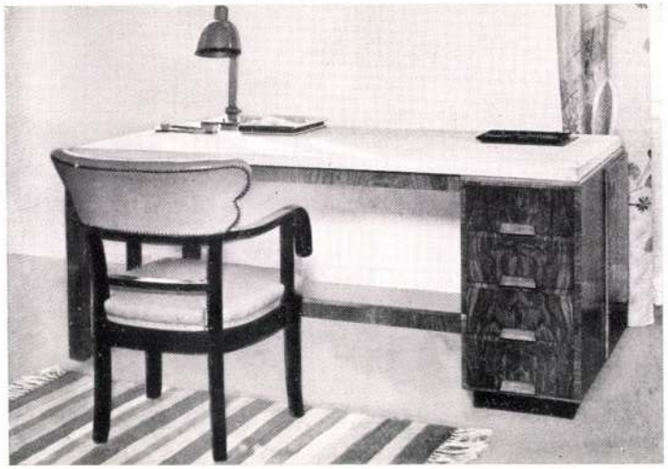

Lakó- és dolgozószoba-berendezés. Hallbejárat részlete. Foto Seidner.

9. Ülőcsoport a 4. alatti szobából. A pamlag hálóhelyül is szolgál, párnázása levehető és így a fekvőfelület megnagyobbodik. A fejoldalon ágyneműtartó szekrény. Az asztal felső lapja tükörüveg, az alsó sárga opaküveg. A pamlag szürke-drapp tónusú, a fotöjök belül piros, kívül fekete kéziszövésű pamutszövettel bevonva. Kézzel szőtt bútorszövetek Szabó Évától.
10. Dolgozóasztal képe elölről nézve. Jobboldalt fiókok rajzszereknek, egészen oldalt ajtóval zárt polcos rész. Lapja levehető és nyers hársfából készült. Az 5—6. alatti írószék hátsó nézete.
11. Szélfogószerű építmény egy közvetlenül a szabadból nyíló, hallszerű lakószoba külső ajtaja előtt. Egyik oldala kettős üvegfalú lapos vitrinnek képezve; a bejáró ajtó a keskenyebb oldalon. Kivitele: fehér lakkcsiszolással, belül színes voilefüggönyökkel. (Lásd részletrajzot!).

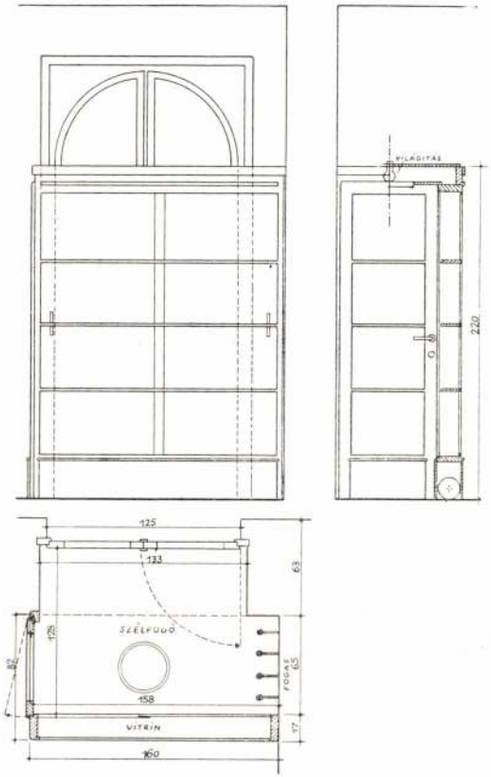

12. Részletrajz a 11. alatti szélfogószerű építményhez.

B. H.-ék lakásából: ebédlő-berendezés családi házban. Foto Seidner.

13. Egész falat betöltő edényszekrénycsoport, amely vele egymagasságú pamlaggal végződik. Fölötte tolóüvegajtós vitrin, fémlábakkal. Jobbról, a tálaló felé eső végén evőeszköz-fiókok vannak. A székek teljesen párnázottak, bevonóanyaguk a pamlaggal egyforma rozsdavörös épinglé. A bútorok eres kaukázusi diófából készültek, belül fekete színben.

14. Ugyanez az ebédlősarok asztal és székek nélkül, a két főbútor szerves kapcsolódásának bemutatására. A pamlag vendégágyul is szolgál. A sarok-fali-világítás erre a célra is tekintettel van.

Részletek hall- és hálószoba-berendezésekből. K. J. és Dr. Z. N. lakás.) Foto Seidner.

15. Hall-sarokkiképzés: hosszú pamlag levehető támlapárnákkal, balról falburkolatdarab lecsapható asztalkával; jobbról telefon- és rádiószekrény. A telefonkészülék a lenyíló ajtócska mögött van, amelyet csak használatban kell nyitva tartani. A pamlag fölött meleg kibocsátó nyílás krómozott rácsbetéttel. Balról a falon egyszerű falivilágítótest krómozott fémből és homályosított üvegből.
16. Zsúrasztalcsoport, falitükör és székek ebben a hallban. Diófából, fényezve, színes linoleumlapokkal borítva.
17. Hálószobarészlet: rabitzfülkébe helyezett ágypamlag, jobbról beépített férfiruhaszekrény, balról alacsony fehérneműszekrény tükörrel. Bevonóanyagok: szürke és vörös kéziszövésű pamutszöveteket Benyovits Sándor cég szállította.

Kombinált lakó- és hálószoba berendezéséből: nagyobbítható pamlagágytipus.

18. A pamlagágy nappali használatra mint ülőbútor, teljesen becsukva. Egyik végén fejszekrény, részben ágynemű tartására; másik végén kis írószekrény lehajtható előlappal. Gumikerekeken járó második fekvőhely van, sodronybetétekkel, ágyneműtartóval, fej- és lábtámaszokkal. A fekvőpárnák kinyitás után is helyükön maradnak, a támlapárnák viszont a kihúzott második fekvőhely párnáit képezik. Anyag: kaukázusi diófa; a párnázás zöld ripszszel bevonva.
19. A pamlagágy éjszakai használatra kihúzva, mint kétszemélyes fekvőhely. A támlapárnák fölötti polclap itt lecsukott helyzetbe kerül. A két fekvőhely egyforma magasságú.
20. A pamlagágy részletrajza csukott és kihúzott helyzetben ábrázolva.

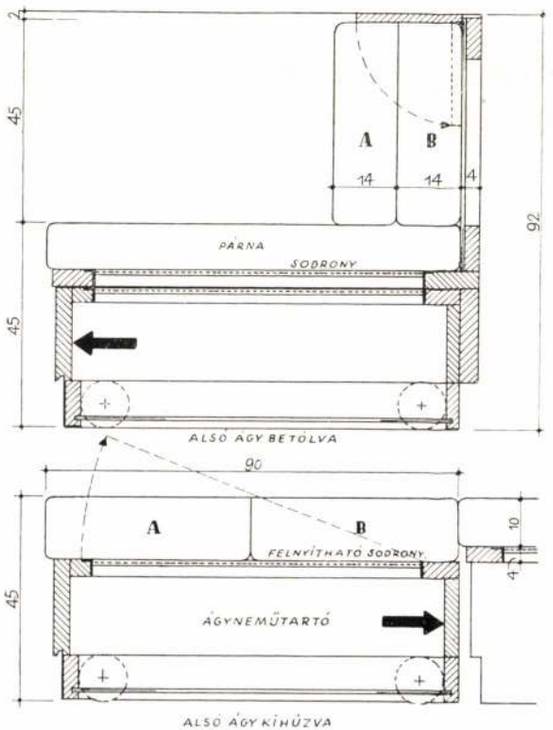

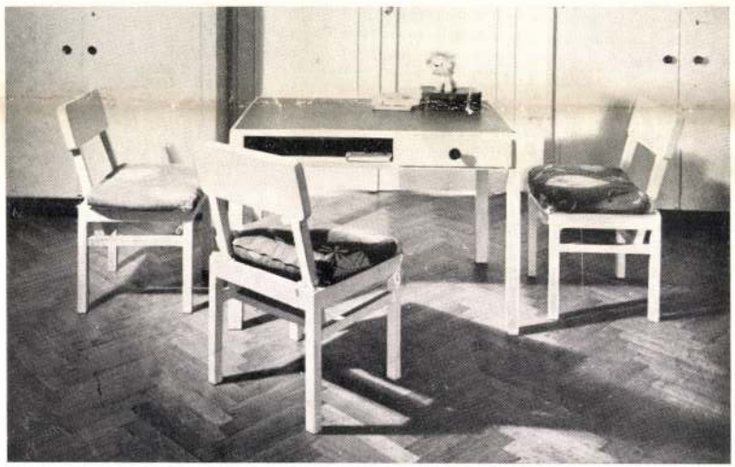

Gyermekszoba-berendezések részletei. (Dr. Z. N. és K. J. lakás.) Foto Seidner.

21. Ágypamlag, két sárga tónusban, lakkcsiszolt kivitelben, diófa lécezésű rácsos támlával. A legombolható párnabevonóanyag kék alapon színes mintás, nyomott lenvászon, melyet Benyovits Sándor cég szállított.
22. Asztal és kis székek ebben a gyermekszobában, úgyanolyan kivitelben. A lapon kék linoleum. A bejárati ajtó két oldalán beépített ruhaszekrények.
23. Pamlagszerű ágy egy másik gyermekszobában. Fenyőfából, kék lakkcsiszolt kivitelben. A bevonóanyag: sötétbarna, színes karirozású szövet. Az ágy mögötti fal zöldesszürke gyékénnyel bevonva, lakkozott lécszegélyekkel. A falon kis éjjeli asztalkát helyettesítő fiók. A szék rétegezett-lemez ülés- és támlafelületekkel.
24. Szekrényágy gyermekszobában a nevelőnő számára, csukott állapotban, felül kis tolóüvegezett játékpolccal, fényes, krómozott vasalásokkal.
25. A szekrényágy használatra készen lenyitva, kárpitozott fekvő felülettel, vas fej- és lábvégekkel; hevederekkel felerősített és benne hagyható ágyneművel. Belül fekete színben.

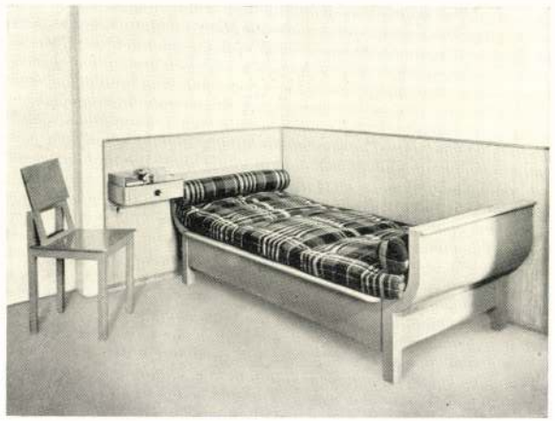

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Kaesz Gyula

1986 FEB 11

Magyar Nemzet

Február 11

Az V. Magyar Iparművészeti Kiállítás ankétját február 14-én délután rendezik meg a Fészek Klubban. Perneczky Géza bevezetője után Kaesz Gyula Kossuth-díjas vezeti a vitát.

de lehet, hogy egy egyszerű
kődarab csúszott el az állo-
más alatt.

A Holdon uralkodó sugár-

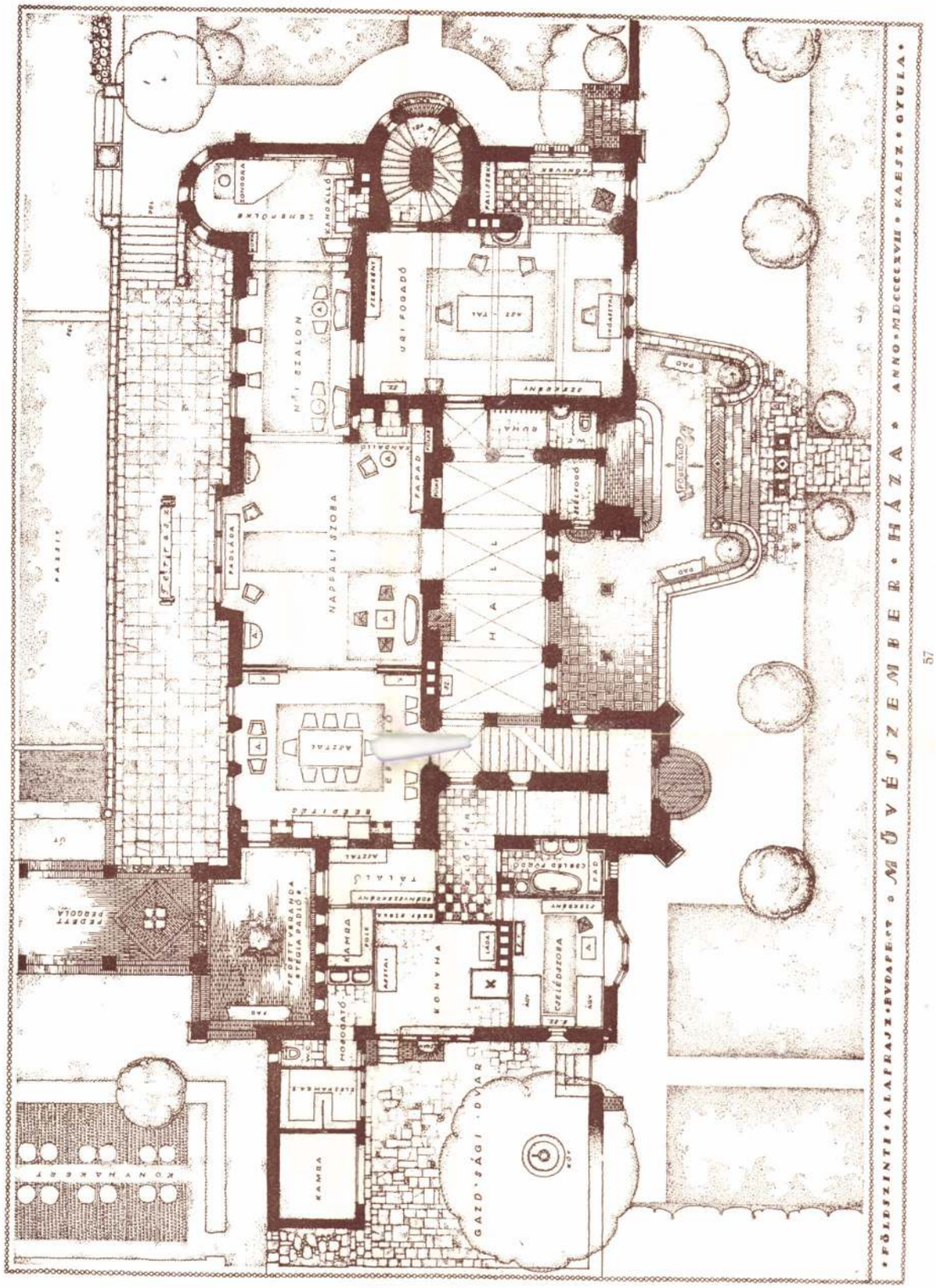

32 57. Művészember házának földszinti alaprajza. Kaesz Gyula terve.

57. Parterre-Grundriss eines Künstlerheims. Entwurf von J. Kaesz.

Magyar Iparművészet
1918. 32 l.

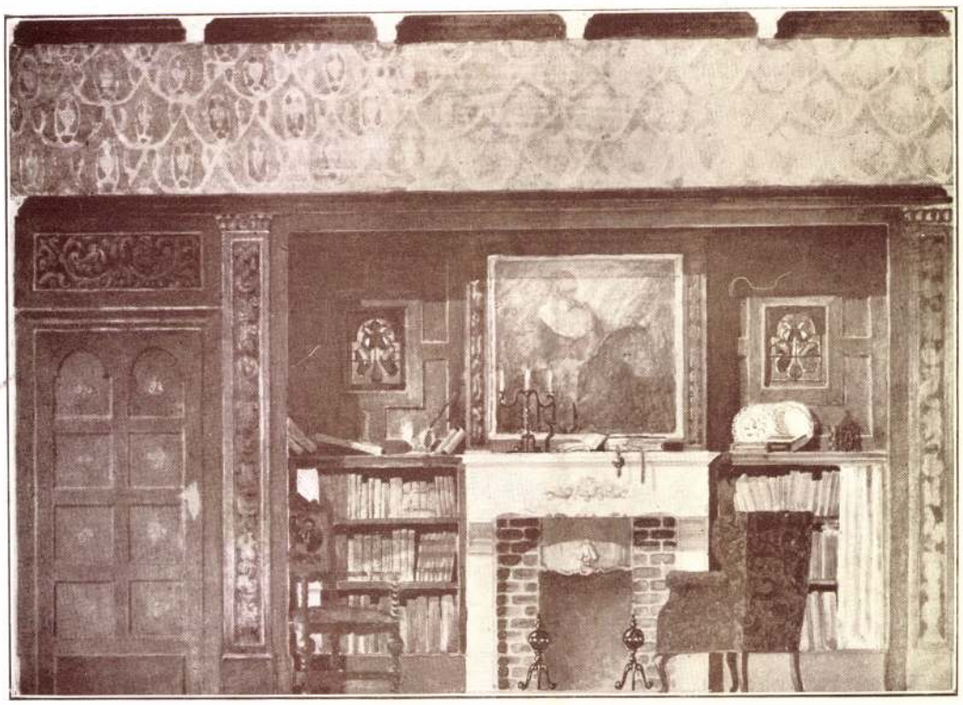

55

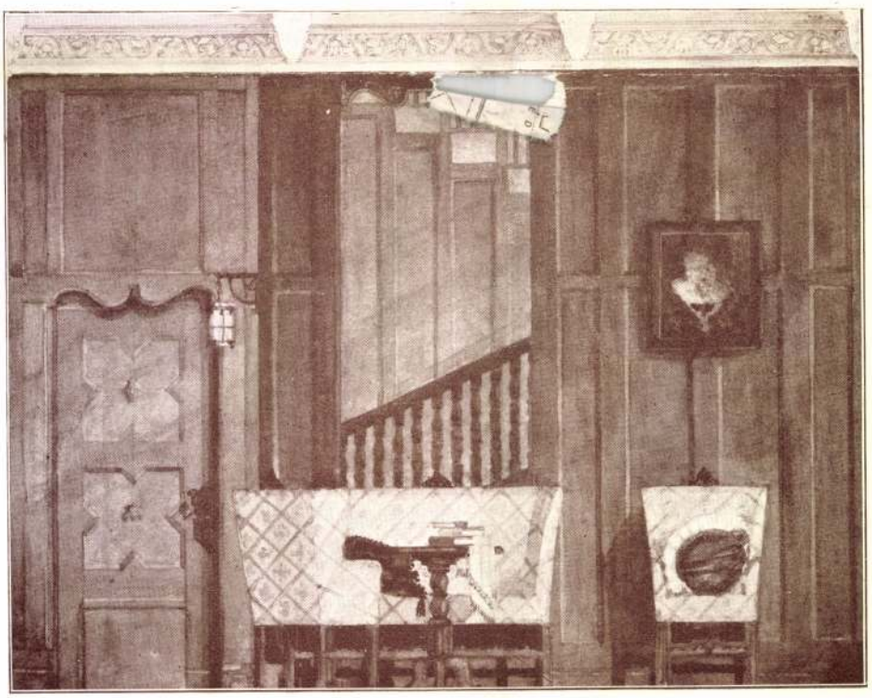

56

55. Uriszoba részlete. Erhardt Ernő III. éves növendék terve. 56. Hall-részlet. Fehér Pál IV. éves növendék terve. Részletek a 50. sz. lakóház belsejéből.

55. Teil des Herrenzimmers. Entwurf von E. Erhardt. III. Jahrgang. — 56. Teil der Diele. Entwurf von P. Fehér IV. Jahrgang. Aus dem Inneren des Wohnhauses No. 50.

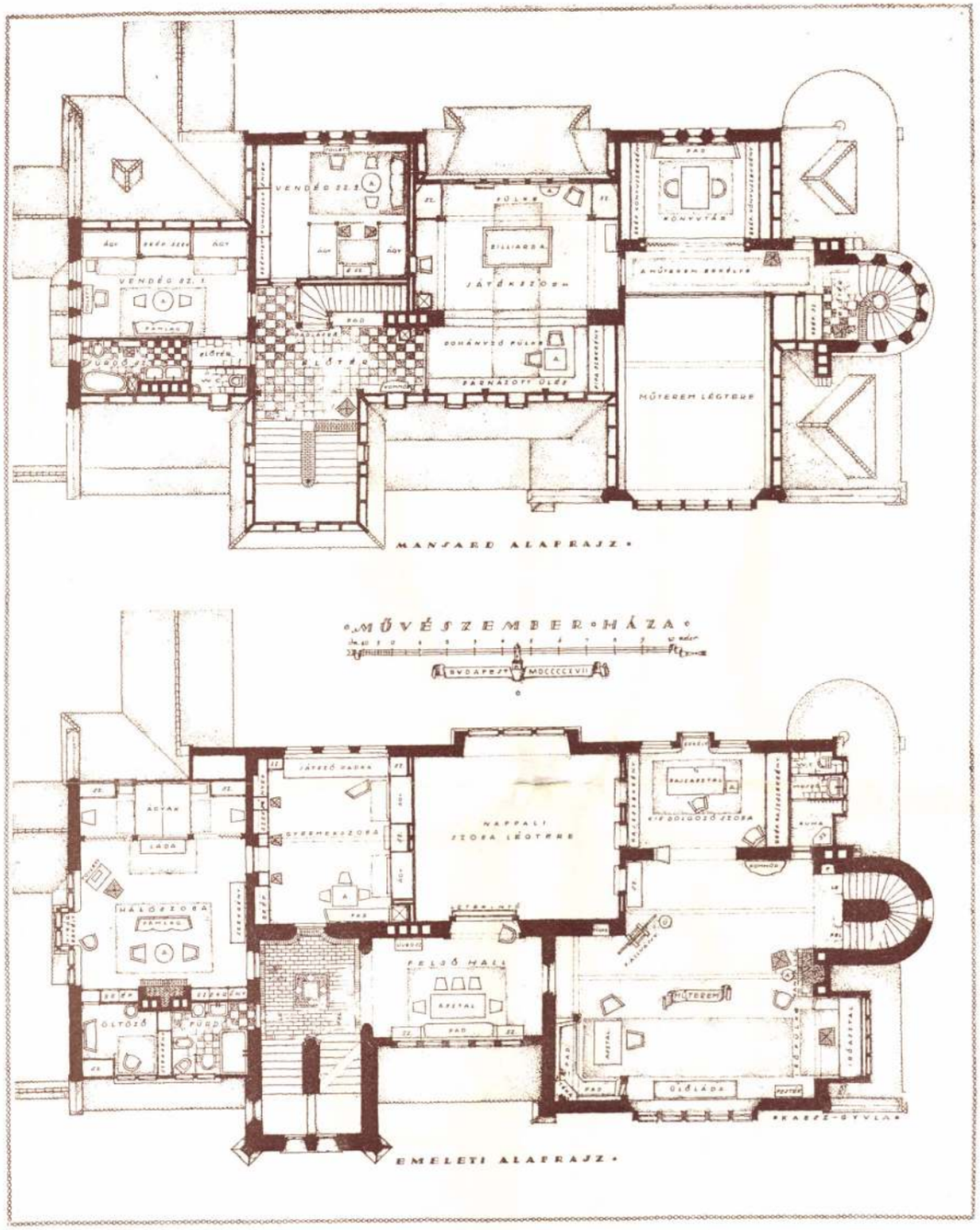

58

58. Emeleti és padlás alaprajz. Az 57—76-ig következő ábrák művészember házának terveit mutatják be, amelyeket Kaesz Gyula, az Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskola belső építészi szakosztályán oklevelet nyert növendék tervezett.

58. Grundriss des I. Stockes und der Mansarde. Die mit No. 57—76 bezeichneten Bilder sind Entwürfe eines Künstlerheims, die J. Kaesz, absolvierter Schüler der Innenarchitektur-Klasse der Kunstgewerbeschule verfertigte.

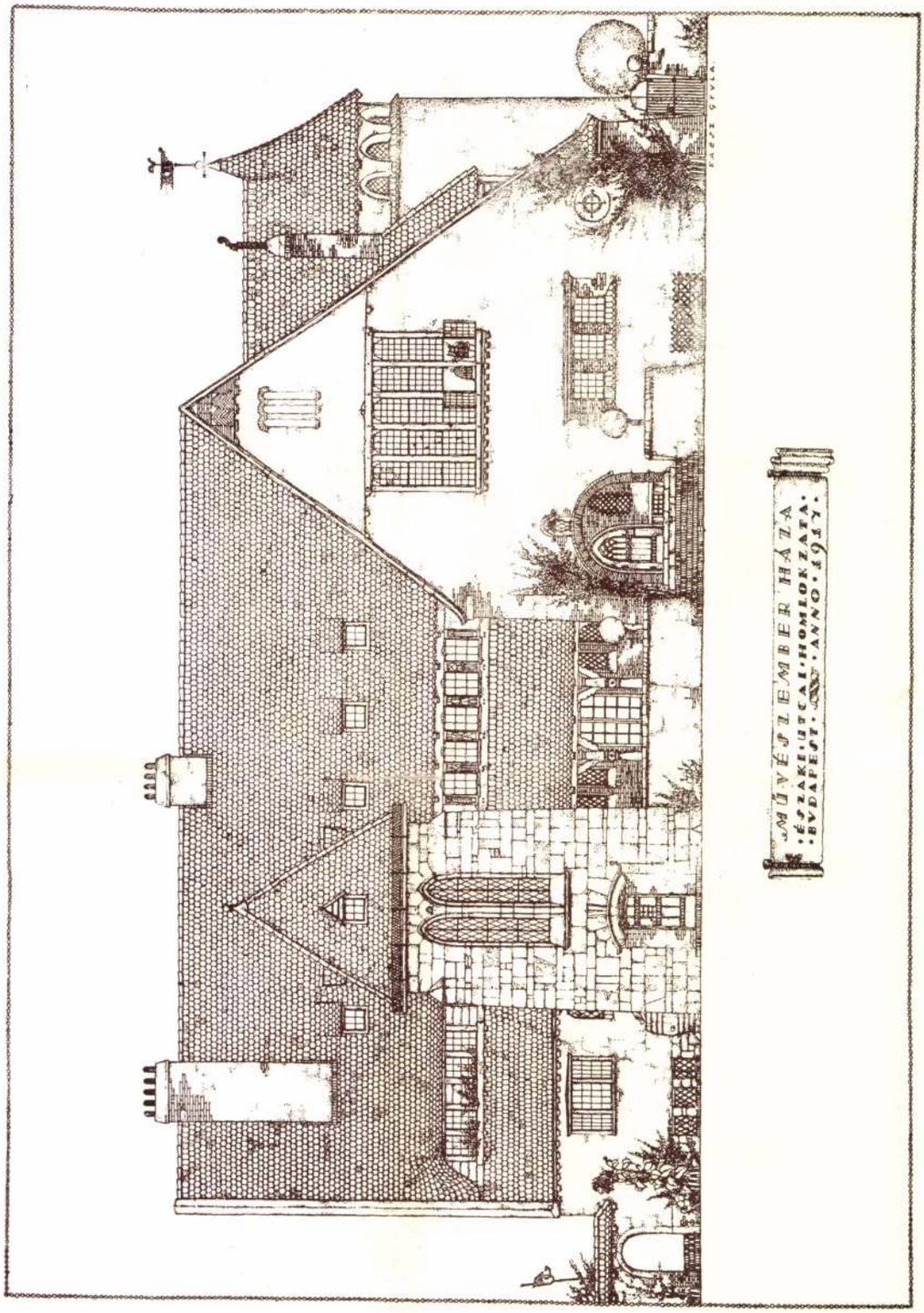

59

59. Művészember háza. Utcai, északi homlokzat.

59. Ein Künstlerheim. Nordfaçade. Strassenfront.

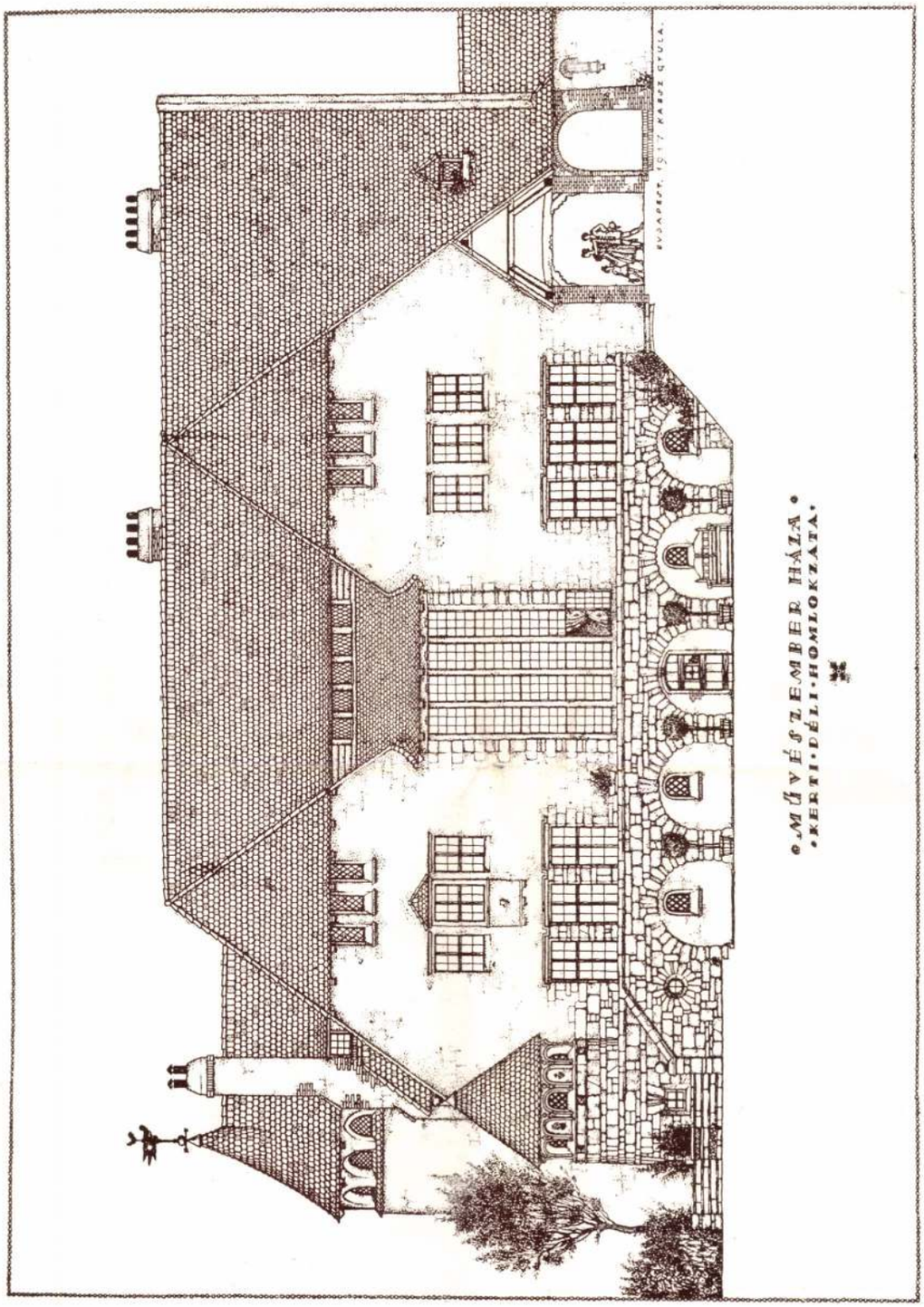

60

60. Művészember háza. Kerti, déli homlokzat.

60. Ein Künstlerheim. Südliche Gartenfaçade.

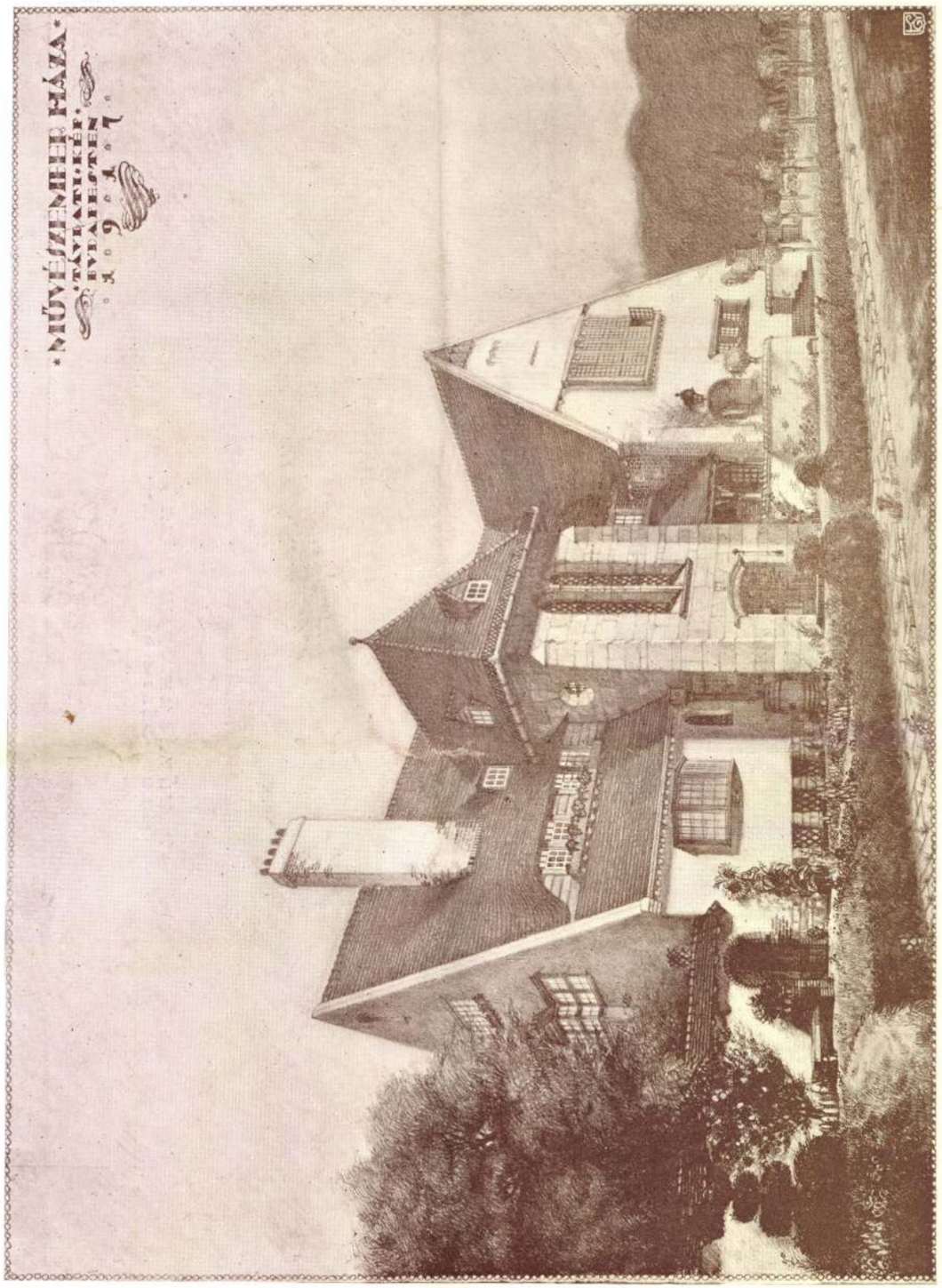

61

61. Művészember háza. Utca felőli oldal.

61. Ein Künstlerheim. Strassenseite.

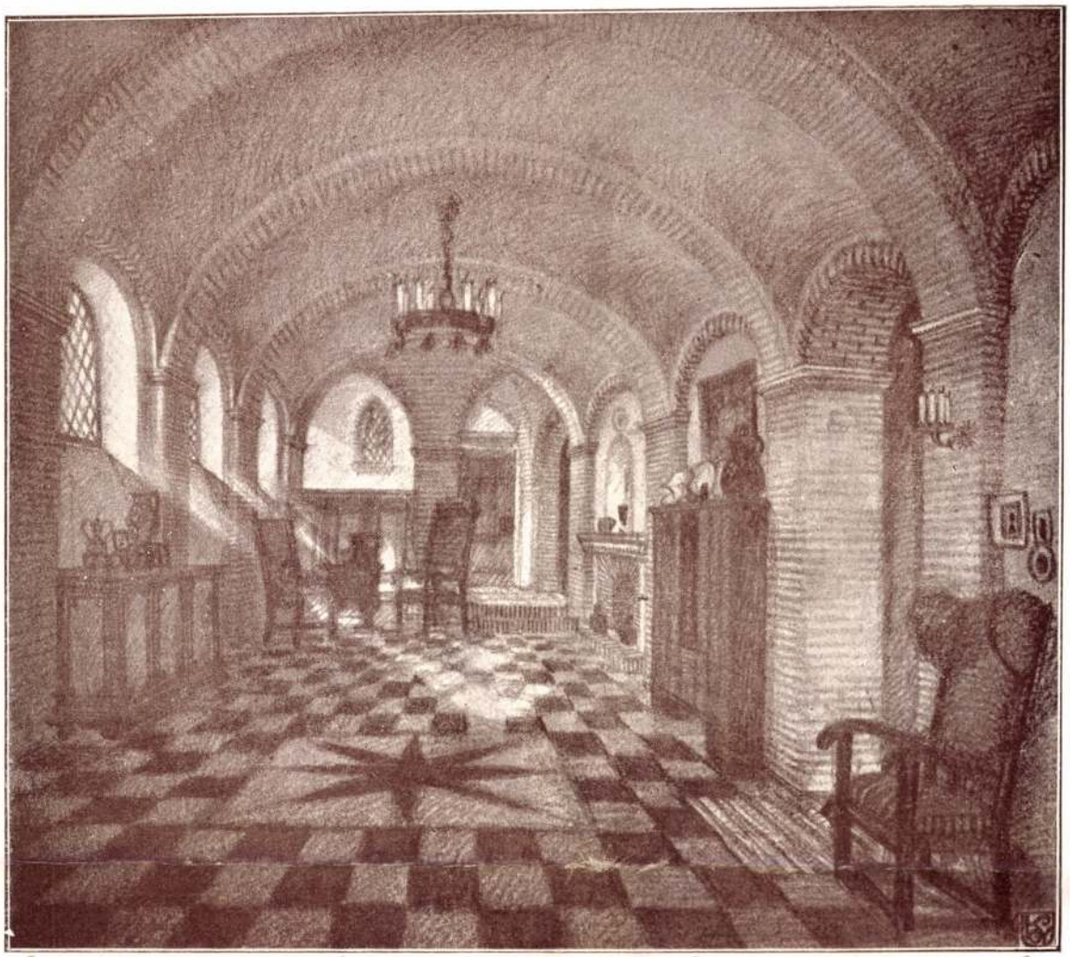

62

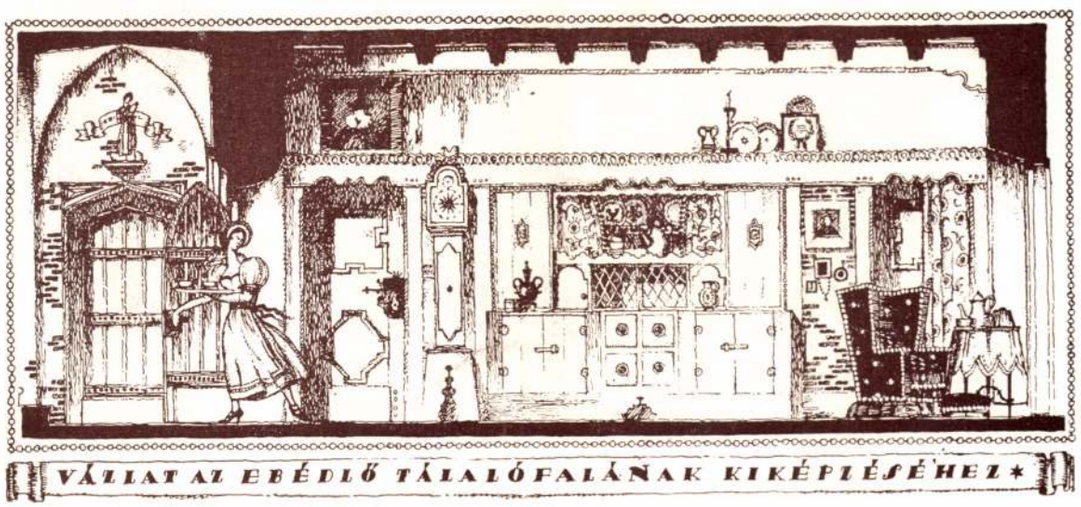

63

62. Hall részlete. — 63. Az ebédlő egyik falának terve.

62. Diele. — 63. Eine Wand des Speisezimmers.

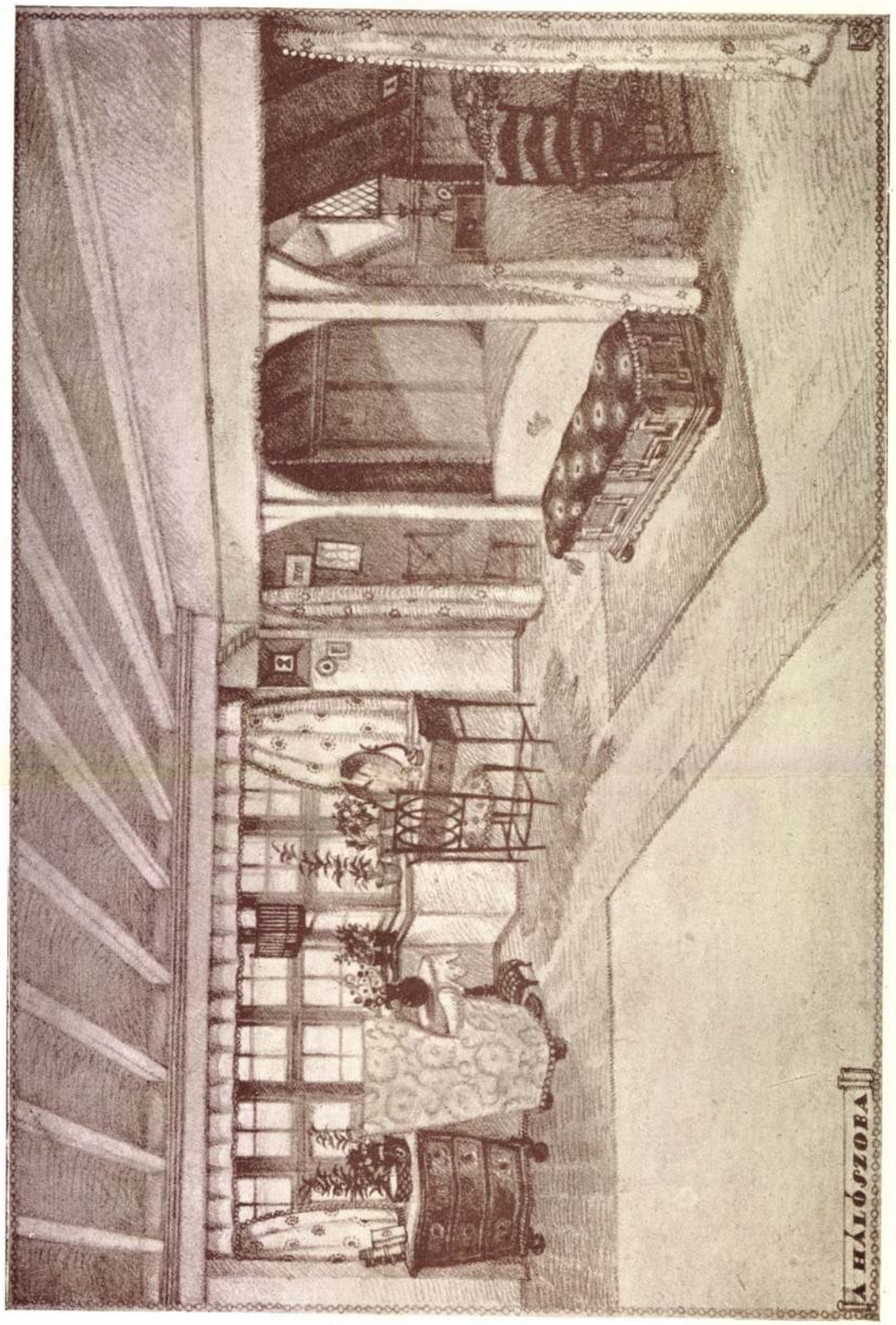

64

64. A szülők hálószobája.

64. Schlafzimmer der Eltern.

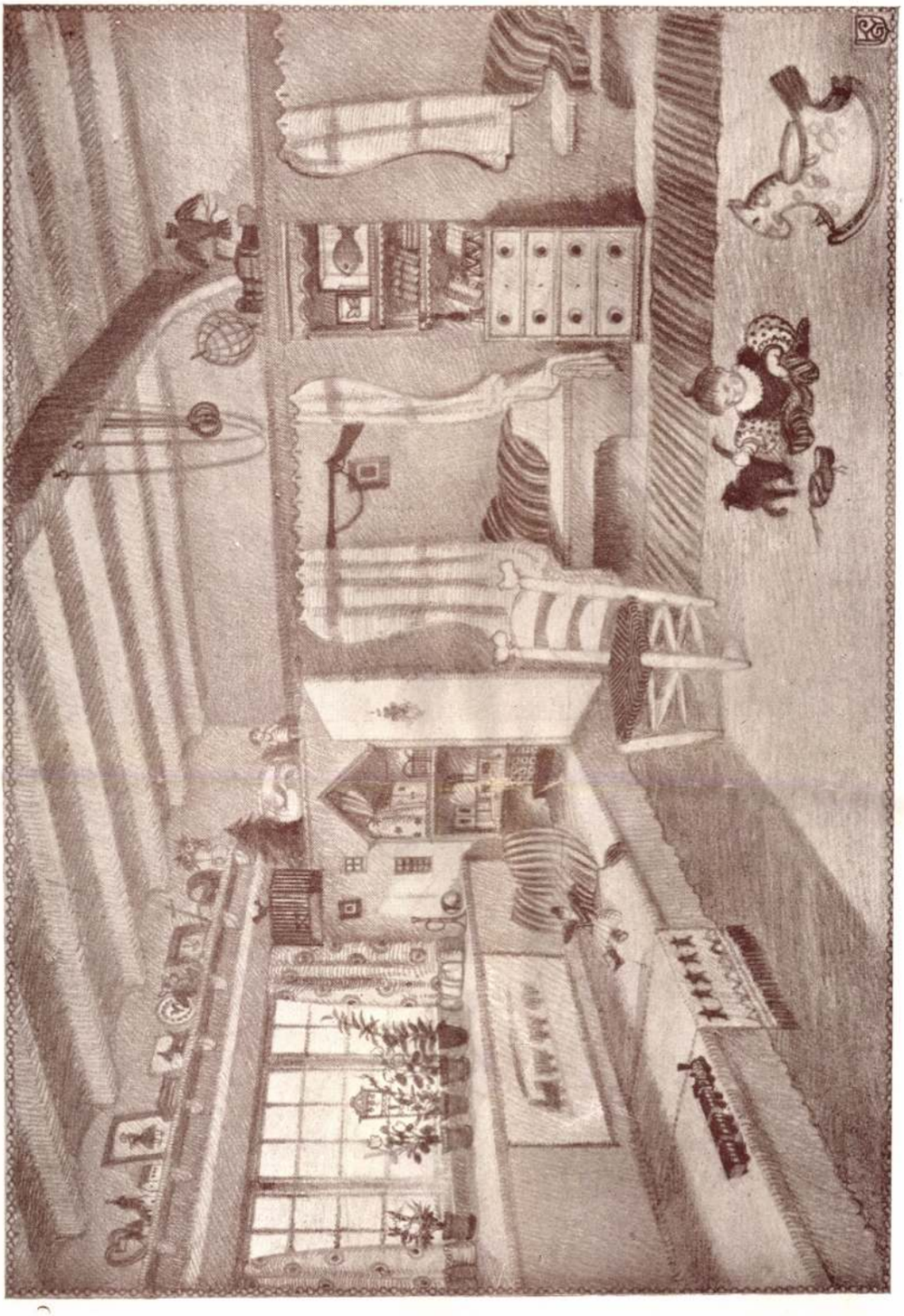

65

65. Gyermekszoba részlete.

65. Kinderzimmer.

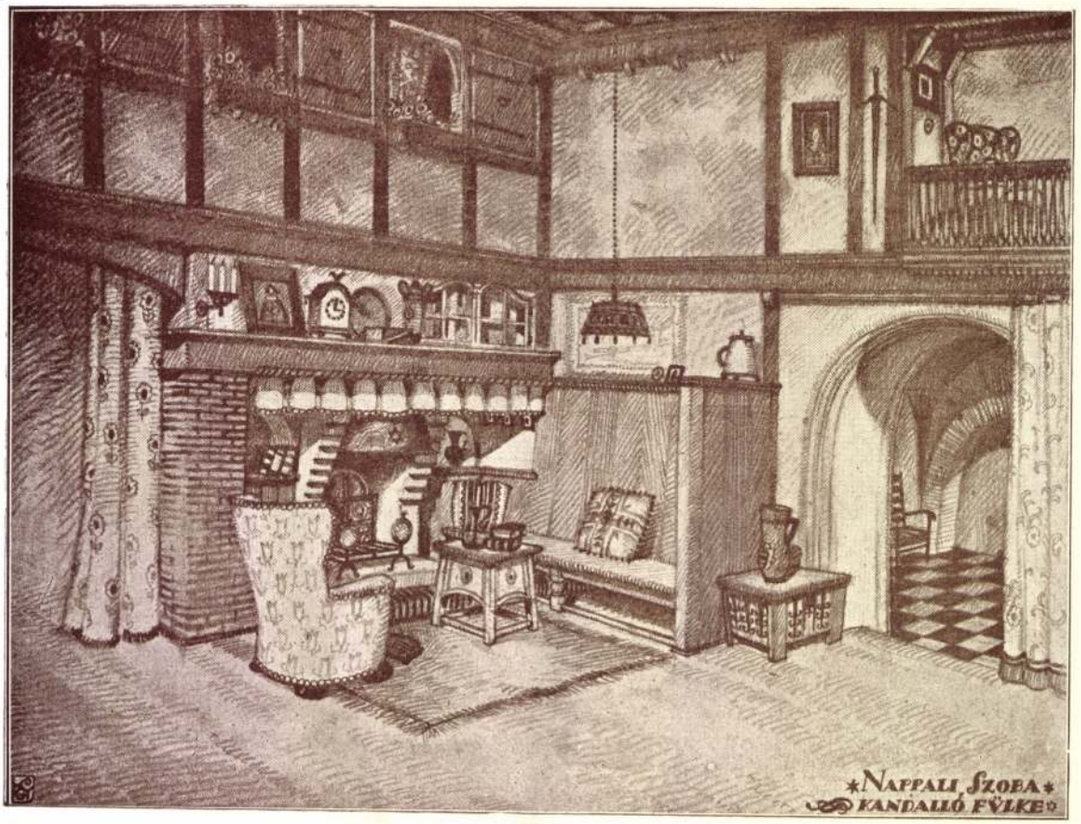

66

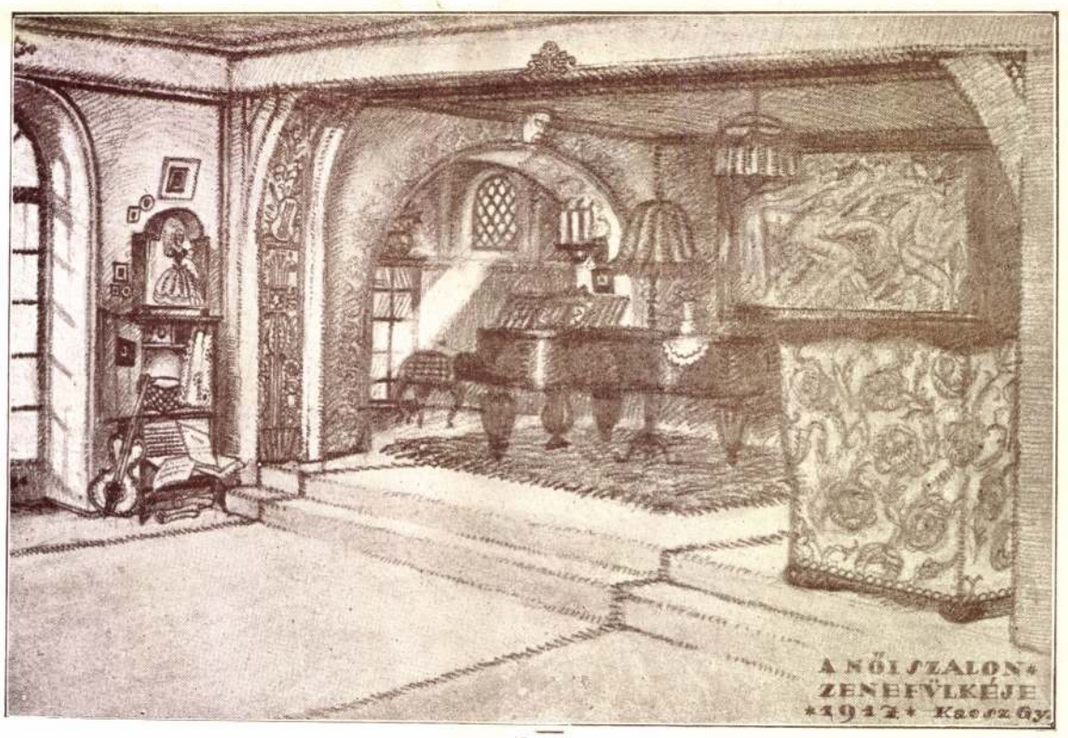

67

66. Nappali szoba kandallórészlete. — 67. Női fogadó zenefülkéje.

66. Wohnzimmer mit Kaminnische. — 67. Musikecke des Damenzimmers.

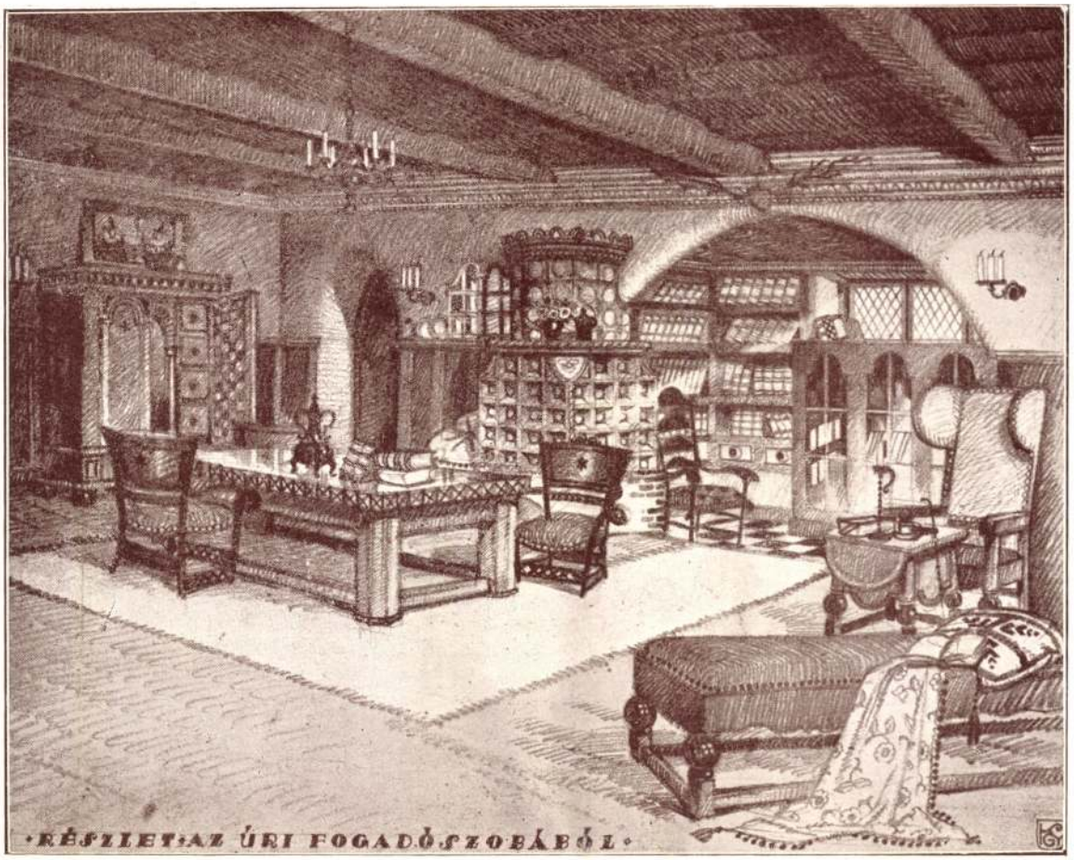

68

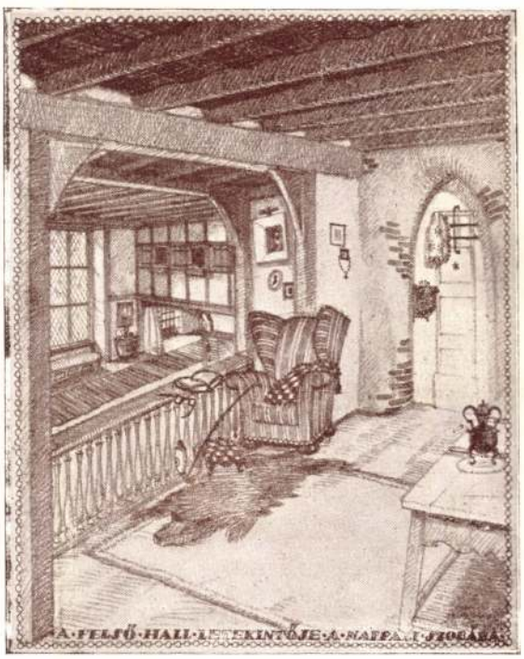

69

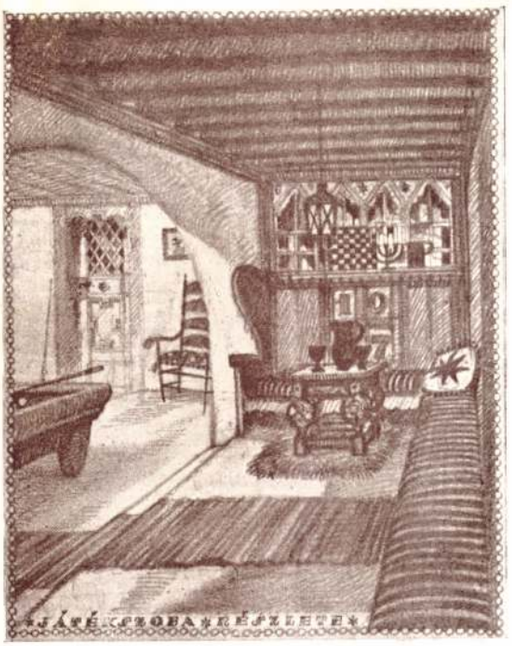

70

68. Úri fogadó. — 69. A felső hall letekintője. — 70. A manzard játékszobájának részlete.

68. Herrenzimmer. — 69. Dielenerker. — 70. Teil des Spielzimmers in der Mansarde.

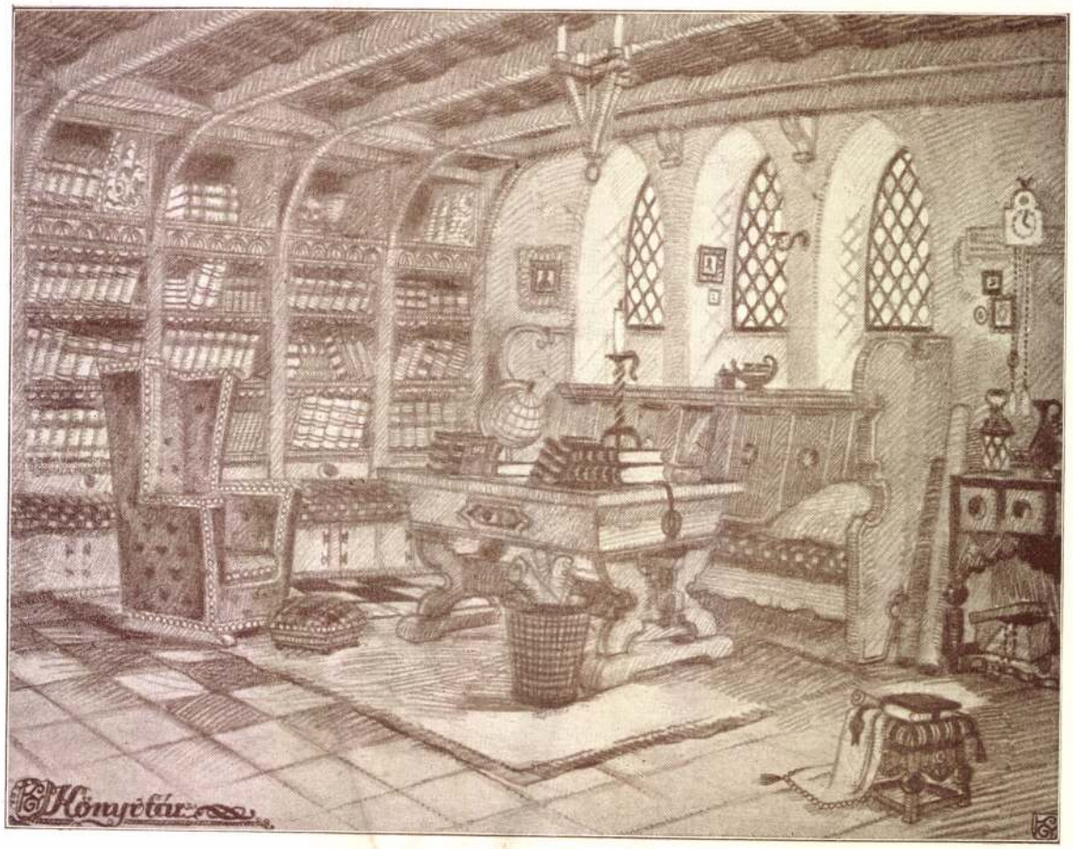

71

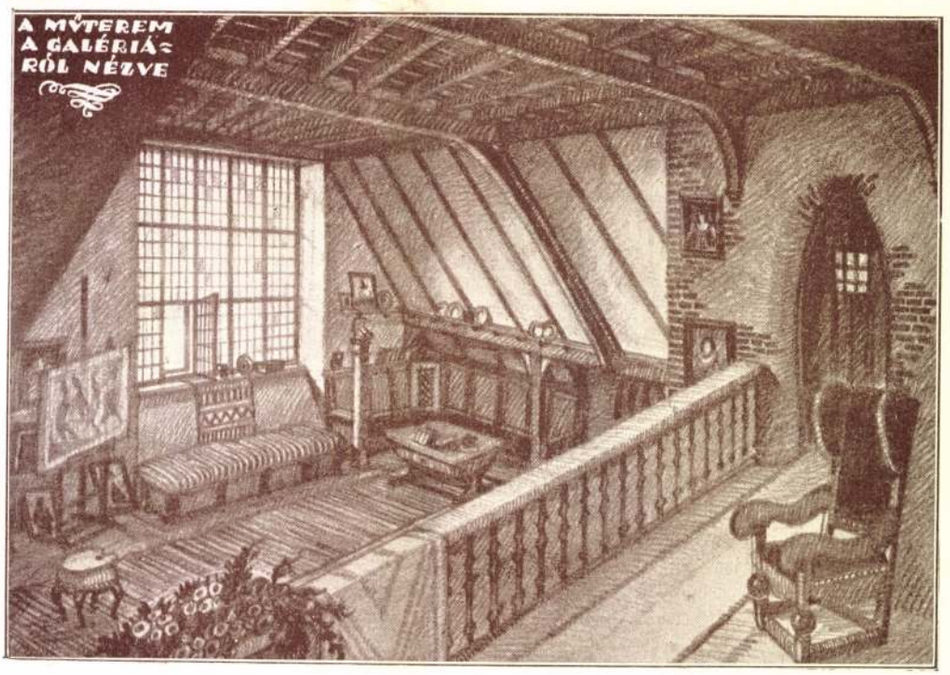

72

71. A műteremmel kapcsolatos könyvtárszoba. — 72. A műterem a karzatról nézve.

71. Bücherzimmer. — 72. Ansicht des Ateliers von der oberen Gallerie.

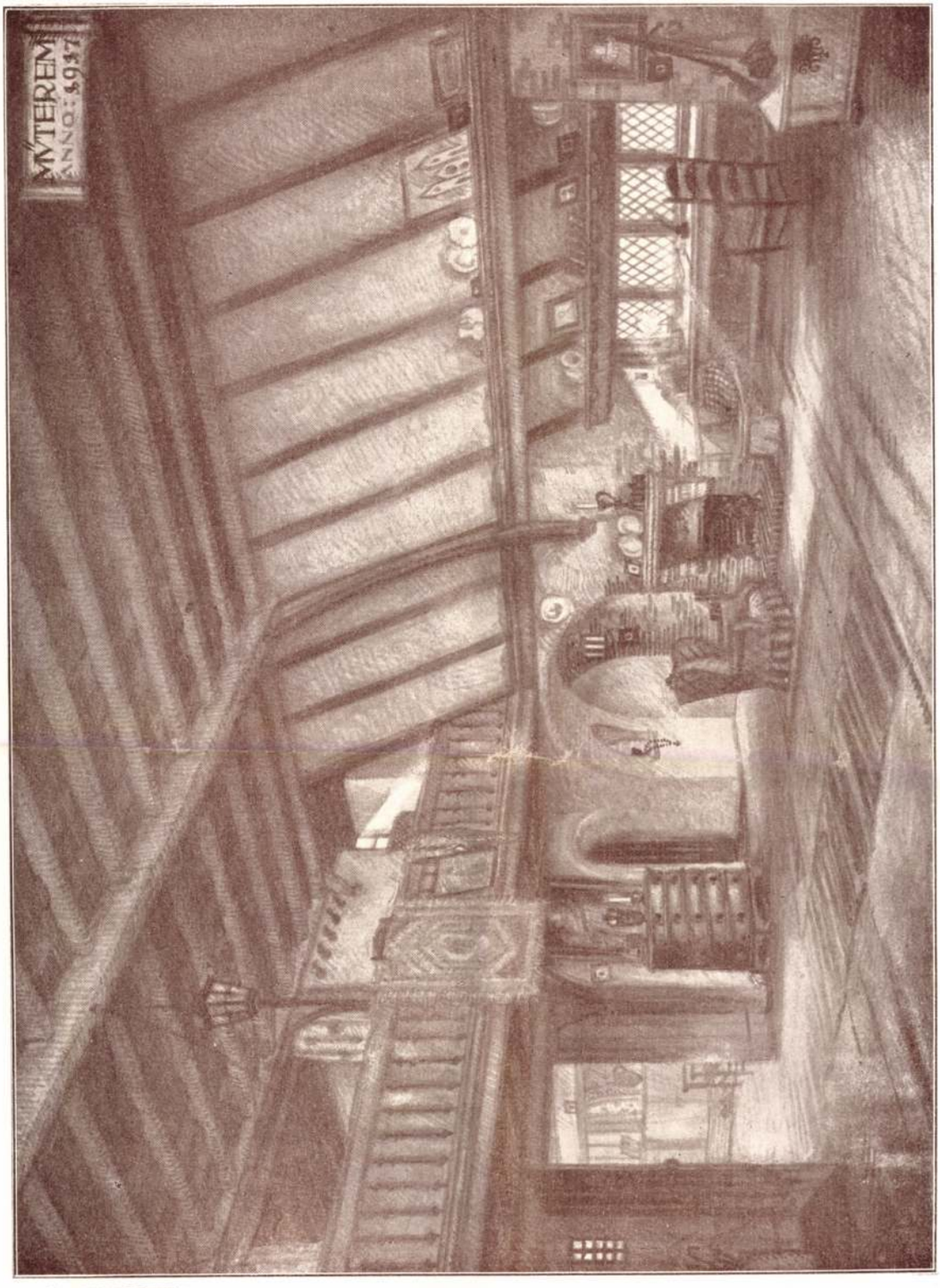

73

73. Műterem részlete.

73. Atelier.

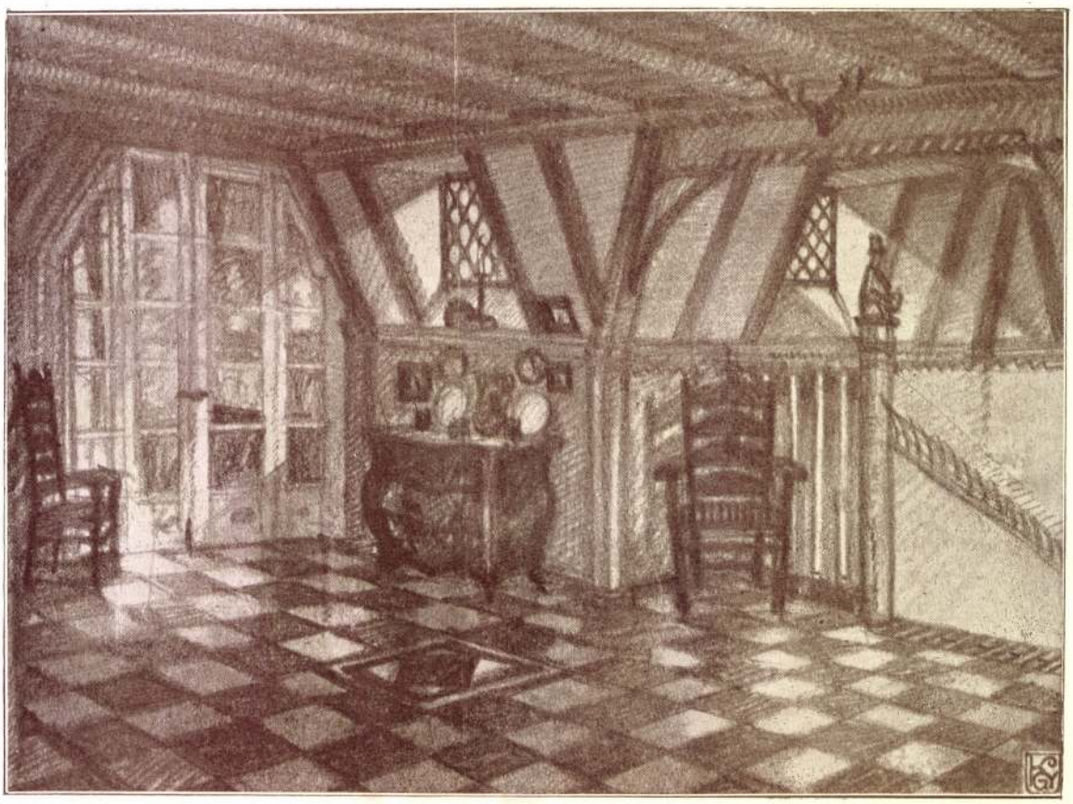

74

75

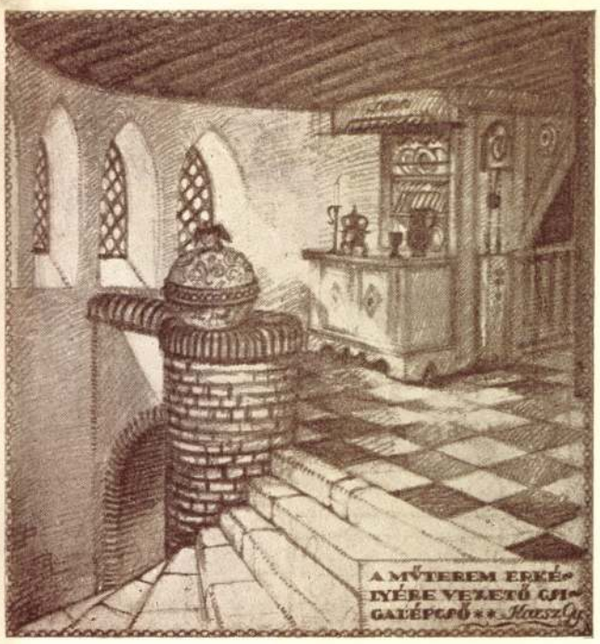

76

74. A vendégszobák előtere a manzardban. — 75. A műterem karzata. — 76. A műterem csigalépcsője.

74. Vorplatz des Gastzimmers in der Mansarde. — 75. Gallerie des Ateliers. — 76. Wendeltreppe des Ateliers.

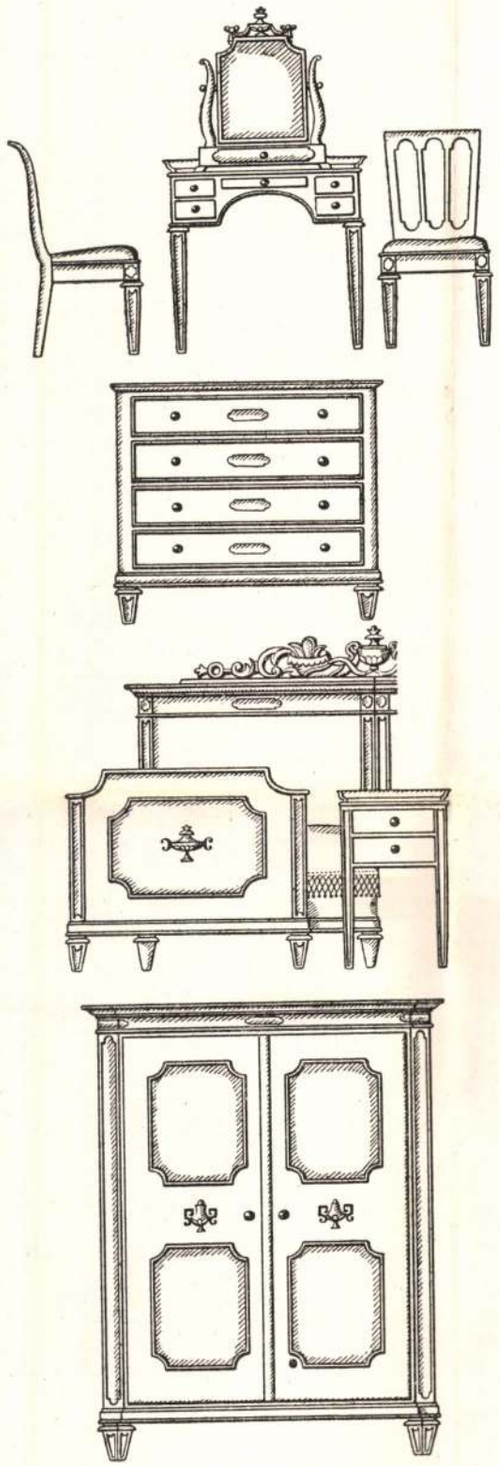

Kaesz Gyulának, az olcsó bútorok terveire hirdetett pályázaton díjjal kitüntetett hálóbútorterve.

SZAKIRODALOM

YBL ERVIN: AZ UTOLSÓ FÉLSZÁZAD MŰVÉSZETE. Pallas kiadása. E mű szerzője nem szorul arra, hogy külön bemutassuk e folyóirat közönségének. Magvas cikkeinek szakavatottságát, ítéletének komolyságát, elfogulatlanságát és stílusának könnyed szabatosságát mindenkinek el kell ismernie, aki azokat elolvasta. Emellett minden sorából kicsendül a művészetért való lángoló lelkesedése, amint a személyében egyesült alapos készültségű műtörténész és választékos ízlésű esztétikus fegyelmezettsége zaboláz. A letűnt korok alkotásainak szépségeit éppúgy élvezi, mint amilyen gyönyörűséggel szemléli a modern expresszionisták új kifejezési módokat kereső műveit. Ezek a tulajdonságok teszik hivatottá őt arra, hogy az utolsó ötven esztendő művészetének sokféle irányait, művészi alkotásait és művészeit higgadt ítélettel jellemezze. Mondanivalóit nem üti el hangzatos szólásokkal, nem nagyképüsködik; szerényen, de meggyőzően és könnyen érthető szabatossággal vezeti olvasóit a hazai és a külföldi építészet, szobrászat és festőművészet öt évtizedes fejlődésén végig. E periódus képzőművészetének egyetlenegy nevezetesb etape-ja, kimagaslóbb alkotása, jeles művésze sem kerüli el figyelmét és — hacsak néhány szóval is — de mindig találóan és igazságosan sorakoztatja szentenciáit. Néhány jellemző jól megválogatott kép kapcsolódik könyvének szöveges részéhez. A művészet barátai élvezettel és hasznos tanulságokat merítve olvashatják jeles munkatársunk legújabb művét, amelyet ezért szívesen ajánlunk figyelmükbe.

AZ ORSZ. MAGYAR IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM gyűjteményeit ismertető két vaskos füzet hagyta el a közelmultban a sajtót. A német nyelvű első *Das ungarische Kunstgewerbemuseum* címmel még a mult évben jelent meg. A gyűjteményt topografikus sorrendben *dr. Layer Károly* múzeumi igazgatóőr ismerteti. Szekrényenként veszi sorra a múzeum látnivalóit, külön kiemeli a legérdekesebb darabokat és közbe-közbe beleszövi a műtörténelmi vonatkozásokat, úgy hogy az olvasó dióhéjban teljes áttekintést kap az iparművészet fejlődéséről. — Az *Orsz. Magyar Iparművészeti Múzeum gyűjteményei* című magyar nyelvű leíró kalauz ez évben jelent meg. Ebben anyagok szerint csoportosítva *Csányi Károly* múzeumi osztályigazgató ismerteti a gyűjteményt öt fejezetben, melyek mindegyike tömören összefoglalja a kerámia, a bútor, (fafaragás és elefántcsont), az ötvösség, a fémművesség (bronz-, ón- és vastárgyak) és a textilművészet (gobelinek, szőnyegek, hímzések, csipkék és a bőrművesség) fejlődését, illetve történelmi ismertetését. Látnivaló, hogy mindkét mű szakit a fárasztó leltárszerű felsorolással, élvezetes és tanulságos módon könnyíti a múzeum látogatóinak az áttekintést a múzeum gazdag gyűjteménye felett. *Végh Gyula* múzeumi főigazgató a német és a magyar kalauzhoz írt előszavában visszapillantást vet a múzeum történetére és kegyeletes szavakban emlékezik meg azokról az érdemes férfiakról, kik a múzeum megszervezése, a gyűjtemény gazdagítása s a múzeum díszes épületének emelése körül buzgólkodtak. — Sok művészi reprodukció szemlélteti a gyűjtemény legjellemzőbb és legértékesebb műveit. Mindkét kiadványnak gondos és nemes ízlésű nyomását a *Czakó Elemér* főigazgatása alatt álló M. kir. tud. Egyetemi Nyomda (Magyar Tudományos Társulatok Sajtóvállalata R.-T.) végezte kifogástalanul.

Magyar Iparmüvészet

1926.

tetszéssel és elismeréssel fogadta maga Csernoch János bíboros-hercegprímás is, aki egyúttal bejelentette, hogy a kiállítás fővédőségét elvállalja. A kiállítást előkészítő bizottság április 19-én tartott alakuló ülést Glattfelder Gyula csanádi püspök elnöklésével az Országos Katolikus Szövetség helyiségében, melynek során a rendezőbizottságot egyhangúlag a következőkből állították össze: az egyházművészeti kiállítás fővédője *Csernoch János* bíboros-hercegprímás, védői: a magyarországi püspöki kar, továbbá Klebelsberg Kunó gróf kultuszminiszter, Vass József népjóléti miniszter, Zichy János gróf, az OKSz elnöke, Apponyi Albert gróf és Berzeviczy Elemér, tiszteletbeli elnökök: Breyer István, Kertész K. Róbert és Gévay Wolff Nándor kultuszminiszteri államtitkárok, Kriston Endre püspök, Ripka Ferenc főpolgármester, Preszly Elemér főispán, Sipőcz Jenő polgármester, Szmrecsányi Miklós ny. miniszteri tanácsos. A végrehajtóbizottság tagjaivá a következőket választották meg: elnökké Glattfelder Gyula csanádi püspök, elnökhelyettes Leródi Antal prelátus-kanonok, Gerevich Tibor egyetemi tanár a Római Magyar Intézet igazgatója, Zsembery István, az OKSz alelnöke, ügyvezető alelnökké Radisics Elemér nyug. miniszteri osztálytanácsos, Haasz Aladár miniszteri titkár, Fekete Márton kormánytanácsos, a végrehajtóbizottság tagjai pedig a következők: Cavallier József, Csajthay Ferenc főszerkesztők, Csányi Károly múzeumi igazgató, Hekler Antal egyetemi tanár, Hivatal József felelős szerkesztő, Hóman Bálint, a Nemzeti Múzeum igazgatója, Früchtl Ede szerkesztő, Milotay István főszerkesztő, Petrovics Elek, a Szépművészeti Múzeum főigazgatója, Szőnyi Ottó, a Műemlékek Országos Bizottságának előadója, Tóth László főszerkesztő, Wälder Gyula műegyetemi tanár és Varju Elemér múzeumi igazgató. Az értekezlet végén elhatározták, hogy a végrehajtóbizottság magát művész-tagokkal egészíti ki.

SOKOLDALÚ SZÍNHÁZKIÁLLÍTÁS. Magdeburg városában ebben az évben színházkiállítás nyílik meg, amely a színházat minden viszonylatában be fogja mutatni jelen s mult fejlődésével. Hogy német alapossággal milyennek gondolják el egy ilyen színház kereteit, az kitűnik a tervezetéből, mely a következő csoportokat ígéri. Színházi épületek tervei, modelljei, képei. Különféle színpadi rendszerek. Tűzrendészeti intézmények. Világítótechnikák a modern színpadokon. Szállítócégek kelléktárából. Kosztümök, parókák, festékek. Szőnyegek, függönyök s egyéb szövetek. Modellok és díszítőtárgyak. Dobogók, sülvesztőgépek, zajcsináló eszközök. Külön csoportban foglal helyet a zenekari rész. Az összes elképzelhető hangszerek s azok készítése. Minden, ami a néző kényelmét és biztonságát szolgálja. Székek, nézőtéri ülőbútorok, különféle látcsövek. A könyvek és grafika csoportjában az összes színházi és zeneműkiadó cégek kiállítása. Színházi reklámszolgálat: az összes válfajok, ideértve az ízléstelen reklámokat is. Bizonyos, hogy a színházi szakemberek még soha ilyen összefoglaló képet a színház ismeret- és kelléktárából nem kaptak, mint amilyen Magdeburgban készül.

KERTMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS DREZDÁBAN. Április végén tudvalevőleg egy nagy kertművészeti kiállítás nyílt meg Drezdában, amely ez év októberéig lesz nyitva. A kiállítást a német kertépítők a drezdai Flora botanikus-társaság százéves jubileumával kapcsolatban rendezik, több mint harminc hold területen. Ez tehát a legnagyobb méretű kertészeti s kertépítő kiállítás, melyet valaha német földön rendeztek.

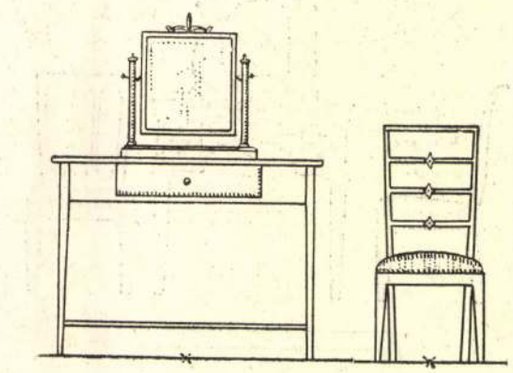

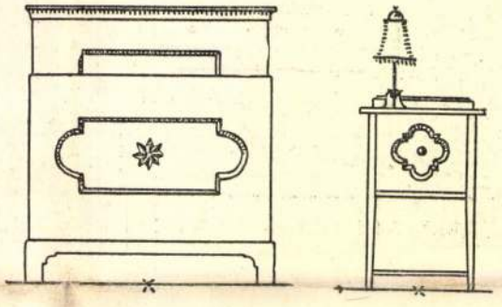

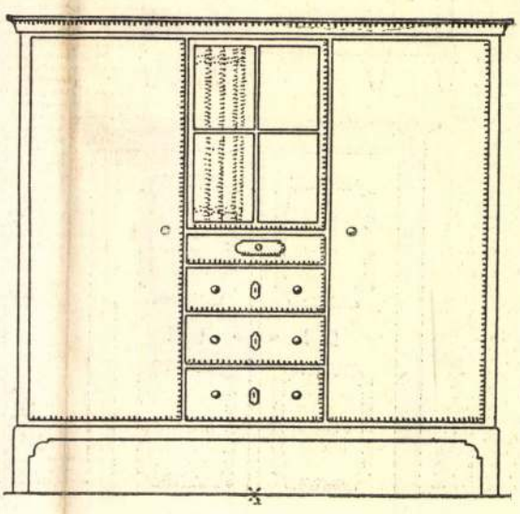

Kemény Zoltánnak, az olcsó bútorok terveire hirdetett pályázaton díjjal kitüntetett hálóbútorterve.

KAESZ GYULA EMLÉKKIÁLLÍTÁS

(1974. október 14-én nyílt meg a Műemléki Felügyelőség Építészeti Múzeumában a Kaesz Gyula emlékkiállítás. Rendezte: Pusztai László. Megnyitotta: Fekete György belsőépítész. Az alábbiakban közöljük a megnyitó szövegét.)

Az Országos Műemléki Felügyelőség Építészeti Múzeuma – melynek falai között munkatársainak kötelességérzetéből ismét jó ügy részesei lehetünk – Kaesz Gyula Kossuth-díjas, érdemes művész, építész és belsőépítész kamarakiállításának megtekintésére hív bennünket.

A tegnap és a ma, az ember és a mű bonyolult és gyönyörű együttélésének legszemléletesebb bizonyítéka az az örök és természetes szerepcsere, melyet először az ember vállal évtizedes verejtékhullással az életműért, majd az alkotások s a belőlük fakadt használat öröme vállal tovább és közvetít a múlékony test helyett.

Több mint félszáz rajz áll előttünk egyezer közül. Nem tudományos célzatú válogatás, nem kort térképező keresztmetszet, vagy értékeit igazolni vágyó bizonygatás. Bepillantás egy töretlen ívben épült, következetes és ritka becsületességgel végigmunkált szellemi műhelybe. Bepillantás csupán, hiszen az építészeti gondolatot vagy az iparművészeti munkát csak a technika és a művészet közös érintkezési pontjain lehet hitelesen lemérni, de ez a bepillantás öröme mellett kötelességre intő és figyelmeztető. Közeledni kell az egyre nyitottabb világ értékes és eredményeiben, tanulságaiban továbbélésre méltó zárt, teljes mikrovilágai felé, melyeknek sejtjei nem önmagukat jelentik csupán, hanem eggyé válva, korok és alkotók tanúi lesznek. Bennünket sem a kíváncsiság, hanem a tényeket biztosan tudók várakozása, ismereteinket gazdagítani vágyó szomjúságunk és tanítványi tiszteletünk hozott ma ide.

Kaesz Gyula a múlt század utolsó éveiben született. 1919-ben, 22 éves korában, lett tanára az akkori Iparművészeti Iskolának, ahol maga is tanulta választott mesterségét, s ahol harminckilenc évet töltött el szervezéssel, tanítással, neveléssel. Belsőépítészetet, bútortervezést és bútortörténetet tanított. Valóságos iskolamesteri munkája mellett képletesen is iskolát alapított. Középületbelső terveinek, lakás- és bútorterveinek közvetlen hatása évtizedekig mérhető volt s szellemi kisugárzásából a mai generáció is táplálkozik. Időközben újra és újra aktualitást nyernek gondolatai, ahogy a világ utoléri régi vágyait, elképzeléseit. Sohasem volt igazán divatos, tehát túlélt minden divatot, megengedhette magának a természetes egyszerűség pazarló luxusát is. Végigjárta a formálás kacskaringóit, hogy természetüket megismerve elsőnek adhasson zsákutcáikból kivezető utakra példákat, s míg másoknál a kitérők tétova kereséseiben a tanácstalanság játszott főszerepet, Tanár Úrnál a kitérő gyümölcsöző tanulmány, összehasonlításokra alkalmas érv, fricska, összekacsintás, tudós tanítói megbocsátással.

Művészetpedagógiai és tervezői munkája mellett az egész magyar iparművészet felnőtté válásának egyik legjelentősebb mestere. Megszámlálhatatlan mennyiségű és kellőképpen még mindig nem ismert, eléggé nem méltatott szakirodalmi életműve egyedül is elégséges lett volna halhatatlanságához. Folyóiratokat szerkesztett, előadásokat tartott, könyvet írt, fontos zsürik tagjaként befolyásolta a közvetlen napi munkát, fáradhatatlanul dolgozott minden olyan terület tennivalóin, ami az építészet, az iparművészet, könyvművészet, s általában az esztétikai kultúra terjesztése területén aktuális volt. Nem egynek aktualitását éppen az ő szívós hozzáértésének köszönhetjük.

Kaesz Gyula tévedhetetlenül érezte korát. Amikor iskoláját főiskolává emelték, tantervi reformjában ezeket írta: „... a nagy változásokkal számolnia kell ma már mindenütt az iparművész-nevelésnek is. A végletes leegyszerűsödés, a rideg őszinteség, az anyag szeretete és érvényrejuttatása, a szerves ornamentika és más, romantikus eszközök mellőzése olyan tisztítótűz az iparművészet elpocsolyásodott területének, amiből a konzekvenciák egész sora következik. Elragadtatás, túlbuzgóság és neusaclich-romantika nélkül is tudomásul kell vennünk egy új világ igényeit, talán helyesebben, az igények revízióját, új anyagokat és egy pokoli technika olyan eszközeit, amilyenekkel soha kor előttünk nem dolgozhatott. Tudomásul kell vennünk a formákkal való évszázados szentimentális összeforrás elvesztését; feladását az esztétikum egyedül üdvözítő receptjének és a művészet szabadjegyének a giccses megdicsőülés felé, a művészettörténet bedekerje szerint. ... A tervező új feladatok elé kerül, ha ma még nem, akkor holnap, vagy holnapután biztosan."

KAESZ Gyula
Ir. Művészet. 1975/1.

Az ipari művészet létrehozásának halaszthatatlan eljöveteléről első híradás ez huszonöt év távolából, egy olyan ember tollából, akit majd félévszázaddal ezelőtt a weimari Bauhaus forradalmi falai közé hívtak, s aki helyette Kosztolányi Üllői úti fáinak árnyékát választotta. Már régen biztos, hogy nem hiába.

Egy ország építészeti kultúrája a történelem és a művészettörténet perdöntő tanúságai szerint is biztos jele és fokmérője egy nép belső erejének, felkészültségének, szociális adottságainak, teremtő kedvének. Egy ország enteriőrkultúrája ezen túl még a használó ember legbensőbb világát is megmutatja; mire vagyunk képesek és mit tartunk magunkról, társainkról. Kaesz Gyula életműve együtt és bonthatatlanul vallomás arról, hogy az ember szeretete és szolgálata a legnemesebb életcél, amelyért nemcsak a fiatalkor álmait érdemes kiszínezni, hanem az öregkor méltánytalanságait, korai és felesleges, néha bűnös bántásait is el kell viselni; az arculcsapásokat is, mert a megtett misszió dolga a tanítványok zászlóvivésében már elvégeztetett, és neki van hova visszavonulni, tartalmas és teremtő önmagába.

A mű egésze áttekinthetetlen és feltérképezetlen. A mérnök, a tudós, a művész, a pedagógus, a közéleti személyiség, a szaktörténész, az író, a gondolkodó és az ember jórészt még titok. Jó tudni és látni, hogy nem távolodó, de közeledő. Nem várathat soká magára a szellemi búvárok mélyremerülése a roppant anyagban, nemcsak azért, mert kultúrtörténetünk aránytalanságainak eltüntetése igazságérzetünk lázongásait csitíthatja; sokkal inkább azért, mert szükségünk van az egyszer már kimunkált és megértett összefüggések újratanulására és újraélésére, hogy ne kelljen mindent naponta megtanulni és avatatlanok múlékony szavára bízni az értékítéleteket.

Szégyenünk is segítsen abban, hogy aki fülének ismerős Székely Mihály hangja, felejthetetlenek Füst Milán sorai, aki őrzi Kodály disszonanciáját, Derkovits fekete-fehér kaszavillogásait, az ne tudja: mit tett a magyar kultúra közös kenyérkosarába Kaesz Gyula – szerényen, zajtalanul –, mindennapi parlagjaink éhínségét enyhíteni.

Az itt áttekinthető rajzi anyagot végignézve két gondolat ötlött fel bennem, aminek közvetítésére feltétlenül még vállalkoznom kell. Az első: az évszámok követésével nyilvánvaló, hogy tevékenysége az általános építészeti fejlődésirányokkal párhuzamos volt, nem véletlenül történt benne az, ami a fejlődő világban történt, mert tudatos kutató természete érezte és értette a kort, ami feladatokat szabott a számára, s megoldásukkal alakítólag hatott vissza arra. Teremtő és összegező típus volt, nagy képességekkel, bölcsességgel, kellő realitásérzékkel, elkötelezettséggel az általános emberi problémák megoldása iránt. A második: mindezt avval az utolérhetetlen természetes egyszerűséggel tette, szóban, rajzban, színben, szándékban, amit kevesekről lehet elmondani. A szakma és a magatartás kettősségét nem ismerte. Emberi alkatát ez a két vonás alapvetően meghatározta.

Ezeknek a rajzoknak a látványához kérem különleges szemüvegük elővételét. A lencse szűrője többet láttat majd azoknak – akik képesek lesznek ilyen vizsgálódásra –, mint puritán felméréseket, iskolai műhelymunkát, gondos rekonstrukciót, szellemes enteriőrmegoldást, detailt vagy szorgalmasan kimunkált perspektívákat. Mögöttük emlékezetesen törékeny test van, parázsló, figyelő, meleg szemek, takarékos, zárt mozdulatok, termékeny csendeket megszakító halk beszéd, araszra szűkített lényegre törésekben európaira tágult kultúra, okosan kiművelt, továbbadásra képes tanítói értelem, méltatlan napi kalandoktól mentes másokbecsülése, nagy feladatokat biztosan uraló tervező, tudós, parányi gondokba roppant energiákat fektető tanító, szép szolgálatokra elhivatott vezető és sanda nagyképűségeket szégyenítő ember. Ezt a képet gazdagítják ezek a percek, melyeknek termése, remélem, mihamarabb egy életművet átfogó gyűjteményes kiállítás lesz, kutatásokkal megalapozott, tudományosan értékelt, megírt és dokumentált háttérrel. Köszönet mindazoknak, akik magját ez alkalommal elvetették, s akik majd méltónak érzik magukat a nagy munkához.

FEKETE GYÖRGY

Az Iparművészeti Tanács és a Magyar Képzőművészek Szövetsége Belsőépítész Szakosztálya által rendezett Belsőépítészet '74 c. kiállítást ebben az évben hat vidéki városban mutatjuk be (Dunaújváros, Szombathely, Győr, Sopron, Miskolc, Pécs).

*

Ez év márciusában nyílt meg az Iparművészeti Múzeumban „Művész az iparban" c. sorozatunkban Finta László formatervező kiállítása: „Design az autóbuszgyártásban". A kiállítás bemutatja az Ikarus-autóbuszok formatervezési menetét.

TANÍTVÁNYOK EMLÉKEZNEK

A tanítványok emlékeznek. Összegyűjtötték a mester, Kaesz Gyula munkásságának fellelhető emlékeit: fotókat, rajzokat, terveket, mindazt, ami felidézheti pályáját, alkotásait. Műveket, amelyeknek csak a rajzát állíthatták ki, épületbelsőket, amelyekről csak fotók maradtak fenn. Egy hálátlan pálya állomásait kellett rekonstruálni. Hálátlan – jelenidejű pálya volt az övé. Az épületbelső, az ember közvetlen környezete múlékonyabb, mint maga az épület. Érzékenyebben reagál a változásokra, hamarabb öregszik, és nem éli túl, ha köréből az ember eltávozik. Még a változatlanul hagyott szoba is elhal, ha tulajdonosa nem használja többet. Kiürül, múzeumteremnek hat. A bútorok elvesztik összetartó erejüket, és önálló darabra hullanak szét, mint az értelmét veszített mondatban a szavak. Talán össze lehetett volna szedegetni ezeket a bútorszavakat, talál összeállíthatták volna úgy, ahogy Kaesz Gyula, de a kiállítás ettől nem lett volna teljesebb. A teljes, a maradandó ugyanis itt van. Beleépítette terveibe, beleépítette tanítványaiba. Tanításait idézi a kiállítás, és erre emlékeznek tanítványok és egykori kollégák. Kaesz Gyula negyven éven át tanított: főiskolán, egyetemen, iparrajziskolán, munkásakadémiákon és szabadegyetemen. Nem csökkenő energiával és kimeríthetetlen szakmaszeretettel oktatott. „Az iparművészetnek és az iparművészképzésnek elejétől fogva jellegzetessége volt a gyakorlatiasság hiánya. Termékei rajzoltak és papirosszagúak voltak" – írta 1930-ban. Azon munkálkodott, hogy ez megváltozzék. Amikor 1952–58-ig az Iparművészeti Főiskola igazgatója lesz, létrehozza az ipari formatervező-szakot.

Aktualitása bőven van az emlékezésnek. Tanításai ma is aktuálisak. Messzemenően tisztelte az anyagot és az alapos szakismeretet. A műhelyt tekintette az iparművészképzés tantermének. „A bútorok – írja nagy sikerű könyvében, az Ismerjük meg a bútorstílusokat című munkában – koruk társadalmi igényeit elégítik ki." Másutt pedig: „Az az ízléses tárgy, amelyen nincs semmi felesleges, és nem hiányzik róla semmi szükséges."

Ugyancsak 1930-ban írja: „Ne bújjunk az olcsó kifogás mögé, hogy az ízléses bútor költségesebb az ízléstelennél."

Ez is aktuális maradt. Az ipar ma éppúgy a költségekkel érvel a silány és ízléstelen darabok, a szétválaszthatatlan garnitúrák védelmében, mint jó harminc éve. Iparművészetünk ma, a gépi, nagyipari gyártás korában is megmaradt a kézműiparnál, s termékei között ma is túl sok a papírszerű. Csakhogy ez már nem a képzés hibája, hanem a termelési struktúráé, azé, hogy 1974-ben sem találták meg az ipari gyártás folyamatában a tervezők helyét. Iparművészeink ma is inkább „ipari pepecselők" és nem nagyüzemi tervezők. A kereskedelem ma is több fantáziát lát a díszes kézi tükrök, a festett, esztergált gyertyatartók árusításában, mint az okos és szép használati tárgyakéban. Pedig a tanítás így hangzott: „A jó munkaeszköz modern típusa minden részletében átgondolt, minőségi ipari gyártmány, praktikus, jó fogású, a vele végzendő munka karakteréből kialakított kifejező formaszépségű." Ennek jegyében kezdik meg 1957-ben a főiskolán az ipari formatervezők képzését. A jelenkor kötelessége összevetni a tanításokat a mindennapi gyakorlattal. A Bútor című folyóirat 1935-től 1938-ig élt (szerkesztője Kaesz Gyula volt), minden száma telítve okos tanításokkal, korszerű felismerésekkel. 1936-ban elemezték a különböző életmódú családok típuslakóházait, s a földműves családnak ajánlott falusi otthonokban ismertették először a lakókonyha fogalmát. „Az eddigi szoba-konyhás ház hibás életformát engedett meg. A szűk konyha volt a napi munkahely – melegénél fogva az egész család lakóhelye is. Az új háztípus – ugyanolyan térfogat és építési költség mellett – szélfogó előtérből nyíló lakóhelyiséget tartalmaz, a nappali tartózkodás számára. Ezzel egy légteret alkot a főzőfülke, amely magába foglalja az asszony munkáját, a tűzhelyet, csempéskályha formájában fűti az egész ház légterét automatikusan."

A lap másik száma az olcsó típusbútort ismertette, és kiszámították, hogy az új technikával, rétegezett lemezből álló, de szériagyártásra alkalmas összeépített bútortípus 30 százalékkal olcsóbb a hagyományosnál. A „komplett szoba tündökléséről és bukásáról" írtak. „Ne higgye senki, hogy a beépített szekrény valami félbolond, modern találmány. Nagyon régi eredetű beépített szekrényeket találni öreg házak vastag falaiban, csakhogy akkor nem volt ilyen jelentőségük, mint ma." Aktuális tanítás az is, hogy a szekrény nagy térfogatot, jó megmunkálást, gondos összeépítést kíván, gondolni kell arra, hogy a fal és a bútor között ne maradjon hézag, amit nem lehet tisztítani.

„A mai lakás első teremtő szempontja a világosság, az ablakok közötti pillérek nem hangsúlyozottak, egy

nagy nyílás a szoba egész utcai fala, a mennyezettől a lámpa nem lóg le – ami egy alacsony szobában furcsán is hatna –, és kellemes következményképp a szobaközép jelöletlen neutralitását juttatja érte. A lámpa és a szobaközép fix viszonya a petróleumvilágítás korából maradt ránk. A villanyvilágítás kötetlensége felszabadít ettől a merevségtől, elintézvén, hogy az asztal se kerüljön a szoba közepére."

Hogyan kell ma berendezkedni – ezzel foglalkoztak a lap szerkesztői, és azt szerették volna elérni, hogy a korszerű bútor éppúgy megvásárolható és hozzáférhető legyen, mint ahogy cipőt, ruhát vásárol az ember. „Modern stílus nincsen, minden divat mulandó, csak a jó és silány berendezési tárgyak vannak."

És elavult-e ez a tanítás? „Minden garnitúrától óvakodni kell, és egyáltalán ellenezni kell minden nehéz, testes bútort. A szekrénytömeg a falsíkok mögé való, a megmaradó többi mobil könnyed és mozgékony legyen."

Tanítások. Ismeretterjesztő előadásokon, egyetemi órákon, könyvekben vagy műhelygyakorlaton? Újságcikkben vagy beszélgetés közben, magyarázva vagy érvelve hangzottak el? Nehezebb volna összeszedegetni valamennyit, nehezebb, mint ennek a kiállításnak, Kaesz Gyula pályájának fellelhető emlékeit. De az egykori tanítványok megőrizték valamennyit. Beleépítik pályájukba, beletervezik bútoraikba. És amikor összegyűlnek – elhozzák a kiállításra. Emlékeznek.

FEKETE JUDIT

„INTERDESIGN '74 ONTARIO"

Az „Interdesign '74 Ontario" a nemzetközi ipari formatervezés jelentős eseménye volt. Az ACID (Kanadai Formatervezők Szövetsége) szervezésében, az ICSID (Formatervező Szövetség Nemzetközi Tanácsa) és az ontariói Ipari és Turizmus Minisztérium védnöksége alatt zajlott. Ez volt a harmadik „interdesign"; az elsőt Minszkben (Szovjetunió), a másodikat Dublinban (Írország) rendezték, 1975-ben pedig Ausztria kívánja az interdesignt megszervezni Tirolban.

Az „Interdesign '74 Ontario" témája: „Az ipari formatervezés és a kis közösségek". A munka folyamán ez kibővült az egész emberi környezet tervezésére, szervezésére irányuló elképzelések összegyűjtésére. Természetesen a kijelölt körzet – Northumberland – problémái kiemelt helyet foglaltak el a munkában. Az itteni problémák megoldásából születtek általános érvényű gondolatok. Itt az ACID-képviselők az Interdesign előtt komoly kutatásokat, felméréseket végeztek az eredeti öt résztémakörben: gyártóipar, szolgáltató ipar, pihenés és turizmus, környezet, közösségi tevékenység. Ezek nem mereven elhatárolt területek voltak, hanem egymással összefüggő komplex egységet alkottak.

Minden témára – egy-egy ACID kutatási igazgató irányításával – készült egy rövid tanulmány, s ezt elküldték a részt vevő tervezőknek. Ez szolgáltatta a kiinduló adatokat az interdesign előtt.

Huszonöt tagszövetség egy-egy tervezője vett részt az „Interdesign '74 Ontarió"-n, Kanada tizenegy tervezővel képviseltette magát.

Az Interdesign igazgatója, Frank E. Dudás, az északamerikai ICSID elnöke. Jelen volt Mr. Auböck, az ICSID elnöke, Mr. Arthur Pulos (USA ipariforma-szövetség elnöke), Mary Mullin (Kilkennyi Design Workshops, Irland). Port-Hope-ban – a kijelölt körzet egyik kis városában –, a „Trinity College Schools"-ban volt az interdesign központja. Műtermeket – a munkához szükséges felszerelésekkel és eszközökkel – a Couburgi Iparművészeti Főiskolán biztosítottak számunkra. A tervezőket igyekeztek minél több információval ellátni, ill. lehetőséget adni a különböző anyagok: könyvek, tanulmányok, dokumentumok, emberek, városok és vidékek megismerésére. Több kirándulást tettünk, helyi lakosokkal folytattunk beszélgetéseket, sok meghívást kaptunk eszmecserékre, vitákra. Ismertették a kormány elképzeléseit, terveit. Miniszter, polgármester, rendőrfőnök, képviselő egyaránt beszélgető partnerünk volt, így értékes információkat, elképzeléseket, terveket, problémákat ismerhettünk meg. Az információk, adatok és személyes benyomások alapján a tervezők meghatározták tervezési irányukat és programjukat.

A hasonló érdeklődésű tervezők kis csoportokat hoztak létre, amelyekhez egy-egy tervező időszakosan is csatlakozhatott, ha munkája úgy kívánta. Általában min-

Reismann János—Örsi Ferenc:

Kincses Baranya

Különös varázsuk van a képeknek. Egy fényképes albumban lapozgatni, még ha csupa idegen mered is ránk onnan, — mindig izgalmas, elgondolkodtató, révületbe ejtő. Meglestük az élet egyetlen pillanatát, egy felvillanó mosolyt, egy mozdulat lendületét, egy vállra hulló levelet: s máris kitágítja képzeletünk ezt az ellesett pillanatot mindazzal, ami előtte történt, s azzal is, ami utána fog történni. A fénykép még akkor is mozgásba hozza a képzeletet, ha kontár rögzítette rajta az életet; de mennyit tud elmondani, sugallni, sejtetni, — ha mester fogja el vele az elröppenő pillanatot. S ebben a könyvben erről van szó. „Kincses Baranya" kincset kínál a fotoművésznek is. Ez a legdélebbi tájunk csupa fény: szinte minden képén sugárzik a nap. Gyöngysorként ívelő falusi házsorok verik vissza a nap sugarait, bástyafalak, kastélyok, katedrálisok hatalmas geometriai ábráiban tündöklik, fürdőzőket és játszó gyerekeket old szinte eggyé a vízzel és a réttel, s a tereferélő csoportokról olyan éles és eleven árnyékot rajzol, mintha ezek az árnycsoportok maguk is beszélgetésbe fogtak volna. Reismann megérti a tájat, pontosan tudja, az objektív mit tud visszaadni lényegéből, — azután eljátszik motívumaival. Hatalmas, szikrázó falfelületek — apró, fekete, eleven emberek; napfényben lebegő, ligetes baranyai táj — egyetlen sétálóval vagy egy-két játszadozó gyerekkel a fókuszában; hidak és boltívek — s monumentális kereteikben gyerekek, szerelmesek, öreg sétálók. Van néhány alapmotívuma, s azokat finoman variálja — az egyszerűtől a bravúrosig —, míg végül az egész valamilyen „napsütés szimfóniáig" teljesedik ki. Tud bravúrosan is fényképezni, de ezt éppen csak megmutatja; jobban kedveli az egyszerű, reális megoldásokat. Nem kápráztatni akar képeivel, hanem valami lényegeset közölni. S ez a puritán előadásmód többnyire hatásosabb az objektívvel való minden bűvészkedésnél. Baranya életét mutatja be; de ha azt mondom képeiről, hogy gondosan és híven *informálnak:* nem vagyok igazságos. Ezek a képek többet tesznek: ráeszméltetnek. S talán ez a *ráeszméltetés* a legtöbb, amit egy fénykép megtehet. Hiszen azt jelenti, hogy a megszokottban megláttatja a *mást,* nemcsak ábrázol: még összefüggéseket is felderít. A világnak úgy látszik hármas képe van: az első, ahogyan létezik; a második, ahogyan tudatunkban tükröződik, ahogyan látjuk; s a harmadik, ahogyan az *„objektív"* látja. (S hogy a fényképezőgép szeme mennyire másképp lát a sajátunknál, semmi sem bizonyítja jobban, mint hogy szülőházunk kapuját is meglepetéssel *fedezzük fel* egy fényképen.) Ezt a *másképp* látást, ezt a felfedezőerőt állítja Reismann tudatosan a szolgálatába; tapasztalt művész, aki tudja, hogy a „trükkök" nélkül fényképezett valóság tartogatja számunkra a legszebb meglepetéseket. Előadásmódja epikus, szemlélődő, tűnődő. Gondosan és ihlettel választja ki a képet, amit meg akar fogni; közölni akar vele valamit. Ha sokáig nézzük egy-egy képét, mindig felefedezzük benne a gondolatot, s gyakran a nem titkolt szándékot is. Mivé lett Baranya s mivé lehet még: erről beszélnek a képek. De sohasem didaktikusan magyarázva vagy üresen lelkendezve. Jó ízlése megóvja a frázisoktól, s humora a didaktikától. Mikor a hajdani főúri kastély barokk kapuja körül megpillantjuk a mai közigazgatás oly ismerősen szóló tábláit: előbb mulatunk a kép groteszkségén s csak azután fogjuk fel „komoly" mondanivalóját. S ugyanez a szelíd humor lengi körül a Káptalan utcában, az őszi levelek közt távolodó reverendás alakot, aki mintha kifelé ballagna az időből. S különös erővel villantja fel humoros látását a kitűnően megfigyelt és megkomponált „Sakkozók" képsora, mely egy pompás kis film-etüd tartalmát foglalja magában... Kell-e szöveg ezekhez a képekhez, nem válik-e a kísérő krónika egyszerű tautológiává, a világosan érthető fárasztó ismétlésévé? Szerencsére, Örsi Ferenc kitűnően eltalálta a hangot, mely ezekhez a képekhez s az ilyenfajta könyvekhez illik. Ő is Baranya és Pécs múltjáról, történetéről, jelenéről és jövőjéről beszél, jó érzékkel váltogatva a tömör és színes ismeretközlést a szubjektív élménybeszámolókkal, — de mintha nem is látta volna a képeket. A „létező" Baranyáról ír; nem a lefényképezettről. Szövege önállóan is megállná a helyét, hiszen néha már vershez hasonlít. S éppen ez az önállóság teszi, hogy két művészet csendül itt össze; nem egymásnak elárendelve, inkább egymást erősítve, egymás hatását fokozva.

HÁMOS GYÖRGY

Kortán 1963/11

Kaesz Gyula:

Ismerjük meg a bútorstílusokat

E cím láttán az olvasóban felmerülhet a kérdés: miért kell ennyire megkésve foglalkozni olyan kiadvánnyal, amely alapjában elfogyottnak tekinthető? Ha az olvasó netán ez ismertetés hatására keresné a művet könyvkereskedéseinkben: alig lelhet egy-egy példányra. Szinte csak „pult alól" szerezhető be.

Bármily indokoltnak is látszik ez a kérdés — a megjelenés után majd két évvel közzétett ismertetés esetén — elöljáróban megjegyzendő, hogy ezzel a művel akkor is foglalkozni kell, ha lekéstük a megjelenése körüli időpontot. Nem azért, illetve elsősorban nem azért, hogy mielőbbi új kiadását elősegítsük. Kaesz Gyula művének értékét — mondhatnánk: történelmi szerepét — elsősorban az szabja meg, hogy az első magyar nyelvű kézikönyv, amely az emberi társadalom fejlődését a bútortörténet stiláris alakulásával kapcsolja össze. Nem a teljes történelmi perspektíva fő vonalainak megmutatása érdekelte, hanem — mint igazi alkotóművészt — tárgy és közösség változatos módon, számos variációban jelentkező kölcsönös hatása. Ezzel olyan fontos szerepet teljesített, olyan súlyos munkát vállalt, amelyért — ha megkésve is — széles körű figyelmet és elismerést érdemel.

A bútor mindenkor az emberhez legközelebb eső, közvetlen környezetét megszabó-alakító tényező volt, egyszerre szolgálja a használat megkívánta célszerűségi igényeket és az ember díszítő vágyának esztétikai kielégítését. Így tehát sokrétű érzékeltetője a társadalom igényeinek, fontos eleme az anyagi kultúrának, mert hozzásegíti a társadalom formáló-alakító erőinek mind pontosabb kielemzéséhez. Hiszen a bútor mindenkor a legfontosabb ízlésalakító tényezők közé tartozott és tartozik ma is. Ez az a tulajdonsága, amely miatt érdeklődésünk egyre intezívebben fordul a bútorművesség felé. Elsősorban ebben a vonatkozásban mutatkozik meg Kaesz művének fontossága, ízlésalakító szerepe. Szinte észrevétlenül mutatja meg az olvasónak, bámulatosan bő anyag felvonultatásával és nagyon tudatos módszerrel, a bútorokban testet öltő összetett rendeltetés alakulását: célszerűség és díszítés elválaszthatatlan és egymással kölcsönhatásban álló kettősségét. Napjainkban, amikor mind nagyobb tömegek bútor igényét kell kielégíteni, ízlésüket formálni, irányítani, jó vagy rossz úton haladó gyűjtő- és utánzó kedvüket helyes útra terelni: Kaesz munkájának különösen fontos feladat jutott, amelyet — nyugodtan állítható — páratlan leleménnyel és tapintattal teljesít.

Az ISMERJÜK MEG sorozathoz tartozó műveknél különös nehézségeket támaszt a szerzőkkel szemben az, hogy a formai jellegzetességek terén kevés gyakorlattal rendelkező olvasó számára kellemessé és hasznossá varázsolja az ismeretlennel való ismerkedés folyamatát. Ezt az ismeretközlő feladatot Kaesz kötete igen magas szinten valósítja meg. Kevés ága van az iparművészetnek, amelynek területén — nagyon is érthető okokból — az egyéni és a nemzeti változatok, az idő- és térbeli eltolódások oly foghatóan jelentkeznének, mint a bútorművesség, noha természetesen az összefüggő szálak, a hasonlatosságok is fokozott mértékben mutatkoznak meg. A bútornak anyag, szükségletek, készítésmód, mint a három fő összetevő családfájából kiágazó nagy együttesnek a tárgyalása — amit kitűnő szemléltető ábrán is mindvégig érzékeltet — a szerző kezében oly fontos alaptétellé válik, hogy segítségével a bútortörténet bonyolult folyamatán sikerrel vezetheti végig az olvasót, mindvégig figyelve arra, hogy e három fő tényezőből és a velük kapcsolatos hármas célkitűzésből (pihenés, tárolás, foglalkozás) minden kor mindegyik bútorfélesége levezethető legyen. Ez a jól megvilágított kiindulópont hozzásegítette a szerzőt ahhoz, hogy az áttekinthetetlennek tűnő rengetegben — amit a sok százados bútortörténet jelent — olyan végigvezető utakat nyisson, amelyek mindegyik említett tényezőre erősebb vagy halványabb fényt vetve, elvezetnek a mai szükségleteket kielégítő, korunknak megfelelő vagy legalábbis megfelelni igyekvő bútorhoz. Ezzel a magától értetődőnek látszó, de igen átgondolt módszerrel a szerző egyúttal lehetőséget nyújt arra, hogy bármely kor bútorait tanulmányozva, az olvasó mindig a nagy összefüggéseket, a múltból a mához vezető szálakat lássa, arra is ügyelve, hogy a különféle stílusok és azok reprezentatív vagy egyszerű változatai sorából a társadalmi rétegeződést épp úgy kimutassa, mint az ízlés koronként—helyenként—egyénenként változó voltát. Enélkül tartalmatlan ismétléssé merevedne bármilyen forma. Ez a módszer egyúttal nevelő hatású atekintetben, hogy lehet-e helyesebben: kívánatos-e a múlt stílusait

utánozni, követni. Aki valóban gondosan olvassa Kaesz munkáját, múlhatatlanul arra az eredményre jut, hogy a múlt korok bútorait használni, gyűjteni, tanulmányozni: helyes és lehetséges, — de utánozni fölösleges, sőt: anyagi és művességi szempontból, helytelen is. Itt is a kötet ízlésformáló funkciójának egyik fővonását látjuk, annál is inkább, mert a múlt századok bútoraiból sok száz példa eleve kizárja olyan vélemény kialakulását, hogy e bútorok akár történelmi, akár esztétikai szempontból ne lennének értékesek. Mégis: ki nem mondottan és nagyon sokféle módon bemutatva, jelentkezik az olvasóban az a felismerés, hogy a szerző hadat üzen a kényelmes utánzás, a megszokott külsőnek, másolásnak, ami általában ürességet eredményez. De Kaesz egyetlen szóval sem tart vissza attól, hogy régi bútort mai környezetbe illesszünk, mai igényeinknek megfelelően felhasználhassuk, mégha ez a használat a régi rendeltetéstől eltérő lenne is — ami természetesen gyakran megeshet. De épp az itt jelentkező ellentmondás támasztja alá a szerzőnek az első soroktól az utolsóig követett elvét, amely szerint bármely bútort vizsgáljunk is: az mindenkor elválaszthatatlan terméke, függvénye kora társadalmának. Minden társadalomnak megvan a maga szükséglete, igénye bútor terén is, ezért elsősorban akkor lépünk előre, ha ennek a teljesen vagy részben új igénynek megteremteni igyekszünk a maga bútorzatát.

E fontos felismerés mint alapgondolat vonul végig az egész művön és kap mesteri összefoglalást az utolsó fejezetekben, amelyeket a szerző a 20. század bútorainak szentelt. Itt mutatkozik meg a maga teljességében a szerző alkotó-művészi egyénisége. Itt élvezheti az olvasó annak a sok évtizedes tapasztalatszerzésnek nemes gyümölcseit, amely Kaesz Gyulát mint a modern bútorművészet fontos munkálóját, majd félszázad küzdelmeinek, vívmányainak ismerőjét állítja elénk. Ez a nagy önfegyelemmel és mértéktartással megírt két részes zárófejezet egyike a legjobb írásoknak, amelyet e kérdésről olvashatunk. Tetéződik még örömünk azzal a jó érzéssel, hogy bármilyen szerényen, de mégis észlelhetően a szerző és a többi jeles kortársa elfoglalhatja a fejlődésben őket megillető helyet. Ez a fejezet önmagában már elegendő ahhoz, hogy a könyvet magasra értékeljük, pedig ez csak egyik — habár lényeges — tényezője a kötetnek. Technika és előállítási módszerek, új igények és új esztétikai nézetek bemutatása és ismeretterjesztés magas igényével mérhető módszerességgel és figyelemmel ritkán fordul elő iparművészettel foglalkozó műveinkben.

Nem hagyható említés nélkül a könyv további jellegzetessége, amely egyúttal a vele azonos terjedelmű művek fölé helyezi. Az áttekinthető szerkesztés és anyagelrendezés érdemére gondolunk, amely Kaesz művét jellemzi, Relatíve kevés szöveg, bőséges választékot nyújtó ábrák, átgondolt — bár csak hazai anyagból vett — képmellékletek. A kötet e vonásának fontosságát nem kell hangsúlyozni, hiszen enélkül a tájékozást kereső olvasó nem tud eligazodni, ha egy-egy bútorféleség iránt érdeklődik. Ha pedig túl sok mutatós kép kísérné a szöveget: olyan terjedelmessé és főleg költségessé válna, hogy aligha szolgálhatná a kitűzött ismeretterjesztő feladatot. Kaesz a bútortörténet kincstárából jó érzékkel választotta ki az egyes stílusokra jellemző példákat, amelyek rendkívül nagy száma — majd 800 ábra kíséri a szöveget — azonos rajzmodorban készült és így megkönnyíti a járatlanabb olvasó számára is a tájékozódást. Felesleges lenne a kiválogatás miként jéről vitatkozni, hisz az ábrák magas száma már önmagában jelzi, hogy akkor is rendkívül gazdag válogatást forgathatunk, ha egy-egy darabját kicserélni is szeretnénk. Az ilyen akadékoskodásnak ily gazdag anyag esetében semmi értelme nincs. Inkább az azonos lépték szerepeltetésének igénye merülhetne fel, hiszen a kevésbé járatos olvasó aligha tudja elképzelni, hogy egymás alatt vagy egymás mellett szereplő bútorok között néha jelentős méretkülönbség áll fenn — de ez az igény sem jelentkezik itt teljes erővel. A kontúrajz sematizáló, részleteket mellőző jellege önmagában már azt célozza, hogy a felismerést elősegítő jelzést keressen az olvasó, nem pedig részletekbe menő ábrázolást. Csak ezzel az eljárással vált lehetségessé a többi száz példa aránylag kevés helyen történt szemléletes csoportosítása. Eképp a szerző mindvégig segíteni tudja az olvasót, ha egy bútort meghatározni, időbelileg elhelyezni kíván.

Végül megemlítjük a hasznos és szemléletesen csoportosított „szakkifejezések" magyarázatát, a könyv vonzó illusztrációit és külső kialakítását (*K. Lukáts Kató* műve): mindez még teljesebbé teszi e fontos és értékes munkáról alkotható képet. *(Gondolat Könyvkiadó.)*

ZÁDOR ANNA

DISPUTA

Művek, kritikák és a kritika

Kritikusok vitáitól hangos a művészeti élet. Kritikusok vitáznak művekről, a kritika feladatairól és mulasztásairól, folyóirat is indult éppen manapság azzal a céllal, hogy a kritika műfajainak az eszmei offenzíva gyakorlati harcaiban nagyobb, hatékonyabb szerepet biztosítson, hogy a kritika rangját, tekintélyét, hatásfokát növelhesse, mint — találó megfogalmazással írja a lap — *„az irodalom egészének gondolkodása legyen"*. E folyóirat hasábjain, a kritikusi konferencia előtt és azzal párhuzamosan is sok okos szó mondatott el erről a témáról, mégis úgy érzem a diskurzus iránya és tartalma, talán intonációja is annyi problémát vet fel, oly sok teória végiggondolására biztat és kötelez, hogy érdemes hozzáfűzni mondandóimat. Annál is inkább, mert ha valamikor, úgy a jelenben a kritika szerepe, a kritikus felelőssége mérhetetlenül megnövekedett. Társadalmunk fejlődése és művészeti-irodalmi közéletünk is nagyobb igényt támaszt a kritikával szemben. A szocialista világrendszer fejlődésének olyan szakaszához érkezett el, amikor szellemi világa, társadalmi, ideológiai közérzete döntő problémává lépett elő, ahogy Gomulka elvtárs mondotta: *„a társadalom minden pontján, úgy a művészeti alkotómunka területén is ideológiai harc folyik. E harc egyrészt a szocializmus igenléséért, olyan eszmények és magatartás terjesztéséért folyik, amely elősegíti a nemzet szocialista tudatának kialakulását, másrészt viszont folyik mindazon jelenségek ellen, amelyek gátolják ezt a folyamatot."*

Természetesen következik ebből minden olyan törekvés támogatása „amelyek az *elkötelezettség hitével és szenvedélyével*" (Gomulka) mutatják be, ábrázolják az életet, a valóság új vonásait, színeit, tartalmait. Nagyon fontos motívum nagyon lényeges gondolat ez, s a kritikus számára is alapvető fontosságú kiindulópont. Ugyanis az *elkötelezettség* a marxista kritikus számára a mesterség gyakorlásának alapvető kritériuma. A társadalom kapcsolata a művészetével ez is a kritika funkciójához tartozik. Ám ahogy szocialista irodalom teremtésén fáradozni nem jelent bezárkózást, mint Gomulka elvtárs megfogalmazta: *„Támogatunk ugyanakkor minden olyan haladó alkotást, amely szélesre tárja az emberi gondolkodás horizontjait, alakítja az ember erkölcsi magartartását és fejleszti szépérzékét."* A szocializmus korának művészete, irodalma sem az elzárkózást eszményíti s a marxista kritika tekintélyét is csak az biztosíthatja, ha képes leszámolni a dogmatizmus merev szellemiségével és a kritikátlan snobisztikus hajbókolással, amely a művésziség lobogójával mindent igazolni és elfogadni próbál. A kritika léte követeli, hogy művészi normái, eszméi legyenek, mérték, mely a tájékozódást segíti. Ezt a mértéket egyaránt megszabja a társadalmi valósággal való összetevés tényezője, a klasszikusokon s a kortársi világirodalom jelenségein iskolázott szem és nem utolsósorban a kritikus személyi adottsága, művészi eszményei, felfogóképessége, esztétikai kultúrája. Úgy érzem, mindez együtt teszi csak a kritikát az irodalom, a művészet *alkotó tényezőjévé*, a regisztrálás alacsonysága helyett ez emelheti fel a kritikaírás gyakorlati kötelességét a teremtő-alkotó tevékenység magaslatára. De csak ha a kritikus képes olyan összefüggéseket felfedezni, elemezni, tudatosítani, amelyeket csak a teoretikus-esztétikai vizsgálat tudhat csak érzékelni. Az impresszionista kritika itt látja a legnagyobb szakadékot, fel sem tételezi az érzékelés a megértés, az átélés és az *ítélkezés* közösségét, pedig az alkotóművészben a probléma érzékelésétől a megfogalmazásig ugyanaz a folyamat zajlik le, mint a kritikusban amikor a műben készen kapja együtt a művész meditációit, tapasztalatait és ítéletét. *Maculay* szellemes mondata: *„Az analízis nem a költészet dolga — feladata az hogy lefessen."* — tehát megfordítjuk a képletet: az analízis kötelessége, hogy a műalkotást társadalmi fogantatása és társadalmi hatása alapján a társadalmi valósággal szembesítse. (Mindig az adott, az ihlető jelennel, mert a mai ember saját kora valóságát éli át hajdanvolt történelmi korok küzdelmeiben is.) A kritika értelme: társadalmi funkciójában van. Ha-

KIÁLLÍTÁSI HÍREK. A társulat által rendezett „Herend 100 éves“ kiállításnak oly nagy sikere volt, hogy a társulat elnöksége a mindennünen megnyilvánuló kérelmekre meghosszabbította a kiállítás tartamát 1940 január 28-ig. Igen nagy közönséget vonzott a társulat által a kiállítás tartama alatt minden csütörtökön rendszeresített kiállítási vezetés, amelyet dr. Ruzitska Ilona, a fiatal magyar műtörténész gárda egyik kiváló és tehetséges tagja tartott.

A társulat kiállítási bizottsága nagy erővel dolgozik a közel jövőben megnyíló lakásművészeti kiállítás előkészítésén, amely a társulat „Új magyar otthon“ akciója keretében kerül megrendezésre. Az iparművészek és műiparosok nagy lelkességgel dolgoznak a kiállítás anyagán s a nagyközönség körében máris nagy az érdeklődés a kiállítás iránt, amelynek installációját Kaesz Gyula, az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola jeles és nagytudású tanára tervezi.

Kaesz Gyula

4/1
MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1940.10.l

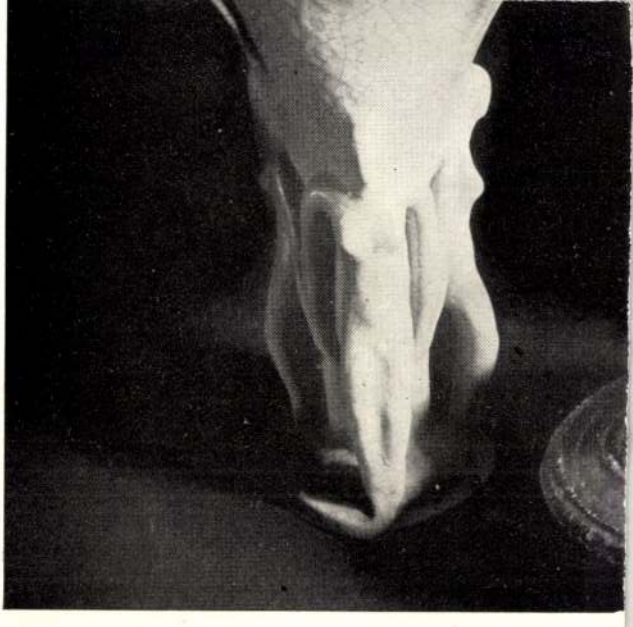

Gorka Géza legújabb keramiái. — Neueste Keramiken

Kaesz Gyula

ALIG ZÁRULT AZ O. M. I. T. által rendezett nagysikerű herendi centenáris kiállítás, társulatunk kiállítási bizottsága ifj. Richter Aladár bizottsági elnökkel az élen máris teljes aparátussal akcióba lépett a soron következő és néhány nap előtt megnyílt „Új Magyar Otthon“ kiállításnak a megvalósítására. Hosszú hónapok lankadatlan szervező munkája előzte meg ezt a kiállításunkat is, amelynek kitűnő installátora Kaesz Gyula okl. építő-iparművész, az Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskola szaktanára. Ennek a kiállításnak részleteire következő lapszámunkban bővebben térünk majd ki. Itt csupán feljegyezzük, hogy tervező építő-iparművészeink és elsőrendű műbútorasztalosainknak a magasabbrendű nemzeti kultúra jegyében történt lelkes, áldozatkész és valóban példás sikerű összefogásának eredményét ünnepelhetjük ebben a kiállításunkban. De nagyszerű munkát teljesítettek itt textileseink, keramikusaink, ötvöseink és sok más speciális szakágazatunknak művészei és műiparosai, akiknek lelkes csatlakozása biztosította ennek a kiállításnak anyagban — formában gazdag — változatosságát és szellemi színességét.

K.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1940. [illegible]. l.
19.

Gorka Géza legújabb keramiái. — Neueste Keramiken

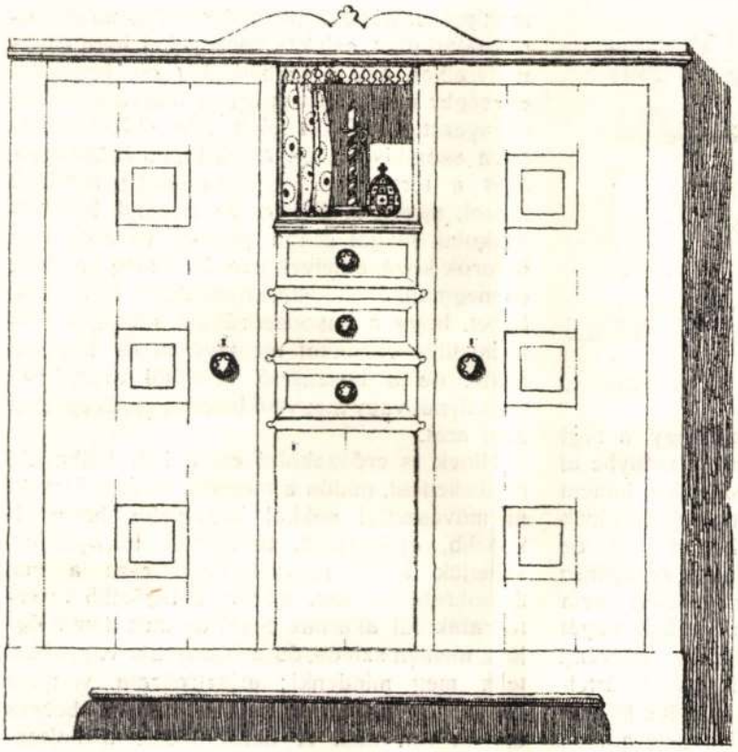

46

46. Ruhaszekrény.

46. Kleiderschrank.

mondjuk, XX. századi voltunkat. Mindenekfelett, ha úszunk is a világ, közélet hazugságtengerében, legalább otthonunk legyen az az Ararát hegye, amelyen az őszinteség, igazság Noe bárkája kikössön s otthonunk berendezése ne hazudozzon ismeretlen és nem élt arisztokrata-ősökről, hanem öntudatos énünkről. A polgári társadalom címer-mondása legyen a Biblia nagy szava: ego sum, qui sum, én vagyok, aki vagyok, semmi más, én, aki értékemet magamban hordom és magam adom, nem ráaggatott címek, címerek, barok-, empir-hamisítványok,

Aki önmagát merőben benső értéke szerint mérlegeli, igazságos lesz a régi idők és emlékek iránt is. Ez tehát nem bizonyos modernek ikonoklasztasága, akik az egyébként zseniális Rodinnel minden régiséget zár alá akarnak tenni s minden múzeumot hét pecséttel lezárni, ahová csak egyes kiváltságosak jussanak be, akár bizonyos titkos irattárakba a tudósok. A régiség tisztelete, gyüjtése igen nemes cselekedet és a kultúra továbbfejlesztésére feltétlenül szükséges. Nem kezdhetjük modern törekvéseinket a barlanglakók karcolásain és faragcsálásain. De a gyüjtés elsősorban múzeumok feladata, mint a kultúrafejlődést bemutató intézményeké. Mellékesen megjegyzem, hogy amennyire lehet, nem szabad műtárgyat környezetéből kivenni és múzeumba vinni, ha helyén való megőrzése lehetséges, mert a tárgy csak környezetében egész és igazán hatásos. Azért mondtam előbb, hogy a francia példa a legvonzóbb, mely a palotákat, kastélyokat lehetőleg meghagyja eredeti mivoltukban és nyilvánosakká teszi. A magángyüjtőknek a múzeumok igen sokat köszönnek, és felmérhetetlen kár háramlanék a közre, ha magángyüjtők nem támogatnák a múzeumokat. De a vérbeli gyüjtő nem a hirtelen támadt vagyonból születik, hanem ős kultúrpalánta, aki évtizedes önképzés, szakembertől nyert vezetés útján képződik. Új ember ilyen foglalkozást ne ambicionáljon, mert rajta veszt és nevetségessé válik; árt az igazi művészi érdekeknek, mert nagyra neveli a hamisítások dudváját. És ha már gyüjtünk, legyen benne bizonyos rendszer; bár ha éppen kezünkbe akad egy-egy régi kép, műtárgy, és nagyszeretve bevisszük hajlékunkba, még nem lesz modern voltunk megzavarója, míg az egész lakás XX. századi voltunk kifejezője. Tehát apróbb műtárgyak, képek hellyelközzel elhelyezhetők, de bútor egészében régi stílusok szerint feltétlenül félreértése a művészeti szellemnek. Még irtózatosabb oly lakásba lépni, ahol azután minden stílű bútorból, dísztárgyból van valami, ami a lakásnak antikvárius jelleget, zsibárusboltképet ad. Főként az újabban fölkapott, kiselejtezett miseruhák borúra-derűre való felakasztása, asztal-, zongoraterítővé való degradálása elriasztó. A lakás lomtárrá válik. Festői változatosság ily tájakon sohasem virul. Hiszen a múzeumvezetők is eleget törik fejüket azon, hogy intézetükből ezt a boltszerű, raktáros szellemet kiűzzék és harmónikus interieuröket hozzanak létre.

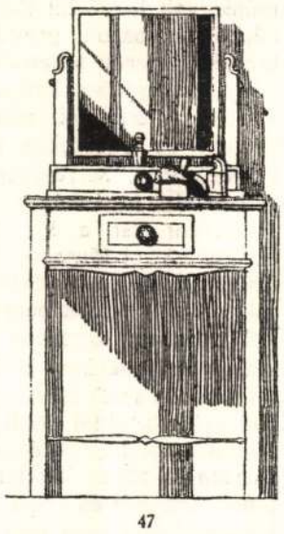

47

47. Fésülködőasztalka.

47. Frisiertischchen.

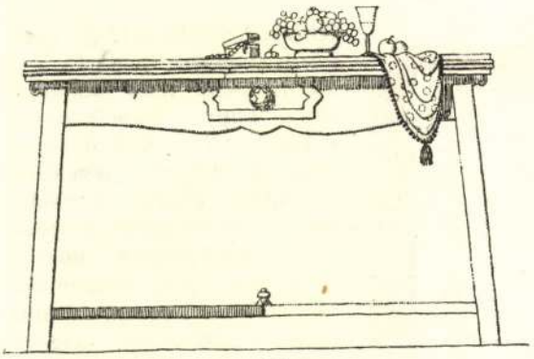

44

44. Ebédlőasztal. 44. Speisetisch.

nem öntudatosan cselekedték, hogy a régi palotákat, kastélyokat nem veszik igénybe új emberek, állami méltóságok számára, hanem múzeális jelleget adtak azoknak mindenkinek okulására, időleges gyönyörködtetésére, de senkinek állandó hajlékul, mert magyarán mondva, XX. századi ember lelkileg nem illeszkedhetik beléjük, jól nem érezheti magát e fényes csarnokokban. Csakis parvenü Napoleonok pózkedvelése, nyárspolgári értelmetlenség vagy műtörténelmi beleélés folytán támadt anachronizmus szédülhet bele a mult idők gyakorlati kisajátításába.

Aki a műtörténelmet nem csupán lexikális alapon tanulmányozza, hanem pszichológiailag kimüvelt, szenzitív, sőt mondhatnám intuitív lélekkel szívja fel, annak épp oly élesen nyilal szemébe a modern ruházatú ember a régi interieureben, mintha Whistler kék arangementejának kellős közepébe tulipiros színfoltot helyeznénk. A reneszansz-ember bársonybrokátos, bőredős, uszályos, prémes díszmentéjében majdnem mozgó műtárgybutorként, vagy szebben kifejezve: a bútorok, műtárgyak lelkeként illeszkedik bele az összképbe; a barok grande seigneure gazdag hímzésű, merev toilettejével mint királyi bálvány áll vagy trónol kastélyában; a rokokó-férfi női pillangóvá vedlett, és pasztelles selymű, csipkefodros, selyemharisnyás, ezüstcsatos topánkájú porcellánfiguraként hat a kis Trianonokban. A mi főuraink őseiktől örökölt kastélyaikban ruházatuk folytán jött-mentek benyomását keltik, s az érzékeny szemű ember szívesebben kívül látja őket, midőn a művészeti szépségben gyönyörködni óhajt, mert a legdaliásabb, legdelikátabb arisztokrata is zavarólag hat ruhájának szabása és színe folytán. Főpapjainkon sem segít a lila, piros öv, gombok és szegély, mert polgáriasodván, nem viselik állandóan színes talárjaikat, csipkés karingeiket, hermelines galléraikat, ami a Richelieuket oly imponáló egységbe hozta a barok arany-márvány-freskó környezettel. Midőn tehát még előkelőink is ilyen számkivetésben élnek jogos örökükben, amit a történelmi jogfolytonosság legalább igazol, minek erőlködik az új rend beleerőszakolni magát drága pénzen vásárolt régi bútorok közé, amelyek azonfelül még hamisak és megmunkálásukban, anyagukban hitványak. Lehet, hogy a hasonszőrűket, a kisebb kultúrintelligenciájúakat megtéveszti és imponál nekik, de a hozzáértő részéről szánalmas mosolynál vagy megvető lebecsülésnél egyebet nem arat.

Minek is erőszakolni ezt a hiú, hiábavaló régieskedést, midőn a magunk részére formált új művészettel sokkal becsesebb, harmónikusabb, örökértékű, művészeti környezettel vehetjük körül magunkat? Persze a mai demokratavilágban, midőn a legősibb arisztokraták túl akarnak tenni az utca demagógjain, menten szívós, ős-arisztokrata vágyakkal telik meg mindenki; arisztrokrata ványadt rongyokat aggaszt magára, mihelyt becses énjéről van szó. A dézsatündért a boltoslovag nagyságázza; a villamos kalauznő, telefonos hölgy körülteremtézi egész családfámat, ha nem nagyságnak titulázom; a kofa kofaszaktársát nagyságos asszonynak hívja, mihelyt hivatalon, azaz standon kívül találkozik vele; az egyetemi tanár úr ő méltósága a nagyságos megszólításra figyelmezteti a kegyelmes elnök urat, hogy Ő felsége kegyéből ő immár két éve méltóságos úrnak méltóztatik lenni. Szerénységem, aki határtalan tisztelettel tudok feltekinteni minden arisztokrata érdemre és aki éltem gyönyörűségeinek javát az arisztokrata mult művészi érzékének köszönhetem, mégis azt mondom, polgártársak, ne resteljük polgári eredetünket, vagy

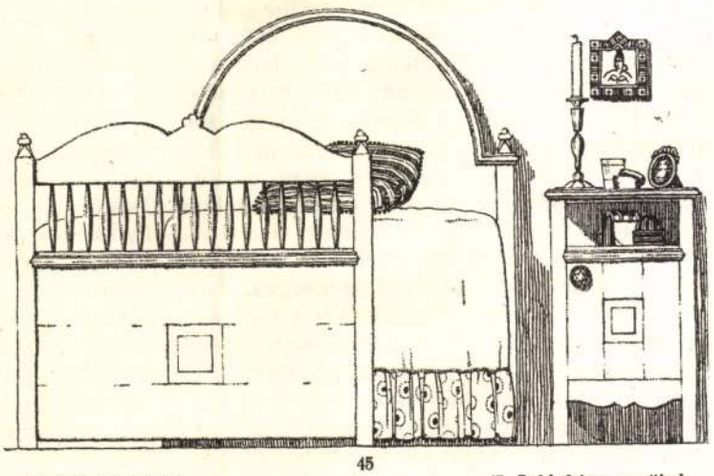

45

45. Hálószobabútor. 45. Schlafzimmermöbel.

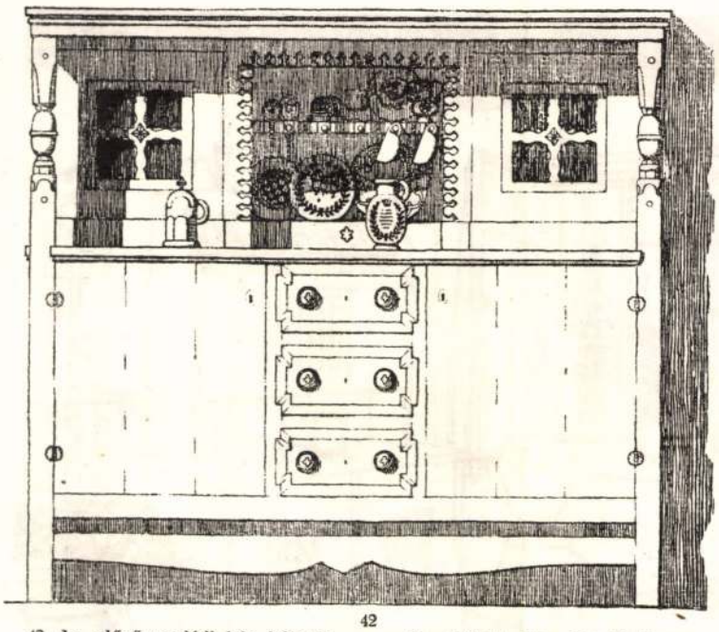

42

42. Az előző családi ház bútorai. Pohárszék. Tervezte: Kaesz Gyula.

42. Möbel des Familienhauses. Speiseschrank. Entwurf von J. Kaesz.

járt öt- vagy hétágú korona is villog batárjuk oldalán és cselédségük libériagombján. Tisztelet minden ésszel, munkával, szorgalommal szerzett új jólétnek. Ugyanezen okból szoktuk emlegetni kicsinyek és nagyok oktatása kedvéért az angol iparos- és kereskedői osztály tevékenységét, gazdagságát és műveltségét. De lehetetlen, hogy a dolgozó osztály lelkületének ugyanazon stílusbeli kifejezése legyen, mint a reprezentációnak élő reneszansz- és barokkorszak, vagy az élet játékát l'art pour l'art űző rokokóidőnek. E benső disszonancia megérzése és ösztönös visszautasítása persze nagy intelligenciát tételez fel, amely csak történelmi átérzésből, művészettörténeti belátásból, pszichológiai értékelésből sarjadzik ki, ami sok átlag intelligens embernek is kemény dió. A végletekig vitt hasonlatosság oda lyukadna ki, hogy a pap, bíró, parlamenti szónok, tanár bajazzo-kosztümben is járhat, mert akkora a különbség stílus tekintetében a régi idők művészete és a modern polgári társadalom érzülete között, ami azonban nem jelenti, hogy az utóbbit clown-nivóra helyezem. Mert méltóztassék higgadtan meggondolni, mily lelki zökkenésen kell átmennie annak, aki a hivatal íróasztala, a laboratórium vagy műtőterem márványlapja, rajzdeszka körzetéből, a kormos-füstös gyár kohós világából reneszansz, barok, rokokó magánlakásába tér! Ilyet azt hiszem csak a Haiti-sziget lakóinak idegrendszere képes elviselni, akikről azt regélik, hogy születésük után váltogatva hideg és forró fürdőbe mártogatják minden viszontagság elviselhetésére. És ha a környezet kell hogy belső lelkivilágunk vetülete legyen, mi közünk nekünk igen nagyrabecsülendő, sőt, megengedem, belső érték tekintetben talán magasabb kultúrlényeknek az arisztokratikus mult embereinek gondolatvilágához, amelynek lecsapodása korok művészete? És vajjon tud-e a mai legműveltebb ember is oly fegyelmezett önmegtagadással ülni a barok-rokokószéken, oly nemes grandezzával járni reneszanszbútorai között, hölgyeink oly porcellános merevséggel vagy tündéri vagy a rokokó pillangószerű pipiskedéssel tipegni, mint a barokidők királyi szertartásosságú lényei? Hiszen színpadjainkra is gyötrelem nézni, ha régi stílű darabot lát az, aki régi festmények és metszetek alapján képet alkot magának az elmult idők szalonjairól. Az Anthesek, Beregik ágálását csak naiv kultúrájúak képesek élvezni. Mert elképzelni valahogy csak lehet, de megcsinálni nem, mert nincs hozzávaló temperamentumunk, nevelésünk, időnk. A mi időnk polgári stílusa is lehet nemes, egyenértékű a régivel, de nem ugyanaz. Világosabb elmékben már dereng az az igazság, amire végül még vissza fogok térni, hogy Homért, Dantet, Shakespearet lehet ámulattal, elragadtatással olvasni, de hasonlólag megcsinálni ma teljesen azonos zseni sem tudná. Más a levegő. Azért olyan suta a legelőkelőbb temperamentumú és műveltségű ember akár Eszterházán is. Talán ebben is a franciák találták el a pszichológiai igazságot, bár

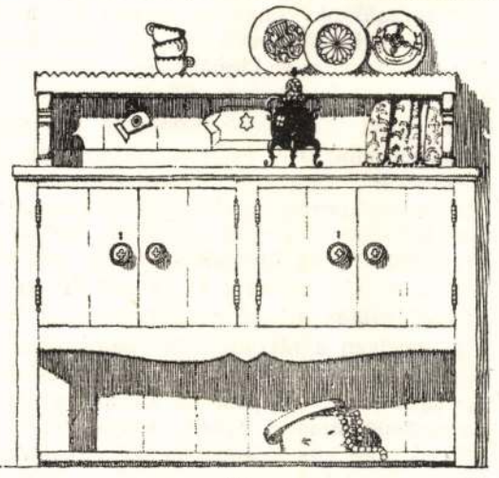

43

43. Tálaló.

43. Anrichteschrank.

Magyar Iparművészet

1918.

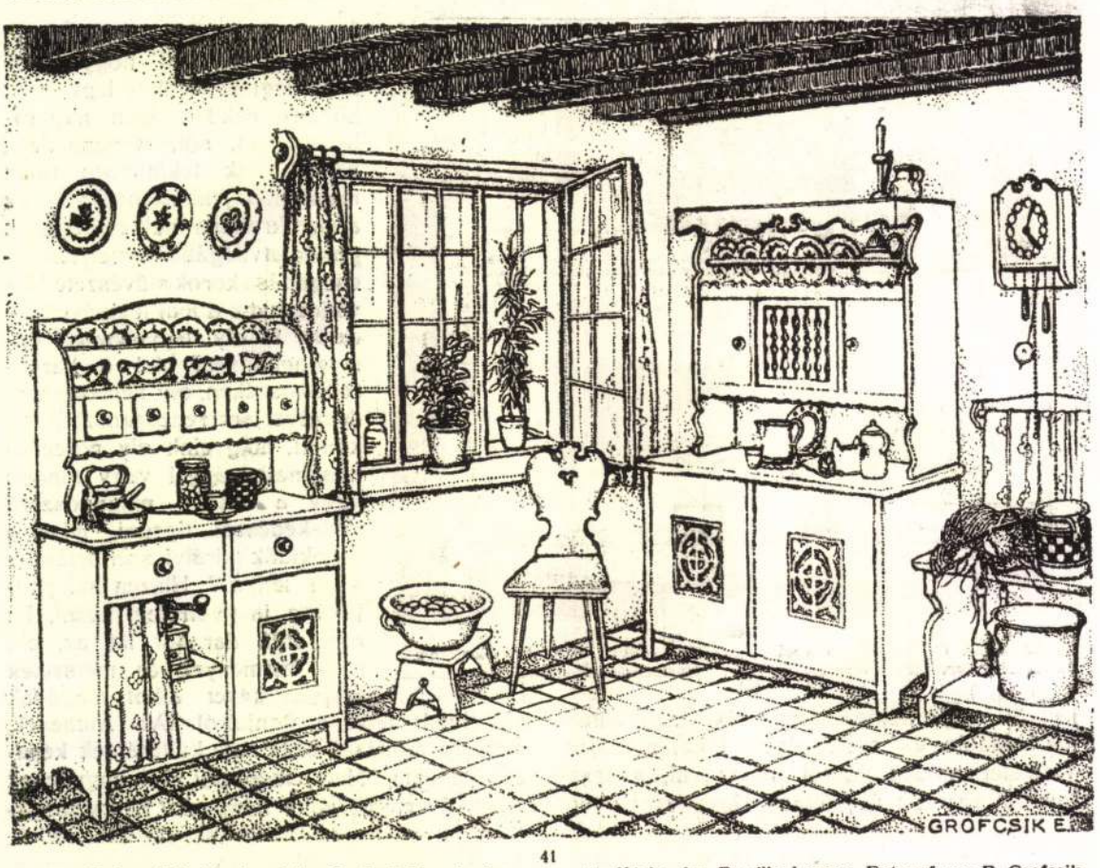

41

41. Az előző családi ház konyhája. Grofcsik Emmi rajza.

41. Küche des Familienhauses. Entwurf von E. Grofcsik.

szánalom fogta el értelmetlenségem felett, ezért egyik elsőrendű múzeumi tekintélyünkhöz utasítottam appelláta végett. Meg is tette, de ezen fórumon is elvesztettem a pört, illetve derék mecénásom azt híresztelte széltében-hosszában, hogy a szakembert előre informáltam leadott véleményemről, aki persze kollégiális harmóniából megerősítette téves szentenciámat. — Egy más esetben egy megyei törzsfőnök vonult be dagadó önérzettel, mert nem kisebb nevű művész alkotásával dicsekedhetett, mint Lionardoéval. Ambiciózus emberem irodalmilag is körülbástyázta állítását, mert az Olcsó Könyvtár Lionardo-füzetéből kibetüzte, hogy a mester szeretett mindenféle férgeket össze-visszahányni-vetni vázlatkönyvében, játszi jókedvében gyakran különböző férgek, rovarok testrészeit egyesítette, hogy így annál furább, groteszkebb alakok kerüljenek ki. Tehát itt van az írásbeli állítás tárgyi megerősítése, a jeles kép, amelyen a távolból egy nagy, kalapos briganti vagy hegyi pásztor feje jeleskedik. Közelről tekintve alpesi táj látható, amelyen megszámlálhatatlan juhok, birkák legelésznek. A kép egy jelentéktelen tizennyolcadik századvégi felsőolaszországi piktor munkája. Filiszter szellemeskedés, ami azonban ama megyei potentát szemében lionardói zsenialitásnak tetszett. Az én lehűtő ítéletemet megappellálta a szépművészeti múzeumnál, ahol rút összeesküvőkre bukkant, mert szerinte holló hollónak nem vájja ki szemét. Tessék az ilyen szakértőkkel és gyüjtőkkel okosan beszélni. És fajtájuk nem vesz ki. De éppen ezért annál gyakrabban és hangosabban kellene óvni a nagyközönséget régiségek vásárlásától szakértő közbejötte nélkül, és ma talán semmi sem oly sürgős és gyümölcsöző, mint előadások rendezése és hírlapi kampány céltudatos vezetése a régiségek hamisítása ellen. Nem is annyira a hamisítások létrejöttét kellene szem elé tárni, mert a laikus hallgató hamarosan szakképzett gyüjtőnek fogja magát tartani egy ilyen előadás meghallgatása után, hanem szellemes módon fel kell tárni, illetve le kell leplezni a hamisítások és becsapások mulatságos kabaréját, ami majd gondolkodóba ejti a régiségvadászokat.

Nem kevésbbé fontos, hogy öntudatára hozzuk a művészet új áhítóinak, hogy fülsiketítő disszonanciaszámba megy művészeti szempontból, ha nyárspolgári multú, neveltetésű, foglalkozású emberek grande-stílű bútorok közé helyeztetik magukat, ha mind-

Népszava 1958 aug 17

Vasárnapi mozaik

FÉL ÉV A VILÁG LEGHIDEGEBB PONTJÁN

A Déli-sark »Szovjetszkaja« tudományos megfigyelő állomása fennállásának féléves fordulóját ünnepli. Az állomást a szovjet déli-sarki expedíció központjától, Mirnij-teleptől mintegy 1420 kilométerre létesítették, 3700 méterrel a tenger szintje felett. Hat szovjet tudományos kutató tölti itt a rendkívül viszontagságos antarktiszi telet. A tudósok rádióösszeköttetésben vannak a többi szovjet kutatóállomással. Elektromos fűtésű ruhákban a legnagyobb hidegben is folytatják a megfigyeléseket. Az elmúlt hetekben a hőmérséklet rendszeresen mínusz 86 fok alá süllyedt és így ez az állomás a világ leghidegebb pontjának bizonyult.

Megnyitották a zuglói vidám vásárt

Zugló önálló kerületté alakulásának 25. évfordulója alkalmából rendezett kiállítást és vidám vásárt szombaton délben nyitották meg a városligeti ipari vásár területén. A kiállítás bemutatja Zugló gazdag eredményeit, a kerületi üzemek, szövetkezetek és kisiparosok termékeit, a zuglói képzőművészek alkotásait, az írók legújabb műveit.

— A Moszkvában rendezendő nemzetközi képzőművészeti kiállításra szánt műveket augusztus 28-án, 29-én és 30-án lehet beküldeni a Műcsarnokba. A beküldés szempontjából csak olyan képek és szobrok jöhetnek számításba, melyek a felszabadulás után készültek. A magyar rendező bizottság népünk új életét, a szocializmus építésében elért eredményeit visszatükröző alkotásokból szándékozik kiválasztani a tárlat anyagát.

— *MUNKÁSMOZGALMI KIÁLLÍTÁS nyílt meg szombaton a Szegedi Ruhagyárban. Tablók, fényképek, grafikonok szemléltetik a munkások harcát 1919-től valamint az üzem felszabadulás utáni fejlődését.*

— ÁLTALÁNOS ÁRUBŐSÉG volt szombaton reggel a fővárosi piacokon. A Nagyvásártelepre 170 vagon és 32 tehergépkocsi áru érkezett. A csemege kukorica ára 60—70 fillérre csökkent. A görögdinnyét 1.60, a sárgát 1—1,20 forintért árusították.

— A HATODIK ÓRIÁSKAZÁNT építik a Tiszapalkonyai Hőerőműben, csehszlovák szakemberek irányításával.

✕ A Vidám Színpad és Kis Színpad közönségszervező irodája naponta délután 3-tól 6-ig az üzemi közönségszervezők rendelkezésére áll (VI., Révay u. 18., tel: 315—769). Évadnyitó előadás augusztus 30-án, szombaton. Vidám Színpad: »A helyzet a következő . . .« Konferál: Kellér Dezső. Kis Színpad: »Majd a papa . . .«

Málna az Alföldön

A szakemberek megállapították, hogy a málna nemcsak a hegyes vidéken, hanem az Alföldön is jó termést hoz. Ezért több alföldi termelőszövetkezet elhatározta, hogy jövőre málnát telepít.

— A hazánkban tartózkodó Romániai Textilipari Kisipari Szövetkezeti Unió küldöttsége Szalavecz Eugén elnök vezetésével tapasztalatcsere céljából látogatást tett a Minta Női Szabók KTSZ üzemeiben. A vendégek elismerésüket fejezték ki a látottak felett.

— *A DIÓSGYŐRI VILLAMOSKÖZLEKEDÉS megjavítása céljából, hat kilométeres szakaszon, kettős vágányúra cserélik ki az egyvágányú villamosvasutat.*

IFJÚSÁGI TALÁLKOZÓ GÖDÖN

Húsz évvel ezelőtt, 1938. augusztus 20-án rendezte meg az Országos Ifjúsági Bizottság az első munkás-paraszt ifjúsági találkozót Gödön, a Duna partján. A 20. évforduló alkalmából a budapesti és Pest megyei fiatalok augusztus 20-án egész napos ifjúsági találkozót rendeznek. Ott lesznek azok a kommunista harcosok is, akik annakidején a munkás-paraszt ifjúsági találkozót szervezték.

KÉT HEVES FÖLDRENGÉS A CSENDES-ÓCEÁN VIDÉKÉN

Az amerikai és a japán meteorológiai megfigyelő állomások pénteken délután két heves földrengést észleltek. Mint közölték az egyik központja a Csendes-óceán északi térségében, Kamcsatka partjainál lehet, a másik sokkal nagyobb méretű pedig a Fülöp-szigetek déli részén.

MENNYIT ÉR A HÁZTARTÁSI MUNKA?

Colin Clark angol tudós pontosan kiszámította, mennyit ér a háztartásban végzett női munka. Szerinte minden háziasszonynak évi 1700 dollárt kellene keresnie. Clark professzor, aki az oxfordi egyetem szociológusa, ezt az összeget oly módon állapította meg, hogy a különböző házi munkákért olyan bért számított, amilyet az angol községi hatóságok hasonló munkáért fizetnek. Az eredmény meglepő: az angol háziasszonyok évi »teljesítménye« több mint 20 millió dollárt ér.

A stockholmi városi tanács gondjai

Stockholm városának közigazgatása évente egymillió koronát fordít parkok és közúti berendezések fenntartására, illetve helyreállítására. Kiszámították, hogy a város 350 ezer koronát takaríthatna meg, ha a fiatalkorúak és a részegek nem tennének annyi kárt a parkokban, padokban, közúti jelzőtáblákban stb. Stockholmban évente 35 ezer utca-névtáblát (értékük 65 ezer korona) és 15 ezer utcai lámpát (150 ezer korona értékben) rongálnak meg szándékosan.

Verésből is megárt a sok

A »Kiss Me Käthe« című zenés darabot vándorszíntársulat mutatja be az Egyesült Államok több városában. A női főszereplőt egyik jelenetben partnere a térdére fekteti és elveri. A chicagói előadáson, amikor az énekesnő éppen ötszázadszor kapta volna meg a kijáró ütlegeket, állonbokszolta partnerét. Az előadást félbeszakították, a függöny lement és a színészt állkapocstöréssel szállították kórházba.

— JELENTKEZETT A KÉTSZOBÁS LOTTÓ-ÖRÖKLAKÁS NYERTESE, Kovács József, a MÁVAUT gépkocsivezetője. Feleségével és kisgyermekével eddig Rákospalotán szoba-konyhás lakásban lakott.

— KETTŐS HALÁLT OKOZOTT EGY ITTAS MOTORKERÉKPÁRVEZETŐ GYORSHAJTÁSA. Geisz Károly 37 éves gépkocsivezető ittas állapotban motorkerékpárján a csepeli II. Rákóczi Ferenc úton a megengedettnél sebesebben haladt és nekiütközött egy álló lovaskocsinak. Geisz Károly és a motorkerékpár utasa, Kocsis József asztalos az úttestre zuhant. Mindketten a helyszínen meghaltak.

Gergely-Szűr: A NAP REVÜJE

VASÁRNAP, augusztus 17

A Nap kél 4 óra 42 perckor, nyugszik 18 óra 53 perckor.

Szeretettel köszöntjük névnapjukon JÁCINT nevű kedves olvasóinkat.

A nap kérdése:

— Újfajta folyékony gyümölcsök jönnek, de a régifajta szeszes italok azért meglehetősen mennek?

Vasárnapi konferansz

Jó reggelt kívánok! Olvasom a Népszavában, hogy az Esztergomi Sportszergyár elkészítette az első nyolcszemélyes lakókocsit. Ennek örülök. Mindig szerettem volna kocsiban lakni, mert a merev, mozdíthatatlan lakásnak megvannak a maga kétségtelen hátrányai. Bármikor nyitom ki a »gang«-ra nyíló ablakomat, alatta mindig Zabosiné porolja a szőnyegét bele a pofámba és Pulykáné veszekszik Lúd Karolinnal; ez kissé egyhangú. Ha a lakásom lakókocsi volna, egyszerűen odébb hajtanék és akkor nem porolná bele többé Zabosiné a szőnyegét a pofámba, hanem egy másik hölgy tenné ugyanazt s Pulykáné és Lúd Karolin veszekedése helyett is másik két nő veszekedését hallgathatnám, ami mégis némi változatosságot jelent, hiszen ismerjük a csélcsap férfitermészetet, az ember szereti, ha nem mindig ugyanaz a nő hinti szemébe a port és — valljuk be őszintén! — szereti időnként új nők dühöngő rikácsolását hallani. Ha lakókocsiban laknék s a szomszédom éjszaka bömböltetné a rádióját, elhajtanám a lakókocsit, de ha nagyon ideges volnék, a szomszédom lakókocsiját hajtanám el. S tessék elképzelni, minő meglepetések várják majd az ügyfeleket, ha egyszer a hivatalok is kocsikban lesznek.

Egyszerűen hült helyét találják a hivatalnak: az egész ház házon kívül lesz.

— Ne feledjed el, Lajos, hogy ma vasárnap van, ugye elviszel valahova?

— Nem!

— Jól van, Lajos, nem zavarlak tovább, olvashatsz nyugodtan, csak még azt mondd meg, hogy hánykor indulunk.

Tiszaugon ritka őskori leletre akadtak

Király Ferenc tiszaugi halász fenékhoroggal 30 ezer éves ős-szarvasagancsot fogott a Tiszából. A 140 centiméter hosszú agancsot a szolnoki Damjanich-múzeumban állítják ki.

JELENTKEZZENEK A KÁROSULTAK

Grosz Imre a temetkezési vállalat megbízottjának adva ki magát, megjelent elhunytak hozzátartozóinál és felajánlotta, hogy 100—200 forint ellenében a megrendeltnél díszesebb temetést rendez. Másutt a sírások borravalóját vette fel. Most a rendőrségre került. A rendőrség kéri a károsultakat, hogy jelentkezzenek a Deák Ferenc utca 16, I. em. 122. szobában. Telefon: 123—456, 14—12 mellékállomáson.

— 200 VAGON CSEMEGE SZŐLŐT szállítanak az idén az állami gazdaságok a Német Szövetségi Köztársaságba, a Német Demokratikus Köztársaságba, Svédországba és Csehszlovákiába. Balatonaligán és Balatonbogláron már megkezdték a »Szőlőskertek királynéja« szedését.

— *IVAKUNI ÉS HIROSIMA KÖZÖTT csütörtökön kisiklott egy expressz. A vasúti szerencsétlenség oka: egy amerikai katonai jármű összeütközött a vonattal, amelyen körülbelül ötszázan utaztak. Több mint száz utas megsebesült.*

KINEVEZÉS

A magyar forradalmi munkás-paraszt kormány — a művelődésügyi miniszter előterjesztésére — Kaesz Gyulát, a Magyar Iparművészeti Főiskola igazgatóját e tiszte alól 1958. évi augusztus hó 31-i hatállyal felmenti. Hincz Gyulát, a Magyar Képzőművészeti Főiskola tanárát — e munkakörének érintetlenül hagyása mellett — a Magyar Iparművészeti Főiskola igazgatójává 1958. szeptember hó elsejei hatállyal kinevezi. (MTI)

HOL SZÜLETETT KOLUMBUS?

Pradello 490 főnyi lakosú, csöppnyi olasz falu, csatlakozott azoknak a Földközi-tengeri helységeknek hosszú sorához, amelyek maguknak követelik a dicsőséget, hogy falaik között született Kolumbus Kristóf, Amerika felfedezője. Az olaszok szinte egyhangúan állítják, hogy Kolumbus nem volt spanyol. Különböző legendák keringenek azonban arról, hogy Olaszország melyik helységében látta meg a napvilágot. Genua kikötőjében egy középkori tornyot restauráltak és elsősorban erről a toronyról terjesztik, hogy itt ringott Kolumbus bölcsője. Az olasz Riviera számos helyén is elhangzottak olyan feltevések, hogy Amerika felfedezője erről a vidékről származott. Pradello az Alpok lábánál, Piacenza környékén fekszik, a Po völgyében, kb. 75 mérföldnyire Genuától. Luigi Molinari, New York-i szállodaigazgató kezdeményezésére az Amerikában élő, Piacenza környékéről származó bevándorlók pénzt gyűjtöttek. Ezzel az összeggel restaurálták Pradello falu középkori tornyát, amelyről a helyi hagyomány azt tartja, hogy Kolumbus édesapja Genuából, még fia születése előtt, odaköltözött.

NÉPSZERŰEK KÜLFÖLDÖN A MAGYAR TEHERAUTÓK, AUTÓBUSZOK

A magyar teherautókat, autóbuszokat alacsony üzemanyagfogyasztásuk, az egyszerű kezelés, a sima, rugalmas járás világszerte népszerűvé tette. Már több tízezer magyar jármű közlekedik 24 országban. Az egyik IKARUS 601-es kocsi Potsdam és Ketrin közötti útvonalon 320 000 kilométert tett meg 1955 óta főjavítás nélkül és egymillió utast szállított. Elismerő levél érkezett Romániából, a marosvásárhelyi tartományi közlekedési vállalattól, valamint a litván külkereskedelmi minisztériumtól is. A jugoszláv DINARA külképviseleti vállalat nevében Nikola Bektasovic igazgató is dicséri a magyar járműveket. Levelében közli, hogy a Magyarországtól vásárolt 550 jármű közül mind ez ideig egy sem állt még le jelentősebb üzemzavar miatt.

Sok a látogató, kevés a szállodavendég

A Belgiumban megjelenő Hotelrevue arról panaszkodik, hogy noha naponta 180—200 ezer látogató érkezik Brüsszelbe a világkiállítás megtekintésére, a magas szállodaárak miatt nem szállnak meg a belga fővárosban. A belgiumi fürdővárosok szállodásai is azt panaszolják, hogy ebben az évben kevesebb az úgyfoglalás, mint tavaly.

— A KESZTHELYI HUNGÁRIA SZÁLLÓ augusztus 19-én nyílik. A 18 szobás, központi fűtéses szállóban modern étterem, bárhelyiség és hangulatos kerthelyiség lesz.

— *ÉLÜZEM-ÜNNEPSÉGET tartottak az Ózdi Kohászati Üzemek szombaton; 244 dolgozó kapott oklevelet, illetve jelvényt és a kitüntetéssel járó pénzjutalmat. Ezenkívül még mintegy 300 000 forint pénzjutalmat is kiosztottak.*

— A NEMZETKÖZI ORVOSSZÖVETSÉG közgyűlésének 12. ülése szombaton kezdődött meg Koppenhágában. Az ülésen 53 ország több száz küldötte vesz részt.

Vénus úr

Londonban rövidesen bemutatják Alan Melville Venus úr c. »űrkorszakbeli« zenés darabját. Arról szól, hogy a Venus bolygóról küldöttséget menesztenek a Földre, társadalmi viszonyaink tanulmányozására. A küldöttség megállapítja: az angolok társadalmilag nem eléggé érettek ahhoz, hogy a venusbeliekkel kapcsolatokat tartsanak fenn.

— A KÜLFÖLDI ZENEI VERSENYEKRE induló fiatal zeneművészek harmadik csoportja lép fel hétfőn este 9 órakor az Újságíró Klubban. Közülük Heller Judit Toulouseba, Miklós György és Déri Gabriella pedig a müncheni zenei versenyre készül. A hangverseny műsorán Debussy, Schubert, Brahms, Puccini, Weber, Bartók művei szerepelnek.

— KÉT ÉRDEKES KIÁLLÍTÁS NYÍLT SZOMBATON a fővárosban. Az iparművészeti kiállítást a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége, valamint a Műcsarnok rendezte a Csók István Galériában. A tárlat augusztus 30-ig délelőtt fél 10-től este 6 óráig tart nyitva. — A Józsefvárosi Művelődési Házban szombaton megnyílt képzőművészeti kiállítást a VIII. kerületi tanács és a Műcsarnok rendezte. A kiállításon a VIII. kerület képzőművészei mutatkoznak be. Szerepel a kiállításon Mikus Sándor, Makrisz Agamemnon, Farkas Aladár, Gyenes Tamás, Grantner Jenő számos szobra is. A kiállítás szeptember 6-ig tekinthető meg.

— 25 PERC ALATT KÉSZÜL EL az új típusú mosógép a pápai Elektrotermax automata gépsorán. Az üzem az első fél évben több mint ezer korszerű mosógépet gyártott.

✕ A Corvin Áruház értesíti kedves vevőközönségét, hogy kiváló minőségű és kidolgozású férfi tropikálöltönyök érkeztek raktárába. A különböző színű és minden számban kapható divatos fazonú öltönyök ára 700, illetve 865 forint.

Az EMBER versenyre kel a NAPPAL

A jövő hónapban, szeptemberben ül össze a világ fizikusainak második nemzetközi atomenergia-értekezlete. Az atomenergia békés hasznosítása terén elért eredményeket kiállításon mutatják be. A konferencia elé világszerte nagy érdeklődéssel tekintenek, mert a hírek szerint az előadások keretében a különböző országok tudósai — köztük az e téren vezető szovjet, angol és amerikai fizikusok — beszámolnak az atomhasadásnál is nagyobb jelentőségű atomegyesülés, az irányítható hidrogénfúzió megvalósítása terén elért eredményekről és a további feladatokról. Hol tartunk ma ezen a téren — erről ad tájékoztatást alábbi cikkünk.

A Nap *másodpercenként* zúdít annyi energiát a Földre, amennyit *hárommillió tonna benzin* elégetésével nyerhetünk. Hogyan hasznosíthatná az ember ezt a hatalmas energiaforrást? A ciklusos magreakció elméletével majdnem húsz esztendővel ezelőtt tisztázták a napenergia problémáját. 15—20 millió fokos hőmérsékleten — ez uralkodik a Nap belsejében — a könnyű hidrogénmagok állandóan nehéz héliummagokká egyesülnek. Ezt a jelenséget nevezik *magfúziónak*. Az egyesülésnél a folyamatban részt vevő tömeg egy része felszabadul, s a legfőbb észlelhető kísérőjelenség hatalmas mennyiségű energia kisugárzása.

Ezzel az elmélettel feltárták ugyan a napsugarak titkát, de még úgyszólván beláthatatlan távolságban maradt annak a problémának a megoldása, hogyan hasznosítható a Föld tengereiben levő mérhetetlen hidrogénmennyiségből előállítható energia. Hiszen ehhez le kell hozni a Földre a Napot, azaz tartósan több tízmillió fokos hőmérsékletet kell előidézni ahhoz, hogy magfúziót hozzunk létre.

Az első hidrogénfúzió

1952. november 1-én egy amerikai *hidrogénbomba* szétszabdalta *Eniwetok* szigetét, és 40 kilométer magasba lövellte a levegőbe a sziget porrá omlott darabjait. Ekkor valósult meg először látható módon a magfúzió, ekkor sikerült első ízben az ehhez szükséges, *mérhetetlenül magas hőfokot egy másodperc töredékéig* tartó időre előidézni. Ez a kísérlet bebizonyította, hogy lehetséges a Föld hidrogéntömegéből robbantás formájában energiát fejleszteni, *noha még nem irányítható* ez az energia, és csupán szemvillanásnyi időre valósul meg. Az első kísérlet azonban egy tömegpusztító fegyver kipróbálása által valósult meg, és az energia békés felhasználása helyett minden eddiginél borzalmasabb háború lehetőségével fenyegetett.

Évekkel az első hidrogénbomba robbanása előtt szovjet fizikusok már olyan utat kerestek, amelyen *laboratóriumban valósítható meg a magfúzió*. Ehhez két feladatot kellett megoldani. Az egyik: sok millió fokos hőmérséklet előállítása és huzamos időn át történő fenntartása, a másik: az ezúton felszabaduló energia megszelídítése. A Napban káosz közepette örvénylenek az elemi részecskék, de e nagy égitest nehézségi ereje összetartja őket. A Földön azonban nincs olyan edény, olyan tartály vagy bármilyen emberkéz készítette anyagi burok, amely helytállana sok millió fokos hőmérséklet, sok millió atmoszférás nyomás ellenében, hiszen már 6000 fokon ionizált gázzá *alakul át minden anyag.*

Sok millió atmoszféra nyomást elviselő „fal"

A szovjet tudósok 1950-ben mégis rátaláltak a megoldásra. Rámutattak, hogy nehézhidrogén-izotópok keverékeit erős mágneses mezőből képzett »határok« között több millió fokra lehet hevíteni, rendkívüli erejű áramimpulzusokkal. Ilyen körülmények között a mágneses mező a gáz, a plazma körül valamilyen izzó »falat« alkot, és belsejében a nehézhidrogén-magok héliummagokká egyesülnek. *Az óriási hő kifejlődése közepette kaotikusan száguldó elemi részecskéket a mágneses mező megakadályozza abban, hogy a tartály falához érjenek.* Hat esztendővel később már arról számolhattak be szovjet kutatók, hogy sikerült *több mint egymillió fokos hőmérsékletet* kifejleszteni, és ilyen körülmények között már fellépnek egyes elszigetelt magfúziók. Két esztendővel később az angol fizikusok ZETA-készülékével már *több millió fokos hőt* fejlesztettek s Amerikából, Svédországból, Japánból is érkeztek olyan jelentések, hogy a másodperc néhány milliomod részéig terjedő időre olyan hőmérsékletet állítottak elő, amelyen magfúzió jöhet létre, és mérhetetlen energia szabadul fel.

Megszűnnek az emberiség energiagondjai

Egyes feltevések szerint *húsz éven belül sikerülhet technikai-ipari méretekben energiát előállítani magfúzió útján.* Lehet, hogy ez a feltevés túlságosan optimista, hiszen a tudósok még kutatómunkájuk kezdetén tartanak. De már nem vitás, hogy a probléma megoldható és egy napon megszűnnek az emberiség energiagondjai. Akkor azután *annyi energia, amennyi egy személygépkocsi hűtővizéből előállítható, elegendő lesz arra, hogy a gépkocsi ötvenezer kilométeres utat tegyen meg* segítségével. S ez az energiaforrás gyakorlatilag kimeríthetetlen, hiszen a Föld tengereiben sok millió évre elegendő hidrogén van.

Az ember tehát valóra váltja Prometheus álmát, lehozza a tüzet az égről. *(v. g.)*

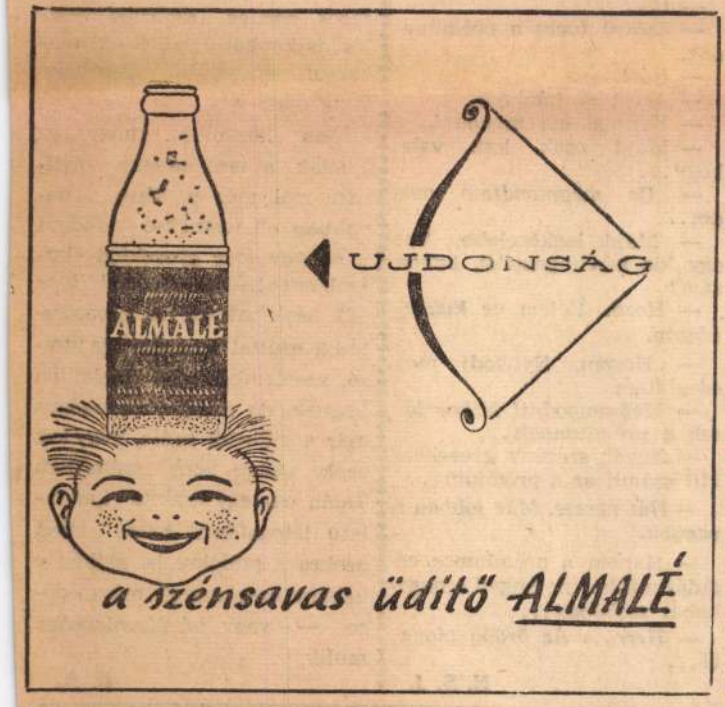

KONZERVMESTERT (vezetőt)

keresünk siófoki telepünk részére savanyított áruféleségek eltevésére. Jelentkezés: Budapest, V., Vigadó utca 6. szám. Orsz. Üdülővendéglátó Vállalat, munkaügyi osztály.

AUGUSZTUS 21.

ÜNNEPI ROMÁN FILMBEMUTATÓ

fekete arany

Magyarul beszélő film

Kísérőműsor:

RÖVID TÖRTÉNET

Nagy-Budapest területén takó

IDŐS ÉS CSÖKKENT MUNKAKÉPESSÉGŰ NŐK RÉSZÉRE

állandó és könnyű otthoni foglalkoztatást biztosítunk

Felvételre jelentkezni lehet a

BUDAPEST KÖTŐ HTSZ-nél

szombat kivételével mindennap de. 8-tól 1 óráig Budapest, V., Semmelweis utca 17.

95 ország legkiválóbb természettudósainak találkozója Moszkvában!

Páratlan méretű nemzetközi együttműködés, világra szóló tudományos sikerek

A Nemzetközi Geofizikai Év egy évének eredménye a mérlegen

Több mint egy esztendeje, hogy a Leningrád melletti pulkovói csillagvizsgálóban rádión keresztül felvették az időjelzést Moszkvából, Párizsból, Greenwichből, s ezt összeegyeztették az egytized másodpercnyi pontossággal működő kvarckristály órákkal. Ugyanebben az időben a Föld különböző pontjain száz és száz kutatóállomáson különleges méréseket kezdtek a tudósok. Ezzel megindult a történelem legnagyobb tudományos vállalkozása: a Nemzetközi Geofizikai Év.

Egy év telt el azóta és ezekben a napokban összegyűltek *Moszkvában* a világ legkiválóbb természettudósai, hogy számba vegyék az eredményeket, leszűrjék a kutatások eddigi tapasztalatait és javaslatot tegyenek a további tennivalókra.

A tudósok jelentése

A közvetlen gyakorlati eredmények mellett a tudományos világ, de ezen túlmenően a nemzetközi közvélemény is főleg két kérdésre kapott részletes választ. Az egyik: *a nemzetközi tudományos együttműködésben rejlő mérhetetlen aranytartalék.* A másik: *bizonyítékok véget nem érő sora a Szovjetunió tudományos eredményeiről.*

A nemzetközi feszültség nehéz napjaiban szinte friss légáramlatként hatnak a geofizikai év eredményeiről szóló tudósítások, amelyek sorra tanúsítják, hogy ilyen méretű nemzetközi tudományos együttműködésre még nem volt példa. A moszkvai tanácskozáson 95 ország tudósai tesznek jelentést, akik előre meghatározott terv szerint fogtak össze, hogy feltárják Földünk titkait. A technika legújabb eszközeivel kutatják, *mi okozza a földrengéseket, hogyan alakul az időjárás, hogyan befolyásolják a napváltozások a földi jelenségeket, milyen hatású az atom- és hidrogénbomba-kísérleteknél rádióaktívvá váló por.* A Nemzetközi Geofizikai Évben kifejlődtek az együttműködés olyan nemzetközi formái, mint *a megfigyelő állomások közös megszervezése,* a tudományos *berendezések és szakemberek cseréje.* Így például a Spitzbergákon *svájci, svéd, finn* megfigyelő állomás létesült a kozmikus sugárzások, a meteorológiai jelenségek vizsgálatára. *Lengyel tudósok Vietnamban* végeznek megfigyeléseket, *német kutatók a Pamiron* levő Fedcsenko gleccseren felállított állomáson dolgoznak, *a Lomonoszov nevű szovjet hajón* több ország kutatói végeznek tudományos munkát a szovjet természettudósokkal együtt. A Déli-sarkon a *Mirnij* nevű szovjet állomás és a *Little America* nevű amerikai állomás között létrejött a meteorológus szakemberek cseréje.

Az Antarktisztól a szputnyikokig

A tudományos haladás most megalapozott és a közeljövőben felállítandó mérföldköveinél a szocialista rendszer elvitathatatlan fölénye mind a tanítás, mind a tanulás terén kétségtelenné vált. A moszkvai tanácskozások egyik legizgalmasabb napirendi pontja lesz, amikor *a szputnyikok alkotói és megfigyelői ismertetik majd munkájuk eredményeit,* bár az eddig szerzett adatok feldolgozása még csak kezdeti állapotban van, hiszen a harmadik szovjet műhold szünet nélkül tovább adja jelzéseit a szovjet tudomány történelemformáló nagy sikerének bizonyítékaként.

Nem vitás, hogy a szputnyikok fénye mellett minden más eredmény szinte árnyékba merül. Pedig *Bargyin* akadémikus beszámolójában olyan széles skáláját mutatta meg a szovjet tudósok munkájának, az új, a változó keresésének és felelésének, ami az emberi ismeretek fejlesztésének területén bizonyára példa nélkül áll.

A szovjet tudósok 496 állomáson végeznek megfigyeléseket. Ezek közül kétszázat teljesen újonnan rendeztek be. Több száz megfigyelő ponton követik a sarki fény jelenségeit. A szovjet laboratóriumok *több mint 30 teljesen új műszert és berendezést* készítettek megfigyelések céljaira. A Szovjetunió szervezte a legnagyobb méretű antarktiszi expedíciót, s az óceánok és tengerek vizét 12 szovjet kutatóhajó járja. A szovjet óceánográfiai expedíciók felfedezései közül az egyik legjelentősebb az, hogy *a Mariana szigetek térségében sikerült kimutatni az eddig ismert legnagyobb tengermélységet, 10 960 métert.* A csendes-óceáni vizsgálatoknál megállapították, hogyan befolyásolja a földkéreg vastagsága a földrengések keletkezését és hatóerejét.

Óriási hozzájárulás a tudományos haladáshoz

Bargyin akadémikus végül leszögezte, hogy eddig kétségkívül a Szovjetunió nyújtotta a legtöbbet a kutatóállomások és expedíciók tevékenységének vonalán a geofizikai év kutatásainál.

Találóan írta az *Observer* című angol lap a napokban, hogy a nyugati világ álmélkodva figyeli az elmaradottnak hitt »Kelet« óriási lépéseit. *Sidney Chapman* kiváló angol tudós, aki a moszkvai tanácskozásokon az elnöki tisztet tölti be, így nyilatkozott: *»A szovjet tudósok nemcsak a szputnyikok megalkotásával vívták ki legnagyobb csodálatunkat. Eredményeik a geofizikai év során óriási hozzájárulást jelentenek a tudományos haladáshoz. Kutatásaik az Antarktisz tanulmányozásánál a legtöbbet nyújtották. Minden elismerésem a szovjet tudományé.«* (S. E.)

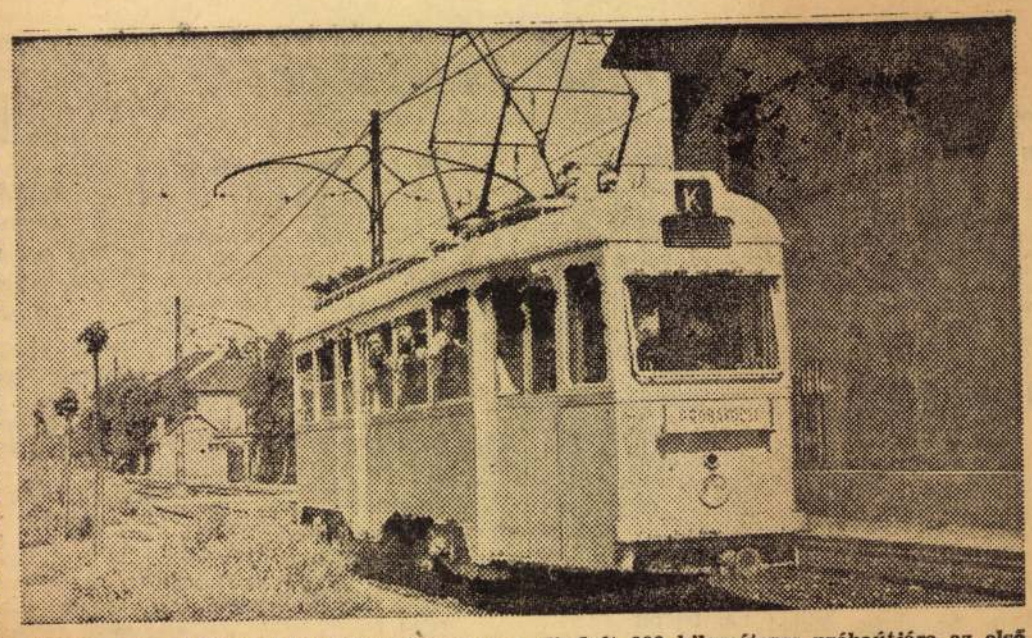

SÍNEN AZ »EZÜSTVILLAMOS«. Szombaton elindult 300 kilométeres próbaútjára az első magyar alumínium-villamos. Kétszáz lóerős motorja 60 kilométeres sebességgel viszi. Húsz ülőhely és 80 állóhely van benne. Súlya öt és fél tonnával kevesebb, mint a jelenleg forgalomban levő kocsiké *(Gyulavári Béla felvétele)*

Mi az igazság a PANNI körül

Panni karcsú és csinos, s ha valahol megjelenik, minden szem felé fordul. Külseje ízléses, színe változatos, hol szívet melengető krém-meggypirosba öltözik, máskor almazöldet vegyít méregzölddel, de láttuk már kék, szürke és fekete-krém színű öltözetben is. Panni múltja makulátlan, bár ifjabb és haladottabb korú férfiak rajonganak érte, születése pillanatától kezdve.

A lemaradás...

Szellemi atyja, *István Géza* főmérnök, miután behatóan tanulmányozta a Panni külföldi testvéreit, a *Csepel Kerékpárgyár tervezőivel vetette papírra Panni alakját, súlyát 54 kilóban, maximális sebességét 45 kilométerre tervezve.* Panni szerencsésen keresztülesett az elkerülhetetlen folyamatokon, előbb prototípus, majd a múlt év utolsó negyedében 200 darabból álló 0-széria lett belőle. Mindazok, akik látták fényképét, olvastak erényeiről, gyűjteni kezdték a pénzt, jóelőre felkészültek az idei évre, amely Panni életében az eladó-sort jelentette. S a Pannik sorra hagyták el a szülői otthont, gyorsan gazdára leltek s az ilyen Pannikra már nincs gondunk.

Nemrégiben tudomásunkra jutott: »Baj van a Pannival.« »Lemaradt a Panni« — ez a panasz és a baj lényege, s ez már *közügy. Az első félévben mindössze 894 darab Panni készült, pedig a gyár terve 1500-ra szólt.*

Időbe telt, míg tiszta vizet önthettünk a pohárba. A Csepel Kerékpárgyárban ugyanis nem tudtak a lemaradásról.

— *Csak tervmódosítás történt és átütemezés* — mondják a gyár tervgazdasági osztályán —, a minisztérium is jóváhagyta.

Való igaz, módosították a tervet. Eredetileg — a belkereskedelem megrendelése alapján — 1500 Pannit vállalt az első félévre a Kerékpárgyár. A tervet a Kohó- és Gépipari Minisztérium és a Tervhivatal március 31-én — figyelembe véve az új gyártmánnyal kapcsolatos technológiai nehézségeket — *1100-ra csökkentette. 206 Panni azonban így is hiányzik a vásárlóknak,* s ez bizony már nem tervmódosítás, hanem lemaradás, amelyért a Panni megszületésében és gyártásában egyébként érdemekkel rendelkező kerékpárgyáriaknak *vállalniuk kell a felelősséget.* Annál is inkább, mert *az átütemezést* — több száz Panninak az év második felében való pótlólagos legyártását — *a minisztérium nem hagyta jóvá.*

... és a jövedelmezőség

— A Panni számunkra áldozatvállalás — hallottuk a Kerékpárgyárban, azzal az utalással, hogy *a Panni viszonylag magas önköltsége rontja az üzem jövedelmezőségi szintjét.* Az év elejéhez képest ugyan erősen csökkent a Panni önköltsége, s az év végéig további jelentős javulást remélnek elérni. Nos, ha teljesítik az éves tervet — ez kb. 4300 Panni —, akkor nem lesz szükség ilyen áldozatvállalásra. Sőt, az is nyilvánvaló, hogy az *első féléves terv manadéktalan teljesítése esetén is kedvezőbben alakult volna a Panni jövedelmezősége.* Ha erre is gondolnak a Kerékpárgyárban, akkor aligha tudják önmaguk előtt is igazolni vagy mentegetni a tervlemaradást.

A Panni jelene — *jövőjének* kérdését is felveti. A Kerékpárgyár *menetközben is fejleszti ezt a robogó-típust,* s azt tervezi, hogy műanyag borítással súlyát 50 kiló alá fogyasztja. Az egyik Pannira már fel is szerelték a műanyagborítást, amely jól állta a statikai próbákat, de hátra van még a dinamikai vizsgálatok próbatétele. A Kerékpárgyár *1959-re csaknem 10 ezer, 1960-ra pedig több mint 10 000 Panni gyártását tervezi,*

Rá kell kapcsolni a nagyobb sebességre

A Panni eddig jól vizsgázott, nem hangzottak el ellene minőségi kifogások, *exportgazdaságossági mutatói is jók* s a második negyedévben már exportálása is megindult. *Jelenleg ugyan még hiánycikk,* szinte vadászni kell rá, de ha termelésének gyors felfuttatása megvalósul, *gyorsabban és nagyobb mérvben csökken az önköltsége is,* ami döntő módon befolyásolhatja Panni népszerűségét.

Ez azonban már a jövő kérdése. A jelené viszont az — s ez kizárólag a Csepel Kerékpárgyárra tartozik —, hogy motoros nyelven szólva, *rá kell kapcsolni a nagyobb sebességre,* hisz az év második felében, a lemaradástól eltekintve, *több mint 3000 Pannit* kell gyártani.

Garamvölgyi István

Eredményes

hirdetést akar

Közöltesse

a NÉPSZAVÁ-ban

A tanév „fehér foltjai": a beíratatlan gyerekek, — kevés a kimaradt 14 éves, de a kevés is sok

Az 1957/58-as tanévben *110 000* tanuló végezte el az általános iskola nyolcadik osztályát, míg 1937/38-ban a hasonló képzettséget nyert tanulók száma (a polgárit beleszámítva) *33 900* volt a statisztika számadatai szerint.

Nem hivalkodni vagy dicsekedni akarunk — bár minden okunk megvan e magabiztos ténymegállapításra, hiszen tettünk egyet s mást az elmúlt tizenhárom esztendőben a népművelés terén. Mégis inkább nagyobb felelősségre, sürgős tennivalókra készülő intézkedésekre hívjuk fel a figyelmet: *Nem akarunk egy talpalatnyi »fehér foltot« sem.* Jól tudjuk, a be nem íratott gyerekekből lesznek a *hiányos műveltségű* felnőttek. Legyen csak szó néhány ezrelékről is.

A fő ok: a szülők nemtörődömsége

Most készült el a Művelődésügyi Minisztérium illetékes főosztályán az idei tanév előzetes beíratási statisztikája. Eszerint az eddig beíratott tanulók száma 1 167 071. A várható létszám a tanügyi hatóságok becslései szerint 1 280 036. Ez azt jelenti, hogy a különbözetnek az őszi pótbeíratásoknál *jelentkeznie kell.* Örvendetes, hogy a már eddig beiratkozottak között 11 307 tankötelest koron túli, tehát 14. életévét betöltött, úgynevezett túl koros gyerek, akik a szülők jobb belátása, a pedagógusok meggyőző szava (leginkább mindkettő) eredményeként jelentkeztek, hogy *mégis elvégzik a nyolc általánost.*

Mi sem lenne természetesebb, mint hogy ez a néhány ezer »különbözet« összel a pótbeíratásnál jelentkezik. Csakhogy: a Művelődésügyi Minisztérium 1957/58-as iskolaévről szóló statisztikája szerint 26 276 tanuló — *nem élt a továbbtanulás lehetőségeivel.* Az elsődleges ok: *szüleik* nemtörődömsége. Legtöbben 12—14 évesek, vagyis a hatodik, hetedik, nyolcadik osztály tanulói. Nem nehéz kitalálni, hogy miért éppen őket »felejtették el« szüleik beíratni. S hogy ez megtörténhetett, hozzájárult az általános iskolai nyilvántartások pontatlansága, a feljelentések elmulasztása ilyen esetekben. S ha szórványosan mégis történt feljelentés, a kiszabott jelentéktelen büntetést a munkába fogott tanulók keresetéből a szülő könnyen kifizette. Az is megtörtént, hogy a büntetés behajtása elhúzódott vagy éppen elmaradt.

Szigorúbb büntetés a hanyagoknak — közadó módjára hajtják be

Ha már vannak gyermekük fejlődésével, jövőjével nem törődő szülők, törvényeinknek kell leszoktatni őket az effajta önzésről. Az új tanévtől kezdődően az eddiginél szigorúbb rendelkezések lépnek életbe. Így az 1958/59-es tanévben őszi pótbeíratások kizárólag a javítóvizsgát tett iskolások részére lesznek. Eddig ugyanis sok szülő vélekedett úgy, hogy ráér ősszel is gyermekét beíratni. Ez az új tanév jó előkészítése érdekében nem volt célszerű, rendkívül megnehezítette a tankötelesek pontos nyilvántartását. A beíratások elmulasztásáért, az év közi igazolatlan hiányzásokért viszont már most szigorúan felelősségre lehet vonni a szülőket. Az iskola feljelentése nyomán a kiszabott büntetés behajtása *közadók módjára* történik, de ifjúság elleni bűntett címén súlyos pénzbírságot, esetleg szabadságvesztést is kaphat a szülő, aki makacsul elzárkózik gyermeke taníttatása elől.

Nem közömbös, hogy az iskolák, a tankötelesek nyilvántartói már ezekben a napokban elkövetnek-e mindent a néhány ezer gyereknyi »különbözet« jelentkezéséért! *Nincs idő késlekedésre.* A pótbeíratások ezúttal is augusztus utolsó, szeptember első napjaiban lesznek, de minden pedagógus már körülbelül tudja, hogy kik azok, akikre nem számíthat. Talán egy-egy őszinte hangulatú látogatással hatni lehet azokra a szülőkre is, akiken e néhány ezer gyerek művelődése — vagy iskolázatlansága múlik.

B. A.

Feledékenység

— *Bor? Köll a fenének!*
— Van kristályvíz is.
— *Víz! Add ide azt a bort.*
— Összevesztél valakivel?
— *Ne kérdezgess!*
— Fábrival?
— *Az ördög vigye el!*
— A Fábrival?
— *Nem. Az ördög vigye el!*
— Tóthtal?
— *Az ördög vigye el!*
— Tóthtal?
— *Nem. Az ördög vigye el!*
— Baloggal?
— *Senkivel! Az ördög vigye el!*
— Hát akkor egyél.
— *Egy falat nem megy le.*
— A prémium?
— *A prémium! Nevetséges!*
— Úgy volt, hogy kapsz!
— *Én? Aki beolvastam a dirinek?*
— Szentisten, a dirinek...
— *Hát!*
— Szóval fuccs a prémiumnak.
— *Hát!*
— Azért ne bánkódj.
— *Könnyű azt mondani.*
— Majd csak lesz vala hogy...
— *De megmondtam nekám...*
— Majd legközelebb. Van egy kis hús tegnapról, behozzam?
— *Hozd. Velem ne kukoricázzon.*
— Hozom. Nyugodj meg, édes fiam.
— *Megnyugodni! Mikor lőttek a prémiumnak...*
— Egyél, szegény gyerekem. Mit számít az a prémium...
— *Hát persze. Már jobban is vagyok.*
— Hanem a prémiumos cédulát máskor ne hagyd a nagykabát zsebében...
— *Hrrr... Az ördög vigye el...*

N. S. J.

— Jaj, gyerekek, apátokat nem tudom mi lelte, de szörnyű hangulatban van. Gyorsan, gyorsan feküdjetek le, mert megesz benneteket.
— *Manci, mi lesz már azzal a vacsorával?*
— Hallottátok? Istenem! Istenem! Viszem már, édes fiacskám, hozom már, apucika.
— *Nem elég bent, még ez is itthon...*
— Tessék drágám, jó túrós csusza.
— *Hrrr...*
— Hogyan?
— *Hrrr... hrrr...*
— Értelek, kisfiam. Valami van bent?
— *Mit érdekel az téged.*
— Bocsáss meg, nem érdekel.
— *Azt sejtem.*
— Elrontottál valamit?
— *Én? Úgy nézek én ki?*
— Miért nem eszel?
— *Nincs étvágyam.*
— Fáj valamid?
— *Az élet! Az fáj!*
— Van bor is.

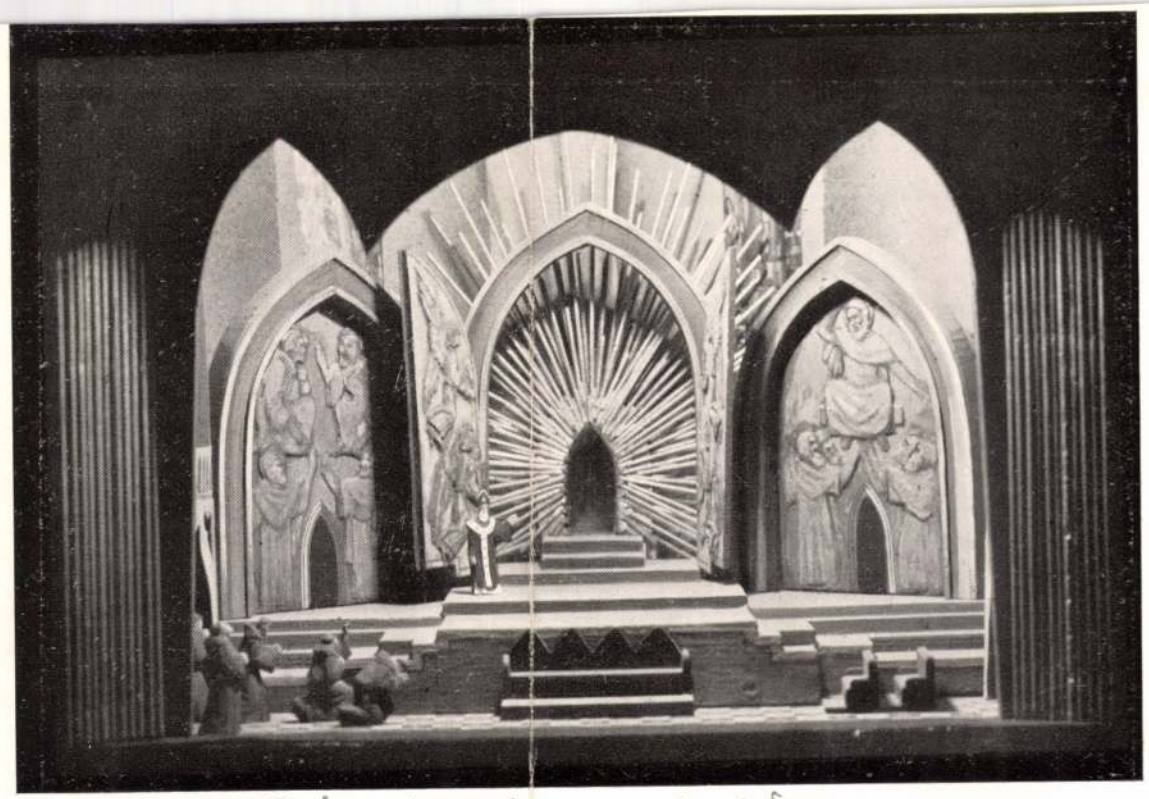

Iparm. Tan. 50 éves jub. kiáll.

Makettek a színpadművészeti fülkéből. ~~Fent: Liliomfi. Tervezte Benedek Kata, rendező Varga Mátyás.~~ Lent: Missa Sollemnis. Tervezte Horváth János, rendező Dr. Németh Antal. — Maketten aus der Nische für Bühnenkunst. Oben: Liliomfi, entworfen von K. Benedek, Regisseur: M. Varga. Unten: Missa Sollemnis, entworfen von J. Horváth, Regisseur: Dr. A. Németh. — Maquettes from the niche for scenic art. Above: Liliomfi. Designed by K. Benedek, regisseur M. Varga. Below: Missa Sollemnis, designed by J. Horváth, regisseur Dr. A. Németh.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET 1935.

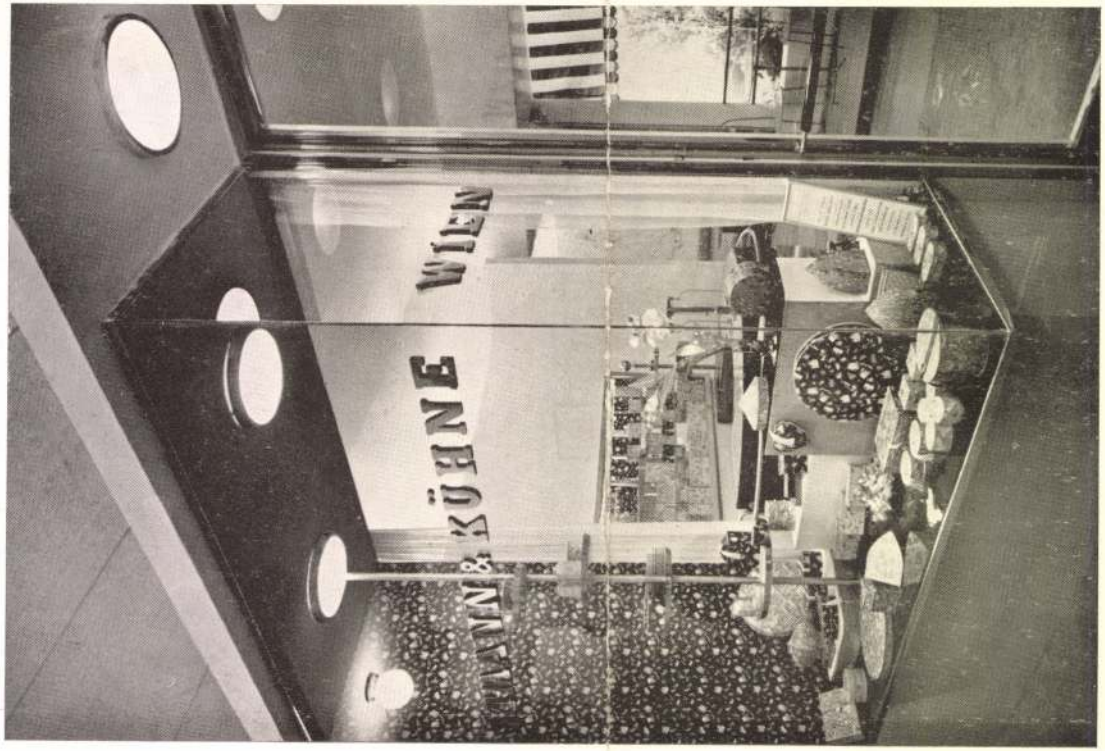

Fent: A textilfülke. Gróf József terve. Lent: Cukrászda. Kaesz Gyula terve. — Oben: Nische für Textilkunst. Entwurf von J. Gróf. Unten: Zuckerbäckerei. Entwurf von Gy. Kaesz. — Above: The niche for textile fabrics. Design by J. Gróf. Below: Confectionery. Design by Gy. Kaesz.

elsikkad. 2. De baj van a vásár anyagával is. A körutak és mellékutcák háztartási üzleteinek árucikkei vonulnak fel. Anélkül, hogy lebecsülnénk ezeket az árucikkeket, meg kell jegyezünk, hogy egy országos, sőt nemzetközi propagandával rendezett kiállításon a minőségre nagyobb

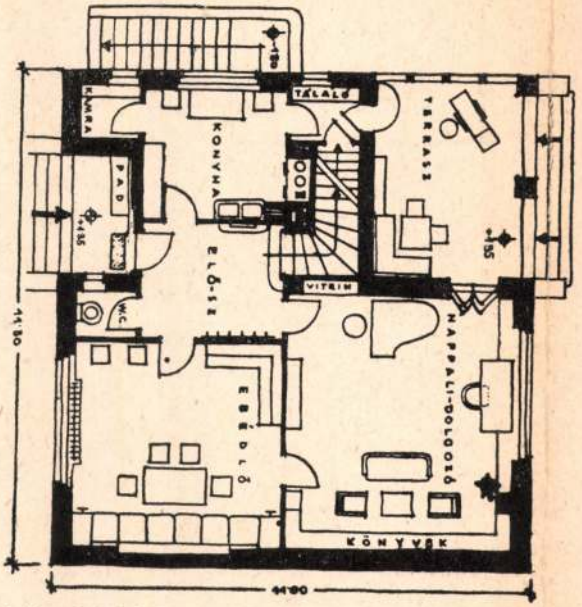

A társulat építőiparművészeti tervpályázatának eredménye. I/C. feladat alaprajza. Jálics János terve. (II. díj.)

meg a kiállítási bizottság elnökévé való megválasztását. Nagy elismeréssel emlékezett meg a kiállítási bizottság volt elnökének, Lakatos Arturnak a munkásságáról. Ismertette azokat a szempontokat, amelyeket, mint a kiállítási bizottság elnöke szem előtt kíván tartani s amelyek értelmében szándékozik a bizottság munkáját vezetni. Bejelentette, hogy a kiállítási bizottság munkássága a közel jövőben több kiállítás megszervezésére fog vonatkozni. A lakásművészeti, illetőleg karácsonyi kiállítás, továbbá a Herendi Porcellángyár centenáris kiállításának előkészítő munkálatai már javában folynak, Kaesz Gyula tanár, illetőleg Erhardt Ernő tervei szerint. Több hozzászólás után a bizottság egyhangú lelkesedéssel tette magáévá az előterjesztéseket.

• IN MEMORIAM •

HIRMANN FERENC kereskedelmi főtanácsos, fémárugyáros, szeptember hó 2-án 84 éves korában elhúnyt. Társulatunknak 30 éven át volt mindvégig tevékeny, lelkes tagja. Emlékét őszinte kegyelettel fogjuk megőrizni mindenkor.

MOLNÁR FERENC szobafestő mester, társulatunk tagja f. évi szeptember hó 13-án fiatalon, 32 éves korában elhúnyt. Igaz kegyelettel őrizzük meg emlékét.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Szablya Frischauf Ferenc.

31.925. — Kir. Magy. Egyetemi Nyomda. (F.: Thiering Richárd.)

Darányi Ignác m. kir. kormányfőtanácsos, ügyvezető alelnök fogadta a vendégeket. A társaság tagjai behatóan érdeklődtek a magyar iparművészet és műipar iránt és nagy elragadtatással nyilatkotak a magyar iparművészeti és műipari viszonyokról.

LATABÁR KÁROLY „A magyar formanyelv és az iparművészet" c. cikkének folytatását — a sajtótermékek terjedelmét korlátozó miniszterelnöki rendelet következtében — helyszűke miatt előreláthatólag csak egyik következő számunkban fogjuk tudni közölni.

HELYREIGAZÍTÁS. Folyó évi 8. számunkban megjelent a newyorki világkiállítás kiállítóinak névsora, melyből Zilzer Hajnalka neve a keramikusok közül kimaradt. Minthogy Zilzer Hajnalka is igen értékes munkákkal vett részt a világkiállításon nevét pótlólag közöljük jelen helyreigazításban.

• EXPORT • • KÖZLEMÉNYEK •

IPARMŰVÉSZETI TÁRGYAK EXPORTJA ADDICIONÁLIS ENGEDÉLYEINK KERETÉBEN. Kérésünkre a Magyar Nemzeti Bank hozzájárult

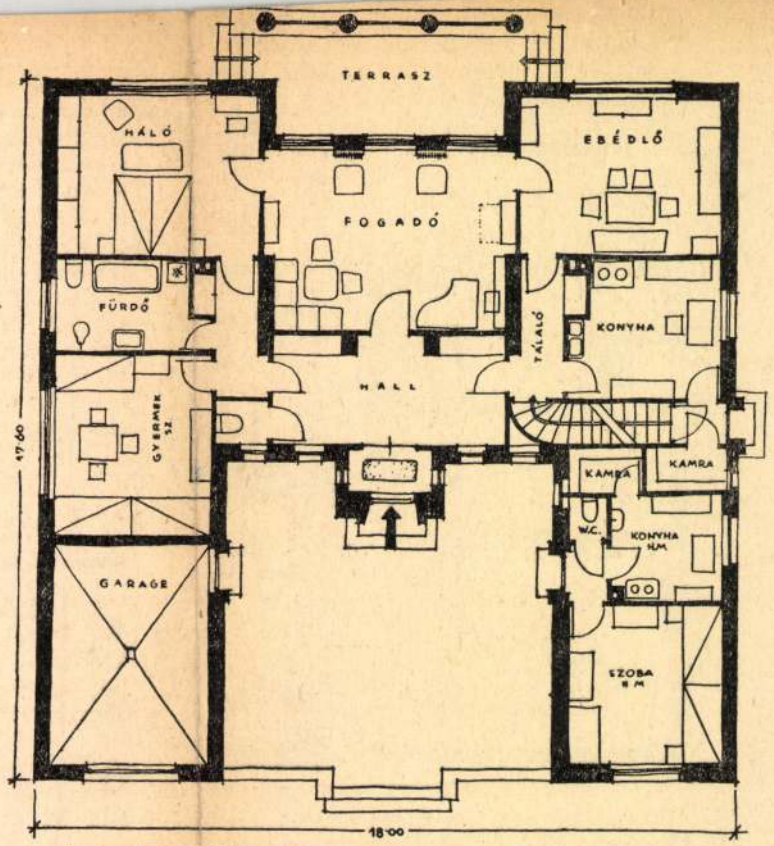

A társulat építőiparművészeti tervpályázatának eredménye. I/C. feladat alaprajza. Gábriel és Gonda terve (I. díj).

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1939. 182. l. In memoriam

Bonta György: Hálószoba, kétszínű lakkcsiszolt kivitelben
Georg Bonta: Schlafzimmer, Ausführung: zweifarbiger Schleiflack

ermöglichen ihm die Verwendung von Serienmöbel. Bei uns ist der Wunsch nach persönlich gestalteten Möbeln aus solchen psychologischen Motiven aus verständlich.*

Unsere führenden modernen Architekten, denen eben wegen dem Konservatismus der Bautätigkeit in der Grossarchitektur nicht genügend, oder auf nicht genügende Weise Gelegenheit geboten wird, wenden sich mit gesteigertem Interesse der Innendekoration zu, zu Architektur-Arbeiten, die das Kunstgewerbe streifen. Und darin zeitigen speziale Forderungen speziale Wege der Entwicklung. Wenn in der Kunst eines *Ludwig Kozma, Julius Kaesz* usw., verglichen mit der Richtung z. B. des Bauhauses, oder eines Vertreters der westlichen Sachlichkeit, noch Subjektives zu finden ist, so wäre es bei Weitem nicht richtig daraus einfach zu schliessen, dass bei unseren Künstlern eine national-dekorative Vergangenheit herumspukt, sondern es bedarf des Erwägens der spezialen Seelenkonstruktion jenes Marktes, für den produziert wird und dessen Wünsche das Schaffen verständlicher und rechtvoller Weise beeinflussen. Sogar bei Vertretern der äussersten Linke, sagen wir einem *Farkas Molnár*, seien auch seine Arbeiten vorzügliche, geistvolle Konklusionen einer ganz folgerichtigen sachlichen Konzeption, sogar da ist es notwendigerweise fühlbar, dass er mit seinem Auftraggeber in persönlicher Beziehung steht, und ausser allgemeinen menschlichen Forderungen mit einer grossen Menge spezialer Teilforderungen rechnet.

Dies ist selbstverständlich das Bild der Gegenwart. Es ist zu erwarten, dass in naher Zukunft das Gesicht der Architektur sich ändern wird und dass die Innenarchitektur nunmehr Detailaufgabe der zeitgemässen Wohnungschaffens, die überholten Eigenschaften abstreift, die Reaktionen veralteter Architektonik waren. Viel schwerer wird es sein, die westliche Entwicklung der Innenarchitektur-Industrien zu sehen. Umsonst wissen es unsere Architekten, welche Vorteile in der Serienproduktion der Einrichtungs-Elemente liegen, bis den Platz einer Grossindustrie die kleingewerbliche Manufaktur innehat, muss mit dessen Gegebenheiten gerechnet werden.

Der ungarische Architekt entwirft für *ein-*

* Die Wohnung kann nur bei Benützung von Serienmöbel wahrhaft persönlich sein, da bei der heutigen Wohnung die Betonung nicht dem einzelnen Möbelstück, sondern der Anordnung zufällt, und wirklich abwechslungsvolle Raumeinteilung nur bei absolut unpersönlichen Möbelelementen wirklich vorstellbar ist. Wir haben hingegen keine Serienmöbelproduktion.
(Anmerkung des Redakteurs.)

malige Ausführung. Und es wäre künstlerische Fälschung des Geistes, die Äusserlichkeiten der Serienproduktion dem einmalig auszuführende Arbeit anzuhaften. Es wäre jedoch recht verfehlt dies alles so aufzufassen, als wäre unsere Wohnungskunst eine unentwickelte Kopie der westlichen Strömungen, als wären die Abweichungen von der westlichen Wohnungskunst bloss unzeitgemässe Rückständigkeiten. Bei weitem nicht! Bei Vergleich des Produktes ungarischer Wohnungskunst mit dem ausländischen, kommen Werte zum Vorschein, deren sie in der Vergangenheit bar waren, und die als ernste und oft ersehnte Qualitäten zu bewerten sind. Der Architekt steht bei unseren Verhältnissen mit dem Kunden und dem ausführenden Handwerker in einer intimer Beziehung, die bei der westlichen, groszügigen Produktionseinrichtung unmöglich ist. So ist die Gefahr der Kahlheit, des zu Unpersönlich-Werdens, eine Gefahr, die den westlichen, sachlichen Bestrebungen meistens dreht, dem ungarischen Architekten unbekannt. Das langsame Tempo der Entwicklung ermöglicht eine eigenartige Vertiefung. Der Architekt hat Musse in die Einzelheiten der Lebensgewohnheiten, in die Beziehungen zwischen Wohnung und Bewohner sich mit einer Ausführlichkeit zu vertiefen, die im Auslande kaum möglich ist. Die Note der persönlichen Wärme, der Wohnlichkeit, ist in einer nicht zu unterschätzenden Weise vorhanden.

Die heutige, wenig zeitgemässe, unhaltbarer Lage wird sich ändern. Die örtlich und national bedingten Unterschiede, die in dieser Unzeitgemässigkeit wurzeln, werden vielleicht verschwinden. Doch wird die Schaffenskraft unserer Künstler, die fähig war, in ungünstigen Zeiten das zu produzieren, was nur an Werten möglich war, in der kommenden Periode unserer Wohnungskunst einen Mehrwert bieten, der uns die Anerkennung des Auslandes sichern wird. Und jene unter uns, die an die Notwendigkeit nationaler Eigentümlichkeiten, des Abweichens von dem Auslande glauben, werden von der Erfahrung dessen belehrt werden, dass diese Abweichungen nicht gesucht werden sollen. Sie melden sich von selbst, und wir haben bloss zu sorgen, dass diese Charakterzüge an Wert positiv seien und nicht negativ. *Gyula Háy*

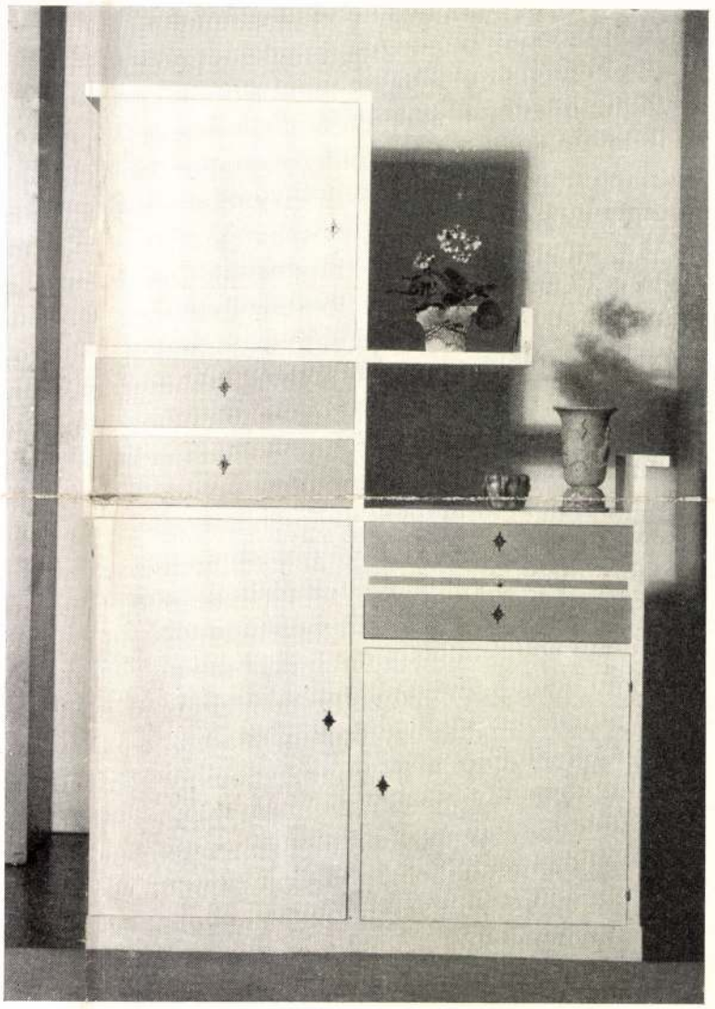

Gróf József: Nappali szoba szekrénye, kétszínű lakkcsiszolt kivitelben. Készült Forgó és Gróf műhelyében
Josef Gróf: Wohnzimmer-Schrank. Ausführung: zweifarbiger Schleiflack. Herstellung: Werkstätte Faragó & Gróf

I. évfolyam, 69. szám

Ára 1 pengő

1945 április 10, kedd

Szabadság

DEMOKRATIKUS NAPILAP

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

DARVAS JÓZSEF, KÁLLAI GYULA, ZILAHY LAJOS

Névsorok

A fasiszta gaztettek listája egyre bővül, egyre szaporodik. Még dörögtek Budán az ágyúk, amikor nyilvánosságra került a Kazinczy-fürdő és az Orvostani Intézet állati kegyetlenséggel lemészárolt áldozatainak szomorú sorsa. Buda felszabadítása után különböző laktanyákban hullakamrákra bukkantak. A Szabadság mai száma közli a sopronkőhidai fegyház lakóinak névsorát is, akik közül nem egy kiváló hazafi halt mártirhalált, de akiknek soraiban több olyan név is felbukkan, melynek viselője felelős az itt lefolyt vétkes politikáért.

Ezek a névsorok és a névsorokhoz tapadó állati brutalitás és vér hűségesen jelzik a magyarországi fasizmus útját. A felszabadult demokratikus Magyarország nem folytathat addig nyugodt munkát, amíg a szomorú halállisták szerzői nem jutottak a bitó alá.

A nyilas és reakciós terroristákat gyökeresen ki kell irtani a magyar életből. Az új magyar állam demokratikus szervei hozzá is kezdtek a tisztogatáshoz. De kell azonban szögeznünk, hogy ezen a téren sok hiányosságot tapasztalunk. A gyakorlat ugyanis megmutatta, hogy az igazolóbizottságokról és a népbíróságokról hozott rendelet a reakció érdekeit szolgálja, mert nem tud kellő gyorsasággal lesujtani azokra, akik a katasz rófát előidézték. A nyilasok rémtetteiről tízezres listák kerülnek elő. Vajjon a demokratikus Magyarország milyen névlajstromot tud ezzel szemben felmutatni az elítélt hazaárulókról és népgyilkosokról?

Pedig a reakció erős tevékenységet fejt ki és lecsap oda, ahol gyengeséget sejt. Rémhireket terjeszt, gáncsoskodik, hátráltat, szabotál. A közigazgatásban, a közoktatásban és közgazdasági életünkben még ott lapulnak a régi reakciós elemek. Az igazolások viszont lanyhák, vagy — sok helyen — egyáltalán nem folynak. A népbírósági rendelet alapján pedig a sokszázszoros népgyilkosokat — Murait és Spónert például — nem tudják kivégezni, noha az ítélet már idestova 2 hete elhangzott. De még mindig a magyar nép szűkös kenyerét fogyasztják olyanok is, akiket már 6 héttel ezelőtt ítéltek halálra. A fellebbezés ügye idegesítően húzódik és a nép türelmével játszik.

A Budapesti Nemzeti Bizottság javaslatot tett a rendeletek módosítására. Javaslatot tett többek között arra is, hogy két órával a kimondása után hajtsák végre a halálos ítéletet.

A Kormány itt van Budapesten. Egy igazán demokratikus kormánynak erőt, gyorsaságot és határozottságot kell felmutatnia. Minél előbb hozzá kell látnia ahhoz, hogy karöltve a népi tömegekkel, gyors ütemben és kíméletlenül nyesse le a fiatal magyar demokrácia fatytyúhajtásait. Az egyre-másra napvilágra kerülő névsorok szörnyű mementóként állnak előtte, sürgetik a tisztogató munkát, sürgetik a cselekvést, mert így kívánja ezt a magyar nép érdeke.

Közöljük a Sopron-Kőhidára elhurcoltak teljes névsorát

A miniszterek és államtitkárok nagyrésze már a fővárosban tartózkodik

Dálnoki Miklós Béla miniszterelnök bejelentette, hogy a miniszterek és államtitkárok nagy része már megérkezett.

A hét folyamán a kormány tagjai teljes számban Budapesten lesznek és elfoglalják hivatalukat.

Több fontos részletkérdés letárgyalása is megtörtént a tanácskozáson. Szóba került az elektromos áramszolgáltatásnak pillanatnyi nehézségei. Ugyanis az Elektromos Művek alig 2—3 napi szénkészlettel rendelkeznek, úgyhogy az Elektromos Művek problémáját a leggyorsabban meg kell oldani. Szóba kerültek még városrendészeti ügyek, a halottak exhumálásával kapcsolatos problémák, azután a miniszterelnök a Központi Városházára ment, ahol a polgármesterrel letárgyalta a legidőszerűbb problémákat.

Amint az Ideiglenes Nemzeti Kormány teljes létszámban Budapestre érkezik, a Budapesti Nemzeti Bizottság, továbbá Budapest székesfőváros közönsége nevében a polgármester hivatalosan fogadja a kormányt.

Vörös János honvédelmi miniszter szerdán délelőtt 11 órakor megkoszorúzza Kossuth Lajos szobrát. Az ünnepélyen megjelennek a pártok küldöttségei. Az új demokratikus honvédséget egy fegyveres díszszázad képviseli.

Bécs belvárosát elfoglalták

A városháza, parlament, Opera, rendőrségi és postapalota a szovjetcsapatok kezébe került — Nyugatról az esseni Krupp-művek és Dortmund elfoglalását jelentik

Ma, április 10-én múlt hét esztendeje, hogy Ausztria népét „megszavaztatták" Ausztriának Németországhoz való csatolásáról a hitleri rezsim elismeréséről. Mindenki tudja, hogy folytak le az ilyen szavazások. Magyarországon is láttuk a náci-propaganda metódusait a terrornak, a népbolondításnak óriási apparátusát, mely hét évvel ezelőtt, Hitler csillagának delelőjén, természetesen nem maradt hatás nélkül Ausztriában sem. Az osztrák nép, legalábbis hivatalosan, 98 százalékos többséggel megszavazta sorsának megpecsételését. Megszavazta azt a tömegpusztulást, a szégyennek és a gyásznak azt a szomorú hét esztendejét, amit az „Anschluss" jelentett. Hét évvel ezután Tolbuchin tábornagy csapatai az osztrák nép örömujjongása közepette elfoglalták Bécs legnagyobb részét, bevonultak a Ringre, megszállták a parlament, a városháza, a Burg, az Opera épületeit és azon a ponton állanak, hogy rövidesen kitakarítsák az osztrák főváros egész területéről a nácibanditákat.

A keleti front legészakibb kiszögeléséből, Königsberg felől is a Vörös Hadsereg új győzelmét jelenthetjük: Königsberg elestét. Ezzel a keletporoszországi hadjárat lezárult.

Dortmund elestével

és a 9. amerikai hadseregnek Essenbe való benyomulásával, a Krupp-művek elfoglalásával, még szorosabbra zárult az a gyűrű, mely a Ruhrvidéken védekező mintegy százezer főnyi német hadsereget körülveszi s amelynek sorsát a következő napok megpecsételik.

Essen a német nehézipar egyik legfontosabb centruma volt. Gyors fejlődését szénbányáinak köszönheti, amelyben békevilágban csaknem százezer ember dolgozott naponta. Itt vannak a Krupp-művek, Németország legnagyobb vas- és acéliparitelepei. A világhírű Krupp-műveket Krupp Alfréd acélöntő alapította 1848-ban. Nemsokára egyesült egy másik nagy acélöntőműhellyel és ebből fejlődött ki a gigantikus vállalat, amely azután családi vállalkozás lett. Európa legnagyobb ágyú- és fegyvergyára.

Az esseni gyárakban azonban március elseje óta, amikor a háború egyik legpusztítóbb légitámadása érte a várost, beszüntették a termelést.

Hollandiában

az előretörő kanadai csapatok egyesültek az Észak-Hollandiában leszállt, légiúton szállított hadosztályokkal. A Zuider-tó környékén a németek fölrobbantották a gátakat és elárasztották az árvízterületet. De ezzel nem nyitottak utat maguknak abból a terepzsákból, mely az itt harcoló *kétszázezer főnyi német haderőt bezárja* és elvágja a főerőkkel való egyesüléstől.

Hannover városa körül

az amerikai csapatok északi és déli irányból előretörve, kibővítették hídfőjüket. A várostól északra elfoglalták Neustadtot és benyomultak Hannover külvárosaiba. A szövetséges főhadiszállásról hétfőn éjszaka azt közölték, hogy Kesserling tábornagy északi arcvonalát, mely a hollandiai Hágától Brémáig terjed, három darabra szakították az előretörő brit és kanadai csapatok.

A 7. páncélos hadosztály elérte Bréma déli külvárosait.

A három szövetséges hadcsoport közötti német erők felmorzsolása gyors tempóban folyik tovább.

Az Izvesztija a háború utolsó stádiumának nevezi a mai hadihelyzetet. A villámháború kitalálóját, Hitlert, villámcsőd fenyegeti. A totális hadviselés szószólójára totális megsemmisülés vár. Hitler valamikor azt ígérte párthíveinek, hogy a Harmadik Birodalom ezer esztendőt fog megérni. Ma már mindenki látja, hogy a Führer 988 esztendővel tévedett.

Königsbergben 27.000 foglyot ejtettek a szovjetcsapatok

Moszkva, április 10. A Szovjet Tájékoztató Iroda közli: A 3. bjelorussziai arcvonal csapatai befejezték a Königsbergben körülzárt ellenséges harccsoport megsemmisítését és hétfőn, április 9-én

rohammal elfoglalták Königsberg városát.

és erődjét, Kelet-Poroszország székhelyét és a német védelem hadászatilag nagyfontosságú támpontját a Keleti-tenger partján. Az arcvonal csapatai hétfőn este 8 óráig

27.000 ellenséges katonát és tisztet ejtettek foglyul

és nagymennyiségű fegyvert, valamint egyéb hadianyagot zsákmányoltak.

A helyőrség maradványai Lasch gyalogsági tábornokkal, a königsbergi erőd parancsnokával, valamint ennek törzskarával az élen hétfőn este 9 óra 30 perckor beszüntették a harcot és megadták magukat.

A 2. ukrajnai arcvonal csapatai támadásuk során Bratislavától északkeletre és északra elfoglaltak több mint 40 helységet köztük Soblagov, Bockov, Stara-Tera, Sobotisto, Lopasov és Radimov nagyközségeket.

Bratislavától nyugatra a Duna északi partján Bécs irányában előrenyomulva a 2. ukrajnai arcvonal csapatai a következő helységeket foglalták el: Zwerndorf, Oberwaiden, Schönfeld, Lassee, Haringsee, Fuchsenbügi, Strudorf-Ort, Mannsdorf és Schönau. Április 8-án az arcvonal csapatai több mint 2000 ellenséges katonát és tisztet ejtettek foglyul.

A 3. ukrajnai arcvonal csapatai Bécs város területén folytatták utcai harcukat és elfoglalták a belvárost. Az arcvonal csapatai a város központjában megszállták a parlamentet, a Rathaust, a rendőrkapitányságot, a központi távirdát, a Középeurópai Bank székházát és az Operát.

Bécstől délre az arcvonal csapatai folytatták előretörésüket és elfoglalták Berndorf városát. Április 8-án az arcvonal csapatai több mint 1700 német katonát és tisztet ejtettek foglyul és a következő hadianyagot zsákmányolták: 25 repülőgép, 191 harckocsi és rohamlöveg, 30 páncélozott kocsi, 245 tábori ágyú, 50 gránátvető, 106 géppuska, 30 mozdony, 1600 gépkocsi és 42 katonai raktár.

Április 8-án az egész hadszíntéren megsemmisítettünk, illetve megrongáltunk 50 ellenséges harckocsit és rohamlöveget. Légi harcokban és légvédelmi tüzérségünk tüzével lelőttük az ellenség 42 repülőgépét. (MTI)

Ausztria lakossága felszabaditóként üdvözli a Vörös Hadsereget

Moszkva, április 10. Ausztria lakossága örömmel fogadja a Vörös Hadsereg csapatait. A lakosság a felszabadított városokban és falvakban kitűzi a Szovjetunió és Ausztria zászlóit. Az egyik községben több mint 200 diák és ifjú zászlókkal vonult a Vörös Hadsereg elé. A zászlókon ez a felírás volt: „Dicsőség a Vörös Hadseregnek".

Kismartonban a lakosság nem tett eleget a kiürítési intézkedéseknek. A lakosok pincékben rejtőztek el. Amikor a Vörös Hadsereg csapatai elfoglalták a helységet, az emberek előjöttek rejtekhelyeikről és örömmel üdvözölték a Vörös Hadsereg tisztjeit és katonáit. (MTI.)

Angliában általános választásokra készülnek

Londoni lapok egyre behatóbban foglalkoznak a választások kérdésével. A konzervatív lapok követelik, hogy a választásokat mielőbb írják ki és tartsák meg, természetesen *a régi választói törvény alapján*, mely tudvalévően a kerületek igazságtalan beosztása folytán bizonyos számú mandátumot biztosít *a konzervatív pártok számára*. A munkáspártok nem zárkóznak el a választások kiírása elől, de azt kívánják, hogy előbb hozzák tető alá a választási törvény reformját. Egyes konzervatív miniszterek már megtörték „a várbékét" és szenvedélyes kampányt indítanak Churchill személye körül. Churchillt ma ugyanazok árulózták, akik néhány évvel ezelőtt a Chamberlain-éra idején kis híján lehazaárulózták, most mint Nagybritannia és a világ megmentőjét állítják előtérbe. Az ő személyében látják a régi angol politika folytatását. A „Daily Herald" tiltakozik Churchill személyének istenítése ellen, a „Daily Worker", a kommunisták lapja pedig megállapítja, hogy a konzervatívok, miután komoly építőprogramot az új idők szellemében nem tudnak felállítani, minden probléma megoldását Churchill személyében látják. A munkáspártok megegyeznek abban, hogy az új választási kampány a kulcsiparok nacionalizálása, az agrárkérdés megoldása, az ipar és a kereskedelem szorosabb állami ellenőrzés alá helyezése körül fog megindulni.

A KÜLPOLITIKA HIREI

Az új görög kormányról

a ma reggeli angol lapok nem nagy bizalommal írnak. A Daily Worker, a kommunisták lapja, rendkívül éles hangon megtámadja és a reakció képviselőjét látja benne. A liberálisok lapja, a News Chronicle, kevésbé éles hangon, de ugyanerre figyelmeztet. Már az is gyanús — írja a lap —, hogy a monarchista jobboldal milyen örömmel üdvözölte Plastiras távozását, Nagybritanniának azonban Görögországban még burkolt formában sem szabad a reakciót támogatnia.

—

Nagybritannia és az USA után Franciaország, Kanada és néhány délamerikai állam is elismerte az argentin kormányt.

—

A Szlovák Nemzeti tanács nagygyűlésén Gottwald csehszlovák helyettes miniszterelnök, a kommunistapárt tagja, kormánynyilatkozatot olvasott fel, amely szerint a szlovákok maguk intézik saját ügyeiket Szlovákiában és a hadseregben is önálló szlovák egységek lesznek.

—

Négyezer francia tisztet szabaditottak ki a szövetségesek Sohl városa mellett egy fogolytáborból.

—

Paasakivi finn miniszterelnök benyujtotta lemondását. Az új kormányt a választások eredményének arányában, a pártok mai erőviszonyai szerint állítják össze.

—

Churchillnek és Rooseveltnek a havi közös kommünikéje a tengeralattjáró háborúról megállapítja, hogy a németek fokozták erőfeszítéseiket, de még kevesebb sikerrel, mint fe[illegible]ban.

A sanfranciscoi értekezletet megelőzően Washingtonban harminc nemzet képviselői előzetes megbeszélésre jöttek össze. A hétfőn megkezdődött értekezleten, amelyen Stettinius külügyminiszter elnökölt, megvitatják a világbiztonsági szervezet keretén belül működő nemzetközi bíróság felállításának és működésének tervezetét.

—

A tokiói rádió közlése szerint Sigenori Togo tengernagyot kinevezték Japán külügyminiszterévé és a nagykeletázsiai minisztérium vezetőjévé. Mint emlékezetes, Togo tengernagy a pearlharbouri támadás idejében is viselte ezt a két tisztséget.

—

A Saarvidék ipartelepei és bányái teljesen ép állapotban kerültek a Szövetségesek kezére. Most a Szövetségesek veszik a kezükbe a termelést.

—

Sztálin marsall a Moszkvában tartózkodó Churchill asszonnyal a Vörös Kereszt Jugoszláviának nyujtandó segítségéről tárgyalt.

—

A 4. amerikai páncélos hadosztályhoz beosztott Robbert Reed haditudósító újabb német haláltáborról számol be. A táborban főleg lengyelek, oroszok és zsidók voltak. Az életben maradottak szerint négyezer embert végeztek ki közülük. A katonák sok hullát találtak az udvaron, többet összekötözve a barakkokban és elégetett hullák maradványait elszórva a telepen.

—

A Gnome-Rhone francia repülőgépgyárat a termelés csökkenése miatt az állam saját kezelésébe vette.

—

Kréta szigetén 1941 óta először ször használnak az angolok repülőteret.

Ui szellemet az iskolákba!

Iskoláink ismét megnyitották kapuikat. A jól ismert termek vidám zajjal telnek meg. Sokan hiányoznak azonban a megszokott arcok közül, sokakat elsodort a háború. Bizony a tanárok közül is hiányoznak, de a legtöbb megvan, s reméljük, az új, haladó szellem munkásaként, mint az ifjúság megértő barátjai, támogatják majd neveléssel a fiatal demokráciát. Többé nem ajánlanak fasiszta egyesületeket, nem igyekeznek hamis csengésű álhazafias jelszavakat üttetni a fiatal lelkekbe és főleg nem akarják megakadályozni az érettebb fiatalság politizálását.

Megdöbbenve halljuk, azonban, hogy egyes helyeken a régi rendszer lelkes tanárai, mintha mi sem történt volna, újra elfoglalták helyeiket. Azt hiszik talán egyesek, hogy a diákság is elfelejtette azt, amit három hónappal ezelőtt tőlük hallott? Nem! És éppen ezért szót kér a diákság is az elkövetkező igazolásoknál. De szabadságot kíván abban is, hogy az új demokratikus szellemnek megfelelően szervezkedhessen.

Ezt, úgylátszik, sok helyen nem tudják és nem akarják megérteni. Igy például csodálkozva értesülünk, hogy a piarista gimnázium egyik tanára az iskola tanulóinak megtiltja, hogy az ifjúsági egységet szolgáló Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség tagjai legyenek és az iskola kapujára kifüggesztett toborzó plakátot levéteti.

Sajnos, nem egyedül áll ez az eset. A fasiszta szellem árnyéka lebeg még iskoláink fölött. Éppen ezért követeljük, hogy az új magyar szellem végre az iskolákba is bevonuljon.

Ehetetlen kenyeret sütött — internálták

Bejelentés érkezett a közellátási kormánybiztossághoz, hogy *Szána* Zsigmond Izabella-utca 79. szám alatti pékmester rossz kenyeret árusít. A lefolytatott vizsgálat alapján megállapitást nyert, hogy Szána Zsigmond pékmester *emberi táplálkozásra alkalmatlan kenyeret sütött és hozott forgalomba*, jóllehet a kenyérsütéshez *jómennyiségü lisztet utaltak ki számára.*

Szána Zsigmond ezen cselekedete révén a nép ellenségének tekintendő, ezért a közellátási kormánybiztos elrendelte az internálását.

A Magyar Nemzeti Bank közleménye

A Magyar Nemzeti Bank főtanácsa a következőket közli:

A natalmat bitorló Szálasi Ferenc részéről érvénytelenül kinevezett bankelnök, úgyszintén az utóbbi részéről érvénytelenül kinevezett üzletvezetőség elmenekült Budapestről.

A főtanács megállapitja, hogy az alapszabályok értelmében egyedül ő, illetőleg — törvényes hatáskörében — az új üzletvezetőség képviseli jogosan a Bankot. Ehhez képest a Bank külföldi és belföldi követelései, valamint bármely egyéb vagyona tekintetében is egyedül a Bank törvényes szervei illeti meg a rendelkezési jog.

A főtanács megvonta a Bank azon alkalmazottainak esetleges korábbi kinevezéséből vagy felhatalmazásból eredő képviseleti (cégjegyzési) jogosultságát, akik az elmenekült „vezetőség"-gel együtt eltávoztak, vagy akik egyébként az ország határain kívül tartózkodnak.

A főtanács mindenkit figyelmeztet arra, hogy saját érdekében tartózkodjék a Bank képviseletére nem jogosult személyekkel való bármely ügyletkötéstől, illetőleg attól, hogy ilyen személyek kezéhez, vagy rendelkezése alapján fizetést teljesitsen.

A főtanács az ilyen jogcselekményeket nem ismeri el a Bankra nézve kötelezőnek.

A közöltek önként értetődően nem zárják ki azt, hogy a Bank behajtsa azokat a követeléseket amelyek az érvénytelenül kinevezett és elmenekült „vezetőség", vagy más, a Bank képviseletére nem jogosult személyek részéről a Bank pénzeszközei terhére folyósított hiteleken alapulnak.

Miklós Béla miniszterelnök köszönete Sztalin marsallnak

Miklós Béla miniszterelnök Vorosilov marsallnak a következő táviratot adta át és kérte, hogy azt Sztalinnak, a Szovjetunió marsalljának továbbítsa:

Sztalin marsallnak, Moszkva.

Az április 4-i napiparancsból a magyar nép örömmel értesült arról, hogy a Vörös Hadsereg teljes egészében felszabadította Magyarország területét. Az a véráldozat, amelyet a Szovjetföld fiai hoztak azért, hogy a német fasiszta hordákat országunk területéről kiűzzék, örök hálára kötelez bennünket.

Engedje meg Tábornagy Úr, hogy az egész magyar nép és az ideiglenes magyar nemzeti kormány nevében ennek a hálánknak kifejezést adjunk és kérjük Önt, tegye lehetővé, hogy ha már hazánk felszabadításából nem vehettük ki részünket, legalább a hitleri fenevad végső ledöntésénél jelen lehessenek az új magyar demokratikus hadsereg csapatai.

Éljen a Vörös Hadsereg, éljen a nagy Sztalin marsall, éljen a Szovjetunió szabadságszerető népe!

DÁLNOKI MIKLÓS BÉLA,
az ideiglenes nemzeti kormány miniszterelnöke.

Teljes autonómiát kap a Magyar Művészeti Tanács

Még nem fejeződött be a főváros teljes felszabadítása, amikor a művészi élet haladó szellemű vezető egyéniségei már összejöttek, hogy kezükbe vegyék a magyar művészet sorsának irányítását s megkezdték a Magyar Művészeti Tanács szervezését.

Az elmúlt idők művészi élete a hazug politika, a pénz és a protekció befolyása alatt állt és ezek alól való felszabadítását tüzte ki első céljául a szervezkedés. A Budapesti Nemzeti Bizottság felismerve ennek a megmozdulásnak a magyar szellemi élet e gyakorolt döntő jelentőségét, *a Tanácsot teljhatalommal ruházta fel minden művészeti vonatkozású kérdésben.*

A felhatalmazás birtokában az egyes művészi szakokon belül a tanács *azonnal hozzákezdett az összes elvi és gyakorlati kérdések megoldásához.* Eddigi munkájának eredménye *a kulturális intézmények vezetőinek kinevezése, a szinigazgatói engedélyek kiadása, az igazoltatások megindítása és a művészeti vonatkozású irányelvek megállapitása.* A művészeti tanács egyik legfőbb feladata az eddigi rendszer gyökeres megváltoztatása és a tiszta művészet, valamint a minőség elvének érvényesítése minden művészeti ágban.

A Magyar Művészeti Tanács, amely széleskörű autonómiát kap, hat 7—7 tagból álló szaktanácsa van, melyben képviseletet kapott a művészet minden ága. Az egyes szaktanács tagjai a következők:

Épitőművészet: ~~Fischer József~~, *Granasztói Pál, Kozma Lajos, Major Máté, Bierbauer Virgil, Kaesz Gyula*; képzőművészet: *Kmetty János, Pátzay Pál, Szönyi István, Bernáth Aurél, Bock András, Kállay Ernő, Ferenczy Béni*; zeneművészet: *Kodály Zoltán, Kadosa Pál, Nádasdy Kálmán, Zathureczky Ede, Veres Sándor, Ferencsik János*; színművészet: *Both Béla, Gobbi Hilda, Major Tamás, Oláh Gusztáv, Várkonyi Zoltán, Bajor Gizi, Kárpáti Aurél*; irodalom: *Darvas József, Illyés Gyula, Veres Péter, Márai Sándor, Zilahy Lajos, Tamási Áron, Kassák Lajos*; filmművészet: *Hamza D. Ákos, Polgár Tibor, Iosef Rudolf, Gertler Viktor, Ráthonyi Ákos, dr. Staud Géza.* A szervezet főtitkára *Farkas Ferenc*, titkára pedig *Haller László.*

A Művészeti Tanácsnak juttatott széleskörű autonómiája biztositéka annak, hogy a Magyar Művészeti Tanács, ellentétben a mult fejlődést gátló művészeti szerveivel, valóban megteremtője, felépitője és ellenőrzője lesz a megujuló magyar művészetnek.

Rendőrkézre került a „Csillag Dandár" szélhámos parancsnoka

Budapest felszabadulása után sokat hallatott magáról a *„Csillag Dandár"*. Hogy miből áll a dandár működése, azt kevesen tudták, de hirek keringtek a Csillag tagjainak „hősiességéről". A hangzatos címnek megfelelően tetszetős igazolvánnyal ellátott „tagok" szállítóban diccekedtek is hadicselekményeikkel.

A politikai rendőrség érdeklődni kezdett a Csillag Dandár multja felől

és ecélból beidézte a politikai rendőrségre Csillagot. Kiderült, hogy a dandár vezetője *karriert akart csinálni. A dandárszervezése abban állott, hogy a jelentkezőknek igazolványt adott, amely szerint „más munkára igénybe nem vehető".*

Csillag azonban óvatos ember volt. *Ötszánál több „jegyzőkönyvet" állított ki, melyek a különböző „jegyvertények" részletes leírását tartalmazták.* Ebben nemlétező tanúk, nemlétező tetteket igazoltak. De ezek az *„okmányok"* sem segitettek rajta. A hatóságok most egy időre *kirekesztik a társadalomból a „dandárvezért"*, mint ahogy a társadalom is kivet magából mindenkit, aki anyagi előnyökért vagy feltünési viszketegségből a zavarosban halászik és ezzel akadályt gördit a becsületes épitőmunka elé.

OCHS ingkészitő
ismét vállal javitásokat is.
Vilmos császár-út 14.

Hölgyeim Figyelem!
„MARLEN L."
női divatszalon ismét várja kedves vevőit: Vállalok: angol, francia és leánykakabát készitését is. Budapest, VI. Nefelejts-utca 43.

Pilischer Erzsébet
nőiruha szalon Városház-u. 3. értesiti k. vevőit, hogy ismét dolgozik. Ugyanott kézilányok felvétetnek.

Magyar Philips Müvek Rt.
service üzeme
Szent István-körút 18. szám alatt megkezdte működését. Vállalja mozik, színházak, kórházak középületek belső berendezéseinek, valamint elektromos gépeinek rendbehozatalát és karbantartását. Kézidinamók javitását.

CSODA KENOCS
Győződjön meg, ha ruha-, fej-, vagy lapostetüje van és bármilyen viszketegséget 15 perc alatt meggyógyitja. Kenőcsünk ára: P 9.80. Egyedárusitó: Braun Jenő, VIII., Aggteleki-utca 4. sz. üzlethelyiség. Viszonteladóknak árengedmény.

Nagyobb helyiséget
háztartási áruház céljára és kisebb helyiségeket
keresünk
esetleg társulunk. Csak főútvonalon. Ipari Kft. Sajó-utca 6. (Garay-térnél.)

Vegyitermékek fotóvegyszerek és festékáruk.
Balog, Biró és Tsa
V. Alkotmány-utca 23.

BŐRDISZMŰVES
műhelyem megnyitottam. Javitást, montirozást vállalok. Pléger, IV., Múzeum-körút 7.

LŐWY
„háztartási cikkek"
kereskedése nagyban és kicsinyben ismét megnyilt. Kefeáru, ruhaakasztó papirszőnyeg stb. nagy tételben. VI., Vilmos császár-út 15-d.

LAKATOS MANÓ fogász
működését — Erzsébet-körút 40—42. I. 5. — újból megkezdte.

Manak Papák! Gyerekek!
A Szociális Szinészek gyermekelőadássorozata 1945 április 14-én, szombaton d. e. 11-kor a Művész Szinházban.
HAMUPIPŐKE
zenés operett 3 felvonásban.
Jegyek az összes jegyirodákban és a pénztárnál.

Felhivom
mindazokat, kik a Szekeres Jenő-cég Rákóczi-út 63. üzletéből megőrzésre árut elvittek, hogy 3 napon belül azt juttassák vissza, mert nem értékéből 20 százalékot juttatok. Ellen esetben, minthogy tudomásomra jutott az illetők kiléte, őket a Népbiróság elé állitom.

Cipőfüzőt méterárut rövidárut, stb. minden tételben veszek. Cégem működését folytatja.
ROYAL cipőfüzőüzem
VI. Vasvári Pál-utca 3.

Kozma Testvérek Rt.
hentesárugyár
Rökk Szilárd-u. 12.
megnyilt
Mindennemü hús, fa szén, bél, fürészporra kér ajánlatot.

Kaesz Gyula

• KIÁLLÍTÁSOK •

AZ „ÚJ MAGYAR OTTHON“ kiállításról a magyar Rádió 12-én délután helyszíni közvetítést adott. A helyszíni közvetítést dr. Joó Tibor egyetemi magántanár tartotta, aki igen érdekes és szakszerű előadásban ismertette a kiállítás célját, a kiállított bútorokat és a társulat törekvéseit az új magyar otthon megteremtése érdekében. Kaesz Gyula építő iparművész tanárnak előadás közben válaszolt az előadó kérdéseire, és szabatos, megokolt felvilágosításokat adott a kiállítási törekvések és a magyar lakáskultúra fontosságáról.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1940. 52. l

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPITÉSZ-EGYLET.

Az épitészi szakosztály ülése június 17-én, melyet az elnök távollétében *Somló* Emil vezetett; jegyző *Müller* Felix, jelen volt 60 tag és több vendég. Főtárgy *Fábián* Gáspár fölolvasása: Budapest városházának elhelyezése a Dunaparton; a fölolvasó a városépítés, aesthetika, közlekedés, kereskedelem és főleg gazdaságosság szempontjából arra az eredményre jutott, hogy csak hamis nyomon lehet a városháza számára másutt, mint a Dunaparton helyet találni, még pedig az Erzsébet- és Ferenc-József-híd közt; erre nézve szép vázlatot is mutatott be. A lelkes és teljes ügybuzgóságról tanúskodó értekezést a hallgatóság nagy érdeklődéssel és tetszéssel fogadta. Jövőre bővebben foglalkozunk vele.

HIVATALOS.

AZ ÉPÍTŐMESTERI KÉPZETTSÉG MEGVIZSGÁLÁSÁRA SZERVEZETT BIZOTTSÁG

Czettel Jenő építőmesternek (Budapest) június 11-én, *Farkas* János építőmesternek (Pozsony) június 14-én, *Ács* Aurél építőmesternek (Budapest) június 15-én és *Kis* Albert építőmesternek (Tokaj) június 18-án letett szakvizsgálat alapján a képesítő bizonyítványt kiadta.

BUDAPESTI ÉPÍTŐ-, KŐMŰVESMESTEREK ÉS ÉPÍTŐVÁLLALKOZÓK SZÖVETSÉGE.

Az építő munkások leszerelése.

(A Budapesti Építőmesterek Szövetségének fölterjesztése a kereskedelemügyi miniszterhez.)

Az építő ipar cselekvőképességének a háború után újból való biztosítása egyike lesz az átmenetgazdaság legfontosabb föladatainak. E föladatok eredményes megoldásának azonban igen sok akadály áll az útjában, melyeket idejében el kell hárítani.

A legnagyobb kérdések egyike ebben a részben az, hogy miképpen alakulhatnak a munkásviszonyok az építő iparban a háború után? Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy eddig e kérdésre nemcsak megnyugtató választ nem kaptunk sehonnan, de a legtávolabb sejtelemmel se bírunk arról, vajjon illetékes helyeken a gazdasági rekonstrukció e részletével mennyivel foglalkoznak?

Alig szenved kétséget, hogy az építő ipart az általános béke megkötése után nyomban, az életnek immár négy év óta ki nem elégített szükséglete, igen nagy föladatok elé fogja állítani. Középületekre, gyárakra, kórházakra stb. és mindenekfölött lakásokra lesz szükség gyorsan és olyan tömegesen, hogy a háború előtti termelést előre láthatólag jelentékenyen fokozni kell. Minden egyebet nem tekintve azonban ez igények kielégítéséhez igen nagyszámú munkaerőkre lesz szükség, melyeknek kellő időben és az ipar szükségleteihez mérten való rendelkezésre bocsátása ez idő szerint egyedül és kizárólag a hadvezetőségtől függ. Vagyis: amiként a személyi leszerelést végre fogják bocsátani, olyként fogja az építő ipar a reá nehezedő föladatokat az általános közérdek és különösen az építkezésekkel vonatkozásban levő szociális érdekek javára megoldhatni.

A háború után bekövetkező személyi leszerelés programmja előttünk máig ismeretlen; holott másutt, jelesül a velünk ellenséges Angliában már a háború derekán részletekben is nyilvánosságra hozták a tervet, mely szerint a hadból visszatérő építő munkásokat a gazdasági élet kereteibe újból elhelyezni szándékoznak. Amit mi tudunk, csak az, hogy nálunk a leszerelést, mely kétségkívül meglehetősen lassan fog végbe mehetni, hadseregegységenként tervezik, és a legszükségesebb munkaerőknek minősített azon hadban levők között, akiknek soron kívül való elbocsátása tervbe van véve, az építő munkások nem foglalnak helyet. Ebből könnyen végzetes következmények származhatnak; mert miután munkások nélkül építkezni nem lehet, előállhat az a helyzet, hogy a hadból majd tömegesen visszatérők hajlék nélkül fognak állani, és addigra nem lesznek előkészíthetők azok a nélkülözhetetlen alkotások, amelyek a visszatérő más iparbeli kategoriák polgári munkájának fölvehetéséhez az okvetetlenül szükséges előföltételeit alkotják.

Ezek közt az általunk különösen az építő ipar szempontjából aggodalmasnak talált, de az egész gazdasági életre káros visszahatást magukban rejtő bizonytalan viszonyok között okvetetlenül szükségesnek véljük, hogy a magas kormány a legfelső hadvezetőséggel egyetértőleg sürgősen állapodjék meg a személyi leszerelés végrehajtásának olyan módozatait illetőleg, amelyek egyrészről a visszatérő munkások elhelyezkedését, másrészről az ipari termelés teljes erővel való fölvehetését biztosítják.

Ugyanezért azzal a tisztelettel kéréssel fordulunk Nagyméltóságodhoz: kegyeskedjék megnyugtatásunkra közölni velünk azokat az intézkedéseket, amelyek különösen az építő munkásoknak a hadból való visszabocsátása érdekében eddig tétettek, illetőleg azokat a megállapodásokat, melyek ebben az irányban már létesültek; amennyiben pedig a személyi leszerelésnek az iparral vonatkozásban álló részletkérdései eddig tisztázhatók nem lettek volna, kegyeskedjék ezt a kérdést sürgősen megoldásra előkészíteni és érdekeltségünk bevonásával tartandó szaktanácskozmány során megállapítani az építőipari munkások leszerelésének olyan tervezetét, mely a nagyméltóságú hadügyminiszter úr elé terjesztetvén, annak alapján a hadból visszatérő építő munkások elhelyezkedése az építő ipar érdekeivel s az építkezések újra fölvételétől függő, úgy általános közérdekekkel összhangzásban biztosítható legyen.

Tisztelettel megjegyezni bátorkodunk, hogy a föntebbi kérést teljesítését sürgősnek kell tartanunk, miért is Nagyméltóságod minél gyorsabb és minél hatályosabb cselekvését nyomatékkal kérjük.

Budapesten, 1918. évi május hó 16-án.

Pucher István s. k. elnök. — *Edvi-Illés László* s. k. titkár.

BUDAPESTI ÉPITŐ-, KŐMŰVES-, KŐFARAGÓ- ÉS ÁCSMESTEREK IPARTESTÜLETE.

A kőfaragó segédek munkabérének újabb növelése. Ipartestületünk kőfaragó szakosztálya május hó 31-én tartott ülésén egyhangúlag elhatározta, hogy a kőfaragó segédeknek június hó 17-től kezdve, az 1914. évi január hó 1-én életbeléptetett béregyezmény akkord- és órabéreit (60—70—80 f.) véve alapul, 200%-os fölülfizetést ad mint háborús pótlékot mindaddig, míg a mai viszonyok nem változnak meg. Ez a határozat az ipartestület minden tagjára kötelező erejű.

A piaci árakat kutató bizottság jelentése 1918. április elején.

Házilagos munkákra fölszámítható egységárak.

		Korona
a) *Anyagárak:*		
1. Közönséges tömör faltégla nagyban való vásárláskor (loco gyár)	1000 drbkint	160.—
2. Közönséges tömör faltégla, lerakással, behordással, a törés betudásával (loco épület)	100 „	25.—
3. Üreges tégla (loco épület)	„ „	—.—
4. Stero tégla (loco gyár)	„ „	—.—
5. Bazalt-téglát ez idő szerint nem gyártanak	„ „	—.—
6. Keramit-téglát ez idő szerint nem gyártanak	„ „	—.—
7. Travers orrtégla (loco gyár)	„ „	30.—
8. Padlásburkoló tégla 3 *cm* vastag (loco gyár)	„ „	—.—
9. Reform választófaltéglát ez idő szerint nem gyártanak	„ „	—.—
10. Tetőcserép, apatini	„ „	—.—
11. „ újlaki hódfarkú (loco gyár)	„ „	—.—
12. Tetőcserép, hornyolt francia „ „	„ „	—.—
13. Szárazon sajtolt sárga dísztégla 1/1 (loco gyár)	„ „	—.—
14. „ „ „ „ 1/2 „ „	„ „	—.—
15. „ „ „ „ 1/4 „ „	„ „	—.—
16. „ „ vörös v. májszínű 1/1 „ „	„ „	—.—
17. „ „ „ „ „ 1/2 „ „	„ „	—.—
18. „ „ „ „ „ 1/4 „ „	„ „	—.—
19. Keresztmetszetű sárga tégla (loco gyár)	„ „	—.—
20. „ tarka „ „ „	„ „	—.—
21. Égetett mész (loco vasút)	100 *kg*	24.—
22. Oltott „ „ „	pr. m^3	135.—
23. „ „	1 láda	—.—
24. „ „	1 vödör (pitli)	—.—
25. Műhabarcs (pesti oldalon) jelenleg nem gyártják	pr. m^3	—.—
26. „ (budai oldalon) „ „ „	pr. m^3	—.—
27. „ jelenleg nem gyártják	1 láda	—.—
28. „ „ „ „	1 vödör	—.—
29. Bányahomok 1 m^3 (loco kavics-, illetőleg homokrakodó)		11.—
30. Dunahomok pr. m^3 (loco rakodó)		15.—
31. Románcement (1 zsák 80 *kg*) (loco raktár)	pr. *kg*	—.14
32. Portlandcement (1 zsák 50 *kg*) „ „	„ „	—.20
33. Fehérmészhabarcs	1 láda	5.—
34. Románcementhabarcs (1 : 3)	1 „	6.—
35. Portlandcementhabarcs (1 : 4)	1 „	8.50
36. Stukkatur-gipsz (loco raktár)	pr. *kg*	—·35
37. Dunakavics 1 m^3 (loco kavicsrakodó)		11.—
38. Zúzott kavics 1 m^3 (loco kavics-, illetőleg bányarakodó)		—.—
39. 1 fuvar (2 lovas) állásfa vagy szerszám úgy a pesti, mint a budai oldalon a város belterületén		70.—
40. 1 fuvar, mint 38. tétel, de egyik partról a másikra többlet		3.—
41. 1 kariotta (1 lovas) napi díja		40.—
42. Egy 2 lovas fuvar napi díja		140.—

Jegyzet. Ezek az árak a folyton emelkedő áriránzyatra való tekintettel minden kötelezettség nélkül értetődnek.

1 m^3 anyag = 16 láda = 32 vödör.

ságot tud felmutatni. Ez iskolázottság minimumát mesterek számára a középiskolák négy alsó osztályának, a segédek számára pedig legalább az első és második osztály *sikeres* elvégzésében vélem. Aki pedig tanoncéveit betöltötte és e mellett semmi iskolai végzettséget felmutatni nem tud, az maradjon szakmunkásnak, hisz gyárainknak ilyenekre is bőven van szükségük. Ezek szerint abból a segédből, akinek csak két középiskolai osztályú végzettsége van, mester nem lehet, illetőleg iparigazolványt nem kaphat, csak abban az esetben, ha még a további két osztályt is sikeresen elvégezte. Ezt a körülményt írják be a végbizonyítványba: jogosult-e az illető a segédségre, mesteri címre vagy pedig csak szakmunkás lehet.

Tudom, hogy lesznek olyanok, akik ezt soknak találják, de erre csak azt mondom, még ez is kevés, hogy ez csak a minimum. Ezt meg kell követelnünk, hogyha iparosainkat, ha nem is teljesen, de legalább is közel azon a műveltségi fokon akarjuk látni, amelyen a nyugati külföldi államok iparosai vannak. Meg kell dönteni a Magyarországon uralkodó azt a fölfogást, hogy iparos nem lehet művelt ember. Tekintélyt kell szerezni iparosainknak, amit azonban tanultság, műveltség nélkül elérni nem lehet.

Az 1884. évi ipartörvény értelmében inasnak csak azt lehet szerződtetni, aki 12-ik életévét betöltötte; addig tehát a gyermeknek a közoktatási törvény értelmében hat éves korától fogva iskolába kell járni, azaz ott kell eltölteni az idejét. A rendes normális viszonyok közt egy gyermek eddig a korig elvégezheti a hat elemit vagy a négy elemit és a középiskola alsó két osztályát. Ha ezeket sikeresen végzi, akkor már meg van a qualificátiója ahhoz, hogy az inasévek betöltése után segéd lehessen. Tehát a mód meg van hozzá, a gyermeknek csak tanulni kell, hogy iskoláit sikeresen elvégezhesse.

Ennek dacára azonban a mai világban ez egészen másképpen áll; nem nézik azt, hogy a gyerek mit végzett; lehet, hogy csak az első és második elemit végezte el folytonos bukások közt 12-ik életévéig, azután már mehet inasnak. A törvény csak azt kívánja, hogy 12 éves legyen. De vajjon tud-e olvasni, írni és számolni, arról nem beszél. De ugyanaz a gyerek egy évi inaskodása alatt az iparos tanonciskola első osztályát sem végzi el sikeresen, részint a gyenge előtanulmányok, részint pedig a hanyagsága és sok mulasztása miatt. Fődolog, hogy négy évet eltöltsön; tanul-e, tud-e valamit? azt nem nézi senki. De nem is nézheti, mert enélkül is föl kell szabadítani; segéd lesz. *Ennek* adnak ki aztán iparigazolványt. Írni, olvasni, számolni nem tud, mondhatni teljesen műveletlen ember és — *ez* lehet iparos. Ezt a mai ipartörvényünk megengedi, sőt ha nem is szóval, de hallgatagon egyenesen ezt szabja meg, hogy így legyen a már meglevő szokások alapján. Hogy boldogul ez az ember az életben? Milyen iparos lesz ebből? Tessék csak elképzelni!

Érdekes volna statisztikát összeállítani az iparos tanonciskolák fölszabadult növendékeink végzettségéről: mily ijesztő nagy százalékot foglal el az absolut műveletlenség. Ezekkel akarjuk a magyar ipart a külföldi nívóra fejleszteni? Szegény magyar ipar! mennyit beszélnek róla, mennyi fölösleges pénzt költenek rá és csak nem halad előre. Addig, amíg ez az állapot van, addig haladás egyátalában nem lesz. Az ipart csak tanult, művelt iparosok képesek tovább fejleszteni. Csak azok teremthetnek újat, akik az eddigieket ismerik; akik átalános műveltségi fokon állnak, akiknek nem kell az életben előforduló kérdésekben új tudományos problémával megbirkózni.

Ezek az elvek, ha nem is teljes egészükben, már most is végrehajthatók. A háború meghozta rá az alkalmat.

(Vége köv.) *Klimkó Mihály.*

VEGYESEK.

Budapest-balpart átalános csatornázása. Értékes és díszes mű megjelenését kell jelentenünk — egyelőre is, míg vele tüzetesebben foglalkozhatunk. Azért csak a külsőségekről emlékezünk meg. Budapest tanácsának II. ügyosztályában *Fock* Ede mérnöktanácsnok vezetésével *Farkas* Árpád műszaki tanácsos másfél év előtt kidolgozta a pesti rész még csatornázatlan területének vízmentesítő tervét, mely megfelelő módosításokkal kapcsolódik a mai csatornahálózatba. Ezt a tervet *Farkas* Árpád 1917. évi febr. 27-én a Magyar Mérnök és Építész-Egyletben bemutatta, és lapunk is ismertette 1917. évi 9. számában. A számos szép rajz és díszes térképek kiállítása a háborús viszonyok közt lassan haladt és csak most juthatott a 86 negyedrétű tartalmas mű a szakközönség elé, amely azt, mint tudományos monografiát is, nagy érdeklődéssel fogadja — annál inkább, mert hasonló munka nemcsak nálunk, de a külföldi irodalomban is — a dolog természeténél fogva — csak ritkán láthat napvilágot.

Gyöngyös újjá építésével kapcsolatban *Harrer* Ferenc kormánybiztos a kisebb igényű lakosság építkezéseinek megfelelő irányítása végett a város új szabályozó tervében leggyakrabban előforduló telekalakulatoknak és tervezett építő módnak megfelelő kisebb földszintes családi lakóházak terveire nyilvános tervpályázatot rendezett, hogy olyan tervekhez jusson a lakosság, amelyek egyszerűségük mellett is kielégítsék úgy a lakosság életszükségleteit, mint a városépítés egészségügyi és szépészeti követelményeit. A tervpályázatra 492 terv érkezett. A biráló bizottság, melynek tagjai voltak az elnöklő kormánybiztoson kívül *Jendrassik* Alfréd min. tanácsos, *Legmán* Imre kir. műszaki tanácsos, *Barna* Dezső *Gyöngyös* város főmérnöke, *Almási* Balogh Loránd, dr. *Lechner* Jenő és *Spiegel* Frigyes építészek, f. hó 13-án döntött a pályázatok felett: 800—800 koronás első díjat nyert *Medgyaszay* István építész két tervével, *Scheiber* Miklós két tervével, *Wälder* Gyula, *Pál* Hugó és *Schaefer* Ferenc egy-egy tervvel, — 500—500 koronás második díjat nyert *Földes* Ede, *Wälder* Gyula, *Thomas* Antal, *Pál* Hugó, *Kocsis* Tivadar és *Kaesz* Gyula, *Schaefer* Ferenc, továbbá *Faragó* Sándor és *Gróf* József. Megvenni ajánlott a bizottság 18 tervet; 1914—18. Máriás ház, Füzéres ház, Színes ház, Ház a szőlőfürthöz, Otthon I., Helyi szokásoknak, Élet, Aa, Ac, 1918. Xanti, Gyöngy II. és 1832 jeligékkel. A tervek a jövő hét folyamán a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet helyiségeiben közszemlére fognak kiállíttatni.

A M. kir. Technológiai Iparmuzeum felügyelő bizottsága ülésén [illegible] Károly igazgató előterjesztette az intézet működéséről szóló jelentését. A bizottság nagy elismeréssel vette tudomásul a jelentést, azonban egyhangúlag kifejezést adott annak a véleménynek, hogy különösen a mai viszonyok között az intézet munkásságának nagyobb arányokban való kifejlesztése nagyon is kívánatos. Evégett fölterjesztést intéz a bizottság a kereskedelemügyi miniszterhez, kérve, hogy a muzeumnak a reá váró vagy feladatok elvégzéséhez szükséges személyzetet, helyiségeket és anyagi eszközöket bocsássa rendelkezésére.

† **Angster József**, a legismertebb magyar orgonagyár megalapítója f. hó 10-én nyolcvannégy éves korában Pécsett meghalt. Angster építette a budapesti Szent-István-templom, a kassai és a pécsi székesegyház híres orgonáját és az országnak még sok templomában használják az Angster gyárából kikerült orgonákat. — *Nagy* Z. Sándor Nagybánya főmérnöke a háború folyamán szerzett betegségében május 24-én, — *Sátori* Mór műtrágya- és gipszgyáros f. hó 17-én 64 éves korában Budapesten, — *Nagy* Sándor a műegyetemnek 40 évnél tovább volt könyvtárnoka, kalligraf és stenograf 75 éves korában szintén Budapesten f. hó 17-én elhunyt.

Maximálják a gazdasági eszközök, építő anyagok és a bútorok árát. Hír szerint az Országos Árvizsgáló Bizottság maximálni fogja a gazdasági üzemhez s az építkezéshez szükséges anyagok árát. Megállapítják egyrészről a vas, eke stb., másrészről pedig a cement, tégla s a bútor árát. Erre vonatkozó munkálatok már befejezéshez közelednek, úgy hogy a rendeletet talán már a jövő hét folyamán ki fogják adni.

Egy tekeres másoló vászon eladó néhai Csillag Károly építőmester hagyatékában (Újpest, Jókai-utca 18.).

A NYOLCADIK NEMZETI HADI KÖLCSÖNT

JEGYEZHETNI FOLYÓ ÉVI JÚLIUS 11-ig!

Kivégezték a három szabadságtéri gyilkos bankrablót

Mindhárman bünbánattal és az ítéletbe belenyugodva haltak meg

Ma reggel 7 óra után már nagy embermeg feketéllett a gyüjtőfogház kis vascsos kapuja előtt. A szabadságtéri bandik kivégzésére várakozott a kiváncsi, egyre ővekvő publikum. Sok detektivet, rendőrztet, ügyvédet lehetett látni, de igen sokan voltak a publikumban olyanok is, akik minden kivégzést végig akarnak nézni. Ennek a szomoru aktusnak is van törzspublikuma.

Mialatt a tömeg egyre nő a kapu előtt, mialatt autótaxikon, bérautókon és zsufolt villamosokon érkezik a nézőközönség, odabent a gyüjtőfogház egyik szárnyépületének földszintjén imába merülten, sápadt arccal készült a kivégzésre a három halálraitélt bandita. Kint a fogházudvaron pedig ott állt már a hóhér, a kis udvar gyepes virágágyán ott állott három vadonatuj, frissen ácsolt bitófa.

A halálraitéltek utolsó napjaikat és utolsó éjszakáikat hozzátartozóik, védőik és papjaik között töltötték el. *Radovicsnál* késő éjszakáig ott volt édesanyja. A siralomházzá átalakitott szük kis cella vasajtaja egész éjjel nyitva volt. A nyitott ajtó előtt két szuronyos fogházőr állt. Nem vették le tekintetüket a halálraitélt *Radovicsról*, minden mozdulatát figyelniök kellett. Éjfél volt már, amikor *Radovics* összetört, kisirtszemü édesanyja eltávozott a siralomházból.

A szerencsétlen asszony fia büne miatt elvesztette házmesteri állását.

Hónapokig nyomorgott, aztán belügyminiszteri engedéllyel megváltoztatta nevét és ezen az uj néven kapott takaritónői állást. *Radovics* László mindezt jól tudta, és igyekezett vigasztalni zokogó anyját. Aztán ügyvédjéhez, dr. *Kádár* Miklóshoz fordult:

— Ügyvéd urat kérem, gondoskodjék anyám sorsáról... Az itélet, tudom, hogy igazságos volt... Tudom milyen nagy bünt követtem el... Kérjen nevemben bocsánatot áldozataim hozzátartozóitól.

Azután imába merülve, zsoltárokat énekelve töltötte az éjszakát. Reggel felé kakaót hozatott magának.

Néhány lépéssel odébb *Szepesi* várta sápadt arccal, izgalomtól remegve a reggelt. Édesapjával, egy nyugalmazott vasutassal, a kivégzés előtt pár nappal békült ki. Az apja azonban nem jött el hozzá, mert beteg, szivbajos ember.

Egy szőke, fiatal leány

kereste fel csak Szepesit: *a menyasszonya*. Szepesi már a börtönben ült, amikor törvényesen elválasztották első feleségétől, menyasszonyát azonban már nem vehette nőül, nem nősülhetett meg másodszor. Ez a fiatal leány késő délutánig volt Szepesinél, cukrászsüteményt és gyümölcsöt hozott neki.

A harmadik cellában *Tari* Nándor várta a kivégzését. *Tari* eredetileg abptista vallásu volt, két nap előtt azonban *áttért a katolikus hitre, megkeresztelkedett* s a kaolikus pap volt vele utolsó órájáig. *Tari* éjszaka arra kérte a fogházőröket: erősebb villanykörtét csavarjanak a lámpába, mert *irni akar*. Éjfélig szorgalmasan irt, befejezte feljegyzéseit, amelynek ezt a cimet adta:

Életem és megtérésem.

Ma reggel háromnegyed nyolcig ott volt Tari mellett az édesanyja és néhány hozzátartozója.

A gyüjtőfogház toronyórája pont nyolcat mutatott, amikor megérkezett a kivégzés szinhelyére dr. *Szőke* Benedek törvényszéki biró, dr. *Grottó* László királyi ügyész. Szuronyos fogházőrök négyszöge vette körül a kis udvart. Az akasztófa mellett már ott állott *Bogár* János állami itéletvégrehajtó és segédei: *Balázs* Pál és *Rácz* János. Az ügyész oda szólt a fogházőrök parancsnokának:

— Radovics Lászlót vezessék elő!

Pár pillanattal később két fogházőr és vitéz Csia Lajos református lelkész kiséretében megjelent az udvaron a szélesvállu, szőke, tagbaszakadt Radovics László. Nyugodt, kimért léptekkel haladt a balszélső bitófáig. Felolvasták előtte az itéletet, az ügyész utasitást adott. A hóhérok kezében ott volt már a kötél, összekötözték kezeit. Radovics

körül sem nézett,

közömbös tekintettel nyujtotta oda kezeit a hóhéroknak, aztán fellépett a bitófa zsámolyára és hangtalanul halt meg. A kivégzés után orvosok léptek fel a bitófához és sztetoszkóppal vizsgálták a szive reflexmozgásait. Tizennégy perccel a kivégzés után megszünt dobogni Radovics szive.

Nagy, szürke spanyolfalat huztak az akasztófa köré, aztán alig telt el egy perc, az alacsony, feketeruhás, borostásarcu Szepesi Lászlót vezették a bitófához. Miután felolvasták előtte az itéletet, Szepesi

térdreborult és ugy imádkozott.

Hanzlik István katolikus lelkész odanyujtotta neki a feszületet, *Szepesi* megcsókolta, aztán fellépett az zsámolyra.

Az orvosok tiz perc után korstatálták, hogy Szepesi szive sem dobog többé. Aztán a második akasztófa mellé is spanyolfalat huztak.

Legutoljára *Tari* Nándort vezették ki az udvarba. Elegáns sötétkék ruha volt rajta. Arca sápadt volt, de azért gyors, határozott léptekkel tette meg a néhány lépést az akaszfófáig és feszes vigyázzállásban hallgatta az itéletet. Amikor kezeit összekötötték a hóhérok. Tari beszélni kezdett, Istenről és lélekről dadogott, mig a kötél bele nem fojtotta a szót.

A kivégzés után 11 perccel konstatálták az orvosok, hogy *Tari szivmüködése is megállt*. A katolikus lelkész, aki a bitófáig kisérte, visszatért a siralomházba, a közönség: 275 ember csendesen eloszlott a gyüjtőfogház kapuja előtt.

Művészet

A ma művészetének szemináriuma

A *Magyar Mühely-Szövetség* január 30-án, csütörtökön délután 6 órakor nyitja meg müvészeti szemináriumát a Fészek Klubban. A szeminárium hét előadásból áll és azokra a tényezőkre világit rá, melyek adva vannak a mai magyar életben, mint uj müvészeti korszak alkotó erői.

A müvészet nem a müvészek magánügye, hanem a közönség és a müvészek együttes munkájának eredménye. Csak az a nép tudja megtalálni a nagy és általános válságból kivezető utat, mely a maga szellemi és anyagi életének egész területét gondos figyelemmel kiséri. Ezt az elvet tartja szem előtt a *Magyar Mühely-Szövetség*, mikor a ma müvészetének szemináriumát rendezi.

I. Elnöki megnyitót mond: *Kertész K.* Róbert müépitész, ny. államtitkár, előadó dr. *Kotsis* Iván müépitész, müegyetemi tanár: *«Mit kell tudni a mai épitőmüvészetről?»*

II. előadás február 13-án, előadó: dr. *Bierbauer* Virgil müépitész: *«A korszerü lakóház»*.

III. előadás február 27-én, előadók: *Gróf* József és *Kovács* Zsuzsanna belsőépitészek: *«A korszerü lakásberendezés»*.

IV. előadás március 12-én, előadó: *Kende* Ferenc müépitész: *«A mai üzletépités»*.

V. előadás márcuis 26-án, előadó: *Kacsz* Gyula müépitész, az Iparmüvészeti Iskola tanára: *«Mit kell tudni a közönségnek a jó butorról?»*

VI. előadás április 9-én, előadó: *Pátzay* Pál szobrászmüvész, tanár: *«A mai épitészet és a szobrászat»*.

VII. előadás április 23-án, előadó: *Aba Novák* Vilmos festőmüvész, tanár: *«A mai épitészet és a festőmüvészet»*.

A Magyar Mühely-Szövetség mindenkit szivesen lát az előadássorozaton. Belépés dijtalan.

---

x Tavasz a Földközi-tengeren. Tavasszal legszebb a Földközi-tenger. Mikor nálunk ködös, esős az idő, ott már a verőfényben csillogó habok játszanak a Norddeutscher Lloyd karcsu hajóival, melyek ezidén is megteszik szokásos tavaszi utjukat. Üdüljön a tengeren, kérjen prospektust a Norddeutscher Lloyd budapesti irodáitól! (Baross-tér 9. és Vörösmarty-tér 1.)

HOLNAP CSÜTÖRTÖKÖN VILÁGPREMIER!

ALPÁR GITTA

GRANDIÓZUS MILLIÓS FILMJE

DUBARRY

* HERMES-FILM *

ATRIUM • RADIUS • URANIA

ESTÉTŐL REGGELIG

Rassay éles kritikája a Házban a hitbizományi javaslatról. A közel kéthónapos parlamenti szünet után az uj évben tegnap délután ült össze először a képviselőház. A napirenden a mult évben megszakitott hitbizományi törvényjavaslat vitája szerepelt, amely mindjárt az első napon olyan komoly, szakszerü és nivós volt, hogy *mindvégig lekötötte a nagy számban megjelent képviselők figyelmét.* A javaslatot elsőnek *Dinnyés* Lajos kisgazdapárti képviselő birálta, aki kifogásolta a jelenlegi törvényalkotási gyakorlatot, amelyben a képviselőknek alig nyilik alkalma, hogy hozzá szólhassanak a javaslatokhoz. A hitbizományi javaslatot azért sem tartja helyesnek, mert *ez az intézmény már elavult és tulajdonképpen nem is reform, hanem egy öröklési rend szabályozása.* Már az egyke és a kivándorlás szempontjából is veszedelmesnek tartja a javaslatot és azt nem fogadja el. *Gróf Festetics* Domokos kormánypárti képviselő rövid beszéde után a képviselőház osztatlan figyelme *Rassay* Károly felszólalása felé fordult. Maga Gömbös Gyula miniszterelnök is hosszabb időre megjelent a teremben, hogy hallgassa *Rassay* kritikáját a hitbizományi javaslattal szemben. *Rassay* beszédének bevezetőjében ismertette azokat a különböző beszédeket és nyilatkozatokat, amelyek nagyrészt miniszterek és kormánypárti képviselők részéről hangzottak el és amelyek *egymással élesen szembenállnak.* Őszintén meg kell vallanom, — mondotta *Rassay* — hogy *én még nem láttam törvényjavaslatot, amelynek célja és várható hatása tekinteében olyan eltérő felfogások lennének, mint éppen a hitbizományi javaslat.*

A továbbiakban *Rassay* éles logikával szembeállitja a kormánypárt nagytekintélyü tagjainak a hitbizományok kérdésében tett nyilatkozatait és arra a konkluzióra jut, hogy *bár a választások előtt és azután is a kormánysajtóban ezt a javaslatot mint korszakalkotó, hatalmas reformot állitották a közvélemény elé, holott valójában nem is földbirtokpolitikai, hanem kizárólag öröklésjogi kérdés az egész.* A javaslat indokolása abból a falsumból indul ki, hogy a mai jogrendszer mellett a kötött birtok intézménye akadálya volna a földbirtok megoszlásának. *Rassay* hivatkozik itt az 1920-as nemzetgyülésre, amely azt a kardinális elvet állitotta fel, hogy birtokpolitikai célokra is van kényszerü kisajátitásnak helye és ezzel *ez a nemzetgyülés emelkedettségének, önzetlenségének és bölcsességének adta példáját, hogy amikor minden hatalom a kezében volt, ezzel a hatalommal ugy élt, hogy sohasem lépte tul a közérdek által megszabott határt.* A földreform- és a vagyonváltság-törvény a földbirtoknak közel harminc százalékát biztositotta földbirtokpolitikai célra. Ez a javaslat viszont *rontotta a tiszta jogi felfogást a jövőt illetően,* mert erkölcsileg mentesiti a hitbizományban visszamaradt mezőgazdasági területeket a jövő telepités szempontjából. Ilyenformán harmincötezer katasztrális hold mezőgazdasági ingatlant vett ki a javaslat a telepitési akcióból.

— Ennek az egész kérdésnek az alapja — folytatta *Rassay* — nem lehet más, mint annak a kérdésnek az eldöntése: *akarjuk-e, hogy a nagy mezőgazdasági ingatlan-komplexumok a maguk természetes gazdasági törvényszerüségében osztódjanak fel kisebb birtoktestekké, vagy meg akarjuk ezt akadályozni.* Ezt a kérdést kizárólag szociális, gazdasági, társadalmi és jogi szempontból lehet megitélni. A továbbiak során *Rassay* megállapitja, hogy a reform rendelkezéseiben *egyetlen önálló gondolat nincs,* minden benne van a polgári törvénykönyv előkészitő bizottságainak jegyzőkönyvében, a jogászegylet értekezleteiben, a szakirodalomban, vagy *Kenéz* Béla könyvében. Részletesen foglalkozik ezután Rassay a javaslat főbb rendelkezéseinek igazságtalanságaival. Nem érti, hogy az állampolgársággal kapcsolatban miért veszik annyira figyelembe a Trianon által teremtett helyzetet. *Az a szegény vasutas, aki valamely okból nem optálhatott, nyugdijáért hiába kopogtat a magyar kormány ajtaján.* Ellenben a magyar arisztokrácia egy vezető tagja, ha az összeomlás után spekulált, hogy mi rá nézve a nagyobb érték, megtartani-e a megszállott területen állampolgárságát, vagy eljönni Magyarországra optálni és városnyosnak lenni, az nem veszíti el birtokát ezen megértő törvény értelmében. Beszélt továbbá *Rassay* az apanázskérdésről, amit a családon belül fizetni kell a nagykoru, keresetképtelen családtagnak. A hitbizománynál kikötik, hogy a kiskorut kiskorusága és keresőképtelensége idején illeti meg tartásdij. Ha a hitbizományos elöd után tehetséges gyermek marad, aki tanulni akar, akkor az uj hitbizományi birtokos hivatkozhat a törvényre és nem ad pénzt a tanittatásra.

Rassay ezután beszédidejének meghosszabbitását kérte, amihez a Ház hozzájárult és áttért a paraszt-hitbizományok problémájára és kijelenti, hogy *semmi okot nem talál a hitbizományok fentartására.* Megállapitja, hogy a hitbizományi intézmény gazdasági szempontból is kifogásolható, mert a hitbizományi birtokos belterjesen nem gazdálkodik részben azért, mert nem akar, részben azért, mert nem tud és ezek a káros hatások a közép- és kis-hitbizományoknál még fokozottabban fognak érvényesülni. Egy mentsége és enyhitő körülménye van ennek a javaslatnak, az, hogy *nem fognak alakulni közép- és kis-hitbizományok,* mert ha van valami, ami a magyar nép lelkületével és gondolkodásával ellentétben áll, ezt világosan fogja mutatni az, hogy *ez az intézmény soha gyökeret a magyar gondolatvilágban nem tudott verni. Rassay* nagyhatásu beszédét Deák Ferenc szavainak idézésével fejezi be: *Én a természet rendjével és az igazsággal ellenkező, hazámra káros fidei commissumok eltörlésére szavazok és a javaslatot nem fogadom el. Rassay* éles logikáju beszéde a képviselőházra kétségtelenül nagy hatást tett. *Mezey* Lajos kormánypárti képviselő felszólalása után a Ház ugy határozott, hogy szerdán folytatja a javaslat vitáját.

* * *

Meghalt Kufstein utolsó parancsnoka. Kilencvenhároméves korában Kufsteinban meghalt *Radványi* Antal alezredes, aki résztvett a königgrätzi csatában és ő volt a hires kufsteini börtön utolsó parancsnoka.

* * *

Jogászküldöttség Varsóban. *Kuncz* Ödön egyetemi tanár vezetésével Varsóba érkezett magyar jogász- és ügyvédjelölt-küldöttség tegnap koszorut helyezett el a Névtelen Katona sirján.

A hollywoodi szépséggalériából. (Anita Louise, a Warner sztárja)

MOZIK MÜSORA:

ADMIRAL (Margit-krt 5/b. T. 537—07): **Budai cukrászda.** (Perczel Zita, Kabos.) **Könnyü lovasság.** (Rökk Marika.) **Hiradó.** (½4, ½7, ½10, vas.: ½2, ¾5, 7, ¾10.)
ANDRÁSSY (Csengery-u. és Andrássy-ut sarok. T. 26 1-73): **A fekete angyal.** (Merle Oberon, Frederic March.) **Viharmadarak.** (Wallace Beery.) (4, 7, ¾10, vas. ½2-től.) — Az első előadás mérsékelt helyárakkal.
ATRIUM PALOTA (Margit-krt 55. T. 54-0-24 és 53-0-34): **Kereszteshadjárat.** (Cecil B. de Mille mestermüve.) — (Mindennap: 3, ½6, ½8, ¾10.) Az első előadás féláru.
BODOGRÁF (József-krt 63. T. 36-7-10): **Budai cukrászda.** (Perczel Zita, Kabos.) **Könnyü lovasság.** (Rökk Marika.) (4, 7, 10, vas. ½2-től.) Az első előadás mérs. áru.
BUDAI APOLLÓ (Széna tér. T. 515—00): **Budai cukrászda.** (Perczel Zita, Somlay, Kabos.) **Karenina Anna.** (Greta Garbo.) **Hiradó.** (½4, ½7, ½10, vas.: ½2, ¾5, 7, 10.) — Vasárnap d. e. ½11-kor: **matiné.**
CAPITOL (Baross-tér 22. T. 343—37): **Elnökkisasszony.** (Muráti Lili, Jávor Pál, Gombaszögi Ella, Kabos Gyula.) **Hiradók.** (½4, ½6, ½8, ½10, vas.: ½2, ¾4, ½6, ½8, ½10.) — Az első előadás mindennap mérs. helyáru.
CASINO (Eskü-ut 1. T. 831—02): **Szeress örökké.** (Grace Moore.) (Mindennap: ¼4, ½6, ½8, ½10.) — Az első előadás mindennap félhelyárakkal.
CITY (Vilmos császár-ut 36—38. T. 11-1-40): **Napkirály és az asszonyok.** (Renate Müller, Dorothea Wieck, Ida Wüst, Michael Bohnen, Hans Stüve.) **Hiradók.** (4, 6, 8, 10, vas.: 2, 4, 6, 8, 10.) Az első előadás mindennap féláru.
CORSO (Váci-u. 9. T. 87-4-02): **Csókra születtem.** Vigjáték. (Eggerth Márta, Leo Slezák, Hans Moser.) — **Hiradók.** (Mindennap d. e.: 11, d. u.: ¼4, ½6, ½8, ½10.) A délelőtti és a hétköznapi ½4 órai előadás félhelyárakkal.
CORVIN (József-krt és Üllői-ut sarok. T. 389—88, 395—84): **Az elnökkisasszony.** (Muráti, Gombaszögi E., Kabos, Jávor.) **Hiradó.** (½4, ½6, ½8, ½10, vas.: ½2, ¼4, ½6, ½8, ½10.) Az első előad. 614 ülőhely, 30—50 filléria.
DAMJANICH (Damjanich-u. 1. T. 348—03): **A fekete angyal.** (Merle Oberon.) **Szudáni őrjárat.** (Carry Grant.) (4, ¾7, ½10, vas. ¾2 órától folyt.)
DÉCSI (Teréz-krt 28. T. 213—43, 259—52): **Az uj földesur.** (Egry Mária, Somlay Artur, Gordon Zita, Csortos Gyula, Jávor Pál, Uray Tivadar, Rózsahegyi Kálmán, Lázár Mária.) **Hiradók.** (4, 6, 8, 10, vas. és ünn.: 2, 4, 6, 8, 10.) Az első előadás mindennap félhelyárakkal.
EL DORÁDÓ (Népszinház-utca és Nagyfuvaros-u. sarok): **Budai cukrászda.** (Perczel Zita, Somlay.) **Fekete maffia.** (George O'Brien.) (4, ¾7, ¾10, vas.: ½2, ¾5, 7, ¾10.)
ELIT (Lipót-krt 16. T. 16-1-51): **Budai cukrászda.** (Perczel Zita, Somlay.) **Ki volt Jack Mortimer?** (Adolf Wohlbrück.) (4, 7, 10, vas.: ½2, ¾5, 7, 10.)
FORTUNA (Rákóczi-ut 22. T. 325—83): **A királyné huszárja.** (Berky Lili, Gózon.) **A fekete angyal.** (Merle Oberon, Frederic March.) (½5, vas. 1 órától folyt.)
FÓRUM (Kossuth Lajos utca 18. Tel.: 89-5-43 és 89-7-07): **Mazurka.** (Pola Negri, Ingeborg Theeck, Albert Schönhals.) **Hiradók.** (½4, ½6, ½8, ½10, vas.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) Az első előadás mindennap félhelyárakkal.
GLÓRIA (Thököly-ut 56. T. 44-8-00): **Budai cukrászda.** (Perczel Zita, Somlay.) **A száihős.** (Joe E. Brown.) **Hiradó.** (¾4, ¾7, ½10, vas. ½2-től folyt.) — Az első előadás mérsékelt helyárakkal.
HOMEROS (Hermina-ut 7. T. 961—78): **A fekete angyal.** (Merle Oberon, Frederic March.) **A beslia nyomában.** (George O'Brien.) (4, ¾7, ½10, vas. ½2-től folyt.) — **Az első előadás mindennap mérsékelt helyárakkal.**
JÓZSEFVÁROSI FILMPALOTA (Kálvária-tér 7. T. 346—44): **Budai cukrászda.** (Perczel Zita, Somlay.) **Könnyü lovasság.** (Rökk Marika.) (4, ¾7, ¾10, vas.: ½2, ¾5, 7, ¾10.) Az első előadás mérsékelt helyárakkal. — Vas d. e. ¼11 órakor **S. M. C. matiné.**
KAMARA (Dohány-utca és Nyár-utca sarok. T. 44-0-27): **Az uj földesur.** Magyar film. (Csortos, Somlay, Jávor, Rózsahegyi, Uray, Egry, Gordon, Lázár, Peéry, Mály, Makláry.) **Hiradó.** (4, 6, 8, 10, vas. és ünn.: 2, 4, 6, 8, 10.) Az első előadás mindennap félhelyárakkal.
METRO (Teréz-krt 60. T. 26-0-00): Második hétre prolongálva! **Broadway Melody 1936.** Az év legnagyobb zenés és táncos vigjátéka. (Eleanor Powell.) **Hiradók.** (2, 4, 6, 8, 10.) Az első előadás mindennap félhelyáru. Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Ifjusági filmmatiné.**
NYUGAT (Teréz-krt 41. T. 271—62): **Érettségi előtt.** (Heinrich Georg.) **A bestia nyomában.** (George O'Brien.) **Vidám félóra. Kaparj kurta.** (4, ¾7, ¾10, vas.: 2, ½5, ½8, 10.) Az első előadás mindennap mérs. helyáru.
ODEON (Rottenbiller-u. 37/6. T. 302—63): **Budai cukrászda.** (Perczel Zita, Kabos.) **Érettségi előtt.** (Heinrich Georg.) **Hiradó.** (½4, ½7, ½10, vas. ½2 órától folyt.) Az első előadás mérsékelt helyárakkal.
OLYMPIA (Erzsébet-krt 26. T. 42-9-47): **Budai cukrászda.** (Perczel Zita, Kabos.) **Ki volt Jack Mortimer?** (Adolf Wohlbrück.) **Hiradó.** (4, 7, 10, vas.: 2, ¾5, ½8, 10.) — Az első előadás mérsékelt helyárakkal.
OMNIA (Kölcsey-u. 2. T. 301—25): **Napkirály és az asszonyok.** (Renate Müller, Michael Bohnen.) **Hiradók.** (4, 6, 8, 10, vas.: 2, 4, 6, 8, 10.) Az első előadás félhelyáru.
ORIENT (Izabella-utca és Aradi-utca sarok. T. 150—87): **A királyné huszárja.** (Berky Lili, Gózon.) **Szerelmi négyes.** (Olga Csehova.) **Vegyes-begyes cirkusz. Hiradó.** (¾4, ½7, ¼10, vas. 1 órától folyt.) Az első mérs. áru.
OTTHON (Beniczky-u. 3. Baross-u. 87. sarkán. T. 367—96): **Budai cukrászda.** (Perczel Zita, Somlai.) **Tánc a boldogságba.** (Bársony Rózsi.) (4, ¾7, ½10, vas.: ½2, ¾5, 7, ¾10.) Az első előadás mérsékelt helyárakkal.
PALACE (Erzsébet-krt 8. T. 365—23): **Pokol a földön.** (Claire Trevor, Spencer Tracy.) **Hiradók.** (4, 6, 8, 10, vas.: 2, 4, 6, 8, 10.) Az első előadás mindennap féláru.
PÁTRIA (Népszinház-u. 13. T. 456—73): **Budai cukrászda.** (Perczel Zita, Somlay.) **Könnyü lovasság.** (Rökk Marika.) (4, 7, 10, vas.: ½2, ¾5, 7, 10.) — Vasárnap délelőtt 10 és ½12 órakor: **matiné.**
PHÖNIX (Rákóczi-ut 68. T. 37-9-10): **Budai cukrászda.** (Perczel Zita, Somlay.) **Megtagadott asszony.** (Silvia Sidney.) **Hiradó.** (4, ¾7, ½10, vas.: 2, ½5, 7, ¾10.) Az első előadás 30—60 fillér.
RÁDAY (Ráday-u. 32. T. 876—65): **Fekete angyal.** (Merle Oberon.) **Kacagó szemek.** (Shirley Temple.) **Hiradó.** (4-től, vas. ½2-től folyt.) Az első előadás mérs. áru.
RÁDIUS (Nagymező utca 22—24. Tel.: 22-0-98 és 29-2-50): **Hiuság vására.** (Mamoulian és Miriam Hopkins végig szines filmje.) **Napsugárgyár. Hiradó.** (4, 6, 8, 10, vas.: 2, 4, 6, 8, 10.) Az első előadás mindennap félhelyárakkal. — Prolongálva!
REX (István-ut 39. T. 321—75): **Budai cukrászda.** (Perczel Zita, Kabos.) **A fekete angyal.** (Merle Oberon, Frederic March.) (½4, ½7, ½10, vas.: ½2, ¾5, 7, ¾10.) Vasárnap délelőtt ½11 órakor: **filmmatiné.**
RIALTO (Rákóczi-ut 70. T. 394—97): **Könnyü lovasság.** (Rökk Marika.) **Ki volt Jack Mortimer?** (¼4, ½7, ½10, vas.: ½2, ¾5, 7, ¾10.) Vasárnap d. e. ½11-kor: **matiné.**
ROXY (Rákóczi-ut 82. T. 438—24): **A királyné huszárja.** (Berky Lili, Gózon, Perényi, Vaszary.) **Fekete angyal.** (Merle Oberon, Herbert Marchall.) **Hiradó.** (3-tól, vas. ½2-től.) Az első előadás mérsékelt helyárakkal.
ROYAL APOLLÓ (Erzsébet-krt 45—47. T. 419—02, 429—46): **Keresztes hadjárat.** Cecil B. de Mille grandiózus alkotása. (Loretta Young, Henry Vilcoxon, C. Aubrey Smith, John Keith.) **Hiradó.** (Mindennap: ¼4, ½6, ¾8, 10.) Az első előadás mindennap félhelyárakkal.
SIMPLON (Horthy Miklós-ut 74. T. 69-1-89): **Elnökkisasszony.** (Jávor, Kabos, Muráti, Gombaszögi.) **Grandiózus kisérőmüsor.** (½4, ½6, ½8, ¾10, vasárnap: ½2, ¼4, ½6, ½8, ¾10.)
STUDIÓ (Akácfa-u. 4, Nemzeti Szinháznál. T. 40-8-40): **Szentiványéji álom.** (Mindkét rész együtt.) Rendezte: Max Reinhardt. (4, 7, 10, vas. ½2, ¾5, 7, ¾10.) — Az első előadás félhelyárakkal.
SAVOY (Kálvin-tér, Üllői-ut 2. T. 46-0-40): **Budai cukrászda.** (Perczel Zita, Somlay.) **Könnyü lovasság.** (Rökk Marika.) (¼4, ½7, ½10, vas.: ½2, ¾5, 7, ¾10.) Vasárnap d. e. 10 és ½12-kor: **matiné.** Oszkár bácsi mesél.
TIVOLI (Nagymező-u 8. T. 230—49): **Budai cukrászda.** (Perczel Zita, Somlay.) **Könnyü lovasság.** (Rökk Marika.) **Hiradó.** (½4, ½7, ½10, vas.: ½2, ¾5, 7, ½10 folyt.) — Az első előadás mérsékelt helyárakkal.
TURÁN (Mozsár-u. és Nagymező-u. sarok. T. 264—20): **Budai cukrászda.** (Perczel Zita, Somlay.) **Könnyü lovasság.** (Rökk Marika.) **Hiradó.** (4, 7, 10, vas.: ¾2, ½5, ¼8 és 10 órakor.)
URÁNIA (Rákóczi-ut 21. T. 460—45): **A nagymama.** (Cs. Aczél Ilona, Rózsahegyi, Pethes, Szörényi Éva.) — **Kisérő müsor.** (½4, ½6, ¾8, ¾10, vas.: ½2, ¼4, ½6, ¾8, ¾10.) Az első előadás féláru. — Prolongálva!

Ismeretlen öngyilkos halálugrása egy üllői uti házban

Ma délelőtt tiz óra tájban az Üllői-ut 124/b. számu házban a házfelügyelő megdöbbenve látta, hogy

egy ismeretlen férfi a negyedik emeletről hirtelen az udvarra veti magát.

Rémülten telefonált a metőknek és a közeli rendőrért szaladt. A mentőknek már nem akadt dolguk, mert a jól öltözött 45—50 éves férfi *szörnyethalt.* Rendőri bizottság szállt ki. A halottnál

semmiféle személyazonossági igazolványt nem találtak

és a ruházatában még monogram sem volt. A rendőrség meginditotta a nyomozást az öngyilkos kilétének megállapitására.

x **Nem vásári ár, és nem vásári áru,** hanem *propaganda a Prince of Wales* (Muzeum-körut 21) 1.— pengős gyürhetetlen *nyakkendője és sálja.*

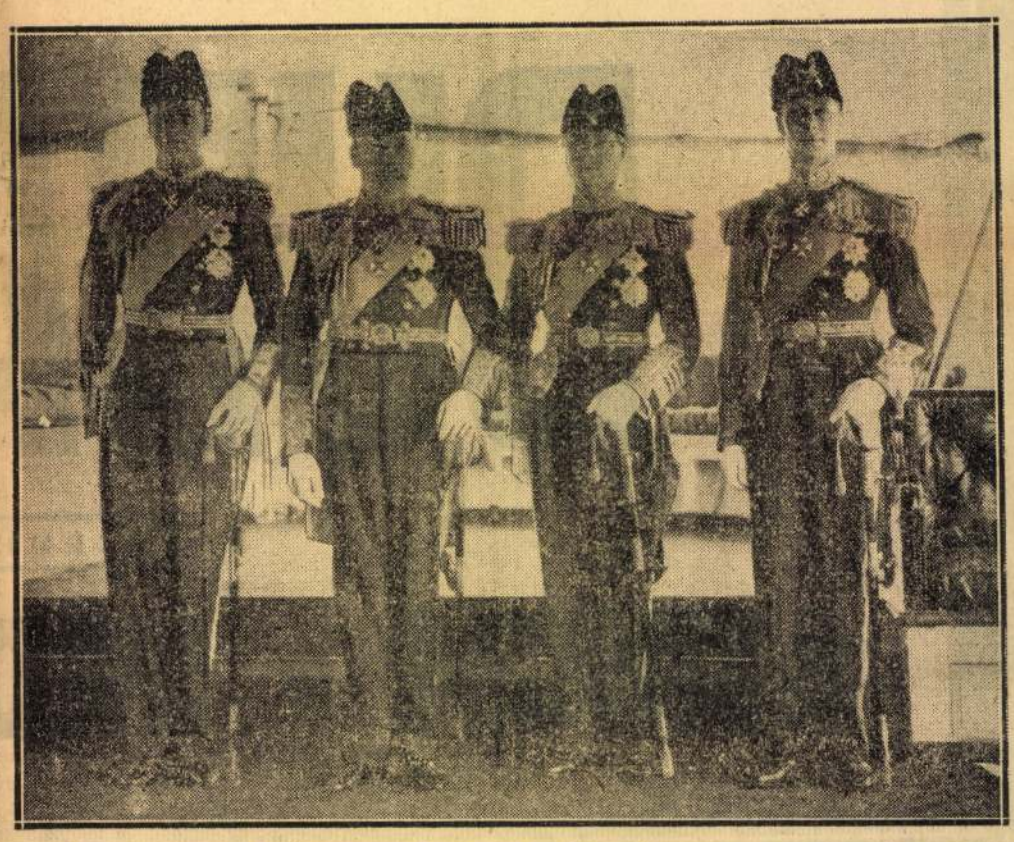

Az utolsó családi fénykép. A legutóbbi jubiláris ünnepségeken készült ez a fotográfia, amely V. Györgyöt fiaival ábrázolja. Balján a walesi herceg, aki ma VIII. Edward néven Anglia királya, mellette a yorki herceg, a mai angol trónörökös

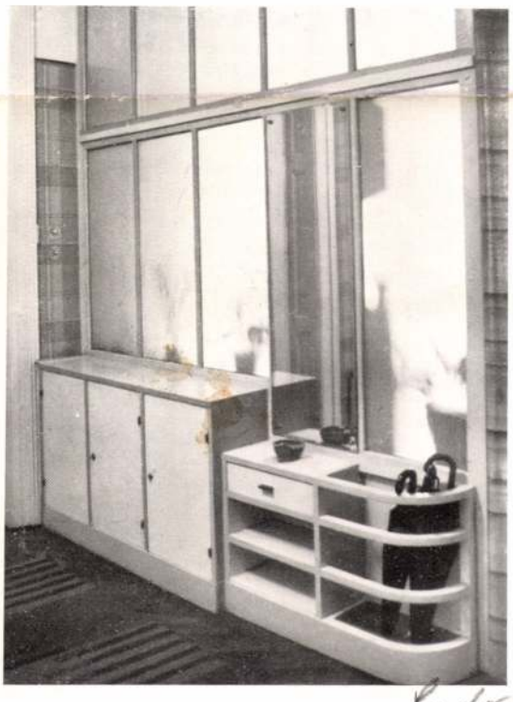

Fent: Lakószoba. Lent balra: Hall részlete. Jobbra: Előszoba és hall válaszfala. Tervezték Faragó és Gróf.
Oben: Wohnzimmer. Unten links: Detail einer Halle. Rechts: Scheidewand zwischen Vorzimmer und Halle.
Entworfen von Faragó und Gróf. — Above: Sitting room. Below to the left: Detail of hall. To the right:
Partition wall between anteroom and hall. Designed by Faragó and Gróf.

Fent: Szerkesztő szobája. Lent: Lakószoba sarka. Tervezték Faragó és Gróf. — Oben: Zimmer des Redakteurs. Unten: Wohnzimmerecke. Entworfen von Faragó und Gróf. — Above: Editor's room. Below: Corner of sitting room. Designed by Faragó and Gróf.

A Hamburg-Amerika Linie és a Norddeutscher Lloyd Hajóstársaság budapesti irodája. Tervezték Faragó és Gróf. — Budapester Bureau der Hamburg-Amerika Linie und der „Norddeutscher Lloyd Schiffahrtsgesellschaft". Entworfen von Faragó und Gróf. — Budapest Office of the Hamburg America Line and of the Norddeutscher Lloyd Navigation Company. Designed by Faragó and Gróf.

MAGYAR IPARMUVESZET
1936. 120-22. l.
képek

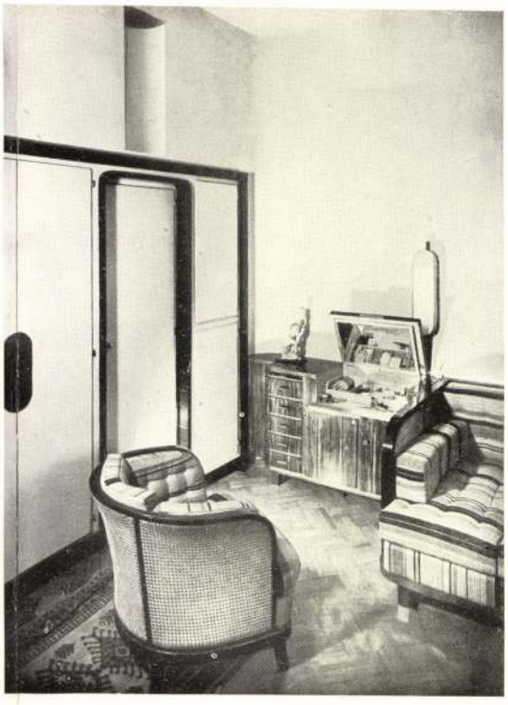

Kaesz Gyula lakásberendezési tervei. Fent balra: Hall részlete. Jobbra: Kombinált szoba részlete. Lent: Úriszoba. — Wohnungeinrichtungs-Entwürfe von J. Kaesz. Oben links: Detail einer Halle. Rechts: Detail eines kombinierten Zimmers. Unten: Herrenzimmer. — Designs of room-furnishing by Gyula Kaesz. Above to the left: Detail of hall. To the right: Detail of combined room. Below: Lounge.

akiknek mindegyike a teremtőnek eredetileg tiszta és hibamentesen nyomtatott lapjához hasonlít. Szavak, amelyek mellett hiányzik a szóköz *(a spácium)*, a megfontolatlan, elhamarkodott cselekedeteket jelképezik. A szavak közötti túlnagy közök úgy tűnnek, mint a prédikációk előtti szünetek, amelyekben a szónok előbb gondolkozik azon, hogy miről beszéljen tovább. *Gondolatjelt* a legtöbb szerző akkor ír, amikor már nincsen gondolata. A közönséges ember ebben az esetben söröspoharat tesz maga elé gondolatjel gyanánt. Ha a szedő azon a helyen, ahol *bekezdésnek* (behúzásnek) kellene lennie, ilyet nem csinál, biztosan nem érdemel ezért nagyobb gáncsot, mint azok az emberek, akik nem feküsznek le idejekorán, és késő reggeli órákig alusznak. Ha a szedő azonban több bekezdést csinál, hogy minél gyorsabban készüljön el soraival és oldalaival, akkor egy kalap alá vonható a lusta, tunya emberekkel, akik hol ebbe, hol abba kezdenek bele, csupán azért, hogy az órák és napok múljanak. Ha egyik-másik szóban *hamis betű* fordul elő, amely annak egészen más értelmet ád, akkor az emlékeztet bennünket annak az embernek a tettetésére, akinek minden pillantása, minden arckifejezése, minden illedelme hamis betűnek fogható fel. Olykor-olykor egy nagyobb betűfajból való betű is belecsempésződik a szedésbe; ez a nagyzási hóbortnak és előkelősködésnek emberi hibáját juttatja eszünkbe. Igen sok sajtóhiba — mint már említettük — a rosszul és érthetetlenül írott *kézirat* miatt keletkezik; azonban hogyan váljanak derék emberekké a gyermekek, ha az öregek, akik mindenben zsinórmértékül kellene hogy szolgáljanak, rossz példával járnak elől? A nyomónak voltaképpeni sajtóhibái és botlásai az életre is alkalmazhatók és ezért megbocsáthatóknak kellene lenniök. Amikor e sorok írója egyszer a nyomót felelősségre vonta ezekkel a szavakkal: „Miért nyomtat olyan halványan, hiszen alig lehet olvasni!", a nyomó a következő választ adta: „A halvány a divatos szín és az emberek ólomszínű arcáról szintén nem olvasható le, vajjon nem betegek-e szellemileg vagy testileg." Ha ellenben a nyomó túlfeketén nyomtat, úgyhogy minden ív tele van elmaszatolódott és túlfestékezett betűkkel, akkor azokra a színészekre és komédiásokra kell gondolnunk, akik természetadta külsejüket pirosítóval rontják el, azonkívül a pomádé és puder is eszünkbe jut ilyenkor. A pálinkaivónak a vörös orra is ilyen maszat. Más az, amikor a megrendelő kifejezetten óhajtja, hogy a nyomás kormos és olvashatatlan legyen, hogy az emberek egy szót se tudjanak kihozni belőle (ez az eset valóban megtörtént). Ilyenkor mindig a csalások és ámítások emberi sajtóhibái jutnak eszünkbe. A nyomónak hanyagsága az, ha a *papirosnak a ráncait és redőit* nem símítja ki kellőképen. Azonban a papiros ráncai sem visszataszítóbbak, mint a fiatal emberek homlokán levő ráncok. A nyomásnak *megkétszereződése vagy maszatolódása* (smiccelődése) arra a kétkulacsos emberre emlékeztet, aki szembenállva valakivel, a leghízelgőbb bókokat mondja, a háta mögött pedig a legdurvább gorombaságokkal illeti. A sajtóhibák általában abban is rokonságban vannak az emberi fogyatékosságokkal, és azért is van ezekkel közös sorsuk, mert mindketten a társas szórakozás tárgyát alkotják, a csúfolódóknak és szitkolódóknak tápot adnak, még pedig éppen azok az emberek, akik legkevésbé mentesek a hibáktól, szokják a legridegebben és legkeményebben megszólni őket. (Szellemes, mókaszerető, vérbeli nyomdászészjárású ember lehetett, aki ezt a tűnődést annak idején írta. Sajnos, a nevét nem írta alá cikkének. *A ford.)*

Az „Egyetemi nyomda történeté"-hez

Az Egyetemi Nyomda jubiláris kiadásában megjelent díszmunka 61—64. oldalán Träger Andrásról, mint az Egyetemi Nyomda igazgatójáról van szó. Aki közelebbről ismerte őt, leszögezheti, hogy kevés oly széleslátókörű és művelt ember volt az ő idejében, mint az öreg úr, igaz, hogy némileg idegen kiejtéssel beszélt magyarul, de egészen hibátlanul írt. Fiatal korában állandóan külföldön tartózkodott és így nem csodálható, hogy aki franciául, németül, angolul tökéletesen beszélt és levelezett, annak a magyar nyelvi kiejtésébe kis idegenszerűség csúszott be és néha belekeveredtek idegen szavak is.

Ezt le kell szögeznünk, nehogy az utókorra az Egyetemi Nyomdával kapcsolatban olyan adat kerüljön forgalomba, amely nem állja meg teljes egészében a helyét. Tudnivaló, hogy Träger, aki Hornyánszkyval együtt bírta a Träger-Hornyánszky nyomdát, miniszteri meghívásra — csupán hazafias érzéstől vezetve — vállalta az Egyetemi Nyomda igazgatását, amely reá nézve még anyagi áldozatot is jelentett. Nem élt ő tehát „idegenként a magyar kultúrvilágban" és a magyar nyelv tudásával is rendelkezett. Träger igazgató fia a honvédelmi minisztériumba került, unokaöccse, dr. Holl Jenő vasútigazgató Sopronba. Träger emlékezete méltó arra, hogy téves megvilágításba ne kerüljön az utókor előtt.

Az Albus szappangyárak plakátpályázata

Egy teljesen újszerű reklámötlet, mely egy szűkebbkörű pályázatra beérkező plakátterveket egy nagy plakáton gondolja elhelyezni és ezáltal a közönség legszélesebb rétegeinek adja meg a szavazás lehetőségét, megértő fogadtatásra talált az Albus szappangyárak modern reklámhoz kiválóan értő igazgatójánál, Szegő Béla úrnál.

És ami különben nálunk Magyarországon a legritkább eset, rövidesen keresztülvitelre is került az ötlet.

A meghívott művészek teljesen szabadon választhatták a plakát témáját, azzal a megkötéssel, hogy mindegyiken eredeti színben szerepelnie kellett az Albus szappangyár új, Kner Albert által tervezett zöldszínű dobozának. A

szöveg az összes plakáton egyforma volt és eme két fix pont közé kellett a művészeknek a plakátot megalkotni.

A kivitelre került pályázati plakátok tervezői Abonyi Zoltán, Bortnyik Sándor, Csabai Ekes Lajos, Gróf József, Kaesz Gyula, Kassák Lajos, Kner Albert, Kolozsváry Sándor, Máday Grete, Nemes Erich, Schwarcz István, Tábor János (2) és Végh Gusztáv.

A plakát sokszorosítását a Piatnik Nándor és Fiai Rt litográfiája végezte, Korbélyi Károly nyomdai művezető kiváló szaktudású vezetése mellett.

A pályázati plakátokat a „Magyar Grafika" mellékletéül is felajánlotta az Albus szappangyárak nobilis igazgatója és így módunkban áll olvasóinknak első számunkban egy különleges mellékletsorozattal szolgálni.

Nyomtatás

A mélynyomásnál gyakran tapasztalt kellemetlenségeknek, mint: fátyol, légbuborék stb. az a körülmény volt az okozója, hogy az átvitel folyamán a pigmentpapiros részben a levegő melegségétől, de főképpen a világítólámpák hőhatásától nem volt megvédhető s így a krómzselatinréteg összetételében változott meg.

Ennek megakadályozása céljából *vízhűtéssel* védjük a másolókeretbe zárt pigmentpapirost a hőhatásoktól és az eddigi tapasztalatok is szép eredményekről számolnak be.

A nyomógépnek revízióval, egyengetéssel és kizárással való feltartása munkaközben, illetve eredeti hivatásától, a *nyomástól* való elvonása, egyike a legköltségesebb kiadásoknak, miután ezalatt a gép kihasználatlanul áll, de a személyzet egy része sem tud produktív munkát végezni. Habár az első szempillantásra nem is látszik oly horribilis tételnek, de ha *az effektív* veszteségeket kalkulálják egy év alatt, úgy bizony nagyon is gondolkodásra kényszerít, különösen, ha mingyárt több gépről van szó.

A *forma bezárása* egyike azon munkálatoknak, amelyek minálunk még majdnem kizárólag a nyomógépben végeztetnek el, s így azt eredeti hivatásának teljesítésétől elvonják.

Pedig hát nem sok költséggel el tudnók érni azt, hogy a formát gépen kívül zárjuk be és már így bezárva lőjük a gépbe.

Mire is van itt szükség?

Minden nyomógépnek legyen egy *záróasztala,* vagy ha helyszűke miatt ez nem volna megvalósítható, úgy több gép esetében 1—2 darab csakis arra a célra álljon rendelkezésre, hogy a formákat, mialatt a gép még szalad, az erre beosztott személyzet *előre* bezárja, és amikor a gép végzett az első formával, ezen előkészített formát rögtön beemelheti. Ilymódon több gép részére lehet a formát előre bezárni és egy regálba elhelyezni addig, amíg sor kerül a nyomásra.

A *revízió* előkészítése már kissé nehezebb, de az is lehetséges, ha több nyomógép esetén *egy* gépet csakis arra akarunk felhasználni, hogy ebben a próbalevonatot és a revíziót az előre bezárt formákkal megcsináljuk.

Ezen előkészítő munkálatokhoz csatlakozik még az egyengetés, amelynek megrövidítését a különböző és más alkalommal ismertetett mechanikai egyengetések elősegítik.

Szép újévi ajándékban részesített bennünket naptár helyett a *Hartmann Testvérek* vegyi festékgyár Halle-Ammendorfból. Gyönyörű háromszínnyomtatásos faliképet küldött be, amely a gyár festékeivel offseteljárással készült. A kép Prof. Adam Kunz festőművész „Csendélet" című színgazdag festményének reprodukciója és csodálatos hűséggel adja vissza az eredetinek minden árnyalatát. Ez az offsetnyomtatvány a jó festéknek, a kiváló emberi munkának és a kitűnő gépnek, e három tényező szerencsés összetalálkozásának közös produktuma. Ezzel a művel, mely a gyár házinyomdájában, a cég Concentra-festékével nyomtattatott, sokat vitatott technikai problémát oldott meg a Hartmann cég. Ezenkívül mellékelve megkaptuk a „Madonna di cardellino" című és a „Mákvirágcsokor" négyszínű könyvnyomdai úton előállított kisebb képeket. Az előbbi karácsonyi számunkhoz volt mellékelve.

Hírek

A Grafikus Művezetők Egyesülete tanulmányi kirándulást rendezett február 24-én az Egyetemi Nyomda múzeumkörúti telepére a *Matrisan* matricatisztítógép működésben való megtekintésére. Oldalain betűfémmel, piszokkal telirakódott szedőgépmatricákból sorokat szedtek s azok Linotype-szedőgépen kiöntettek, hogy a matricák rosszaságáról és piszkos betűiről lenyomatban meggyőződhessünk. Majd ezeket a matricákat előbb az egyik, azután a másik oldalon a *Matrisan*-gépen egyenkint megtisztították, hogy a Linotypen újra sorokká szedjék és kiöntsék, s így az újonnan öntött sorokat lenyomtatva megállapítható legyen a tisztítás előtti és tisztítás utáni lenyomatok közötti különbség. A különbség valóban meglepő. Míg a tisztítás előtti levonat sorai piszkosak a sok ólomszilánk lenyomatától, adig a tisztítás utáni lenyomat kifogástalanul tiszta betűképet mutat. A tanulmányi kirándulás résztvevőinek egyöntetű megállapítása, hogy az egész tisztítási eljárás igen egyszerű, teljesen célravezető és meglepően gyors. Pár óra alatt egy magazin teljes matricáit is meg lehet általa javítani.

A Neues Wiener Journal a kéziszedésről átment a gépszedésre! Arról értesítenek bennünket, hogy a „Neues Wiener Journal", amelyet eddig kizáróan kéziszedéssel állítottak elő, elhagyja a kéziszedést és áttér a modern gépszedésre. Az összes szedőgépfajták és gyártmányok beható vizsgálata után a nevezett lap arra határozta el magát, hogy a jól bevált és a legjobban ismert *Linotype*-szedőgépet részesíti előnyben és újonnan berendezett szedőgépüzeme részére 16 Linotypet rendelt meg a Gutenberg-Ház Geel Testvérek vezérképviseleténél, Wienben.

— **Kormányzói kegyelmet kapott Szombathely volt vörös rendőrparancsnoka.** *Szombathelyről* jelentik: A kommün kitörése után *Fodor* Antal városi rendőrkapitány a szombathelyi vörös rendőrség parancsnoka lett. A proletárdiktatúra bukása után *többszáz bűncselekménnyel vádolta meg a szombathelyi ügyészség*, amelyek között több ellenforradalmi megmozdulásnak a leverése is szerepelt. Fodort akkoriban elfogták, de mivel beteg volt, megengedték neki, hogy rendőri fedezet mellett lakásán gyógykezeltethesse magát. Egyik éjjel azonban Fodornak sikerült *megszöknie*, Prágába került, ahol a *Prágai Magyar Hirlap*-nak lett az igazgatója.

Éveken át *Fodor* többször kegyelemért folyamodott a kormányzóhoz. Az igazságügyminiszter előterjesztésére *a kormányzó most kegyelmet adott Fodornak, arra való tekintettel, hogy hosszú távolléte alatt magyar szellemben működött.*

Egy hét Budapest életéből

Az 1934 március 11-től
1934 március 17-ig terjedő héten

1. Születések száma 337 (307)
2. Halálozások száma . . . 290 (327)
3. Öngyilkos lett 15 (9)
4. Házasságkötések száma . 172 (166)

(Zárójelben a multheti adatok)

— **Magyar művészek sikere angol lapokban.** Egyre gyakrabban foglalkoznak az *angol művészeti folyóiratok a magyar művészek és iparművészek munkájával.* A nagy angol lapoknak ez az elismerése azt bizonyítja, hogy a magyar építészet, grafika, iparművészet *világviszonylatban is milyen előkelő helyet foglal el.* Kezünkbe került néhány szép angol folyóirat, köztük a *Studio* idei iparművészeti évkönyve, a »*Decorative Art*«. Ez az évkönyv, amely külföldiekkel aránylag ritkán és kis terjedelemben foglalkozik, a következő magyar építészek, festők és iparművészek munkáit méltatja: *Molnár* Farkas, *Kaesz* Gyula, *Fraenkel* György, *Gróf* József, *Boultun* János, *Kovács* Zsuzsa, *Szabó* Éva és *Pekáry* István. Mindegyik művész munkáiból *reprodukciókat is közöl a lap.* Egy másik iparművészeti folyóirat, a »*Commercial Art and Industry*« februári és márciusi számaiban foglalkozik magyar iparművészekkel: *K. Lukáts* Katóval és *Nemes* Erich-hel, akiktől *ugyancsak sok reprodukciót közöl.* A magyar iparművészek külföldi ismertetésében nagy része van a Studio budapesti levelezőjének, *Rosner* Károlynak, aki lelkes propagandamunkát fejt ki érdekükben és műveiket az angol folyóiratokban rendszeresen ismerteti.

meghódítani

és megtartani: ez a szíve vágya minden nőnek. A hódításhoz szépség, egészség, erő kell. Ezt a hármat biztosítja minden nő számára az Ovomaltine.

Az Ovomaltine nem hizlal, hanem az izmokat erősíti, az idegeket pedig beágyazza abba a táplálótalajba, amely azok ellenállóképességét fokozza.

Az Ovomaltine nem a hájat gyarapítja, de teltté teszi az idomokat.

A dolgozó, a sportoló, az intelligens nő higiénikus reggelije és uzsonnája Ovomaltine.

AZ ISMERETLEN (PÉNZ)KÖLTŐ ÚJ UTALVÁNYT TÖLT KI

(Radó György rajza Az Est karikatúraversenyére)

A rejtélyes pénzküldemények ügye a valutaügyészségen

— Az Est tudósítójától —

A titokzatos pénzküldemények ügye *végre megoldódott.* A rendőri nyomozás során megállapították, hogy *a környező államokból egyesek pénzt »utaltak át« Magyarországra megbízottjuk útján.* A megbízott találta meg bizonyára *Huszti* Ibolya elveszett retiküljét és így használta fel az ő nevét a postautalványokon.

A rendőri nyomozás már be is fejeződött. Ma délelőtt *Laczfy* Richard rendőrkapitány, aki a főkapitányságon az ügy referense volt, *az aktákat átküldte a valutaügyészségre*, dr. *Kotsis* ügyészségi alelnökhöz. *Most már a valutaügyészség dolgozik tovább az ügyben.*

Azok ellen, akik ilyen pénzeket kaptak, *nem indul eljárás*, mert tulajdonképpen csak azokat lehetne megbüntetni, akik a környező államokból *az átutalások felett diszponáltak.*

— **A nagykanizsai polgármester jubileuma.** *Nagykanizsáról* jelentik: Tegnap este a nagykanizsai dalárdák, leventezenekarok felvonultak és szerenádot adtak a jubiláló *Krátky* István polgármester tiszteletére. Ma délután 5 órakor a városházán *díszközgyűlés* lesz. Vasárnap délelőtt az összes szervezetek, hatóságok és egyesületek tisztelegnek a polgármester előtt.

— **Elgázolt a megvadult ló egy biciklistát.** Tegnap délután a *Fehérvári* út 86. szám alatt levő kovácsműhelyben lovakat patkoltak. Az egyik ló megvadult, kifutott az utcára és fellökte *Fekete* József 24 éves napszámost, aki kerékpárján haladt. *A ló elesett és maga alá temette Feketét*, akit a mentők súlyos belső sérülésekkel a *Szent István* kórházba vittek.

— **Csökkentik a munkaidőt és emelik a béreket az amerikai autógyárak.** *Detroitból* jelentik: Az autóiparban kitört konfliktus elsimítása céljából a detroiti autógyárak pénteken kihirdették, hogy a munkaidőt csökkentik és a béreket emelik. *A General Motors már péntektől kezdve bevezette a heti 36 órás munkaidőt, a béreket pedig meghagyta a 40 órás munkahét színvonalán, úgyhogy a fizetésjavítás tekintélyes.* A General Motors ezeket a munkafeltételeket nemcsak detroiti gyártelepein léptette életbe, hanem valamennyi üzemében és műhelyében, amelyek az Egyesült Államok husz városában vannak elszórva. Be kell várni, hogy milyen eredménye lesz a General Motors engedékenységének, mert a most folyó küzdelem nem a béremelésért és a munkaidő csökkentéséért tört ki, hanem azért, hogy a munkaadók ismerjék el a szakszervezetek szövetségét.

Az osztálysorsjátékon

résztvevők nagy része talán sohasem volt olyan nehéz helyzetben, mint amilyenbe az utóbbi időben jutottak. A kereseti lehetőségek minden társadalmi osztályban általában csökkentek, napról-napra több a munka- és keresetnélküli ember. De ilyen nehéz időkben is **10—20 fillér terhet elbír naponta,** aki céltudatos és okos és hoz egy kis áldozatot, vesz egy osztálysorsjegyet, miáltal megszerzi a reménységet, amely buzdít, serkent egy **jobb jövő és boldogulás felé.**

Hinni, bízni, remélni, az a fő!

Mindenkinek és mindenegyes sorsjegynek egyenlő a nyerési esélye!

Ne legyen tehát sötétenlátó, ingadozó és kételkedő, hanem türelmes, bizakodó és reményteljes!

Bízzék a jövőben, a szerencse forgandóságában és vegyen vagy rendeljen egy osztálysorsjegyet.

Mindenkit érhet szerencse!

Miért **ne Önt is!** Nemcsak nálunk, hanem egész Európában alig van ember, akinek ne volna sorsjegye.

A sorsjegyek hivatalos ára:
egész 24 P, fél 12 P, negyed 6 P, nyolcad 3 P
az összes főárusítóknál.

A húzások április 14-én kezdődnek

Nagy személyi változások a MÁV igazgatóságában

Markos Olivér, volt táblabíró a jogügyi osztály vezetője

— Az Est tudósítójától —

Az államvasutaknál érdekes személyi változásokról döntött tegnap *Fabinyi* Tihamér kereskedelemügyi miniszter.

A MÁV jogügyi osztályának élére meghívták dr. Markos Olivér ítélőtáblai bírót,

aki hosszú ideig ügyvédi gyakorlatot is folytatott. *A pénzügyi osztály vezetője, Seidl* Amrél távozik helyéről,

utóda: Raiz Károly, a MFTR igazgatója

lesz. *Veress* Gábor igazgató a kereskedelmi főosztályt fogja vezetni, míg a forgalmi osztály élére a kereskedelmi minisztériumból *Bánhegyi* Tibor *miniszteri osztálytanácsos kerül.* A MÁV szegedi üzletigazgatója, *Gyenes* Imre visszajön Budapestre és *helyettese lesz a gépészeti osztály főnökének, Lahner Kornél helyettes elnöknek.* Távozik helyéről továbbá *a debreceni és pécsi üzletigazgató is.*

FORUM ÁRUHÁZ (Holzer ház)

meghívja Önt

március hó 26-án d. e. 11 órakor
a IV., Kossuth Lajos u. 9. sz. alatti

áruházának ünnepélyes megnyitására

Győződjön meg mielőbb
meglepő jó minőségű áruink
rendkívül olcsó áráról

Olcsó húsvéti megnyitó vásár

A PÁRIZSI NAGY KÉMKEDÉSI BOTRÁNY LETARTÓZTATOTT FŐSZEREPLŐI. Balról jobbra: *Aubry* mérnök és *felesége*, Vatroslav *Reich* és *Dumoulin ezredes*

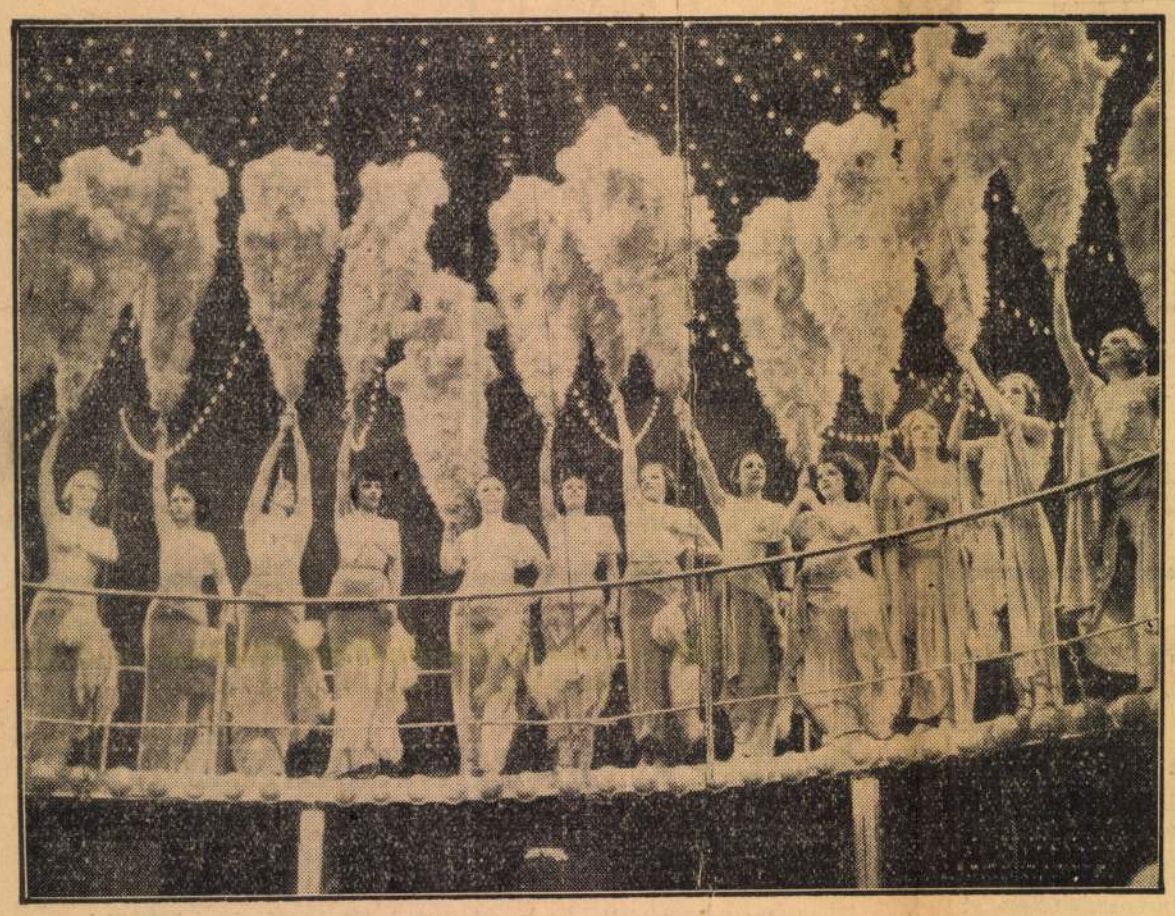

»A KIS FEHÉR ÁGYAK BÁLJÁN«, Párizs legnagyobb *jótékonysági* bálján a *Folies Bergère táncosnői* áttáncolnak az aranyhidon

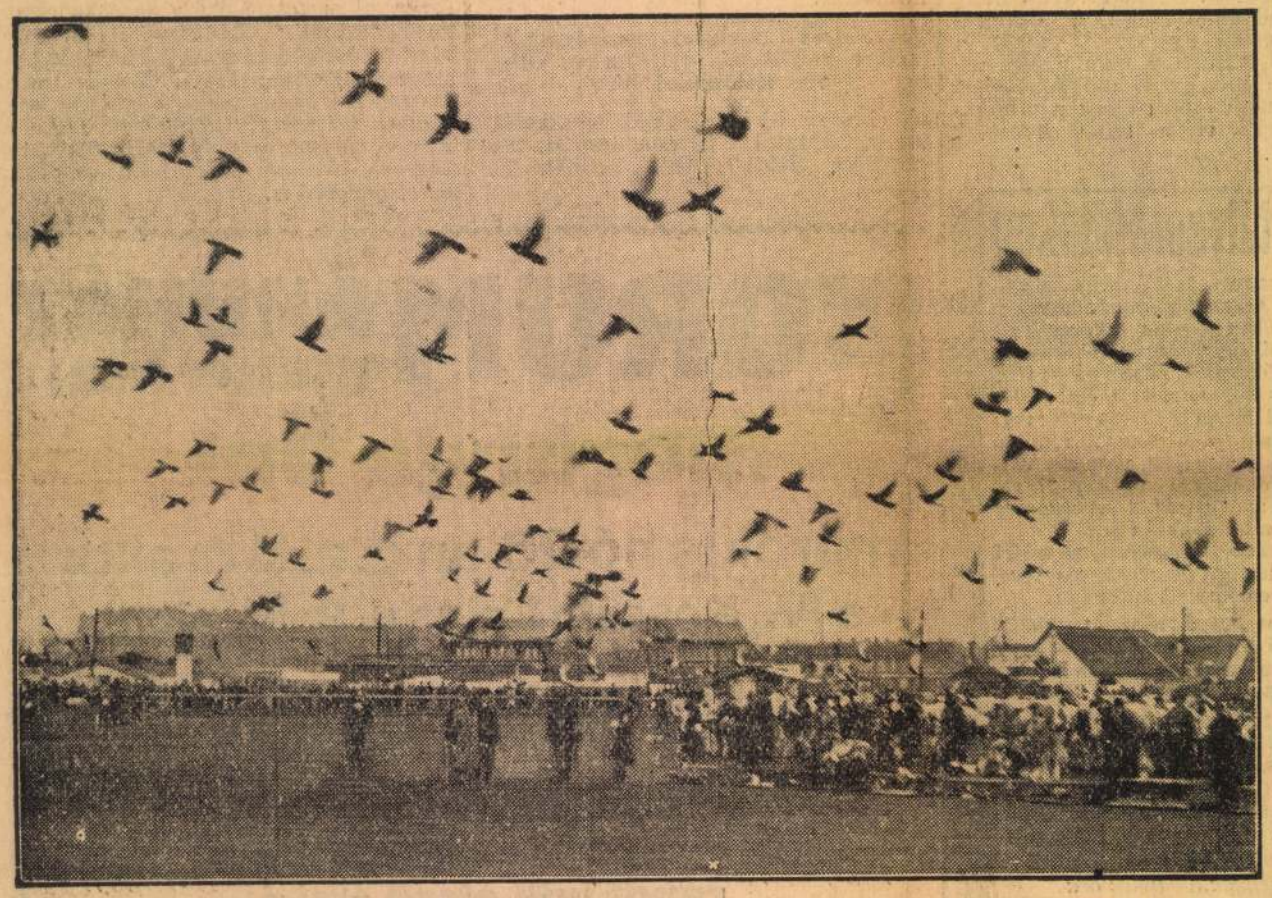

FOTORIPORT A TENYÉSZÁLLATVÁSÁR MEGNYITÓJÁRÓL: *felrepül az ötszáz postagalamb.* Jobboldalt: »*dolgozik*« a bábolnai lovaszenekar dobosa. Lent: *két husvéti barika* vevőre vár

MAGYAR IPARMŰVÉSZET.

Társulatunk folyóirata a lefolyt évben zárta le a XXIX. évfolyamát. Szorult anyagi helyzetünk miatt — sajnos — még nem szaporíthattuk füzeteink számát s ezért a lefolyt évben is csak négy füzetet adhattunk ki. De ha terjedelemben még nem, de tartalmának és pedig úgy a szövegrésznek, mint pedig művészi illusztrációinak színvonala már elérte a békebeli évfolyamokét. Reméljük, hogy a folyó év ismét haladást fog jelenteni a háború előtti állapotok felé. Erősen akarjuk Társulatunk büszkeségét és leghatásosabb propagáló eszközét fenntartani és fejleszteni, hogy mennél eredményesebben teljesíthesse fontos hivatását.

TAGDÍJEMELÉS.

Alapszabályaink szerint a választmány Társulatunk rendes tagjainak évi tagsági díját a békebeli összegre, azaz 20 aranykoronára emelheti, Ámde az általános pangás és pénztelenség miatt nem kockáztathattuk meg a tavalyi 12 pengőről a nagy ugrást a háborúelőtti tagsági díj összegéig. Alapos megfontolás után a lépésről-lépésre való tagdíjemelés mellett döntöttünk, úgy, hogy a f. évi rendes tagsági díjat 15 pengőre, azaz csak három pengővel emeltük. A gazdasági helyzet javulásával kénytelenek leszünk a tagsági díjat fokozatosan emelni, mert enélkül nem fejleszthetjük folyóiratunkat és nem teljesíthetjük közérdekű feladatainkat oly mértékben, mint akarnók.

TÁRSULATI TAGOK.

Folyó évi március hó 15-én, amikor jelentésünket lezártuk, társulatunknak volt 2377 tagja. És pedig 274 alapító és 2103 rendes tag. E kimutatásban nem szerepelnek a megszállt területen élő tagtársaink (akiket ezentúl is nyilvántartunk) és nem szerepelnek azok sem, kik több mint három évi tagdíjjal tartoznak. E helyen újból meg kell emlékeznünk az alapító tagoknak alapítványi összegei felemelésének már évek óta vajudó ügyéről. Az alapító tagoknak annak idején befizetett alapítványának legkisebb összege 200, majd 400 korona volt, Ennek az 5%-os évi kamata megfelelt a rendes tagoknak akkori 10, illetve 20 korona tagdíjának. Pénzünk értékének leromlása miatt ezek az összegek annyira összezsugorodtak, hogy az alapítványi összegek csak néhány fillért tesznek ki, évi kamatjuk pedig csak ezredfillérekben fejezhető ki. Nyilvánvaló, hogy ez a helyzet tarthatatlan, mert súlyos terhekkel sujtja a Társulatot s az alapító tagok, kik annak idején a Társulat támogatásának szándékával rótták le alapítványukat, most ellenszolgáltatás nélkül kapják a Társulat drága folyóiratát s ezzel ahelyett hogy erősítenék, gyöngítik a Társulatot. Ezért a pengőszámítás kötelező bevezetésekor kértük alapító tagjainkat, hogy vagy egészítsék ki alapítványukat a mai rendes tagsági díjnak megfelelő tőke összegére, vagyis 300 pengőre, vagy pedig fizessék évenként a rendes tagok tagdíját, azaz 300 pengőt. Köszönettel vesszük azt is, ha alapítványukat több évi részletben emelik. De arra többé nem vállalkozhatik a Társulat, hogy alapító tagjainak jórészére ráfizessen.

EREDMÉNYSZÁMLA.

Ha összehasonlítjuk a lefolyt év gazdálkodásunk eredményét a tavalyi közgyűlésünk által megállapított előirányzattal, látjuk, hogy az előirányzott 38.920 pengő bevétellel szemben befolyt 40.930'76 pengő. Viszont a kiadások oldalán előirányoztunk 48.544 pengőt, valóban pedig 51.607'85 pengőt adtunk ki. A 10.677'09 pengős hiány tehát az előirányzott 9624 pengőt 1053'09 pengővel haladja túl. De az 1926. évi költségvetésünk terhére törlesztettünk újabb 1200 pengőt a tervezett iparművészeti részvénytársasággal szemben fennálló adósságunkból.

MÉRLEGSZÁMLA.

Pénzünk és értékpapírjaink értékének leromlása miatt Társulatunk vagyona megdöbbentően összezsugorodott. Alakulásának első évében, azaz 1885-ben vagyona jóval meghaladta annak mai értékét. Veszendőbe ment tehát komoly munkásságban eltöltött 42 évnek anyagi eredménye. Mint a leégettnek, újból meg kell kezdenie az alapozás munkáját. Ámde némi vigasztalást meríthetünk abból, hogy munkánk szellemi eredményei megmaradtak, politikai és anyagi katasztrófánk azokat nem pusztíthatják el. De megmaradt javaink közt számottevő, még az igazgatónk által évek hosszú során át hangyaszorgalommal egybegyűjtött népművészeti gyűjtemény, melyet utódaink részére megmentettünk és meg is tartunk. E célt szem előtt tartva, az nem is lehet forgalom tárgya és ezért nem is szerepel értékként mérlegszámlánkban. Kizáróan muzeális és iskolai célokra akarjuk felhasználni, mert túlnyomórészben pótolhatatlan hímzésekből és népi fazekasságunknak jellemző néhány darabjából áll.

ELŐIRÁNYZAT.

Noha várható kiadásaink megállapításakor a legnagyobb takarékosságra törekedtünk, ez idén sem tudtuk még előirányzatunk egyensúlyát elérni. Ennek főoka az volt, hogy 1926. évi számlánkat az előző évek veszteségáthozatala terhelte és pedig 1925-ből 7104 pengő, amelyet növelt az 1926. évi 3573'09 pengős hiány. Ettől eltekintve, az idei kiadások és bevételek közti különbségként 12.055 pengőt kellett beállítani úgy, hogy az idei költségvetési hiány 22.732 pengőre rúg. Idei költségelőirányzatunkban benne van a tervezett iparművészeti részvénytársasággal szemben fennálló tartozásunk törlesztésének harmadik, 1200 pengős részlete és az esetleg szükséges kisegítő személyzet díjazására felvett 2400 pengő. Reméljük, hogy a vegyes bevételek, adományok, valamint a kiállításunk emelkedő forgalmából várható bevételek összegeinek növekedése módot ad majd a hiánynak, ha nem is teljes eltüntetésére, de legalább számottevő csökkentésére. A bevételek oldalán levő tételek közt csak a tagsági díjaknak a tavalyi 16.660 koronával szemben beállított 20.000 koronás tétele tér el lényegesebben az előző évi előirányzattól.

ÖSSZEHASONLÍTÁS AZ 1914. ÉVVEL.

Anyagi leromlásunknak elszomorító képét kapjuk, ha a lefolyt év gazdálkodásának eredményét és ezidei előirányzatunkat összehasonlítjuk az 1915. évi közgyűlés elé terjesztett jelentésünkben foglalt számadatokkal: Az 1914. évről szóló Nyereség- és Veszteségszámla Kiadások oldalán a végösszeg 101.258'35 aranykorona és a befolyt 102.345'05 korona 1086'70 korona fölösleget mutat.

Ezzel szemben az 1926. évi Nyereség- és Veszteségszámlának 51.607'85 pengő Kiadási rovatával szemben csak 40.930'76 pengő bevételünk volt, úgy, hogy a hiány, amellyel a folyó évi számadásainkat

állítás iparművészeti anyagának egybegyűjtését a Társulatra, illetve igazgatójára bízta a M. Orsz. Képzőművészeti Tanács kiállítási szakosztálya és tőlünk telhetően mindent elkövettünk iparművészetünk méltó és sikeres szereplése érdekében.

VIDÉKI KIÁLLÍTÁSOK.

Ha szerény méretekben is, de ezidén ismét megkezdhettük iparművészetünknek a háború és az utána bekövetkezett bonyodalmak miatt félbemaradt vidéki propagálását. A Nemzeti Szalonnal szövetkezve, Győrött és Pécsett rendeztünk kiállításokat, melyek élénk érdeklődést keltettek és számottevő összeget juttattak kiállítóinknak.

ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSUNK.

Az Andrássy-úti új otthonunkba való átköltözködésünk óta itt állandó kiállítást tartunk fenn, amelyen minden magyar iparművész bemutathatja a jogos igényeknek megfelelő újabb alkotásait. E kiállításunk az egyedüli hely hazánkban, amely teljes képét adja iparművészetünknek. Karácsony előtt felfrissítettük készleteinket és erre külön figyelmeztettük társulatunk tagjait és jóakaróinkat, kérve őket, hogy az iparművészet körébe tartozó vásárlásaikat itt ejtsék meg. E figyelmeztetésnek volt is foganatja, mert az eladások révén kiállítóink részére befolyt összeg elérte mintegy kétszeresét az előző év eredményének.

TÁRGYSORSJÁTÉK.

Már a tavalyi közgyűlés elé terjesztett jelentésünkben előre jeleztük azt, hogy iparművészeti tárgysorsjátékunkhoz fűződő reményeink aligha teljesülnek, mert nem tudtunk megküzdeni az akkoriban gombamódra megszaporodott sorsjegyvállalatok versenyével. A végső húzást június hó 19-én tartottuk meg s nagy szerencsének vehetjük, hogy a kitűzött határidőig jelentkezett nyerőknek akadálytalanul kiadhattuk a nekik járó nyereményeket. A sorsjáték ügyeinek lebonyolítása nyomán mutatkozó néhány milliónyi hiányt választmányunk több tagja fedezte, úgy hogy kár nem érte Társulatunkat.

A TERVEZETT IPARMŰVÉSZETI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG ÜGYE.

A Társulatunk támogatására alakítandó részvénytársaság ügyét a lefolyt évben sem tudtuk dűlőre vinni. A pénzügyminiszter úr ugyan hozzájárult volna a 12.000 pengős csekély alaptőkével való megalakulásához, ámde a cégbíróság ennek ellenére megtagadta az alakuláshoz való hozzájárulását. A Társulat tartozik a részvénytársaság alaptőkéjéből kölcsönvett 3080 pengővel s több részvényes is tartozik jegyzett részvényeiért még 894 pengővel. Azon vagyunk, hogy ezt az ügyet mihamarabb véglegesen rendezzük. A mult jelentésünkben ismertetett és a részvények jegyzőihez intézett körlevelünkre érkezett válaszok egyrészében az illetők a Társulat céljaira adományként ajánlották fel a jegyzett összeget arra az esetre, ha a részvénytársaság megalakítása nem volna lehetséges.

KLEBELSBERG KUNO GRÓF MINISZTER AZ IPARMŰVÉSZETÉRT.

A székesfőváros érdemes tanácsának a hazai iparművészet felkarolására irányuló és tavalyi jelentésünkben idézett határozatának méltó párja a vallás- és közoktatásügyi miniszterünknek a Társulat kérelmére az összes kormány-, megyei, városi és egyházi hatóságokhoz intézett 26.839/1926. sz. leirata. A miniszter úr e leiratában lelkes hangon felhívja az illető hatóságokat iparművészetünk hathatósabb támogatására, nevezetesen arra, hogy hivatali helyiségek berendezésénél, átalakításánál, dísztárgyak, versenydíjak beszerzésénél biztosítsák a művészi szempontok érvényesítését. Egyben ajánlja Társulatunkat, mely kellő szakértelemmel, önzetlenül és készségesen közvetíti az ilyen tárgyak beszerzését és idetartozó munkák megrendelését. Egyben felhívja a miniszter az illető hatóságok figyelmét a Társulat magas szinvonalú lapjára, a „Magyar Iparművészet"-re, melynek megrendelését melegen ajánlja. Választmányunk köszönettel fogadta a nemes szándékú felhivást és háláját fejezte ki a miniszter úrnak törekvéseink támogatásáért.

SZAKVÉLEMÉNYEK.

A lefolyt évben hatóságok, vállalatok és magánosok többizben fordultak Társulatunkhoz avégből, hogy egyes iparművészeti szakkérdésekben tájékoztassuk őket. Társulatunk e megkereséseknek mindig készségesen és lelkiismeretesen megfelelt.

PÁLYÁZATOK.

A lefolyt évben négy pályázatot hirdettünk. A székesfőváros megbízásából *olcsó bútorokra* hirdettünk pályázatot, mely a várakozást felülmúló eredménnyel járt. A pályadíjakat és pedig az ebédlőtervekért *Bodon Károly*, *Lugosi Endre*, *Urbányi Vilmos*, a hálószobatervekért *Kaesz Gyula*, *Kemény Zoltán* és *László Pál* kapták, fejenként 400—400 pengőt. A részletrajzokat külön díjazták. A második pályázatot a Magyar Cementgyárosok és Mészégetők Orsz. Szövetségének megbízásából hirdettük plakátra. Az első 480 pengős díjat *Haranghy* Jenő, a 320 pengős második díjat *Moldovány* Béla nyerte el. A harmadik pályázatot az idei vas-, gép- és háztartási ipari kiállítás plakátjára hirdettük a kiállítás igazgatóságának kérelmére. A 480 pengős első díjat *Repcze* Jánosnak, a 320 pengős második díjat *Szathmáry* Istvánnak ítélte oda a bírálóbizottság. Megvásárolták 160 pengőért *Tary* Lajosnak pályaművét. Végül a negyedik pályázatot a földmívelésügyi miniszter megbízásából hirdettük gazdasági cselédek és munkások jutalmazására szóló elismerő oklevél tervére. A 400 pengős pályadíjjal *Moldovány* Béla tervét tüntették ki, azonkívül 120—120 pengővel jutalmazták *Biczó András*, *Buday Dezső* és *Kovács* Erzsébet terveit.

ADOMÁNYOK.

Hálás érzéssel emlékezünk meg azokról a — sajnos, nagyon kevés — lelkes és áldozatkész jóakaróinkról, kik adományaikkal támogatták Társulatunkat. Ezek élén áll a Takarékpénztárak és Bankok Egyesülete, mely 800 pengőt ajánlott fel, az Első Magyar Ált. Biztosító Társaság 160, a Magyar Ált. Kőszénbánya R.-T. 80, a MOKTÁR pedig 16 pengőt adományoztak a Társulat céljaira.

HALMOS-ALAP.

Érdemes tagtársunk kisplasztikai pályázatok céljaira tett alapítványát a lefolyt évben 200 pengővel gyarapította. Ezzel az alapítvány összege 1.113·60 pengőre emelkedett.

6*

Kaesz

BUDAPEST
1936 DEC. 20. 24
LKB

BUDAPEST
1936 DEC. 21. 7-8
LKB

KNER
GYOMA

BUDAPEST
1936 DEC. 21. 18
LKB

Kaesz Gyula

Kaesz Gyula : Szignet.

MAGYAR IPARMUVESZET
1934.

to live nicely, and now to love ...
and the Society for Applied Art was
ny directions, neither did he turn
ving after new styles. He instructed
and he composed the „ordre de
He claimed work of quality; this
Dénes Györgyi, his son was trusted
architect, but this time he succeded
demonstration against the new kind
atsoever. The best artists furnished
ings the quality work of only a few
est opportunity to a selection, because
ed Art only the „best" can take part,
ogmatically modern. The search for
over it.

A műiparos műhelyében szeretettel dolgoznak, unkája érdekli a munkást. Ezt az érdeklődést nomítani, nemesíteni volt Györgyi Kálmán karása. A dolgozáson uralkodjon ez a szellem, alkotás gondolata. A keletkezésnek izgalma, nak az izgatottsága, hogy valami lesz és ogyan lesz. Így lettek, ilyen boldogságos izgamban, régente a mesterségek remekei. És így emekelhet most is a művesség, a műhelymunka. Györgyi Kálmán, a szociálpolitikus, az parművészettel nemesíttetni vélte a munkát. lert azt a tételt, hogy a munka nemesít, veszélyezteti az a gondolat, hogy a munka — robot.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Kaesz Gyula

(Kecz-nek írva)

d

Kelenyi Fővkönyvtár

54-d

Kacz Gyula

építész

A Budapesti Ideiglenes Nemzeti Bizottság a magyar művészeti Tanács építőművészeti szakosztályának tagjává kinevezte.

Szabadság, 1945. ápr. 10.

(Teljes autonomiát kap a Magyar Művészeti Tanács.)

Nagytekintetü

Müemlékek Országos Bizottságának,

B u d a p e s t.

IX.Rákos utca 1o.

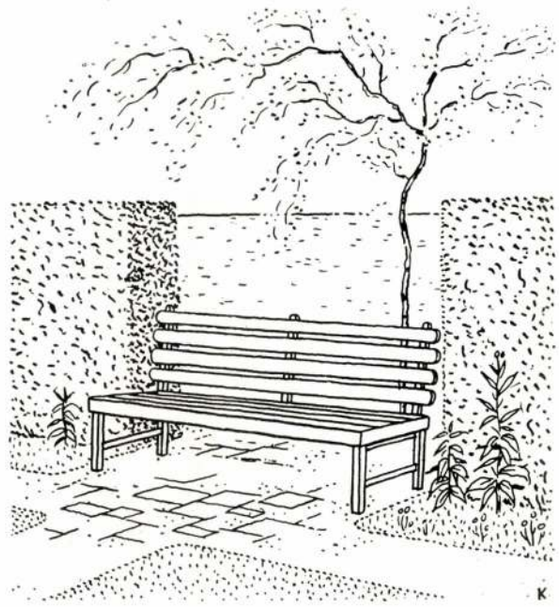

A kerti bútor lényegében többféle fajta mint szobai rokona, mert változatai a teljes helyhez kötöttségtől a legmozgékonyabb típusokig terjednek, habár leginkább csak ülőbútorokról és asztalokról van is szó, amelyek a szobában mindenkor könnyed és mozgó (mobil) kialakításúak. Ezért nehéz is a kerti bútor fogalmát egy kalap alá vonni. Annyiféle van ugyanis: rendeltetés, anyag, elhelyezés szempontjából, hogy alig lehet csak éppen a legtípikusabb eseteket felsorolni.
Talán a legjellegzetesebb és leggyakoribb fajták: a magányos pad, árnyas helyen, földbeásott kő vagy más szilárd alépítménnyel, nem mozgatható kialakítással (vagy éppen ellenkezőleg egészen fából készítve); a lugasban, tisztáson álló ülőcsoport, igen mozgékony, könnyű típusú, fém- vagy fabútorokkal; a lugas és bútorzata, stb. Annyi közös azonban mindnél, hogy olyan anyagból valók, vagy olyan anyaggal bevontak, amelynek nem árt a szabadban való felállítás, megformálásuk a speciális célnak legmegfelelőbb és arányuk jó, dísz- és cikornyamentesek, viszont színük a kert hangulatához illően derűs, világos.

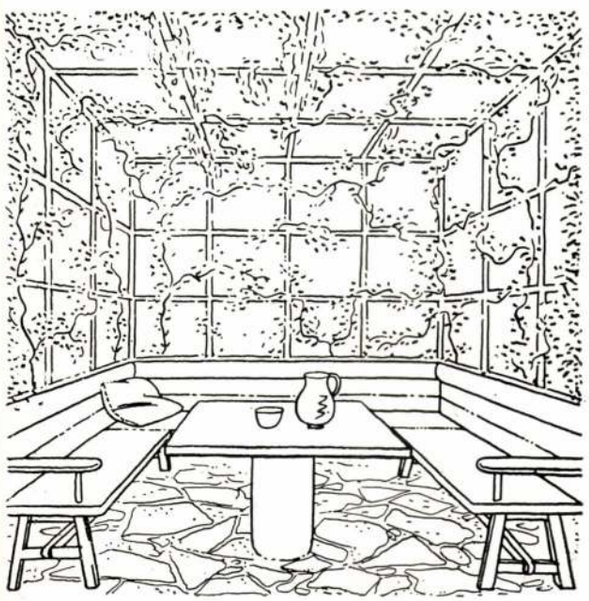

A három bemutatott példa: Fából készült kerti pad, mázolva; elhelyezésével a kert formai kialakításának szerves részét képezi. — Elmozdítható fémcsőből készült kerti bútor. — Lugasba beépített mázolt fapad kőpillérre erősített asztallappal (Kaesz Gyula tervei).

Perspektíva 1935. ápr. 7.

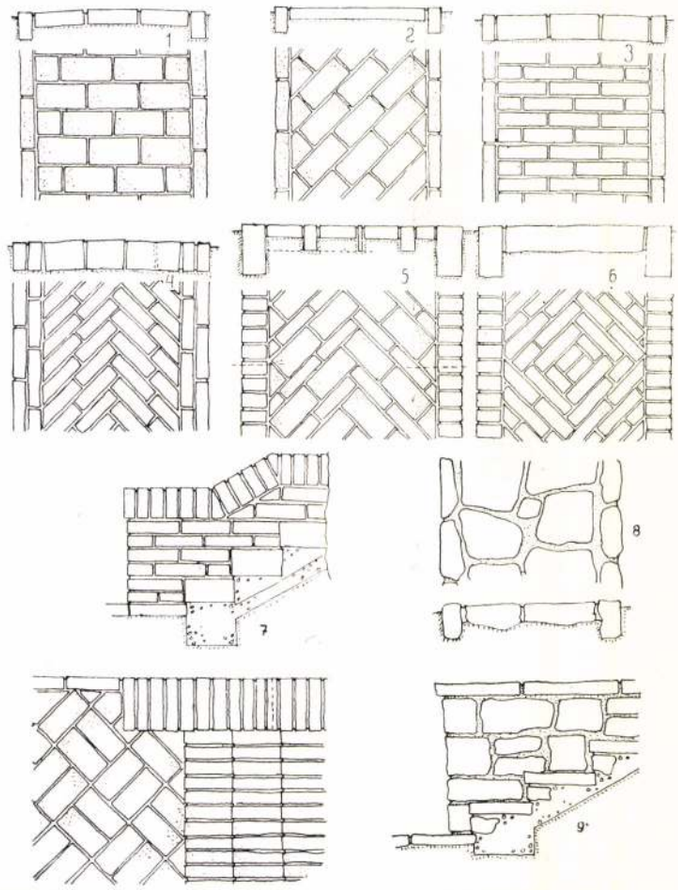

A házkörüli járda képezi az átmenetet a ház és a kert között. A nálunk leggyakrabban alkalmazott betonsimításos járdának sem struktúrája, sem anyaga, sem színe nem harmonizál a kerttel. Sokkal jobban megfelel a célnak, kertművészeti szempontból is sokkal szebb a téglából vagy kőből kirakott járda. A téglajárda különösen akkor szép, ha patinás vörös a színe. A kőjárda még szebb, különösen, ha szabálytalan hézagaiból vegetáció hajt ki. Az itt közölt járdaminták gyakorlati alkalmazását illetően lásd az „Építőgyakorlat" idevonatkozó cikkét.

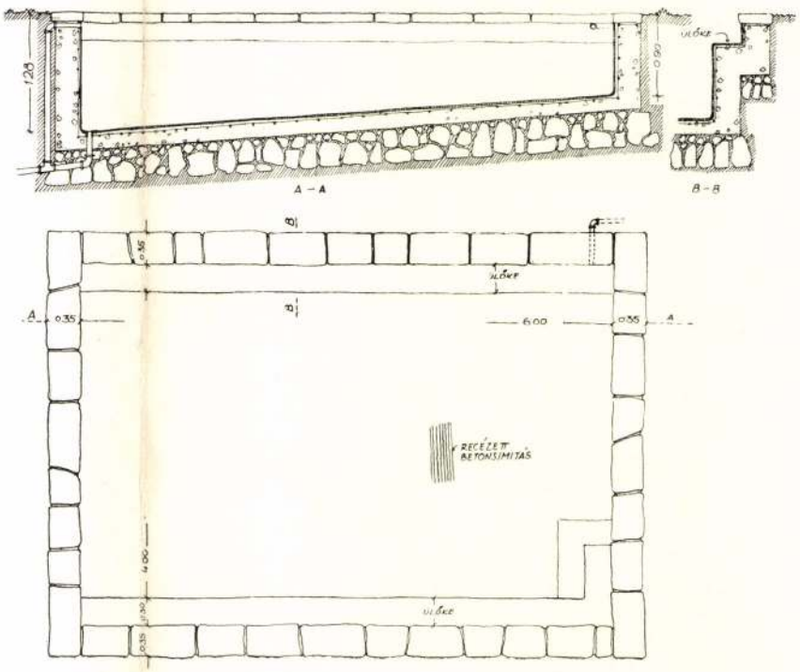

A kerti vizimedencéknek két típusa van. Az egyik a vizinövények részére készül, ez kisebb, mélysége 30—60 cm. A másik a kert eldugott részén alkalmazott lubickoló medence. Itt közölt ábránk egy lubickoló medencét mutat be. A pontosabb műszaki körülírást lásd az „Építőgyakorlat" idevonatkozó cikkében.

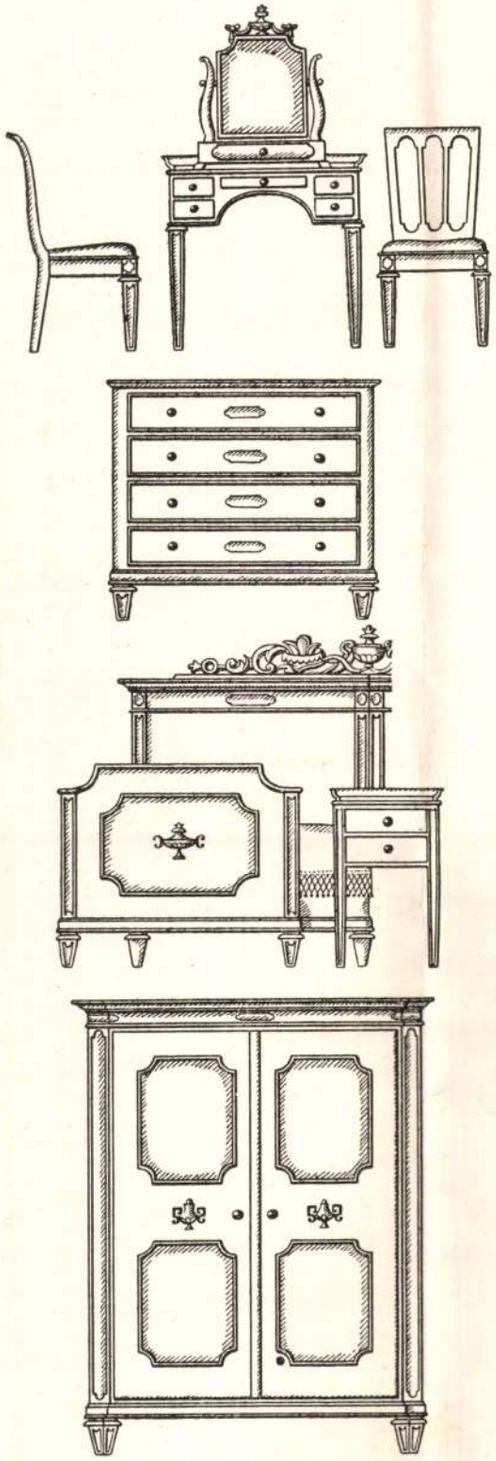

Kaesz Gyulának, [az olcsó bútorok terveire hirdetett pályázaton díjjal kitüntetett hálóbútorterve.

SZAKIRODALOM

YBL ERVIN: AZ UTOLSÓ FÉLSZÁZAD MŰVÉSZETE. Pallas kiadása. E mű szerzője nem szorul arra, hogy külön bemutassuk e folyóirat közönségének. Magvas cikkeinek szakavatottságát, ítéletének komolyságát, elfogulatlanságát és stílusának könnyed szabatosságát mindenkinek el kell ismernie, aki azokat elolvasta. Emellett minden sorából kicsendül a művészetért való lángoló lelkesedése, amint a személyében egyesült alapos készültségű műtörténész és választékos ízlésű esztétikus fegyelmezettsége zaboláz. A letűnt korok alkotásainak szépségeit éppúgy élvezi, mint amilyen gyönyörűséggel szemléli a modern expresszionisták új kifejezési módokat kereső műveit. Ezek a tulajdonságok teszik hivatottá őt arra, hogy az utolsó ötven esztendő művészetének sokféle irányait, művészi alkotásait és művészeit higgadt ítélettel jellemezze. Mondanivalóit nem üti el hangzatos szólásokkal, nem nagyképüsködik; szerényen, de meggyőzően és könnyen érthető szabatossággal vezeti olvasóit a hazai és a külföldi építészet, szobrászat és festőművészet öt évtizedes fejlődésén végig. E periódus képzőművészetének egyetlenegy nevezetesb etape-ja, kimagaslóbb alkotása, jeles művésze sem kerüli el figyelmét és — hacsak néhány szóval is — de mindig találóan és igazságosan sorakoztatja szentenciáit. Néhány jellemző jól megválogatott kép kapcsolódik könyvének szöveges részéhez. A művészet barátai élvezettel és hasznos tanulságokat merítve olvashatják jeles munkatársunk legújabb művét, amelyet ezért szívesen ajánlunk figyelmükbe.

AZ ORSZ. MAGYAR IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM gyűjteményeit ismertető két vaskos füzet hagyta el a közelmultban a sajtót. A német nyelvű első *Das ungarische Kunstgewerbemuseum* címmel még a mult évben jelent meg. A gyűjteményt topografikus sorrendben *dr. Layer Károly* múzeumi igazgatóőr ismerteti. Szekrényenként veszi sorra a múzeum látnivalóit, külön kiemeli a legérdekesebb darabokat és közbe-közbe beleszövi a műtörténelmi vonatkozásokat, úgy hogy az olvasó dióhéjban teljes áttekintést kap az iparművészet fejlődéséről. — *Az Orsz. Magyar Iparművészeti Múzeum gyűjteményei* című magyar nyelvű leíró kalauz ez évben jelent meg. Ebben anyagok szerint csoportosítva *Csányi Károly* múzeumi osztályigazgató ismerteti a gyűjteményt öt fejezetben, melyek mindegyike tömören összefoglalja a kerámia, a bútor, (fafaragás és elefántcsont), az ötvösség, a fémművesség (bronz-, ón- és vastárgyak) és a textilművészet (gobelinek, szőnyegek, hímzések, csipkék és a bőrművesség) fejlődését, illetve történelmi ismertetését. Látnivaló, hogy mindkét mű szakít a fárasztó leltárszerű felsorolással, élvezetes és tanulságos módon könnyíti a múzeum látogatóinak az áttekintést a múzeum gazdag gyűjteménye felett. *Végh Gyula* múzeumi főigazgató a német és a magyar kalauzhoz írt előszavában visszapillantást vet a múzeum történetére és kegyeletes szavakban emlékezik meg azokról az érdemes férfiakról, kik a múzeum megszervezése, a gyűjtemény gazdagítása s a múzeum díszes épületének emelése körül buzgólkodtak. — Sok művészi reprodukció szemlélteti a gyűjtemény legjellemzőbb és legértékesebb műveit. Mindkét kiadványnak gondos és nemes ízlésű nyomását a *Czakó Elemér* főigazgatása alatt álló M. kir. tud. Egyetemi Nyomda (Magyar Tudományos Társulatok Sajtóvállalata R.-T.) végezte kifogástalanul.

Magyar Iparművészet
1926.

tetszéssel és elismeréssel fogadta maga Csernoch János bíboros-hercegprímás is, aki egyúttal bejelentette, hogy a kiállítás fővédőségét elvállalja. A kiállítást előkészítő bizottság április 19-én tartott alakuló ülést Glattfelder Gyula csanádi püspök elnöklésével az Országos Katolikus Szövetség helyiségében, melynek során a rendezőbizottságot egyhangúlag a következőkből állították össze: az egyházművészeti kiállítás fővédője *Csernoch János* bíboros-hercegprímás, védői: a magyarországi püspöki kar, továbbá Klebelsberg Kunó gróf kultuszminiszter, Vass József népjóléti miniszter, Zichy János gróf, az OKSz elnöke, Apponyi Albert gróf és Berzeviczy Elemér, tiszteletbeli elnökök: Breyer István, Kertész K. Róbert és Gévay Wolff Nándor kultuszminiszteri államtitkárok, Kriston Endre püspök, Ripka Ferenc főpolgármester, Preszly Elemér főispán, Sipőcz Jenő polgármester, Szmrecsányi Miklós ny. miniszteri tanácsos. A végrehajtóbizottság tagjaivá a következőket választották meg: elnökké Glattfelder Gyula csanádi püspök, elnökhelyettes Leródi Antal prelátus-kanonok, Gerevich Tibor egyetemi tanár a Római Magyar Intézet igazgatója, Zsembery István, az OKSz alelnöke, ügyvezető alelnökké Radisics Elemér nyug. miniszteri osztálytanácsos, Haasz Aladár miniszteri titkár, Fekete Márton kormánytanácsos, a végrehajtóbizottság tagjai pedig a következők: Cavallier József, Csajthay Ferenc főszerkesztők, Csányi Károly múzeumi igazgató, Hekler Antal egyetemi tanár, Hivatal József felelős szerkesztő, Hóman Bálint, a Nemzeti Múzeum igazgatója, Früchtl Ede szerkesztő, Milotay István főszerkesztő, Petrovics Elek, a Szépművészeti Múzeum főigazgatója, Szőnyi Ottó, a Műemlékek Országos Bizottságának előadója, Tóth László főszerkesztő, Wälder Gyula műegyetemi tanár és Varju Elemér múzeumi igazgató. Az értekezlet végén elhatározták, hogy a végrehajtóbizottság magát művész-tagokkal egészíti ki.

SOKOLDALÚ SZÍNHÁZKIÁLLÍTÁS. Magdeburg városában ebben az évben színházkiállítás nyílik meg, amely a színházat minden viszonylatában be fogja mutatni jelen s mult fejlődésével. Hogy német alapossággal milyennek gondolják el egy ilyen színház kereteit, az kitűnik a tervezetéből, mely a következő csoportokat ígéri. Színházi épületek tervei, modelljei, képei. Különféle színpadi rendszerek. Tűzrendészeti intézmények. Világítótechnikák a modern színpadokon. Szállítócégek kelléktárából. Kosztümök, parókák, festékek. Szőnyegek, függönyök s egyéb szövetek. Modellok és díszítőtárgyak. Dobogók, sülvesztőgépek, zajcsináló eszközök. Külön csoportban foglal helyet a zenekari rész. Az összes elképzelhető hangszerek s azok készítése. Minden, ami a néző kényelmét és biztonságát szolgálja. Székek, nézőtéri ülőbútorok, különféle látcsövek. A könyvek és grafika csoportjában az összes színházi és zeneműkiadó cégek kiállítása. Színházi reklámszolgálat: az összes válfajok, ideértve az ízléstelen reklámokat is. Bizonyos, hogy a színházi szakemberek még soha ilyen összefoglaló képet a színház ismeret- és kelléktárából nem kaptak, mint amilyen Magdeburgban készül.

KERTMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS DREZDÁBAN. Április végén tudvalevőleg egy nagy kertművészeti kiállítás nyílt meg Drezdában, amely ez év októberéig lesz nyitva. A kiállítást a német kertépítők a drezdai Flora botanikus-társaság százéves jubileumával kapcsolatban rendezik, több mint harminc hold területen. Ez tehát a legnagyobb méretű kertészeti s kertépítő kiállítás, melyet valaha német földön rendeztek.

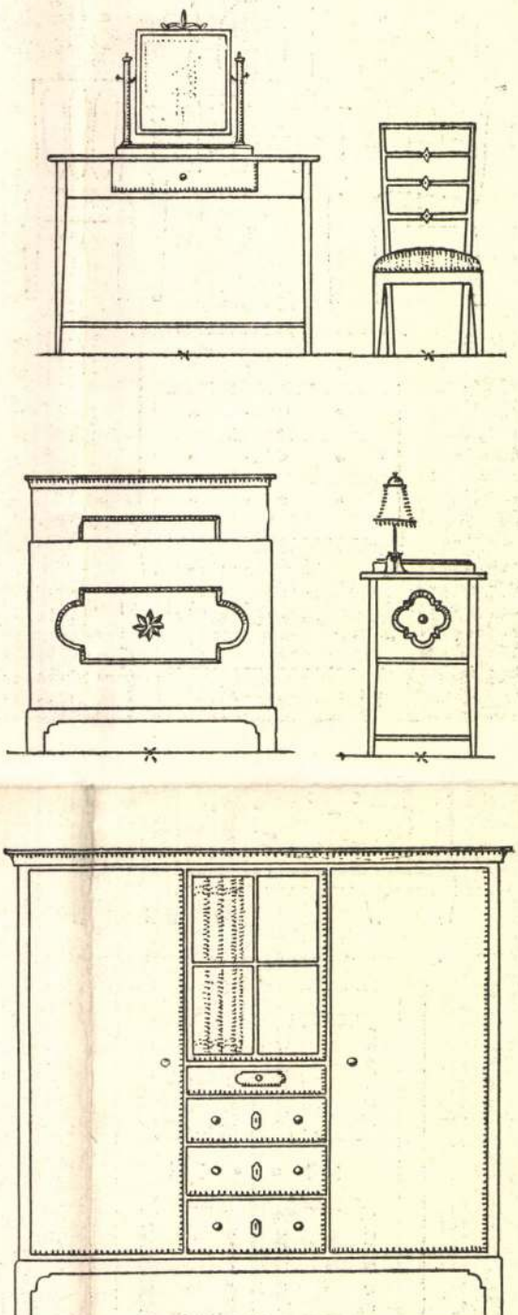

Kemény Zoltánnak, az olcsó bútorok terveire hirdetett pályázaton díjjal kitüntetett hálóbútorterve.

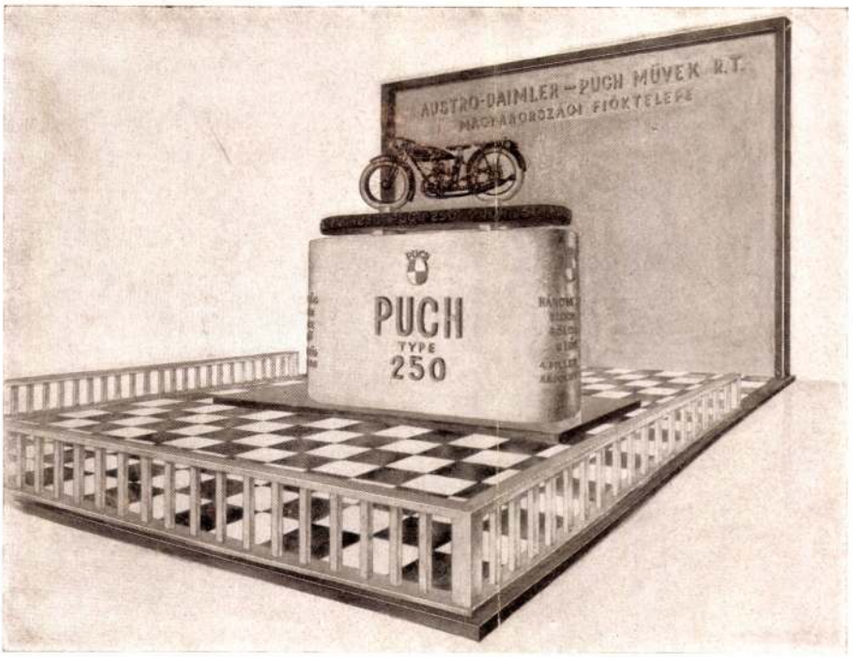

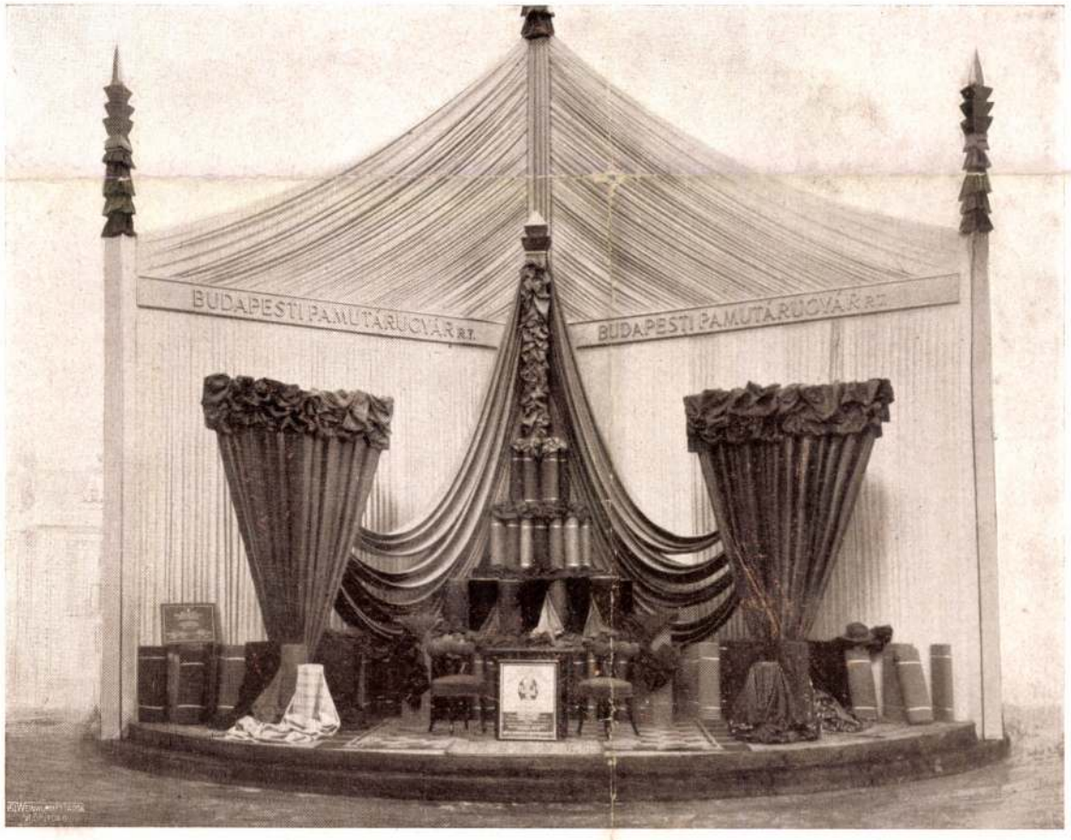

Kozma Lajos (felső kép) és Lakatos Artur (alsó kép): A Nemzetközi Vásár két kirakóhelye. — Zwei Stände der Budapester Internationalen Messe. — Deux étalages à la Foire Internationale de Budapest.

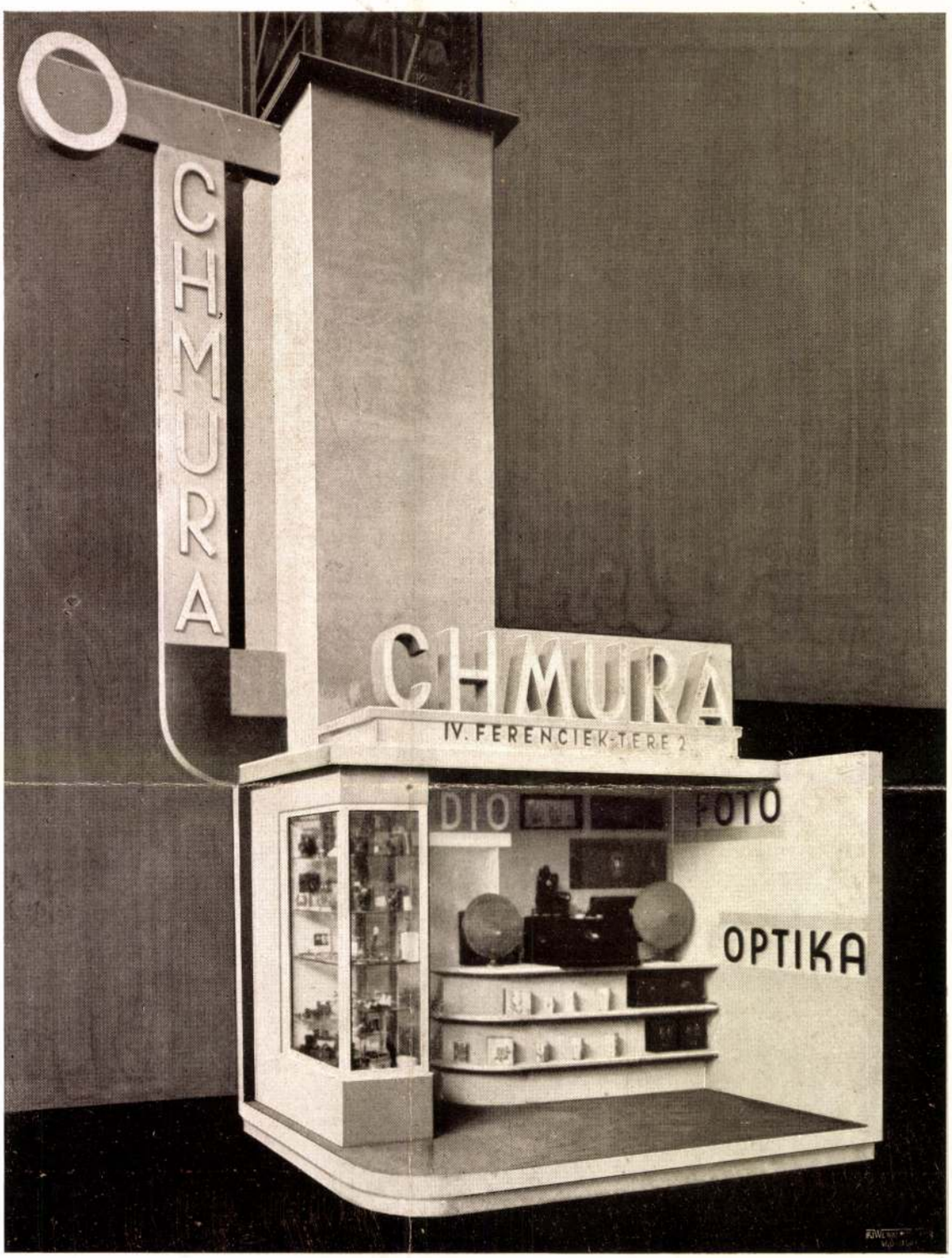

Kaesz Gyula: A Nemzetközi Vásár egyik kirakóhelye. — Ein Stand der Budapester Internationalen Messe. — Un étalage à la Foire Internationale de Budapest.

Magyar Iparművészet
1929.

Kacsz Gyula és

Kocsis Tivadar

Budapest székesfőváros
által a József fiúár-
vaház telkén tervezett
nagyszabású nyilvános
építészeti pályázaton
az 5000 K-ás I. díjat
nyerték.

K.

Éimisk 1917/18 6.l.

Debrecen város új teme-
tőjének térrendezési
munkálataira és rava-
talozójára kiírt pály-
zaton 5000 kás I. díj.
u. o. 6. l.

I. Ferencz József.

A bécsi Augustinusok templomának főoltáránál ba

mennyezetes trónuson ülve ábrázolva, midőn az előtte ö nok fejére a biretumot teszi tartó pap közelében, az imaz nok áll jobb kezében imak István rend csillagjával. Kív kiséretéhez tartozó két főúr és két testőr, jobbról pedig n főméltóság és egy testőr k lokkal ékesített oltárnak ös

Vászon, méretei 38·2 : 47·5 tett C. J. Wawrától 107.40 K-án ber 2-án (126–893). — Elszámolt elszámolást jóváhagyta az 1894 rozat (121–894).

Lent:

Divatszalón bemutató helyisége. Terv.: Kaesz Gyula.

Balról az előtérben ruhakiállító vitrin teljesen üvegből készítve; jobbról a bemutató pódium, szürke velour körfüggönnyel, a padlófelületek is velourral vannak bevonva; a világítótestek és tükör krómozott fémből. A bútorokat készítette: Goldarbeiter Imre. Csőbútor és fémmunkák: Reinitz Béla. A kiállított világítótesteket és fém dísztárgyakat a Csillárok és Világítási rt.-cég adta.

Fotók: Ermini, Milano.

A milanói Triennale magyar kiállítási anyagából.
Tér és Forma, 1936. 12. 4.

példaadás annyi meddő polémia között: ezek a nagyszerűen megrajzolt, tökéletes kivitelű, de olcsó gyári tömegmunka-bútorok minden vitánál egészségesebben szolgálják a nagy társadalmi és szociális célt: a tömegek lakáskultúrájának megteremtését! (363. old.)

A finnek újból hozzák az Alvar Aalto-rajzolta hajlított nyirfa ülőbútorokat, amelyek páratlan műszaki bravurról tesznek tanuságot. Viszont a franciák, kevés kivétellel, az ú. n. reakciójukban lényegileg a libertihez tértek vissza.

Ilyen kimerítő és gazdag anyag után az elkövetkező VII. Triennale vajjon mi újat fog még hozhatni? — Úgy gondoljuk, hogyha még szóról-szóra is ismételné ugyanezen darabjaival propagandamunkáját és ugyanezt tenné évről-évre, még mindig nem tett volna eleget ahhoz, hogy a városok bútor-

PÓSTA-
BÉLYEGEK

183

184

185

186

187

188

189

190

Szemelvények a póstabélyegek rajzaira hirdetett pályázat pályaműveiből. Jeligék: 183. Ősmagyar. — 184. Griff. — 185. Ősmagyar. — 186. Hada. — 187. Limanova. — 188. Attila. — 189. Fekete Oszkár és Szege Sándor 300 koronás díjjal jutalmazott pályaműve. — 190. Bendeguz.

Konkurrenz zur Erlangung von Entwürfe zu Postmarken. 184. Wurde angekauft. — 189. Erhielt einen Preis von 300 Kronen.

KAESZ GYULA

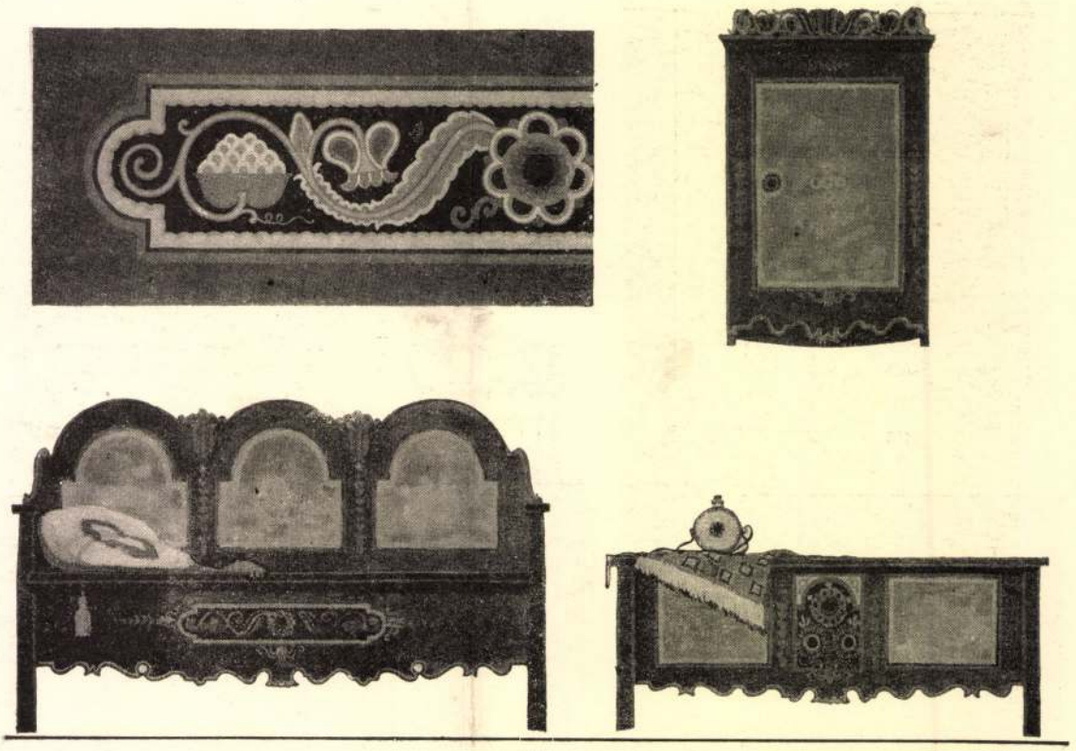

191

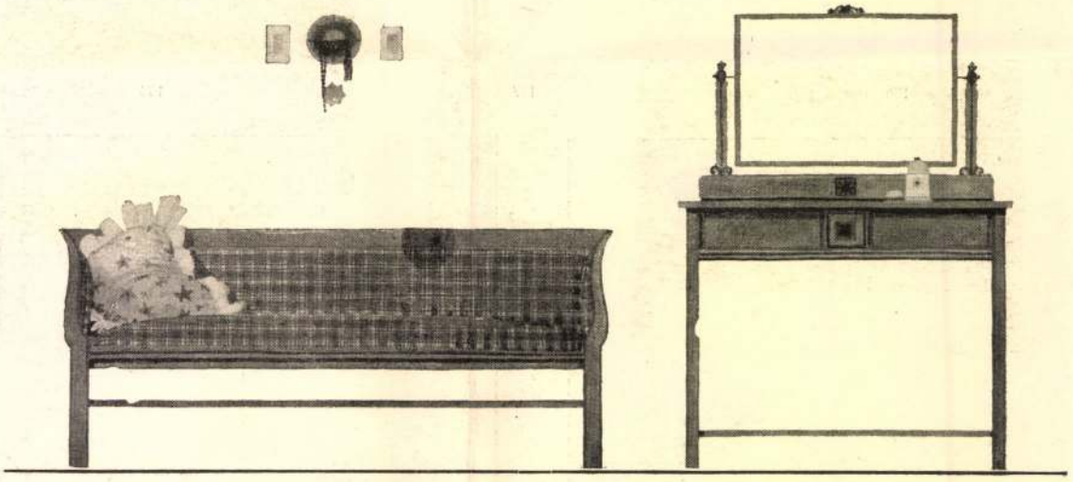

192

191—192. Pályázat festett fabútorokra. Kaesz Gyula Hálószobaberendezés részlete. 400 kor. díj.

191—192. Wettbewerb für Entwürfe von bemalte Möbel. J. Kaesz: Teil einer Schlafzimmereinrichtung. Prämiiert mit 400 Kronen.

187 c
189. l. Magyar Iparművészet
1916.

NÉPMŰVÉSZETI KIÁLLITÁST rendez az O. M. Iparművészeti Társulat a birtokában levő népművészeti tárgyakból és rajzokból álló gazdag, értékes és igen érdekes gyüjteményből. A kiállítás megnyitását május hó végére tervezik, amikorra a múzeum üvegfedelű nagy csarnoka felszabadul, mert a háború kitörése óta a Vörös Kereszt érdekében szorgoskodó hölgybizottság ezentúl más helyiségben folytatja munkásságát.

PÁLYÁZATOK

FESTETT FABÚTOROK. Egy sokszor és sokfelől felmerült kívánságnak akart eleget tenni az O. M. Iparművészeti Társulat, amikor pályázatot hirdetett olyan festett fabútorokra, amelyek vidéki lakásokba, nyaralóba, vadászlakba valók. Eddig ugyanis jobbfajta díszesebb festett fabútorokhoz alig lehetett hozzájutni. A bútorraktárakban jobbára csak egyszínű mázolt bútorok, rendszerint konyha- vagy előszobaberendezések kaphatók. Egyes vidéki vásárokon árúsítanak ugyan szórványosan díszített, festett fabútort, de nincs benne köszönet, mert az asztalosmunka rossz, a rikító, durván festett díszítés pedig ízlésbe ütköző. Ezért bizonyára sokan fogadják örömmel a Társulat legutóbbi pályázatát, melynek révén több igen figyelemreméltó terv válik közkinccsé és módot ad az ilyen bútorok kedvelőinek, hogy választékos ízlésű, jó rajzok alapján rendelhetik meg szükségletüket. Sajnos, a pályázók egy része eltért a szabatosan megadott feladattól és túlságosan cifra, hivalkodó bútort tervezett, vagy pedig színes díszítménynek ismert angolos bútortípusokon való alkalmazásával akart könnyűszerrel sikerhez jutni.

Mint minden pályázatnál, ez alkalommal is akadt több érdekes megoldás, mely egyikmásik szempontból talán értékes is, de a pályázat feltételének és céljának nem felelt meg s ezért a díjazásnál figyelembe nem jöhetett. Mert a bíráló-bizottság a kitűzött feladat szigorú szemmeltartásával hozta meg határozatát, melyet minden elfogulatlan szakértő bizonyára helyeselni is fog. A díjazott tervek reprodukcióit lapunk legközelebbi számában mutatjuk be olvasóinknak s ezért most csak a pályadíjjal kitüntetett tervezők névsorának közlésére szorítkozunk.

Az ebédlőbútorzatra szóló pályázat tervei közül tetszetős arányaival és artisztikus színezésével kiemelkedett Tóth Gyula pályaműve, Kocsis Tivadar terve ellenben a népies formanyelvnek helyes interpretálásával és logikus szerkezetével nyerte el a bírálók elismerését. Mindkét pályamű 400—400 korona díjazásban részesült. Ezeken kívül megvételre ajánlották jeles kvalitásaik miatt Rockenstein Jenőnek és Mahler Józsefnek közös pályaművét és Kaesz Gyulának tervét.

A hálószobaberendezésre kitűzött díjak közül a bírálóbizottság csak az 500 koronás I. díjat adhatta ki Kaesz Gyula mély tónusú, hangulatos színezésű tervének. A Társulat a díjjal jutalmazott pályaművek részletrajzait már megrendelte az illető tervezőknél és szívesen bocsátja azokat lemásolás végett az érdeklődők rendelkezésére, vagy közvetíti méltányos díjazás ellenében a részletrajzok lemásoltatását.

A POSTAI ÉRTÉKJEGYEKRE ÉS HADIBÉLYEGEKRE hirdetett, lapunk legutóbbi számában közölt pályázat általános érdeklődést keltett. Az ország minden részéből, sőt a harcterekről, lövészárkokból is kérték a pályázati felhívás szövegét, amit az O. M. Iparművészeti Társulat készséggel megküldött minden jelentkezőnek. — A pályázat május hó 15-én, déli 12 órakor jár le. Reméljük, hogy minden épkézláb magyar grafikus művész részt vesz ezen a szép erkölcsi és anyagi sikerrel kecsegtető érdekes pályázaton.

SZAKOKTATÁS

IPARMŰVÉSZETI ISKOLÁK A HÁBORÚ UTÁN. A háború után elkövetkező békeidőben az egész nevelés reformkérdéseivel együtt az iparművészeti oktatás kérdése is alkalmasint újra fel fog merülni úgy nálunk, mint más országokban. A megindítandó — minden eddiginél kíméletlenebb — gazdasági versenyek, a férfierők megcsappanása s egyéb körülmények szükségessé fogják tenni, hogy valóban minden ember a maga helyén legyen és az iskolákban a praktikus élet szelleme erőteljesebben érvényesüljön mint eddig történt. Az iparművészeti iskolák eddigelé nem voltak túlságosan tekintettel az egyes iparágak szükségleteire és ha megtörtént, hogy például keramikusokból kétszer annyit képeztek ki, mint amennyire szükség volt, az is gyakori eset volt, hogy például lakásberendező vagy grafikus feleannyi sem volt, mint ahányat kerestek. Innen származott az iparművészeti iskolák közös nagy bűne: a szellemi proletárok képzése, az életben elhelyezkedni nem tudó, tehát pénzügyőröknek vagy vasúti altiszteknek kínálkozó művésznövendékek tömeges kibocsájtása. Az ilyen iskolákat végző növendékek egy része mint gyári vagy műszaki rajzoló, más részük mint egy-egy üzemnek a vezetője jut utóbb állásba s ilyenkor tapasztalja, hogy mennyi fölösleges elméleti ismeret békóját rak-

ták rá s mily kevés a gyakorlati tudása. Nagyon is megfontolandó kérdés tehát, nem volna-e célszerűbb sok „művésznövendéket“ ahelyett, hogy önálló tervezésre igyekszenek szoktatni, inkább jó másolóvá, vagy bizonyos iparágak rajzolójává kitanítani s többet adni nekik az egyes iparágak technológiai ismereteiből, az árúk, a nyersanyagok, a vegytan stb. tudásából. Általában az iparművészeti iskoláknak hozzá kellene szokniok ahhoz, hogy a technikai fejlődéssel s az új anyagok fokozottabb érvényesülésével növendékeiket megbarátkoztassák. Ez iskoláknak elavult nézetei szerint csak nemes anyagokon gyakorolják művészi tudásukat, holott az életben olyan anyagok mint például a linoleum, a celluloid, a papirmasé stb. a legtágabb alkalmazásra lelnek a műiparban s e lenézett, sokáig szurrogátumoknak tartott jövevények hovatovább veszedelmes versenytársai lesznek az előkelő, de drága „nemes“ anyagoknak. Az is bizonyos, hogy a kereskedelmi s az üzleti élet köréből is túlságosan kevés ismeretet kapnak az iparművészeti növendékek, akik, hogyha belekerülnek egy kisebb üzem körébe, gyakran nagyon is rá volnának szorulva a könyvvezetésre, a levelezésre és egyéb ilyes tudományokra. Az iparművészeti iskolák legtöbbjéből éppen ezek a gyakorlati ismeretek hiányzanak s helyüket egészen felesleges bőséggel olyan tantárgyak foglalják el, melyek inkább festőakadémiákra vagy a műegyetem építészeti fakultására valók s arra alkalmasak, hogy a több vagy kevesebb fogékonysággal bíró növendékekből pályatévesztett egyéneket neveljenek.

SZAK-
IRODALOM

SZAKIRODALOM

NÉMET ÁRÚKÖNYV. (Deutsches Warenbuch.) Kiadja a Dürerbund-Werkbund-Szövetség Hellerauban, Drezda mellett. Német árúkönyvek azelőtt is jelentek meg, de ezek többnyire nem az esztétikai igényeket tartották szem előtt s nem a nagyközönség ízlésének finomítására voltak szánva. Ez az első olyan könyv, mely művészek, tervezők, esztétikusok, ipari szakírók jegyzésével került forgalomba és kiterjeszkedik a polgári háztartás valamennyi területére. Üveg-, porcellán-, agyag-, kőedényárúk, ékszerek, fémtárgyak, acélárúk, evőeszközök, konyhaedények aluminiumból, nikkelből, zománcozott vasból, fából, kosárárúk, fürdőszobaberendezések, épületvasalások, fűtő- és világítótestek, kerti bútorok, kályhák csoportosan, ízléses elrendezésben vannak itt bemutatva. Egy árjegyzék, melynek nem a nyomdai kivitele, hanem a tartalma művészies. Egy nem létező boltnak a katalógusa, melyhez 160 német nagy cég hordta össze legjobb iparcikkeit. Sokat ezekből az árúkból mi is ismerünk, a mi konyhaberendezési és üveg- meg porcellánkereskedéseinkből. A német indusztrializmus nemcsak a saját belső vámterületét, hanem a külföldet is elárasztja velük s amily káros ez gazdasági szempontból, annyira örülnünk kell azért, hogy a mi iparunkat is megtanítja az egyszerű, jó formák keresésére s az anyagok felületének érvényesítésére. Ezen a könyvön meglátszik, hogy még egy évtizeddel ezelőtt is mennyit vétkezett a gyáripar az ízlés ellen, mikor a húsvágógépnek rokokódíszei voltak, a hamutálcán hattyúnyak volt a fogó, a mosdó-servicen pompeji falfestmények ornamensei húzódtak végig. Ebben a tekintetben nemcsak az illusztratív része értékes e könyvnek, hanem a szövegrésze is, amely mintegy népszerű útmutatást ad könnyű, érthető nyelven a vásárló tudnivalóiról. Kioktat a kvalitásos árú mivoltáról, az olcsó portéka veszedelmeiről, a „nouveauté“-k, a gyári árúk szokásos hibáiról. Egész kis iparművészeti esztétikává szélesedett ott, ahol a célszerű ornamenseket, az anyag törvényeit, a kerámia, az üveg, a fém és az ékszer tulajdonságait ismerteti s ezek multjába és technikájába is bepillantást enged. Azoknak, akik a maguk ízlését művészi és iparművészi alkotásokon nevelték, bizonyosan nem jelentenek újságot ezek az általános elvek. De az emberek millióri még ott tartanak, hogy meg kell nekik magyarázni, miért szebb az olyan borospohár, mely csak csiszolva van, mint az, amelyikre hadvezérek képe van festve és meg kell nekik magyarázni, hogy lehet egy bögre is szép, anélkül hogy a szépség mint külön ragasztott vagy préselt alkatrész volna a bögrén jelen. És meg kell őket arra is tanítani, hogy amikor a holmikat vásárolják, ne az olcsóság varázsától elbűvölten válogassanak, hanem az anyag értékét, a használhatóságot és tartósságot tekintsék főelvnek. Ez a német árúkönyv a fogyasztók ízlésnevelése, a legegyszerűbb és a legvilágosabb esztétikai tankönyv, mellyel valaha a tömegekhez férkőztek.

A WERKBUND KÉPBEN ÉS SZÓBAN. („Deutsche Werkkunst.“ Koch, Darmstadt, 1916.) Heves harcok, szócsaták és nyilatkozatok röpdösnek a Werkbund kölni kiállítása körül. Az egyik rész mint a német formák s alkotó iparművészet nagy diadalát említi a háború közben bezárult kiállítást, mások minden érdemét tagadják és az egészet parasztfogásnak mondják. Mostanában emlékeztünk meg a Werkbund hivatalos évkönyvéről, mely ezúttal teljesen a kölni kiállítás anyagának volt szentelve. S evvel csaknem egyidőben most egy másik nagyszabású munka öleli fel

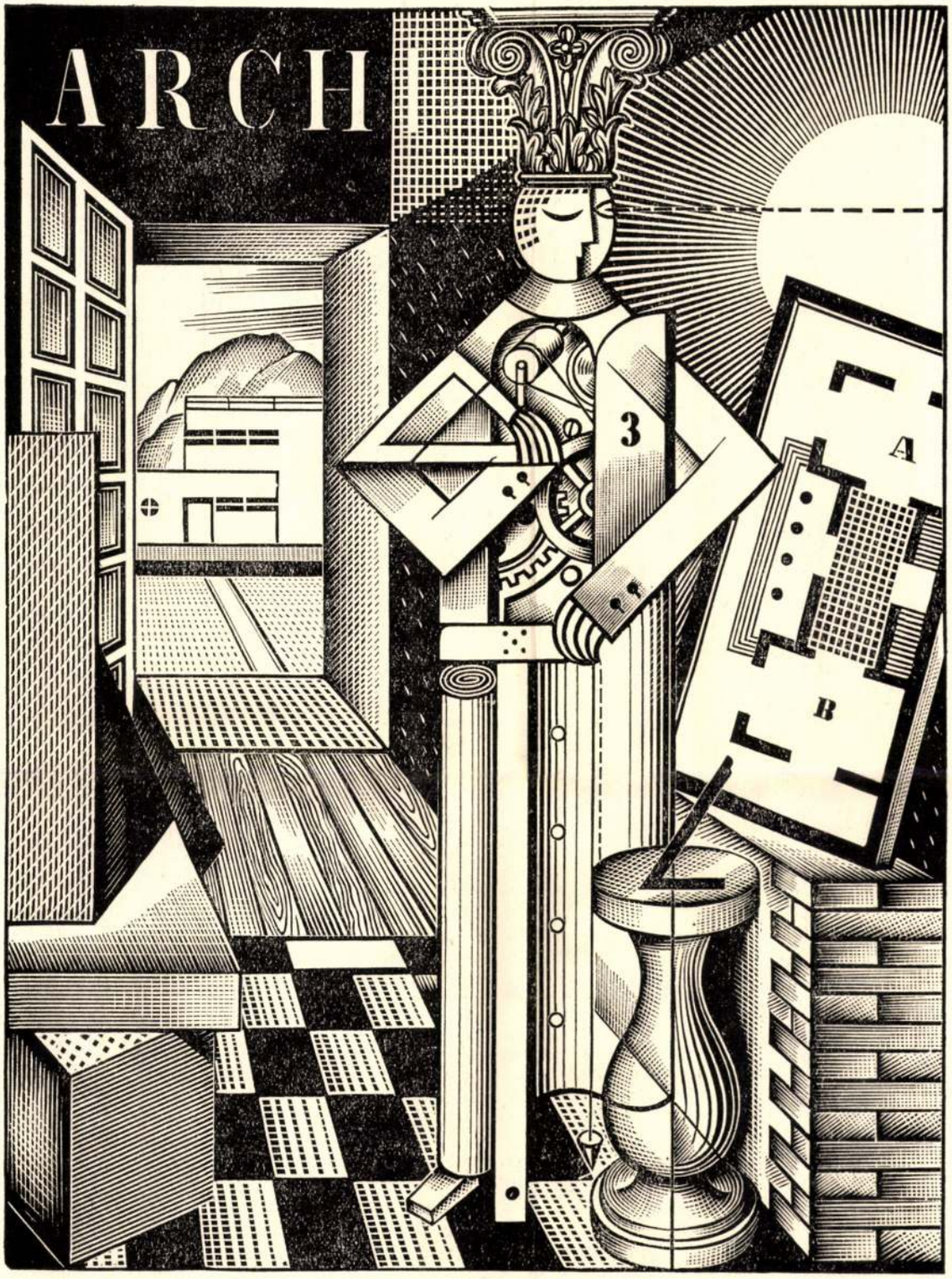

Kaesz Gyula: Az építész dilemmája, fába metszett rajz. (1930-ból.) —
Das Dilemma des Architekten, in Holz geschnittene Zeichnung. — The Dilemma of an Architect, Drawing engraved into Wood.

Magyar Iparművészet
1930.

Kolozsvári Sándor rajza, fába metszette Kner Albert.
Zeichnung von S. Kolozsvári, Holzschnitt von A. Kner.
Drawn by S. Kolozsvári, engraved into wood by A. Kner.

alkotott, nem jöhetett volna létre akkor, ha nincs egy tradíciókkal és a régi könyvművészet legapróbb részleteiben is teljesen jártas kiváló könyvnyomdászunk, Kner Imre, kinek kezdeményezésére 1920—1922-ben megszületett egy olyan tipográfiai fametszetsorozat, melyhez hasonlóval tudomásom szerint a kontinens egyetlen nyomdája vagy kiadója sem rendelkezik. Fejlécek, záródíszek, kis és nagy inieiálék, körzetek és kisebb kompozíciók alkotják ezt a sorozatot, melynek mérhetetlen előnye, hogy az egyes darabok tetszés szerint kombinálhatók s ezáltal megszámlálhatatlan variáció majdnem kimeríthetetlen lehetőségét nyujtják. Ezek a fametszetek megfelelő tipográfiai elhelyezésben a könyvnek esztétikai hatását ki nem fejezhető módon emelik és legélénkebb például szolgálnak arra, hogy kellő áldozatkészség — megfelelő helyen — mennyire kamatoztatható. Kozma az előbb felsorolt művészekkel ellentétben nem maga metszi rajzait fába, hanem azokat teljesen áttetsző

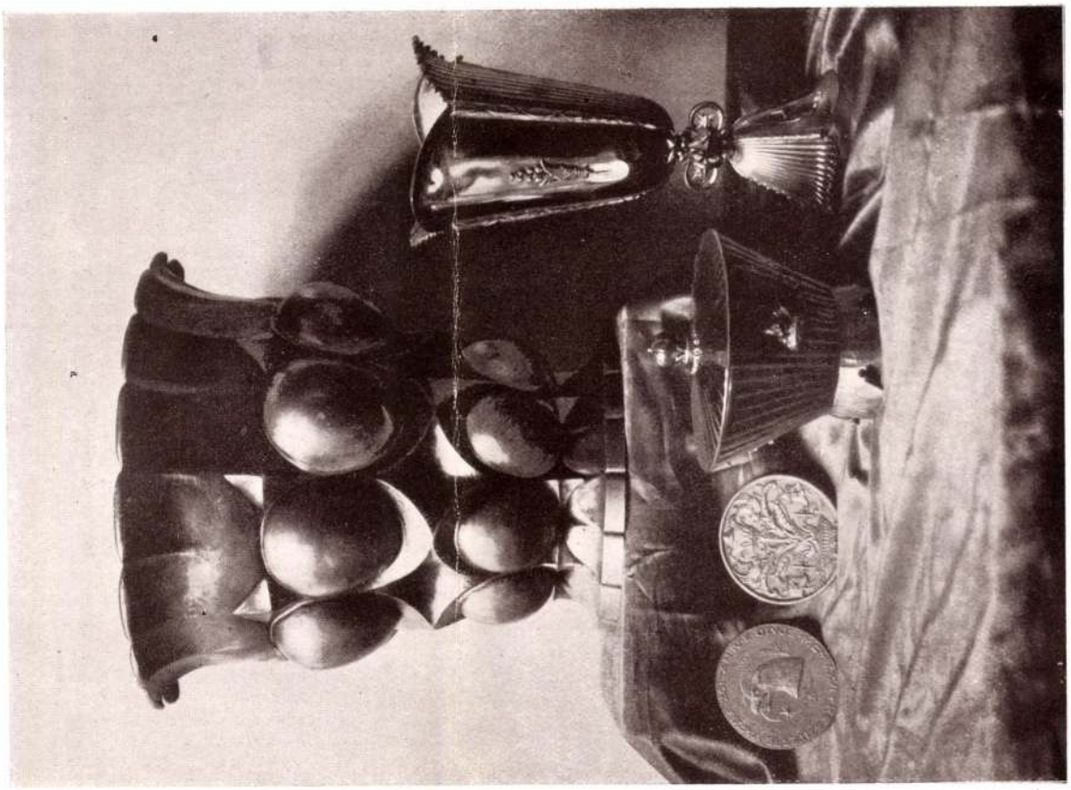

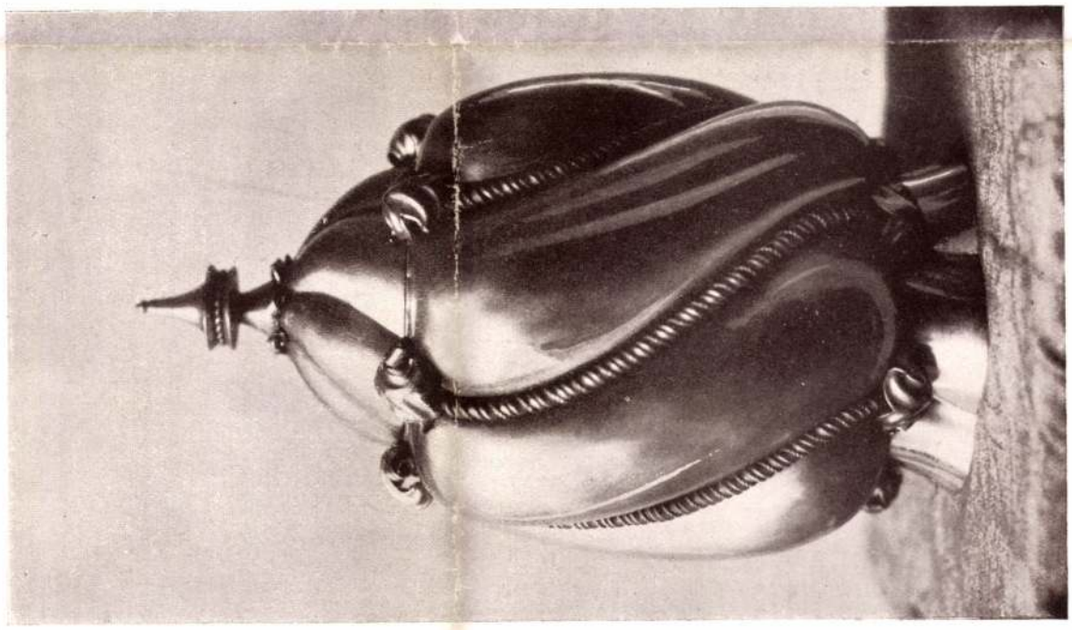

A M. Kir. Iparművészeti Iskola évvégi kiállításából. Domborított ezüstmunkák. Készültek Csajka István tanár osztályában.
Getriebene Silberarbeiten der Kön. Kunstgewerbeschule Budapest. ◆ Objets d'Art repoussés, exécutés à l'École d'Art Décoratif à Budapest.

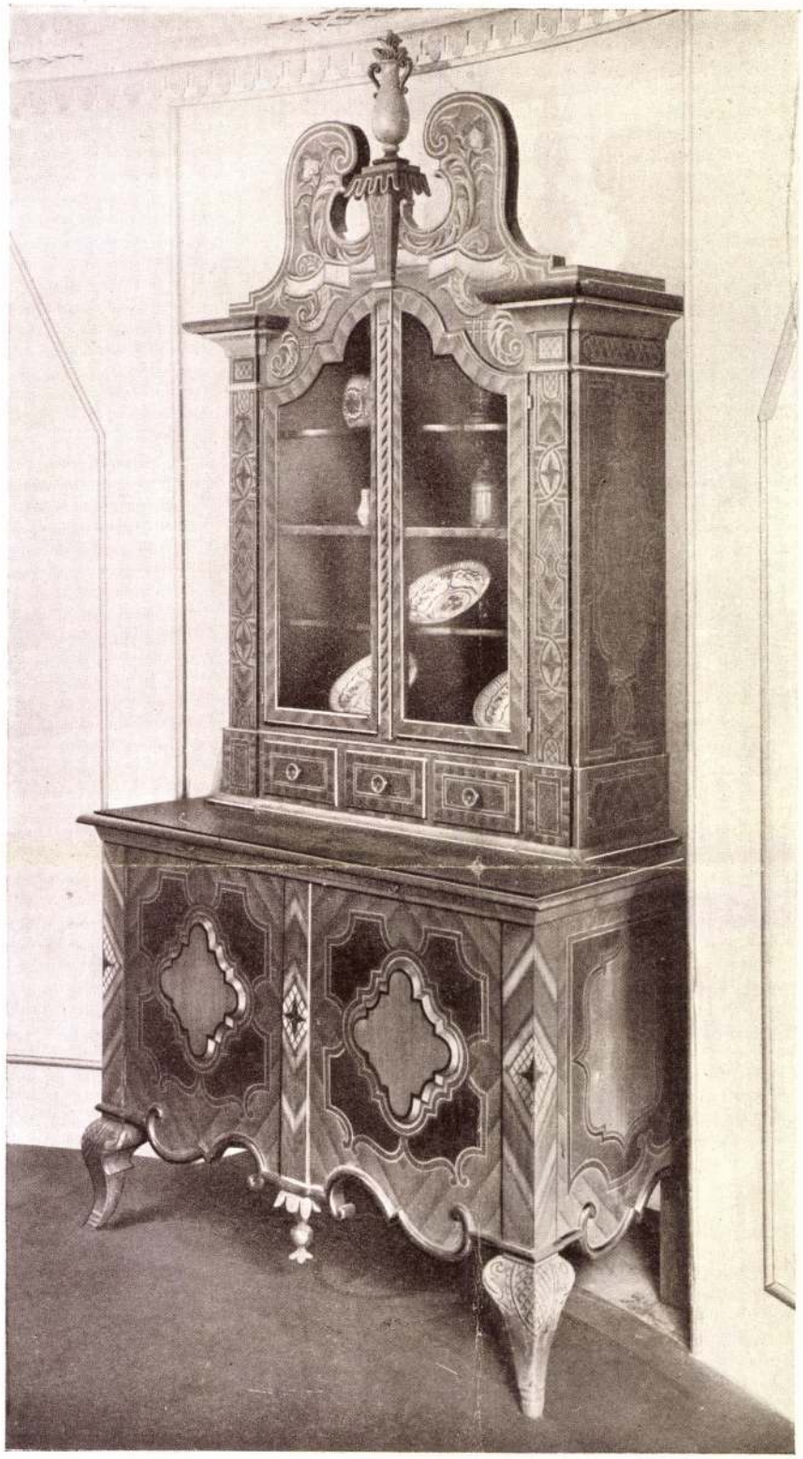

Kaesz Gyula: Színes festéssel díszített szekrény. Festették Kovács testvérek.
Buntbemalter Schrank. ♦ Armoire peinte.

Magyar Iparművészet
1926.

ismertet meg, hanem azokkal az anyagokkal és technikákkal is, amelyekkel dolgozik. Ismeretterjesztő szempontból kétségtelenül ez a kiállítás legfontosabb része. Könyvet, kisebb nyomtatványt minden laikus ismer, történetük, stílusváltozásuk se ismeretlen sokak számára, de hogy miből és hogyan készül vagy készülhet a nyomdai termék, arra a legtöbb ember nem tud feleletet adni. Ezért kell a legnagyobb elismeréssel üdvözölni azt a nagy munkát, amelyet a rendezőség a papír- és festékgyártás, valamint a különféle sokszorosító eljárások (magasnyomás, kőnyomás, offset, mélynyomás) és rokoniparok (könyvkötés, klisékészítés) tanulságos és mindenki számára érthető bemutatásával végzett. A nyomtatás menetét egy teljesen felszerelt és működő nyomda mutatja, mint ahogyan bemutatásra került a könyv útja a kézirattól a kész, kinyomott és bekötött könyvig is. Minden ember életét nyomtatványok özöne kiséri végig, állandó találkozása a nyomdatermékek légióival elkerülhetetlen, amiről legjobban Kovács András terme ad fogalmat. Ez a kiállításnak legtöbbet emlegetett és valóban legötletesebb része is, ahol nincs más, mint teljes felsorakoztatása mindazon nyomtatványnak, amely az átlagembert születésétől haláláig végigkiséri. Alig hiszem, hogy lenne látogató, aki magát e nyomtatványözön megdöbbentő és lenyügöző hatása alól ki tudná vonni. Megismerjük végül a magyar nyomdaipar munkaadóinak és munkásainak érdekképviseletét, azok szervezetét és működését, evvel kapcsolatban számadatok mutatják az ipar gazdasági jelentőségét, a kollektív szerződés és a szociális berendezések fontosságát.

Változatos és érdekes a kiállítás, sok tanulságot és sok esztétikai örömet nyujtó. Hála és köszönet illeti a rendezőséget, elsősorban Kertész Árpádot, dr. Bródy Lászlót, Kner Albertet, Nyirő Tibort, Bisztrai Farkas Ferencet, Rosner Károlyt és kitűnő munkatársaikat is. Fáradságos és hozzáértő munkájuknak eredménye az a tanulság, amit a kiállítás meggyőző erővel bizonyít: a magyarországi nyomdai kultúra a multban is, ma is, számbeli és erőbeli viszonyait messze túlszárnyaló magas fokon állt.

Irodalom

AZ «ŐSZIKÉK» JUBILEUMÁRA

(A hatvanéves «Híd-avatás»)

Írta TOLNAI GÁBOR

Ez év júliusától az esztendő végéig, minden egyes nap egy-egy nagy évforduló a magyar líra történetében. Hatvan esztendővel ezelőtt, 1877 július 3-tól december 31-ig írta Arany János az Őszikék-nek, ezeknek a csodálatos öregkori költeményeknek legnagyobb részét. Példátlanul termékeny félév volt ez Arany János életében. Csupán a két nyári hónapban több verset írt, mint az 1861—63-as éveket leszámítva huszonöt év óta összesen. Majdnem minden nap ír egy-egy verset, néha többet is. A kézirat alá pontosan feljegyezte keletkezésük idejét s így szinte napról-napra követhető a költő minden lépése, érzése és gondolata a Margitsziget elhagyott sétányain. Az öreg, beteg költő itt töltötte most is, mint utolsó éveiben legtöbbször, a nyári hónapokat, a sziget törzsvendégével, a rózsafáival bíbelődő, bogaras József főherceggel beszélgetve, gyakrabban magányosan, kedves tölgyei alatt. Az öregkori gazdag lírai termés még csodálatosabbnak tetszik, ha tudjuk, hogy a termékeny időszakot négy évi csaknem teljes meddőség előzte meg. 1873-tól, midőn befejezte a Bolond Istók II. énekét, alig dolgozott valamit. Arisztophanesz fordításaival tölti idejét, az eredeti alkotás azonban sehogyan sem megy. De most, úgy törnek fel ezek az öregkori versek, mint váratlanul felbuggyant forrás a szikkadt talajból. A gazdag ár valósággal önmagát termékenyíti, a bővízű forrás kristályos vize napról-napra csak termékenyebben dagad. A szellem útjai kiszámíthatatlanok, mint a világmindenség megfejthetetlen csodái!

A terméketlen évek kit bánthattak jobban, mint magát a költőt? A meddő évek alatt önmagát gyötri. A nemzet legnagyobb élő költője, akinek háta mögött elévülhetetlen remekek sorakoznak, — talán maga is attól retteg — hogy elérte írói pályája delelőjét, ahonnan felfelé már nem vezet út. S ő inkább nem dolgozik, mint hogy hanyatló életével hanyatló alkotásokat adjon. Írótársai előtt egész embert kívánó hivatali elfoglaltságában, akadémiai titkári munkájában próbál magyarázatot keresni a terméketlen évekre. Jókainak írja 1876-ban: «. . . ha némi függetlenségre tehetnék szert, azzal kecsegtetem magamat, hogy életem csendes alkonyán, magányos mélázásaim közt, tán meglátogatna még olykor a Múzsa.» De ez a remény olyan halvány, az idézet hangja elárulja, hogy a költő is alig bízik teljesedésében. Kimondatlanul bizonyára maga is érezte, hogy a terméketlenségnek máshol van a rugója. A meddő évekre semmiképpen sem lehet más magyarázatot találni, csak ha addigi pályájának csúcspontjaira tekintünk. A megmászott ormokat pedig újra végigjárni, a terméketlen önismétlés útját taposni, Arany Jánoshoz nem méltó feladat. Minél nagyobb egy író, annál kevésbbé képes ismételni régi formáit, annál inkább érzi az újnak szükségét. A nagy művészek belső törvénye nála az elnémulást parancsolta volna? Aki annyi nagy írói eredményt valósított meg, most — még hatvanadik életévén innen — a legújabbra már nem volna képes megrezdülni? Hogy volt ereje az újra, világosan mutatják az Őszikék. De miért kellett megszületésükhöz a sok évi meddőség? A Múzsa távolmaradását csakugyan a hivatalos el-

nyomtatvány történetében a betű mellett fontos tényező az anyag, amelyre a betűt írták, majd nyomtatták. Az ősi égetett agyagtábláktól a papyruson, pergamenen át a papirosig meghatározta a könyv és ezzel együtt a könyvtár alakját, amit ismét nagyon ügyesen szemléltetnek a táblák. A nyomtatás őstörténetéből a pecsétnyomó formáktól és szövetmintáktól a fametszeten keresztül Gutenberg mozgatható elemekből álló első könyvnyomásáig vezet az út. E történelmi áttekintést koronázza be a középső tárlóban felállított csodás esztergomi Bicsérdy-kodex, valamint az első Magyarországon nyomtatott könyv, Hess András Budai Krónikája. Ezzel elérkeztünk a magyar nyomtatott könyvig, amelynek történetét a második terem gazdag anyaga mutatja be. Stíluskorszakok szerint csoportosítva megtaláljuk itt a legfontosabb külföldön nyomtatott magyar szerzők vagy magyar nyomdászok műveit és párját ritkító teljességgel a legfontosabb magyar nyomdákat képviselő könyvek sorát. Andreas de Corona, Petrus Hungarus külföldön működő magyar ősnyomdászok szép munkái mellett ott sorakoznak Thuróczi András, Temesvári Pelbárt, Laskai Osvát és társaik magyar rendelésre külföldön készült művei, amelyek közül nem egy a szó mai értelmében vett igazi könyvsiker volt, mint pl. Thuróczi krónikája, amely egy év alatt két kiadást is látott. A mohácsi vésztől a szatmári kiegyezésig terjedő korszakot 16 külföldi nyomda magyar műve képviseli, míg ugyanekkor 26 nyomda működött a leigázott ország területén is. Számok, amelyek tiszteletre kényszerítenének még akkor is, ha nem kísérné őket minőségileg kitűnő munka. A magyar könyv történetét szervesen kiegészíti a magyar grafika története, amelynek szoros kapcsolatát a könyvvel e kiállítás meggyőző erővel dokumentálja. Nagyon érdekesen figyelhetjük itt meg, hogy mennyire magán hordja az egész könyv keletkezési korának bélyegét: a betű, a díszítés, az illusztráció, a könyv alakja mind függvényei annak a kornak, amelyben az egész mű keletkezett. A díszítő elemekből itt épp úgy visszatérő és állandóan használt formakincs válik, mint ahogy az építészet történetében. A tulajdonképpeni könyvillusztrációt a Szépművészeti Múzeum anyagából hozzáértéssel kiválasztott szép lapok vonultatják el szemünk előtt és megerősítenek bennünket abban a hitünkben, hogy a grafika nemcsak a jelenben, hanem a multban is a magyar művészet egyik fontos ága volt. A «komoly» művek sorát kiegészíti a mindennapi élet nyomtatványainak és a ponyva-nyomtatványoknak története, amely kitűnően mutatja az egyes stílusok elterjedését, közkinccsé válását széles rétegek számára is. A történeti áttekintések sorát a plakát története zárja le, az ötletességnek, a dekorativ képességnek és a fejlődő technikai lehetőségek felhasználásának megkapó tárháza. A mult itt nem oly messze nyuló és ezáltal egybefolyik a jelennel csakúgy, mint a nyomtatványok bemutatásának további csoportjaiban, amelyek közül főleg az üzleti nyomtatványok különféle fajának izléses csoportosítását említjük meg. Megragadja figyelmünket, hogy az egyes szakmák nyomtatványai milyen egységes stílust teremtenek a maguk számára, a könyvreklám, a gép- vagy gyógyszergyár nyomtatványai külön-különálló csoportot alkotnak még akkor is, ha semmiféle ábrázolás ezt a tárgyszerinti elkülönülést nem jelzi. A stílusváltozás és technikai fejlődés kihatása különösen olyan nyomtatványokon figyelhető meg, aminő a bankjegy és részvény egyfelől, a bélyeg másfelől. Szinte azt lehet mondani, hogy a legkisebb, legtöbb ember kezén megforduló nyomtatvány igényli a legtöbb gondot és legnagyobb felkészültséget. E téren is igazán kitűnő anyagot vonultat fel a kiállítás, amely különösen az utolsó évek eziránvú örvendetes fejlődését bizonyítja. A szorosabban vett csomagolást szakma szerint kiválasztva mutatják az izlésesen összeállított tárlók. A nyomda, geodézia és fototechnika együttes haladásának köszönhető a modern térképezés óriási fellendülése, amelyről külön terem tájékoztatja a látogatót. Joggal számíthat nagy közönségsikerre a sajtó terme is. Nemcsak úgynevezett beszédes számok mutatják a sajtónak, a legnagyobbszámú nyomdaterméknek, kulturális, közgazdasági és szociális szerepét, hanem 100 év szenzációja címen head-line-okban felvonul előttünk száz év izgalmas története is. Nagyon sikerült a hírszolgálat fejlődésének bemutatása ügyes figurinek által, valamint a riport útját az eseménytől a kész újságig bemutató fényképek sorozata.

A kiállítás azonban nemcsak a nyomtatvány minden ágazatával és hazai történetével

A betű története
(Szigeti Imre táblái)

TéF. 1933. 6. sz. 177-78. l. képpel

Kaesz Gyula

A nagyterem

Bierbauer V. cikke

A MILANÓI V. TRIENNALE MAGYAR CSOPORTJA

Cséd

Tervezők Dr. Bierbauer Virgil, Kaesz Gyula és Weichinger Károly

Kétségtelen az, hogy ez év legnagyobb építészeti és iparművészeti kiállítási eseménye a milanói V. Triennale, amelyet már több ízben megemlítettünk. Miután a Tér és Forma az előző számában a magyar építészeknek a nemzetközi építészeti kiállításon való részvételéről már beszámolt, a következőkben a kiállítás magyar csoportjáról kívánunk képet nyujtani, a legközelebbi számban pedig Olaszország és a nemzetközi kiállítások ismertetésére fog sor kerülni. Célszerűnek tartjuk azt, hogy jelen

Der Ungarische Saal auf der V. Triennale in Milano. Arch. Dr. V. Bierbauer und Kaesz

Tér és Forma
1933. 6. szám.

A nagyterem és a plakátfal. — Der ungarische Saal mit der Plakatwand Entwurf Dr. Bierbauer und Kaesz

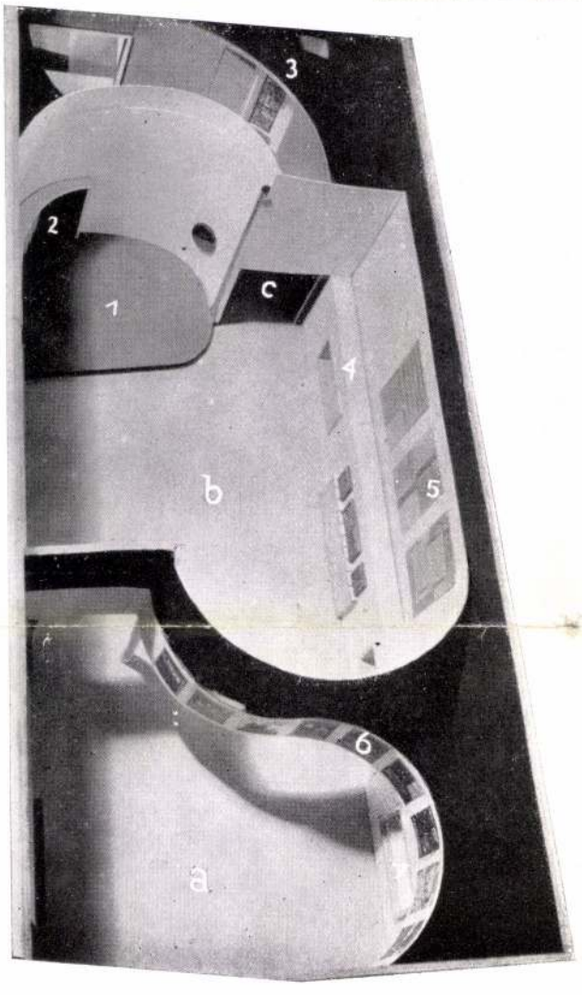

Magyar terem modellképe. (Modellansicht). — 1a. Grafikai csoport. 1. Könyvművészet. 6. Plakátsorozat. b 1. Ülőbútorok. 2. Szövetminták. 4. Kerámia. 5. Szőnyegek. c) Színpadművészet. 3. Árkayné Sztehló Lili színes ablaka.

ismertetésünket elsősorban a már megjelent külföldi és hazai kritikákra alapozzuk, hogy így a részrehajlás vádjától szabaduljunk.

A magyar kiállítási csoportnak, mint hivatalos kiállításnak szervezését az Országos Képzőművészeti Tanács, illetve az általa alakított kiállítási bizottság, melynek elnöke Ugron Gábor volt, Kertész K. Róbert h. államtitkár vezetése alatt végezte. A kiállítási palotában rendelkezésre bocsájtott 216 m² terjedelmű terem építészi elrendezésének és az anyag megszervezésének munkáját a kiállítási bizottság dr. Bierbauer Virgil építészre és Kaesz Gyula tanárra bízta. A parkban felállított magyar pavillont, a borkóstolót Weichinger Károly építésztanár tervezte. A helyszíni művezetés fáradságos munkáját dr. Kovács László Milanóban működő honfitársunk vállalta magára.

Az iparművészeti anyag kiválasztását a kiállítási bizottság mint bírálóbizottság intézte. Munkájában különlegesen segítette Rosner Károly, a Magyar Grafika szerkesztője, aki a grafikai anyagot, könyveket, kereskedelmi nyomtatványokat és plakátokat gyüjtött össze a kiállítás számára.

A kiállítási bizottság számára nagy segítséget jelentett az a meleg és baráti érdeklődés, amellyel a Triennale a magyar kiállítás létrejöttét elősegítette, nemcsak erkölcsileg, hanem anyagilag is támogatva a magyar igyekezetet. Különös elismerés illeti meg a kiállítás elnökét, Barella szenátort, Carlo Felice igazgatót, aki eljött Budapestre és hosszas tárgyalásokat folytatott a magyar kiállításról és hónapokon át, óriási elfoglaltsága közepette, mindenkor és mindenben rendelkezésünkre állt és a kiállítás megnyitását megelőző viharos napokban is barátilag segített. A kivitelben nagy segítségünkre volt a kiállítás műszaki irodájának ve-

Épül a magyar terem

Vértes Árpád szőnyegei. Pekáry István gobelinje. Kaesz Gyula szekrénye, kerámiai vitrin.

zetője, Camus építész, mint pedig a nemzetközi építészeti kiállítás megvalósítója, A. Pica.

Ezideig a legterjedelmesebben nyilatkozott a magyar kiállításról Roberto Pappini, a római modern művészeti múzeum igazgatója a legnevesebb olasz műkritikus a L'Illustrazione Italiana június 4-i számában. A nemzetközi csoportokról és a magyar csoportról a következőket írta:

„A milanói triennális kiállítást nemzetközinek nevezik és ilyennek is kell lennie, sőt el kell érnie azt a jelentőséget és visszhangot, amellyel a velencei Biennális kiállítás bír. De ehhez szükséges az, hogy a külföldi nemzetek nagyobb eréllyel és több rábeszéléssel hivassanak meg — hogy jelentőségük és értékük arányában vonuljanak fel.

Ez évben a legnagyobb erőfeszítést éppen a legkisebb nemzetek fejtették ki és ezzel Olaszország iránti érzelmeiknek adtak kifejezést, amelyért hála illeti őket. Nem elég az, ha Nagy-Britannia takarókat és bőröndöket, raketteket és cipőket küld néhány kiváló kerámiával, üveggel és ezüsttel együtt, hogy iparművészetét bemutassa. Nem elég, ha Svájc vallásos és egyházművészeti tárgyakat és terveket küld, amelyek megfelelőbb helyet találtak volna a római kiállításon. Hollandia alig mutat be többet, mint néhány mintadarabot. Svédországot mindössze a kitűnő Orrefors üveggyárral képviseli. Németország mintha igen finom művű üveg és fém berendezésében csakis csodálatos fejlettségű grafikai iparának kívánna propagandát csinálni. Belgium mindössze egy ebédlőt és néhány vitrint mutatott be. Franciaország pedig mintha azt a hitet akarná kelteni, hogy középszerű és elmaradt kereskedelmi termékeinél jobb kiállítani valója ninesen is. És mintha azt akarná bizonyítani, hogy ezeket büntetlenül viheti ki Olaszországba, mint azokat az apró cseresebeeséket, amelyeket vidéki kereskedők hordanak óraláncaikon. Mindezek elégtelen bemutatások, nem méltók ahhoz a nemzethez, amely a vendéglátó.

Három nemzet kiállítása érte el a szintet, amely e nemzetközi távlatnak megfelel: a magyar, a finn és az osztrák.

Magyarország megújhodottnak látszik termében, melyet dr. Bierbauer Virgil és Kaesz Gyula bölcsen rendeztek be. Három évvel ezelőtt egy helytelen elgondolás alapján Magyarország dagályos és banális bazárt rendezett be, amelyben túltengett a folklorisztikus elem és eltemette azt is, ami új és jó volt. Ezt megmondottuk azzal az őszinteséggel, amelyet barátokkal szemben illik alkalmazni — örülünk, hogy szavaink meghallgatásra találtak. Az ezidei Triennale magyar terme választékos, friss

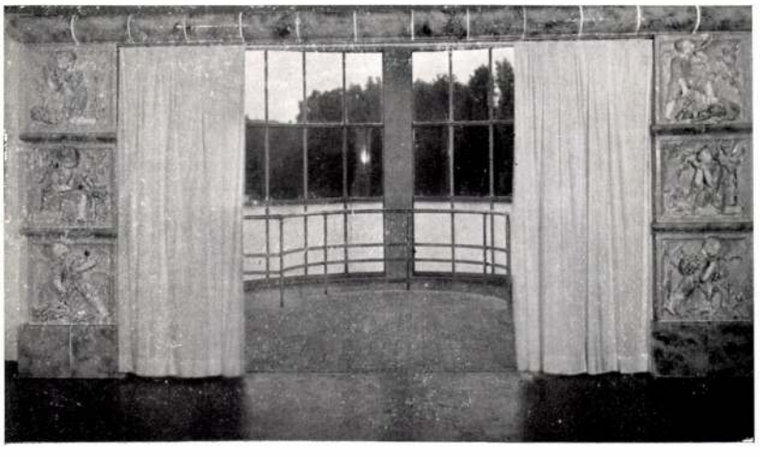

A plakátfal, alatta Rahmer Mária kapukerete és a könyvművészeti vitrin (rendezte Rosner Károly)

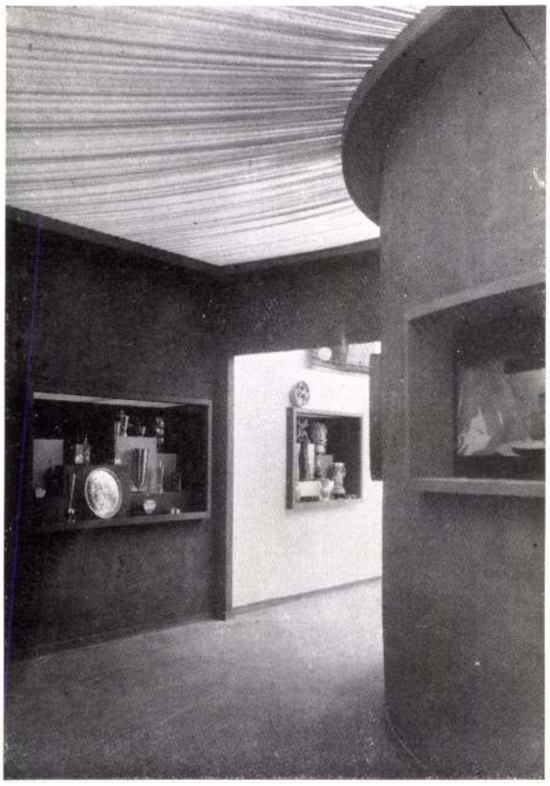

A magyar terem bejárata ötvösmunkákkal és szinpadi makettekkel

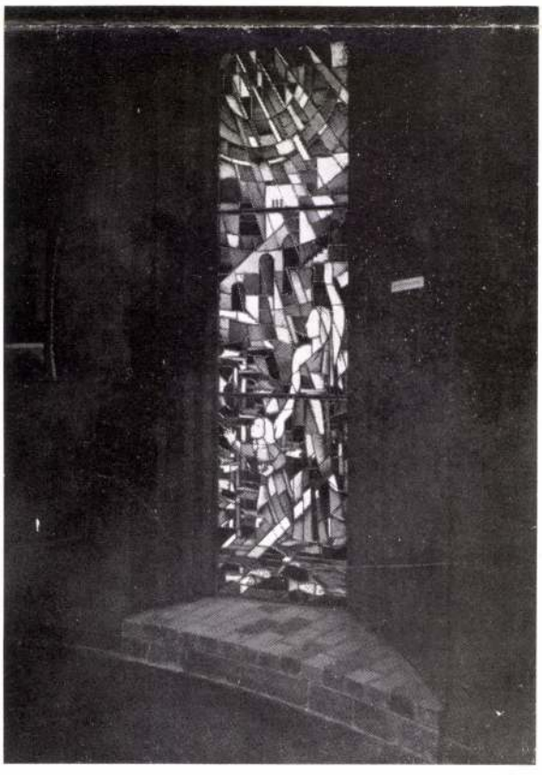

Árkayné Sztehló Lili színes üvegablaka

Ausstellung der Bühnenmodelle

és derűs. Egy kisebb színpadi díszletkiállítás vezeti be, amely ötletekkel és színpadi tudással teljes. Folytatása egy igen tetszetős kerámiai és ötvösgyüjtemény, sok szőttes — ha tetszik kissé bécsi ízlésben — de mindez messze áll attól a bizonyos parasztos ízléstől és nagyon közelről érinti mai érzékenységünket."

A Casa Bella című olasz építészeti folyóiratban G. Pagano-Pogatsching építész egyelőre egy rövid beszámolót adott a kiállításról, amelynek során a külföldi kiállításokról a következőket írja:

„Ezek közül különösen kitűnik reprezentatív értékénél fogva Németország a német grafikának kristálytiszta bemutatásával, a magyar osztály, amelyet nagy gonddal rendeztek Bierbauer és Kaesz építészek, Finnország kitűnően mutatja be megkapó textiljeit. Ausztria Oskar Strnad ismerten raffinált művészetében mutatkozik be."

A „Hufvudstadsbladet" Helsinkiben megjelenő napilapban olvassuk Marianne Strengell kritikáját.

Magyarország Milanóban részben egy a többi nemzet sorában elhelyezett teremmel, részben egy a „Parco Grande"-ban felépített borpavilonnal szerepelt. Az előbbi architektónikus szempontból raffináltan megoldott terv, mely eleven, tiszta áttekinthető szemléletet biztosít a kiállított tárgyak számára. Ezzel a tisztán kiállítás technikailag érvényesülő előnnyel egyidejűleg rendkívül érdekes és szép vonaljátékot ért el dr. Bierbauer Virgil és Kaesz Gyula a szellemes vonalzású válaszfalakkal. A válaszfalak hideg szürkésfehér és kékesszürke tónusai hatásos hátterét képezik a világos textiliáknak, a színdús kerámiáknak, kis miniatűr színpadi díszleteknek és Árkay Bertalanné dekoratív ablakának, amelynek tarka színei és erőteljes kompozíciója kiváló. Meg kell még említeni Ohmann Béla Condotiere szobrával finomságát.

De nézzük végig részletesebben analizálva az egyes kiállítási objektumokat.

Első pillanatban tekintetünket a falak dekoratív frizét képező plakátsor vonja magára. Ezek között

Molnár C. Pál művészi alkotása Budapest idegenforgalmi plakátja említendő elsősorban, mely remek színeivel és reklámszempontból is fascináló hatású. Kiváló ugyancsak Molnár C. Pál tisztán aranybarna tónusú leányfeje. Sikerültek Irsay, Berény és Bortnyik plakátjai.

A szépségéről jól ismert magyar grafika két vitrint foglal el. A gyüjteményt, mely remek fametszeteket tartalmaz (Molnár, Pekáry és Budai), Rosner Károly állította össze. Különösen Pekáry színes parasztmotivumai tűnnek fel Molnár sötét fametszetei mellett.

A textiliákat két csoportra oszthatjuk: használati és dekoratív tárgyak csoportjára. Ez alkalommal, minden modern felfogásunk mellett is, az utóbbiak azok, melyek figyelmünket elsősorban is magukra vonják. Pekáry csodálatosan szép primitív és naiv rajzú, különösen érdekes színekkel (rózsaszín, kék, zöld és narancs) szőtt képei mellett határozottan elhalványulnak Vértes és Bor helyesen komponált kissé nemzetközi jellegű szőnyegei. Szabó és Minártól néhány jó, durva szövésű bútoranyagot láttunk.

A kerámiák között akaratlanul is Rahmer Mária ügyes, dekoratív figurális alkotásai és hatalmas urnái tűnnek először fel. Pompás, bár bár kissé elnagyolt színezésű kapufrize érdekes eleven fantázia alkotása. Mégis tovább maradnak emlékünkben Kovács Margit előkelő vonalú rozsdavörös és fehérszínű vázái. Legszebb ezek közül egy erőteljes és gazdag dekorációjú óriás urna.

Az Iparművészeti Iskola egy teljes vitrint tölt be ötvösművészeti munkáival.

A kiállítást miniatűr színpadi díszletek sora zárja be, melyek közül egyet-egyet Oláh és Fülöp készített. Ezek kétségkívül a Triennale legkiválóbbjai közé tartoznak. Eleven szín és formaérzék, elsőrangu architektónikus keretben.

A parkban Weichinger professzor könnyed magyaros stílusban épitette fel borpavillonját. Építészeti szempontból igen feltűnő alkotás. A nagy nyitott tér a tiszta színek, a végtelenül egyszerű, de szép teraszkiképzés és színdús virágok mind csábítanak a borkostolóra.

Pompás dekoráció az óriási festett függöny (Minár Pál), mellyel esős időben a belső tér teljesen elválasztható a nyitott résztől. A függönyt eleven humor- és határozott hatásérzék a pavillont rendeltetésének kiválóan megfelelővé teszi. Nagyszerűen alkalmazkodnak ehhez az egyszerű, homályos üvegezésű felszerelési tárgyak és világítótestek."

Nem lesz érdektelen ezekkel szembehelyezni a magyar napisajtóban eddig megjelent — mindössze — két részletesebb kritikát. Az egyiknek szerzője, Gisella Selden Goth (Firenze) a „Pester Lloyd"-ban a magyar kiállításra vonatkozólag a következőket írta:

„Csak ha a három év előtti katalógust lapozzuk, állapíthatjuk meg, hogy miért kevésbbé vonzó az „ötödik" Milanóban, mint a „negyedik" Monzában. Mindenekelőtt kitűnik, hogy a kiállítók számszerűleg sokkal kisebb mértékben vesznek részt. És az

Ötvösmunkák, kerámiák, dísztárgyak és könyvkötések vitrinjei különböző művészek munkáival

egyes kiállítások is jóval kisebb terjedelműek. Anglia Monzában 7 termet igényelt, Franciaország hármat, Belgium ötöt, Ausztria hatot. Milanóban a külföldiek egyetlenegy teremmel is megelégszenek. Az egyetlen magyar terem igen ízléses, de gazdagabban és bőségesebben bemutathatta volna nevezetesen sajátos kerámiáinkat és kézimunkáinkat. A megnyitásnál a valóban eredeti bájos, parasztos kerti pavillon, amelyben egy igazi magyar ven-

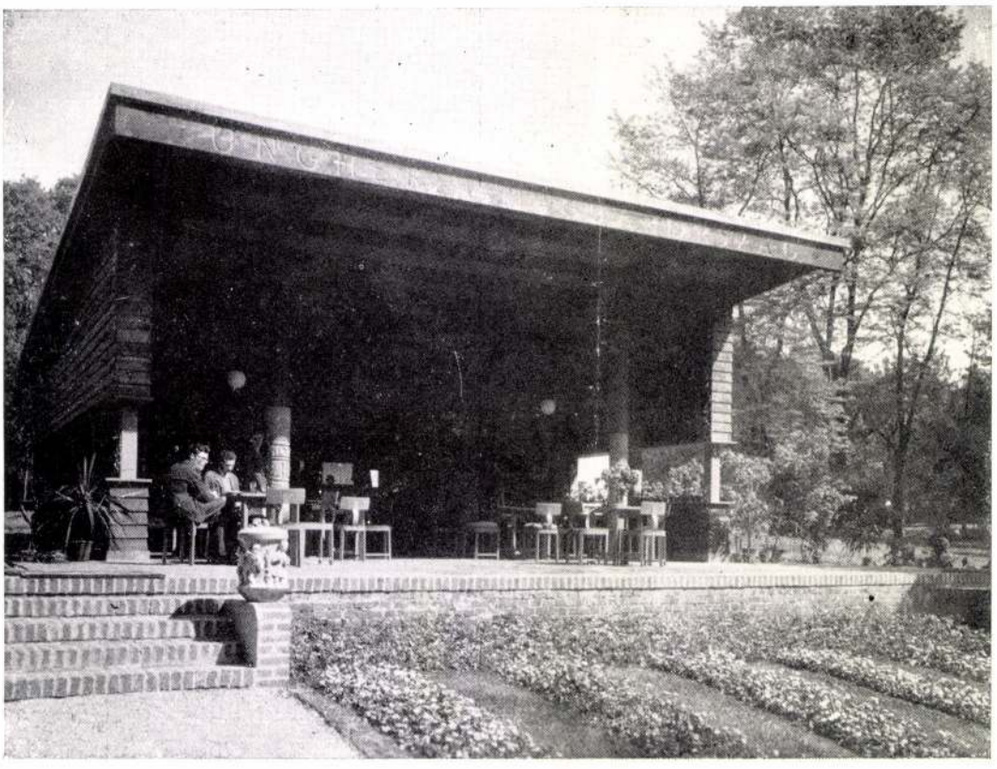

A magyar borkóstoló a parkban
Tervezte: Weichinger Károly
Ungarische Weinkosthalle auf der V. Triennale in Milano

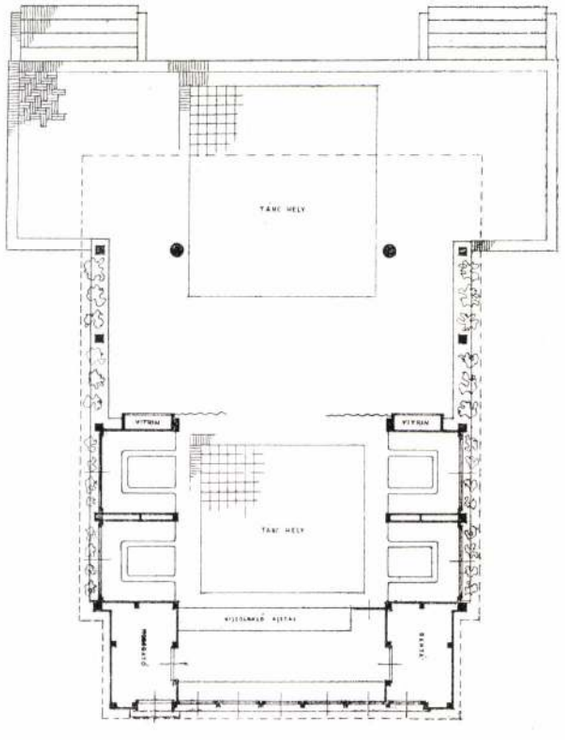

A magyar borkóstoló alaprajza

déglősné igazi tokajit szolgált fel magyar szalámihoz és pogácsához, nagyobb tetszést váltott ki, mint a tulajdonképpeni kiállítás."

A „Magyar Hirlap"-ban dr. Fischer Annie a következőket írja:

„Az idén tíz idegen nemzet szerepel kiállítóként. Anglia, Németország, Franciaország, Belgium, Ausztria, Hollandia, Svájc, Finnország, Svédország és Magyarország. A kiállítók kétféleképpen fogták fel a kiállítandó anyag összeválogatásának feladatát. Az osztrák szekció például, amelynek termeit a kitűnő Strnad tanár rendezte, arra a szigorú álláspontra helyezkedett, hogy iparművészet ninesen, csak művészi ipartermékek vannak, amelyek közé a mesterien készített bőrönd vagy női cipő éppen úgy beleillik, mint a világhírű Orlik tanár üvegkinesei. A magyar kiállítás, amelyet Bierbauer Virgil dr. és Kaesz Gyula állítottak össze, ezzel szemben gondosan kiválogatott tisztán iparművészeti kiállítás. A sok ügyes kerámia, üvegfestmény, könyvkötés és képszőnyeg azonban kissé egyoldalú képét adja a magyar iparművészetnek, amelyet a herendi porcellán, a magyar műasztalosipar, sőt a jól összeválogatott paraszt kézimunka színesebbé és voluminózusabbá tett volna. Ohmann tanár faskulptúrája és néhány jó plakátrajz (Berény, Irsay, Molnár C. Pál, stb.) a kiállítás díszei ... A kiállítás parkjában virít a magyar pavillon fafara-

gásos tornáca, ahol a magyar bor és pogácsa aratja megérdemelt sikereit."

Sajnálattal kell megállapítani azt, hogy a magyar napilapok kritikáiban minő nagy szerepet játszik egy iparművészeti kiállítás ismertetésekor a tokaji bornak és a pogácsának járó elismerés. Vajjon nem érzik-e a bírálatok írói, hogy ez kritikájuk komolyságát erősen leszállítja? Ép így egészen csodálatos, hogy valaki egy kiállításnak az értékét a termek számával méri. Ez utóbbihoz csak azt kívánom megjegyezni, hogy a nekünk bemutatott hivatalos kimutatás szerint a magyar kiállítás részére rendelkezésre bocsájtott terület a három év előttinek háromszorosát teszi ki. Akik, mint a Pester Lloyd firenzei illetékese, látták a monzai kiállítást, emlékezhetnének arra is, hogy ott a külföldieknek csak kis szobák állottak rendelkezésére.

Tárgyilag még súlyosabb félreértésre kell rámutatnunk. A kiállítási adatok kritikusainak a kiállítás nyomtatványaiból tudomást kellett volna szerezni arról, hogy a programmok és meghívások állandóan és mindig kifejezetten és határozottan hangsúlyozták azt, hogy a kiállításnak feltétlenül modernnek kell lennie és a kiállításról száműzve vannak a régi művészet utánzatai. (Réglement Général 3-ik pont, 2. kikezdés.) A rendezőségnek ezen álláspontja a magyar bizottsághoz intézett hivatalos iratokból is kitűnik, sőt ezen alkalmakkor arra is rámutatott a kiállítás vezetősége, hogy a népies irányú kézimunkák tömeges felvonultatása nem kívánatos. De a kiállításon magán is észrevehették volna a bírálók azt, hogy a Triennale rendezői a mai ember által a mai ember számára alkotott iparművészet tárlatát akarják megrendezni és ép ezért minden ilyen erőfeszítést buzdítva segítenek és elismernek. Ilyen körülmények között a magyar kritikusok által hiányolt, húsz év előtti gondolkodásból fakadó, naivitások kiállítása a külföldön nem lett volna hasznunkra, aminthogy fejlődő idegenforgalmunknak sem válik hasznára az, hogy a magyar népművészet virágoskertjét gyatrán, rossz anyagból utánzó termékei úton-útfélen árusíttatnak, hogy komolyabb helyeken annak a népi alkotástól távolálló gyermekded utánzatait kínálják fel. A magyar porcellángyártás termékei, sajnos, ugyanilyen elmaradottságban tengődnek és nemzetközi viszonylatban, sajnos, értéket nem jelenthetnek. Ötven év előtti formákra felhordott ú. n. magyar díszítmények ezeket a tárgyakat nem teszik olyanokká, hogy komoly művészi értékeknek lennének tekinthetők, amelyek egy nemzetközi kiállítás kritikáját elbírják. Ép így hibás lett volna az, ha a kiállítási bizottság nagy hírnevet szerzett szobrászainknak kétszeres életnagyságú bronzszobrairól készült tarka-barkára festett másolatokat állított volna ki Milanóban.

A magyar borkóstoló Milánóban.

Viszont boldog lennék, ha a magyar gyárak (porcellán, fémipar stb.) a mai szükségleteket végre felismerve, a következő két év alatt olyan cikkeket állítanának elő, pl. edényeket, poharakat, lámpákat stb., amelyek a jó használati tárgy fogalomkörét

végre megközelítenék. Bizonyos, hogy amennyiben ilyen tárgyakkal rendelkeznénk és azokat három év mulva Milanóban kiállíthatnók, a jelenlegi elismerésnek sokszorosát érhetnők el. És egy ilyen siker esetén még kevésbbé vennők komolyan azokat a kritikákat, amelyek a mai helyzet félreismeréséből kiindulva, képtelenségeket követelnek a rendezőktől.

*

Visszatérve a nemzetközi építészeti kiállítás magyar fotomontage-járól Fischer Annie a következőket írja:

„A magyar építészet egy nagy fotomontage-on szerepel kitűnően összeválogatott gyár-, bérház- és villaépületekkel. Ha Le Corbusier és Dudok utópisztikusan újszerű és nagyvonalú terveit még nem is lehet náiunk követni, a magyar építészeti rész mindenesetre jobb helyet vívott ki magának a kiállítás rangsorában, mint az iparművészeti."[1]

A Pester Lloyd kritikusa a kiállítás e részéről a következőket írta:

„Az építészet termében a kiállítás egészével való különös összefüggés nélkül (?) mutatnak be fotomontage-on európai és tengerentúli használati épületeket. És itt azt láthatni, hogy egy stadion, egy pályaudvar, egy szanatórium, szállodák és bankok, iskolák és áruházak, minisztériumok és uszodák már az egész világon ugyanúgy — de legalább is ugyanazon szerkezeti elvek alapján — épülnek. Egy nürnbergi néptömegszállás alig különbözik a buenos-ayresitől. Egyenesen elszomorító egy yokahama-i bár acélbútorokkal és difus világítással itt is és csak a falfestések emlékeztetnek egy Berlinben vagy New Yorkban létesített japán kávéházra. Az új művészet, úgylátszik, mindenütt kissé fáradt és bágyadt."

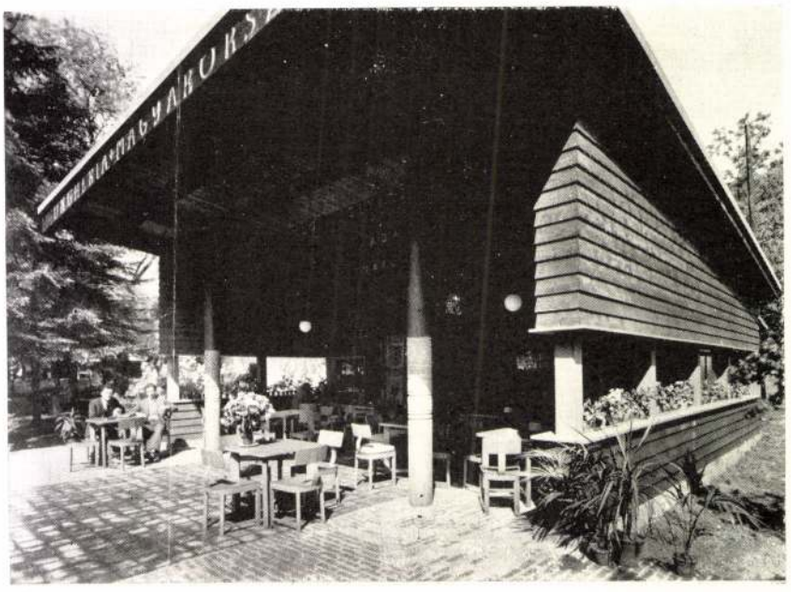

A magyar borkóstoló nézetei — Fotok: Secco d'Aragona, Milano

Kétségtelen, hogy e sorok írójával vitába szállni nem lehet feladatunk. El tudjuk képzelni, hogy a mammutok kihalásának korszakában ezek és egyéb túlságos nagyra nőtt őslénytársaik mélységes megvetéssel nyilatkoztak kisebb terjedelmű, *de életképesebb környezetükről*. A kritika írójától eltérő fiatalabb és frissebb gondolkodású látogatója a kiállításnak másképpen nyilatkoztak. Pagano Pogatschnig Casa Bella-ban ezeket írja:

„Az a gond, amellyel Pica építész megvalósította mindezeket a montage-okat, amellyel ellátta a felírásokat, amellyel kiválasztotta a fényképeket, minden dícséretet megérdemel. Néhány sorban nem írhatjuk le mindazt, amit e kiállítás bemutat, de biztosan állíthatjuk, hogy a 300 kiállításra meghívott építész fellelkesítő képét adta a világ mai építészeti képének és minden művelt embert az építészet megértésében messzire előreviheti ez a galéria."

A szerkesztő.

[1] Talán meg szabad említenem azt, hogy a kiállításnak ezt a részét a Képzőművészeti Tanács megbízásából úgyszólván diktatórikusan volt alkalmam megszervezni és itt nem korlátozta a szervezés munkáját a bizottsági rendszer.

MUNKÁK ÉS NAPOK

Tudomány

MAGYAR NEMZETI NYOMTATVÁNYKIÁLLÍTÁS

Haar Ferenc fényképeivel

Írta ZÁDOR ANNA

Sokan vannak, akik csodálkozva és talán némi bizalmatlansággal látják azt a sok és terjedelmes tudósítást, amely a Nyomtatványkiállítás alkalmából a napilapok hasábjain eddig megjelent. Annyi kiállítás van télen — mondják a kiállításlátogatók és az ilyen szakkiállítás biztosan nem is érdekes, ha még úgy beharangozzák is. Nem akarunk ma senkivel se vitába szállani, de szeretnők ebből az alkalomból az olvasó figyelmét néhány dologra felhívni.

A magyarországi kiállítások tulajdonképpen két csoportra oszlanak : az első nagy csoportot a vásárjellegű kiállítások alkotják, aminő az Árumintavásár, a Tenyészállatvásár; ezeket kiegészítik azok a tárgyban és anyagban kisebb keretű kiállítások, amelyek valamely különleges érdeklődésnek célját szolgálják, mint a virág-, kutya-, fénykép-, bélyegkiállítások, ahol a kereskedelmi szempont többé kevésbbé burkolt és helyét a díjazás, tehát egy eszmeibb érték foglalja el. A számszerint legnagyobb csoportot — főleg a fővárosban — a műkiállítások alkotják, amelyek sorában aktuális és történelmi, meghatározott tárgykörre szorítkozó vagy nagy összefüggéseket felölelő tárlatokat egyaránt megtalálunk. Az ilyen kiállítások szellemi és pedagógiai jelentőségét mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy nálunk kiállítás alatt önkéntelenül is műkiállítást értenek. Magyarország még nem használta kellően ki a kiállítások nagy idegenforgalmi jelentőségét, bár a Nemzeti Szalonban tavaly rendezett magyar művészeti kiállítás nagy látogatottságával a júniusi hetek egyik kiemelkedő attrakciójának bizonyult. Arra kell tehát törekednünk, hogy egyrészt idegenforgalmi szempontból is vonzó kiállításokat rendezzünk, másrészt a szokványos kiállításoktól eltérő, kereskedelmi, ipari és technikai ismereteket terjesztő kiállításokat szaporítsuk, amelyek az egyes szakmák belső tagozását, sajátosságait valamint az ország más gazdasági és esetleg kulturális tényezőivel való kapcsolatát feltüntessék. Ezek a kiállítások épp úgy nevelnek majd maguknak közönséget, mint ahogyan a sokéves multra visszatekintő műkiállítások és így kibővítik a közönség érdeklődési körét oly irányban is, ahova eddig kellő vezetés hiányában nem tudott eljutni.

E szempontok bizonyára csak másodsorban, szinte öntudatlanul játszottak közre, amikor a nyomdatulajdonosok Budapesten tartandó nemzetközi kongresszusa alkalmából a Magyar Nemzeti Nyomtatványkiállítás rendezését elhatározták. Aligha lehetett volna jobb témát választani, ha általános érdeklődésre számító, laikus és szakképzett közönséget egyaránt érdeklő és idegenforgalmi szempontból is nagy vonzerejű kiállítást akarunk létesíteni.

A Magyar Nemzeti Nyomtatványkiállítás bemutatja a Műcsarnokban a nyomtatott betű sokféle szerepét az emberiség multjában és mai életében, történeti áttekintést ad a nyomtatványok minden fajtájáról, bemutatja technikai előállításukat, anélkül, hogy túlzott szakszerűségre vagy reklámszerűségre ragadtatná magát. De nemcsak ezért nevezhetjük újításnak a kiállítást, hanem rendezéstechnikai szempontból is. Az Iparművészeti Társulat jubiláris kiállításától eltekintve ez az első kiállítás, amely elsősorban szép interieurjeivel ragadja meg a látogatót, ahol a felhalmozott óriás anyag sohase zsufolt vagy fárasztó, ahol volt bátorság a művészi ökonomia által parancsolt mértéket betartani.

Ha a látogató a Műcsarnok termeit járja, aligha fog ráismerni a sok jó és rossz kiállítást látott falakra. A túlméretezett, rossz

Tükör 1937. sept.

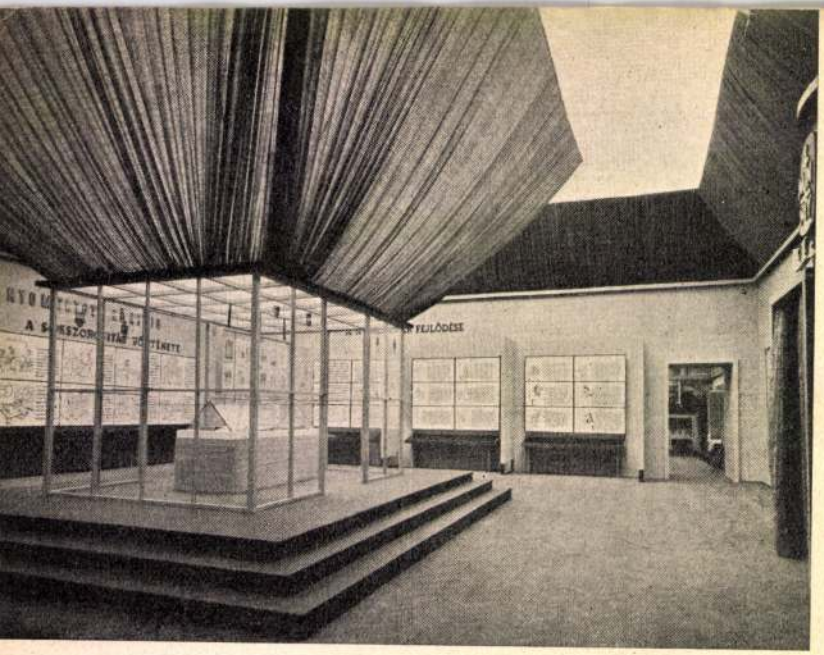

A kiállítás első terme, középen az esztergomi könyvtár ritkaságai

A plakátterem részlete a működő szedőgéppel

és elavult beosztású termekből Kaesz Gyula látszólag egyszerű eszközökkel teljesen új, áttekinthető téregységeket alkotott, ahol minden szín, minden tér és falelzárás csak a kiállított tárgy érdekét szolgálja és szerényen meghúzódik mint kísérő szólam még akkor is, amikor a hatás létrejöttében döntő szerepe van. Az első nagy terem ünnepélyes hangulatát a fal magasságát lezáró és a középen aláereszkedő kék vélum a legnagyobb mértékben fokozza, anélkül, hogy ezzel a teremben kiállított ősnyomtatvány-ritkaságok, valamint a falakon végigvonuló táblák érvényesülését gátolná. Különösen sikerült a fülkebeosztású IV. terem, amelyben a mai magyar könyvtermés impozáns felvonulását látjuk: 15,000 könyv van tárgy szerint csoportosítva úgy, hogy sehol se egyhangú és unalmas, a hatás látszólag teljesen a kiállított könyveknek köszönhető. Minden felvonul, ami a magyar nyomdai munka jelenére és multjára vonatkozik, anélkül, hogy az anyag bőségében elveszne a szem és elaprózódna a hatás. A «Kiállítási Tudósító» — a kiállítás helyszínen nyomott lapja — amerikai méretű számokat közöl a felhasznált anyagokról, a kiállított tárgyak számáról és sokféleségéről és mégis sem az anyagok, sem a tárgyak nem ostromolják fárasztóan és kihívóan a látogatót. A kiállítás szinte észrevétlenül tanít meg sok dologra, amit egyáltalán nem, vagy csak homályosan tud az ember, észrevétlenül mutat rá a nyomdászat és rokon iparok között fennálló összefüggésekre és főleg észrevétlenül bizonyítja be, hogy a kis Magyarország a betűnek minden időben kiemelkedő tehetségeket és szorgalmas munkásokat egyaránt adott.

A kiállítás első három termét történelmi jellegű összeállítások töltik be. Az első terem négy nagy tábláján rendkívül ügyesen készített térképek a magyar nyomdák elterjedését mutatják be, jelezve az egyidejű európai nyomdákat is. Meglepetéssel olvassuk le a térképekről, hogy a nyomtatás első félszázada után 5 vándornyomda működött mintegy 20 helyen az országban, bár sokszor a török hódoltság megszorította a működési lehetőséget. Rendkívül érdekes megfigyelni, hogy a barokk Európában a nyomdahelyek egy nagy irányvonalba esnek, amely északnyugattól kiindulva halad Középeurópán át délkelet, Olaszország felé. Ennek az irányváltoztatás nélküli terjedésnek csak két elágazása van, mindegyik a középponttól szinte egyenlő távolságra: nyugaton Páris, keleten pedig Buda. A nyomdák történetét kiegészíti a betű történetét ábrázoló hármas képsorozat. Az ősembertől a XX. századig végigvonul előttünk az írás, az emberi gondolat legfontosabb közlési eszközének története, miközben nemcsak az egymásból fejlődő írástipusokkal ismerkedünk meg, hanem a ma használatos legfontosabb nyomdai betűtípusok eredete is világossá válik. A szöveg érthetőségét ügyes kísérő figurák fokozzák. De a

számában), melynek tételeit nagyjában elfogadták, csupán a százalékos tételeknél történtek redukciók és pedig: 1. a tényleges munkabérek után, *a)* nagymunkáknál 25% regie és 10% haszon, *b)* középnagy munkáknál 28% regie és 12% haszon, *c)* kis munkáknál 30% regie és 15% haszon számítható fel. 2. Anyagok után, *a)* nagy munkáknál 15%, *b)* középnagy munkák után 20%, *c)* kis munkáknál 30% számítható fel. 3. Egyéb iparosmunkák utáni haszon 5—10%-ban állapíttatott meg. Mindenesetre ez még csak a tárgyalások nyers eredménye, az O. K. Á. B. által megállapítandó pontos és részletes feltételeket lapunk következő számában közöljük.

Új fuvarozási rendelet. Az O. K. Á B. a fuvarozási díjakat Budapest területére, f. évi június hó 6-ával kezdődő érvényességgel, napi 720 K-ról 620 K-ra, illetve félnapi 480 K-ról 410 K-ra szállította le. Az erre vonatkozó rendelet, mely a megelőzőkhöz képest részleteiben is lényeges eltéréseket mutat, a hivatalos lapban jelenik meg.

5300/1921. sz. — Az O. K. Á. B. a dorogi „Hungária" égetett mész árát június havára métermázsánként 216 koronáról 210 koronára szállította le.

Budapest, 1921. május 24-én. Az elnök rendeletéből: *Schulek* osztályvezető.

Helyreigazítás. A cement és mész ármegállapítására vonatkozó folyó évi április 14-én kelt 3960/1921. O. K. Á. B. számú rendelet I. C. a. tétel alatt:

az Újlaki Tégla- és Mészégető R.-T. részére megállapított eladási ár pro *q* nem 152 korona, hanem 226 korona.

Budapest, 1921. május 13-án. Az elnök helyett: *Schilling* alelnök.

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPÍTÉSZ-EGYLET.

A mű- és középítési szakosztályok május 23-iki ülésén dr. *Lechner* Jenő tartott felolvasást Magyarország műemlékeiről és az emlékművédelemről. Vázolta a magyar műemlékügy történelmi hátterét, bemutatta a Műemlékek Országos Bizottságának nagyszerű működését, melylyel sok nyugati országot megelőztek és rámutatott a jövőben követendő utakra, melyet *Kertész* K. Róbert min. biztos törvényjavaslat alakjában is kidolgozott, amely nemcsak az ingatlanok, de az ingó műemlékek lajstromozását is követeli, továbbá a természeti képek védelmét és a szépművészeti emlékek összegyüjtését Az előadáson, melyet *Báthory* István elnök köszönt meg az előadónak, megjelent *Forster* Gyula báró, a magyar műemlékügy nagyérdemű harcosa is.

Elnök bejelenti, hogy *a kulturházak tervpályázatainak győztesei* a következők: a kistípusú házaknál I. és II. díjat *Kósch* Jenő, a III. díjat *Kemény* Zoltán, a középtípusoknál az I. és II. díjat dr. *Kotsis* Iván, a III. díjat *Nagy* Márton, a nagytípusoknál az I. díjat *Bauer* Emil, a II. díjat *Miklós* Ede, a III. díjat *Kaesz* Gyula nyerte. Majd *Schoditsch* Lajos terjeszti elő a kispesti munkástelep továbbfejlesztése ügyében megszerkesztett memorandumot a pénzügyminiszterhez, melyet a szakosztály elfogad. Új tagokul *Szederjei* Elemér ezredest és dr. *Kardos* Ferenc okl. építészt vették fel.

Előadások a mű- és középítési szakosztályon. Május hó 30-án d. u. 6 órakor *Wälder* Gyula: A nagyszombati egyetemi templom és a jezsuiták templomépítkezései a XVII. században.

Június hó 6-án és 13-án: *Gárdos* Aladár: Korszerű repülőterek.

AZ ÉPÍTŐMESTERI KÉPZETTSÉG MEGVIZSGÁLÁSÁRA SZERVEZETT BIZOTTSÁG

Toth Gy. Miklós építőmesternek (Kunhegyes) április hó 12-én, ajtai *Kovách* Albert okl. mérnök, építőmesternek (Kolozsvár) és *Boór* Nándor építőmesternek (Sopron) április hó 19-én, *Steinbach* Kornél okl. mérnök, építőmesternek (Budapest) április hó 26-án letett szakvizsgálat alapján az építőmesteri képesítő bizonyítványokat 59/1921., 73/921., 87/1920—88/921. és 41/921. szám alatt kiadta.

Budapest, 1921. évi május hó 17-én.

VERSENYTÁRGYALÁSI HÍREK.

Versenytárgyalási eredmény. A Magyar Köztisztviselők Fogyasztási, Termelő és Értékesítő Szövetkezete az államtól bérbevett kelenföldi, úgynevezett textilgyárépület építési munkáinak befejezése céljából zártkörű versenytárgyalást tartott, melynek eredményét alantiakban közöljük.

A pályázatra 11 építőmesteri cég szólíttatott föl, ezek közül 9 adott be ajánlatot és pedig:

I. Báthory István egységáras ajánlatot nem tett, csak rezsi 45%-kal.

II. Molnár István összmunkára 14,937.388·50 K, rezsi 25%, szállítások 10%.

III. Reisenleitner Lajos összmunkára 14,554.859·60 K, rezsi 48%, szállítások 25%.

IV. Dr. Sándor Ödön összmunkára 15,922.987·19 K, rezsi 34·5%, szállítások 14%,

V. Kondor és Feledi összmunkára 13,760.571·20 K, rezsi 30%, szállítások 15%.

VI. Mód Lajos összmunkára 15,497.098 K.

VII. Szuchy János összmunkára 14,935.300·22 K, rezsi 34%, szállítások 23%.

Versenytárgyalási hirdetmény. 573/1921. sz. — A szekszárdi kir. törvényszéki épület és tisztilak alább részletezett javítási munkálataira nyilvános írásbeli versenytárgyalást hirdetek.

1. Két utcai pinceablak teherátháritó boltozatának részleges újjáfalazása, a szemöldökpárkány rendbehozatalával portland cementhabarcsba rakva minden anyaggal és munkával. 2. Egy tetőlefolyó csatorna helyreállítása, az átázott felületnek portlandcementhabarcscsal való vakolása, a régi falak leverése és téglák letisztítása. 3. Az I. em. és földszinti klozettek leázott falvakolata helyreállítása a 2. alatti módon. 4. A II. emeleten egy ereszvédődeszkaburkolat beerősítése a vakolat helyreállításával. 5. Egy teljesen hiányzó 1·45/0·5 *m* méretű ablakszárny készítése vasalással, festéssel és üvegezéssel. 6. A tetőszéleken 2 drb. 7 *m* és 3·5 *m* hosszú, 16/13 *cm* keresztmetszetű szarufa kiváltása új anyaggal, beépítéssel. 7. A cserépfedésen levő hiányok kijavítása, az összes tetőélek, sarkok, vágók, világítóablakok, kémények körüli szegélyeknek mészhabarcscsal való bekenése, meszelése, a korhadt szarufák és törött lécek körüli tetőrészek felbontása, újból befedése, a megrongált tetőéleken újból befedése, a megrongált tetőéleken 26 folyóméter hosszú s két tűzfal melletti mindkét oldalon 49·60 *m* hosszban, három tartó saroknál 21 folyóméter hosszban, 2 rápánál 14 *m* hosszban a cserepek felbontása és újból habarcsba lerakása, a törött cserepek újjal pótlása, a tető leseprésével a csatornák kitisztítása. *a)* Törvényszéki épület tetőzete 1269·8 *m*². *b)* Tisztilak tetőzete 745·2 *m*². 8. Az eltört lécek kicserélése 2·6/5 *cm* keresztmetszetű lécekkel körülbelül 50 drb. *a)* A versenytárgyaláson csak magyar honos iparos vehet részt. *b)* Az ajánlat egységárakkal teendő és az egységárak számokkal, a végösszeg pedig számokkal és betűvel irandó. A kitett egységár ajánlattevőre kötelező és az átalányösszeggel egységárak nélkül tett ajánlatok figyelembe nem vétetik. *c)* Az ajánlat lepecsételve a következő felírással látandó el: „Ajánlat a szekszárdi kir. törvényszéki épület és tisztilak javítási munkálataira". Az ajánlatok legkésőbb 1921. június hó 8. napjától d. e. 10 órakor a szekszárdi kir. törvényszék elnöki irodájába nyujtandók be, ahol azok nyomban tárgyalás alá vétetnek. A munkálatokra munkanemenként elkülönítve is tehető ajánlat.

A munka szerződés jóváhagyása után nyomban megkezdendő s attól számított 60 nap alatt okvetlen befejezendő.

Az ajánlat első íve 5 K, a többi ív után 2 K bélyeg jár.

Szekszárd, 1921. május hó 10-én. *Kir. tszéki elnök.*

Versenytárgyalási hirdetmény. Rákóczifalva község előljárósága pályázatot hirdet *II drb. középületének helyreállítási munkálataira.* Pályázni szándékozók ajánlataikat a községi előljáróságnál *f. évi június 5-én d. e. 10 óráig adják be.* A végzendő munkálat teljes leírását feltüntető költségvetési űrlapok az előljáróságnál példányonként 120 K-ért megszerezhetők a teljes árlejtési feltételekkel. Rákóczifalva (Jász-Nagykun-Szolnok vármegye), 1921. május 20. *Csaba Elemér* főjegyző, *Dencs László* biró.

A SZÉKESFŐVÁROS MAGÁNÉPÍTÉSI BIZOTTSÁGA.

Magánépítési engedélyek.

A magánépítési albizottság 1921. május 9. és 23-án tartott ülésében (elnök: *Bárdi* István tanácsnok, jegyző: *Haris* Sándor igazgató) a következő engedélyeket tárgyalta:

Nagyobb és kisebb építkezésekre:

Balassa Ferenc II., Szalonka-út 7176. hrsz. alatt toldalék, ép. Tomola Frigyes (Újpest). — Horváth Elemér III., Csatárka-dülő 5600. hrsz. a. földszintes ház, ép. Prokisch János. — Schanzer Ignác V., Dráva-utca 16. toldalék, ép. Stieber Adolf. — Finály Zsigmond VI., Petneházy-utca 1681. hrsz. alatt fészerek és kamra, terv. Kutasy Jenő. — Flóra György VI., Fürész-utca 16. alatt kerítésfal, ép. Urbányi Gyula. — Br. Schossberger Rezső nev. Csillag József I., Tamás-utca 10133. hrsz. alatt kerti ház. — Szerényi Béla I., Költő-utca 8. kocsiszín, ép. Walter Ferenc. — Kopfensteiner Józsefné I., Tót-Lőrinc-utca 8. toldalék, ép. Urbányi Gyula. — Göttler Ferenc I., Sasad-dülő 12085. hrsz. alatt földszintes ház, ép. Jámbor Pál. — Kuzsel Mihály VII., Fürész-utca 20. toldalék, ép. Siegl Alfréd. — Rothmüller S. r.-t. V., Váci-út 141. földszintes épületek, ép. Lakos Alfréd. — Magyar kereskedelmi csarnok V., Szabadság-tér 849. hrsz. alatt kétemeletes épület, ép. Jónás Zsigmond. — Magasházy Mihály III., Lőpormalom-dülő 7981. hrsz. alatt csónakház. — Herschkovits Mihály III., Filatori dülő 6394. hrsz. alatt földszintes épületek, ép. Pach János. — Schaffler István III., Selmeci-utca 8. földszintes ház. — Magyar Radiator gyár r.-t. X., Gyömrői-út 76. gyári épület, ép. Létay Sándor. — Palace hotel r.-t. VIII., Csokonay-utca 5734. hrsz. alatt emeletráépítés, ép. Stettner és Krausz építésére vonatkozó tervei.

Polgár Sándor X., Remény-u. 2083. hrsz. alatt földsz. épületek, ép. Katona és Molnár. — Bublik István I, Kelenföld 16452. hrsz. alatt földsz. ház, ép. Auth Péter. — Kéler Tibor dr. VI., Váci-út 1517. hrsz. alatt kerítés, ép. Hoffmann Alfréd. — Hazai kőolajipar r.-t. X., Gyömrői-út 8555. hrsz. alatt kerítés, ép. Karkisch Rezső. — Trethán Nándorné VI., Fövény-utca 1531. hrsz. alatt földsz. ház és istálló, ép. Szehr Péter. — Wagner Ádám X., Nyitra-utca 8415. hrsz. alatt földsz. ház, ép. Stefán Jakab. — Főv. sörfőző r.-t. X., Maglódi-út 47. toldalék, ép. Feszely Sándor. — Szabó Dániel VI., Úteg-utca 1529. hrsz. alatt földsz. ház, ép. Dvorák Ignác. — Speizer Izsó VII., Dohány-utca 92. boltkapuzat. — Goldblatt Farkas VII., Garay-utca 38. boltkapuzat. — Bodnár László VII., István-út 6. boltkapuzat. — Márton Mihály VII., István-út 6. boltkapuzat. — König Arnold VI., Petneházy-utca 76. földsz. ház, ép. Lojkovics János. — Péchy Erzsébet nev. Kármán Aladár II., Fhg. Albrecht-út 31. alatt toldalék. — Fészek Club VII., Kertész-utca 34. emeletráépítés, ép. Kiss Géza és Aladár. — Közp. tüzelőszerraktár X., Ceglédi-út 8629. hrsz. alatt brikettgyár. — Ladányi Józsefné X., Keresztúri-út 78. toldalék, ép. Röck Ede építésére vonatkozó tervek.

CEMENTET darabos és oltott **meszet**, gipszet, gömbvasat, téglát, épületfát stb., anyagot **telepemről: VI., Üteg-utca 11. és Kartács-utca 12.** azonnal szállítok
KELEMEN JENŐ rabitztáblagyár és építésanyagnagykereskedő, Budapest, iroda: VII., Nagydiófa-utca 5. Telep: TELEFON 171-98. Iroda: TEL. Józs. 66-68.

Ámon Antal és fiai
Budapest, VIII., Futó-utca 10. Telefon József 3—85.
Út-, vasút-, csatorna-, beton- és fuvarozási vállalat.

Ifj. HELFENSTEIN KAROLY kövezőmester,
Budapest, II., Országbiró-utca 62. szám. Telefon: 51—61.
Elvállal: útépítést, kerámia-, kő-, beton- burkolást, beton- és földmunkát.

BARTA KÁROLY ELEKTROTECHNIKAI VÁLLALATA
BUDAPEST, VIII., FŐHERCEG-SÁNDOR-UTCA 13.
TELEFON: JÓZSEF 11—98. TELEFON: JÓZSEF 11—98.

Központi fűtések
szellőztető- és melegvízkészítőberendezések.
Tüzelőberendezések
silányabb minőségű tüzelőanyag részére.
Fáradtgőzkihasználás
vízvezeték, csatornázás és fürdőberendezések.
Strebel-kazánok
és alkatrészek állandóan raktáron.
Magyar Fűtési és Szellőztetési Berendezési Vállalat
ADAMY ARNOLD, Budapest, IX., Márton-u. 35/a.

Valent, Kitka és Günter mérnökök, központi fűtés, szellőztetés, vízvezetékcsatornázás és díszmű bádogos munkák vállalata. Telefon: 6-40.
Budapest, V., Szabadság-tér 5. sz.

VULKAN
GÉPGYÁR R.-TÁRS.
Budapest, V., Váci-út 66.
FIÓKTELEPEK:
WIEN ÉS BERLIN

KÉSZÍT MINDENNEMŰ
SZERSZÁMGÉPEKET
fém- és famegmunkálásra, a legújabb szerkezetben, elismert preciz kivitelben. NYERSÖNTVÉNYEKET saját vagy idegen minták után. Teljes vasúti, gépgyári, bútorgyári és egyéb műhelyi berendezéseket. Külön osztály közlőművek (Transzmissziók) gyártására. Precíziós fogas- kerekek marása

Fénymásolást legolcsóbb áron villanyfénnyel eszközöl negatív, pozitív kivitelben Ferrografia (aluminium)
MAGYAR VEGYKÉSZÍTMÉNYŰ PAPÍRGYÁR
BUDAPEST, Ó-UTCA 49. SZÁM. :: Telefon 38-90.
FÉNYMÁSOLÓ PAPÍROK.

Palka József
üvegfestészeti és üvegmozaikműterme
BUDAPEST
VIII., Baross-u. 59.
Alapíttatott 1891-ben.
Telefon: József 2-28.

Magyar Aszfalt Részv.-Társaság
útburkoló stb. vállalat
Budapest, V. Nádor-utca 4. sz.

FLEISCHMANN ANTAL dunakotró vállalata,
Budapest, Károly-körút 17. szám. (25)
Szállít mindennemü munkához való **kavicsot.**

HAUER JÓZSEF KŐMŰVES- és CSERÉPFEDŐMESTER, HÁZTATAROZÁSI ÉS TETŐJÓKARBANTARTÁSI VÁLLALAT
TELEFON SZÁM: 173—61. BUDAPEST, I., Vár, Országház-utca 11.

Tetőfedést, javítást és karbantartást.
kátrány- vagy bőrlemezzel, facementtel, cseréppel, palával vállal az
Általános tetőfedő-, burkolóvállalat és építési anyagok kereskedése,
Újpest, István-út 11. szám. Telefon: 88—30.

KNUTH K. MÉRNÖK ÉS GYÁROS
BUDAPEST, VII., GARAY-UTCA 10. SZ.
TELEFON: József 10—75.
VÍZVEZETÉK, KÖZPONTI FŰTÉS, EGÉSZSÉGÜGYI BERENDEZÉSEK.

ELADÓ VASTRAVERZEK

55	drb	11·60 m.	hosszú	à 228 kg.
11	„	8 „	„	à 231 „
10	„	5 „	„	à 123 „

A traverzek minizáltak és használatlanok.
Bővebbet: **Dr. Virava János irodájában, Budapest, V., Vilmos-császár-út 44., II. em. Telefon: 70—28.**

DUNAHARASZTII CEMENTÁRÚ- ÉS MÉSZHOMOKTÉGLAGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG. Központi iroda: Budapest, V., Bálvány-utca 22. Telefonsz.: 159-80.
Üzemek: DUNAHARASZTI és ERZSÉBETFALVA.
Prompt szállít: nagyméretű mészhomoktéglát, hornyolt betoncserepet, válaszfallapot, burkoló lapot, csatornacsöveket és egyéb betonárukat.
DUNAKAVICS- és HOMOKELADÁS saját bányáiból.

Pogány, vízvezeték- berendezések, javítások.
Budapest, VIII., Rökk-Szilárd-utca 30. Telefon: József 1—48.

Paulay László elektrotechnikai és műszaki vállalata
Budapest, IV., Váci-utca 70—80. Távbeszélő: József 101—76.
Önálló villamostelepek tervezése és építése.
Költségvetések és tervezések megkeresésre.

Kiadó: a laptulajdonosok képviseletében GERSTER KÁLMÁN. "Pátria" irodalmi vállalat és nyomdai r.-t. Budapest. IX. Üllői-út 25.

Kaesz Gyula

3. Férfiszoba. A hallal nagy, többszárnyú üvegajtóval kapcsolatos. Ez az ajtó, a nőiszoba felé eső nagy nyílás és az ablak három falat nagyrészben lefoglalnak. A megmaradó falterületen összefüggő bútorsor helyezkedik el, egyik sarkon befordul és kis üvegszekrényben végződik. A kommódsor férfifehérneműtartó részekből áll, részben angol fiókokkal; balra csatlakozik az ágypamlag, levehető Epeda-párnázattal; az ablak felé, — a kiugrást parirozva — a bútorsor könyvpolccal és rajta lenyíló elejű italszekrénnyel záródik. A pamlag a kis asztallal és az alacsony, kényelmes fotöjökkel a fogadó- és lakószoba szükségleteit szolgálja, éjjel pedig a férfi hálóhelye, fejtől üvegvilágítótesttel. Az ablakok alatti fűtőtestek diófavázas burkolattal vannak fedve, amelynek könnyű keretei nádazott kitöltéssel készültek. Az ablaknál egy kényelmes pihenő-olvasó fotöj áll.

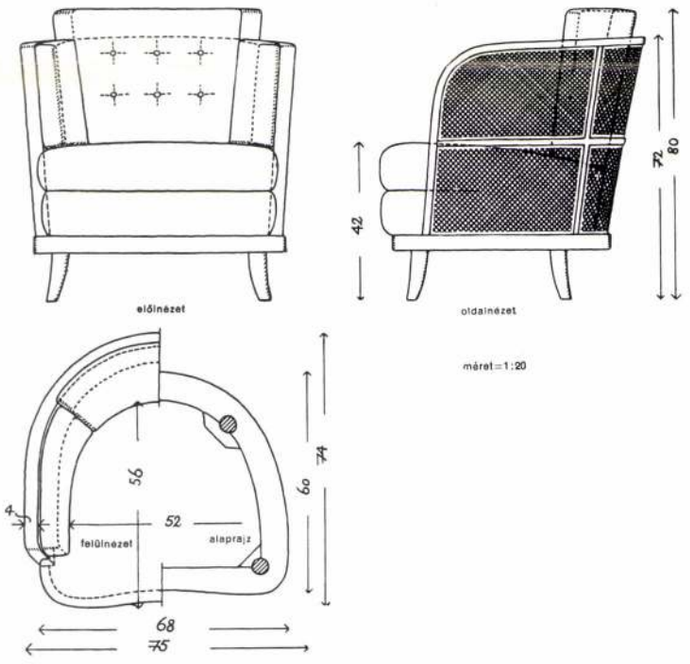
előlnézet
oldalnézet
42
72
80
méret=1:20
felülnézet
alaprajz
56
52
60
74
68
75

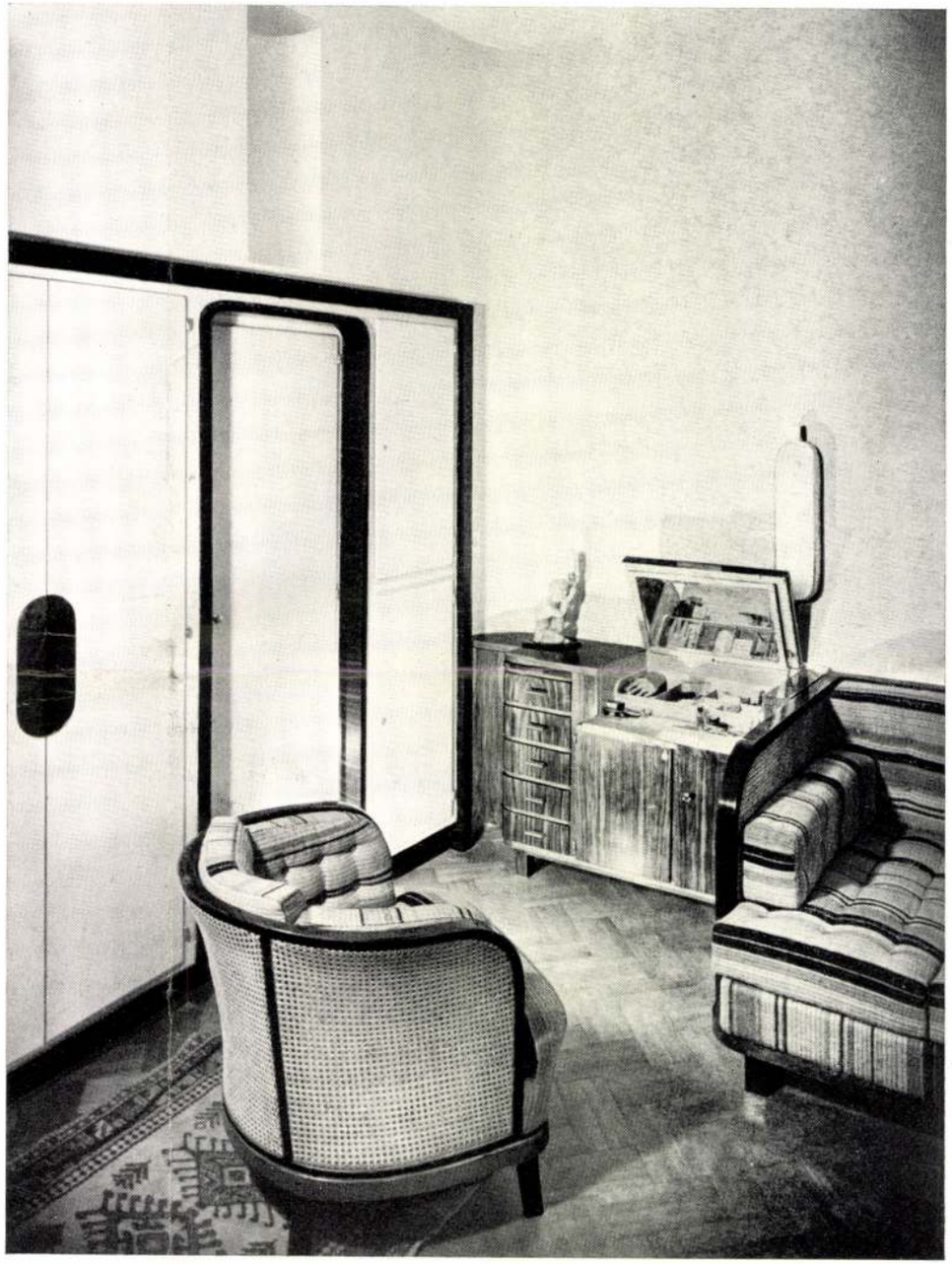

Egy hallos, kétszobás bérlakás berendezése

Tervezte: Kaesz Gyula

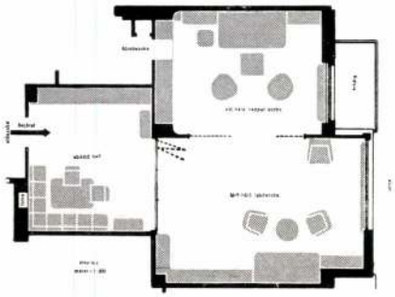

(S. I.-ék lakása, Budapest.) 1. Hall. Az alaprajz a ma legkultiváltabb kislakástípusnak jóméretű, használhatóan berendezhető példája. A helyiségek felhasználása kiszabott programm szerint: étkező-hall, férfi- és nőiszoba céljára történt. A hall az ebédlő szerepét tölti be a lehető legtakarékosabb helykihasználással. Ezért a bútorzat csupán két egységbe van tömörítve: az egyik falat végig betölti az edényszekrény; az ellentétes oldalon van az étkezőasztal, sarokra elhelyezett, pamlagszerűen egységes formát képező, széjjelszedhető széksorral. Faanyag: kaukázusi dió, fekete linóval borított lapokkal; az ülőbútorok kéziszövésű szövettel vannak párnázva.

Tér és Forma
1935. 7. 27.

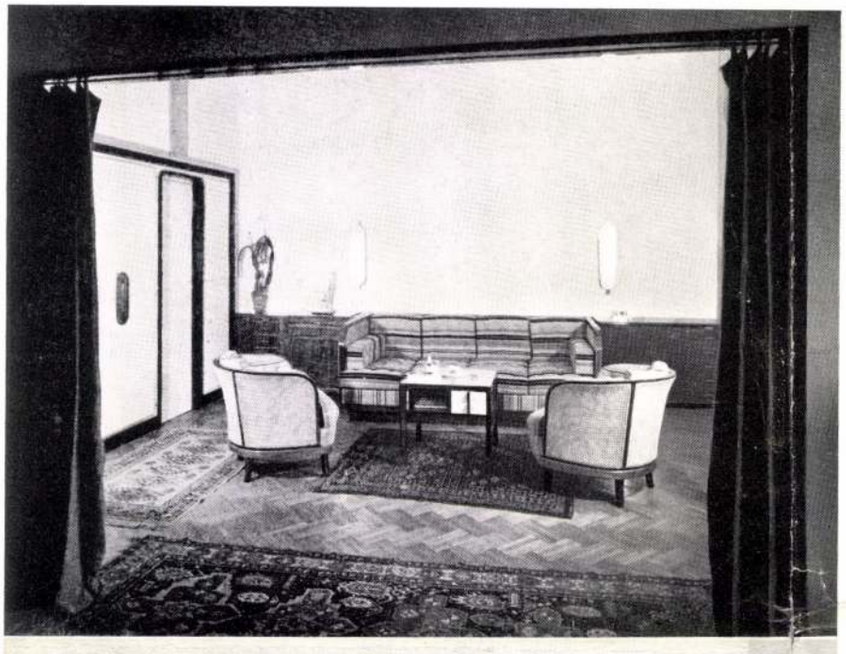

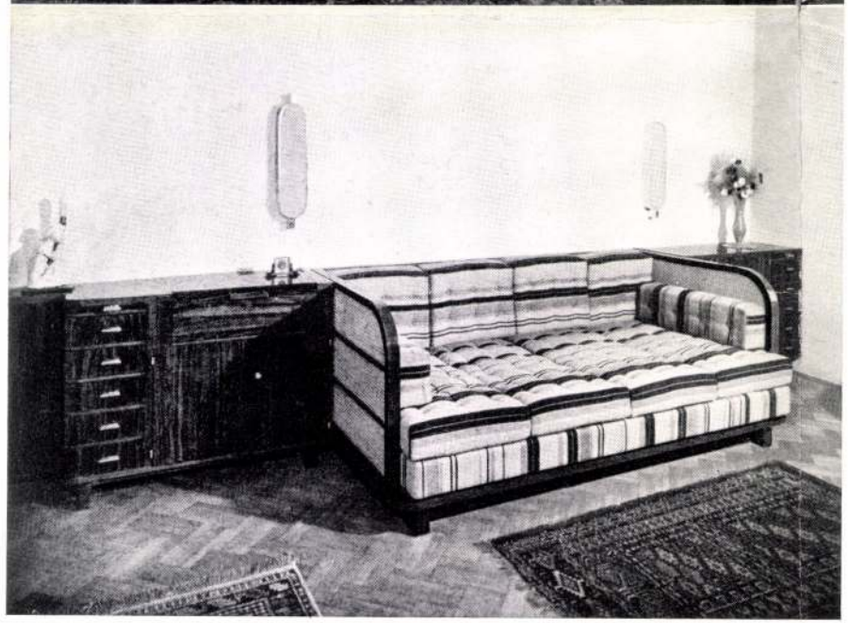

2. Nőiszoba. A két szoba között volt kisebb ajtó helyett nagy, diófakeretezett nyílás létesült, amelyet tetszés szerint lehet egy Rilogán futó szövetfüggönnyel teljesen elzárni és így a két helyiség egyesített, bő terét ismét két külön magánszoba céljára felosztani. Ruhaszekrényeket a szoba terében szabadon elhelyezni barbár cselekedet, ezért az adott alaprajzban könnyen megvalósítható beépített szekrény létesült, amely bőséges akasztó területet nyújt (kiegészítve az előszobai beépített szekrénnyel!). Így a lakásban több magas szekrényre nincs szükség. Ez a szekrény nem furnirozott, hanem világos színben lakkfestett, hogy homlokzata falsíkszerű hatást adjon. Fehérnemű elhelyezésére a beépített szekrény jobboldali, kettéosztott része és az ágypamlag két oldalán elhelyezett alacsony kommódrészek szolgálnak. Az egyik kommód tükörrel bélelt toalettrekesszel van kiképezve. Az ágypamlag, amely könnyű, nádazott oldalfelületekkel készült, az ugyancsak nádazott, alacsony, könnyű körszékekkel együtt nappali használatra ülőgarniturát képez. A pamlag belső ágyneműtartóval ellátott és éjszakára a női fekvőhelyet adja.

Selyesen cédulázva

ÚJ MAGYAR OTTHON KIÁLLÍTÁS 1940

RENDEZTE: AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT ÉS A MAGYAR IPARMŰVÉSZEK ORSZÁGOS EGYESÜLETE

Tervezte: Kaesz Gyula

Kivitelezte: Perge Sándor

Ennek a kiállításnak az a célja, hogy nemes ízlésű mintapéldákat mutasson a különféle társadalmi rétegek lakásberendezéséhez: a földmíves és városi munkás kislakásától a vidéki úriházig. Komoly szociális feladatot érint azzal a törekvésével, hogy az ízlésbeli irányítás tekintetében éppen legjobban magára hagyott osztályok lakásaiba is be akarja vinni az ízlés és munka kvalitásait,

1

A kiállítás bejárata. A nyers téglafalban lévő kapuzat terrakotta domborművét tervezte és mintázta: Ohmann Béla, készítette: Borzai-Szuchy Ferenc. — Téglák: a Nagybátony-Ujlaki Egyesült Iparművek R. T. ajándéka.

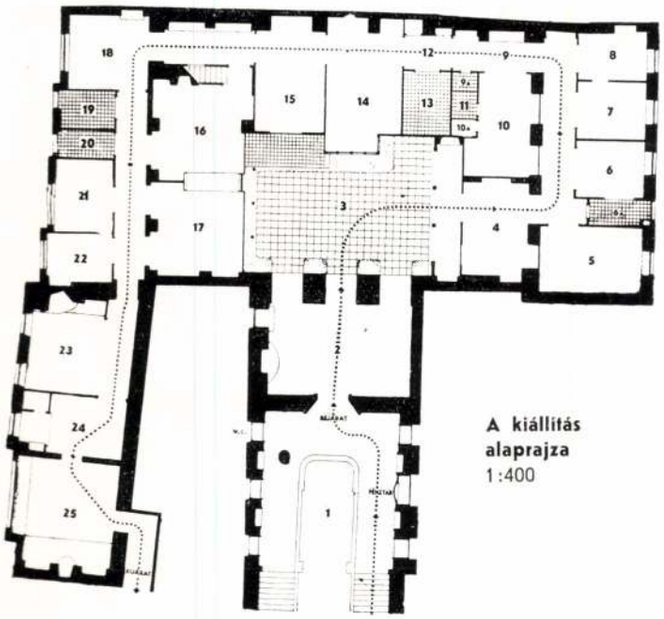

A kiállítás alaprajza
1:400

Az alaprajz jelmagyarázata: 1. előcsarnok; 2. hall; 3. udvar; 4.—5. földmíveslakás; 6.—8. munkáslakás (lakókonyha, hálószoba, gyermekszoba); 9.—11. egyszobás garçonlakás bérházban; 12.—15. kétszobás lakás családi házban (előszoba, konyha, lakó-ebédlő, hálószoba); 16.—17. vidéki úriház hallja és könyvtárszobája; 18.—22. háromszobás bérlakás (konyha, fürdőszoba, lakó-ebédlő, hálószoba, gyermekszoba); 23. vadászház szobája; 24. hétvégi szoba; 25. műterem.

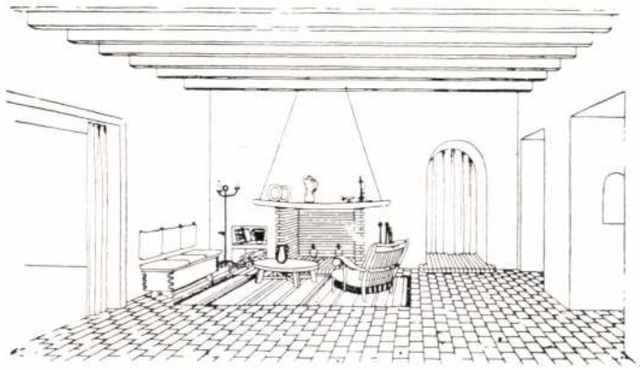

Vidéki kastély hallja. Tervezte: Kaesz Gyula. Kandallórészlet. — Balról: ivóasztal ülőbútorokkal, fehér jávorfából. — Készítette: Nagy Antal és Fia. — Világítótestek: Csillárok és Világítás R. T. — Kerámia: Kovács Margit.

2

Tér és Forma 1940. 2. sz.

27. l

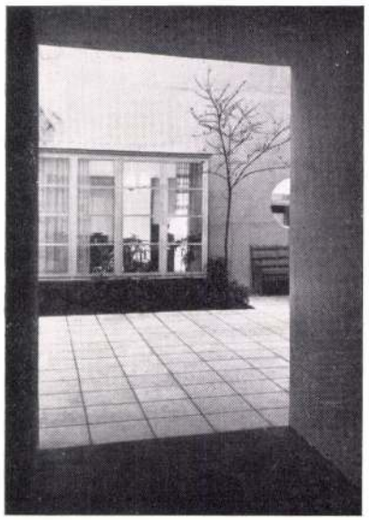

Betekintés a hall felől.

Kertudvar. Tervezte: Kaesz Gyula. Szobor: Ohmann Béla. — Textilanyagok: Szabó Éva.

3

azokba az otthonokba, amelyeket ma is még mindenütt a legalsórendűbb vásári holmi tölt meg. A kiállítás programmja volt ezért, a legigénytelenebb lakástípusból — a földmíves falusi lakásából kiindulva, szemléltető és logikus sorrendben az egyre emelkedő igényű lakástípusok sorozatából néhány különösen jellegzetes kis- és középlakáspéldát bemutatni. Kiegészítésül szerepel ezenkívül még néhány különálló egység is, mint: a hétvégi szoba, vadászház szobája, egy vidéki úriház hall- és könyvtárszobája és befejeződik a kiállítás egy tervező studiójában.

A 25 berendezett helyiségből álló kiállítás bútorait a legkiválóbb műasztalosgárda áldozatkész és lelkes összefogása valósította meg. A kivitelező műiparosokat Juhász László építőiparművész, a Budapesti Műbútorasztalosok Szövetkezetének igazgatója szervezte meg.

A kiállításról közölt képsorozatunk mellett szobaegységenként a tervezőket, a kivitelező iparművészeket és műiparosokat felsoroljuk. A továbbiakban pedig röviden ismertetjük a

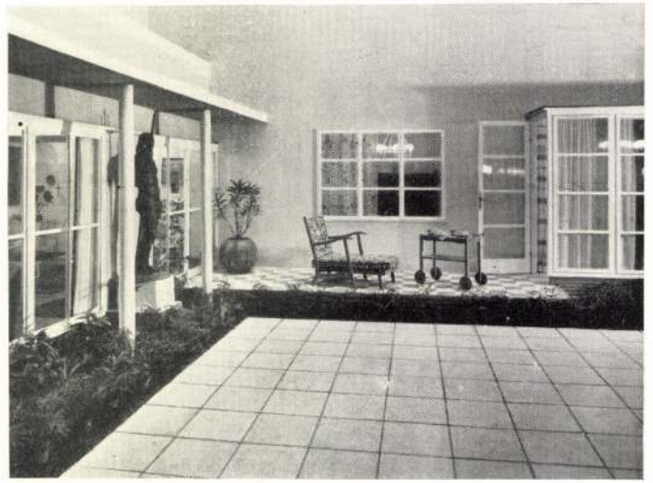

Részletek a kertudvarból.

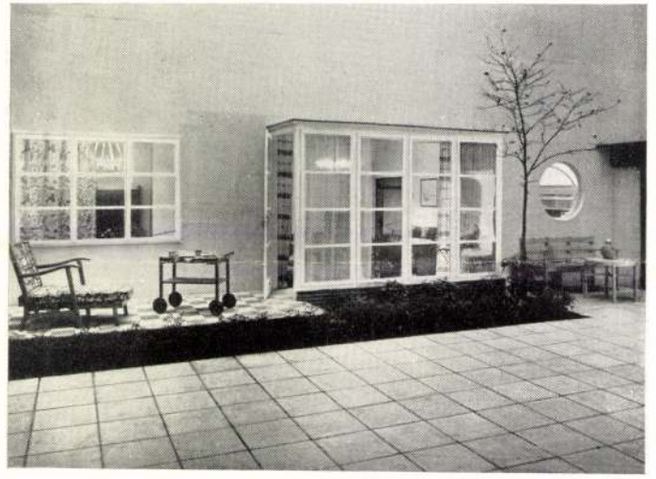

Lent: a kertudvar részletei a tornác felől és a tornáccal.

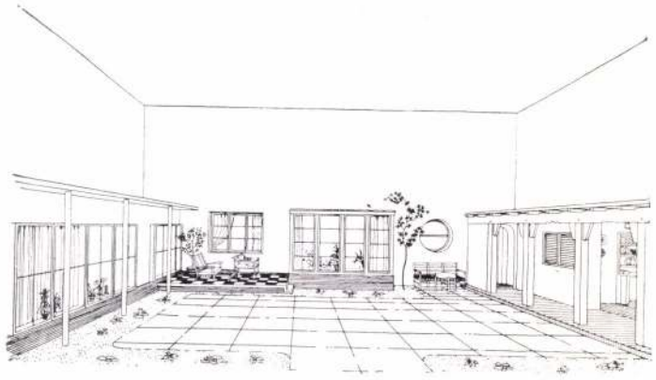

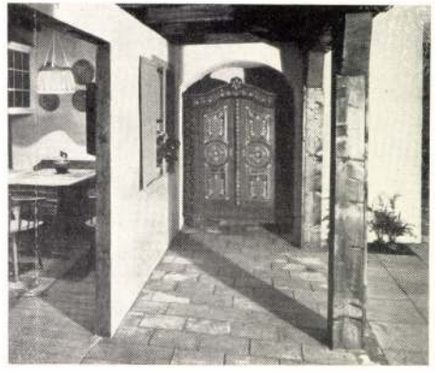

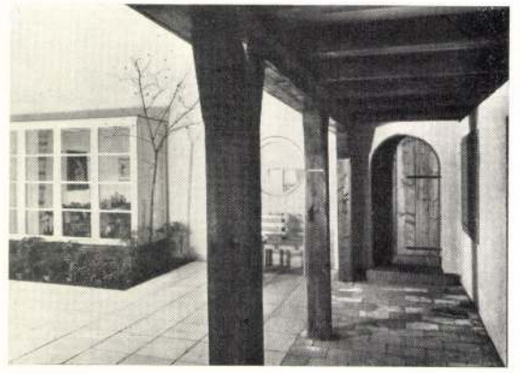

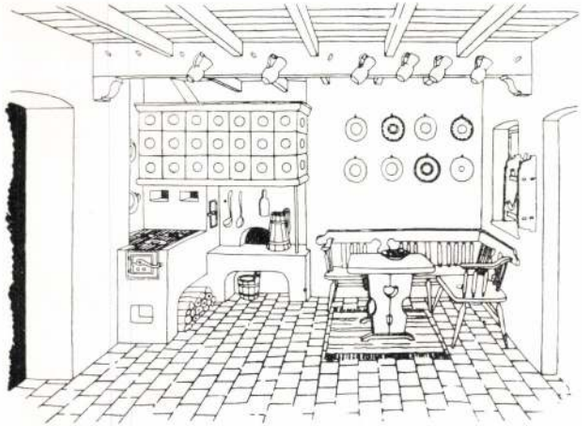

Földmives lakókonyha. Terv.: Gonda Lajos. Asztalosmunka: Szuromy József B. M. Sz. tag. — Kályha: Lloyd-Kerámia.

Falusi ház hálószobája. Tervezte: Devecska Ferenc. — Bútorok: Kovács László B. M. Sz. tag.

Lent: **Színes kétajtós szekrény.** Tervezte és festette: K. Lukáts Kató.

kiállítás egyes helyiségeit. Szeretnénk a néző szemlélődését megkönnyíteni és elérni azt, hogy amit ezen a kiállításon lát, ne csak múló hatású legyen, hanem tanulság maradjon és ezért néhány szempontra hívjuk fel a figyelmét a megtekinthető berendezésekkel kapcsolatban.

Az előcsarnok (1) kiképzése átmenet az épület és a kiállítás architekturája között. Erős hangsúly esik a bejáratra, amely nyers téglából készült, a téglaosztások zárt ritmusába belekomponált terrakotta domborművel. E dombormű alatti nyíláson át lépünk a kiállítás első helyiségébe: egy vidéki kastély halljába (2), amelynek vaskos falai között egyik oldalon kandalló kényelmes ülőbútorokkal, a másik oldalon nagy ivóasztal látható. Téglaburkolatos padlója, nehéz gerendázatú mennyezete, falainak nyers felülete és a bútorok rusztikus izessége adják a terem jelegzetes hatását. A három mély falnyílás a valóságban kivezet a kertbe, itt a kiállításon azonban változik a kép és a hallból egy összefoglaló kertudvarba lépünk (3). Ez a kiállítás központi helyisége, köréje csoportosulnak a bemutatásra kerülő lakásrészek. Az udvar kialakítása háromféle épületelemet foglal össze:

Lakókonyha edényszekrénye.

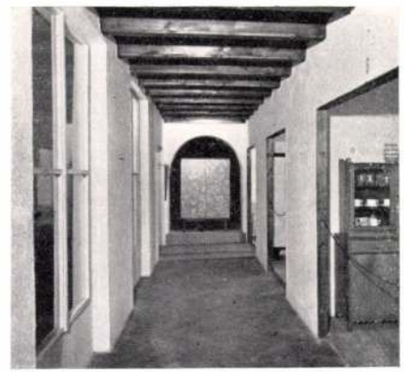

Folyosórészlet.

4

Lakókonyha tűzhelysarka. — Lent: Hálószobarészlet.

5

6

Lakókonyha. — Lent: Konyhafülke részlete.

Lakókonyha. Tervezte: Kaesz Gyula. — Asztalosmunka: Jakab Gyula, a B. M. Sz. elnöke. — Konyhabútor: Rosta Andor Rosandó bútorgyár. — Textiliák: Szabó Éva. — Világítótestek: Csillárok és Világítás R. T. — Kályhák: Lloyd-Kerámia.

Hálószoba. Terv.: Flach János. — Asztalosmunka: Kiss Ferenc B. M. Sz. tag. — Kárpitosmunka: Kiss Miklós B. M. Sz. tag. — Bútorszövetek: Szabó Éva. Textiliák: Schubert Ernő.

Gyermekszoba. Tervezte: Stojanovits Iván. — Készítette: Zohna György B. M. Sz. tag. — Kárpitosmunka: Főző Sándor ezüstkoszorús mester. – Textiliák: Schubert Ernő. — Ágyrúgózat: „Salta"-Rúgó.

Munkáslakás. Egy modern városszéli munkáslakótelep kis házának teljes lakása.

6a

jobbról falusi ház tornáca, szemben családiház kerti homlokzata, balról vidéki úriház homlokzatrésze; ez a hármas impresszió fejezi ki a kiállított lakások különféle típusait. Az udvar tehát nem egy bizonyos épület egységes kiképzésű része, hanem szabadon összefoglalt épületelemekből stilizált építészeti tér. Az udvarból egyetlen irányban lehet a szobák során végighaladni. — A földmíves lakókonyha (4) a falusi ember életformáján javítani törekszik, anélkül azonban, hogy ennek a néprétegnek kialakult tradicióját kiforgatná. Elmarad a csak díszül szolgáló „tiszta szoba" és a konyhát lakócélra teszi alkalmassá a legegyszerűbb eszközökkel. Ugyanilyen beállítású a falusi ház hálószobája is (5), amelynek berendezése a falun élő egyszerű ember igényeinek megfelelően

Lakókonyha részlet.

7

Hálószoba. — Lent: Gyermekszoba a tetőben.

8

10

Garçonlakás szobájának teljes képe.

Garçonlakás. Tervezte: Juhász László. — A mai bérház – kislakástípus berendezés – példája. Alaprajza előszobából, főzőfülkéből, fürdőkülkéből és lakószobából áll.

A lakószoba bútorait készítette: Hatlaczky Ferenc és Vass Károly B. M. Sz. tag. — Kárpitos: Schaller János B. M. Sz. tag. — Rúgózat: „Salta"-acélrúgó. — A szőnyeget tervezte: Schubert Ernő. — Textiliák: Schubert Ernő. — Szobor: Vilt Tibor. — Gázfőző: Székesfővárosi Gázművek.

készült, minden hangzatos népieskedés nélkül. — A 6., 7. és 8. helyiségek modern városszéli munkáslakótelep kisházának teljes lakását mutatják be, amely lakókonyhából, hálófülkéből és gyerekszobából áll. Munkáscsaládok életformájának legjobban megfelel a lakókonyha, mint a lakás főhelyisége. Ehhez külön-külön minimális méretű hálóhelyiség csatlakozik a felnőttek és a gyerekek számára. A konyha és a szobák bútorzata és felszerelése csupán a legszükségesebbre szorítkozik és mégis meleg, hangulatos hatás jöhet létre. — Az egyszobás bérlakás, mint garçonlakás (9—11) előszobából, főzőfülkéből, fürdőfülkéből és járható szekrénnyel bővített szobából áll. Itt, a lehető legkisebb alapterületen, a berendezés elsősorban térprobléma. — Családiház kétszobás lakása: (12—15) előszoba, konyha, lakóebédlő és hálószoba egységekkel. Az egyéni szükségletekre formált saját lakóházban lévő lakás példája, amely a bérlakástól eltérő, szabadabb lehetőségeket biztosít. A kerttel való kapcsolat derűsebbé, levegősebbé teszi a belső térhatást. — A vidéki magyar úriház halljának és könyvtárszobájának (16., 17) térhatását a vitrines, nagy átjáró-nyílás és a

Kétszobás családi ház berendezése. Az egyéni szükségletekre formált saját házban lévő lakás példája, amely kialakításának eszközeiben a bérházlakástípusoktól eltérő, szabadabb lehetőségeket biztosít.

Konyha: Tervezte: Farnadi Frigyes. — Tűzhely: Szfőv. Elektromos Művek.

Lakó-ebédlő. Tervezte: Zöldy Emil. Asztalosmunka: Klemm Ferenc. — Textiliák és szőnyeg: Szabó Éva. — Világítótestek: Csillárok és Világítás R. T. — Kárpitozás: Katona Sándor. — Kandalló: Lloyd-Kerámia.

Részlet a garçonlakás szobájából.

13 Kétszobás lakás konyhája.

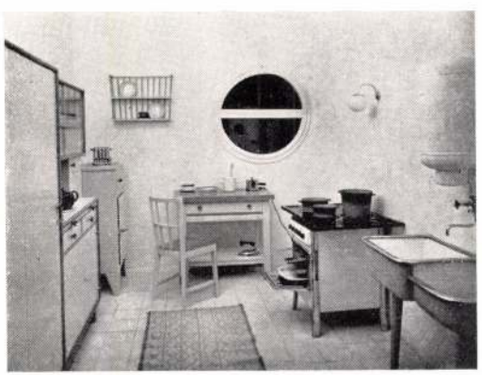

14 Kétszobás lakás lakóebédlőjének részletei.

15

Hálószobarészlet.

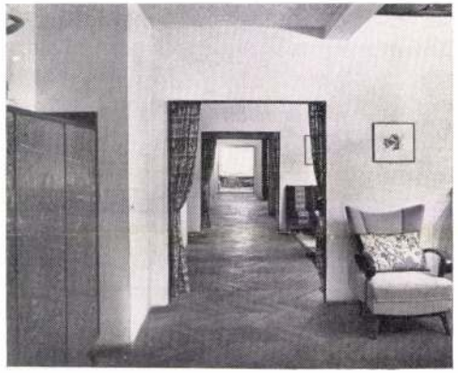

Folyosórészlet

széles ablakfelületek gazdagítják. A bútorok formaképzése a magyar nemzeti jelleg erősebb hangsúlyozásával történt. — A 18—22, helyiségek egy háromszobás városi bérházlakás berendezését mutatják. Konyha, fürdőszoba, lakó-ebédlő, hálószoba és gyerekszoba látható, a szokásos kis méretek mellett jó térkihasználással, szerényen, de hangulatosan berendezve. — A vadászház szobájában (23), a formamegoldás, szerkezetek és anyagok művészien rusztikus hatása érvényesül az élő természet közvetlen kapcsolatának érzékeltetésére. — A hétvégi szoba (24) vidám könnyedsége ellenére figyelemreméltó formai és színbeli megoldásokat mutat és kellemesen elüt az ú. n. wikend-szobák ellomposodott fogalmától. — A helyiségsorozatot lezáró építő-iparművész műterme lakó- és munkahelyiség egyben. Galériájával, ferde ablakával, kandallófülke kiképzésével változatos térhatású belső, kellemes faanyagokkal és színekkel élénkítve. A műterem jobbsarkának bútorzata a hálószobát is pótolhatja.

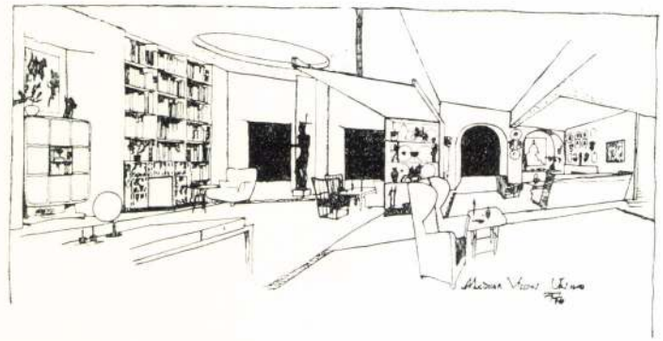

16

Hall kandallórészlet. — Lent: Könyvtárszobasarok.

Íróasztal a könyvtárszobában.

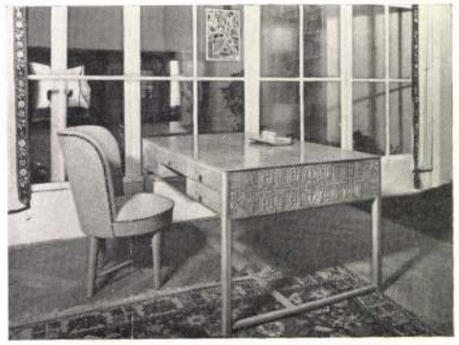

17

Kétszobás lakás hálószobája. Tervezte: Erhardt Ernő. — Készítette: Tóth József B. M. Sz. tag. — Kárpitosmunka: Főző Sándor. — Textiliák: Szabó Éva. — Világítótest: Csillárok és Világítás R. T.

Vidéki magyar úriház hallja és könyvtárszobája. Tervezte: Tálos Gyula. — Asztalosmunka: Belcsák Zoltán. — Vasmunka: Jungler Gyula. — Márványmunka: Seenger Béla. — Kandalló-burkolat: Kovács Margit. — Szobor: Borbereki-Kovács Zoltán. — Gobelinek: Ferenczy Noémi. — Bútorkreton: Tálos Gyula terve után készítette Molnár Béla.

18

A háromszobás bérházlakás lakó-ebédlője.

22

Fürdőszoba.

20

Hálószobarészlet.

21

Háromszobás városi bérházlakás berendezése.

Tervezte: Jálics János.

Lakó-ebédlő. Készítette: Kürthy Antal ezüstkoszorús mester, B. M. Sz. tag. — Kárpitos: Lázár József.

Fürdőszoba. Készítette: Magyar Cső- és Vaskereskedelmi R. T.

Hálószoba. Bútorok: Thurnherr Károly B. M. Sz. tag. — Textiliák: Schubert Ernő. — Kárpitosmunka: Schaller János.

Gyermekszoba. Bútorok: Kiss Ferenc. — Kárpitos m.: Kiss Miklós. Textiliák: Szabó Éva. — Falikép: Fränkl György.

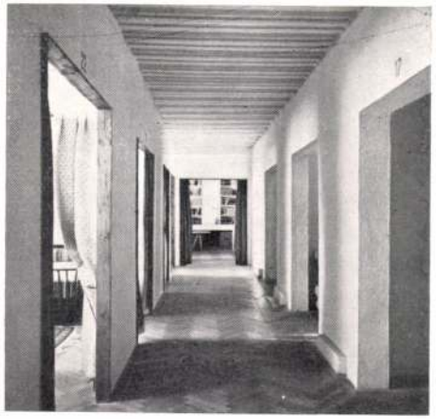

Kacsz Gyula K.

24

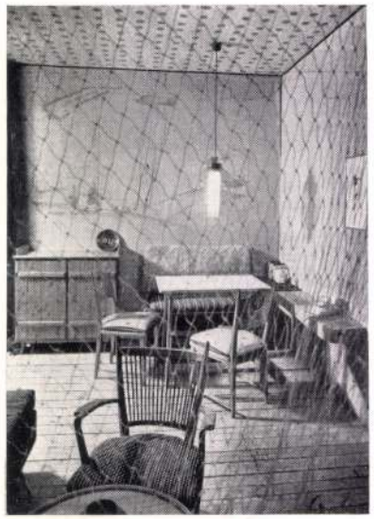

Hétvégi (week-end) szoba részletei.

Hétvégi szoba. Tervezte: László István. — Bútorok: Sokhegyi János. — Textiliák és szőnyeg: Szabó Éva. — Világítótestek: Csillárok és Világítás R. T. — Virágtartó: Kovács Margit.

Építő iparművész műterme: Tervezte: Minár Pál. — Korpusz bútorok: Hosszú István aranykoszorús mester. — Textiliák: Szabó Éva. — Kerámiák: Borzai-Szuchy Ferenc.

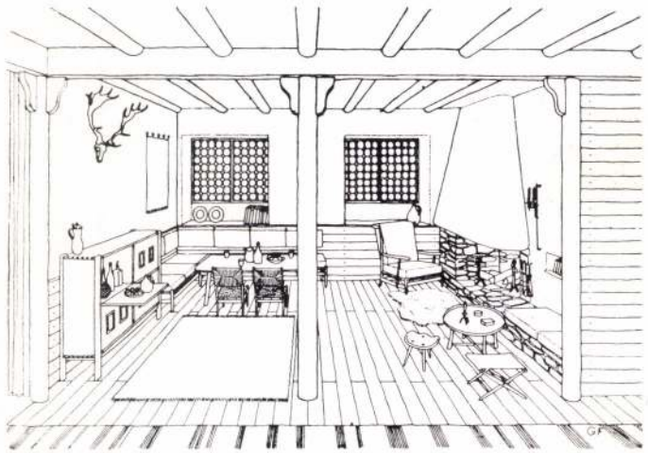

23

Vadászház szobája.

Vadászház szobája. Terv.: Gábriel Frigyes. — Kárpitosmunka: Főző Sándor ezüstkoszorús mester. A bútorok anyaga: homokfuvatott, természetes színű, tömör szilfa. — Szövet: Schubert Ernő. — Faliszőnyeg: Pekáry István terve.

25

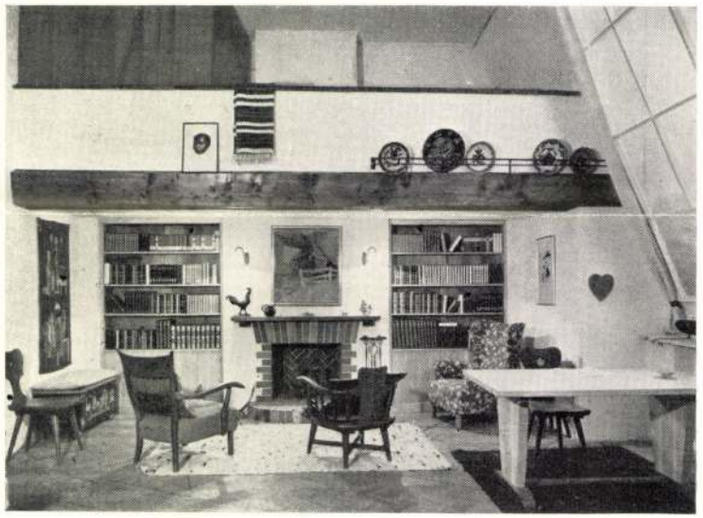

Műteremrészletek: Kandallófülke és dolgozóhely a műteremablaknál.

Szekrény a vadászház szobájából.

Felvételek: M. F. I.

Interieurök a Thonet kiállításról.
Fent: Íróasztal. Tervezte: Kozma Lajos. Lent: Nappali szoba. Tervezte: Kaesz Gyula. — Interieurs aus der Thonet Ausstellung. Oben: Schreibtisch. Entwurf: Ludwig Kozma. Unten: Wohnzimmer. Entwurf: Julius Kaesz. — The Thonet Exhibition. Above: „Writing-desk". Designed by Lajos Kozma. Below: Parlour. Designed by Julius Kaesz.

fordítás

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1933. 115, 116. 119. l.
(Thonet kiállítás)

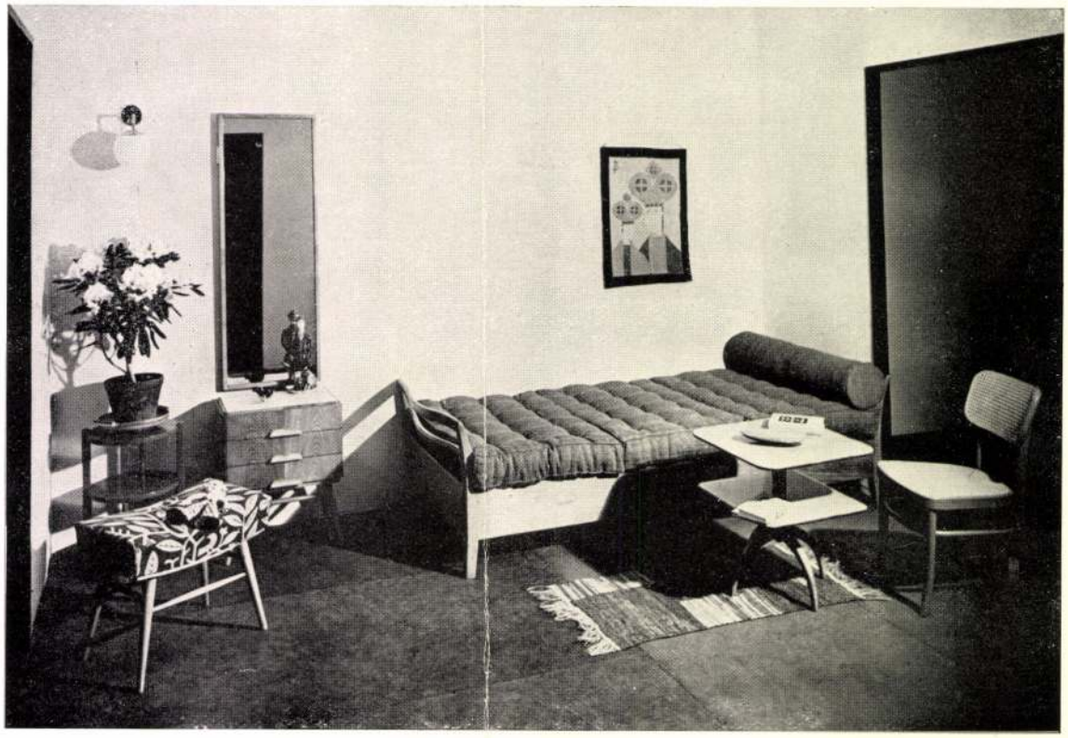

Interieurök a Thonet kiállításról. Fent: Női szoba. Lent balra: Ebédlőrészlet. Lent jobbra: Írószekrény. Kaesz Gyula tervei. — Interieurs aus der Thonet Ausstellung. Oben: Damenzimmer. Unten links: Speisezimmer. Unten rechts: Sekretär. Entwürfe von Julius Kaesz. — From the Thonet Exhibition. Above: Lady's Sitting room. Left below: Part of Dining room. Right below: Writing-desk cupboard. Designes by Julius Kaesz.

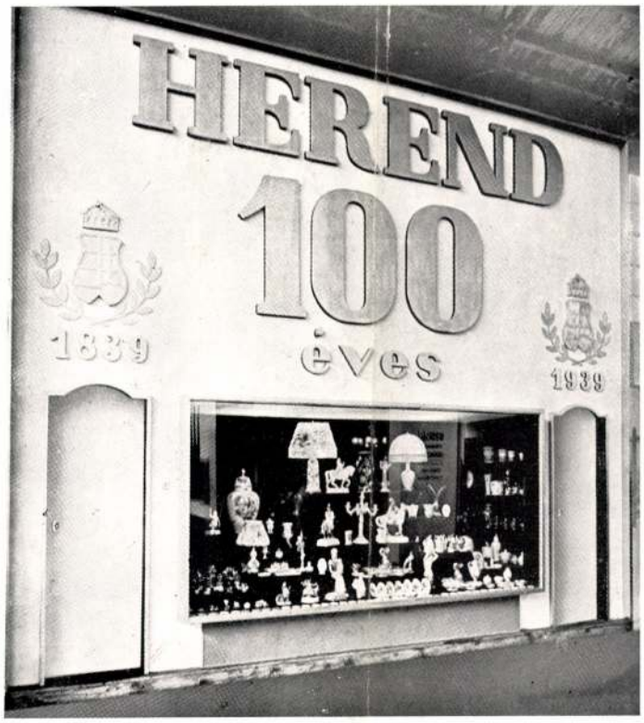

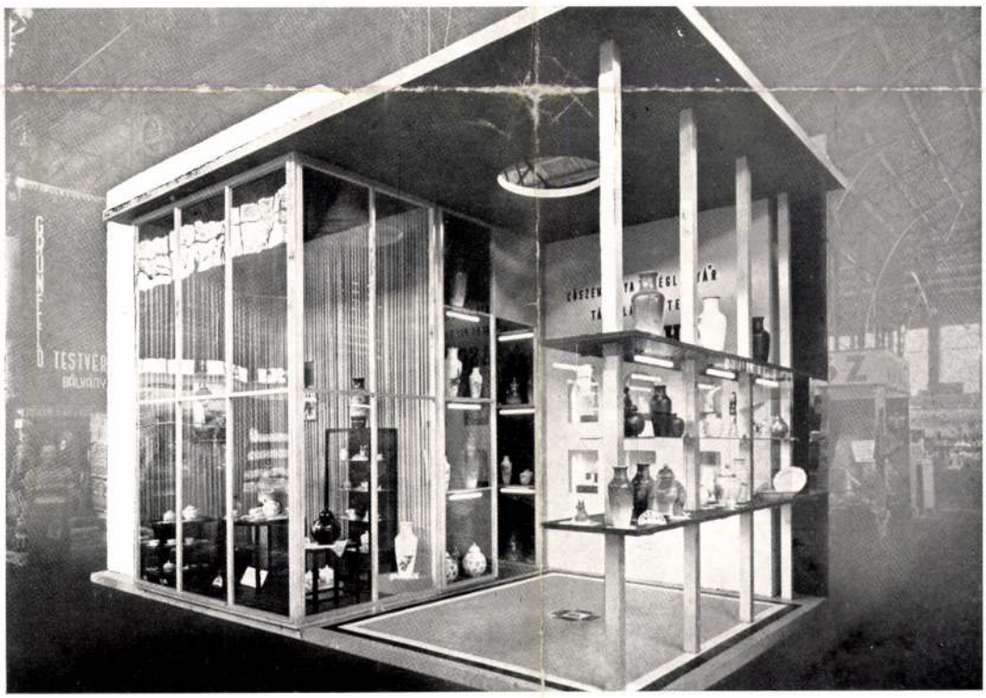

Pavillonok a Budapesti Nemzetközi Vásáron. Fent és lent : Kaesz Gyula tervei. — Pavillone auf der Budapester Internationalen Messe. Oben und unten : Entwürfe von Julius Kaesz. — Pavilions at the International Fair Budapest. Above and below : Designs by Julius Kaesz.

Pavillonok a Budapesti Nemzetközi Vásáron. Fent : Tattay és Schall, lent : Falus Elek tervei. — Pavillone auf der Budapester Internationalen Messe. Oben : Entwürfe von Tattay und Schall, unten : von Alex Falus. — Pavilions at the International Fair, Budapest. Above : Designs by Tattay and Schall, below : by Alex Falus.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1939. lapja
116.l.

TERVEZTE:
KAESZ GYULA

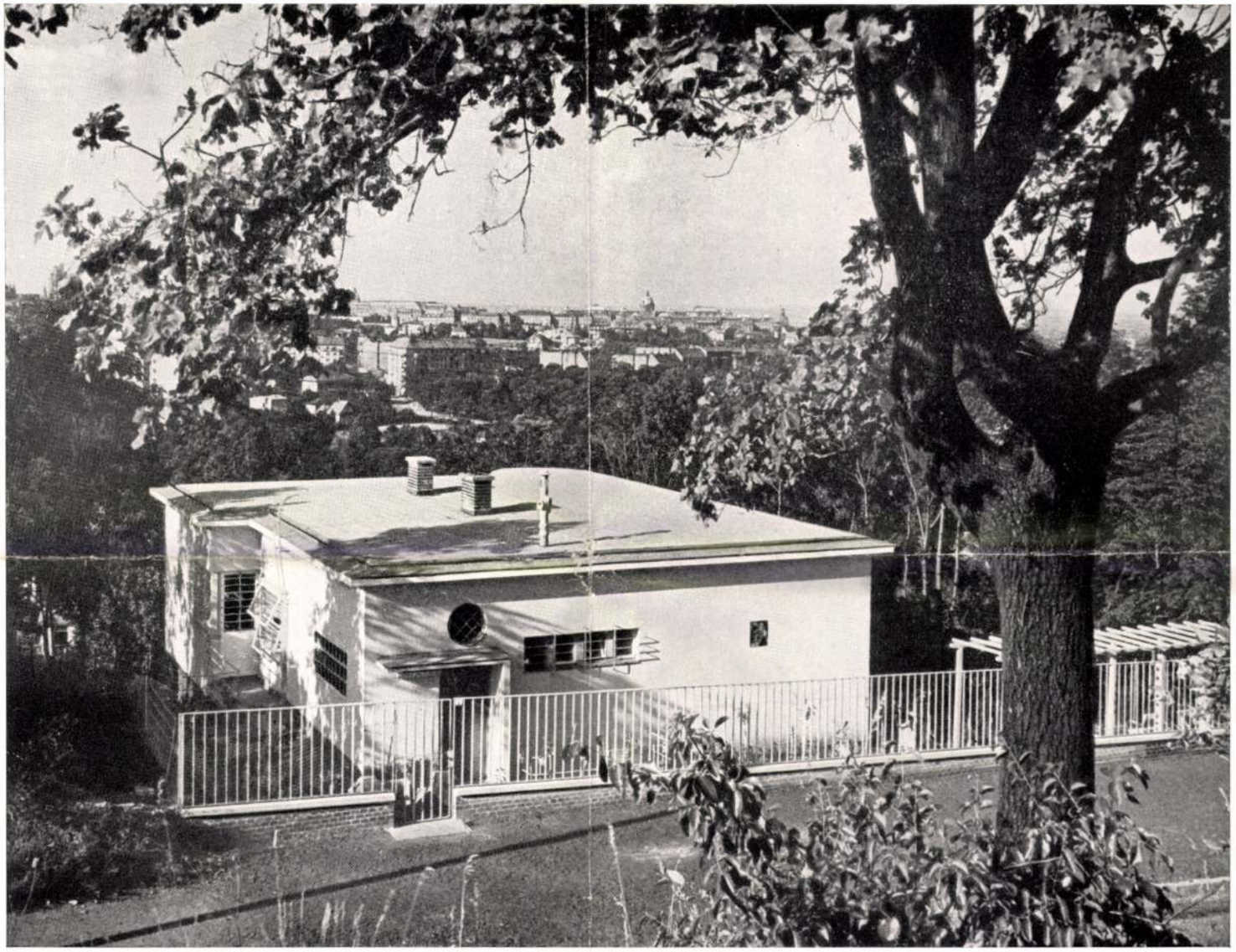

Családiház a Sashegyen

Kivitelezte: Haas Károly okl. mérnök, építőmester

A Zólyomi-út felőli nézet, a ház mögötti kilátással.

Házaspár otthona, intimebb, reprezentáció nélküli életformára méretezve. Szükségletek: két szobára osztható nagy lakóhelyiség, különálló hálószoba, fürdőszoba, mellékhelyiséggel, külön kijárással és ugyanazon a szinten konyha és mellékhelyiségek. Szükséges volt még egy kisebb, különálló szoba esetleg az alagsorban, ahol házmesterlakás, központi fűtés és melegvízellátás, mosókonyha, pince és a szükséges mellékhelyiségek voltak elhelyezendők.

Tér és Forma
1935. 8. sz.

Casa per una famiglia a Budapeste. Arch.: J. Kaesz.

A telek fekvése rendkívüli követelményekkel járt. Az aránylag igen kicsi terület diagonális irányban, kelet felé több mint 8 métert lejt. A lejtés irányában igen szép kilátás nyílik a Várra és Gellérthegyre. A házat úgy kellett elhelyezni, hogy az nem kicsi alapterülete mellett lehetőleg sok kertfelületet kíméljen meg. A terep nagy magasságkülönbségeit olyan módon lehetett kihasználni, hogy a közel utcaszinten való bejárás mellett a lakószobák már teljes emeletmagasságban fekszenek a belső kertrész fölött, míg az alagsor a kert felől tisztán földszinti fekvésű. Hogy az épülettömb által a kertből elvett terület minél nagyobb része visszanyerhető legyen, ezért két szobányi terület alul beépítetlen maradt; a felső szobáknak tömbje 2 vasbetonoszlopon lebeg és alul nagy fedett terraszt képez, amelyről a legszebb kilátás élvezhető. Ezenkívül fent a nagy lakóhelyiség előtt délkeleti fekvésű, lebegő erkély húzódik végig és felülete az alsó terrasz

Fent: a telek metszete a ház elhelyezésével; lent: a telek eredeti állapotának rajza; jobbról fent: a délnyugati oldal képe a bejárattal, kis oldalterrasszal és konyha-bejáróval; jobbról lent: az északnyugati oldalhomlokzat képe.
„Sollux" üvegbetonablakok, Márkus Lajos.

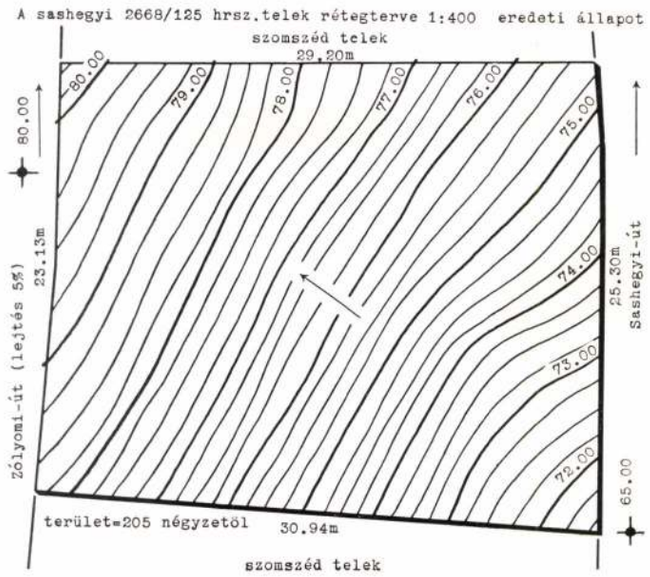

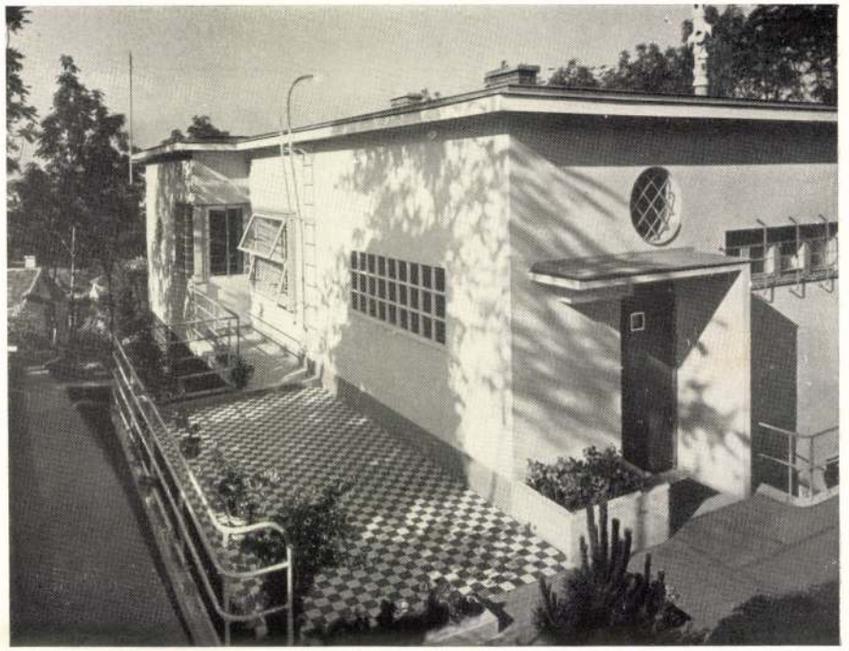

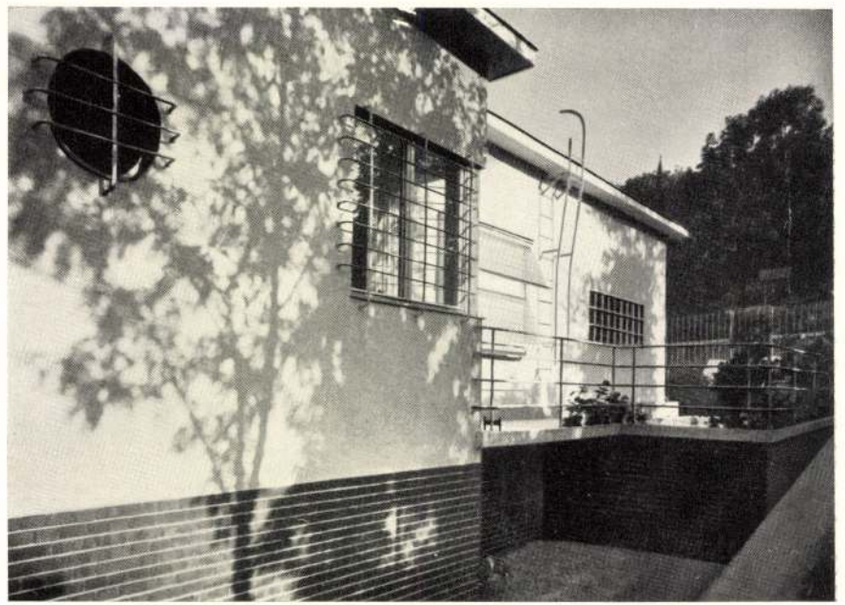

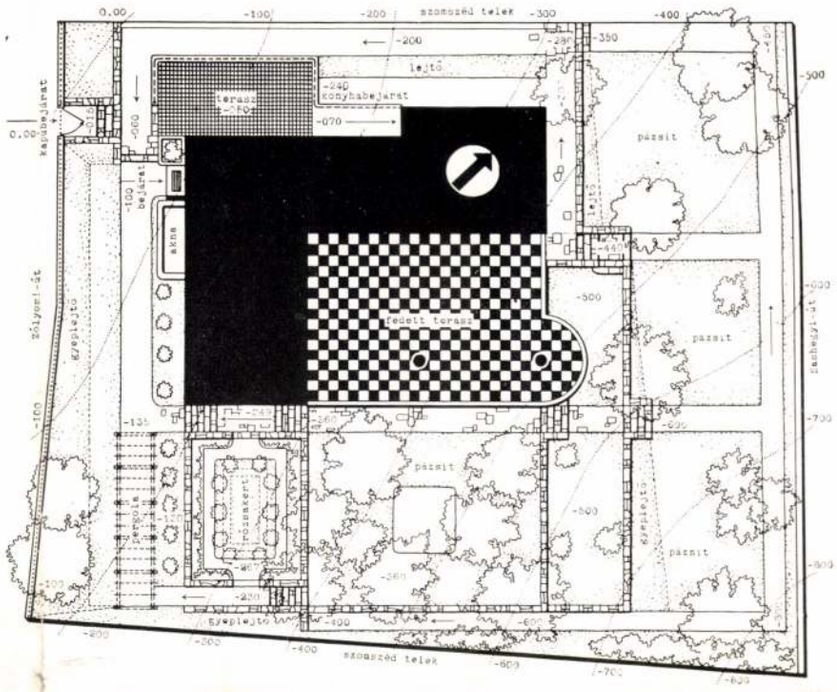

Maison de famile à Budapest. Arch.: J. Kaesz.

Balról fent: északkeleti oldal képe; lent: a délkeleti oldal képe; jobbról: a kertmegoldás alaprajza.

fedett területét még jobban megnagyobbítja. Az építtető túlsok napot nem szeret — (ezért választotta ezt a fiatal fákkal tele telekparcellát is) — ezért a lakóhelyiség egyik ablaka északkelet felé fordul, a másik mint erkélyajtó és a hálószoba ablaka délkeletnek néz és a nagy lebegő tetőfelülettel nap ellen még külön is védett. Az alaprajz kifejezője az építtető egyéni életformájának és bizonyos speciális kívánalmainak. A ház terve teljesen az adott terepviszonyok sajátosságából nőtt ki; sokterraszos kis kertje a meglévő faállomány és a lehetőleg minél kisebb mértékű földmunka szemelőtt tartásával nyert az adottságokhoz alkalmazkodó, mesterkéletlen kialakítást. Kívánság szerint a kert alsóbb részébe és a nagy fedett alsó-terraszhoz kislejtésű, lépcső nélküli úton is lehet lejutni. A külső kapubejárat a konyhából közvetlenül megfigyelhető. A ház bejárata kis szélfogóba vezet, ahonnan indul az alagsorba vezető vasbetonlépcső is a házmester számára. A szélfogón és kisebb előtéren át kis hallba lehet jutni, amelynek nyugat felé nagy virágablaka van, egyik oldalát pedig teljes egészében nagy beépített szekrény foglalja el, bűzfogó, kettős ajtós átjáróval a konyhába. A kivitel adatai: — belső magasságok: a földszinten 3.00, — az alagsorban 2.60 m. — Beépített légköbméter: 947 m³. — A homlokzat felül fehéres-szürke nemes vakolat, alul körülfutó és a magasságosztást értelmező klinkerlábazat készült, vízszintes, fehér hézagolással ellátva.

Kaesz Gyula

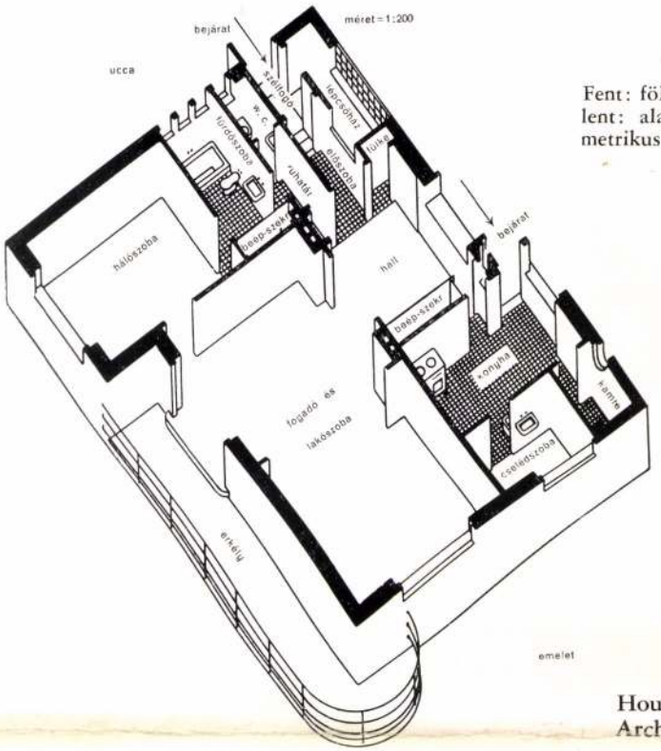

Fent: földszinti alaprajz —, lent: alagsor alaprajz izometrikus ábrázolásban.

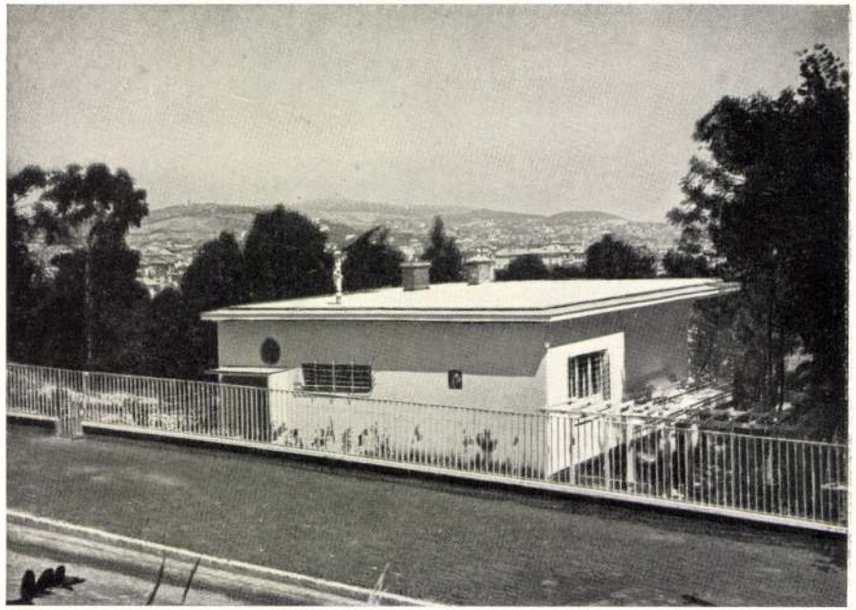

House at Budapest. Arch.: J. Kaesz.

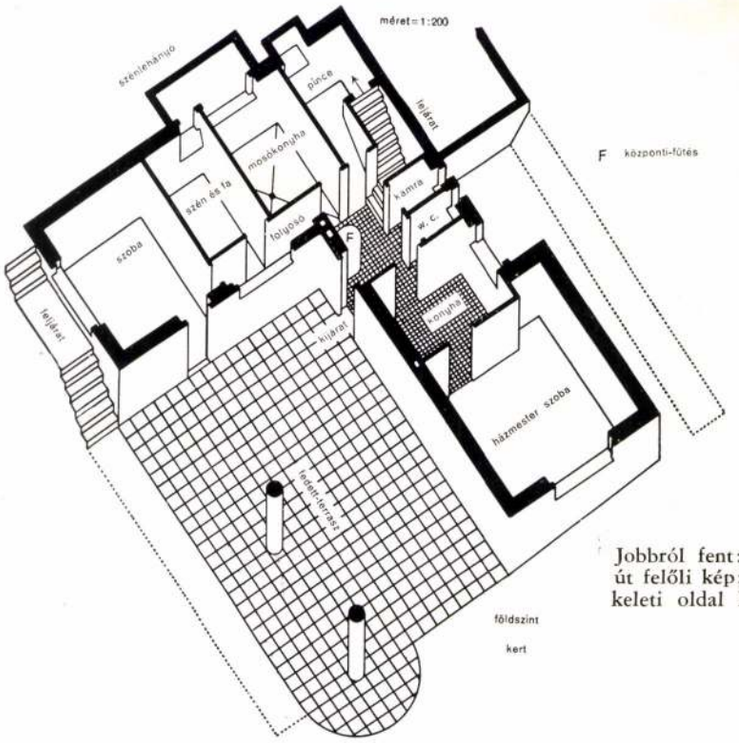

Jobbról fent: a Zólyomi-út felőli kép; lent: a délkeleti oldal képe.

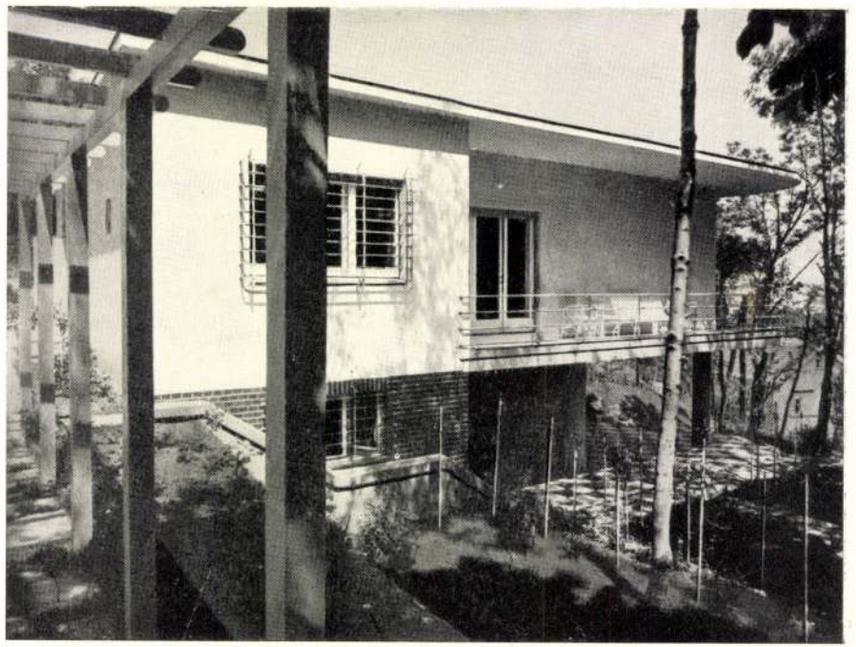

A Tátrai fürdők vezérképviseletének pavillonja

A festmény Köszeghy Elemér müve

A pavillont tervezte: Bereczky László

Foto: Seidner

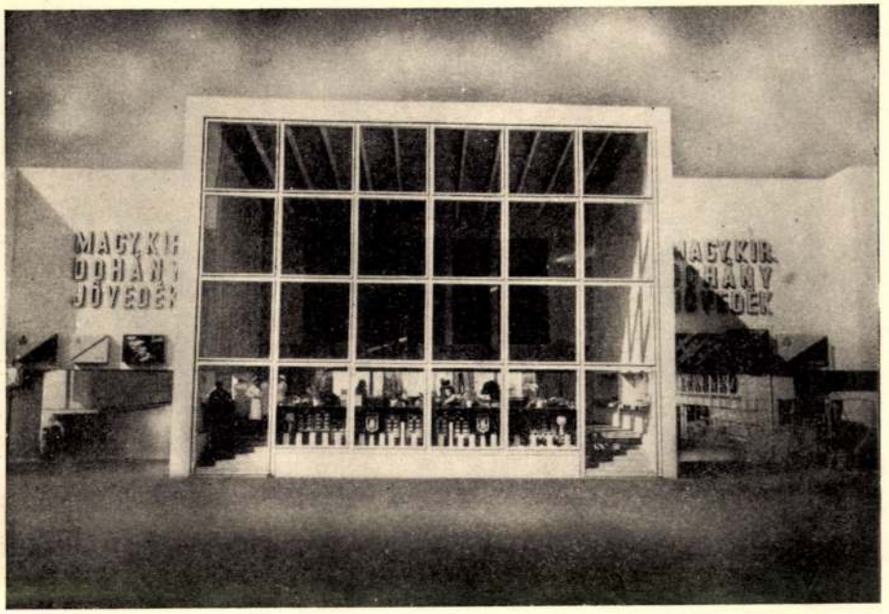

A M. kir. Dohányjövedék pavillonja

Tervezte: Kaész Gyula

Az Orsz. Magy. Idegenforgalmi Hivatal pavillonja

Foto: Filmiroda

A Nemzetközi Hálókocsi Társaság (Wagons Lits-Cook) pavillonja

A XXXIV. BUDAPESTI NEMZETKÖZI VÁSÁRRÓL

ger, Bréma-szabadkikötő, mögöttük a kisipar, Budapest székesfőváros gáz- és elektromos művei, szemben pedig az Idegenforgalmi (a volt párisi magyar pavillon) az O. M. I. H. és a Székesfőv. gyógyfürdők és gyógyforrások párizsban nagy sikert aratott kiállítása. Itt mutatták be Pátzay Szt. István szobrát, Márkus Lili kerámiáit, Konecsny és Richter festményeit. A másik oldalon a ruházati cikkek csarnoka. Ezecsarnok előtti lépcsők és plateauon épített Dohányjövedék. A bejárat körül volt az idegen államok kiállítási negyede, a szőkőkut és a zenepavillon körüli Citynegyed — mely a nagyiparhoz méltó grandiozitással épült — az idei vásár építészeti attrakciói. E csoportok épületei egyéni, korszerű alakban voltak megtervezve és a tervező nem volt korlátozva úgy, mint tavaly az uniformizált nagypavillonoknál.

Változatos anyagokat, már a vasbetonépítkezéseknél használatos új formákat, sőt itt-ott minta-építkezés bemutatását is láthattuk. Nagy terjedelmű, 16—25 méter magasságig felnyuló felhőkarcolószerű tornyok és homlokzatok új jelleget adtak az idei vásárnak. A széles utcákon, az élelmiszer-pavillonok közt pezsgő élet volt. Itt mutatta be gazdag kincseit a magyar élelmiszeripar. Pergolaszerű, jól szellőzhető és a forgalom lebonyolítása szempontjából is kiváló volt az élelmiszercsarnok. Tervezésénél a szakmai elgondolás minden tényezőjét figyelembe vették. Kiegészítette ezt a rendes bazár-körut. Az Iparcsarnokban a berendezési és a vasipar volt elhelyezve, mellette pedig az üveg- és porcellánipar néhány vállalata.

Amióta a vásár súlypontja az Iparcsarnok helyett az előtte lévő szabad területre helyezkedett, szívesebben látogatja a közönség a kisebb, zárt egységekként jelentkező pavillonokat. Az iparcsarnok elrendezése egyébként széles középvonallal és utakkal, megfelelő volt. A mögötte lévő kiscsarnokban a B. S. E. repülőgépkiállítása helyezkedett el.

Nagyjában ez volt a vásár idei építészeti elhelyezése és térbeni megjelenése. Ellentétben a szabad épületekkel, az irodák, útlevél, vizum, posta, telefon, rendőrség tűzoltóság stb., mind uniformizálva voltak, hogy már messziről is fel lehessen ismerni ezeket. Ez az elrendezés a vásárépítészeti ügyosztály külön érdeme.

Érdekes színt adott a vásárnak idén a szociális intézmények bemutatása Itt a kiállított áru bemutatása mellett újabb lehetőség adódott, hogy a dekoratív reklámművészet legújabb eszközeivel emeljék a színes belső kiképzés, s az egyszerű felirat és fényképtől a legfinomabb foto- és képmontázsig, a neoncső és egyéb világosító és mozgó reklámtrükkig mindenféle megoldást láthattunk. Nem tagadható a mult évi párizsi világkiállítás befolyása e tervezési területen, ahol ugyancsak nagy szerep jutott a dekoratív reklám-művészetnek. Szinte azt mondhatnánk, hogy az eddigi külső architekturával szemben a belső berendezésben annyi érdekes megoldást láthattunk, úgy a szociális intézmények, mint a gyártmányok propaganda-bemutatása terén, hogy majdnem felülmulta az eddigi külső építészeti hatásmegoldásokat. Különösen elsőrangú példák erre a Külkereskedelmi Hivatal, a francia és az olasz pavillon, az Egyesült Izzó, az Idegenforgalmi a fővárosi gáz- és elektromosművek pavillonjai. Ezeknek a belső kiképzési munkálataiban a tervező építészeken kívül a legnagyobb teljesítményt végezték a vállalatok belső reklámfőnökei és mérnökei. Előljárt köztük a Külkereskedelmi Hivatal kiállítás-vezetője Szabó Ödön, ki munkatársaival, Bazilides Barna, Mosdóssy Imre és Kmetty Ferenccel, a Külkereskedelmi Hivatal kiállításán és még több más helyen is (Rima) elsőrendű teljesítményt ért el.

Az építkezési belső berendezésben résztvett művészek névsora minden évben bizonyítéka a vásár művészeti jelentőségének. Legelől kell említeni a hivatalos műszaki irodát. Az ő műve a vásár alaprajza és építészeti kiképzésének irányítása, sőt sok épület is. Dr. Hallóssy István eszmei elgondolását Kanics Miklós vezetése alatt Kuncz és vitéz Kántor stb. mérnökök valósították meg. Egyéni munkájukért kell kiemelni az idei önálló építkezéseknél Bierbauer Virgilt (Rima), Staudhammer és Falust (Goldberger) Kaesz Gyulát (Dohányjövedék, Hoffmann, Herend és üveg) Breuer Marcellt, (Egyesült Izzó), Kiss Aladárt (Bréma szabad kikötő, Pénzintézetek), ifj. Szabó Istvánt (Külkereskedelmi), Szivó Gyulát (Dreher), ifj. Richter Aladár (Bp. szfőv.), Kende Ferencet (Stühmer), Révészt, Turi Polgárt, Malomsokyt, Lakatos Artur (Gyapjumosó), és Szerb Miklóst, továbbá a korszerű követelményeknek megfeleltek a Mahunka butorgyár (Petrányi Gyula és Vas Béla terve), a tátrai fürdők vezérképviselete (Bereczky László terve), a Hesz és társa, a Meinl Gyula r. t. A magyar Ruggyantaárugyár r. t., A Nagykovácsy üzletház, A Weiss Manfréd r. t. Glóbusz konzerv (Zajtai Szabó Ödön terve) pavillonok.

A külföldi művészek közt ki kell emelni: Witzmann professzort, a bécsi pavillon tervezőjét, Birck építészt Frankfurtból, ki idén is az Indantren, Erich Kast építészt Münchenből ki a Zellwolle kiállítását rendezte. Olaszország pavillonját Petroni tervezte.

Mindezek hozzájárultak a vásár érdekességének fokozásához, mert a külsőségeken kívül a korszerű rendezés is nagyban elősegítette a kiállított holmi tetszetősségét.

Meg kell még emlékezni a vásár gazdag iparművészeti anyagáról. A Magyar népművészet, háziipar- soha oly jó és nagy anyaggal nem vonult fel, mint ez idén. A magyar kerámiai és üvegipar — úgy a kis művészeti mühelyek, mint a nagy vállalatok — elsőrangú jó művészeti ujdonságokkal szerepeltek. Textiliparunk is gyönyörű új mintákkal mutatkozott be és méltán kijelenthetjük, hogy a vásár ízlésfejlesztő szerepe főképpen a gyáripar terén érvényesült. Nagyon érdekes anyagot hoztak minden szakmából az osztrákok, olaszok, franciák, jugoszlávok és a többi külföldi államok, melyek részben magas nivójú iparművészettel, másrészt saját különleges népművészeti-, háziipari-, kisipari és gyáripari készítményeknek ízléses bemutatásával a vásárnak nem csak nemzetközi jelleget adtak, hanem komoly kultúrértékkel járultak hozzá a színvonal emeléséhez.

A KRIST-HÁZ UJJÁSZÜLETÉSE. A belvárosnak egyetlen még meglevő — mert müemléknek nyilvánitott — barokk magánkastélyát az ugynevezett Krist-házat, melyet mai tulajdonosa Wydler Tivadar restauráltatott és amelynek belső kongeniális átalakitási munkálatait éppen most végzi a tulajdonos fivére Wydler Károly, legközelebbi számunkban külön cikkben méltatni fogjuk. Ezt a főváros műtörténelmi fejlődése szempontjából is érdekes fejtegetést hely hijján még nem közölhettük. A barokképitést ez ujjászületett alkotását főmunkatársunk Erdélyi Árpád fogja méltatni.

Felelős szerkesztő: **Kende Béla.** — Szerkesztő, felelős kiadó és kiadótulajdonos: **Erdős Imre.**

Berény Róbert: Plakát

Berény Róbert: Plakát

A Magyar Hét plakátjai

Nemes versengésben, melyre a Magyar Hét szervezőbizottsága legjobb plakátművészeinket szólította fel, a két első díjat Végh Gusztáv és Bortnyik Sándor festőművészek nyerték el, igen artisztikus és reklámszempontból előnyös plakátjaikkal. Mindkét plakát kivitelre kerül, mi annál helyesebb, mivel stílusuk és mondanivalójuk különféleségével más és más rétegére a közönségnek fognak hatást gyakorolni. A nem mindig szerencsés kézzel kiválasztott „hivatalos" plakátok után örömmel üdvözöljük e modern plakátokat, melyek meg fogják győzni azokat, kik eddig húzódoztak progresszív művészek megbízásától, hogy reklámhatásban ezek magasan fölötte állanak a konvencionális és sajnos igen gyakran ötletszegény plakátoknak.

A felszólított művészek által benyujtott és kivitelre nem kerülő plakátok közül külön meg kell említeni Berény Róbert három plakátját, melyek közül az első (ládás), úgy reklámhatásban, mint kompozícióban vetekszik a díjnyertes plakátokkal. Igen sajnálatos, hogy ez a plakát nem került kivitelre, mert egyszerűségében, nemzetiszín háttér előtt, erősen kiugró ládájával erősen fokozta volna a Magyar Hét különben igen sikerültnek mondható propagandáját.

Kaesz Gyula plakátjának finom ötlete, annak igen egyszerű, de félre nem érthető grafikai ábrázolása figyelmet érdemel. A lezárt sorompó, mint vámsorompó azonban a magyar áru vámvédelmét demonstrálja és ez nem teszi mindenki előtt kedveltté a Magyar Hetet. Így tehát igen érthető, hogy grafikai kvalitásai dacára ez a plakát, mint a propagandában feltétlenül előnytelen, nem került kivitelre.

r. k.

213 - 14
Magyar Grafika
1930.

Kaesz Gyula: Plakát

A megrendelők munkáinak számontartása a nyomdairodában

A nyomtatványfogyasztóknak túlnyomó része üzletemberekből áll, elsősorban pedig nagy cégekből, amelyeknek bizonyos nyomtatványokból állandóan visszatérő szükségletük van. Ha a megrendelő hűséges, akkor a nyomda számíthat arra, hogy bizonyos idő mulva bizonyos megrendelést újból ő nyer el. Ha a megrendelő a körülbelül már esedékes határidőben nem rendeli meg újra nyomtatványát, akkor célszerű, hogy magunk járjunk utána, mert lehetséges, hogy a megrendelő a legutolsó szállításnál nem volt megelégedve és efölötti haragjában máshol szándékozik megrendelni nyomtatványait. De az az eset is beállhat, hogy az idejekorán való újbóli megrendelés egy figyelmetlen alkalmazottnak hibájából maradt el. Az előző esetben személyes megjelenésünkkel könnyű dolog lesz, hogy a megrendelő esetleges haragját levezessék, az utóbbi esetben pedig érdeklődésünkkel szívességet teszünk neki, mert igen kellemetlen az, amikor valamely célra szükséges a nyomtatvány és többé nincs belőle raktáron azért, mert nem rendelték meg idejében. Mindkét esetben pedig alkalmunk van arra, hogy személyes érdeklődésünkkel ajánló emlékezetbe hozzuk nyomdánkat a megrendelőnél. Ilyenfajta nyomtatványmegrendelő-számontartást majdnem minden nyomda végez, de leginkább csak a fizetőképesség és a számlák kiegyenlítése szempontjából. A mai nehéz gazdasági helyzetben azonban igen fontos, hogy a megrendelők számontartását abból a nézőszögből is végezzük, hogy a megrendelőt a magunk számára megtartsuk és a vele való érintkezést megkönnyítsük. Ilyen szempontból való számontartással nagyon érdemes foglalkozni. De van annak más előnye is. Minden nyomdában van „csöndes" idő, és igen jól esik ilyenkor, ha a tartós megrendelőt rá tudjuk bírni arra, hogy megrendelésben részesítsen bennünket ebben a munkával nem igen bővelkedő időben. A megrendelőnek sok esetben mindegy, a nyomdának pedig kétszeres előnye van belőle, először is ezekkel a munkákkal kitöltheti a csöndes időt, másodszor pedig tehermentesíti üzemét arra az időre, amikor „úszások" vannak. Tehát itt is javunkra válhatik a rendszeresített megrendelő-számontartást. De még

Berény Róbert: Plakát

Kaesz Gyula

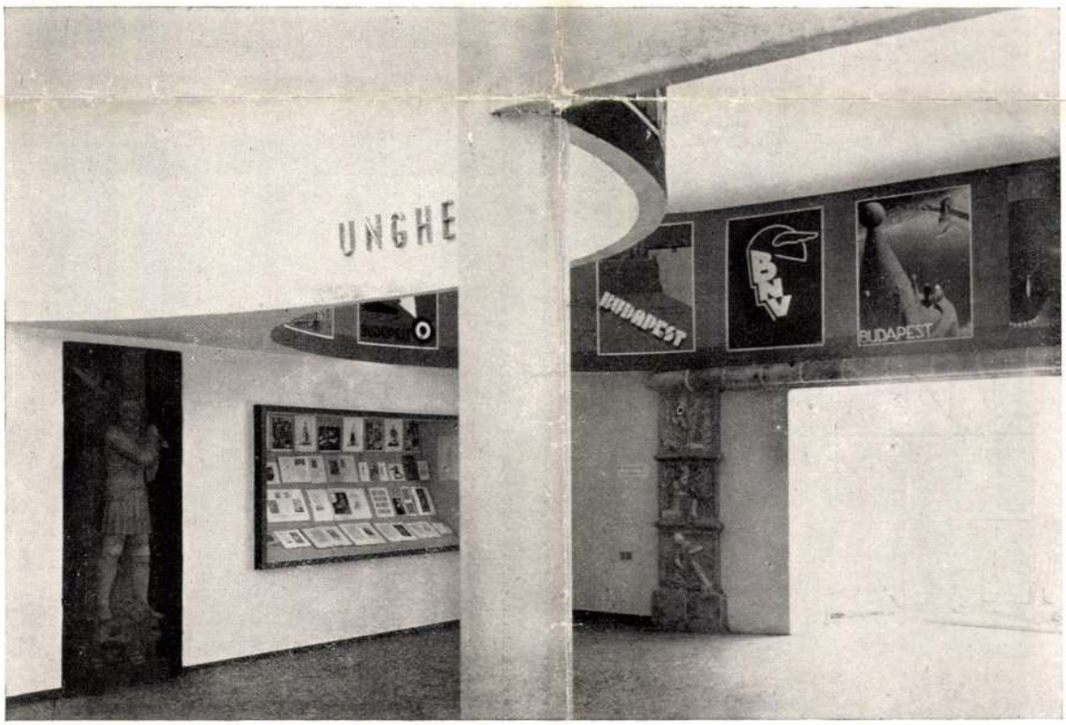

A milanói Triennale. A magyar terem. Tervezték dr. ing. Bierbauer Virgil és Kaesz Gyula. — Mailänder Triennale. Ungarischer Saal. Entwurf: Dr. Ing. Virgil Bierbauer und Julius Kaesz. — The Triennale in Milan. The Hungarian Gallery. Designed by Dr. Ing. Virgil Bierbauer and Julius Kaesz.

97

MAGYAR IPARMŰVESZET
1933.

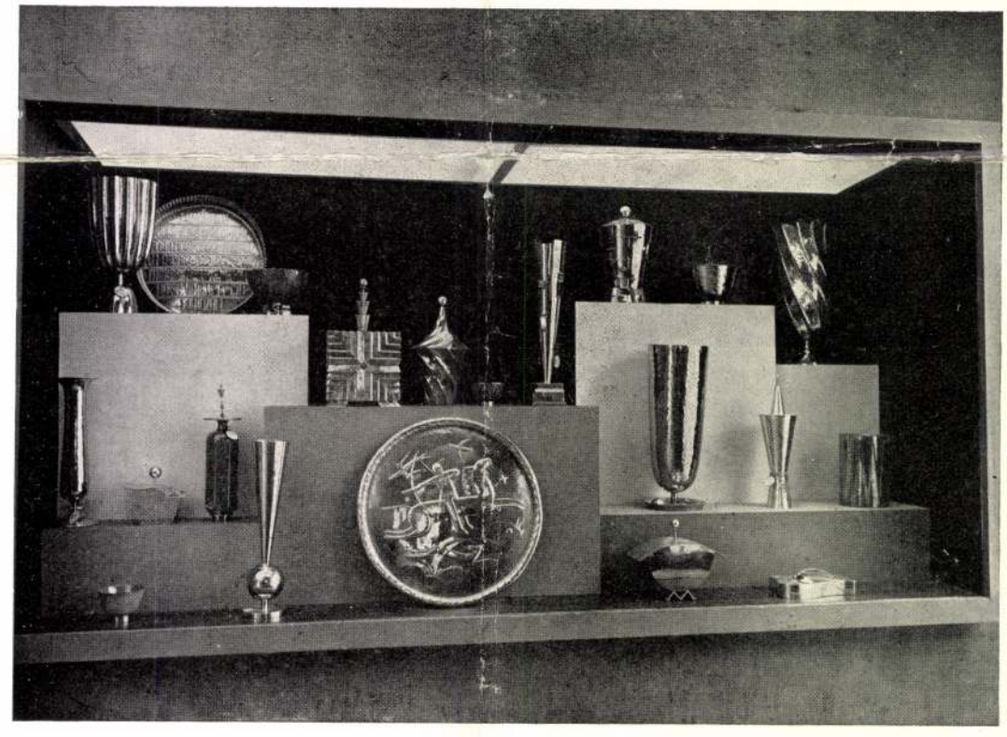

A milanói Triennale. Vitrinek a magyar teremből.
Fent: Keramiák, famunkák és könyvkötések. Lent: az Orsz. Magy. Kir. Iparművészeti Iskola ötvösszakosztályának munkái. — Mailänder Triennale. Vitrinen im ungarischen Saal. Oben: Keramiken, Holzarbeiten und Bucheinbände. Unten: Arbeiten der Goldschmiedeabteilung der Kgl. Ung. Landes-Kunstgewerbeschule. — The Triennale in Milan. Glass cases in the Hungarian Gallery. Above: ceramics, woodworks and bookbindings. Below: metal works by pupils attending special classes in the line at the Royal Hungarian School for applied Art.

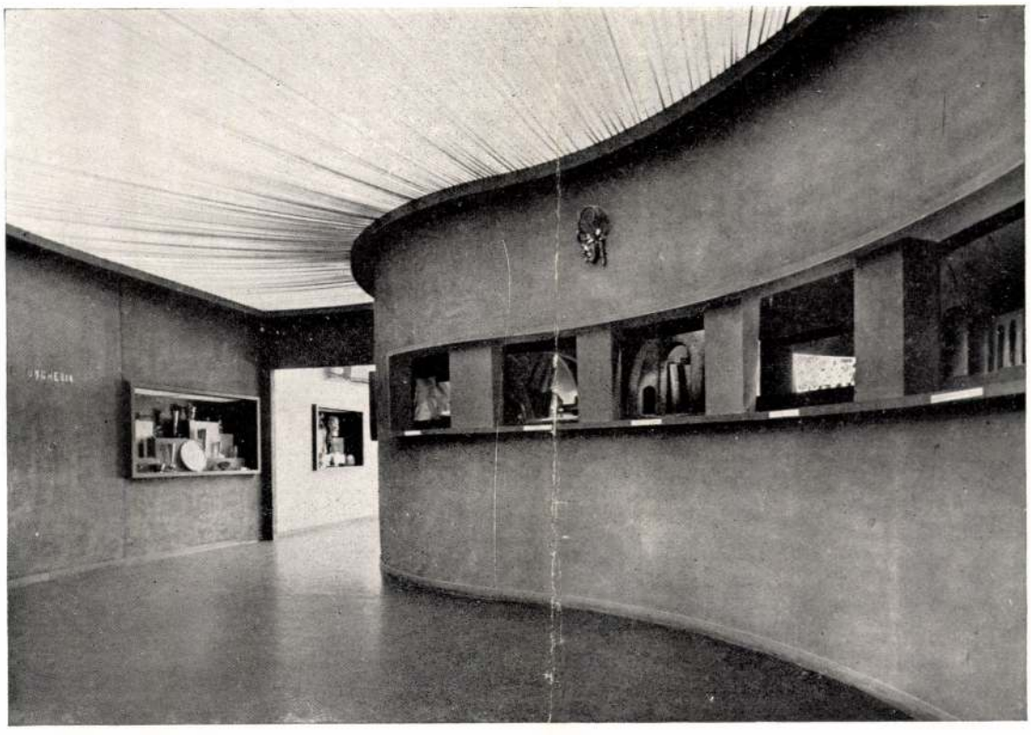

A milanói Triennale.
Fent: Részlet a magyar teremből. Lent: A svéd Orrefors üveggyár kiállítása. — Mailänder Triennale. Oben: Teilansicht des ungarischen Saales. Unten: Ausstellung der schwedischen Glasfabrik Orrefors. — The Triennale in Milan. Above: Part of the Hungarian Gallery. Below: An exhibition by the Swedish Orrefors Glass Factory.

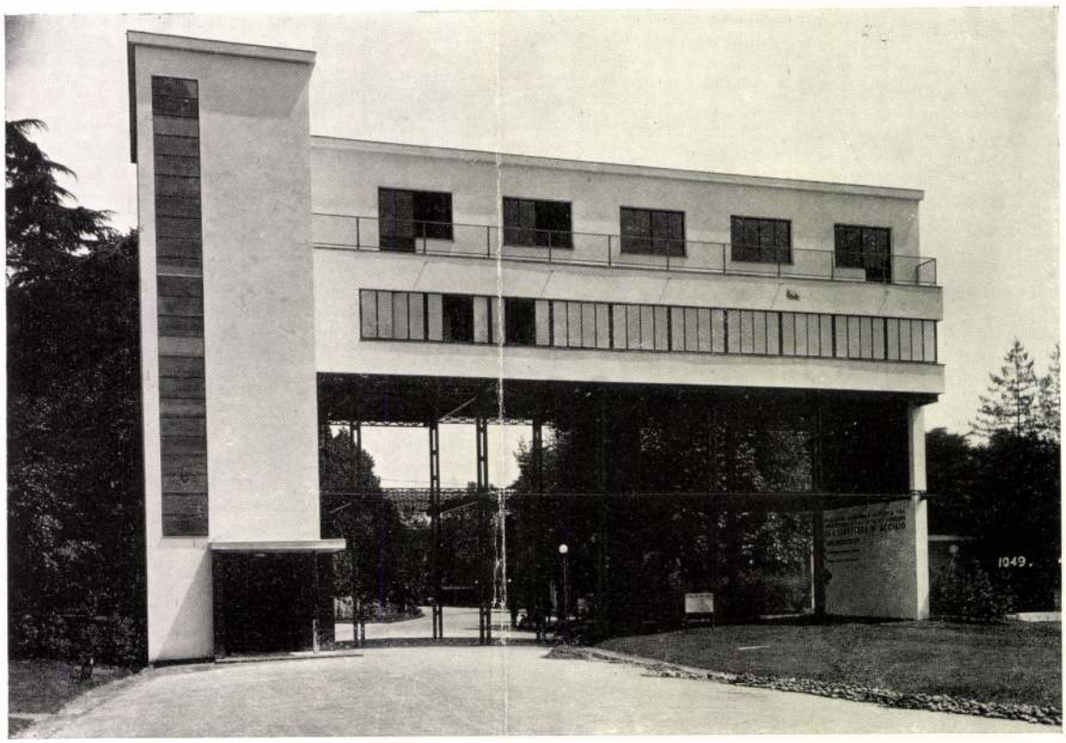

A milanói Triennale. Fent: A vaskonstrukció épülete. Lent balra: Lépesőfeljárat a „Repülő házában". Lent jobbra: „Ház az öbölben". — Mailänder Triennale. Oben: Gebäude der Eisenkonstruktion. Unten links: Treppe im „Hause des Fliegers". Unten rechts: „Haus in der Bucht". — The Triennale in Milan. Above: The Exhibition Hall for iron constructions. Left below: Staircase in the „Aviator's House". Right below: „House in the Bay".

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1933

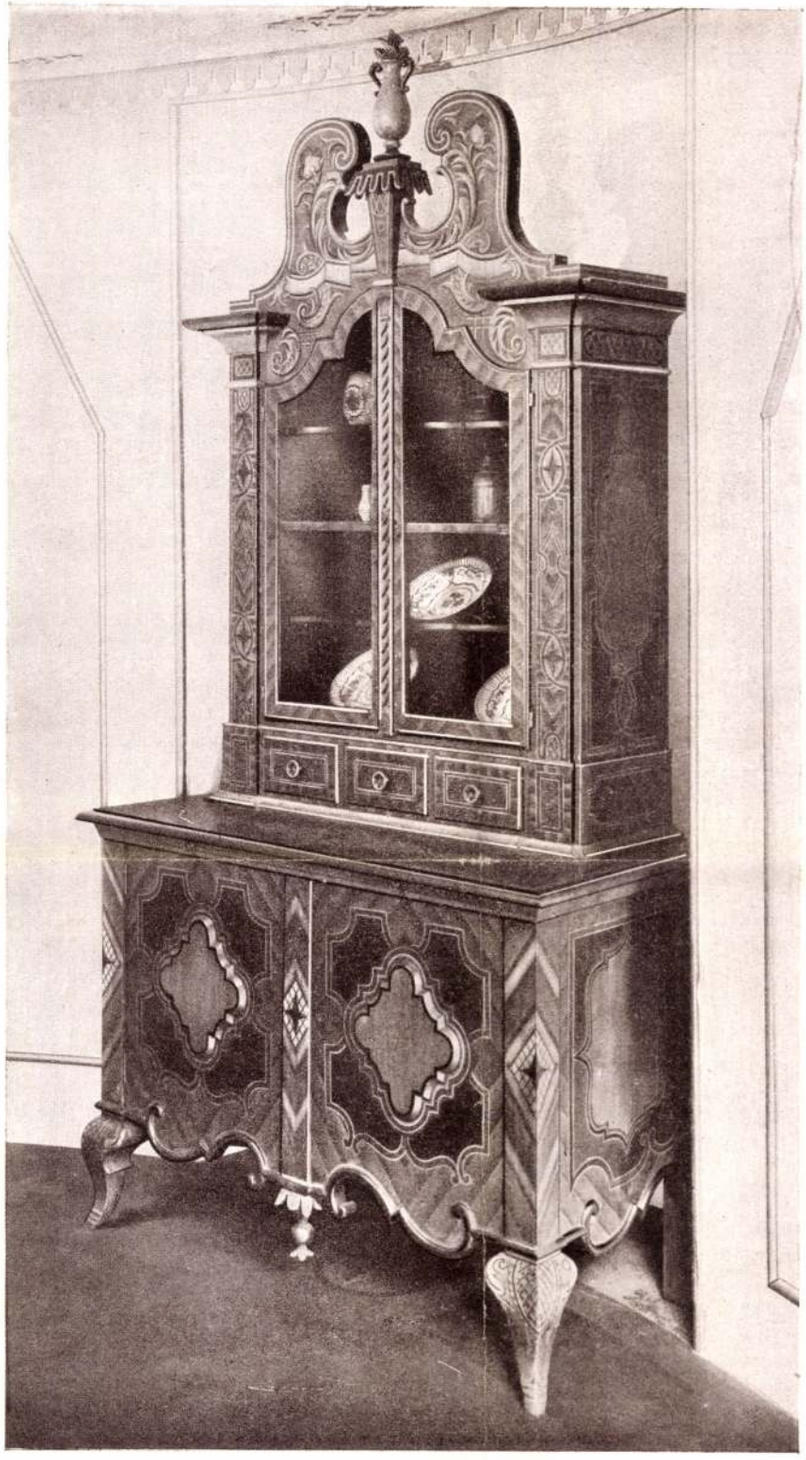

Kaesz Gyula: Színes festéssel díszített szekrény. Festették Kovács testvérek.
Buntbemalter Schrank. ✦ Armoire peinte.

Magyar Iparművészet
1926.

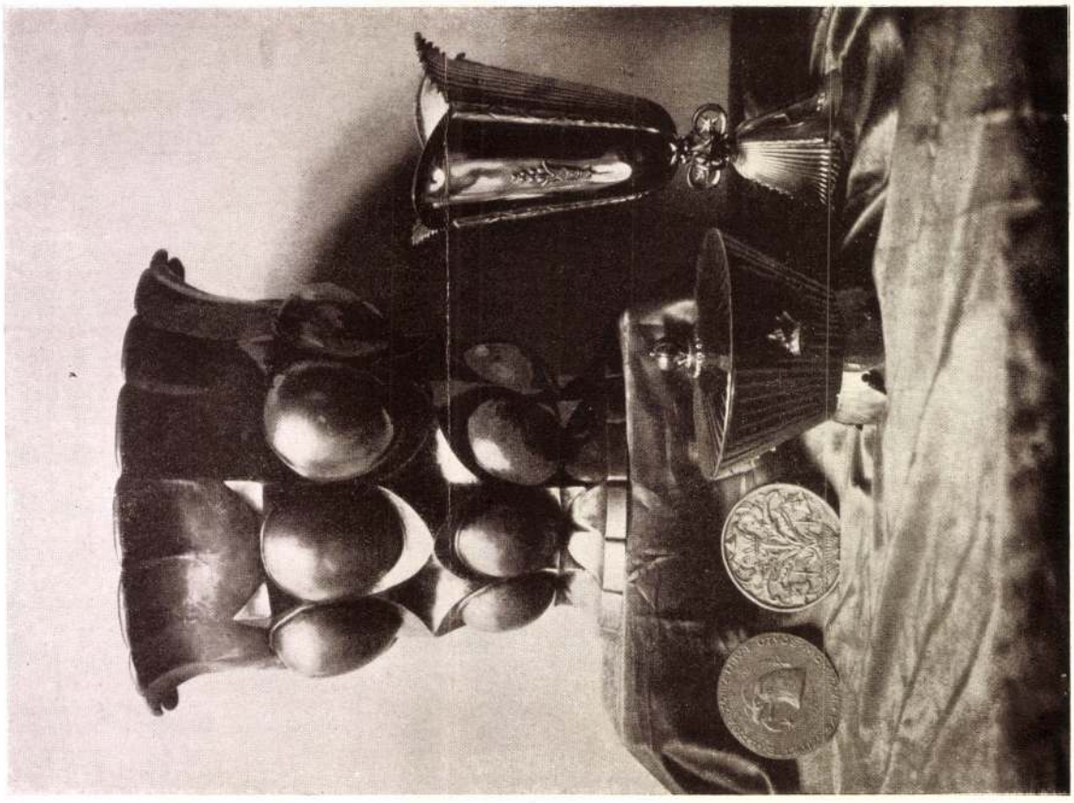

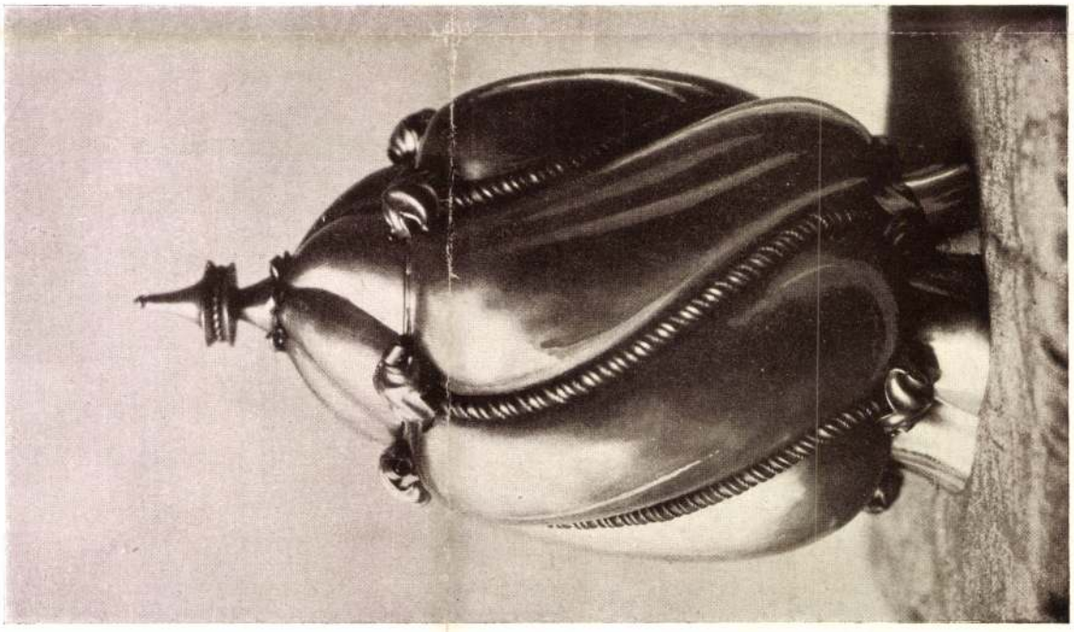

A M. Kir. Iparművészeti Iskola évvégi kiállításából. Domborított ezüstmunkák. Készültek Csajka István tanár osztályában.
130 Getriebene Silberarbeiten der Kön. Kunstgewerbeschule Budapest. ♦ Objets d'Art repoussés, exécutés à l'École d'Art Décoratif à Budapest.

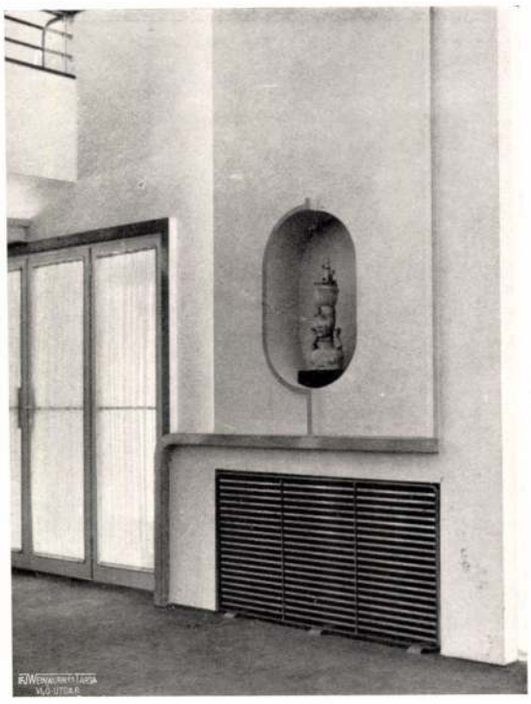

Kaesz Gyula és Strauss Sándor: Flóris cukrászda. Fent balra: Részlet a cukrászdából. Fent jobbra: Fűtőtestburkolat. Lent: Nézet az erkélyről. — Julius Kaesz und Alexander Strauss: Konditorei Floris. Oben links: Aus der Konditorei. Oben rechts: Heizkörperverkleidung. Unten: Blick von der Galerie. — J. Kaesz and A. Strauss: Confectionery Floris in Budapest. Left above: Interieur. Right above: Heating apparatus. Below: View of the shop from the gallery.

Kaesz Gyula és Strauss Sándor: Fióris cukrászda.
Fent: Elárusítóasztal. Lent: Teremrészlet. — Julius Kaesz und Alexander Strauss: Konditorei Floris. Oben: Ladentisch. Unten: Saalecke. — J. Kaesz and A. Strauss: Confectionery Floris in Budapest. Above: A sellingtable. Below: Interieur of the shop.

MAGYAR IPARMŰVESZET
1932.

A FELVIDÉKI KERESKEDELMI BANK SZÉKHÁZA KASSÁN

Tér és Forma
1940. 10. sz.

Die verunstaltete Facade des Palais Forgách in Kassa vor der Wiederherstellung

A kassai Fő-utca 12. szám alatti gróf Forgách-palota főhomlokzatának az átépítést megelőző állapota. Az 1800 körüli idő klasszicizáló ízlésében épült palota homlokzatainak és udvarának képét az utóbbi évtizedekben érzéketlenül egyre jobban elrontották.

Jobbról: a palotának ebből az időből való alaprajza, amely jól mutatja az időközben többízben kibontott vagy beleépített új részeket.

Túloldalt a palota udvarának képe a kapubejárat felé nézve. Ezen az épületszárnyon maradt meg az eredeti architektura aránylag legépebben. (Földszint és a középrizalit felső része.) A mostani átépítésnél a függőfolyosó képezte az udvarból alakított új pénztárterem párkányzatát. A tartókonzolok az új teremben is megmaradtak. A régi öntöttvas rács az épület ismét felépített hátsó traktusában nyert újra felhasználást.

Alsó két kép: az udvar két másik szárnyának képe az átépítés előtt. Jól látható az időközben történt többszöri beavatkozások számos nyoma; különösen a földszint megváltoztatott ablakaival tüntették el az eredeti íves architekturát, amelynek nyomait valósággal újra ki kellett bányászni a régi vastag falak belsejéből.

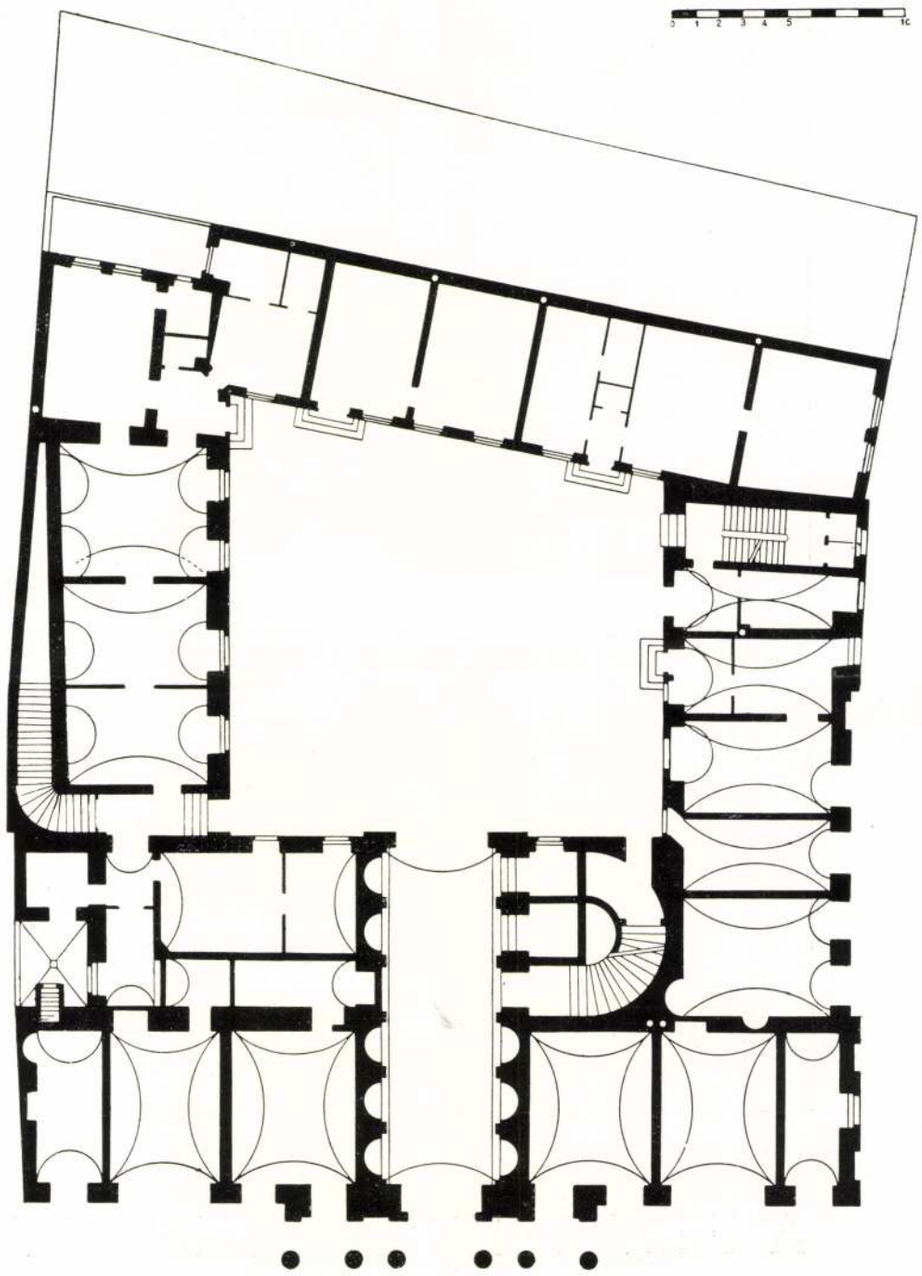

Cortile del antico Palazzo Forgách a Kassa — sistemisata per la Banca d'Alta Ungheria per il architetto: **G. Kaesz**

A FELVIDÉKI KERESKEDELMI BANK SZÉKHÁZA KASSÁN.

Átépítés, tervezte: Kaesz Gyula.

Kivitelezte: Klein Sándor, Kassa.

Felvételek: Seidner Zoltán.

A Felvidéki Kereskedelmi Bank megújíttatta a kassai Főutca egyik legszebb házát, az egykori Forgách-palotát, a magyar klasszicizmus legszebb kassai emlékét. Örömmel köszöntjük annak a háznak újjászületését, amely a szomorú trianoni évtizedekben a Felvidéki Magyar Pártnak székházul szolgált!

Bizonyára lesznek, akik elcsodálkozva látják ez épületnek képeit a Tér és Forma hasábjain, hiszen a Tér és Forma nem a stílus-követő építészetnek, hanem mindig a saját lábán álló korszerű építészet lapjának vallotta magát. Egyesekben ez talán azt a hitet keltette, hogy a Tér és Formától és szerkesztőjétől távol áll a régi korok építészetének megbecsülése, mivel, mint mondani szokták, épp ez „egyik jellemzője a korszerűnek nevezett építészetnek". De itt csak azzal a közkeletű felfogással állunk szemben, amely nem szereti megkülönböztetni a régi korok igazi, — egykoron korszerű! — építészetét, a régi építészetet másoló, mimelő tegnapi és mai építészettől. Valljuk azonban, hogy annak a mai építésznek, aki az elmult idők őszinte és igaz építészetét megbecsülni nem tudja, — a saját munkássága iránt is gyanuperrel élünk, mert aki a régiben az értéket meglátni nem tudja, aki évezredek művészetében értéket érezni nem tud, sőt nem is akar, — annak saját munkássága, annak művészeti formaelvei megalapozatlanok. Kétségtelen, hogy vannak bizonyos nagy törvények, amelyek örök érvényűek, ha nem is ilyenek az oszloprendek és oszloprendek szabályai . . .

Így és ezért megbecsüljük Kaesz Gyulának kassai munkáját, mind megbízóinak azt a felfogását, hogy a Forgách-palotát meg kell menteni, vissza kell állítani egykori szépségébe, gyakorlatilag meg kell találni azokat az utakat és módokat, amelyek révén ez a nemesen szép ház új életre kelhetett. Szép és dícséretreméltó volt az elhatározás, sikerült a megvalósítás.

*

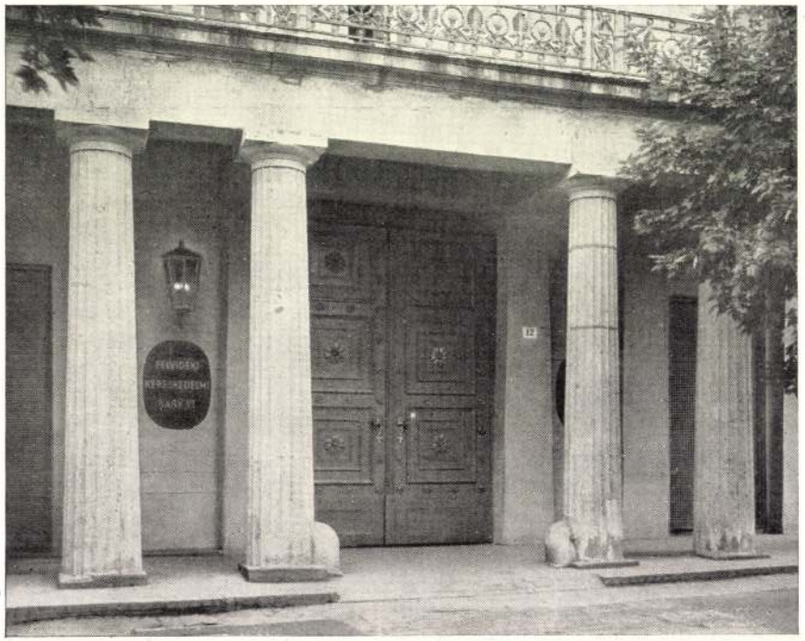

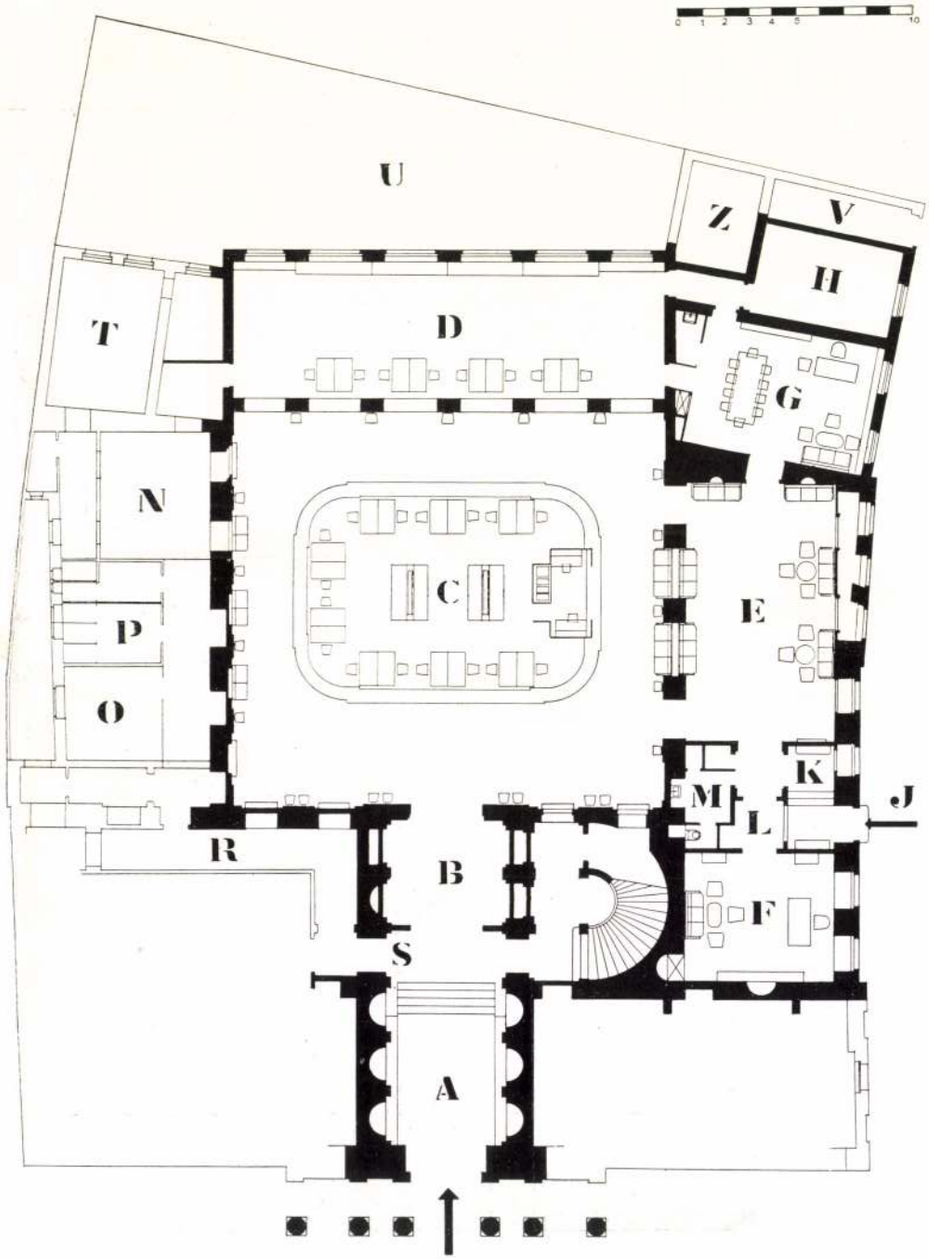

A modern bankká átépített Forgách-palota földszintjének alaprajza, a belsőberendezés feltüntetésével.

Jelmagyarázat:

A — a bankhelyiség főbejárata,
B — szélfogó előcsarnok,
C — a bank pénztárterme: középen a körülfutó pulttal közrefogott munkahelyek és a pénztár, ezek körül a közönség helye. A pénztárterem a régi udvar helyét foglalja el, fölötte középen épült a felső világítást szolgáltató üvegezett kupola.
D — a bank újonnan felépített hátsó munkaterme a lebontott ferde régi traktus helyén, oldalvilágítással. A nagy teremmel térbelileg pultokkal elzárt ívnyílások kapcsolják össze.
E — oldalsó váróhelyiség, régi dongaboltozattal. A nagy teremmel szintén ívnyílások kötik össze,
F — igazgatói szoba,

G — helyettes igazgatói szoba és tárgyaló,
H — külön irodahelyiség,
J — mellékbejárat a Várkapu-utcából,
K — szélfogó,
L — előszoba,
M — mosdó és w. c.,
N — irattár és altiszti-helyiség,
O — ruhatár,
P — mosdók és w. c.-k,
R—S — a bank mellékbejárata,
T — házfelügyelő lakása,
U — udvar,
V — hátsó (lakó) bejárat,
Z — új lépcsőház az emeleti lakások számára.

Balról: a bankbejárat külső képe. A régi architektura és a kapu változatlanul megmaradtak.

A régi kapualjból alakított bankbejárat.

A szélfogó-előcsarnok.

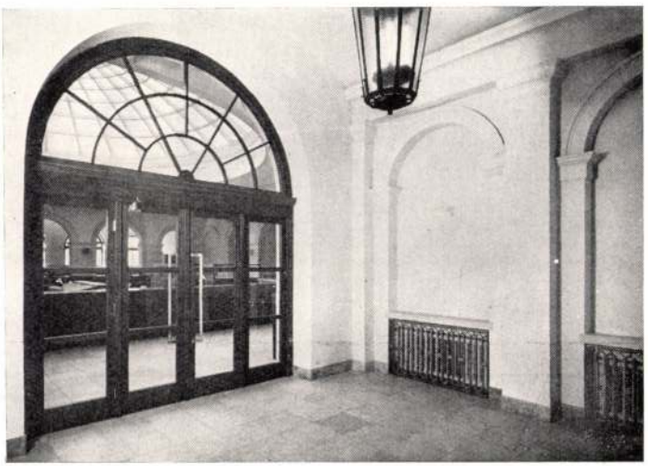

Mindenekelőtt vessük össze a homlokzat új arculatát a megújítás előttivel: milyen kétségbeejtő dolog volt, hogy a portikusz gerendázatára felszögezték a Kammer testvérek cégtábláját, milyen borzalmas volt a két középső üzlethelyiségek nyílásának képtelen egyesítése, a széles nyílás belehasítása a zárt homlokzatba, amely alapvetően megzavarta az eredeti ritmus harmóniáját. (Nem is szólunk az erkélyre tett barbár huzatvédő falról, amely a nemes homlokzatot valósággal elproletarizálta.)

Sala dei sportelli nella Banca Commerciale die alta Ungheria a Kassa.

Az új bankterem teljes képe. Látható a régi udvar függőfolyosóinak elemeivel és a visszaállított íves falnyílások felhasználásával kialakított architektura és a jellegében ehhez idomuló teljes bútorberendezés.

A túloldalon fönt: a pénztárterem képe a bejárat felé nézve. Összehasonlítandó a 3. oldal felső képével, amely ugyanezt a nézetet ábrázolja az átépítés előtti állapotban.

Lent: a pénztárterem képe esti világításban. A stílusjelleg és az egységes térhatás megóvása érdekében ebben a helyiségben önálló formahatású világítótestek alig nyertek alkalmazást.

A ház négyzetes udvarának pénztárteremként való felhasználása, a függőfolyosó erőteljes, à la grecque konzolaira állított könnyű üvegkupolával való fedése kitűnő ötlet volt, amelyet a tervező rendkívül szerencsés arányokkal valósított meg. Hasonló dícséret illeti az átépítés egyéb részleteit: a dongaboltozatos várakozók kialakítása, kevés, nemesformájú bútorral való felszerelése, a hasonló célú helyiségeknek mintájává lehet, — csak meg kell óvni, oda nem illő bútorok, ú. n. dísztárgyak, figyelmeztető feliratok, hirdetések s mi-egymások szinte már hagyományos betolakodásától.

Ugyanígy kell megbecsülni a székház ízléses berendezését, ezek a görögösen egyszerű bútorok szinte a palota lelkéből születtek és ugyanakkor formáik tisztaságánál fogva korszerűek, — mindenesetre korszerűbbek, mint az erőszakkal kiagyalt, ú. n. újformájú székek és asztalok, amelyekkel kiállításokon, avagy iparművészeti lapok hasábjain szoktunk összetalálkozni. Nagyon igaz Adolf Loos mondása, hogy egy új széket kitalálni nem nehéz dolog, — de jó új széket tervezni annál nehezebb feladat. A görög vázaképekről és domborművekről ismert székek 2500 év után is jó székek és szép székek, mert az emberi test formáihoz és arányaihoz illeszkednek, azokból levezetettek.

Kaesz Gyula, az izig-vérig mai művész, mindezt jól tudja, sőt átérzi. Mint legtöbb munkája, a kassai is, sikerült és szép, korszerű, annak ellenére, sőt talán éppen azért, mert tudja és érzi, hogy a maga mesterségében a multból tanulni nem szégyen, hanem kötelesség. Persze csak akkor, ha a tanulást nem azonosítjuk a mintákhoz való szolgai pedáns ragaszkodással.

Kassa Fő-utcája egy igen jó példával szolgál Kaesz Gyula munkájának megítélésére. A cseh időkben a Vármegyeház rokokó gra-

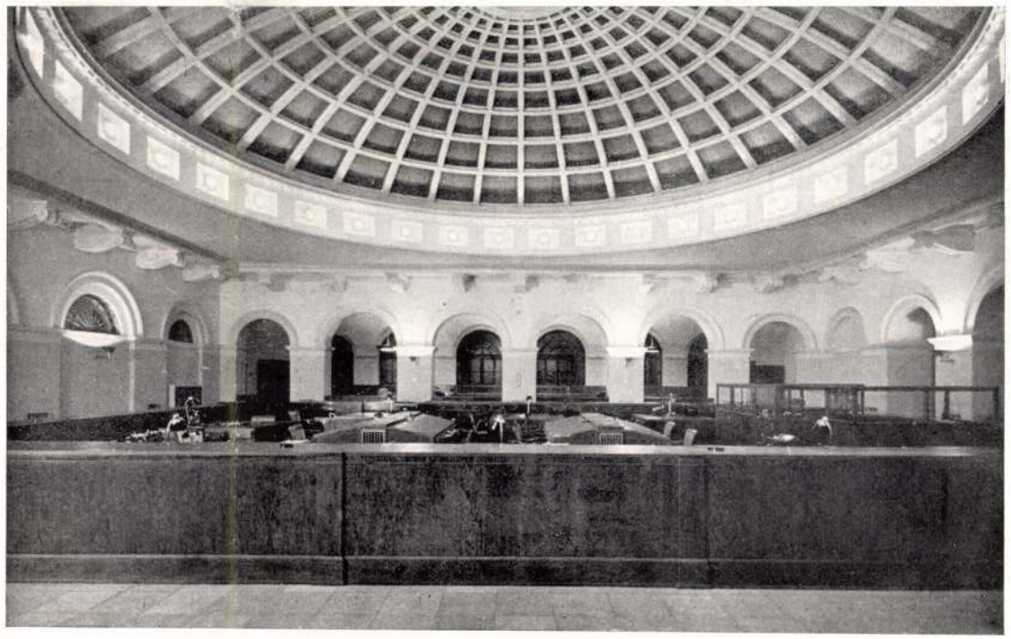

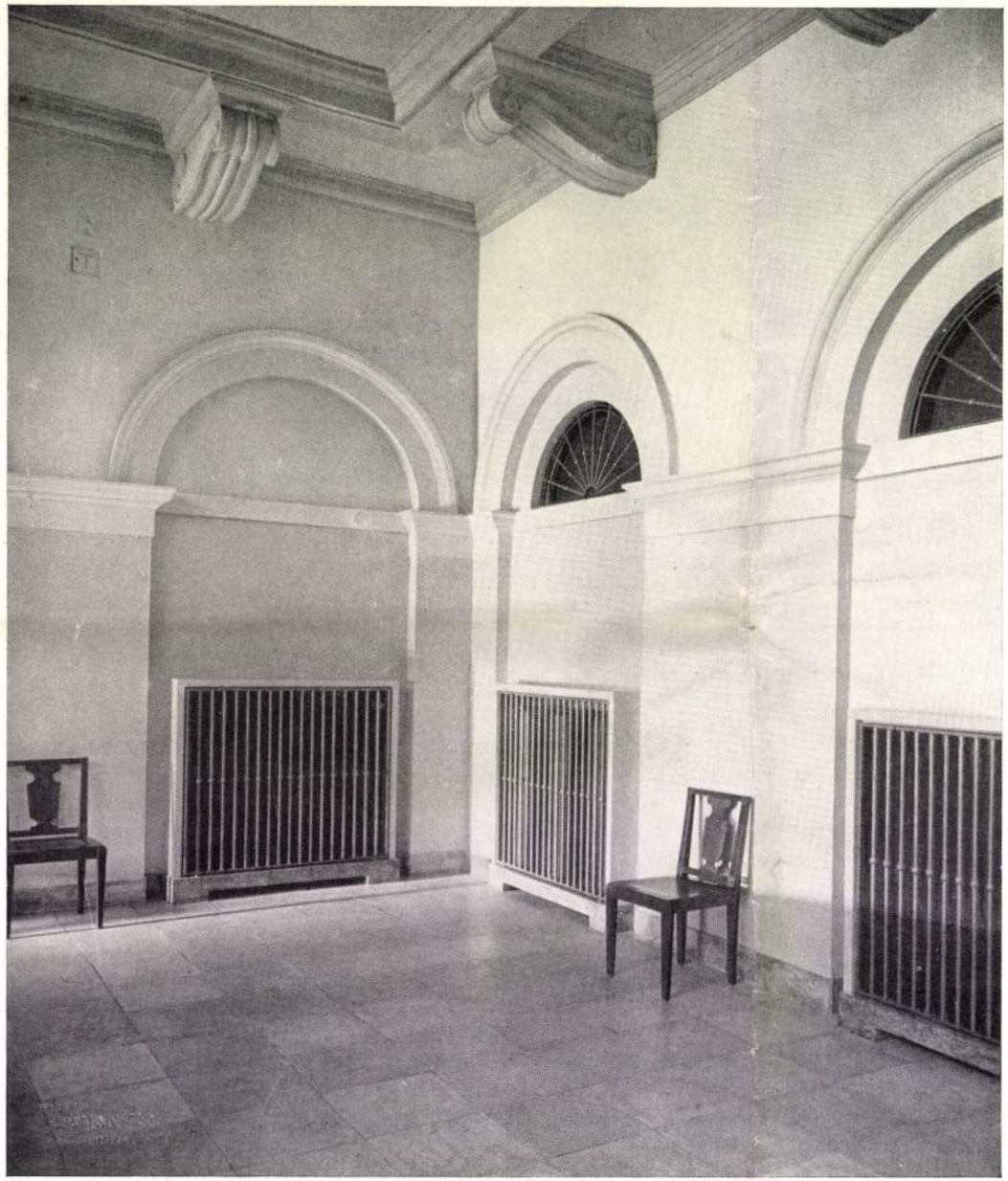

A mellékbejárat (J) rácsos kapujának tervrajza; a felülvilágító vasrácsában a Felvidéki Kereskedelmi Bank (FKB) betűiből alakított vonalas díszítés.

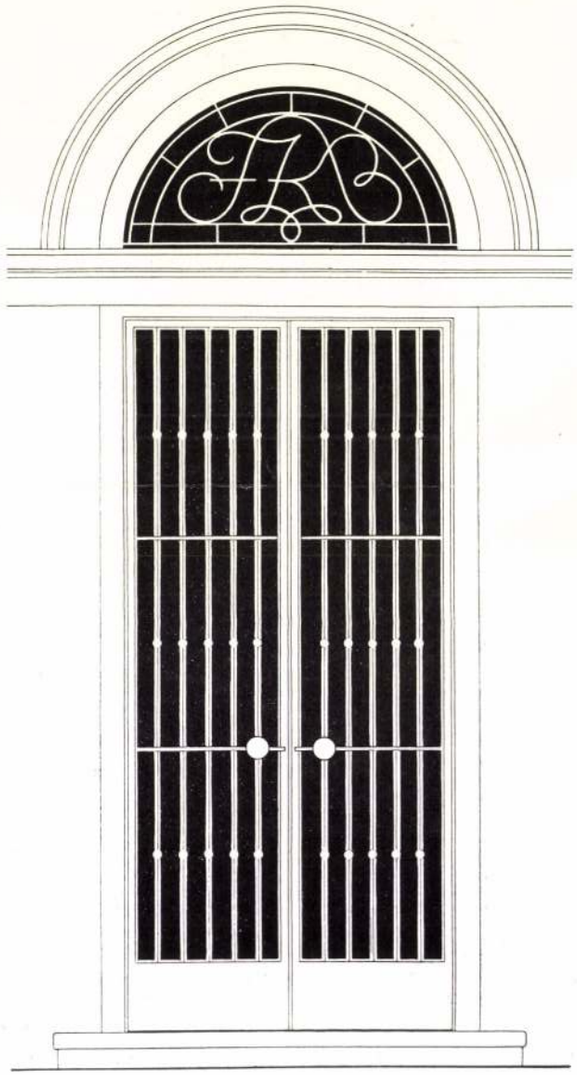

Kassensaal der Bank im alten Hof des Palais Forgách in Kassa Umbau nach den Plänen des Architekten: **I. Kaesz**

ciozitása mellé odarakták a Bata-áruház szakmány-formáit, — ezt a homlokzatot a Bata-cég mindenütt változatlanul alkalmazta! — husszita brutalitás és érzéketlenség, vad képrombolás lett belőle. Milyen más, — talán szabad azt mondani, milyen magyaros cselekedet volt a Forgách-palota átépítése.

Dr. Bierbauer Virgil.

Túloldalon: A pénztárterem sarokképe, amely az összes jellegzetes architektura-részleteket mutatja. Az új központi fűtés fűtőtestei falbamélyített és egyszerű vasrácsokkal fedett fülkékben helyezkednek el. A terem padlója 40x40 cm. méretű, többtónusú, sárgás-fehér, síma műkőlapokkal van burkolva. A falak és tagozatok két-három fehéres-szürke árnyalatban festve készültek.

Fent: a pénztárterem részlete a bejárati ajtóval,

Jobbról: a pénztárterem architektura-részlete az oldalsó váróterem (E) és a pénztár közötti részen.

Burkolólapok: ifj. Walla József

Fent: a terem egyik ívnyílásának vasrács-terve.

Balról: a terem részlete a kazettás kupolával és lent elől a pénztárfülke bútorzatának kialakításával.

Lent: áttekintés az oldalsó váróhelyiségből (E) a pénztárterem felé. A két középső nagyobb nyílás közötti fűtőtestek kétoldalán padok vannak elhelyezve.

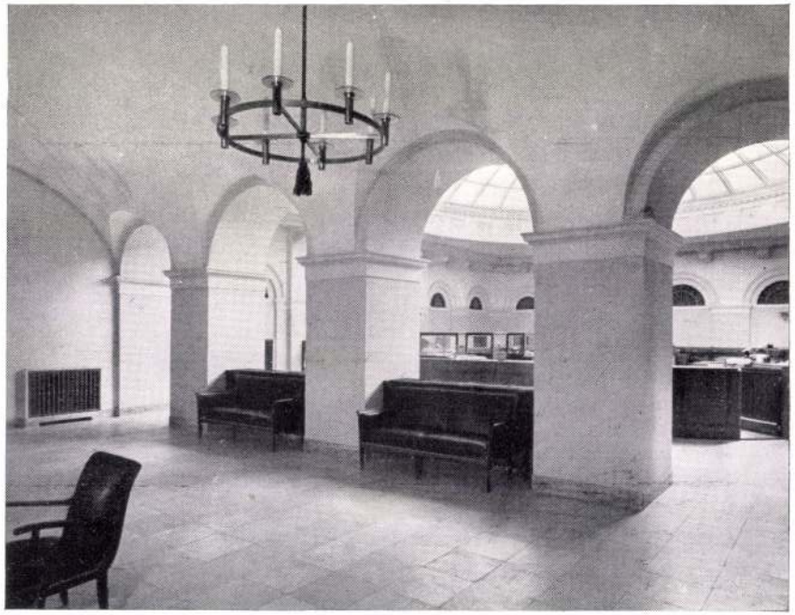

Összes világítótestek: Csillárok és Világítás Rt.

Az oldalsó váróhelyiség (E) teljes képe a mellékbejárati oldal felé nézve. A régi dongaboltozat helyreállításával kialakított terem falszínei és padlózata a pénztárteremmel azonosak; berendezése csupán két ülőbútorcsoportból áll.

A KASSAI GRÓF FORGÁCH-PALOTA ÁTÉPÍTÉSE A FELVIDÉKI KERESKEDELMI BANK SZÉKHÁZÁVÁ

A kassai gróf Forgách-palota a XIX. század negyvenes éveiben épült. Stílusában és egész felépítésében nemes egyszerűséget, neoklasszikus felfogást mutat. A palota jóízlésű, nagyigényű főúr monumentális alkotása, amelynek nyugodt, kicsinyes építészeti cikornyáktól mentes homlokzatai kitűnően illeszkedtek be Kassa város képébe. A díszesebb barokk házak környezetében nemes egyszerűségével hívta fel magára a közfigyelmet.

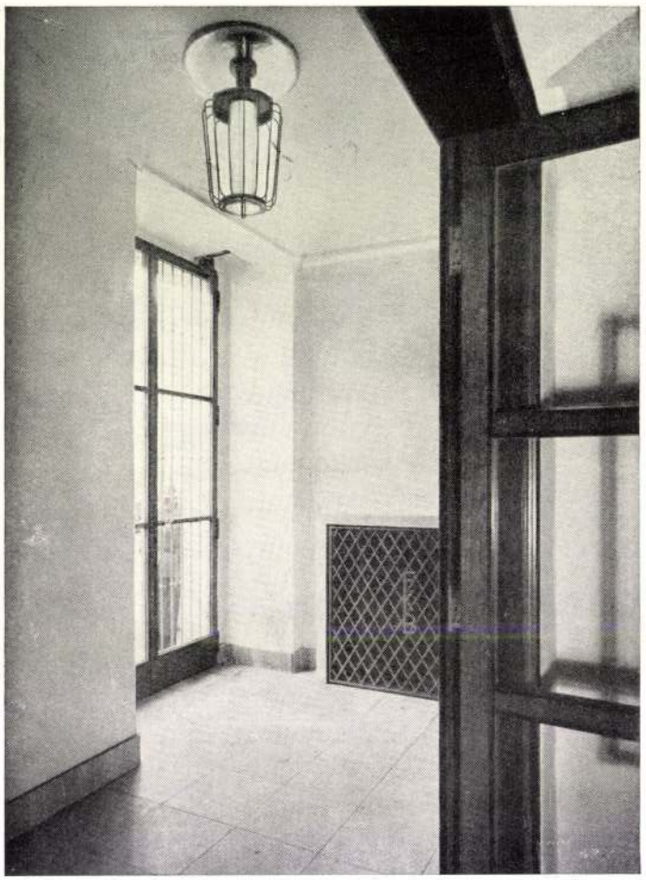

Balról: a mellékbejárat (J) és a szélfogó (K) képe.

Jobbról: áttekintés az igazgatói szoba előtti faburkolatos előszobából (L) az oldalsó váróhelyiségen (E) végig.

A palota földszintjén eredetileg a grófi család birtokát kezelő személyzet iroda- és lakószobái voltak. Az udvar hátsó részében kocsiszínek és egyéb raktárhelyiségek foglaltak helyet. Az emeleten voltak a család lakosztályai, termei, amelyek közül különösen az épület közepén álló, a többinél magasabb fogadóterem tűnt ki építészeti kvalitásaival. Falait műmárványból készült aranyozott fejezetű pillérek tagozták, a falsíkokat csiszolt műmárvány borította. A fogadóteremből díszes ajtón lehetett kilépni a homlokzat középső rizalitjának egész szélességét elfoglaló nyitott erkélyre, amelyet hat kőből faragott görög-dór oszlop támasztott alá. A középső rizalitot timpanon zárta le, amelynek egyetlen dísze a Forgách-grófok plasztikus kőcímere volt. Az emeleti termek padozatát különböző mintájú intarziás parkett alkotta. Az ajtók válogatott minőségű, fényezett cseresznyefából készültek, rajzszerinti bronzveretekkel.

A palotától a grófi család még a mult század végén megvált és akkor érték azt azok a változtatások, amelyek eredeti monumentális jellegét erősen csorbították. A földszinten üzlethelyiségeket nyitottak. Az üzletek kedvéért helyenkint két-két ablaknyílást összefoglalva, teljesen megbontották a palota földszintjének eredeti jellegét, amelyet még azon-

A hátsó új traktusban lévő munkaterem (D) teljes képe. Baloldalt az ablakok alatt beépített redőnyös iratszekrénysor van, fölötte fűtőrácsokkal; jobboldalt a pénztárteremmel összekötő ívnyílások, közöttük kisebb pultszakaszokkal.

Páncélszekrény: Arnheim S. J.

kívül művészietlen portálékkal és cégfeliratokkal is eléktelenítettek. Az udvari részt átépítették. Itt a kocsiszínek helyén új épületet emeltek bérlakások céljaira. A többi udvari homlokzatot az új épületrésznek megfelelő architekturával átalakították, eredeti jellegéből kiforgatták.

A palota művészi értékét, monumentalitását, nemes egyszerűségében mutatkozó előkelő megjelenését és ezzel közfigyelmet keltő erejét ismerték fel a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank vezető férfiai, midőn azt kiszemelték és megszerezték a Felvidéki Kereskedelmi Bank székházául. Hivalkodó reklámszerű átépítés helyett a műemlékszerű épületnek eredeti jellegébe való visszaállítását tűzték ki feladatokul és ehhez a célhoz szabták a banküzem célját szolgáló átalakítások és építkezések programját is.

A Műemlékek Országos Bizottsága irányítása mellett készítette el Kaesz Gyula a banküzem céljára való átépítés tervét. Ugyancsak a Bizottság irányítása és ellenőrzése mellett hajtották végre a helyreállítási munkálatokat. E tényezők összefogása és a Bank áldozatkészsége révén sikerült a palotát eredeti szépségébe visszaállítani és a banküzemnek mind művészi, mind gyakorlati szempontból megfelelő helyiségeket biztosítani.

A helyettes igazgatói- és tárgyaló-szoba (G) berendezése. Asztalosmunka: Lipinszky Jenő.

Balról: beépített szekrény, középen átjáró-ajtóval. Elől tárgyaló-asztal és székek.

Lent: íróasztal és bőrrel párnázott karosszék. A bútorok tompa fényezésű diófából készültek.

Túloldalt fent: ablakrészlet a helyettes igazgatói szoba berendezéséből. Látható az ablakok alatt végigmenő beépített szekrénysor fűtőtestburkolatokkal, baloldalt az íróasztal, jobboldalt egy bőrbevonatú ülőbútorcsoport.

Lent: a szoba más részlete, a háttérben a könyvpolc és íróasztal, baloldalt a tárgyalóasztal.

Gondos archaeológiai kutatásokat végeztek a palota eléktelenített udvarában, amelyek révén megállapították az udvari homlokzatok eredeti építészeti megoldását. Ennek figyelembevételével szerkesztette meg a tervező az udvar földszinti részét elfoglaló üvegkupolás pénztártermének architekturáját. A terem oldalfalai a Forgách-palota udvarának eredeti kialakítását mutatják. Elkerültek itt minden fölösleges és kicsinyes díszítést, elkerülték az eredeti architekturában nem szereplő nemesebb anyagok alkalmazását. Vakolat helyett nem használtak műmárvány- vagy márványburkolatot, de megtartották az oldalfalakat a maguk nemes egyszerűségében. A falak nagy, nyugodt, fehérre vakolt síkokat mutatnak, melyeket íves, alig tagozott nyílások törnek át. A pénztárterem mennyezete a szellemesen megalkotott üvegkupolával nagyon szép világítást nyujt a megkapó hatású pénztárteremnek, amelyhez logikus sorrendben csatlakoznak a banküzemhez tartozó váróterem, irodák, igazgatói szo-

bák, irattári és egyéb helyiségek. A pénztárterem üvegkupolájának alapszerkezete Kovács Rezső érdekes és igen ötletes elgondolása alapján készült és mint technikai alkotás is figyelemreméltó.

A bankhelyiségek egyenkint és összességükben finom ízlést árulnak el, hangulatuk a palota eredeti hangulatát varázsolja elénk.

A bank az emeleti helyiségeket a kassai úri-kaszinó céljaira állíttatta helyre. A palota emelete a kassai társadalom találkozó helye és így mód nyílik arra, hogy a régi termek eredeti architektonikus szépségeiben sokan gyönyörködhessenek.

A Forgách-palotának eredeti szépségébe való helyreállítása és annak a modern gyakorlati követelményeknek megfelelő felhasználása szerencsés gondolat volt, amelyben a régi műemlék megbecsülése találkozott a modern igények művészi kielégítésével. E gondolat sikeres megvalósítása a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank vezetőinek teljes elismerésre méltó érdeme.

Dr. Lux Kálmán.

Asztalosmunka: Lipinszky Jenő.

Nézet az ablakok felől; a hátsó falon lácezett vázú, bőrbevonatú ülőbútorcsoport, berakásos díszítésű asztallal.

Asztalosmunka: Varga és Fekete.

Az igazgatói szoba (F) berendezése. A dongaboltozatos, fehérfalu szobában tompafényű diófabútorok állnak. Formajellegük az épület klasszicizáló hangneméhez igazodik. A párnázat piros és szürke bőrbevonattal készült.

Az ablakok között lécezett ajtajú fűtőtestburkolatok, előttük széles íróasztal; a hátsó falon alacsony üvegezett könyvszekrénysor.

Fényképfelvételek: Seidner.

A Magyar Könyv- és Reklámművészek első kiállítása

A plakátanyag

A kiállítás plakátanyaga nem adott annyi újat a közönségnek, mint az egyéb reklámanyag és mint a könyvdíszítők és könyvkötők munkái. Nagy részüket, különösen a mesterek plakátjainak javarészét, már ismerte az uccáról. Mégis igen nagyjelentőségű ez a gyüjtemény, mert a modern magyar plakátművészek első szerves felvonulását jelenti. Itt bontakozik ki először tudatos tisztaságban a modern magyar plakátstílus. Itt nyílik elsőül alkalom arra, hogy ennek az új magyar plakátstílusnak érett eredményeit egymás mellé, néha talán egymással szembe állítsuk és így művészi értéküket necsak azokhoz a régi típusú plakátokhoz mérten állapítsuk meg, amelyek a hirdető oszlopokon vagy táblákon körülvették. Éppen azáltal, hogy így együtt vannak, mindegyikkel szemben nagyobb igényűek vagyunk.

Vegyük sorba először a mestereket. Igy illik.

REIMANN ISKOLA

(Schule Reimann)

művészeti és iparművészeti magániskola

BERLIN W 30, LANDSHUTERSTRASSE Nr. 38

Festészet, szobrászat, térművészet, grafika, plakát, divatszabás, pipere, könyvkötés, fémmunka, porcellánfestés, zománc, kirakat és színpadi dekoráció stb.

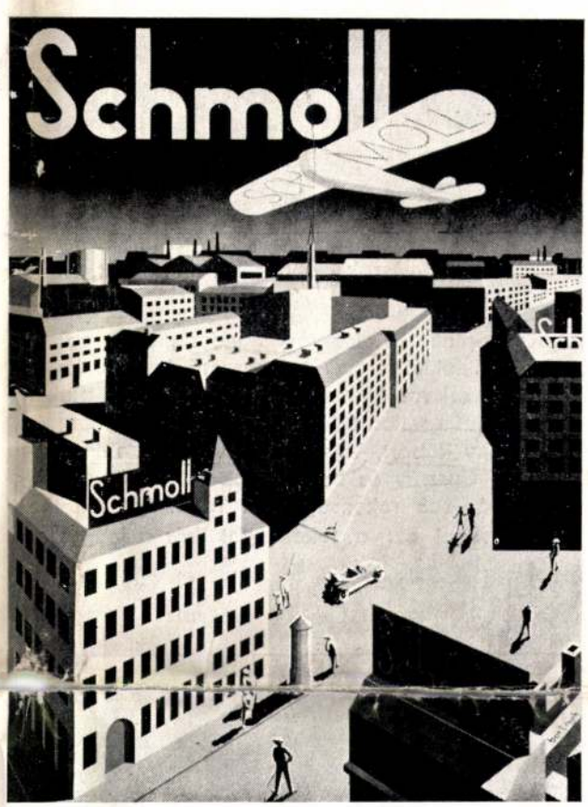

Plakát — Bortnyik
Plakat für eine Schuhcream-Fabrik
Poster for a shoecream factory

A kiállítók néhánya csak vendég a plakátművészetben. Kassák Lajos mindössze három plakáttal szerepel. Az uccáról már ismerjük mindegyiket. Még mindig a legrégibb a legjobb: a Magyar Hírlap plakátja. Kassák, úgy látszik, az absztrakt megoldású plakát híve. Az absztrakt formákkal, igaz, meg lehet fogni a pillantást, irányítani is, de egyet nem igen tudnak az absztrakt plakátformák: az emlékezetbe rögzíteni a tárgyat. Igy reklámhatásuk momentán. Gróf József egy plakáttal szerepel, Kaesz Gyula úgyancsak. Emergé gumipadló plakátja mindenben igen sikerült. Kner Albert, a kitűnő grafikus is kevés plakáttal van képviselve, köztük a munkái klasszisát jelentő Albus harangszappan-plakátokkal. Csabai Ékes Lajos munkái dekoratívek, sokszor túlságosan azok, néha édesek is, ami az erőteljesség rovására megy. Legjobban érdekelhetik a nézőt azok a plakátjai, amelyek még nem kerültek az uccára: az Állatkert három plakátja, egy cement- és egy ciga-

észlet a Magyar Könyv- és Reklámművészek kiállításáról (Budapest, 1930 április 12—27)

rettahüvely-plakát. Kolozsváry Sándor „Rózsa szűcs" és „Baromfikiállítás" plakátjai újszerű és szép festői megoldásukkal vonják magukra a figyelmet. A plakát területét vitathatatlan fölénnyel dominálja három művész: Berény Róbert, Végh Gusztáv és Bortnyik Sándor. Végh Gusztáv és Berény Róbert lapjaiban sok közösség és sok rokonság van. Talán így lehetne leegyszerűsíteni ezt a rokonságot (bár a leegyszerűsítésekbe könnyen cseppen igazságtalanság): mindkettőjüknél festői elképzelések jelennek meg grafikusi kidolgozásban. És érdekes: amellett, hogy festőiesek, mégis igen fontosnak tartják a tematikát, az irodalmi, illusztratív, anekdotikus és mesetartalmat. Vagy talán éppen azért. Így stílusban összekötő formát jelentenek a festőies és szellemes (vagy szellemeskedő) francia plakát és a grafikusi és rek-

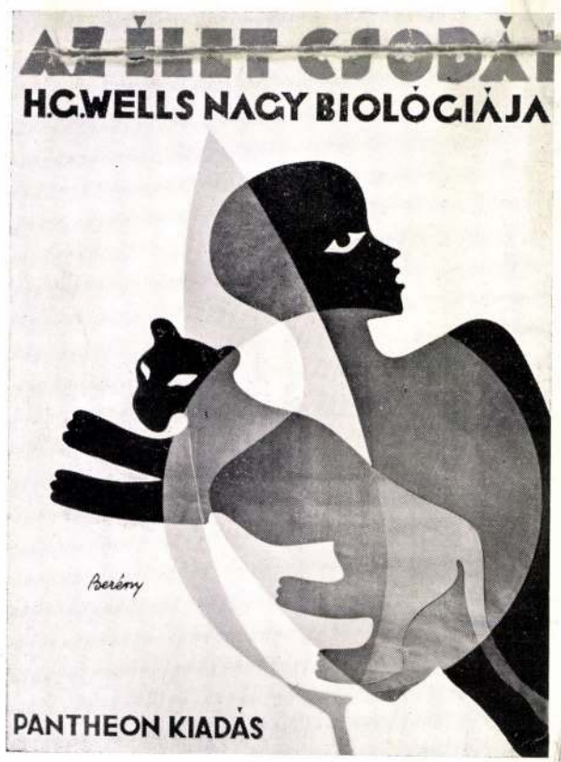

Plakát
Plakat einer Encyclopedie
Poster of an encyclopedy

Berény

Plakát
Plakat einer Schokoladenmarke
Poster of a chocolate-mark

Berény

Teilansicht der Ausstellung der Ungarischen Buch- und Reklamekünstler (Budapest, 12—27 April, 1930
View of the show of the hungarian book- and advertisingartists (Budapest, the 12—27th april, 1930)

lámértelemben abszolútabb német plakát között. Végh Gusztáv legjelentősebb munkái az Ovomaltine és a Pick szalámi plakát. Berény Róbert az uccáról jól ismert pompás szériáin kívül egy sereg új plakáttervvel szerepel: három új Modianoval, egy sörplakáttal, a Boon csokoládé két plakátjával és a legújabbal, egyúttal legszebbel: „Az élet csodái" plakátjával. Nagyon örültünk ennek az új Berény-

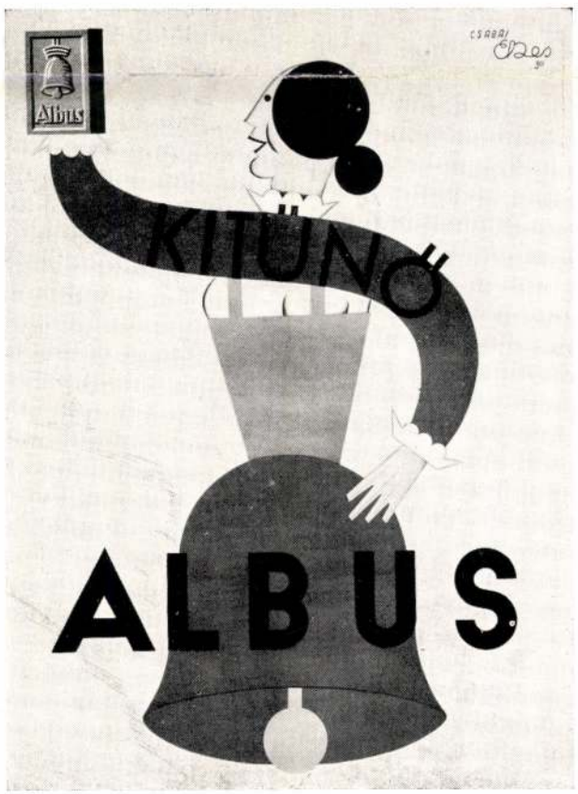

Plakát
Plakat für Seifenmarke
Poster of a Soapmark

Csabai-Ékes

Plakát
Plakat eines Ernährungsmittels
Poster for an alimentary substance

G. Végh

Részlet a Magyar Könyv- és Reklámművészek kiállításáról (Budapest, 1930 április 12—27)

plakátnak legutóbb megjelent, fáradtságot mutató, elaprózott formájú kis plakátjai után.

Bortnyik Sándor az Állatkert-, Harangszappan- és Schmoll-plakátokon kívül újat nem állított ki, de eddigi plakátjainak javát teljes számban felsorakoztatta és így mintegy retrospektív gyüjteménnyel mutatja be grafikusi fejlődését. Ha Véghről és Berényről szólva azt mondtuk, hogy lapjaik stílusátmenetet jelentenek az új francia és az új német stílus, vagy helyesebben és hangsúlyozottabban: a festői és gra-

Portálterv
Portalentwurf
Plan of shopfront

Kozma

Plakát — Plakat — Poster

Kassák

Teilansicht der Ausstellung der Ungarischen Buch- und Reklamekünstler (Budapest, 12—27 April, 1930)
View of the show of the hungarian book- and advertisingartists (Budapest, the 12—27th april, 1930)

fikai stílus között, akkor Bortnyik plakátjairól meg kell állapítanunk, hogy a tiszta és abszolút grafikai stílust képviselik. Van valami rokonságuk az új tárgyiasság jelszavával dolgozó német iránymunkával, de sokkal többek azoknál. Bizonyítják, hogy a grafikusan megoldott plakát is adhat pompás képszerű, tehát végeredményben festőies élményeket, ha igazán nagy művész a teremtője. Ez a festőiség azon-

Könyvillusztráció
Buchillustration
Book-illustration

Jaschik

Portálterv
Portalentwurf
Plan of shopfront

Kozma

Gróf József

Csabai Ékes Lajos

Kner Albert

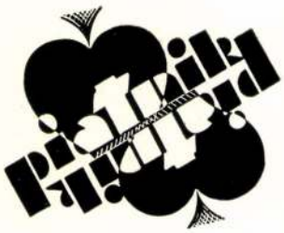

Fiora Margit

Szignetek Rosner Károly „Reklámot minden vonalon" című cikkéhez

ban nem a plakát figuráinak ábrázolási trükkjeiből indul ki, hanem tisztán a kompozíciónak, szín- és formaeffektusoknak grafikusan festői lehetőségeiből. Éppen úgy, mint ahogyan Bortnyik plakátjai szellemesek, de nem tartalmi viccekben és anekdotákban, hanem a szín- és formameglepetésekben, a reklámtéma frappáns megoldásaiban. Lendületességüket, dinamikájukat sem a vicces figurák mozgásaiból kapják, hanem a kompozíció lendületeiből, a színek eleven mozgásából.

A mestereket, az „öregeket" már jól ismertük az oszlopokról és a táblákról. Éppen ezért a kiállítás plakátanyagának igazi szenzációját a növendékek hozták. Az új grafikusgeneráció nevelésével azonban nem mindegyik mester foglalkozik egyforma intenzitással. Jaschik Álmos növendékei közül csak a tehetségesnek mutatkozó Stern Bobbytól láttunk egy-két plakáttervet, Csabai Ékes tanítványa, Repcze feltűnő önállósággal dolgozik — mesterének stílusával szemben. Halász Kató tervei, Kakaó és Marionett, dícsé-

Fotoreklám Pécsi
Anzeige für Radioapparate
Advertisement for Broadcasting apparatus

Fotoreklám Pécsi
Anzeige für Schönheitspflege
Advertisement for toilet-articles

Wertheimer Zoltán

Kolozsváry Sándor

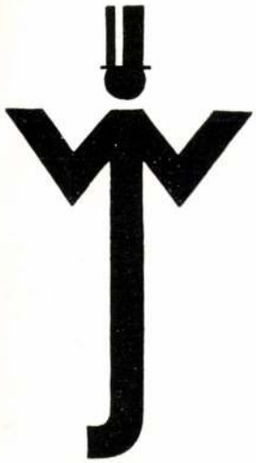

Csemiczky

Bortnyik Sándor

Szignetek Rosner Károly „Reklámot minden vonalon" című cikkéhez

retreméltó originalitással kísérleteznek, ha talán a reklámhatás rovására is. Berény Róbert növendéke, Lányi Az Est-lapok plakátsorozatával adja sokat ígérő változatát mestere stílusának. A mester stílusa természetesen domináló erővel érzik a Bortnyik-iskola impozáns plakátfelvonulásában is. Ha például Végh Gusztáv vagy Berény Róbert növendékeiről lenne szó, azt mondanánk, hogy rájuk súlyosul a mester egyénisége. Mint a Bortnyik-iskola plakátgyüjteménye mutatja, Bortnyiknál valami másban hangsúlyozódik a hatás: abban a hallatlanul tiszta logikával felépített grafikai rendszerben, amely a formai és reklámhatás egyszerűségének és ökonómiájának vastraverzei között oldja meg a feladatokat. A Bortnyik-növendék tudatos vagy tudattalan szellemi problémája tehát nem abban áll, hogy szabadulni akarjon mesterének egyéni szuggeszciója alól, hanem sokkal inkább abban, hogy igyekezzen saját, önálló formákat termelni, stilizálni és ezeket ellentmondás nélkül hozzáadni a kapott organikus formarendszerbe. A Bortnyik-iskola legszebb eredményét éppen az dokumentálja, hogy a növendékek nagy része jó úton van éppen ebben az irányban. Érdekes azonban megfigyelni, hogy a Bortnyik-növendékek legtöbbje az új formaelemet nem absztrakcióval akarják megszerezni, hanem az új tárgyiasság hatása alatt a reklámtárgy anyagszerűen naturalisztikus ábrázolásával. Legszebb eredmények ezen a téren: Kandó „Habig kalap" plakátja, Nemes György „Pick szalámi"-ja, Vásárhelyi Tej-plakátja, Dobó „Goodrich Pneu"-ja és Brilliáns-plakátja. Ide tartozik Sós „GFB harisnya"-plakátja, amely megoldásban jól sikerült munka, de

Bortnyik-tanítványok plakátjai

Nemes

Vásárhelyi

Pollatsek

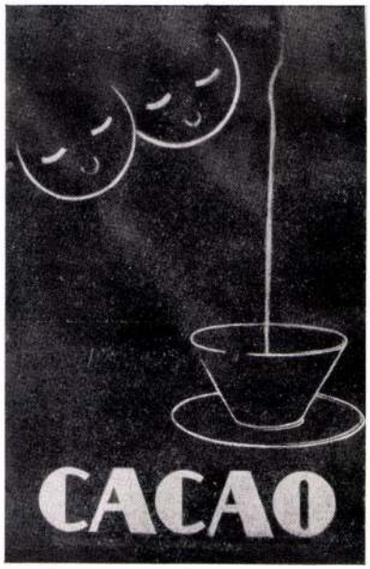

Jaschik-tanítvány

Halász Kató

Dobó

Bortnyik-tanítványok plakátjai

Kandó

az anyagszerű rajzban még fogyatékos. Bizonyos tekintetben Remi Pesti Napló Kék regényeinek plakátja is. Az új tárgyszerűség gondolata természetesen következetesen vezet fotomontázs-plakáthoz. Itt ezt Vándor „Palatinus víz" plakátja képviseli igen szépen és sikerülten. A növendékplakátok más részén még a stilizált formák egysége uralkodik. Elsősorban Berda Uj Ford-ját, Nemes Dunastrandját, Spinner Kiára Modiano-plakátját, Poliacsek Gabi tempos lendülettel megfogott Guttmann-kabát-plakátját, Vásárhelyi Ovenall-plakátját, a nagyon szépen sikerült „Magyar repülőnap" plakátját, Radó György „Magyar könyvhét" plakátját, Kálmán Klára „Gibson girl" és jól ismert távíróoszlopos Az Est-lapok plakátját kell különösen megdicsérni. Polacsek, Spinner, Kálmán, Nemes, Vásárhelyi és Kandó miniatür hirdetésoszlopaiknak számos plakáttervével bizonyítják ötlet- és formagazdagságukat, dícsérik mesterük nagy pedagógiai készségét, aki útra indította ezt a fiatal sereget, amelyről remélnünk kell, hogy méltó folytatója lesz a modern magyar plakát mai, a mesterek munkáiban képviselt eredményeinek.

Hevesy Iván

Fotomontázs, csomagolás, illusztráció

A reklám tűri a legkevésbé a megcsontosodott irányelveket. Nemcsak a reklámtechnika változik szüntelen, de a reklámesztétika is. Jó reklámfőnök, reklámtervező, reklámrajzoló és szövegíró csak az lehet, aki minden ízében a mindenkori mában él. Aki a mában él, annak a számára a reklámötlet nem probléma többé, mert a folyton változó élet maga termeli ki a reklámötletet, sőt, a reklámstílust, az egész reklámpolitikát. Jó reklámember az, aki elfogulatlanul él a jelenben és sejti a közeljövő lehetőségeit. A reklámnak sem történészekre, sem prófétákra nincs szüksége.

Mindenképpen mai reklámeszköz, a mai korhangulatnak kitűnően megfelelő a fotomontázs. A Magyar Könyv- és Reklámművészek kiállításán először lépett a fotomontázs impozáns keretekben a magyar közönség elé. Első helyen kell említeni Pécsi Józsefet, aki egész fényképezési stílusát megváltoztatta az új feladatok kedvéért. A fényképész feladata régebben a „képszerűségben" állott, (bár e sorok írója az ú. n. képszerűséget sohse ismerte el a fényképészet fel-

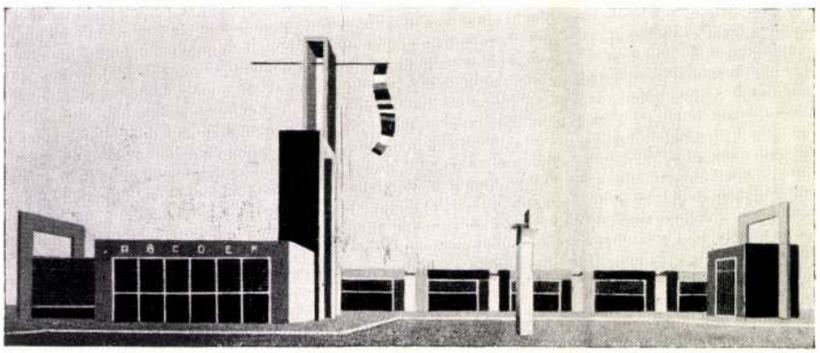

Kiállítási város — Ausstellungsstadt — Exhibitions place
Terv. — Entw. — Plan:
Molnár Farkas

Pécsi-tanítvány Besnyő Éva

Jaschik-tanítvány Csillag Vera

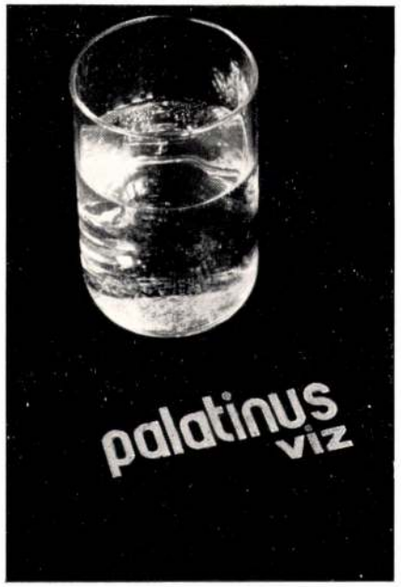

Bortnyik-tanítvány Vándor

adatául). Ma a fényképész a tárgyhűség zászlaját lobogtatja és így lényegében végre önmagát igenli meg. De azért tévedés volna azt hinni, hogy a fényképész ma tényleg tárgyilagos, amikor felvételrészleteket kombinál egybe vagy fényképet papírragasztással, sőt rajzzal egyesít. A feladat lényege itt nyilvánvalóan más. A fényképész nem valóságot ad, hanem egy sűrített, egy felsőbb, egy szuggesztívebb valóságot. Nem is szólva a fényképezés fényképészeti fogásairól, melyekben éppen Pécsi nagy mester. Felvételeiben pompás plaszticitás, érdekes fényhatás és amellett finom tónus hízeleg a szemnek. Külön művészet, miként teszi a fényképezett árut kívánatossá, miként tálalja gusztusos köntösben, miként játszik a „lustbetont", a kellemes, érzékhangsúlyú asszociációk húrján. A felénk ömlő babkávé, mely fölött ragyogó tisztaságban trónol az üvegfőző-lombik, a kecses akt, amely ápolt szépségével illusztrálja a használt szépítőszer értékét, a portable-gramofon lemezén táncoló láb megannyi szellemes és szuggesztív megoldás. Utóbbi példa egyébként növendékmunka. A Pécsi-növendékek munkái között akad régibb stílusú is és ezek érdektelensége a legjobb agitáció a mai stílus kitűnősége mellett.

Berény-tanítvány plakátsorozata

Lányi

Pécsi-tanítványok munkái

Balról: Stark Margit. Jobbról: Polgár Ibi. Lent: Pintér Zsuzsi

Fotomontázzsal dolgozik egyébként Bortnyik is. Ehelyütt csak reklámmunkáiról emlékezünk meg. A Kereskedelmi Akadémia reklámtanfolyama számára készült montázs például magán viseli a nagyvárosi nagyüzem hangulatát, felfokozza az életritmust és fokozott tevékenység szükségességét hirdeti. A fényképegyvelegbe vágott pár szövegsáv frappánsan érvényesül. Hasonló értékű a Biró-nyomda számára készült prospektus-nyomtatvány is, mely a perspektíva, a rálátás szöge, a dimenzió arányának folytonos változtatásával éri el gazdag hatását. Problematikusabbak a Kassák-iskola experimentumai. Kassák néhány kitűnő megoldása mellett sok az absztrakció, mely legfeljebb művészeti szempontokból diszkutábilis, de a reklám által követelt széleskörű hatást kiváltani nem tudja. Kevés munkával szerepel a kiállításon az előkelő úttörő, Moholy-Nagy László, aki az eszközök sokféleségét a legnagyobb ökonómiával és bölcs mérséklettel használja fel.

Ami az egyéb grafikai kiállítási anyagot illeti, úgy észrevehető egész haladó grafikai iparművészetünk átmeneti állapota. Néhány évvel ezelőtt a haladó irányokat kétségkívül egy valami jellemezte: a Kozma Lajos által kezdeményezett és részben aztán egyénileg interpretált archaizálás. Kozma népi barokkkedvtelése hódította meg a fiatalok nagy részét, bár egyesek a Kozmánál is kétségtelenül fennálló ázsiai hatást keresték vagy a reneszansz fametszet-stílusához tértek vissza. A kiállításon ennek az áramlatnak, mely igen lényeges művészi eredményeket produkált és amely elsőnek emelte a magyar nyomdászatot újra európai színvonalra, sok a nyoma; nemcsak magának Kozmának szignet- és záróléc-sorozatában és egyéb nyomdai munkájában, de Gróf József, Csabai Ékes Lajos, Divéky József, Kner Albert stb. grafikai munkájában is. Igaz, a nevezettek nagyobb része ma már másfelé orientálódik; de hisz éppen azért érezni a kiállítás átmeneti jellegét. Ma a foto fei-

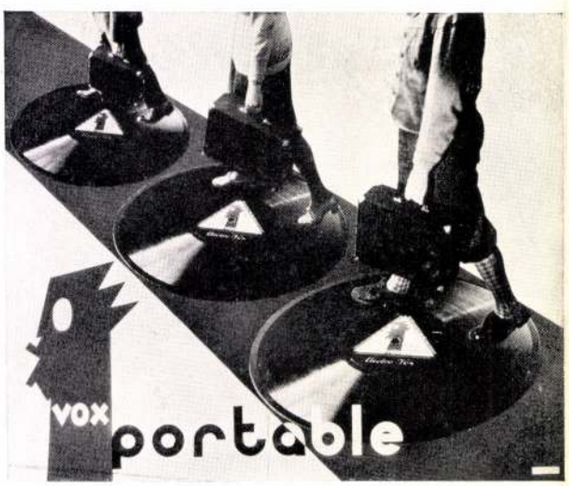

KISPEST 300·VÁROSBAN·HELYEZ·EL·PLAKÁTOKAT GAUDEK REKLÁM

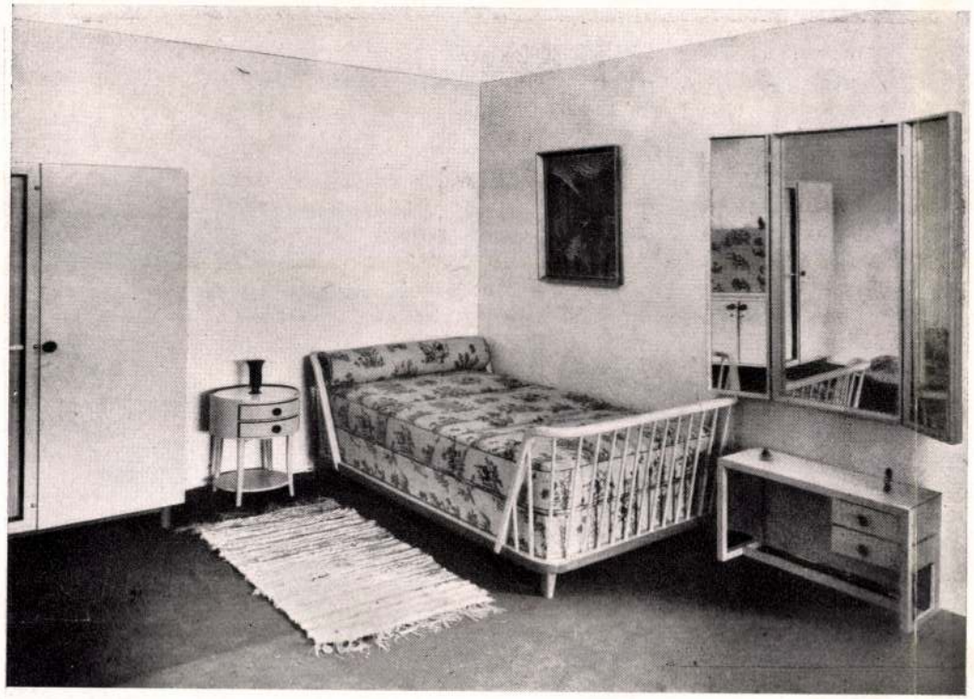

Kozelka felv.

Ezzel tudják a fejlődést attól az újabb kisiklástól megóvni, — amely sajnos nálunk ismét fenyeget —, hogy a megcsömörlött emberek elfordulnak mindentől, ami mai — akár jó akár nem — és áldozatul esnek a működésbe lépő új apostolok hazugságainak, akik a már régen túlhaladott *„stilbútor"*-t melegítik fel újra számukra.

Nálunk is bizonyára nagy haszna lehetne akár csak egy ilyen negativ jellegű intézkedésnek is az ízlésjavítás szempontjából. De emellett lehetne olyan *általános ízlésbeli irányítást* is nyujtani, amely nem menne túl azon a határon, ahol az egyéni ízlésre való jogos szabadság kezdődik, de amely meggátolná mégis, hogy a mai barbársággal lehessen továbbra is a jobb sorsra érdemes fát förtelmesen ízléstelen bútorrá rontani és a legmagasabb emberi életmegnyilatkozást: a munkát vak és alantas szellem rabságában hagyni.

Sürgős és komoly intézkedéseket kérünk hivatalos helyről, ha már más segítésmód nincsen, ha már lapunk évek óta úgyszólván egyedül hiába és tehetetlenül küzd a kritika kíméletlen fegyverével az ízlés megmentéséért, a legnagyobb becsülést érdemlő ma-

Nőiszoba berendezés

Tervezte: Kaesz Gyula **Készitette: Klein Simon**

A berendezés ezüstszürke lakkcsiszolt kivitelben készült, az ajtók élei és egyes tagozatok körtefából, fényezve. A párnázott bútorok és írószekrény bevonóanyaga világos alapon színesen nyomott lenvászon. Szállitotta: *Szabó Éva.* Kárpitosmunka: *Grósz Rezső.*

A bútorzat háromosztású, középen üvegajtós ruhaszekrényből, fehérnemű kommódból, ezen lenyitható elejű írószekrényből, pamlagágyból, fiókos éjjeli asztalból, karosszékekből, asztalból, háromosztású, teljesen becsukható fali öltözőtükörből és alatta fiókos kis toalettasztalból áll. A készítő céget *ezüstkoszorúval* tüntették ki.

A Bútor 1937. 9–10.

gyar bútoriparnak helyesebb útra tereléséért, a berendezkedő társadalom igazi, divattól és hazugságtól mentes lakáskultúrájáért! Az elharapózott általános ízléstelenség, sőt minőségbeli süllyedtség korlátok közé szorításának számos módja van még akkor is, ha a hivatalos forumok ilyenféle beavatkozása sok tekintetben aggályos. Csak a módszeren, a megfelelő eszközökön múlik, hogy a talán erőszakosnak és furcsának látszó gyógyítás eredményes lehessen. Ezt a módszert kellene először is komoly vita tárgyává tenni! — Lássunk hozzá mielőbb!

Mi sem mutatja jobban a helyzet tarthatatlanságát, mint az a szomorú körülmény, hogy egy ilyen nagyszabású kiállítás anyagából egy folyóirat vékony füzetét megtöltő képet sem lehet összeválogatni, ha nem is kifogástalanul jó, de legalább egy ízlésbeli *középnívót* megütő munkákra kell csak szorítkozni. Innen van az, hogy bemutató képsorozatunk nem csupa teljesen mintaszerű jó munkát mutat, hanem a néhány legjobb mellett olyanokat is, amelyek a fentebb említett, hiányzó jó átlaghoz tar-

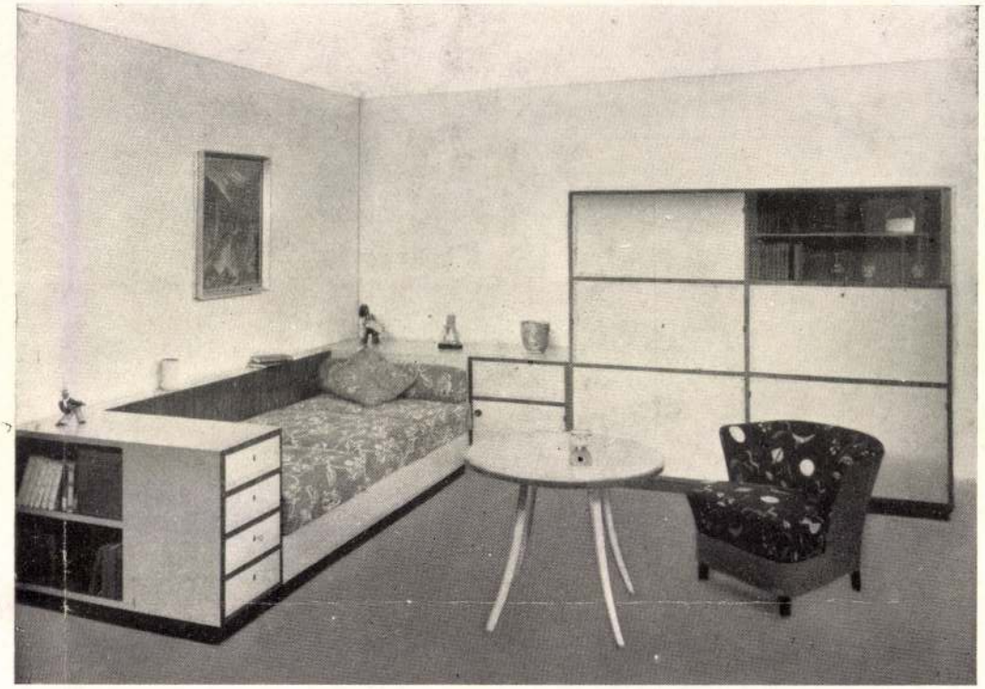

Kozelka felv.

Leányszoba berendezés

Tervezte: Rosta Pál **Készitette: Rosta Andor**

Egyszerű vonalvezetésű, takarékos eszközökkel kialakított bútorok, világos színű lakkcsiszolt kivitelben, diófa szegélyezéssel. Az egyes bútordarabok a takarékosabb helykihasználás elérésére egymással szoros kapcsolatba hozva egy csoporttá vannak egyesítve. Az *„összeépített"* bútorelhelyezés jellegzetes, de sokszor divatszerű jelenség a modern bérházlakás-berendezésben.

Gyermekszoba berendezés

Tervezte: Rosta Pál **Készitette: Rosta Andor**

Egyes bevált gyermekszobabútortípusokból összeállított berendezés, lakkcsiszolt kivitelben: ruhaszekrény, sima, jóarányú forma; a cég ismert gyermekágytípusa két változatban, pólyázókommod, asztal, szék, stb. adják a jellegzetes berendezési darabokat a majd minden esetben egyforma szükségletekkel jelentkező szobatípus felszereléséhez. Ezekben a készítményekben a jó tömeg- és típusbútor kibontakozása indul útnak.
A céget jó munkájáért *ezüst koszorúval* tüntették ki.

Párnázott berzser

Készitette: Ségner Lipót és Fiai Kecskemét

Angol típusú, igen kényelmes, magas támlás (fejet támasztó) és oldaltámlás (füles) ülőbútor, kivehető külön üléspárnával, barna alapon színes virágmintás, nyomott lenvászonnal bevonva.
A céget a kiállítás zsürije *ezüstkoszorúsmesteri* címmel tüntette ki. Foto: *Kozelka*

Lakószoba berendezés

Készitette: Faragó Mihály

A berendezés darabjait az angol XVIII. századvégi bútorzat stílusformáinak alapulvételével alakították ki és azok ezért nagyrészt inkább a szemnek, mint gyakorlati szükségletek számára szolgálnak. Egyes darabjai igen finom megérzéssel készültek. A készitő munkájával *aranyérmet* nyert a Kézművesipari Kiállításon.
Fotó: *Seidner*

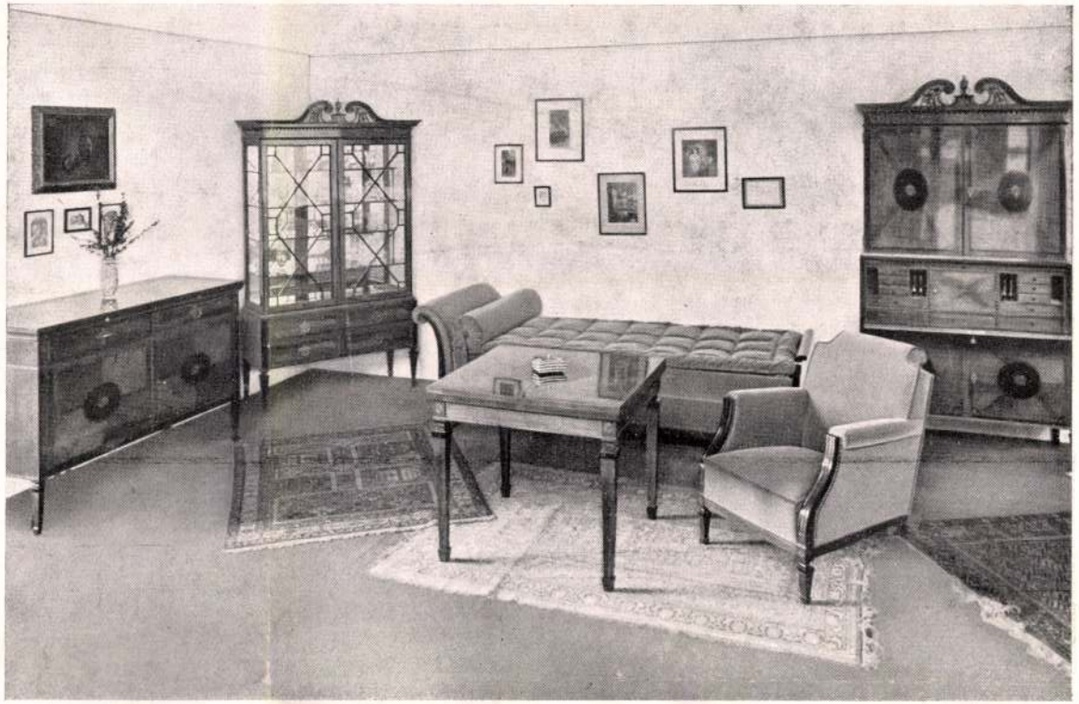

tozhatnának, amelyeken legalább a törekvés, a hovatartozás keresése érződik.

Ezen a kiállításon is mint már jónéhány megelőzőn egy cég munkássága képviselte leginkább azt az egységes, töretlen nívót, és hibátlan ízléskultúrát, amelyet annyira nélkülözünk a legtöbb iparosnál. Ez az a műhely, amely rosszat, ízléstelent nem csinál, amely a selejtes divattól teljesen távol álló, egészséges szellemű bútorokat produkál, amely nem beszéli ki magát arra, hogy: „ja, a közönség ilyet kíván és én üzletember vagyok", — itt az üzletember és a kulturember egy és ugyanaz a személy, aki a *kvalitás* gondolatát szolgálja. Ez a példaadó cég: *Nagy Antal és Fia*, aki most nyerte el a kézművesipari kiállítások mesterversenyének legnagyobb díját a nagyon jól és nagyon régen megérdemelt *aranykoszorús mesteri címet*. Melegen üdvözöljük ebből az alkalomból Nagy Antalt, akinek tiszteletreméltó munkássága a legszebb követendő példa a cél és irány, felfogás és álláspont nélkül kallódó iparosság számára. Különös véletlene a sorsnak, hogy éppen Nagy Antal a bútoriparosság szervezetének vezére, annál inkább volna tehát kívánatos, hogy legalább az ő sikeres példája végre elhitesse a többi iparossal is, hogy lehet nívósabban, több érzékkel a kor feladatai és felfogása iránt termelni, — lehet a divat ragadós hínárjából kimászni, csak akarni, megérteni és megbecsülni kell tudni a jobbat.

Nagy öröm számunkra, hogy legalább egy-két ilyen szigeten ápolják a magyar lakásberendezés ügyét, éppilyen nagy szomorúság azonban tudni, hogy csak egy-két szigetet az egész egy nagy sötét tenger közepén.

Szabó Éva textilmühelye a Kézművesipari Kiállitáson

Ezüstkoszorús-mesteri címmel kitüntetve

Négy enteriőr-fülke a hozzávaló textiliákkal

Fent: Egyik kiállítási fülke képe: a *női szoba* és textiliái.. A falak és függönyök színes, nyomott vászonból és voálból. A bútordarabok bevonása is új, nyomott vásznakkal történt. Az előtérben az ablakmellvéden anyagminta-gyüjtemények.

Jobbról: *Gyermekszoba-fülke.* Falak és mennyezet fekete alapon színesnyomású lenvászonnal bevonva, ablakfüggönyök világos kékes színű, nyomott voálból, a bútorok világos rózsaszín lakkozással, a szőnyegek durva gyapjúból, késziszövéssel készültek.

Túloldalon fent: *lakószoba* nyers, egyszínű szövetbevonású falakkal, nyomott, vörös-fekete-fehér színezésű lenvászon mennyezettel, az ülőbútorokon és függönyökön a műhely legújabb kéziszövésű gyapjúszövetei kerültek megfelelő módon, alkalmaztatásuk kapcsán bemutatásra.

Lent: *férfiszoba* sötétbarna szövetbevonású falakkal, hátul kandallóval, előtte egyszínű gyapjúszövettel és fekete alapon nyomott lenvászonnal bevont ülőbútorok.
A bútorokat készítették: *Héber Antal és Fia, Török és Hajdu, Rosando-bútorgyár, Műbútoripari vállalat, Gergely, Szabó és Belcsák;* a lámpaernyőket: *Török Gizi.*
Fotók: *Seidner.*

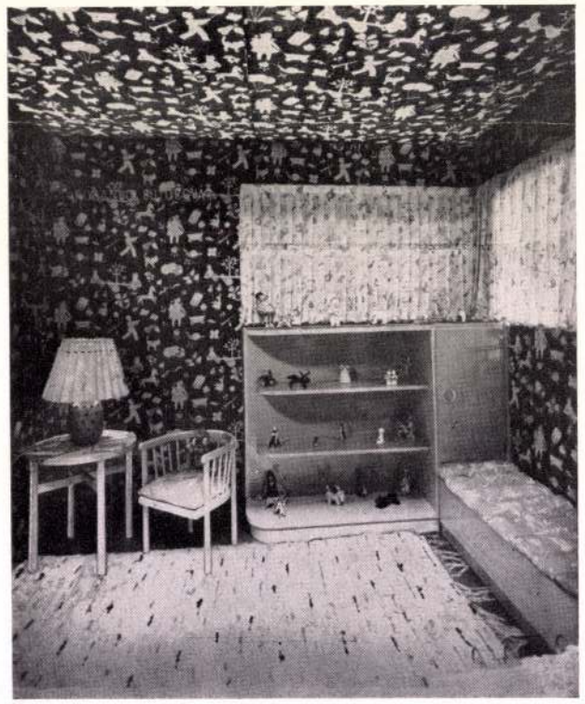

A bútor és ablak öltözéke

Valamikor, egy távoli gyermekkor szobáira emlékezve, a bútorokon csak furcsa, nehéz, bőrerős gobelineket és plüsséket, moketteket és ripszeket tudtunk elképzelni. Más anyag akkor nem volt elég jó és elég előkelő a polgári lakás számára. A textilanyagot az örökkévalóságra méretezték. Mindenütt egyformák voltak ezek a szolid géptermékek, — az egyszínűek éppúgy, mint a „mintásak", unalmasan egyhangú hatást tettek: nélkülözték az anyag és a készítés frisseségét, könnyedségét. A mechanizált készítésű, sivár lakástextiliák csődje után a kézikészítésű, egyénibb megformálású szövések felé terelődött a figyelem. Ezek az elevenebb hatású, őszintébb technikájú anyagok voltak arra hivatva, hogy az egészséges alapokon fejlődő modern bútor új öltözékét adják. A kéziszövésű textilanyagok elevenítették meg végeredményben újra a mai lakásnak nemcsak bútorait, de az ablakokat, sőt még a ruházatot is. Ahogyan más anyagoknál is megmunkálásuknak az anyagból adódó sajátosságait különösképpen szeretjük, úgy a kéziszövésnél is az egyenetlenség és a mintagazdagság, mint a kézi munka sajátos jegyei adják az anyag fővonzóerejét.

Ha a kéziszövésű anyagok jelentik a bútor megújhodásának egyik komoly eszközét, akkor a friss mintázatú nyomott vásznak és függönyanyagok adják hozzá a vidám elemet. A múlékony textilanyag ma talán az ornamentika egyetlen területe és épp ezért a lakás élénkítésének egyik fő tényezője. A „virágdísz" újra jogaihoz jutott. Ma szívesen élénkítjük a lakást széprajzú, díszített anyagokkal, de ha el is tudjuk viselni a legvidámabb virágokat és a legégőbb színeket, mégis 3 feltételnek okvetlenül feleljenek meg ezek az anyagok: a vidámság foka a lakóhelyiséghez illő legyen, — kiegyenlítésül padlónak és falnak nyugodtnak kell lenni és — ami a legfontosabb! — a minta tervének igazi hozzáértő művésztől kell származni. Ilyen anyagok mellett a függöny formája sem „dekoráció" többé, hanem természetes egyszerűségű fényvédő és fényálló szerkezet. A régi porfogó „drapériá"-nak (lambrequin) fönt, keresztben az ablak tetején, csak akkor van létjogosultsága, ha egy túlmagas ablakot alacsonyabbnak kell láttatni vagy a csunya ablakfelsőrészt jótékony lepel alá kell bujtatni.

A mai nagyon változatos textiliákkal könnyű jó enteriőrt alakítani, de egyúttal nehéz is, mert a sok szép egyes hangot igazi harmoniába foglalni, csak nagyon hozzáértő karmester képes. Ilyen harmonizálási példákat mutatott be *Szabó Éva* textilműhelye a Kézművesipari Kiállításon szerepelt enteriőrfülkéivel.

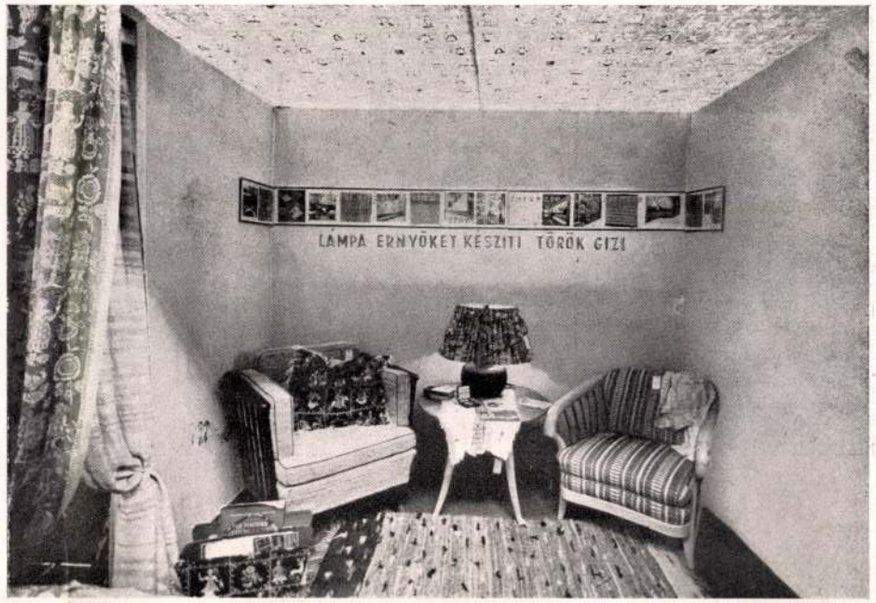

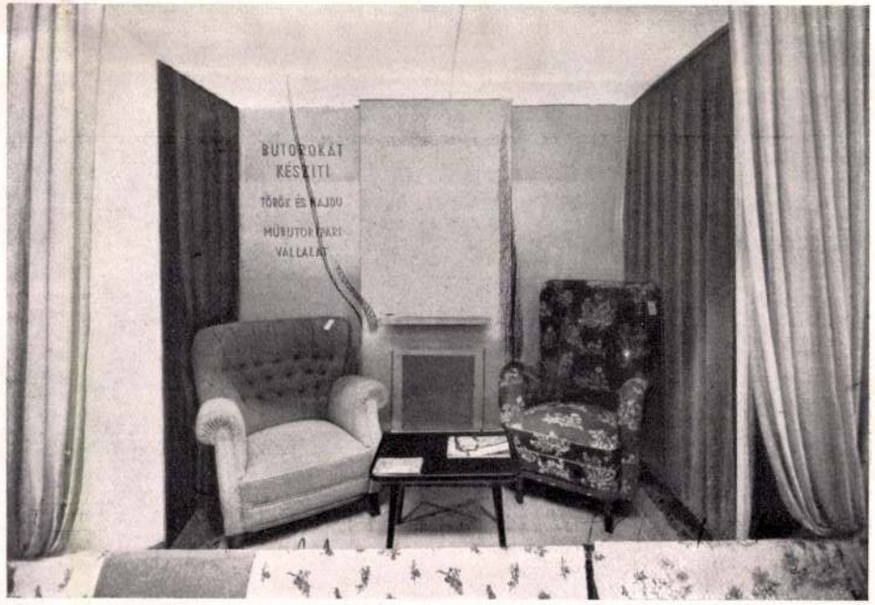

Bútorszövet: *Haas Fülöp és Fiai*

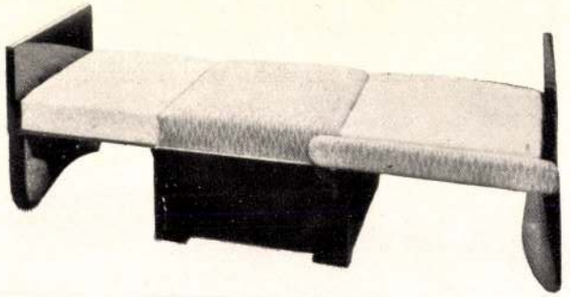

Ebédlőberendezés

Készitette: Szabó és Csibi Cegléd

Ezüstkoszorúsmesteri címet nyert.

Lent:

Ülőbútorcsoport asztallal

Készitette: Michnik Rezső

Fent:

Fekvőhellyé átalakitható fotőj

Készíti: Bendik Gusztáv

Az egyik ábra az ülőbútort rendes, csukott helyzetében ábrázolja, alatta a teljesen felnyitott állapot látható: a kifordított kartámlák képezik a fekvőhely két végét, a középrész a helyén marad. *Ezüstéremmel kitüntetve.*

KÉTSZOBÁS LAKÁS HÁLÓSZOBÁJA. Sötétbarna bútorok, színes nyomott vászon ágyterítő
Tervező: Gábriel Frigyes és Schubert Ernő

Szabad Művészet
1949. 1. szám

GÁDOROS LAJOS:

A dolgozók bútora

A 3 éves és az ezt követő 5 éves terv programmja, — az életszínvonalemelés és ezzel kapcsolatban a lakáskultúra fejlesztése terén is — mind nagyobb problémák elé állítja a szakembereket.

Azelőtt az ország bútorellátásának körülményeit kereslet és kínálat törvénye szabta meg, tekintet nélkül a szükségletre és a szociális szempontokra. Ma, a tervgazdálkodás idején, a nyersanyag és munkaerő racionális kihasználása, a dolgozó réteg szükségleteinek kielégítése a döntő szempont, amelynek alapján — mint szükségszerű követelmény — merült fel a típusbútor bevezetésének gondolata.

A cél az, hogy ugyanabból a nyersanyagmennyiségből minél több bútor termeltessék, továbbá, hogy ezek a bútorok minőségileg és formailag teljesen kifogástalanok, racionalizált elő-

LAKÓEBÉDLŐ részlete. Edényszekrény. Tervező: Nagy Károly

állításuknál fogva olcsóbbak legyenek, a gyártás üteme alkalmazkodjék a piac felvevőképességéhez és teremtessék mód, hogy ezekhez a bútorokhoz a dolgozók különösebb anyagi megerőltetés nélkül hozzájuthassanak.

Ahhoz, hogy a típusbútor fogalmát megérthessük, azt a korszerű lakásszemléleti elvet kell tekintetbe venni, amely nem tesz különbséget munkás, értelmiségi vagy más dolgozó lakás-

LAKÓHÁLÓSZOBA. Tervező: Bódog István

igénye között, csak egyfajta lakást ismer és pedig az emberi lakást. ahol a szobák számát és méreteit nem a különleges igények, hanem a bennelakók szükséglete határozza meg. Ugyanígy tisztviselő és munkás bútorai között sem lehet különbséget tenni. Természetesen tudjuk, hogy egy tisztviselő és egy bányamunkás életformája egymástól eltér, ezáltal ennek vetületeként a lakás bútorszükséglete is különbözik. Ennek az eltérésnek azonban nem abban kell megnyilvánulnia, mintha a tisztviselőnek másfajta ruhaszekrényre vagy fekvőhelyre volna szüksége, mert ezek a funkciók mindkét esetben tökéletesen egyformák. Viszont a szellemi dolgozó — munkájánál és hivatásánál fogva — esetleg íróasztalra vagy könyvszekrényre vagy más hasonló, de a maga életformájának szükségletét képező bútorokra tarthat igényt.

Ha tekintetbe vesszük a fennti szempontokat, nem juthatunk más eredményre, mint arra, hogy az ú. n. „komplett' berendezéseket — melyek a régi rendszerű lakások függvényei voltak — tökéletesen és mindörökre elvessük magunktól. Ezeket a régi rendszerű lakásokat nem a szükséglet, hanem a kispolgári társadalmi réteg magasabb osztályok felé törekvő beteges nosztalgiája teremtette meg. Gondoljunk az ú. n. polgári lakásra, amelyet a legtöbb kisember még ma is mint vágyálma egyedüli beteljesedésének tekint; a faragott barokk-ebédlő, papa-mama hálószoba és a törékeny álrokokó fogadószoba, amelyet a családnak csak pirosbetűs kettős ünnepeken vagy előkelő

A DOLGOZÓ NŐ LAKÁSA. Világosszínű kőrisfa bútorok. Tervező: Kovács Zsuzsa

rokon látogatása alkalmával volt szabad használni. — Meg kell végre érteni, hogy a bútor nem dísz, hanem használati tárgy, amelynek célja, hogy az embert és annak kényelmét szolgálja.

Tehát a típusbútor fogalmán csak olcsóság, praktikus használat és jó funkció elvei szerint kialakított egyes bútoroknak olyan variált sorára gondolhatunk, amelyek nem mint komplett szobaegységek, hanem önálló kialakítású, egymástól függetlenül használható egyes bútorként készülnek. A típusbútor-darabokból a dolgozók csak azokat a tárgyakat vásárolják meg, amelyekre szükségük van. Az eltérő szükségletekből keletkező egyéni igényt pedig a variálható rendszer folytán bárki kedve szerint kielégítheti.

Az előkészítő munka, amit ezen a téren a tervezőknek és a szakembereknek el kellett végezni, nem jelentett könnyű feladatot. Számtalan azoknak a tényezőknek száma, amelyek összevetéséből a helyes útat meg kellett találni.

a) Az ország gazdasági helyzete, a piac felvevőképessége, a rendelkezésre álló nyersanyag, az ipar kapacitása, mint gyakorlati szempontok;

b) a jelenlegi viszonyok és a szükségletek kielégítésének figyelembevételével, az osztálynélküli társadalom felé törekvő új igények megállapítása, továbbá a különböző kultúrájú tömegek számára is elfogadható helyes formai kialakítás a tervezési területen;

KÉT KAROSSZÉK PÁRNABETÉTTEL. Tervezők : Gábriel Frigyes és Schubert Ernő

KÉTSZOBÁS DOLGOZÓFÜLKÉS LAKÁS HÁLÓSZOBÁJA. Diófa bútorok, nyomott vászonhuzat
Tervező: Nagy Károly

c) a bútorokat igénylő dolgozók fizetőképességének szem előtt tartása és a bútoripari munkásság foglalkoztatásához szükséges helyes rendszer megszervezése szociális vonalon.

Tervezési szempontból a téma helyes megoldásának rendkívül nehéz feladatát csak akkor foghatjuk fel igazán, ha arra gondolunk, hogy a kérdések megoldása egy-egy bútordarab megformálásában és kialakításában fog jelentkezni.

A fenti meggondolások után jött létre az 1948. évi Budapesti Nemzetközi Vásár alkalmával rendezett típusbútor-kiállítás. Ezt a kiállítást még nem lehetett a folyamat végső eredményeként tekinteni, célja inkább arra volt kísérlet, hogy a tervezők elgondolásai miként jelentkeznek testet öltve, továbbá, hogy a bemutatott bútorokra a dolgozók széles rétege miként fog reagálni. A látogatóközönség véleményét szavazócédulákon nyilvánította és jelentős része — mint előre is várható volt — tiltakozott a tervezett bútorok ellen és igényeinek az ugyanott kiállított három bútorgyár — megszokott kommerz-jellegű — bútorait találta inkább megfelelőnek.

Az iparművészek tervei ugyanis erősen eltértek a konvenciótól, alapul a szerkezeti újítás, a korszerűség és a funkcióból eredő formaadás szolgált. Ezek a bútorok magasabb formai kultú-

EGYSZOBÁS HÁLÓFÜLKÉS LAKÁS RÉSZLETE. Bútorok: tömör kőrisfaváz diófafurnírral; színes nyomott lenvászonhuzat. Tervező: Kaesz Gyula

rájuk és új formai megjelenésük miatt az átlag látogató számára első látásra értehtően emészthetetlenek és idegenek voltak. Különben a szavazás megnyugtató momentuma volt, hogy a látogatók — végeredményben — a komplett szobaberendezés elvetésének gondolatát megértették és a variálható széria-bútorok rendszerét egyöntetűen magukévá tették. Ez vezette a tervezőket helyes útra, mert az egyébként magasnívójú és kultúrált formai kialakítású bútorok szelleme még nem felelt meg napjaink társadalmi és szociális igényeinek. A tervezők úgylátszik nem gondoltak eléggé arra, hogy éppen az a réteg (a fizikai munkások tömege), amelynek számára a típusbútor készül, ma és még évekig lesz kénytelen egy-szoba-konyhás lakásban lakni. E rendkívül nehéz

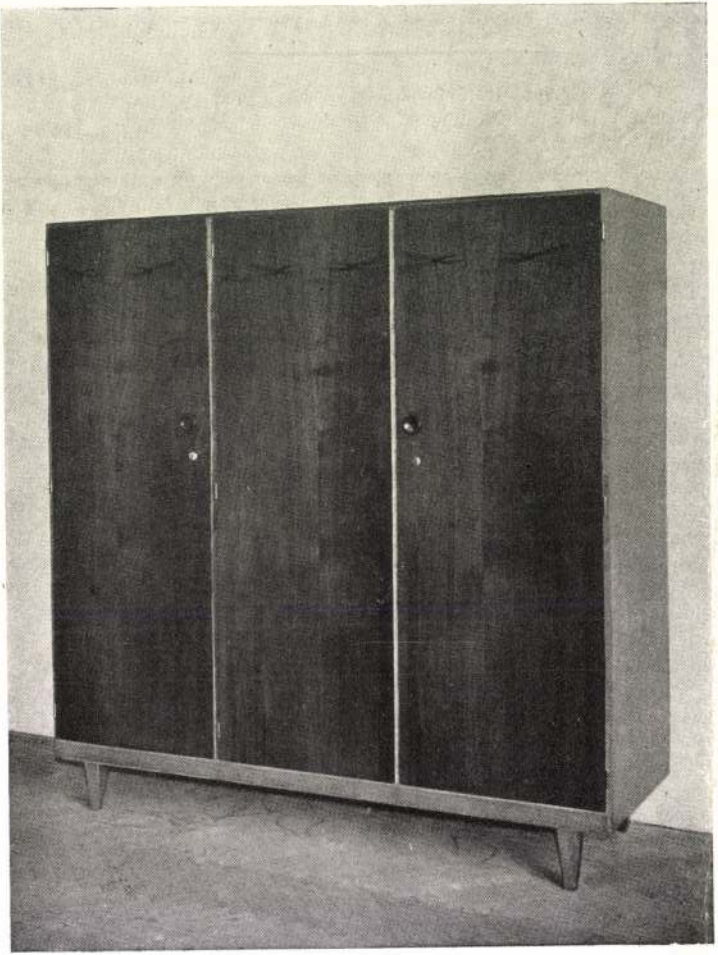

HÁROMAJTÓS RUHASZEKRÉNY és
FEHÉRNEMŰ SZEKRÉNY

Tervező : Flach János

HÁLÓ-NAPPALI SZOBA részlete. Tervező: Flach János

problémának, tapasztalatok hiánya miatt — csak spekulatív módszerekkel megközelíthető megoldásával küzködő tervezők, még nem tudták magukról teljesen levetni a mult idők luxusigényeinek kiszolgálásával járó széplelkűséget és formaalakító művészetkereső hajlam mögött, csak hellyelközzel sikerült a lényeg. A helyes útat leginkább Gábriel-Schubert által tervezett keretbetétes felépítésű, továbbá Kaesz Gyula tanár tervei szerint készült lemezelt bútorok közelítették meg. Megnyerőek voltak Nagy Károly tervezőnek magas színvonalú, szinte a dekadencia felé hajló tervei, melyek azonban egy igen szűk kultúrált réteg igényeihez mérettek.

A kiállítást követő viták után az Építéstudományi és Tervező Intézetnél működő iparművészek újabb terveket készítettek, melyeknek mintadarabjai az Őszi Vásáron kerültek bemu-

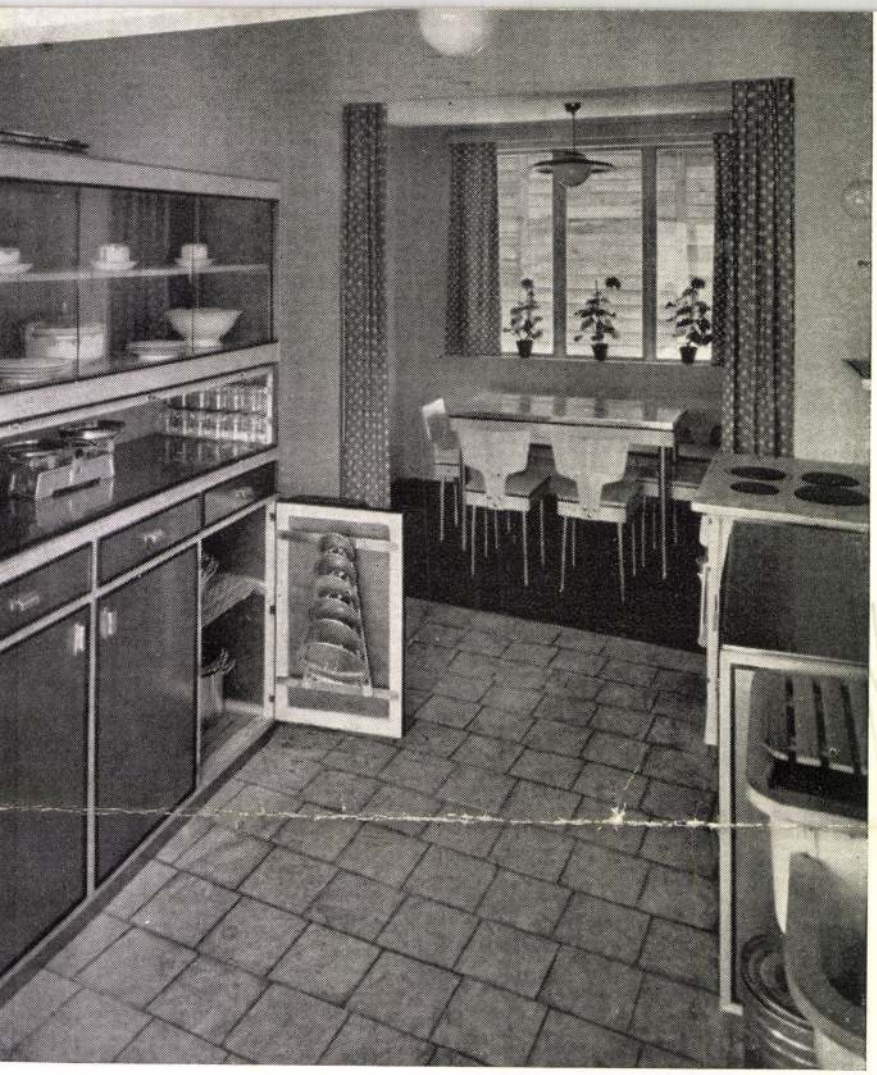

LAKÓKONYHA. Konyharész: mázolt és zöldszínű alumíniumborítású bútorok. Étkezőfülke: fehér jávorfa bútorok alumíniumcső-lábakkal. Tervező: Antal Tibor

tatásra. A bemutató után a Gazdasági Főtanács egy állandó jellegű típusbútor-bizottságot állított fel, amelynek útmutatása alapján készült el az első széria, ezt az állam a közeli hetekben hozza forgalomba. A bemutatásra kerülő négyes széria jelenti az első komoly lépést, amelyet még soknak kell követni.

A feladat még nem tekinthető teljesen megoldottnak. Az egyes szériák kibocsátása után le kell szűrni a tapasztalatokat és csak ezek értékesítése után szabad megkezdeni a következő széria előkészítését, mert a folyamatos fejlődés csak ily módon biztosítható.

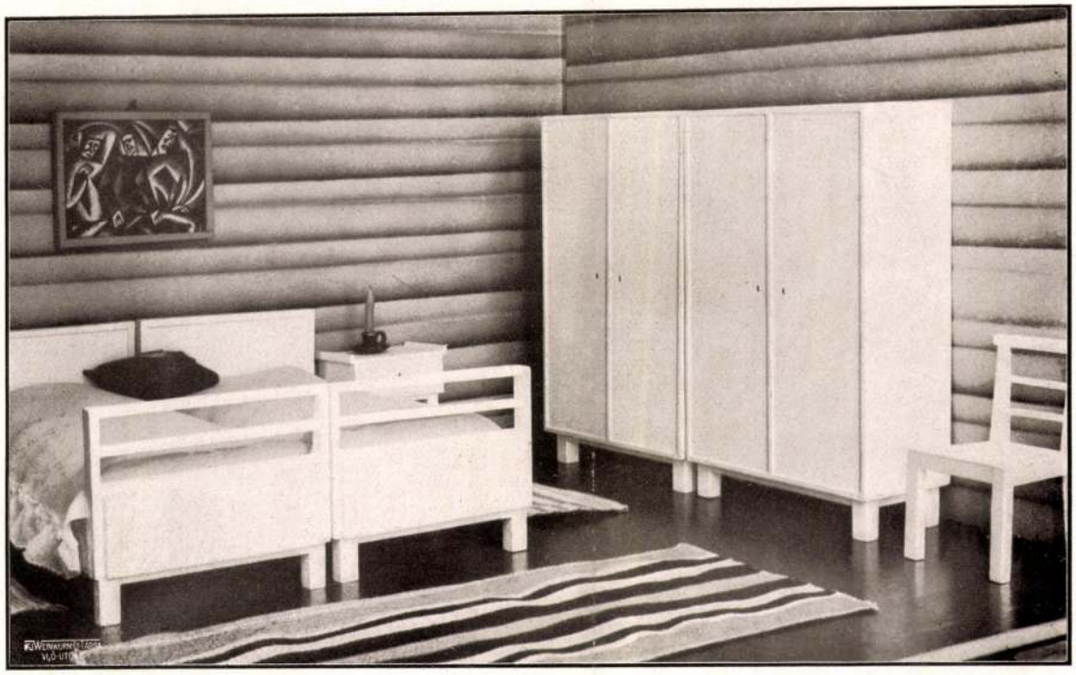

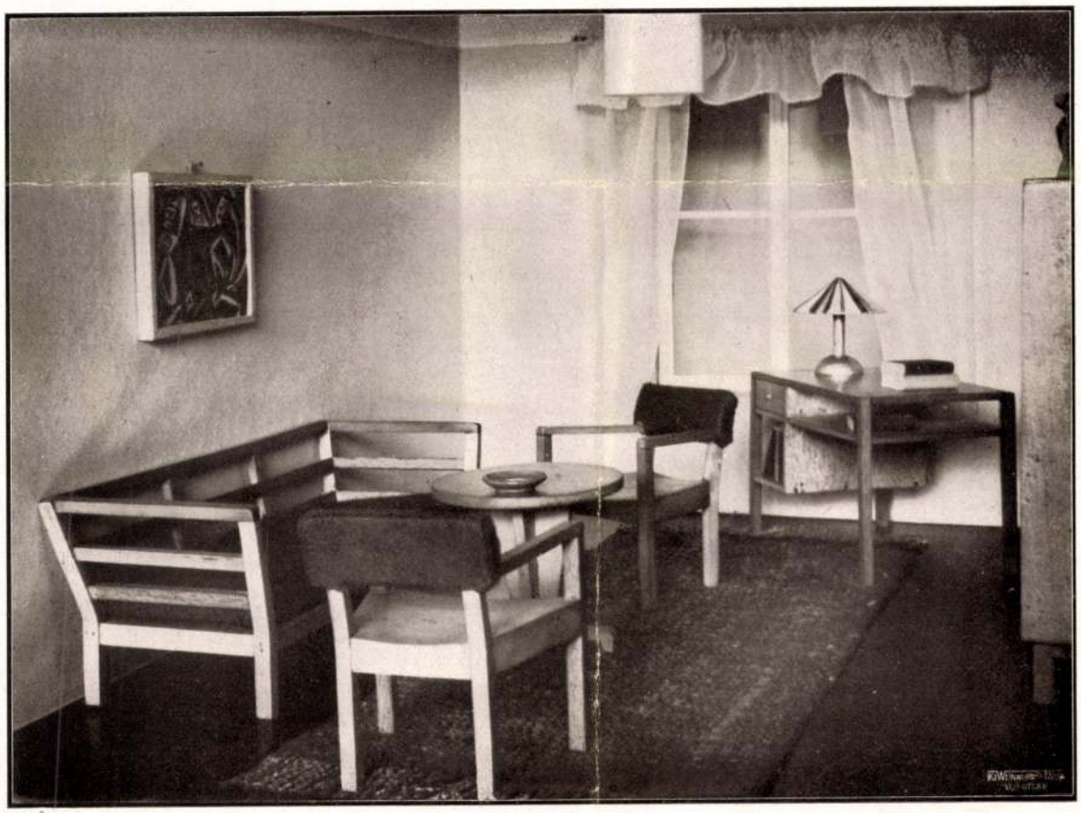

Nyaraló-ház szobaberendezése. $^1/_{10}$ nagyságú modellben készült Kaesz Gyula tanár osztályán az Iparművészeti Iskolában. — Zimmereinrichtung einer Sommerwohnung. Verfertigt auf der Klasse des Professors Gyula Kaesz, Kunstgewerbeschule. — Rooms for a week-end house. Designed and executed in the Class of Prof. Kaesz.

Magyar Iparművészet
1930. 69. l.

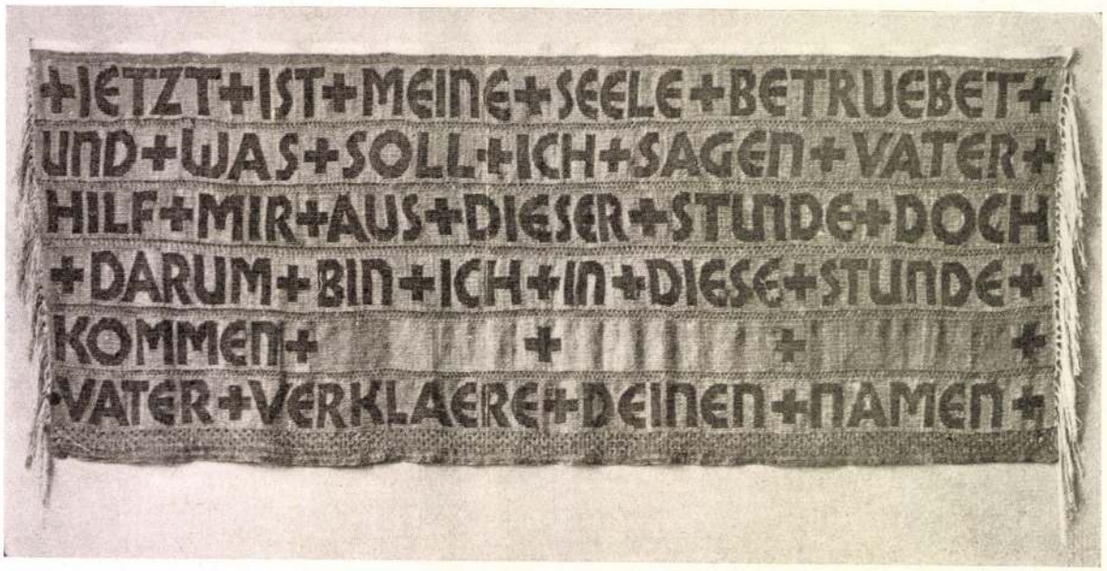

Koch Rudolf feliratos művei. Fali szőttes, fémkivágások és vésetek. (A betűk dekoratív alkalmazásának példája.) — Werke des Rudolf Koch. — Works of R. Koch.

Kaesz Gyula

BUDA
PEST

Budapest Székesfőváros
~~Balról~~ Kaesz Gyula, ~~jobbról~~
serve

szignet-
pályázata

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1934-37. l.

Kacsándy Ödön.

Kaesz Gyula

Kovács János dr.

Az Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskola munkabemutató" kiállítása

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1933. 139-l.,

141. l.

ági
Muzeum
sa

1916

Kaesz Gyula

Kaesz Gyula

Tükör. 1940. 08 17
484. l

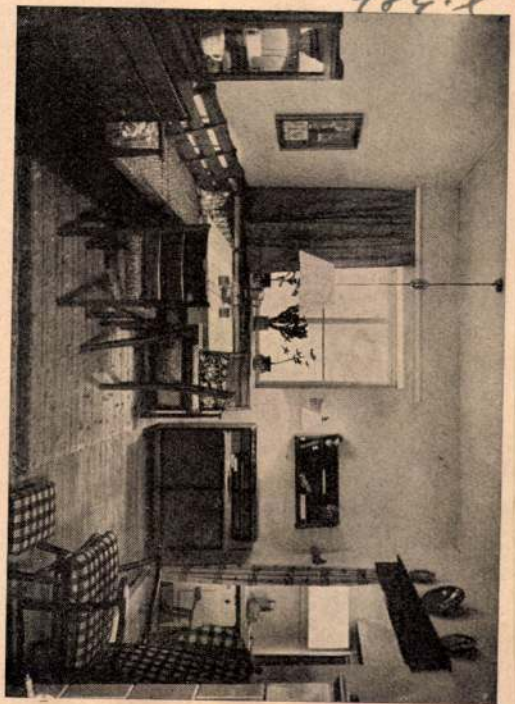

Lakókonyha. Kaesz Gyula terve

Figyelmeztetés.

A kimutatás 1-es számú rovatában feltüntetett összeg a baleseti biztosítási díjat (havi 15 fillér, illetőleg napi 0·5 fillér) is magában foglalja.

ORSZÁGOS TÁRSADALOMBIZTOSÍTÓ INTÉZET

Pallas nyomda, Budapest. 33696.

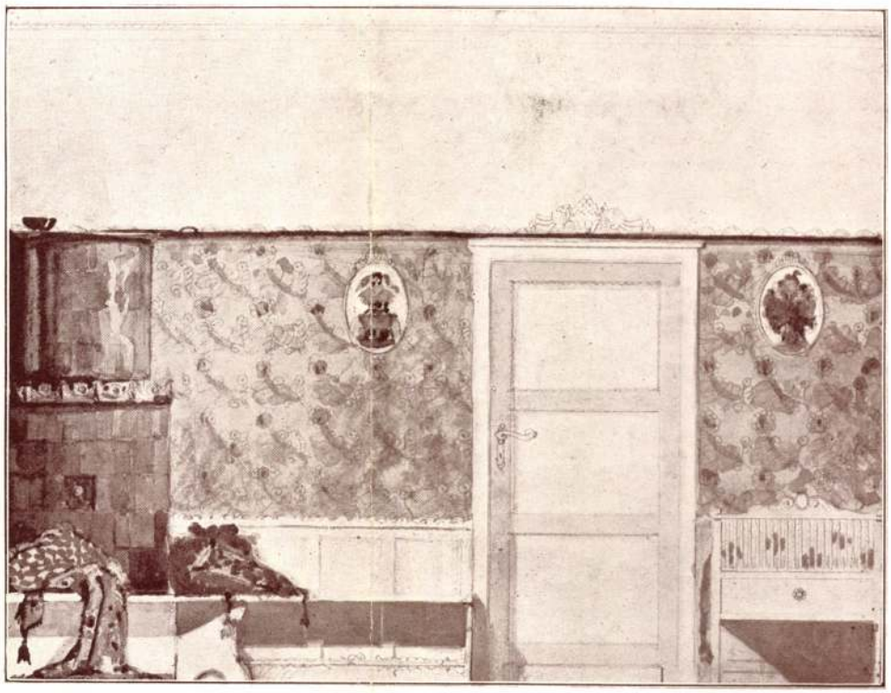

29

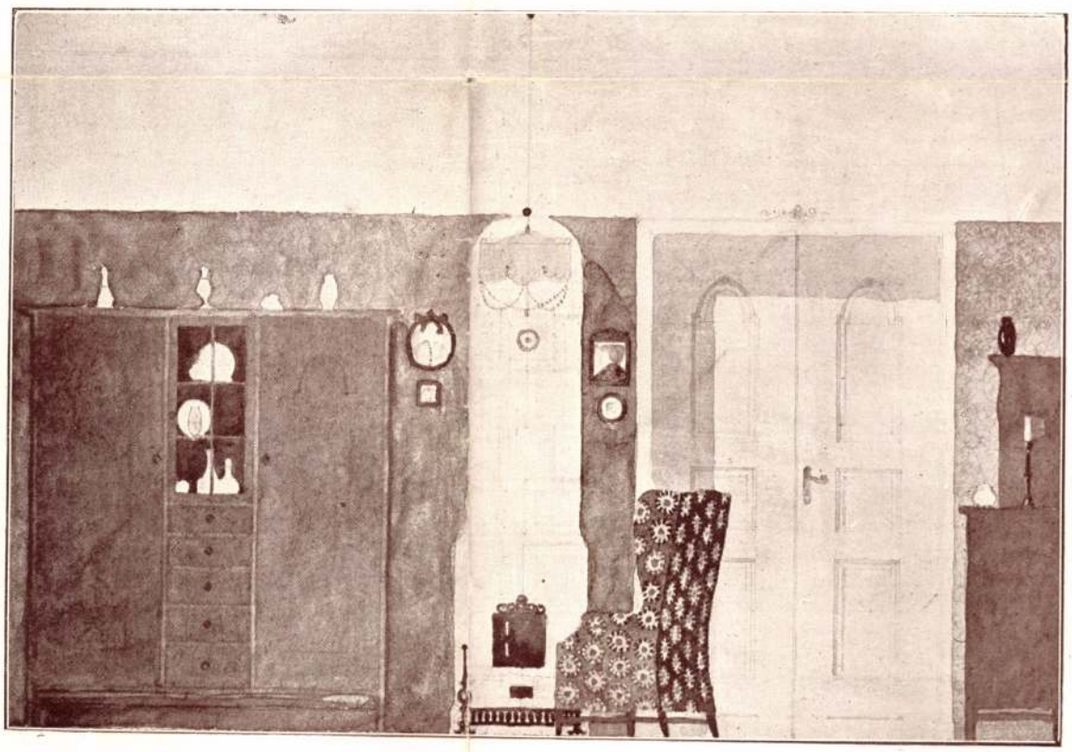

30

29. Az előző villa gyermekszobájának részlete. Kaesz Gyula III. éves növendék terve. — 30. Az előző villa leányszobájának részlete. Gombos József III. é. növ. terve.

29. Wand des Kinderzimmers der vorstehenden Villa. Entw. von J. Kaesz. III. Jahrg. — 30. Mädchenzimmer der vorstehenden Villa. Entwurf von J. Gombos. III. Jahrg.

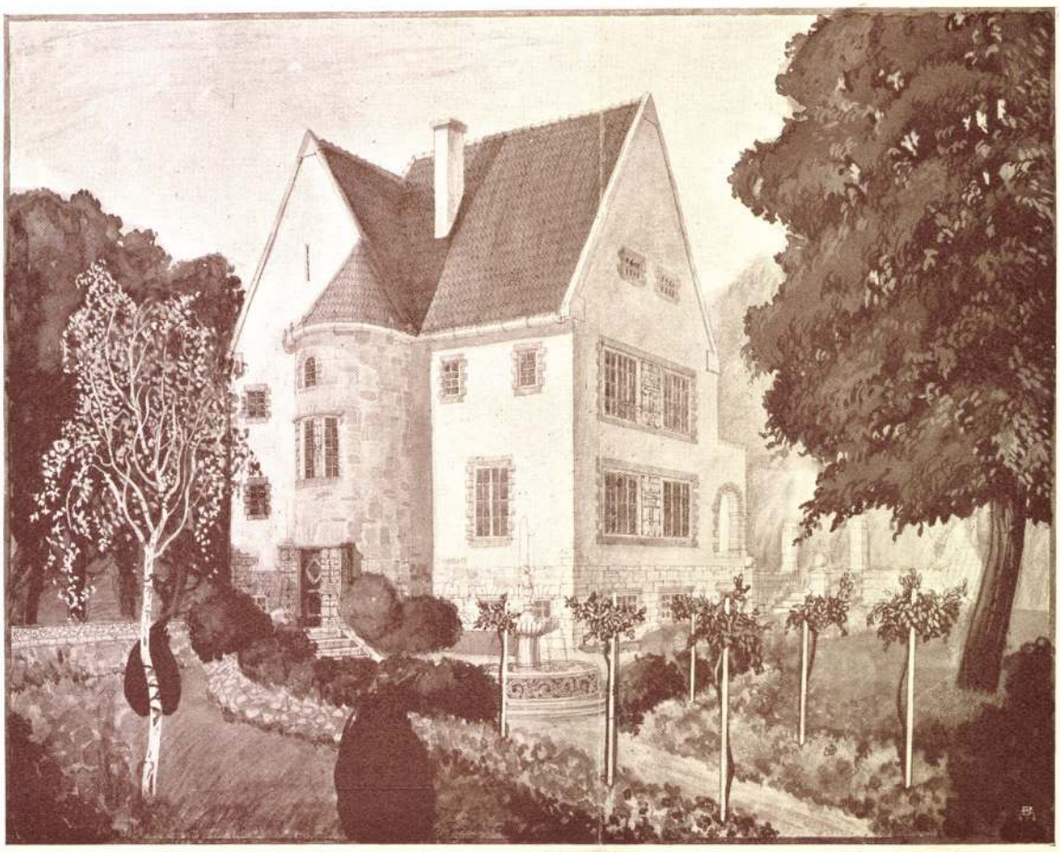

26

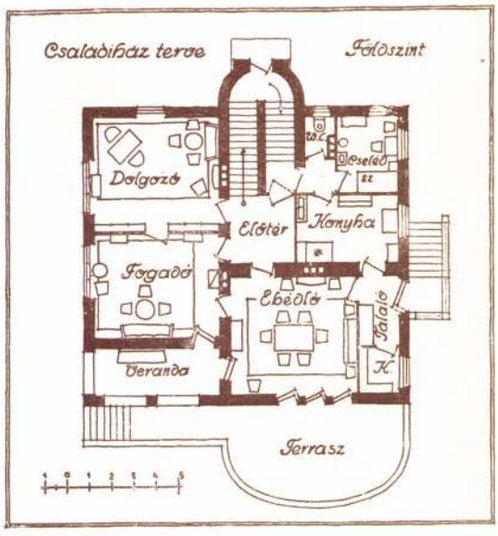

27

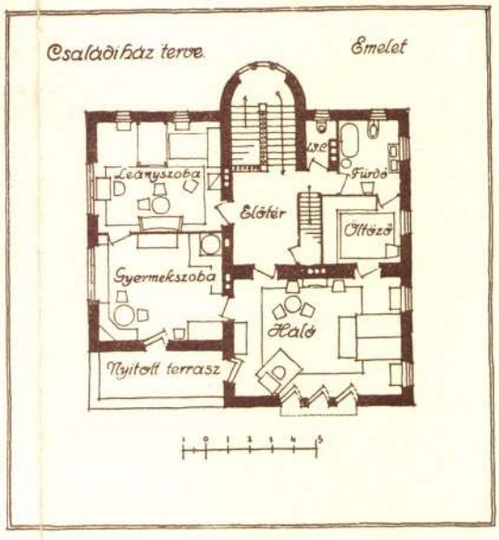

28

26. Családi ház egy villanegyedben. Ada Dezső V. éves növendék terve. — 27—28. Földszinti és emeleti alaprajz.

26. Familienhaus in einem Villenviertel. Entwurf von D. Ada. — 27—28. Grundriss des Parterres und des I. Stockes.

tól örökölt hagyományaikat úgy nyelvben, öltözködésükben, mint szoká-

apu. f. Orgonakar-
freskó a XV. szá-

észet egyik leg-
mplom. A
ácska állott. En-

eltiltott evangelikusoknak, Lang Mátyás, a hercegi család udvari papja, hirdette Luther tanításait. A mellette levő 12. számú házban, — mely ma éppen úgy a soproni evangelikus egyház tulajdona, mint az előbb említett, — a XVIII. század első tizedében a Jókai »Lőcsei Fehérasszony«-ában szereplő Löffelholtz tábornokné, szül. Zauner Konstancia lakott. 16. számú háza remek stukkó diszítésű homlokzatával kelti föl érdeklődésünket. 22. számú házának falán emléktábla hirdeti, hogy a XIX. század első éveiben ott lakott a Bencés gimnázium nagynevű tanára: Révai Miklós.

A páratlan számú oldal épületei közül megemlítjük a Káptalanház épülettömbjét. Ennek a helyén állott valamikor Vittnyédy Istvánnak, a város egykori követének, a költő Zrinyi Miklós prókátorának s a Wesselényi-féle szabadságmozgalom egyik lelkének a háza. Ez a ház a Wesselényi mozgalomban résztvevők vagyonának elkobzása után a kincstárra szállt. 1675-ben a jezsuiták vették meg, kik 1689-ben, máig is meglevő rendháznak alakították át.

Itt találjuk a Szent Györgyről nevezett rezidenciális dómtemplomot is, melyet tiszta gót ízlésben a János lovagok még a XIII. században építtettek. Ez a templom időközben több átalakításon ment keresztül. A XVI. század végén pár évig az evangelikusok, majd 1681—1781-ig a je-

CSEH STATISZTIKA: KIVÁNDOROLNAK A TÓTOK

Pozsony, julius hó.

Némely tót lélekbe belegyökerezett, hogy a magyar „tót“ megnevezés a lebecsülést, lenézést jelent. A cseh propaganda unos-untalan hivatkozik a közkeletü magyar szólásmódra, mely igy szólt: *„Tót nem ember!“* Persze szándékosan elfelejtik, hogy ez az elég könnyelmü és nagyhangu mondás két részből állt. Az egész igy hangzott: *„Krumpli nem étel, tót nem ember.“* Ez az egész tragikusan vett tréfás mondás nem fejez ki egyebet, mint *a magyar embernek a bőséges krumplifogyasztás iránt tanusitott csekély hajlandóságát.*

A csehek — *magyarellenes éllel* — a magyarnyelvü beszédben is a *„szlovák“* elnevezést követelik. Mi azonban e rosszindulatu félreértés és félremagyarázás ellenére sem látjuk indokát annak, hogy az *általunk megbecsült és testvérnek tartott tót népet ne nevezzük* a mi nyelvünkben meggyökeresedett névvel, melyet ezer év közös történelmének patinája von be.

Egyes *„szlovákok“*, akik a fenti példa szerint is nagyobb jelentőséget tulajdonitanak a látszatnak, mint a valóságos helyzetnek, elégtétellel állapitják meg, hogy az uj állam nevében *az ő népi nevük* is benne van. És szemrehányásokat tesznek a magyar sajtónak, hogy tudósitásaiban többnyire csak *Csehországot* emliti, amikor pedig az egész köztársaságról, *Csehszlovákiáról* van szó.

— *Ez az állam nem a cseheké* — mondják —, hanem a *cseheké* és a *szlovákoké,* a cseh és a szlovák pedig *két külön nemzet!*

Baj van azonban az ilyenféle megállapitásokkal. A *cseh* és *tót nép* azonosságának tagadása a legszelidebb vérmérsékletü csehet is dühre forralja. Ami pedig azt illeti, hogy Csehszlovákia a cseheké *és* a szlovákoké, legjobban a tót nép tudja, hogy ez csak *rózsaszinü ábránd.* Foglalkozzunk most csak a második kérdéssel.

Nemrég váltak ismeretessé a csehszlovák köztársaság *szükségmunka költségvetésének adatai.* Szlovenszkó és Kárpátalja tudvalevőleg *egyharmadát* teszik ki lélekszám szerint a köztársaságnak. Mégis a munkanélküliekről való produktiv gondoskodásra szolgáló összegekből Szlovenszkóra és Kárpátaljára csak az *egyötöd rész* esett! Pedig e két országrészben a munkanélküliség jóval nagyobb arányu, mint a történeti országrészekben!

Álomvilágban élnek azok az emberek, akik a Masaryk-féle teoretikus „csehszlovák“ nemzetet komolyan veszik. A csehszlovák köztársaság politikájában kizárólag Csehország érdeke dominál. Szlovenszko és Kárpátalja őslakossága, amely ezer éven át vérével és verejtékével öntözte ezt a földet, vándorbotot vehet a kezébe, vagy nyomorog ősei földjén.

Nagyon tanulságos ebből a szempontból Csehszlovákia 1936. évi kivándorlási statisztikáját szemügyre venni, mely a prágai statisztikai hivatal kiadásában a minap hagyta el a sajtót. A kimutatás szerint az egész köztársaságban *7201 kivándorlási utlevelet adtak ki* az elmult évben. És ebből a számból a köztársaság harmadrészét kitevő *Szlovenszkóra és Kárpátaljára 5302 utlevél esett, ami a kiadott utlevelek 75 százalékának felel meg!* A történeti országrészekre csak 1899 kivándorló esett. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy ebből 604 utlevél Németországba szólt s kétségtelenül csak a németek számát apasztotta.

A Szlovenszkóra és Kárpátaljára eső 5302 kivándorló közül összesen csak *173 vallotta magát magyar nemzetiségünek,* ami két és fél százaléknak felel meg. Tehát a többi, vagyis legalább 70 százalék, tót és rutén volt, akiket a csehek állitólag felszabaditottak a „magyar elnyomás“ alól! *A tótok és rutének most mehetnek uj hazát keresni!*

Felekezet szerint Szlovenszkó és Kárpátalja területéről összesen 3451 római katolikus, 677 görögkatolikus (rutének), 641 ágostai evangélikus (tótok), 69 református, 149 görögkeleti (a cseh uralom óta hitehagyott rutének!), 202 zsidó és 7 felekezetnélküli vándorolt ki.

Szembeállitva a fenti adatokat, megállapithatjuk, hogy *ezer csehvel szemben ötezer tót és rutén vándorolt ki Csehszlovákia területéről.* Szerencsére a tengerentuli államok legtöbbje erősen korlátozta a bevándorlást, különben a tótok és rutének között olyan kivándorlási láz ütné fel a fejét, ami példa nélkül áll Középeurópában s csak a tragikus multu ir nép mult századi nagy kivándorlásához hasonlitható.

Akik ezeket az adatokat ismerik, igazat adnak azoknak a tót hazafiaknak, akik az ő mélyen érző szláv lelkük egész melankóliájával állapitják meg, hogy nagy történelmi tévedést követtek el azok a tót politikusok, akik népük jövőjét a csehekkel való együttmüködésre vélték felépithetni. Szent István király óta, aki azt vallotta, hogy szükséges minden nemzetnek meghagyni szabadságát és saját nyelvét, a tótok mindig csak kaptak a magyarságtól a szellemi, erkölcsi és gazdasági világ vonalán. Ezzel szemben a csehek a sajátos tót szellemi élet elfojtására törekszenek, *kommunista-pánszláv ideológiákkal mérgezik az igazabb eszmények tiszteletére hivatott ifjuság lelkét,* nem utolsó sorban pedig a gazdasági létfeltételek megvonása utján siettetik e jobb sorsra érdemes népnek romlását.

A történelem itélőszéke előtt minden bizonnyal marasztaló itélet jár ki azoknak a hiszékenyeknek, akik népüket ebbe a kalandos államalapitásba belesodorták. Annyit kétségtelenül ma is megállapithatunk, hogy *mi jobban megbecsültük a tót népet,* mint azok, akik ennek a népnek a nevét az állam elnevezésébe felvették, de *szivesebben látják őket az állam határain kivül.*

Szőke Ede.

Gutenberg első sajtójától a fényszedőgépig

A magyar betü 500 éves hőstörténetének kiállitása a Műcsarnokban

Favázak, hatalmas uj közfalak épülnek a Műcsarnok belsejében, rá sem ismerne az, aki régi formájában látta. A klasszikus stilusu épület egy időre belül teljesen modern, simavonalu lesz, hogy megfelelő keretet adjon a szintén modern szellemben és formában készülő Magyar Nemzeti Nyomtatvány Kiállitásnak, amely augusztusban nyilik meg. Nem kevesebbről van szó, mint *a magyar betü félévezredes pályafutásáról.*

Husz terembe gyüjtötték össze a magyar nyomtatott betü történetét. Szombaton délután bejártuk a munkától forró Műcsarnok épületét, kezünkben a tervrajzzal.

A barlanglakók irásától a legujabb betütipusig

Az első teremben az irás, a nyomtatás, a könyv külső fejlődési menete látható. Az altamirai barlanglakó sziklába vésett betüjétől a modern élesmetszésü Futura-betütipusig minden korok és minden népek irása megtalálható itt. Nem sokkal fiatalabb a barlanglakó irásánál az első „nyomtatott“ irás, *a kinai tudósok és papok bélyegző-irása.* Ennek roppant érdekes a keletkezése. A kinai irástudó számára a legnagyobb szégyen, rangfosztást, sőt halált jelenthetett, ha az istenek nevének leirásában hibát ejtett. Erre a tudósok a gyakran előforduló isten-nevekről bélyegzőt gyártottak, és ha másolás vagy fogalmazás közben előfordult a neve, *egyszerüen belenyomták.* Érdekesen mutatják ki a különböző épitészeti és müvészeti stilusok hatását is a betük formái. A reneszansz „O“ betüjének oldalt vastagitott részében például tisztán kivehető az épületek vastag, erős tartóoszlopa. A mozgalmas, nyugtalan barokk ezeket a vastagitásokat már ferde irányban helyezte el és ezzel betünek mozgást, dinamikát adott.

A betük mellett elhelyezték minden kor *könyvtárát.* A babiloniak égetett cserepével kezdődik, az egyiptomiak papirusz tekercsével folytatódik. Pergament tekercs, pergament könyv, nagy középkori és reneszánszkori foliáns, kapcsos, záras bibliák után ott a mai egyszerü, könnyen kezelhető, sőt „higiénikus“ könyv. A nyomdaipar fejlődésében *Gutenberg első sajtójának másától kezdve* a nálunk még nem használatos fényszedőgépig mindent kiállitanak. Ebben a teremben állitják ki a Nemzeti Muzeumtól kölcsönkapott *Corvinákat* és a hires *Bécsi Képes Krónikát* is.

Nagy fali térképek bemutatják a nyomdászat fejlődését Európa országaiban. Örök dicsőségünk, hogy 1473-ban Mátyás király nyomdásza, *Hesz András mester már nyomtatott Budán, amikor egész Angliában meg egyetlen Gutenberg sajtó sem volt.*

A kiállitás huszezer kötetes könyvtára

Huszezer kötetes könyvtára is lesz a kiállitásnak. Összegyüjtötték a Millenium óta megjelent nevezetesebb magyar könyveket. Szép, szabályos könyvespolcokra rendezték el valamennyit, akár csak otthon, valami nagy könyvtárszobában. Hogy azonban lába ne keljen valamennyi könyvnek, azt a módszert alkalmazták, mint az állatkertben a medvebarlang körül: olyan széles árkot vontak a könyvespolc köré, hogy a buzgó érdeklődő még elolvashatja a könyvek cimét, de kezével, bárhogy is hajol előre, nem érheti el. Ha mégis ki akarna huzni egy könyvet, *könnyen beleeshetik az egy méter mély árokba.*

Az egyik terem közepén egy kis papirmeritő gépet állitottak fel. A magyar papirgyárak válogatott munkásai a nézők szemeláttára mutatják be ezt a nehéz és ismeretlen mesterséget. Kiállitanak néhány gyönyörü meritett papir ivet is. Az egyiket a milleneum alkalmából meritette a diósgyőri papirgyár Ferenc József tiszteletére. A merités gyönyörü, csak egy kis hiba csuszott bele: a király neve helyett I. Ferencz *Fózsef* szavak olvashatók. Legalább egy tucat kézen átment ez a meritett papir, *de senki sem vette észre a tiszteletlen sajtóhibát.*

A plakátkiállitás az első magyar plakáttól a legmodernebbekig jóformán valamenynyit bemutatja. Vajjon ki tudta, hogy Szinyei-Merse Pál, Benczur Gyula és Ferenczy Károly is festettek plakátot? Az önálló plakát-grafika csak a háboru előtt alakult ki.

Amit az ember egy életen át olvas

Nagyon szép a nyomdaművészet statisztikája, amelynek szines ábráit *Kaesz* Gyula professzor készitette. A kiállitás legérdekesebb része egy képzeletbeli embernek, Kovács Andrásnak élettörténete a nyomtatványok között. A születési anyakönyvi kivonattól a halotti bizonyitványig huszezer állami, városi és egyéb hivatalos nyomtatvány megy át *Kovács* András és a többi *Kovács* Andrások kezén. Két kitünő művésznő, *Dallos* Hanna és *Mallász* Gitta megrajzolta Kovács Andrást pólyásbaba korától reszkető aggastyán koráig, az ezer és ezer nyomtatvány tengerében

A kiállitás utolsó, leghatalmasabb része a sajtóé, az ujságoké. Összegyüjtötték és felragasztották száz év száz leghiresebb riportját, legnagyobb ujságszenzációját. Nagy fotomontázsokkal mutatják be a riport születését, az ujságcikk utját az irógép billentyüjétől az ujságolvasó asztaláig. Tanulságos a magyar sajtó elterjedése a világon. Amerikában például 67 magyarnyelvü folyóirat és négy napilap van. Ausztráliában is nyomtatnak magyar ujságot. Ide bekapcsolták a vatikáni sajtókiállitás magyar anyagának egy részét is.

Modern ujság és régi, disznóbőrbe kötött könyv, plakát, hirdetés, könyvillusztráció, térkép, mind a magyar szellem erejét és a magyar nyomdai kultura öt évszázados lendületét és folyamatosságát hirdeti.

(b—á.)

PLAPPER
divatszalon, urilányok részére

Legujabb nyári modellek és tervek. Előkelő, izléses kivitel. — A középosztály teljesitőképességéhez mért árak

Tulajdonos:
LEOPOLD EDITH
Budapest, V., Báthory-utca
Telefon: 1—263—28

CHRISTOPHOROS

NEMZETI UJSÁG UTAZÁSI IRODÁJÁNAK UTAZÁSAI

Minden szombaton inditunk különvonatot Fiume' Abbáziába.
Menettérti jegy ára P 46.—
Ellátási dij **Abbáziában** vagy **Lauranában** egy hétre minden költséggel **66.— pengőtől.**

Ugyancsak minden héten szombaton indul társasutazásunk Párisba. Menettérti jegy különvonatunkra és egytől négy héten belüli visszatérésre érvényes **III. o. P 96.—, II. o. P 151.—**

Hétnapos ellátásos Párisi társasutazásaink, melyekben két félnapos autókörséta, polgári elhelyezés és ellátás, valamint az utasok és csomagjainak be- és kiszállitása foglaltatnak, kategóriák szerint **171.— P**-től. Kivánságra részletes prospektust küldünk.

Naponként utazhat Máriazellbe autókarral Bécsen át. Menettérti jegy ára P 42.—

Egyéni átalányutazás Várnára. Indulás hetenként háromszor.

21 napos átalányutazás részvételi dija Budapesttől Budapestig minden költséggel P 315.—

Hétnapos hajóut a Dunán. Ellátás nélkül és hét nap teljes ellátással **Várnán,** (turista utazás) Budapesttől Budapestig P **129.—**

Aug. 1-én hatnapos autocarutazás a Grossglocknerre és Zell am See-be P 168.—

Szeptember 8-tól 19-ig Grossglockner és Dolomit luxusautocar tura. Mindent felölelő csodás program! Részvételi dij P **275.—**

Augusztus 12—19-ig hajóut a **Felső-Dunán Passauig, Wachau, Bécs, Linz. Részvételi dij P 139.—**

Hajóut Aldunán Russeig, Kazánszoroson. Aldunai zuhatagokon, Vaskapun át, Ada-Kaleh sziget megtekintésére augusztus 22-től szeptember 2-ig. Részvételi dij 169.— P.

Csodás olaszországi utjaink nyaralás Gradóban, Velence-Lidón, Mendolában, Riminiben vagy **Viareggióban augusztus 7-től 22-ig. A 15 napos nyaralás részvételi dijai 206—. P-től.**

Üdülést, nyaralást felölelő olaszországi körutazásunk augusztus 7-től 22-ig tart, mely idő alatt résztvevőink megtekintik Velencét, Firenzét, Rómát, Nápolyt és hat napig üdülnek Cattolicában tengerparti szállodában szabad strandhasználattal 231.— pengőbe kerül.

Olaszországi nyaralóvonatunkra és körutazásunkra jelentkezést már csak 28-án délig fogadunk el.

Augusztus 11-től augusztus 30-ig a Saturnia és Vulcania hajókkal tehet **olaszországi körutazást.** Részvételi dij P **395.—**-tól.

Augusztus 27-től szeptember 10-ig **Neptunia** olasz **luxushajó** körutazás **Isztambul, Rhodos, San Torino** és **Bari** megtekintésével. — A **corinthusi** öböl **körülhajózásával** és egy nap tartózkodás **Faleronban.** (Athén.) **Egységes osztályon részvételi dij P 425.—**

Mindent elintéz a
Christophoros,

prospektust ad, szobát rendel, valutát igényel, menetjegyeket ad. Bizalommal forduljon minden utazási ügyében a Christophoroshoz, Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 5. Nemzeti Casino épületében. Telefon: 18—87—53 és 18—95—33.

Hosszu pereskedés után nyomor és gyilkosság...

Egy amerikás magyar agyonlőtte ügyvédjét Kispesten

Küzdelmes életü amerikai magyar munkás a szomoru hőse, egy kispesti ügyvéd az áldozata annak a gyilkosságnak, amely szombaton délután történt a kispesti Üllői-uton. A tragikus ügynek van egy harmadik szereplője is, a meggyilkolt ügyvéd menyasszonya, akivel vasárnap akart házasságot kötni Debrecenben.

Szombaton délután két óra előtt öt perccel telefonon taxit rendelt a kispesti Üllői-ut 139. számu házban lévő lakása elé *Abonyi* Dezső harmincnégyéves ügyvéd. Felkapta csomagjait, karjára vette kabátját és lesietett a ház elé, az ott várakozó taxiba ugrott, mert a délutáni vonattal akart Nagykállóba utazni menyasszonyához, *Stern* Magdához, egy ottani nagy fakereskedő leányához. Másnapra, vasárnapra volt kitüzve az esküvő a debreceni Aranybikában. Az ügyvéd beugrott a kocsiba, becsapta az ajtót, Zsigmond Sándor taxisoffőr pedig a kocsi elejére szaladt, hogy a régi rendszerü taxit elől felhuzza. Közben halk pukkanás hallatszott. A soffőr azt hitte, hogy valahol pneumatik szakadt ki és azért *minden különösebb sietség nélkül fordult hátra.* A kocsi körül ekkor azonban már több járókelő megtorpant és kiáltozni kezdtek:

— *Valakire rálőttek!*

Zsigmond soffőr felrántotta a kocsi ajtaját és akkor látta, hogy utasa *véresen dől el a párnákon.* A hóna alá nyult az ügyvédnek és egy járókelő segitségével bevitték a szemben lévő üzletbe. Itt egy kicsit magához tért Abonyi.

— *Meglőtt a gazember! Széket, orvost!*

Gyorsan széket keritettek elő, ráültették a vérző férfit és élesztgetni próbálták addig, amig a mentők megérkeznek. Nyomban látták, hogy a revolvergolyó az ügyvéd balkarján furódott keresztül és ugy hatolhatott be a mellébe. Mintegy tiz perc mulva megérkeztek a mentők, addigra azonban Abonyi Dezső már meghalt.

„Én voltam"

Hatalmas tömeg verődött össze az Üllői-uti kis egyemeletes ház előtt, ahol a merénylet történt. A rendőri bizottság alig tudott utat törni magának a sürü embergyürüben. A sok ember között az első pillanatban alig vették észre a merénylőt: egy őszhaju, barna arcu munkáskülsejü férfit, aki egykedvüen állt a többiek között.

— *Én voltam* — lépett a rendőri bizottság vezetője elé az idős férfi, aki azután elmondta, hogy *Tar* Lajosnak hivják, mechanikus, de utóljára gépkocsivezető volt. Az első kérdésekre szinte megdöbbentő nyugalommal válaszolta:

— Nem tehettem másként. *Tudom, hogy mit tettem.* Kiforgatott az Amerikában szerzett vagyonomból, ő az oka annak, hogy most itt tartok.

A hatvankétesztendős Tar Lajost ezután bevitték a kispesti rendőrkapitánysságra, majd a késő délutáni órákban, amikor a budapesti főkapitányságról a helyszinre érkezett rendőri bizottság is befejezte munkáját, bevitték a főkapitányság épületébe.

Közvetlenül a történtek után nyomban több szemtanu jelentkezett, akik a gyilkosság körülményeiről tettek vallomást. Az ügyvédre várakozó kocsival szemben

megöl minden rovart

lévő rádióüzlet kirakatát nézte *Szmetán* József szerelő és látta, hogy az idősebb munkás egy fának támaszkodva figyeli az Üllői-ut 137. számu ház kapuját. Amikor azután Abonyi Dezső kilépett a kapun, Tar néhány lépéssel előbbre ment és *abban a pillanatban, amikor az ügyvéd beugrott a kocsiba, belőtt a nyitott ablakon keresztül. Galambos* Mária varrónő arról beszélt, hogy a merénylőt már napokkal ezelőtt látta a ház körül és feltünt neki különös viselkedésével.

Amerikás Tarék tragédiája

Szövevényes, a nyomozás első óráiban alig áttekinthető ügy áll a gyilkosság hátterében. Egy, Amerikában évtizedekig keményen dolgozó magyar munkásnak és családjának megrázó története. Még a század elején vándorolt ki Amerikába Tar Lajos mechanikus. A New-york-Passaic mozdonygyárban kapott alkalmazást. Közben felesége zöldséges üzletet nyitott a városban és ő is hozzájárult a dollárok szaporodásához. A fiatal házaspár a megtakaritott pénzt hazaküldte az asszony édesanyjának, özv. *Csaplár* Istvánnénak azzal a meghagyással, hogyha már elég dollár gyült össze, vásároljon családi házat az összegből. Az anyós Kispesten meg is szerezte az Üllői-ut 188. számu házat.

Időközben Taréknak két gyermekük született: *István* és *Erzsébet.* Most már ugy látták, eleget dolgoztak az idegenben, itt az ideje, hogy hazamenjenek, sikerült összedolgozniok egy házra valót, valami kis készpénzük is maradt, nem lesznek gondjaik a jövőben. 1927 körül aztán át is hajóztak Európába. Kispesten megvolt a ház, az egész család odaköltözött és először arra gondoltak, hogy valami üzlethez kezdenek. Az első vállalkozás, ugy látszik, nem sikerült, már nem maradt elég pénzük, hogy ujat kezdjenek és különben is elment a kedvük az üzlettől és ezért Tar Lajos beállt egy gyárba, ahol gépkocsivezetőnek alkalmazták. De csak néhány évet tölthetett állásában, mert már öt évvel ezelőtt felmondtak neki. Most már a megmaradt amerikai pénz romjaiból kellett élniök, de ez még nem lett volna olyan nagy baj. Az állásvesztéshez azonban rettenetes csapás járult: *rövid egymásutánban meghalt két gyermekük, a 24 éves Tar István és a 21 éves Erzsébet.* A gyermekek tüdőbajt kaptak és nem lehetett őket gyógyitani. A betegség, a temetés felemésztette a megmaradt pénzt és egy nap arra ébredtek a dolgos Tarék, hogy nincs egy fillérjük sem. Ők már adósságot is csináltak, még az anyóstól: özv. Csaplár Istvánnétól is pénzt kellett kérniök.

A családi pereskedés vége

Tarék életének következő fordulatáról még nincsen pontos képe a rendőrségnek. Eddig csupán annyit sikerült megállapitani, hogy az anyós és Tar Lajosék között pereskedés indult meg. Az évekig tartó pereskedésnek, amely özv. Csaplárné haszonélvezeti joga és valami kölcsönügylet körül forgott, az lett a vége, hogy az amerikai pénzből vásárolt Üllői-uti házat elárverezték, az anyós az önvád következtében feldult idegeivel *a lipótmezei elmegyógyintézetbe került.*

Ezekben az ügyekben szerepelt Abonyi-Knopfler Dezső kispesti ügyvéd. Abonyi vezette Tarék perét és intézte összes ügyeiket. Az amerikás magyar többször hangoztatta, hogy nem jó kezekbe került az ügye, az ügyvéd kijátszotta őt. Fel is jelentette az ügyészségen Abonyit okiratHamisitás miatt. A feljelentés szerint az ügyvéd aláiratott vele egy meghatalmazási blankettát, amelyet csak később töltött ki. Az üresen hagyott részbe azután olyan ártalmas szöveget irt, amely szerint *Tarék beleegyeznek abba, hogy az anyós, özv. Csaplár Istvánné javára a haszonélvezeti jog bekebeleztessék.* Abonyi ellen azonban a lefolytatott vizsgálat után az ügyészség megszüntette az eljárást.

Az idős munkás ezután is azt hangoztatta, hogy az ügyvédnek ez a lépése tette tönkre. Azért nem tudott kölcsönt kapni házára és igy rendezni adósságait, mert a bekebelezett haszonélvezeti jog törlését kivánták a pénzt folyósitó bankok. A törlési engedélyt pedig özv. Csaplárné — a per szerint — Abonyi rábeszélésére nem adta meg.

Az öreg amerikás magyar, aki házának elárverezése után — 19.600 pengőért került dobra az Üllői-uti ingatlan — Budapestre költözött feleségével a Cserhát-utca 16. számu házba. De ezután is szinte napról-napra kijárt Kispestre Abonyihoz és követelte, hogy hozza rendbe az elrontott ügyeket. Az ügyvéd azonban halasztotta az elintézést azzal, hogy *először utána kell járni az ügynek a telekkönyvi hatóságnál és csak azután lehet tiszta képet látni.* Tar Lajos a merénylet előtti nap estéjén is ott volt az ügyvédnél, aki ekkor *Artandi* József ügyvédjelölt előtt kijelentette, hogy esküvője után elintézi az ügyet. Ekörül vita keletkezett Tar és Abonyi között.

Ilyen előzmények után dördült el szombaton a revolver, amely megölte az ügyvédet. A merénylő munkást szombaton a késő esti órákban hallgatta ki részletesebben a rendőrség.

Tar Lajos kihallgatása

Az amerikás magyar most már zavarosabban adta elő a történteket, mint az első percekben. Ellentmondásokba keveredett. Elmondta, hogy 1909-ben jött haza Amerikából. Apósa és anyósa, akik *vele együtt mentek ki az Ujvilágba, továbbra is ott maradtak.* Amikor ő elment Amerikából, nem volt jóviszonyban felesége szüleivel. Felesége azonban még egy ideig ott maradt és csak 1913-ban jött utána a két gyerekkel. Eddigi vallomásával ellentétben azt adta elő, hogy felesége szüleinek volt megtakaritott pénzük, amit Amerikában szereztek s ebből vásároltak házat és telket Kispesten. Az egyiket eladták, ebből a pénzből épitették az Üllői-uti házat, amelyre bekebelezték özv. Csaplárné haszonélvezeti jogát. *Ekörül keletkeztek azután a perek.* Igy került az ügy a kispesti Székely-irodába, ahol Abonyi foglalkozott az ügyével. Amikor Székely Fülöp meghalt, Abonyi magával vitte a pert és a már ezután történt, hogy egy meghatalmazási blanketta aláirásával kiszolgáltatta magát.

— Igy forgattak ki a vagyonból — vallotta egyre fáradtabban Tar Lajos. — Feljelentettem az ügyvédet, de megszünt ellene az eljárás és *1932-ig nem is találkoztam vele.* Mostanában értesitést kaptam, hogy *elhalt gyermekeim után valami nyolc pengő maradt s ebben az ügyben mentem el Kispestre.* Igy találkoztam többször az ügyvéddel. Ujra *előjöttek a régi dolgok,* mondtam, hogy hozza rendbe már egyszer az ügyeket. Ezen vitatkoztunk. Amikor láttam, hogy hiába van minden, annyira elkeseredtem: *végezni akartam magammal.* Egy soffőr barátomtól revolvert szereztem s ilyen gondolatokkal foglalkoztam, amikor még egyszer beszélni akartam az ügyvéddel. A többire már szinte alig emlékszem. Amikor megláttam az ügyvédet, *hirtelen elöntött a keserüség és magam sem tudom, hogyan, kirántottam a revolvert és lőttem.*

Az amerikás magyar a továbbiak során is határozottan tagadta, hogy előre készült volna a gyilkosságra. Kihallgatását tovább folytatják, mert nagyon sok az ellentmondás először tett kijelentései és egyes adatok között. Kihallgatása befejezése után valószinüen még szombaton éjszaka kihirdetik előtte az őrizetbevételt.

Vidéket még ma KÉRJE SZÖVETMINTÁINKAT!
BUNKHAHN
TISZTA GYAPJUSZÖVET
Közvetlen a gyárból!!!
IV. PROHÁSZKA OTTOKÁR-U. 8. VI. TERÉZ-KRT. 8

Az égő óceánjáró hajón

frakkban táncoltak és szórakoztak a hidegvérü utasok

Fokváros, julius 24.

Viszontagságos ut után futott be a fokvárosi kikötőbe a *„Carnavon Castle"* gőzös. Nyilt tengeren járt a hajó, amikor a raktárhelyiségben tüz ütött ki. A lángok rohamosan terjedtek a könnyen nyulladó száraz anyagokon és néhány perc alatt az összes raktárhelyiségek lángban állottak. A hajó legénysége megkisérelte a tüz oltását, de a kapitány rövidesen belátta, hogy hiába akarják elfojtani a lángokat, a tüz feltartóztathatatlanul terjed tovább.

A kapitány ekkor lezáratta a lángban álló raktárhelyiségek ajtajait. Csaknem légmentesen elzárták az égő helyiségeket és azután közölte az éppen felkelő utasokkal, akik gyanutlanul aludtak kabinjaikban a tüz kitörésekor, hogy a hajó egyrésze ég. Egyben azonban felszólitotta őket, hogy őrizzék meg hidegvérüket, mert közvetlen veszély nem fenyeget.

Sikerült is elkerülni a pánikot, sőt a hidegvérü utastársaság nemcsak hogy megnyugodott, hanem zavartalanul folytatta az óceánjáró hajó szokásos vidám életét: frakkban és estélyi toalettekben táncoltak, szórakoztak, rendben, zavartalanul étkeztek, aludtak, noha minden kis hasadékon keresztül maró füstfelhőcskék törtek elő az égő raktárhelyiségekből és a padló szinte elviselhetetlenül áttüzesedett.

Huszonnyolc óráig futott az égő hajó az amugy is forrón tüző napon a tenger hullámain, mig végre kikötőbe ért, ahol azután megkezdték a még mindig lobogó lángok oltását. Természetesen akkorra már a hidegvérü utasok — akikről talán felesleges is elmondani, hogy valamennyien angolok voltak — már elhagyták a hajó fedélzetét.

Megnyilt a balatonlellei
Mária Üdülő
mely modern szobáival, remek ellátásával, kitünő strandjával, árnyas parkjával, mérsékelt áraival a legkellemesebb nyaralást biztositja.
Cim
Balatonlelle, Mária Üdülő
Telefon: Balatonlelle 59.

Pogány-penzió
a Kékes alján, Mátrafüreden
Modern villában, 25 folyóvizes szoba, a Mátra legszebb helyén, árnyas 3 holdas parkban, saját stranddal, elsőrangu ellátást biztosit. Napi penzio az előidényben 5 P, főidényben 6 P-től.

MEGHÍVÓ

A „Kerámia-Kiállítás“ termében — Iparművészeti Főiskola IX., Kinizsi-u. 39 — 1948 január hó 25-én, vasárnap 11 órakor

KAESZ GYULA

az Iparművészeti Főiskola tanára, a Művészeti Tanács tagja

„AZ IPARMŰVÉSZET ÉS A TÖMEGTERMELÉS“

1948 február hó 1-én, vasárnap 11 órakor

SZABLYA JÁNOS

az Iparművészeti Társulat elnöke

„IPARMŰVÉSZETÜNK FONTOSSÁGA GAZDASÁGI ÉLETÜNKBEN“

címmel tartanak vezetést.

A Magyar Művészeti Tanács

Magyar Iparművészek Szabad Szakszervezete

Országos Magyar Iparművészeti Társulat

Belépődíj 1 forint. Szakszervezeti és Iparművészeti Társulati tagoknak 50 fillér. A Kerámia-Kiállítás köznapokon 10—18-ig, vasárnap és ünnepnapokon 10—14 óráig tekinthető meg.

KERÁMIA-KIÁLLÍTÁS
IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA
IX., KINIZSI-UTCA 39. SZÁM

KESZPENZZEL-BERMENTESÍTVE
48 I. 22.15
BUDAPEST 9.

dr. Szabó Erzsébet úrhölgy
műrendéki s. ö.

H

Üllői út 33-37

4225.48. — Független nyomda Budapest.

MEGHIVÓ

AZ ORSZÁGOS IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM

(BUDAPEST, ÜLLŐI-ÚT 33-37)

ÚJABBKORI EURÓPAI ÖTVÖSMŰVÉSZET

C. KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

A KIÁLLÍTÁST KAESZ GYULA

AZ IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA FŐIGAZGATÓJA NYITJA MEG

1952. ÉVI OKTÓBER HÓ 16-ÁN, CSÜTÖRTÖKÖN DÉLI 12 ÓRAKOR

Kaesz Gyula

F. k. Dr. Dobrovits Aladár — 2577 Minőségi-nyomda. F. v.: Draschitz Rudolf

dr. Szetniványi Gyula

Budapest.
Lágymányosi ut. 16.

oldani. A tagdij két 12.- forintos részletben is fizetheto. Tagtársainkat arra kérjük, szi

Kaesz Gyula

KOZMA LAJOS HALÁL

Társulatunk minden tagtársa őszinte
mányi tagtársunknak, Kozma La
Iparművészeti Főiskola kiváló igazgatójának elhunytáról. Hatalmas ivelésü pályáján sok kiváló sikert aratott értékes müvészi munkásságával. Társulatunk kebelében is jelentős teljesitményekkel vett részt. Aránylag fiatalon nyerte el társulatunk egyik belső épitészeti kiállitásán, magyar iparművész által elnyerhető legmagasabb müvészi kitüntetést: az állami aranyérmet. Halála sulyos veszteséget jelent a magyar épitőművészet és iparművészet számára. Ennek a két munkaterületnek több mint négy évtizeden át volt egyik legkiválóbb, lelkes harcosa és nagy tehetséggel megáldott munkása. Élete utolsó négy évében sok szeretettel igyekezett az Iparművészeti Főiskolát, mint annak igazgatója ismét talpraállitani. Müvészi munkásságának hatósugarát a legjobban a következő adatok jellemzik. Müveiről: magyar, német, olasz, fran-

továbbá kifejezést, hogy a szóbanforgó inditvány gyakorlati megvalósitása senki számára sem jelent elviselhetetlen terhet, azonban igen alkalmas arra, hogy a magyar iparművészet ügyét lendületes irammal vigye előre. Deák István választmányi tag, a társulat exportbizottságának elnöke részletes jelentést tett azokról a nehézségekről, amelyekkel az export-vonalon kell ma tagjainknak megküzdeniök. A párisi, illetőleg a marseillei vásárokon való részvétel rajtunk kivül fekvő okoknál nem volt megvalósitható. A New-Yorkba szállitott mintaküldemény pedig egy évi késéssel érkezett rendeltetési helyére. Sajnos sok volt a törés is. Ujabb jelentést várunk ottani megbizottunktól, mi lett a küldemény használható részének további sorsa. Az elnök azon reményének adott kifejezést, hogy a sok nehézség ellenére is idővel mégis csak sikerül majd eredményt elérni. A választmány a jelentést egyhangulag vette tudomásul. Sima Sándor választmányi tag felvilágositást kér, hogy az 1939/40. években a new-yorki világkiállitáson szerepelt anyag hazaszállitásának ügye hogyan áll? Az elnök bejelenti a választmánynak, hogy ez ügyben jelenleg a Gazdasági Főtanács végleges döntését várjuk az Iparügyi minisztérium előterjesztése alapján. (Örömmel közöljük érdekelt tagtársainkkal, hogy közvetlenül a karácsonyi ünnepek előtt rövid uton hivatalos értesitést kaptunk, hogy a döntés megtörtént, s hogy az kedvező. Igy tehát rövidesen megtörténnek a kiállitási anyag hazahozatalára vonatkozó intézkedések.) A Lakos-alapitvány földbérleti ügyében Csák István gazd. igazgató tett jelentést, amelyet a választmány egyhangulag tudomásul vett. A belépésre jelentkező pártfogó és rendes tagok névsorát, illetőleg a kilépő tagok névsorát olvasta azután fel Szomjas Richárd titkár. A választmány a belépésre jelentkező tagokat egyhangulag felvette. A kilépéseket - a legtöbben sulyos anyagi helyzetükkel indokolják - sajnálattal vette tudomásul a választmány. A napirend kimerülvén az elnök köszönetet mondott a választmányi tagoknak érdeklődésükért, s kellemes karácsonyi ünnepeket és boldog ujesztendőt kivánva az ülést berekesztette.

PEST-BUDAI ÜVEGEK ÉS PORCELLÁNOK

elnevezéssel Budapest Székesfőváros Történeti Muzeuma intim, de magyar iparművészeti szempontból igen értékes kiállitást rendezett december havában a Rózsa Miklós szalonban. A kiállitás látogatóinak a katalógus részletes ismertetést ad Pest-Buda porcellán és üvegiparának hős-

A KORSZERÜ LAKÁSRÓL KAESZ GYULA

az Iparmüvészeti Főiskola belső épitészeti szakosztályának kiváló szakvezető tanára érdekes előadást tartott vetitett képekkel folyó évi december hó 3-án - olvasódélutánunk keretében - az Iparmüvészeti Főiskola vetitőtermében. Előadásában rámutatott arra, hogy a lakásberendezésnek fogalmát eddig széles rétegekben a jólét naivul elképzelt külsőségei befolyásolták. Öntudatlanul is a főuri lakás lebegett mintaképül a berendezkedő tömegek szeme előtt. A nagy tömegek lakáskulturájának fő jellegzetességei még ma is a merev célszerütlen butor, az ál-jólét olcsó utánzata és a silány dekoráció. Egy uj generáció keletkezett uj életviszonyokkal és elvekkel. Ez keresi a számára legjobban megfelelő uj lakásberendezés utját. Azonban a teljesértékü, korszerü lakásberendezés még nem alakult ki egészen. Hiszen a lakásépités is alig haladt előre, amely a korszerübb élet és lakószokások jó keretét megadná. Megszülettek azonban kétségtelenül az uj igények és a jobb lakásformára törekvő közönség egyre több lesz. Az uj lakásszellem már bontakozik. Az uj berendezkedők többnyire fiatalok. Ha ismerik és elismerik a leg-

fontosabb elemi tudnivalókat, lakásuk jó lesz. Mindenekelőtt tudniok kell, hogy a lakás a maguké. Nem más határozza meg, mire van szükségünk, hanem magunk. "Modern stilus" nincsen. Minden divat mulandó. Csak jól, vagy silányan berendezett lakás van. A lakás a pihenés és felüdülést szolgálja. Legyen tehát kényelmes és egészséges. A kitüzött célt csak teljes használati értékü tárgyakkal lehet elérni. Fontos a kvalitás szerepe. Csak mindezek kielégitése után vehető számba a luxusszükséglet. Idetartozik az ugynevezett reprezentáció is. A lakás rendeltetése: az összes emberi igények szolgálata. Legtöbb esetben hiányzik a kellő kulturáltság a lakás helyes izlésbeli irányitásához. A legfontosabb tényezők egyike a helyes arány. A lakást mint egészet kell felfogni. Egységesnek, szervesnek kell lennie. A garnitura rendszerü brendezkedéstől óvakodni kell. A lakásberendezésnek "funkcionálni", a benne lakókkal együtt fejlődni, bővülni, átformálódni kell tudni. Szabad mozgásában ne gátolja semmi az embert otthonában. A lakás legyen levegős, hangsulytalan, diszkrét. A használati butor uj fogalma: a butor nem disztárgy. A butorhoz felhasznált anyagok értékkülönbsége elhanyagolható. Igen fontos a megfelelő lakás kiválasztása. Lakószobák lehetőleg kelet, dél, legfeljebb nyugat, a mellékhelyiségek észak felé nézzenek. Minden felnőttnek legyen külön szobája, gyermekeknek nemek szerint. Ezeken kivül kell egy közös lakóhelyiség, mely étkezőhely is. A kis területü lakás is megoldható ugy, hogy teljes használati értékü legyen. A kislakás is legyen az ember folyton változó igényeire szabva (Wachsende-Wohnung). Két szobás kis lakásnál a következő két megoldás lehetséges: 1.) az egyik szoba lakó-ebédlő, a másik hálóhelyiség; 2.) külön-külön a nőnek és a férfinak jut egy-egy lakószoba. Ágyak helyett pamlagot (heverő, couch, rekamié, Schlafdivan stb.) kell elhelyezni. Mindkét szoba - ha kell - egész napon át lakószoba lehet. A nagyobbik étkezés számára is alkalmassá tehető. Alapjában véve azonban összetettebb lakásoknál is ezek az észszerü elvek érvényesitendők. A korszerü jó lakás számára ki kell nyomoznunk a tényleges szükségleteket. Ezeket össze kell állitani, csoportositani, megszervezni és felosztani elsőrendü szükségletekre és olyanokra, amelyek kielégitése még egy ideig várhat. Természetesen mindent összhangba kell hoznunk a rendelkezésünkre álló anyagiakkal is. Ha ilyen céltudatosan járunk el lakásberendezésünk nehéz és igen összetett feladatának megoldásában, ha nem a konvencionális raktári holmi kényszerüségeit vesszük szentirásnak és nem figyelünk folyton a kinált hamis "szépség" felé, akkor jól és főleg magunkra szabva fogunk berendezkedni.

A kitünően felépitett előadást a hallgatóközönség nagy tetszéssel fogadta.

Orsz. Magy. Iparmüvészeti Tanulat Körjata. 1948. XII. 27

Kiállítási hírek

Építőiparművészeti kiállítás. Az OMIT kiállítási bizotságának új elnöke máris nagy lendületű aktivitást fejt ki. Az I. Magyar Országos Iparművészeti Tárlat után — kívülről nézve — bizonyos elnémulás mutatkozott kiállítási ügyekben. Hiszen egy fél év alatt csupán egy nagyszerű programot hallottunk... s már-már úgy látszott, hogy még az építőiparművészeti kiállítás sem valósulhat meg. *Richter* bizottsági elnök nyári szabadságáról hazatérve, azonnal kezébe vette ezeket az ügyeket is és új alapokon indította el ismét a szervezés munkáját. Ma már nem kétséges, hogy decemberben 28 nagyszerű enteriőr fogja bemutatni a főváros közönségének azt, hogy milyen kiváló nívót reprezentál a magyar építőiparművészet életképes gárdája. De kiváló érdekessége lesz ennek a nagyszerű és jól konstruált lakásművészeti tárlatnak az, hogy bebizonyítja: a művészi, a jó, legtöbbször olcsóbb, mint a selejtes konfekcióbútor. *Kaesz* Gyula építőipari művész-tanár valóban nagyszerű munkát végez, amikor ennek a kiállításnak az összehangolásán fáradozik, mint installátor. *Devecska* Ferenc többedmagával nemcsak mint tervező vesz részt a kollektív munkában, de a kivitelező ipari kérdések szervezésében elsőrendű belső munkása a kiállítás legszűkebb vezérkarának. *Payer* József, az OMIT kiállítási bizottságának előadója éjt-napot egybevetve végzi az adminisztrálás nehéz munkáját. De külön kell megemlékeznünk arról a nagyszerű gondolatról is, amely szerint Richter bizotts. elnök az összes iparművészeti szakágazatokat szervesen bekapcsolja a kiállításba. Minden kiállító a legapróbb részletekig színben és formában megtervezi az enteriőrjét és külön listát vesznek fel az enteriőrökben szükséges egyéb iparművészeti tárgyakról. (Kerámia, függönyszőnyeg, vasmunka, képek, falidíszek, ötvösmunkák, szőttesek stb.) Ezekre egyenként hívják meg a legmegfelelőbb szakművészeket s így eléri Richter szervezése azt, hogy az iparművészet minden ága egészen új produktumokkal immár valóban „alkalmazottan" vonulhat fel.

A VII. Milánói Triennale szervezése mindezekkel egyidőben teljes lendülettel megindult. A Kultuszminiszter Úr közvetlen leiratára a MIOE és az OMIT közös bevándban tették meg szakszerű és hivatalos javaslataikat és a magyar iparművész-társadalomnak ezúttal minden reménye meglehet arra, hogy ez a Triennale olyan lesz, amilyennek ezt a szakkörök hosszú évek óta álmodják. *Iparművészeink mindezekből láthatják, hogy fokozott termelő munkára van szükség.*

Az Országos Protestáns Napok kiállítására valóban előkelő szalont varázsol *Richter* Aladár a ma élő protestáns magyar művészek legkiválóbb alkotásaiból. *Minár* Pál az installáció mestere és első munkatársa Richternek ebben a vállalkozásban. Bebizonyítják, hogy a legegyszerűbb eszközökkel is előkelőséget tud teremteni az építőiparművészeti tudás.

A herendi centenáris kiállítás szervezése teljes erővel folyik. Itt *Erchardt* Ernő a tervező, akit éppen speciális képességei folytán kért fel Richter bizottsági elnök erre a munkára. Erchardt nagyszerű munkája nem mindennapi látványosság lesz.

Zsindelyné Tüdős Klára október 4-án tartotta divatbemutatóját. Az új kiállításbizottsági elnök itt is eredményes munkát végzett, mint ezt lapunk más helyén külön jelentjük.

Egyesületi hírek

A MIOE választmánya *Szent-Kereszthegyi Kratochwil* Károly örökös elnök elnökletével szept. 29-én tartott ülést. Ifj. *Richter* Aladár jelentése folyamán ismertette a társulat és a egyesület további közös munkatervét. Bejelentette, hogy *Zsindely* Ferencné őméltósága folyó hó 4-én ruhabemutatót tartott, melynek tárgya — önellátás a női divatban — gondolatát ölelte fel. A jólsikerült installációt *Erhardt* Ernő tervezte, kinek önzetlen munkásságáért az elnökség köszönetét tolmácsolja. Bejelentette, hogy a protestáns napok rendezőbizottságának felkérése folytán sikerült biztosítani az élő protestáns művészet bemutatását célzó kiállításnak a megrendezését. Bejelentette: a *Trienale* magyar részvétele tárgyában közös előterjesztéssel fordult a kultuszkormányhoz, melynek értelmében a rendezéssel az OMIT és a MIOE bizatik meg. — Ismertette a közelmultban lezajlott plakátpályázatok menetét és eredményeit. Rámutatott az egyesület által megindított bélyegakciók sikerére és várható fejlődésére. *Bejelentette a kamarai tervezet elkészítését.* A tartalmas és eredményes munkáról tanuskodó beszámoló után az elnök ifj. Richter Aladár ügyv. alelnöknek köszönetét fejezte ki, amelyhez a választmány jegyzőkönyvi köszönet formájában csatlakozott. A főtitkári beszámolójában *Erhardt* Ernő ismertette az adminisztráció munkáját, a kamarai tervezet elkészítésének gyors ütemét, kérte annak a feletteshatóságokhoz való sürgős továbbítását. Jelentette, hogy *Kereszies Fischer* Ferencné elfogadta elnökségünknek tb. tagsági meghívását, kérte a választmányt, intézkedjen a beiktatás megtartásáról. Bejelentette, hogy Keresztes Fischer Ferencné mint a Baross Női Tábor elnöknője 1000 P-t utalt át egyesületünknek, a divatpályázat pályadíjai számára. A bejelentést a választmány nagy lelkesedéssel és örömmel vette tudomásul. Ismertette az Iparművészeti Iskola átiratát, mely szerint egyesületünknek a legjobb növendék díjazására alapított érmét a tanári kar *Szakál* Géza növendéknek ítélte oda. A tartalmas beszámolót a választmány egyhangú lelkesedéssel vette tudomásul. — Ifj. *Payer* József gazdasági főnök ismertette a félévi pénztárzárás eredményeit. Jelenti, hogy míg a félévi kiadások az előirányzaton alulmaradtak, addig a félévi bevételek az egész évi előirányzatot meghaladják. Rámutatott a tagdíjfizetések 50%-os emelkedésére. A gazdasági főnök jelentése osztatlan elismerést váltott ki. — *Molnár* Kálmán pénztáros jelentésében ismertette a házipénztár adatait. Bejelentette, hogy a székesfőváros hatósági ellenőrzése megtörtént és az ügykezelést a legnagyobb rendben találta. — *Molnár* László II. titkár ismertette az egyesület levelezését és a felvételüket kérők névsorát. Az egyesületi tagul belépni szándékozók nagy számát a választmány nagy örömmel vette tudomásul. — *Gyurich* István 1939 szeptember 8-án lefolyt számvizsgálásról tett jelentést. Bejelentette, hogy a számvitelt a legnagyobb rendben találta. — A szakosztály beszámolók után *Major* István az ötvös nemesfém-akciók felújí-

Az Iparművész

1939. 7 sz. Arlpm.

a herendi centenárium. — és

tását kérte. *Richter* Aladár ügyvezető alelnök ismertette a vaskovácsosság érdekében folytatott akciók eredményeit. *Latabár* Károly, a népművészeti csoport vezetője, bejelentette a magyar nemzeti művészet kérdéseit tárgyaló előadássorozat megindítását. *Barthus* Irén beszámolt a női divat tervpályázat szervezési munkálatairól. *Devecska* Ferenc részletesen ismertette az építőiparművészeti kiállítás szervezési munkálatait. *Minár* Pál, az ifjúsági csoport vezetője bejelentette, hogy az új tanév kezdetével intenzíven részt kíván venni csoportjával az egyesület életében. Az ülés egyéb kiemelkedő eseményeit hírrovatunkban külön ismertetjük.

A textil-szakosztály tagjaihoz. Lapunk hasábjain szólok textiles kollegáimhoz. Az Egyesületben olyan élénk egyesületi és szakosztályi élet folyik, amely felülmúlja minden várakozásomat — kivéve saját szakosztályomat, melynek tagjai ismeretlen okokból nem látogatják az összehívott szakosztályi és egyéb üléseket; éppen a textil-szakosztály, amely sokféle ágánál fogva igen sokat produkálhatna, ha kellő munkával és összetartással dolgoznánk. Minden ambicióm az, hogy a többi szakhoz hasonlóan, produktiv munkaközösséggé tudjam szervezni szakosztályomhoz tartozó kollégáimat. Együttes megbeszélések és munkatervek alapján kell dolgoznunk és készülnünk azokra a kiállításokra, amelyek a közeljövőben a textil-szakosztály munkáira is számítanak. A kiállítás teljessége és nívója miatt a textiliparművészetet nívósan kell reprezentálnunk. A tavasszal megkezdett divatterv-pályázatunk — amelyről részletesen lapunk más helyén adtunk hírt — újra napirendre került, a tervpályázatot már meghirdettük. A protestáns kiállítás — valamint az 1940-ben tartandó milanói Triennale — és sok más hazai és külföldi kiállítás van készülőben. A Triennale iparművészeti anyaggyüjtésével és rendezésével Egyesületünk van megbízva, ez a tény olyan feladatok elvégzésével jár, amelyhez Egyesületünknek minden tényezőjét sorompóba kell állítani. Kérem tehát kollégáimat, ne hagyjanak terveimmel és munkáimmal egyedül, hanem jöjjenek el szakosztályi ülésekre mindnyájan, ha másért nem, hát a saját jól felfogott érdekükben. A multévi Tárlat eredménye megmutatta, mit tudunk és hogy érdemes komolyan dolgozni. Az európai eredmények ambicionáljanak a külföldi kiállításokra, ezeknek eredményei talán soha nem voltak annyira fontosak, mint ma, amikor a világ szeme rajtunk van. A kulturális sikerért végzett munka ma szent és hazafiúi kötelesség. A munkaév kezdetén üdvözlöm kollégáimat abban a reményben, — hogy elérem azt, amit kérek: komoly, együttes munkát — ennek eredményeképpen a magyar textil-iparművészet további fejlődését, az iparművészek munkájának erkölcsi és anyagi sikerét itthon és a külföldön egyaránt.

Barthus Irén, a textil-szakosztály vezetője.

Hivatalos közlemények

Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat közli: A Magyar Nemzeti Bank hozzájárult ahhoz, hogy tagjaink iparművészeti cikkeket addicionális engedélyeink keretében exportálhassanak. Az engedély keretében alábbi cikkek exportálhatók: a vámtarifa 936. t alá tartozó ezüstáruk féldrágakövekkel, korallokkal, hamiskövekkel, hamisgyöngyökkel és hamiskorallokkal kapcsolatban is; a vámtarifa 961. t. alá tartozó ékszerutánzatok vasból, fémből, üvegből, porcellánból, celluloidból és másutt nem említett anyagokból, valamint elefántcsontból, teknőshéjból, gyöngyházból vagy borostyánkőből; a vámtarifa 962. t. alá tartozó díszműáruk papirosból, papírmachéból, gipszből, terracottából, porcellánból, kőedényből, vagy más ásványi anyagokból, vas- és acélöntvényből, vas- és fémlemezből, fémöntvényből, bőrből, textilanyagból, celluloidból, márványból, galalithból vagy más hasonló műanyagból, fából, csontból, agancsból, üvegből, féldrágakőből, elefántcsontból, borostyánkőből, gyöngyházból teknősbékahéjból, fayenceból; a vámtarifa 963. t. alá tartozó babák (a kész iparművészeti babák kivételével); a vámtarifa 964. t. alá tartozó játékszerek (ideértve a kész iparművészeti babákat); a vámtarifa 969. t alá tartozó eredeti művészi grafikai termékek, korlátolt (legfeljebb 100 azonos és leszámozott (példányszámban A kiszállítás történhetik a 4396/F sz. engedély alapján Angliába és a 4397/F sz. engedély alapján az angol dominiumokba, Hollandiába és gyarmataiba, Svédországba, Norvégiába, Finnországba, Portugáliába, Tuniszba, Marokkóba, Egyiptomba, Palesztinába és a közép- és délamerikai államokba. *Az engedélyeket igénybevehetik a társulat iparművész (kiállító) tagjai. Újonnan belépő tag az engedélyt csak az esetben veheti igénybe, ha készítményeit a társulat birálóbizottsága iparművészeti készítménynek elismeri.* Az engedélyek által biztosított felár a hivatalos árfolyam után számítva 85 4% Minthogy a M. kir. Külkereskedelmi Hivatalt a hivatalos árfolyamon átszámított számlaérték után 4‰ jutalék illeti meg (fizetendő a tanusítvány-kiváltáskor), társulatunkat pedig ugyanezen összeg után 2% (fizetendő a valuta beszolgáltatásakor), ennélfogva az exportőr netto 83% felárat fog élvezni.

AZ IPARMŰVÉSZ

Megjelenik évenként tízszer.

Előfizetési ára 1 évre 8 P, félévre 5 P. Egy szám ára 80 fillér.

A MIOE tagjai tagsági illetményként kapják a lapot.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest IV, Semmelweis-u. 2.

Kiadja: A Magyar Iparművészek Országos Egyesülete.

Szerkesztésért és kiadásért felel: **Csaba Rezső.**

A szerkesztő telefonszáma: 149-862.

Dr. Móricz Miklós könyvnyomdája, Budapest.

CENTENARIUM 1839 1939

HEREND SZÁZÉVES

abból a célból is jó, amikor arról van szó, hogy az év végén, vagy más alkalommal a jó megrendelőknek egy kis figyelmességgel ajánló emlékezetébe hozzuk magunkat. Az egyszer bevezetett megrendelőszámontartás minden irányban csak előnnyel jár és csak arról lehet szó, hogy ezt a bevezetést célszerű módon csináljuk és állandóan kiegészítsük az új adatokkal. Ennek a berendezésnek legjobb módja a kartoték-rendszer, mert igen gyors tájékozódást tesz lehetővé és tetszés szerint kiegészíthető. Az alábbi táblázat jó mintául szolgálhat kartotékkártyához a megrendelő minkáinak számontartása céljából:

SZABÓ ÉS TÁRSA VASKERESKEDŐK, BUDAPEST VII. KER., NYÁR UCCA 1. SZ.

Kelet	Megrendelés	Fizetve	Megújítva	Megjegyzés
1926				
III. 20	3000 számla	IV. 1	IV. 10. 1928	A cég pontosan egyenliti ki számláit és pontos szállítást kíván. Hozzáférhető a célszerű indítványoknak, súlyt helyez kvalitásos munkákra.
VII. 26	1000 szállítólevél	VIII. 15	I. 3. 1928	
VIII. 5	5000 árjegyzék	VIII. 31		
VIII. 10	2500 levélpapír	IX. 1		
VIII. 10	2500 boriték	IX. 1		
XII. 15	1000 újévi lap	XII. 20		
1927				
IV. 4	2000 katalógus	VI. 1	IX. 1. 1928	A munkákat Molnár cégvezető rendeli meg.
VI. 8	500 falragasz	VII. 1		IV. 15. 1928. Plakátjait most offsettel nyomatja.
VIII. 14	5000 levelezőlap	IX. 1		
XII. 18	1000 újévi lap	XII. 22		
1928				
IV. 10	3000 számla	V. 1		Újévkor alátétmappát!
X. 1	1000 szállítólevél	XI. 1		Figyelem! 1929 jan. 1-én a cég 25 éves jubileuma!
XII. 1	1200 újévi lap	XII. 15		

Kaesz Gyula: Plakát

Végh Gusztáv: Plakát

A fentebbi példából látható, hogy minden évben számíthatunk újévi köszöntőlevelek megrendelésére, még pedig egyenlően maradó példányszámban; minden harmadik évben szállítólevélre, katalógusra és számlára. Minthogy ezeket a munkákat mind oly időben rendelték meg, amikor a nyomda rendszerint el van látva munkával, itt-ott már előbb is bekapcsolódhatunk és idején való érdeklődéssel korábbi megrendelést eszközölhetünk ki. A kartoték mutatja továbbá: mikor újították meg egyik-másik megrendelést, megújították-e egyáltalában, miért nem számíthatunk már egyik-másik munkának újra való megrendelésére, hogy a számlákat pontosan egyenlítik ki és általában minden, ami a megrendelő szempontjából számunkra fontos. A kartoték még a megrendelő cégnek nyujtott figyelmességekről is tájékozhat és utal arra is, hogy a cég 25 éves fennállásának jubileuma alkalmával ismét alkalom nyílik, hogy ajánló emlékezetébe hozzuk nyomdánkat. A példából látható az is, hogy az ilyenfajta megrendelő-számontartás tetszés szerint készíthető.

A világ legvastagabb könyvének „Tu-csu-csi-cseng" a címe, nem más, mint egy kínai szótár, 5020 kötettel, amelynek mindegyike 170 oldal. A XVII. század elején nyomtatták Kínában a császár rendeletére.

Fáy Dezső: Szent Imre (Eredeti fametszet)

Rosner Károly: A Szent Imre-év grafikája. Magyar Grafika 1930. 216, 217 l képpel

minden egyes házasuló fiatal párnak lakásberendezési hitelt nyujtanak. Az azóta eltelt három esztendő meggyőzte a gazdasági tényezőket ennek az intézménynek helyes voltáról. Körülbelül hatszázezer háztartás kapta ezt a hitelt és kerekszámban félmilliárd márkára rúg a felhasznált összeg. A gazdasági életbe ilyen módon belevitt összeg busásan meghozta a kamatait. Kimutatható, hogy a mostani esztendő első felében harminc százalékkal volt nagyobb a bútoripar s kereskedelem forgalma, mint három évvel ezelőtt ugyanezen időszakban. Pedig e számvetésben nem szerepel a most nagyobb tömegben készülő új lakások zöme, amelyek az év második felére e százalékszámot fel fogják szöktetni. A háztartási s edényüzletekben ugyancsak negyvenről hatvanra emelkedett ez idő alatt a fogyasztás indexszáma. De a villanyfelszerelési, gyermekkocsigyártó és játéküzletek forgalma is hasonló arányban növekedett. Dr. N. P.

A KISLAKÁSÉPÍTÉS JEGYÉBEN. Az idei őszi lipcsei vásár gondosan előkészített programmal folytatta a tavaszi vásár fontos toborzó tevékenységét a helyes kislakásépítés érdekében. A német gazdasági köröket a kislakásos telepek minél nagyobbarányú továbbfejlesztése foglalkoztatja. Ennek érdekében mutatták be a tavaszi lipcsei vásáron az „eszményi" kislakásnak két példáját, egyiket, mely beépített, másikat, mely szabad területen épül. A mostani őszi vásár a helyesen megválogatott s takarékos építőanyagok seregszemléje volt. A legkülönbözőbb tégla-, kő- és műkőfajtáktól kezdve a különféle fanemekig, az egészségügyi berendezésektől a tűzvédelemig és levegőtisztításig mindenre kiterjedt a rendezők gondja. Nagyon sok kész házat is mutattak be a kiállítás területén.

KANAPÉPÁRNÁK. Honnan ered a szokás, hogy a díványokra s más ülőbútorokra párnákat raknak? Onnan, hogy régente a kemény fapadokon ezek helyettesítették a kárpitozást. A főrangú hölgyek, éppenúgy, mint a szolgáló leányaik, a sokféle kézimunka között az ülőbútorok párnáit is megvarrták, kitömték s kihímezték. A párna azidőben csakugyan párna volt: pihenésre, alvásra szolgált s nem holmi l'art pour l'art dísztárgyként fityegett a bútoron. Külön rendeltetése volt az imazsámoly térdelő-párnájának, a legdíszesebb bútorokra pedig gobelin-párnákat készítettek. Minden párna tehát bizonyos gyakorlati céllal készült s ennek megfelelő módon kellett azt csipkével, hímzéssel díszíteni. Mint minden jó iparművészeti holmin: itt is a cél és az anyag lebegett a technikai kivitelező szemei előtt. Nem úgy az újkori „díszpárna". Ennek rendeltetése nagyon is bizonytalan, hiszen a legtöbb esetben csak a háziasszony ügyességének, vagy az ajándékozók figyelmességének akar élő tanuja lenni. Legtöbbször a kanapépárna felesleges valami s fodros, felfújt, pompázó mivoltában csak arra való, hogy az ülésnél eltávolítsák, az ebédutáni lehevedésnél pedig összegyürjék. Ez persze nem jelenti azt, hogy a díványpárnát okvetlen halálraítéljük. Ma is megvan a helye, de ügyelni kell arra, hogy túlzásoktól mentes, cifraságokat nélkülöző, célszerű s kellemes legyen. A kéziszőttesek, a friss színű gyapjúanyagok, a hímzett, de jó minták után készült

KEGYELEM A MŰKŐSÍREMLÉKEKNEK. Körülbelül másfél évvel ezelőtt a főváros polgármestere rendeletet adott ki, mellyel a műkőből készült sírköveket kitiltotta a fővárosi köztemetőkből. A rendelet szerint a műkőből készült síremlékek sem művészi, sem technikai értékükkel nem méltók arra, hogy a kegyelet és ízlés e területén helyet foglaljanak. Egy újabb rendelkezésben a főváros most módosította ezt az intézkedést. A műkősíremlék mégis csak felállítható, de csak bizonyos feltételekkel. Előírják a vastagságát (legalább 8 cm), megnézik a kivitel jóságát épúgy, mint a sírkövet felállító magánfélnek is az esetleges javításra nézve ötéves jótállást kell vállalnia. De még így sem enged a főváros sem sírboltokon, sem kettős vagy díszsírhelyeken műkövet alkalmazni. Érdekes, hogy a régibb titó rendelet kiadására az indította a fővárost, mert a műkősírköveket a temetőparcellák felszabadulása után, mint teljesen értékteleneket, csak áldozatok árán lehetett a hatóságoknak elfuvaroztatni. Most a műkőiparosok felajánlották, hogy a jövőben a költségeket magukra vállalják s így a műkő mégis kegyelmet kapott.

LAKÁSKIÁLLÍTÁS LONDONBAN. Az angol fővárosban mostanában zárult be egy kiállítás, melynek az volt a célja, hogy bemutassa, milyen rosszak a munkásosztály lakásviszonyai. Elsősorban is az angol közvéleményt igyekeztek felrázni abból a tévhitből, hogy az utolsó évek építőprogrammja már kielégítő eredményekkel jár. Fényképek és táblázatok bizonyították, hogy ez távolról sincs így. Sőt a világháború óta sohasem volt ilyen túlzsúfoltság a szegényebb néposztályok lakásaiban, mint most. Négy év alatt egymillió lakást kellett volna ily célból építeni, de mindössze harminc százaléka készült azok részére, akik a legalsó életstandardhoz tartoznak. Az ezen réteghez tartozó munkások csak heti 10 shilling bért képesek fizetni, tehát a mostanság tervezett mintegy hárommillió lakásból hetvenhárom százalékot kell ilyen alacsony bérrel számí

J'181
'936

MILÁNÓBAN KITÜNTETETT IPARMŰVÉSZEK. Az a nagy erőkifejtés, melyet fejlődő iparművészetünk a külföld elismerése érdekében végez, legszebb gyümölcseit a három évenként rendezett milánói kiállításon szokta aratni. Ezúttal nem kevesebb, mint huszonhat díj jutott a magyar iparművészetnek. Elsősorban a rendezést jutalmazták, mikor a kultuszminisztériumnak ezért a Grand Prix-t adták kitüntetésül. Ugyancsak Grand Prix jutott az Országos Magyar Iparművészeti Iskolának a bemutatott munkákért, továbbá Árkayné Sztehlo Lilinek üvegfestményeiért. Díszoklevelet kaptak építészeti munkákért Árkay Bertalan és Kaesz Gyula, festészetért Aba-Novák Vilmos, textilmunkákért Goldberger F. és fiai cég. Aranyérmet kapott szcenikai munkálatokért az Operaház és Nemzeti Színház, festészetért és grafikáért Molnár C. Pál, szobrászati munkájáért Pátzay Pál, keramiáért Gádor István, Kovács Margit és Márkus Lili, textilmunkákért Szabó Éva, fémmunkákért Gerő és Győry cég. Ezüstéremmel jutalmazták festészetért Medveczky Jenőt, rézkarcokért Szőnyi Istvánt, szőnyegekért Pékáry Istvánt, kosztümökért Graf Máriát, textilmunkákért Barth Ferencet Bronzéremmel jutalmazták kerámiáért Gorka Gézát és Rahmer Máriát, asztalosmunkákért Hauszmann Ferencet ötvösmunkákért Kovács Zoltánt. A zsűri ezúttal elsőízben működött az új Nemzetközi Kiállítási Iroda szabályzata értelmében s magyar részről Gerevich Tibor dr. egyetemi tanár és Mihalik Sándor dr. múzeumi őr végezték a nehéz munkát sok körültekintéssel és az ügy iránti önzetlen lelkesedéssel.

NÉPMŰVÉSZET AZ OLYMPIAI FÁKLYA MENTÉN. Körülbelül ugyanabban az órában, melyben az olympiai láng kigyult a berlini Stadionban, nagyon érdekes kiállítás nyílt meg a lipcsei néprajzi múzeumban. Mindazoknak az országoknak népművészetét és háziiparát mutatták be, melyeken a stafétáknak kezén áthaladt az olympiai fáklya. A kiállítás nagyon ügyesen és ízlésesen volt rendezve. A múzeum előcsarnokából indult ki s ugyanoda tért vissza a kiállítótermek körsétáján a nézőközönség. Ez a csarnok tehát a régi olympiai játékok színhelyének emlékeit állította szembe a mai idők sporthelyével. Az egyes termekben azután sorra felvonultak a görög, a bolgár, a jugoszláv, a magyar, osztrák, csehszlovák és németországi népművészetek alkotásai. A magyar anyagot br. Kruchina Károly min. osztályfőnök kezdeményezésére az Iparművészeti Társulat gyüjtötte össze és abban parasztkerámiánk, hímzéseink, valamint a fafaragások és szűrhímzések legjelesebb példányai szerepeltek. A német lapok nagy elragadtatással írtak a kiállításról s kiváltképen a pásztorművészet remekeit emelték ki, a szaru és fa pompás megmunkálása kapcsán. Az anyag kiváló csoportosításáért a múzeum tudós igazgatóját, Krause Frigyes professzort illeti elismerés. N.

SVÁJC SZÍNEKET KERES. A nemzetközi művészettörténeti kongresszus alkalmából a zürichi iparművészeti múzeum is összefoglaló kiállítást rendezett. Ezen az 1920—1936-ig terjedő időszak építészetét és iparművészetét mutatta be. A beszámolók hangsúlyozzák, hogy a svájci tervezők a rideg puritanizmusból mindenütt a kedélyesebb és színesebb tárgyak felé fordulnak, kedvelik a fantázia játékait s bizonyos mértékben újra a biedermeier derűsebb formái felé hajlanak. Szövetek, kerámia még a bútorművesség termékei is a kézműves-gondolat jegyében fejlődnek s a művészi iparnak ez a fajtája élesen szemben áll a nagyipari készítményekkel. A kiállításnak egyik legerősebb oldala volt a plakátok és üzleti nyomtatványok gazdag gyüjteménye.

ÚJ MÚZEUMOK. A közelmultban két érdekes múzeum nyílt meg a nagyobb európai városokban. Egyik a Kölnben létesített „Rajnavidéki múzeum". Ez a múzeum a rajnai tartományok egész történeti, művelődési s néprajzi anyagát összefoglalja a karolingi időktől kezdve egészen napjainkig. Az anyag elrendezésének módja egészen újszerű : egyes társadalmi osztályok szerint csoportosítja a kultúrköröket. Így van főrangú, egyházi, várostörténeti, népi, gazdasági (munkás-kultúrális) csoportja. Különösen a Rajnavidék szabadságharci mozgalmainak idejét mutatják be gazdag ereklyék, míg az ókori anyagot teljesen mellőzték, mert az bőségesen fellelhető a kölni városi gyüjteményekben. A másik múzeumavatás Baselben történt, ahol az idei őszön tartott művészettörténeti kongresszusokat már a teljesen újjáépített, monumentális múzeumpalotában lehetett megtartani. Bonatz, a stuttgarti pályaudvar híres építője úgy alkotta meg ezt a nagy művét, hogy a múzeális célokat szolgáló palota felső emeletsorában tizenhat szobában helyezhessék el a Hodlertől és Böcklintől napjainkig tartó képzőművészeti anyagot.

BERENDEZÉSI SEGÉLYEK. Három évvel ezelőtt Németországban a vezető gazdasági tényezők elhatározták, hogy a népszaporulat előmozdítására s másrészt a lakásberendező iparok fellendítésére

4/ MAGYAR IPARMUVESZET 1936.
(Milanoban kitüntetett iparművészek)

~~Bánhidi Andor~~ K

~~Csorba Géza~~

~~Ilincz Gyula~~

Kacsz. Gyula

Kiss-Rvóz Ilona

Nolipa István

Szilágyi Jolán

Tevan Margit

Vagó Zsófia

tovább

Szabad Művészet

1950. 159. l

(A Művészeti Dolgozok Szakszeverete)

Tétel szám	Méretek és mennyiség	A munka

A választmány tudomásul veszi a jelentést, hogy a kultuszminisztériumtól az elmult évre 2000 pengő állami támogatást kapott a Társulat és 1600 pengőt a Magyar Iparművészet. A monzai kiállítás alkalmából a vallás- és közoktatásügyi minisztérium Társulatunk tulajdonát képező tárgyak közül 4000 pengő értékben vásárolt. Ebből a vételár felét, 2000 pengőt első részletül kiutalt. Kérvényt adtunk be a vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz, melyben kérjük, hogy a karácsonyi kiállításunkon bemutatott igen szép anyagból vásároljon. Fedezethiány miatt nem tehetett eleget kérésünknek.

A székesfőváros a nyári kiállítás támogatására 1000 pengő segélyt utalt ki. A karácsonyi kiállításon 657 pengő értékben vásárolt tárgyakat.

A választmány a jelentést egyhangúlag tudomásul veszi.

A titkár az elnök felszólítására jelentést tesz a folyó ügyekről: a mult választmányi ülésen bejelentettük, hogy átiratot intéztünk az Orsz. Mezőgazdasági Termény és Termékforgalmi Intézethez, melyben az ő londoni baromfi-kiállításukkal kapcsolatban — ahol iparművészeti anyagot is bemutattak — felhívtuk a figyelmüket arra a miniszertanácsi határozatra, hogy a külföldi kiállítások művészeti anyagát a Képzőművészeti Tanács előtt be kell mutatni. Átiratunkra válaszoltak, hogy többször próbáltak a Tanácesal összeköttetésbe lépni, de nem sikerült.

A Tudományos Társulatok és Intézetek Szövetsége kérte a Társulatot, hogy nevezze meg közgyűlési képviselőit. Az elnökség Szablya F. Ferenc alelnököt és Szokolay Béla titkárt jelentette be.

1930. szeptember 26-án értekezletet tartott a Társulat az Építőiparok gyakorlásáról szóló törvényjavaslat előadói tervezete fölött az iparművészek érdekeinek szempontjából. Az értekezlet a következő határozatot hozta: az Iparművészeti Társulat — minthogy a törvénytervezet az iparművészek munkakörét nem érinti — csak általános érvényű álláspontját jelenti: hogy a szakmabeli képesítéseket és szerzett jogokat kéri a törvénytervezetben megvédeni. Ezt a határozatot a kereskedelemügyi minisztériumnak írásban jelentettük.

Walter Perry világszakcímtár kiadójának megbízottja révén iparművészeink kedvezményes hirdetését közvetítettük új kiadmánya számára és összefoglaló angolnyelvű ismertetést adtunk a magyar iparművészetről és a Társulatról.

A newyorki szövőiskola múzeuma számára összeállítottunk 600 pengős gyüjteményt népi textililákból a külügyminisztérium kívánságára és terhére. A 600 pengő befolyt.

Az elmult évben Társulatunk a következő pályázatokon segített közreműködésével: az Állatkerti plakátpályázat, a Rádióélet plakátpályázata és még három pályázat, melynek előkészítésében résztvettünk, melyek még nem jártak le. Ezek a Libertas plakátpályázata, az Ipartestületek díszoklevélpályázata és a Diplomás Klub jelvénypályázata. E két utóbbi pályázathirdetőt felszólítottuk, hogy díjait emelje fel.

A KADEKA hollandiai export-import vállalat felszólította a Társulatot, hogy létesítsen összeköttetést közte és iparművészeink között. Válaszunkban felszólítottuk, hogy közölje milyen garanciákat ad a kért bizományi árukkal szemben. A hollandi vállalat viszontválaszában jelentette, hogy közbejött akadályok miatt kérését későbbi időpontra halasztja.

Véleményeket, ajánlásokat adtunk Kovács Margit kérvényéhez, Zilzer Hajnalkáéhoz, Barta Ernőéhez, Varga Béláéhoz, Páder Emmáéhoz, majd Bánó Pál restaurátor iparengedély iránti kérésére. Az Elizabetta kerámiai gyár és Dabis babakészítő állami kölcsön iránti kérvényéhez.

A Buehner-féle hagyaték iratait Szalai Emil dr. ügyész úrhoz tettük át, aki válaszában értesítette a Társulatot, hogy a Buehner-féle végrendelet érvénytelen.

Számos esetben szereztünk iparművészeknek munkaalkalmat. Neveket, címeket adtunk érdeklődőknek, kik stílusbútor-tervezőket, egyesbútortervezőket, reklámnyomtatványt-, exlibris-, plakát- stb. rajzolókat, textiltervezőket vagy magániskolákat kerestek.

Kereskedők és iparművészek között létesített a Társulat összeköttetést a főváros területén, vidékre és külföldre.

A szegedi Bethlen Gábor kör Szokolay Bélát február 20-án iparművészeti tárgykörből előadás megtartására kérte fel. Kéri a választmányt, engedje meg, hogy az előadást a Társulat propagandája számára felhasználhassa.

Hozzájárulnak.

Tagdíjakból az idén 10.000 pengő folyt be eddigelé. 40 új tag jelentkezett. A választmány fölveszi a következő új tagokat:

Fáy Dezső festőművész, Kántor Sándor keramikus, Kotsis Rezsőné kézimunkaműhely-tulajd., özv. Szalay Pálné, Horváth Jenő festőművész, Sklensky Ilona polg. isk. tanár, Manger József építész, Baja Sándor iparművész, Szepessy Sándor építész, Petrasovszky Leo honv.-százados, Szemerey Zoltán főisk. hallg., Dénes Miksa igazgató, Kandó Magda iparművész, Wack Gézáné, Kóbor János iparművészeti szaktanár, Bp. Székesfőv. Gyógypedagógiai Foglalkoztató Intézet, Irgalmas Nővérek Cselka Intézete, Salamon Béla gyógyszerész, Mészáros Károly h. államtitkár, Schreiber Szidi iparművész, Hamvas Magda iparművész, dr. Szemmelweisz Ferenené, Borbás Béláné iparművész, Molnár Margit, Staudhammer Károly iparművész, Berényi Bálint fazekasmester, Vladár Sándor iparművész, Kisné Kende Judith keramikus, Vargyas Ilona, Poór Sándor reálgimn. tanár, Jahl Anna, Szabó Olga ötvös, dr. Paál Árpád egyet. tanár, Révész Jenő kereskedő, Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társasága, Havliesek Ferenc okl. mérnök, M. kir. áll. polg. fiú- és leányiskola Soroksár, Preysz Gusztávné, Borbás István szobrász.

A tárgysorozat kimerítése után az elnök felszólítja a választmány tagjait esetleges indítványaik előadására. Miután senki sem jelentkezett, elnök köszöni a választmány tagjainak, hogy szépszámú megjelenésükkel érdeklődésüket tanusították, kéri továbbra is az együttműködést és az ülést bezárja.

IPARMŰVÉSZETI ELŐADÁSOK. Az Orsz. Magy. Iparművészeti Társulat a karácsonyi kiállítással kapcsolatban három előadást rendezett. Az első előadást január 3-án Lyka Károly, az Orsz. Képzőművészeti Főiskola tanára tartotta «Iparművészet és a közönség» címmel. Az európai értelmű magyar iparművészet kezdeteit a millenniumi ünnepségek alkalmából építgették azok a kultúrpolitikusok, akiknek elképzelésében az új Magyarország megszületett. De ez az iparművészet még zűrzavaros és sok tekintetben művészietlen volt. A később feltörő iparművészgenerációk feladata volt az, hogy ebből az improvizált «kárpitos» iparművészetből európai tekintélyű és hírű magyar iparművészetet teremtsenek. Feladatukat nagyszerűen megoldották. A külföldi kiállítások bizonyítják. A siker titka — az előadó úgy látja — a magyar iparművészeknek józan, mértéktartó újító szelleme és találékonysága, mik párosulnak azzal a művészi moralitással, mely tőlük a kielégítő megoldásokon túl mindig a legjobbat követeli.

Igazságtalan az a művész, aki a közönség értetlenségéről panaszkodik. Meg kell gondolni azt, hogy a közönség olyan emberekből áll, akiktől a polgári foglalkozásán túl természettudományi, irodalmi, színpadtechnikai, műtörténeti, politikai és társadalomtudományi, földrajzi, néprajzi s ki tudja milyen más ismereteket és hozzáértést követelnek. Lehetetlen mindennek megfelelnie — ezt a művészeknek be kell látniok, ezzel számolniok is kell. Viszont a közönség megbízhat a magyar iparművészek rátermettségében, ízlésében. Tanuság rá az a gyors fejlődés, mely harmincöt év alatt európai tekintélyű magyar iparművészetet fejlesztett.

A második előadást Gorka Géza keramikus iparművész tartotta a «Modern magyar kerámiáról». Az általános, majd ebben magyar történelmi áttekintés után a modern kerámia új technikai feltételeiről szólt. A gipsz öntőformák elterjedése óta a kerámia esztétikája új értékelést, új szempontot kapott. A szögletes, ovális és kombinált formák, melyeket a régi «korongos» esztétika mint anyagszerűtlenségeket tiltott, a mai technika szerint már kézenfekvőek és lassanként átalakítják a nagyközönség anyagérzeteit. A kerámia elemeiről vetítettképes és tárgyakon bemutatott példákkal illusztrálta népszerű ismertetőjét. A modern magyar kerámia művészegyéniségeit a törekvések szerint csoportosítva mutatta be.

Kaesz Gyula, az iparművészeti iskola kitűnő tanára, tartotta a harmadik előadást jan. 13-án a modern lakberendezés problémáiról. A közel ötven vetített képpel illusztrált előadás a mult századvégi romantikus, múzeumlakások hibáitól indult ki s innen érdekesen, szellemesen és szemléltetően válogatott példákon mutatta be a fejlődés menetét. A klasszikus hagyományok, a szecesszió hibáin és erényein át fokozatos tisztulással jutott el az új lakásművészet odáig, hogy a lakást minden mellékeéltól, minden hibás megszokástól megtisztítsa és az ember lakásává, otthonává tegye. Érdekes példákon mutatta be a lakásberendezés célszerű megoldásait, ahol minden funkció símán, szinte természetesen folyik. A modern egyszerű bútorokról, melyekről minden fölösleges dísz elmarad, azt szokták mondani a stílusbútorok hívei, hogy kiöli az egyéniséget. Úgy tüntetik fel, mintha nem adna módot a művész és a tulajdonos számára, hogy egyéniségét kifejezéshez juttassa. Rámutatott a stílusbútorokon olyan igen nagy szerepet játszó faragott díszítésekre, melyeket (léc, «füllung», párkány, ballusztrád alakjában) készen lehet kapni — s melyek aztán igazán semmiképpen sem egyéniek.

Összefoglalásában előadta, hogy a modern lakás bútorainak alakításánál, tervezésénél nem stíluskeresésről, nem forma vagy díszítés kereséséről van szó, hanem a célszerű, a gyakorlatias szerkezetből önként adódó megoldásokról.

Az előadásokat a közönség igen nagy érdeklődéssel kísérte. A hallgatók száma előadásról-előadásra nőtt. Az utolsó alkalommal színültig megtöltötték a Technológiai Múzeum nagy előadótermét. (*)

•SZAKIRODALOM•

SCHOBER JÓZSEF: Silk and the silk industry. (Selyem és a selyemgyártás.)

Terjedelmére és belső értékeire nézve is tekintélyes könyv. Az egész világ selyemgyártásával, annak legkülönbözőbb ágaival foglalkozik a selyemhernyótenyésztéstől, a fonálkészítésen át, a kelme elkészítéséig és a piacra dobásig. Értékes és szabatos adatokat foglal össze történelmi, technikai, művészi és gazdasági vonatkozásban is. A fonalak és szövetek magyarázó listája mellett kimerítő bibliografiát is ad könyvében a szerző. Szakkifejezések ötnyelvű szótára szintén igen figyelemreméltó értéke a könyvnek.

A selyemnek, selyemkészítésnek igen nagy irodalmában ennek a könyvnek különös értéket éppen az ad, hogy az első olyan mű, mely az anyagot, a selyemtenyésztés és termelés területét minden vonatkozásában összefoglalóan tárgyalja. Nagy haszonnal olvashatják szakemberek, technológusok, vegyészek, gyárosok, kereskedők, művészek és pedagógusok. A mellett a nagyközönség is élvezettel lapozhatja ezt az értékes könyvet. (*)

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT ÉVKÖNYVE a 70. jubiláris év alkalmából gazdag tanulmányi és kép-tartalommal jelent meg. Iróí Lukács György elnök, Hekler Antal, Herczeg Ferenc, Kézdi K. László, Milotay István, Gerő Ödön, Neográdi József, Gerevich Tibor, Pipics Zoltán és Gombos Bertalan. (*)

ARCHIV c. németországi grafikai lap pompás magyar számot jelentetett meg. Ebben ismerteti a magyar reklámgrafika mai értékeit. Pompás reprodukciókban mutatja be a magyar plakátok és más művészi reklámnyomtatványok gazdag sorozatát. A nagysikerű magyar szám szerkesztéséért elismerés illeti Rosner Károlyt, aki nagyon értékes szolgálatokat tesz kultúrpropagandájával. (*)

A szerkesztésért és a kiadásért felelős: Szablya Frischauf Ferenc. 51114. — Athenaeum. Nyomdaigazgató: Wózner I.

Magyar Iparművészet
1931. 40 l.

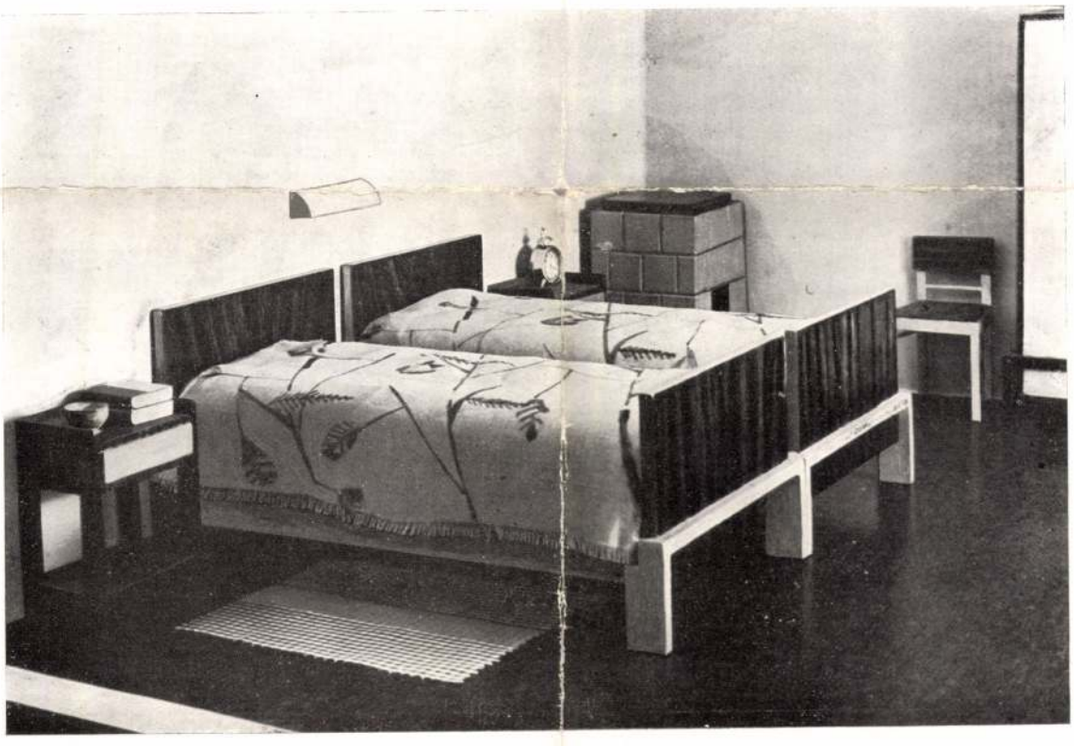

Az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola évvégi munkabemutató kiállításáról. Fent: Plakátok. Készültek Helbing Ferenc tanár, ny. igazgató osztályán. Lent: Hálószoba. Készült Kaesz Gyula tanár osztályán. — Von der Arbeitsschau am Jahresende der Königl. Ung. Landes-Kunstgewerbeschule. Oben: Plakate. Angefertigt in der Abteilung des Prof. Franz Helbing Direktor i. R. Unten: Schlafzimmer. Angefertigt in der Abteilung Prof. Julius Kaesz. — From the year-closing work show of the Royal Hungarian School of Applied Art. Above: Posters. Made in the class of Prof. Francis Helbing, manager i. p. of the School. Below: Bedroom. Made in the class of Prof. Gyula Kaesz.

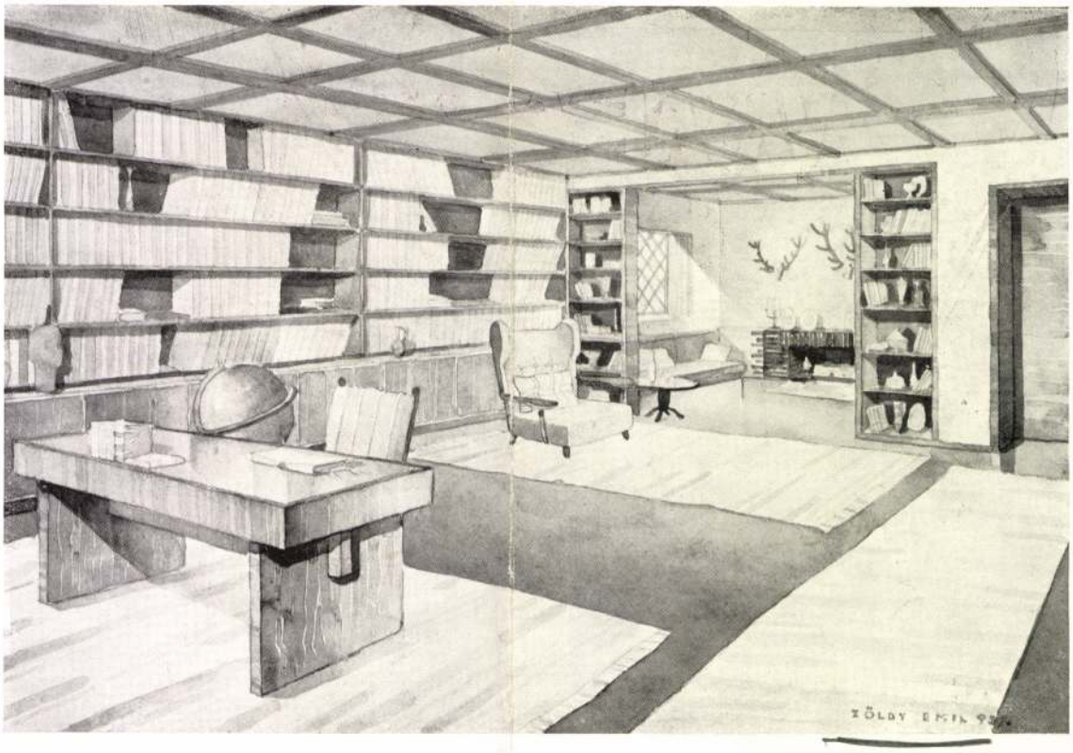

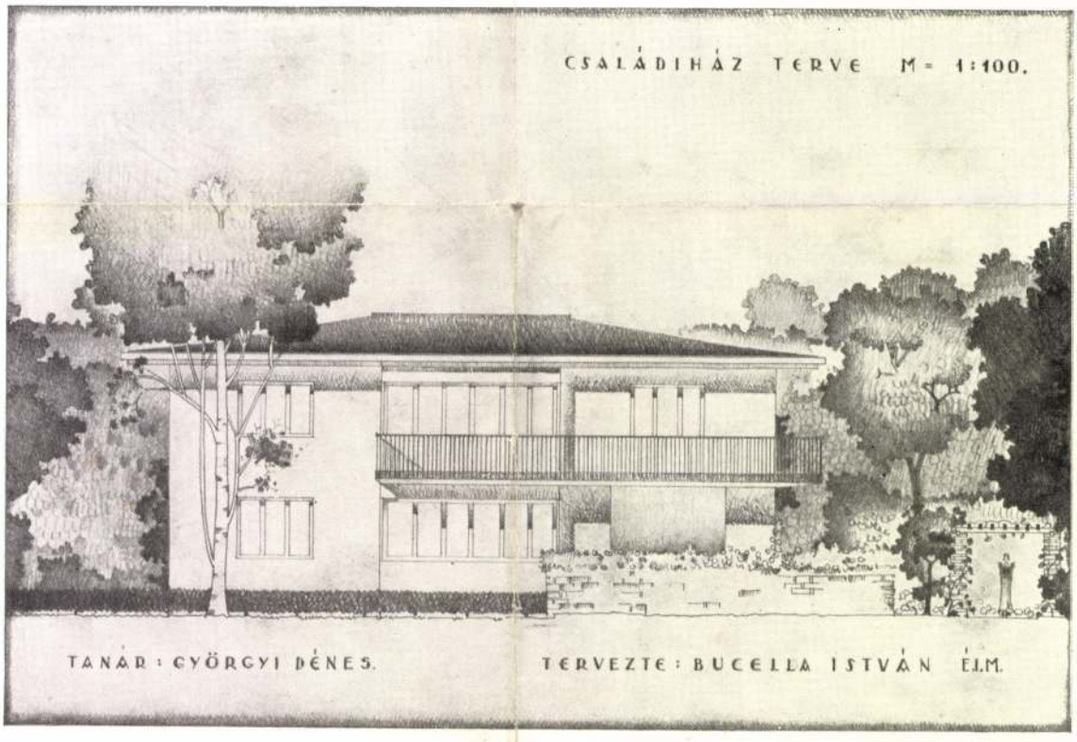

Az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola évvégi munkabemutató kiállításáról. Fent: Könyvtárszoba terve. Készült Szablya-Frischauf Ferenc tanár, igazgató osztályán. Lent: Családi ház terve. Készült Györgyi Dénes tanár osztályán. — Von der Arbeitsschau am Jahresende der Königl. Ung. Landes-Kunstgewerbeschule. Oben: Entwurf einer Bücherei. Angefertigt in der Abteilung des Prof. Franz Szablya-Frischauf, Direktor der Schule. Unten: Entwurf eines Familienhauses. Angefertigt in der Abteilung Prof. Dionys Györgyi. — From the year-closing work show of the Royal Hungarian School of Applied Art. Above: Design of a library. Made in the class of Prof. Francis Szablya-Frischauf, Manager of the School. Below: Design of a Family-house. Made in the class of Prof. Dionys Györgyi.

MAGYAR IPARMUVESZET
1937. 13B. kezek

Kacy Gyula

Nemzeti Takarékpénztár
Interieur

Magyar Építőművészet
1975/

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Magyar Nemzet

Kaesz Gyula belsőépítész

1975 ÁPR 3

1021

NAPLÓ

Április 3

Az Egressy úti 18. számú Faipari Szakmunkásképző Intézet nagytermében szerda délután még javában folyik az avatóünnepség, de a vendégek és a szakmunkástanulók kezében már ott van az a kis füzet, amelyet az iskola növendékei ezentúl minden évben együtt kapnak meg az ellenőrzőkönyvvel: „Intézetünk névadója Kaesz Gyula élete és munkássága." A Munkaügyi Minisztérium engedélyezi, hogy az intézet Szondi György neve helyett Kaesz Gyula nevét vegye fel — idézi a füzet az iskolához írt levelet. Kaesz Gyula munkásságát illusztrálják azok a fotók, rajzok és dokumentumok is, amelyek az iskola ugyancsak most avatott emlékszobájában láthatók. Itt van az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskola egykori növendékének, „Kaesz Gyula belsőépítész úrnak" 1917-ben keltezett iskolai bizonyítványa, amely szerint „tíz féléven keresztül az iskola rendes növendéke volt és ezen idő alatt az előadásokat szorgalmasan látogatta, s választott szakmájában magát buzgón gyakorolta". A dokumentumok, személyi emlékek mellett pedig ott láthatók azok a középületekről, művészházról, és bútorokról készített fotók, amelyek évtizedeken át példaképp állhatnak a tervezők előtt. Itt van az Elnöki Tanács által adományozott érdemérem, a Bútorstílusok című könyv első kiadványa, a Kaesz Gyula által szerkesztett Bútor a lakásban című folyóirat egyik száma. A vendégek között pedig ott ül a művész özvegye, aki a fotók, rajzok, személyi tárgyak nagy részét az intézetnek ajándékozta. S ott ülnek az egykori tanítványok, Fekete György, Mikó Sándor, Hornicsek László belsőépítész, Neményi Pál, az iskola tanára, aki ugyancsak Kaesz Gyula tanítványa volt, s az egykori munkatársak, mint Juhász László építész is, akik személyes emlékeikkel, munkájukkal bizonyítják, hogy tanárként, és művészként egész életében „jelesre" vizsgázott.

♡

„Magyarország ma" címmel fotódokumentum-kiállítás nyílt meg szerdán Moszkvában, a Szovjetunió Központi Forradalmi Múzeumában.

△

A Szépművészeti Múzeum Ifjú Múzeumbarát Klubjának április 3-i előadása a tavaszi szünet miatt elmarad. Az előadás új időpontja április 17.

Könyvkiállítás nyílik meg ma a Majna menti Frankfurtban hazánk felszabadulásának évfordulója alkalmából. A Kultúra külkereskedelmi vállalat közreműködésével megrendezett kiállításon a Magyarországon német nyelven napvilágot látott tudományos, műszaki, művészeti és szépirodalmi könyveket mutatják be. Egyidejűleg a Német Szövetségi Köztársaság több mint harminc városában rendeznek könyvárusítással egybekötött kirakatversenyt német nyelvű könyvkiadásunk termékeiből.

✣

Könyvkiállítás nyílik április 8-án, délután fél 3-kor a MOM művelődési központjában. A kiállítást Czine Mihály irodalomtörténész nyitja meg.

○

Afrikába utazott kedden az egri Hámán Kató Úttörőház Harlekin-bábegyüttese. Két műsort mutatnak be, egyet gyermekek, egyet felnőttek számára. Turnéjuk első állomása Algéria, onnan Tanzániába utaznak.

kolci városi tanács pénzüg
osztályának vezetője kap
meg.

*

A KIOSZ szerdai ünnep
gén dr. *Gervai* Béla elnök
idős fővárosi kisiparosnak a
át az *„Ötvenéves kisip*
munkásságért" járó kitünt
oklevelet és jelvényt. Ugy
ezen az ünnepségen 30 fővárosi kisiparos vette át a fővárosi tanács vb. által a szolgáltatások területén kiemelkedő munkát végzőknek adományozott *„Az ipar kiváló mestere"* kitüntetést. Közülük öten másodízben részesültek ebben az elismerésben.

*

Szerdán országszerte számos ünnepi esemény zajlott le hazánk felszabadulásának 30. évfordulója tiszteletére.

Pesterzsébeten az Emlékezés téri szovjet hősi emlékműnél szerdán koszorúzási ünnepséget rendezett a kerületi párt-

résztvevői az állami és társadalmi szervek képviselőivel együttesen megkoszorúzták a Kerepesi temetőben a hazánk felszabadításáért elesett szovjet hősök emlékművét és lerótták kegyeletüket a magyar munkásmozgalmi panteonnál.

zed tavlatab...
tették, elégítették ki egyre céltudatosabban a hazai kiadású műszaki könyvek azokat a gazdaságpolitikai célkitűzéseket, iparfejlesztési elgondolásokat, amelyeket a gazdasági vezetés a szocializmus felépítésének egyik alapkövetelményeként tűzött elénk. Szemlélteti a kiállítás a Szovjetunió segítségét, amelyet a magyar műszaki könyvkiadásnak nyújtott.

KSH-kiadványok a felszabadulás 30. évfordulója alkalmából

A Központi Statisztikai Hivatal és a Statisztikai Kiadó Vállalat több új kiadványt bocsájtott ki hazánk felszabadulásának 30. évfordulója alkalmából.

A Magyar statisztikai zsebkönyv 1975. részletes tájékoztatást nyújt hazánk helyzetéről, fejlődéséről. A Mai Magyarország című országismertető jubileumi kiadvány elsősorban a népgazdaság fejlődésével foglalkozik, de tág teret szentel a lakosság életkörülményei vizsgálatának, az oktatás-népművelés szervezetének és eredményeinek is. A Magyarország társadalmi gazdasági fejlődésének 30 éve (1945—1975) című album sokoldalúan mutatja be a felszabadulás óta eltelt időszak eredményeit.

Kaesz Gyula, iparművész

Konyhaszekrénnyel ünnepelni

JUBILEUMI IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS A MŰCSARNOKBAN

Valami fontos dolog történt. A beavatatlan nézö talán csak annyit vesz észre, hogy a *Műcsarnokban a termek* — szokatlan módon — gyerekjátékokkal, gyerekszobabútorokkal, konyhai berendezéssel és jó barkácsszerszámokkal teltek be, s hogy a vendégkönyv ennek következtében megtelt kérdésekkel: — már tudniillik arról, mindez mikor és hol lesz kapható.

A beavatatlan nézőnek tetszik mindez. A játékboltok sok-sok sivár, gorombá árucikkét ismerve a puha, vidám textilből készült bábok, cserépbabák és nagyon egyszerű, szenzációs fa játékvonatok között úgy érzi magát, mint Aliz Csodaországban, a még mindig gyatra gyerekbútor-kínálatra, gyerekcipő-minőségre gondolva, lelkesedik a zöldbéléses, sárga színű kiscsizmákért és a nagyon szellemes, tarka mászókákért, asztalkákért. Megguszálja a következő, *A háztartás* című teremben a nemesen elegáns tányérokat és poharakat, kinyitja (ha a teremőr megengedi) a kiállított konyhaszekrényt és csodálkozik a frottírtörülközők szép mintáján, mert ilyen ízlésesen modern frottírtörülközőket a közelben eddig csak Csehszlovákiában látott. Elegáns fürdőszobai tárgyakat pedig legfeljebb importáltban. Most ez is van a *jubileumi iparművészeti kiállításon*, szép formájú, célszerű mosdókagyló, amelyről láthatóan lecsurog végre a szappanhab, van fali porcelán szappantartó, amely az eddig forgalomban lévőkkel ellentétben alulról lyukas, hogy a víz ne álljon a szappan alatt —, s mindez olyan szép a látogató szerint, hogy a kritikus okkal írja ide a tervező nevét: a *Tuza Lászlóét.*

A beavatatlan néző nem tudja, hogy abban a teremben egyesek szerint blaszfémiát lát, hogy a kritikus is istenkáromló volt, amikor mindezt leírta, és a rendező *Gergely István* meg minden segítőtársa istenkáromlást követett el, amikor ezt az izgalmas kiállítást *így* megcsinálta. Mármint a *beavatott* nézők szerint. Pontosabban, a beavatott nézők egy része szerint. Mert azt a beavatatlan nézőnek is éreznie kell, hogy eddig nem ilyenek voltak a magyar iparművészeti kiállítások, hogy eddig a mérhetetlen mennyiségű padlóváza, díszkerámia, tértextil, faliszőnyeg és gyertyatartó volt a főszereplő, s e sok egyedi sztár mellett vagy egy mellékteremben szerénykedett, vagy sehol sem szerénykedett az iparművészek tervezte, de *ipar gyártotta iparművészet.* Most megfordult az arány: egyetlen terembe húzódtak vissza a különben kétségkívül nívós egyedi, reprezentatív kompozíciók, s a többi nyolc termet megtölti az ipar által gyártott, vagy gyártásra kész mindennapi iparművészet; cím szerint és tisztán tagolt sorrendben *A gyermek* és *A háztartás* után *A lakás, Az ipari forma* és *Az öltözködés.*

Ez a megfordított arány pedig nemcsak rendezői ötlet — ettől kapja a kiállítás az igazi jelentőségét. Mert nem lehet egyetlen olyan beavatatlan néző sem a Műcsarnokban, aki tagadná, hogy gyakrabban használja életében a mosdókagylót, mint a padlóvázát, hogy fontosabb annál, hová tegye a díszgyertyáját, az a kérdés, hogy a fali szappantartója célszerű-e. És nincs olyan, iparművészetünk iránt érdeklődő néző és újságolvasó, aki ne olvasta-hallotta volna az utóbbi évtizedben ezeket a pofonegyszerűnek mutatkozó érveket türelmetlen újságíróktól, nyugtalan iparművészektől, sürgető kritikusoktól és néhány messzire látó ipari embertől. A felkészültebb olvasó már a *felelgetősdit* is kívülről ismeri: hiába tervezünk, nem hajlandó gyártani az ipar, mondták az iparművészek, hiába gyártanánk, nem rendeli és nem veszi át a kereskedelem, sóhajtoztak a gyárak, hiába rendelnénk, a tervező és az ipar nem hajlandó figyelembe venni a vásárlók igényeit, sopánkodott a belkereskedelem. A probléma így forgott körbe-körbe éveken át, és a közönség, akinek a nevében nyilatkozott mindenki, a vitát már meglehetősen fásultan nézte.

S talán észre sem vette, hogy ebben a kölcsönös felelősségáthárításban *maga az iparművészet szakma*, vagy annak hangadói sem egyértelműen csak a demokratikus, mindennapi szépség-célszerűség felkent apostolai. A nyilatkozatokból és az ipart-kereskedelmet elmarasztaló cikkekből ugyan olyasféle benyomás alakulhatott ki, hogy valahány textiles, keramikus tervező és fémmel dolgozó iparművész e hazában egyébre sem vágyik, mint modern, ipari tárgykultúrára, de elég volt egyetlen iparművészeti kiállítást végignézni, hogy kiderüljön: az iparművészeknek is csak egy része tekinti hivatásának a szép és jó gyerekcipőt, a sorozatban gyártható egyszerű porcelánedényt, a jó szőnyeg és a kényelmes karosszék tervezését, s ez a rész lehet a kisebb, a kevésbé hangadó rész.

Hogy most másmilyen lett a kiállítás, ez a *szemlélet megfordulását*, alighanem az erőviszonyok szakmán belüli megváltozását jelzi, azt, hogy legalább *a művészek és szervezeteik közös nevezőn megértették, mire van szükség Magyarországon.* Nem mindenki értette meg, hallani máris, hogy nem méltó szereplő a fürdőszobaporcelán az iparművészeti tárlaton, plane a jubileumi tárlaton. Pedig ha végiggondoljuk a dolgokat, nyilvánvaló, hogy ez az egyetlen méltó és politizáló — igen, direkt módon politizáló megoldása egy ilyen kiállításnak. *Célszerű, olcsó és szép tárgyakat, emberi környezetet adunk, vagy akarunk és tudunk adni a ma emberének;* ez a kiállítás és a mai magyar iparművészet mondanivalója; nagyon könnyen belátható, hogy politikai mondanivaló ez, a szocializmus mellett agitáló, meggyőző mondanivaló.

Hogy csak most, 1975-re, a felszabadulás harmadik évtizedére jutottunk el idáig, az igazi, *a tárggyal való politizálásig*, az persze részint nyomot hagyott itt-ott a mostani látnivalón is még, másrészt történelmi okokkal magyarázható, s magyaráztatik is a kiállításon. Hogy az árulkodó jegyekről beszéljünk, a sok vidám és szép gyerekcikk között különösen észrevehető például némely *gyerekruhának*, kisöltönynek, bélelt kabátnak a szokásos „magyaros" bumfordisága, a nagyszerű *gyerekbútor-kínálathoz* képest feltűnő a *felnőttbútorok* jóval szegényesebb kollekciója, és néhány mégiscsak szép székkel egy teremben laposnak és fantáziátlannak bizonyul a *lakástextil-bemutató.* Azért is jól rendezett, őszinte és meggyőző ez a témakörök szerint felsorakozott kiállítás, mert végre egymás mellett mutatja az életben is mindig egymás mellett szolgáló tárgyakat. S így lehetőséget ad az olyan felismerésekhez, miszerint a kitűnő poharakhoz és tányérokhoz kitűnő terítési textilt tud kínálni a mai magyar iparművészet, míg a sikkel tervezett női ruhákhoz, *Az öltözködés* című teremben inkább ötlettelen, vagy nagyon is mesterkélt ékszereket ajánl az ötvösszakma.

Mindezek a gyengeségek, akárcsak az eddig uralkodó szemlélet, történelmi okokkal is magyarázhatók, tekintsünk hát vissza, honnan jutottunk idáig. Annál könnyebben tehetjük ezt, mert visszatekint a kiállítás első terme is, igen szellemesen, igen tömören és igen meggyőzően. Szegénység és kispolgári ízlés: ez volt az örökségünk harminc esztendeje, ezt ábrázolja nagyon gazdaságosan a bejáratnál az egykori prolilakás illúziótlan fekete sparherdje, barkácsolt fűszertartó szekrényéje és pőre faszéke, meg a kispolgári boldogság csúfságosan meggyőző szimbólumai, az „ólomkristály" váza, a festett-aranyozott porceláncsésze és az ízléstelen kőcserép gyümölcsöstál. Milliók éltek a pőre sparherd és az illúziótlan faszék színvonalán, milliók vágya volt egykor elérni az aranyozott porcelán, az eperlábú gyümölcsöstányér kispolgári pompáját, s valóban heroikus, majdnem kilátástalan tett volt a felszabadulás előtt *Kaesz Gyula* mai ülőbútorokat is megszégyenítő fotelje, költőien egyszerű és célszerű asztalsorozata, *Bozzay Dezső* rádióterve, vagy *Kovács Margit, Gádor István* kisipari körülmények közé kényszerített kerámiaművészete. Ezt mondja szó nélkül, tárgyakkal a kiállítás eleje. S aki jól odafigyel a mondanivalójára, annak néhány jelzéssel, a felszabadulás utáni iparművészetünk áttekintésével azt is elmondja, hogy a szocialista társadalomnak sikerült a sparherdszínvonalon élő milliókat felhozni egy magasabb életnívóra. Csakhogy a milliók, miután a sparherdszínvonalról felemelkedtek, sokszor *átvették az „ólomkristály"-színvonal ízlését is a* felszabadulás után. Átvették részben azért, mert dolgozott bennük a történelmi vágyakozás, és azt ki kellett elégíteni, részben pedig azért, mert kezdetben sem iparunk felkészültsége, sem kereskedelmünk bősége nem tudta ellátni őket aranyozott porcelánnál nemesebb tárgyakkal. Az alkotó iparművészet tehát — akárcsak a felszabadulás előtt — továbbra is megrekedt kisipari műhelyeiben, legfeljebb annyi változással, hogy most már millióknak gyártotta milliószám az „egyedi" iparművészeti tárgyat. És a hosszú beidegzettség után igen nehéz volt művésznek, iparnak, kereskedelemnek és közönségnek felfedeznie, hogy *az életszínvonal-emelkedés ízlésszínvonal-emelkedést kell hogy teremtsen* a csészegyártásban, a mosdógyártásban, a gyerekbútorgyártásban is.

Nehéz *volt?* Nehéz még ma is felfedezni ezt az egyszerű igazságot, hiszen a tennivalóknak csak az elején vagyunk. Ezért a sok bejegyzés, amely a vásárlás lehetőségéről faggatja a vendégkönyvet (de tulajdonképpen a kereskedelmet), ezért olvasható sok nagyszerű és sorozatgyártásra termelt darab mellett még mindig csupán a művész neve, s nem *a művészé és a gyártó cégé* együtt, mint *a már gyártott* tárgyakon. A gyárnevek hiánya azt jelzi, hogy sok terméknek még mindig nincs az iparművész-stúdió küszöbén túl gazdája, de maga a kiállítás bizonyos iparművészek közötti együttműködést mutat fel — azt, *ami feltétele lehet majd iparművészet és üzemek, üzemek és kereskedelem, kereskedelem és közönség együttműködésének.*

Bizonyos: a kiállítás nem mindig a *gyárban gyártott* valóságot, *az üzletben kapható* valóságot mutatja, — sokszor csak a lehetőségeket. S az is lehet, hogy ezek a lehetőségek a budapesti *kiállítóteremben* olykor nem nagyobbak még, mint más, szerencsésebb tárgykultúrájú országokban a kínálat *a nagyáruházakban.* De hogy Magyarországon jelenleg elkészíthető és elkészítendő legjobbat mutatja be a kiállítás, ez kétségtelen. S hogy ezzel a bemutatóval nagyon nagy lépést tesz előre a magyar iparművészet, ez sem kétséges.

RÓZSA GYULA

ILLYÉS GYUL

Lehet

A világ, amely világra j

Még a magyarok is azt
tókjuk volt az első, akinek
kus voltában eszébe jutott,
jon a népbe. Hogy faluról
golva épp a legalacsonyat
vészetében kutassa ő, a le
nyű, az értéket. Nincs így.
még 1838-ban írodtak, v
franciául: *„Szándékom vo
vágok Magyarország legp
keinek, gyalogszerrel, úti
tamon"* — írta a Bartóké
legigényesebb magyar zen

A magyar tömegektől t
dett Franz már az akk
uralkodó hangulatot szí
mégpedig oly mélységesen
lából a tomboló ünneplésért, hogy a nemzeti ügy véres leverése után a párizsi előadóteremben is magyar-kardosan ül majd a zongorához, hogy eljátsszsza, tüntetőleg egyenesen a főhóhérnak adresszálva az áldozatok emlékére szerzett gyászindulóját, a *Funérailles*-t.

Ez az áramlat, mely a nemzet és a szabadság ügyét a népre — a népnek esztétikai és etikai ítélőképességére — alapozza, élgárdájába csupa ilyen Liszt Ferenc-rangú művészt von magához Magyarországon. A forradalom Tirteusza, Petőfi, aki mint a csárda és csikósélet költője kap némi világhírt, művelt férfi: franciául, németül levelez, Shakespeare-t fordít: költészete is shakespeare-i mód könnyed és tömör, noha huszonhat évesen már el is esik a forradalom egyik utolsó ütközetében, egy erdélyi csatatéren. A század legnagyobb magyar epikus költője, a szintén parasztszármazék Arany, a teljes Arisztofánésszel ajándékozza meg anyanyelvét, a lelki életnek oly mélységű festője, amelynek titoktaglalásához freudi tekintet kell. Noha fennszóval — az osztrák elnyomatás idején — a hunokról beszél, vállalva és dicsőítve, — már nem is olyan nehezen taglalható rejtelemként — a nemzetnek a mély múltját is, úgy, ahogy az a középkori legendákban és a néphitben él. Attila arcmása ugyanis itt nem a francia képes értelmező szótárban és a panteonban riasztó gorillára emlékeztet, hanem ahogy Raffaello híres festménye és a *Nibelung-ének* őrzi, amelyek a modellhez régiscsak szemközelebbi időben keletkeztek. A nagy király — aki mellesleg ugyancsak jól beszélt latinul, görögül — Aetiusnak nemcsak harctéren volt versenytársa, hanem tanulásban, eszmékben is: a világ egységesítését akarta, már ő is! A magyar eposzban védő szerepre idéztetik meg — a törpe császár, Ferenc József ellen, aki ifjúi hóhérkodása folytatásaként mindvégig úgy nézte a magyarokat, mint majd Hitler, azaz elsöprendő idegennek. Lévén a magyarok Európa egyetlen nemzeteként nem árják, hanem eredetük miatt duplán is tűrhetetlen népség, mert honnan is keveredtek ide, azokra a termékeny és szép vidékekre a maguk finnugor hetykélkedésükkel. És szüntelen sirámaikkal az árvaságuk és balsorsuk miatt. Minden szorongó tudatú, minden államiságától megfosztott nemzet tudatosodva a népben veti meg a lábát, oda húzódik vissza az elpusztíthatóság veszedelmeitől. Főleg ha nincs olyanféle türelemsugalló vigaszuk, mint volt a lengyeleknek, az olaszoknak: az anyák vállalják a történelmi harcot a megmaradásért, a méhükkel. Mégpedig, mint tudnivaló, rendszerint az alsó rétegekben, a népben.

Szerencsés találkozások

Épp a [illegible]
verstani — sajátságaival. És hogy mi következett, mi következhet még e kétféle, de alapjaiban oly meglepően hasonló *ars poetica*-ból.

Leleplező hasonlóság

Van esztétikai tétel (nem enyém), mely az emberiség ízlésváltozásait valamiféle történelmi karikára helyezve látja. Ilyen forgásban válhat a legmaibb épp a legősibbre. A legmodernebb a leghagyományosabbra. Paul Klee rajzlapja az altamirai barlangfalra, Joan Miro színei egy eszkimó ködmön hímzéseire.

Ide vág a valóban meglepő (bár nem mai) fölfedezés, amely a népdal legeredendőbb költői eszközeit a szürrealizmusnak tulajdonított — már legmeggyőzőbben az általa tudatosított — költői stílustörekvéseivel rokonítja. Amely a lelki élet realitásainak hiteles ábrázolásához nemcsak a realista irodalom vívmányait használja, már tudatosan, hanem a tömörítésnek, az áttételnek, a mélytudati szimbolizmusnak olyan formáit is, amelyeket csak az álomfejtés, majd a pszichoanalízis kerülgetett.

Amelyeknek nyomán ma már szinte iskolai példaként válik tudatos szépségelemmé eladdig sok, fölbonthatatlannak tetsző tömörítés. Például a híres francia balladának abban a szakaszában, ahol a kis vargalegény a karjaiba álmodja a palotakisasszonyt, s egyesülésükre olyan eluard-i sorokat mond, hogy nászágyuk legközepe oly mélységes folyam lesz, elégséges a király valamennyi paripájának együttes itatására.

De Eluard-nak már ezzel a kifejezésmóddal is távolibb célja van. Epp *A költészet célja a gyakorlati igazság* című versében írja:

Ha azt mondom, hogy ágyam ágai közt
Fészket rak egy madár, ki sose mond igent,
Elhiszitek s osztjátok vergődésem.

Ha azt mondom, hogy egy nagy folyó kulcsa
A forrás öblén, hogy a zöld völgyet kitárja,
Ezt elhiszitek, sőt meg is értitek.

De mit is kellene még értenünk, hogy kövessük is; hitelt adva a szavának és különös látomásainak?

Mi buzogtatta föl vajon a század elején a művészi figyelem szintjére világszerte a népi kultúráknak mind ezt az anyagát, amelynek eladdig csak a néprajzi múzeumokban s a földrajzi katedrákon volt helye? S amelyekből a nyitányul adott kép még példaszolgáltatásul is vázlatos. Nyilvánvaló, hogy elsősorban már az előző korok demokratikus erői hatásának az a robbanásszerű terjedése, amelyet kezdetben az egzotikus romantika éppúgy támogatott, mint

hetünk.

Amikor hazámban a népdal és a népmese már nyomtatás útján is terjedhetett, különböző indíttatású műszerzők is százszámra gyártottak s árasztottak ilyet a nép közé. Főleg énekszöveget. Rengeteg közülük népszerű is lett. Főleg a kispolgári körökben. Nem csekély zavart okozva a későbbi gyűjtőknek az eredetiség megállapítása dolgában. De hamarosan kialakult az ellenőrző módszer, a csalhatatlan rosta. Maga a nép nyújtotta. Gyártmány, akár jó-, akár rosszhiszemű Ersatz mindaz, amiben nemcsak hazugság, de akár csak fellengősség, érzelgősség, cifrálkodás, tetszelgés fölfedezhető. A nép szépségeszménye még egy-egy versen belül is jól ítélkezik. A mi példánk ez a műdal:

Olvad a hó, tavasz akar lenni,
De szeretnék kék ibolya lenni,
Kivirítnék a rózsám kertjébe,
Hadd tűzne föl hószín kebelére.

A nép megtartotta az első két sort; a második kettőt így „helyesbítette", nem hagyván meg egy igéjét sem:

Se ibolya, se rózsa nem vagyok,
Csak egy szegény szolgalegény vagyok.

Írtak népdalt lángelméjű műköltők is. Népünk még ezek kézírását is átjavította. Át még a mi óriásunkét, Petőfiét is. A népi és klasszikus stíluseszmény egyaránt: tömörség és világosság; magvasság és könnyedség. Ehhez erő kell. „Meg kell ugyancsak erőltetnem magam, hogy műveimen ne lássék meg az erőlködés" — mondta Heine, a népi hatás egyik előfutár-hasznosítója, többoldalúan is.

(Folytatása a jövő vasárnapi Mellékletben.)

LUKÁCS ÁGNES LI

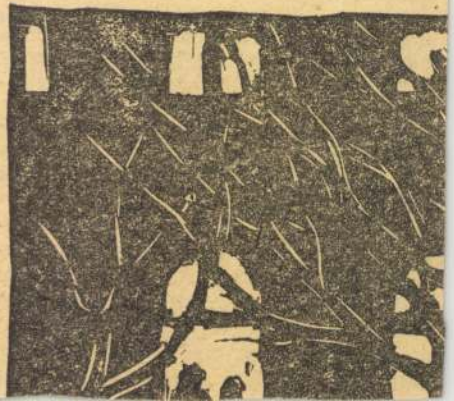

Kaesz Gyula, ötvös- üveg iparművész

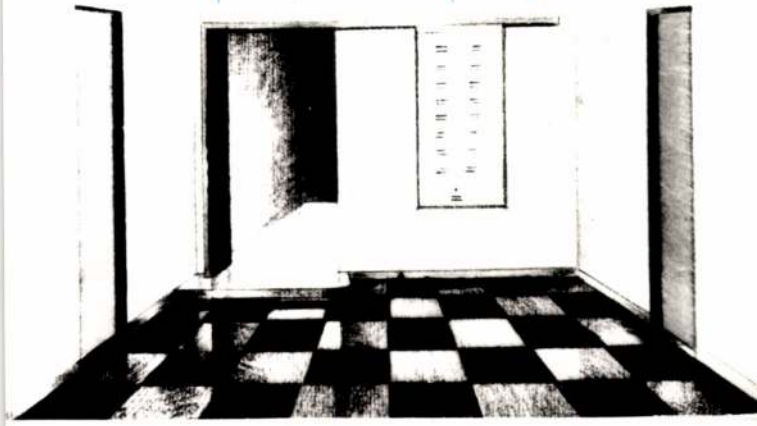

AZ OMF. EPITÉSZETI MÚZEUMA

MEGHIVJA ÖNT

KAESZ GYULA

Kossuth díjas

IPARMÜVESZ KIALLITÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

1974. október 14. hétfö. de. 11. órára

AZ OMF. SZÉKHÁZABAN BP. I. TÁNCSICS M. u. 1

megnyitó beszédet mond :

FEKETE GYÖRGY
belsöépitész

TISZTELETTEL MEGHÍVJUK
A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE
BELSŐÉPÍTÉSZ SZAKOSZTÁLYÁNAK
1972. V. HÓ 12-ÉN,
DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR KEZDŐDŐ
RENDKÍVÜLI
EMLÉKEZŐ SZAKOSZTÁLYÜLÉSÉRE,
MELYET

KAESZ GYULA

KOSSUTH-DÍJAS, ÉRDEMES MŰVÉSZ
HALÁLÁNAK 5 ÉVES ÉVFORDULÓJÁN
A VÖRÖSMARTY TÉRI KULTÚRPALOTA
II. EMELETI ZENEMŰVÉSZEK KLUBJÁBAN
RENDEZÜNK MEG

AZ ÜLÉSEN

MAJOR MÁTÉ

AKADÉMIKUS TART
ÜNNEPI MEGEMLÉKEZÉST

FEKETE GYÖRGY
SZAKOSZTÁLYTITKÁR

Kaesz Gyula

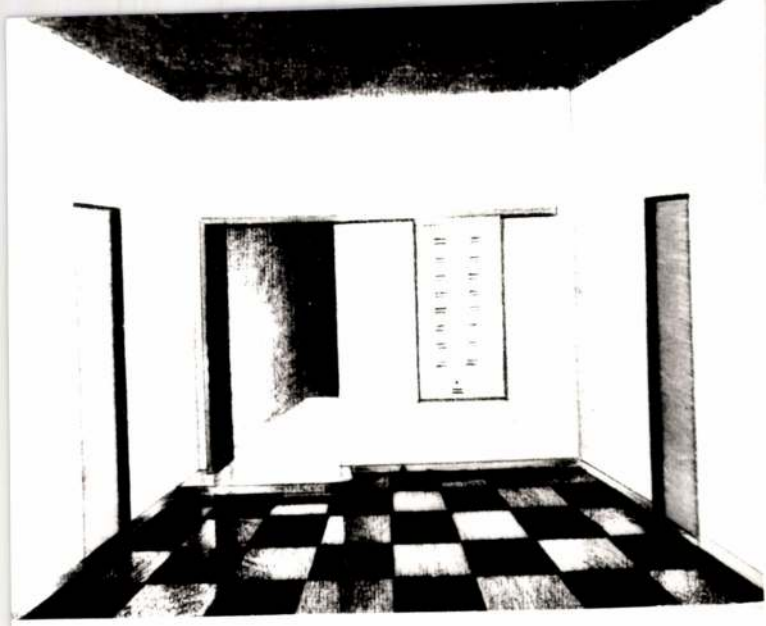

AZ OMF. EPITÉSZETI MÚZEUMA

MEGHIVJA ÖNT

KAESZ GYULA

Kossuth dijas

IPARMÜVÉSZ KIALLITÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

1974. október 14. hétfö. de. 11. órára

AZ OMF. SZÉKHÁZABAN BP. I. TÁNCSICS M. u. 1

megnyito beszedet mond :

FEKETE GYÖRGY
belsöépitész

KORUNK ÉS KORTÁRSAINK

Kaesz Gyula

iparművész

1948—1949 nemcsak a magyar politikai viszonyokban volt a „fordulat éve". Az esztendő, nem függetlenül a társadalmi átalakulástól, *fordulatot hozott a magyar iparművészetben is.* Régi álom vált valóra: sok évtizedes küzdelem után a szakma kivívta egyenrangúságát azzal, hogy az Iparművészeti Iskolából előbb akadémia, majd *Iparművészeti Főiskola* lett. Nagy remények érlelődtek ugyanakkor: elérhető közelségbe került a magyar ipar korszerűsítése; iparművészetre vetítve: *a nagy sorozatban készülő, olcsó és esztétikus tömegtermék* gondolata az illúziók világából a megvalósítás szakaszába jutott. Olyannyira, hogy 1948-ban a legtudatosabb iparművészek — a Gazdasági Főtanács patronálásával — korszakos jelentőségű kiállításukon immár programot hirdettek. *Típusbútor* címmel olyan lakberendezések prototípusait tárták a Budapesti Nemzetközi Vásár közönsége elé, amelyekkel egyszerre szolgáltattak követendő példát mind a vállalatoknak, mind a közönségnek. Egy pillanatra úgy tetszett, mintha csoda történt volna: az a perspektíva, amely a gazdaság feladatait kijelölte, egyúttal a felemelkedésre áhító tömegek elé esztétikus-harmonikus környezetet rajzolt.

A fordulatot nem egyetlen személy érlelte meg. Szerepet játszott benne, hogy csak néhány kulcsfigurát említsünk, az építész *Kozma Lajos*, a főiskola újonnan kinevezett igazgatója; a nagy tehetségű fiatalok köréből a textiltervező *Schubert Ernő* és a belsőépítész *Juhász László*. Az iparművészek mellett esztéták és írók is felsorakoztak az ügy mellett, olyan tekintélyek, mint *Fülep Lajos* vagy *Veres Péter. Mégis volt ennek a szellemi mozgalomnak egy központja. Úgy hívták: Kaesz Gyula.* Az építészeti tanszék vezetőjeként, csaknem három évtizedes szakmai múlttal a háta mögött, ő volt a főiskola spiritus rectora. Egyszersmind a nagyipari iparművészet talán legaktívabb szószólója a sajtóban. Ő kezdeményezte a Típusbútor-kiállítást, amelyen részt vett, és amelyről cikket is írt.

Kaesz Gyulát nem érte készületlenül a felszabadulás. Egy életen át készült a nagy feladatra. A legreményteljenebb helyzetben is volt ereje meg bátorsága. Belsőépítész-diplomával a kezében, gyakorlatilag a Tanácsköztársaság leverésével egy időben kezdi meg munkáját az Iparművészeti Iskolában. Mindjárt — fütyülve a nehéz időkre — *munkás esti tanfolyamot* szervez, ahol bútortervezést tanít asztalosoknak és kárpitosoknak. Még mindig fiatal ember — harmincéves —, amikor *reformot sürget, sőt vezet be az iparművészképzésben.* Mondván: a cél olyan szakemberek nevelése, akik *a társadalom széles rétegei számára készülő termékek nagyipari tervezésével teremtenek körülöttünk emberhez méltó környezetet.* Az akkori intézmény — egészében — érthető módon nem hajlik a progresszió szavára, saját osztályán azonban — a leendő belsőépítészek között — Kaesz érvényt szerez ezeknek a demokratikus elképzeléseknek. S hogy elképzeléseit és eredményeit — magyarán a közösségi iparművészet programját — a nyilvánossággal is megismertesse, *A bútor* címen lapot indít, amelybe több tanulmányt és cikket ír.

1945 után nem kellett mást tennie, mint *a megkezdett munkát folytatnia.* Hogy azonban a kedvező feltételek és a megvalósulás ígérete milyen erőt adtak ennek a tenni vágyásban korábban sem szűkölködő embernek, azt az mutatja: ekkor íródik csaknem minden alapvető tanulmánya. A negyvenes évek második felében — a társadalmi demokratizálódás és a nagyipari fejlődés igézetében — a lelki elhivatottság elvégzendő feladattá válhat. Talán patetikusak a szavak, de az idők ezt indokolják. Kaesz Gyula, mint iparművész, szintén *a társadalmi ígéretek valóra váltásához kívánt hozzájárulni:* „Még a legsivárabb nyomortanyák lakóiban is pislákolnak vágyak, igények, ezeket kell életre keltenünk, helyes útra terelnünk. Miért vannak ezek embertelen életre ítélve?... Segítséget kell adni végre a népnek a felemelkedéshez, a kulturálódáshoz, a nemesebb emberség kifejlesztéséhez, az otthon által."

E kiáltványba illő mondatok után szakmai értekezésként hatnak azok a gondolatok, amelyek a *Típuskeresés — típusbútor* vagy *A típusforma* című cikkét éltetik. Pedig nem műhelyproblémákról van szó. Nem csupán olyan fogalmak — prototípus, széria, norma — bevezetésének szükségességéről, amelyek nélkül elképzelhetetlen a nagyipari tervezés. Kevés csupán annyit jelezni Kaesz Gyula kivételesen fogékony szellemiségéről, hogy nála bukkan fel először korunk iparművészének angol eredetű műszava, az *industrial designer* (1949-ben), illetve ennek magyar megfelelője, az *ipari formatervező* (1952-ben). Látnunk kell azt is, hogy mi vezeti Kaeszt ezekhez a mára már meggyökeresedett fogalmakhoz. *A magyar iparművészet felemelése* oda, ahová legjelentősebb művelői — a többi között az idegenbe vetődött magyar *Moholy-Nagy László* — juttatták a tárgytervezés elméletét és gyakorlatát, s amiről legfeljebb álmodozni lehetett a két háború között idehaza, a feudális maradványokkal küszködő, a modern iparművészet funkcionalista értelmezésében kultúrbolsevizmust látó hivatalos kultúrában.

Nem ok nélkül. Úgy értem: nem minden félelem nélkül tartotta magát távol a klebersbergi meg a hómani Magyarország Moholy-Nagytól éppen úgy, mint műhelyének — a németországi Bauhaus-iskolának — a magyar neveltjeitől, akiknek a kiállítását a rendőrség politikai izgatás miatt betiltotta. Kaesz ugyan nem volt tagja ennek a körnek, amelyet a modern építészeket tömörítő nemzetközi szervezet, a CIAM magyar társaságaként tartunk számon, sőt ekkor — a harmincas években — készült bútoraival, enteriőrjeivel polgári miliőket épít. De ez nem azt jelenti, hogy ne tudta volna: hol az igazság. Világosan elválasztotta egymástól az igényes pénzkereső munkát és a sajátjaként végzett szellemi tevékenységet, amelyet a *Bérlakások a létminimum számára* című írása, benne a társadalom nagyobbik fele számára építendő kislakás határozott követelése fémjelez. Sőt: előnye is van annak, hogy nem lett tagja az általa radikális mozgalomnak nevezett funkcionalista körnek. Ez segíti abban, hogy megőrizze tisztánlátását. Hogy lássa a funkcionalizmusban leselkedő dogmatizmust, a puritán stílusban fenyegető sivárság és monotónia veszélyét.

A felszabadulással felszabaduló Kaesz ezért nem az 1920-as évek radikális modernizmusát támasztja fel, sem 1945-ben, sem 1948-ban. Bár tántoríthatatlan következetességgel hirdeti: „A jó típustárgy az, amely a legtöbb ember szükségletét egyformán és legjobban szolgálja. — Ez a típus emberi szolgálata! — ... A típus a mindenki formamegoldása... a szociális felemelkedés tényezője." Ám nem feledkezik el arról, hogy ezt *a típust alkotó ember képzelete hozza létre:* „nemcsak a szükségletek kutató ismerője, technikus és gyártó, de a művésznek olyan típusa, aki a korszerű, dinamikus formaalakítás szellemében benne él".

Kétfrontos harcba indult tehát Kaesz Gyula, és vele a magyar iparművészet. Mindkét tény fontos. A kétfrontosság is, mert a sematikus funkcionalizmus ellenében cél- és anyagszerűségében is emberséges tárgyakat szorgalmazott. *Puha formákat, eleganciát, kecsességet.* Nem kevésbé fontos hangsúlyoznunk a harc momentumát. Ha visszatekintünk Kaesz Gyula pályájára, és összegezni próbáljuk 1945-től 1967-ben bekövetkezett haláláig megtett útját, kiderül: a tervező szinte teljesen felhagyott az alkotó munkával. *Harcolt — a magyar iparművészetért.*

Nem ő változott meg; a kor követelte meg, sajnos, ezt az átalakulást. A nagy pillanat után szinte azonnal tovatűnik a felcsillanó lehetőség. A Típusbútor-kiállítást 1948 végén, 1949 elején még értő és élénk sajtóvisszhang fogadja, a típusbútor azonban hamarosan lekerül a napirendről. Vele egyúttal a szériatárgy, az ipari esztétika. Az iparművészet — legalábbis az 1950-es évek első felében — *külsődleges esztétizmussal kidekorált olyan „mű"-tárgyakat* produkált, amelyeknek korábban Kaesz már hadat üzent. Sok művészről mondhatjuk, Kaeszről sem feltétlenül elítélően mondanánk tehát: a voluntarista kulturális politika eltérítette eredeti szándékától. De nem, neki — ritka kivételként — nincs szüksége ilyen mentegetődzésre. Változatlanul teszi a magáét.

1952-ben kerül sor a magyar *népi* iparművészet első nagy seregszemlére. Agyondíszített, egyedi, reprezentációs darabjaival ez a kiállítás egyértelműen megkérdőjelezte az 1940-es évek végi *szociális* iparművészet, az ipari formatervezés gondolatát. A tárlatról beszámoló kritikák, ha fenntartásokkal élnek is, nem veszik észre ezt a meghátrálást; azt, hogy *az „új" iparművészet — valamiféle nemzeti ideológia külsődleges jegyeiért — éppen a tömegeket hagyta cserben.* Nem így Kaesz Gyula, aki elvi bírálatot mond, és ami még bátrabb és jelentősebb dolog: az olcsó szériatárgy nevében utasítja el a látottakat. Azt fejtegetvén: a finom kézműipari termékek világából a nagyipari tömeggyártással és az ipari formatervezéssel el kell jutnunk a tömegigények esztétikus kielégítéséhez.

Nemcsak írásban volt ilyen elszánt. 1952-ben ő kapott megbízást a főiskola vezetésére, s nem könnyű korban volt hatvanegy éves koráig, 1958-ig igazgató. Megpróbálkozott a lehetetlennel. Pontosabban: keresztülvitte azt, ami akkor egyedül lehetséges volt. Az oktatást, a tervezést nem tudta a maga elképzeléseihez igazítani; akkor még korai lett volna nagyipari formatervezést és konstruktív tárgyalkotást csinálni — az ipar és a szellemi közeg egyaránt éretlen-készületlen volt rá. Megbukott volna a vállalkozás. De *ipari formatervezés* néven új *szakot kezdeményezett*, legalább *szerszámgépipari tervezőként megindult hazánkban az industrial designerek* képzése. Döntő része volt az *Iparművészeti Tanács* (1954) felállításában is; e tárcaközi szerv, amely a maga nemében az elsők közé tartozott az egész világon, az ipar és a kereskedelem esztétikai felügyeletével szolgálta a tárgykultúrát. Munkájában — a tervek és a termékek zsűrizésében, a kereskedelmi és az ipari vezetők nevelésében — ugyancsak aktívan közreműködött.

1920 és 1945 között Kaesz sok bútort és főként lakást tervezett, nevéhez fűződik több cukrászda és pénzintézet belső kiképzése, dolgozott az ipari vásárokon, mint reklámgrafikus is nevet szerzett magának. Munkássága a felszabadulás után — ehhez képest — minimálisra zsugorodott. Néhány darab a Típusbútor-kiállításon, egy-két üzlet mindössze a produkció. És mégis... Aligha volt jelentősebb alakja a magyar iparművészet utóbbi négy évtizedének.

A Kossuth-díjas (1956) Kaesz központi szerepe mindenekelőtt abban rejlik, hogy javarészben az ő írásaiban fogalmazódtak meg iparművészetünk feladatai. Ő szabta meg mintegy az irányt. Ez az iránykijelölés azonban nem korlátozódott írásokra. Egyszemélyes intézményként működött, és így irányította atyai gondoskodással az egész szakmát. De persze csökkentjük az érdemeit, ha olyan benyomást keltünk, mintha Kaesz hű famulusokat nevelt volna. Ellenkezőleg: olyan világhírességek kerültek ki egykori osztályáról, mint az építész *Alexander Bodon*, a szobrász *Kemény Zoltán*, a fotós *Haár Ferenc;* az ő tanítványa volt továbbá századunk legjelentősebb magyar formatervezője, *Bozzay Dezső*, üvegtervezője, *Mánczos József*, hogy építészetünk és iparművészetünk mai vezető gárdájából ezúttal senkit ne említsünk.

Nemcsak a tanítványait készítette fel önállóságra. Bennünket — embereket — is alkotótársnak tekintett. Nem olyan bútorokat szorgalmazott, amelyekben az emberek az általuk megszabott forgatókönyv szerint élik majd mindennapi életüket. Az volt az álma, hogy az igazi bútortervezés a tulajdonosban is feltámasztja az alkotó fantáziát. Az iparművész munkáját a használó fejezi be. Utolsó nyomtatásban megjelent, végrendeletnek is tekinthető írásából idézek: *„Arra törekszünk, hogy megvalósítsuk a berendezésnek azt a módszerét, hogy az egyszer beszerzett alapberendezés darabjait a család létszámának, anyagi helyzetének és egyéb életkörülményeinek változásai szerint szükségessé váló további azonos jellegű egyes darabokkal kiegészíthessék."*

Ezek a sorok nem sokkal halála után jelentek meg. Azóta több mint másfél évtized telt el. De még mindig időszerű a benne foglalt gondolat. Aktuálisabb, mint volt annak idején. Kaesz Gyula tehát nemcsak nagy munkát végzett, de, mint minden nagy egyéniség, munkát is adott nekünk. Ad változatlanul.

Vadas József

VIDOR MIKLÓS:

A SZÉGYE

PÁSZTOR GÁBOR RAJZA

A fiatal férfi lassan ment lefelé a klinikai bejárat széles lépcsősorán. Kucsmáját még mindig kezében tartotta. A környék kihalt, szabadon járt a szél. A látogatási időnek már rég vége volt. Lépteiben egy megalázott kisfiú tétovasága: hazaküldték az iskolából, mert szülei második fölszólításra sem fizették be a tandíjat.

Miért támad föl benne a húsz évvel ezelőtti délelőtt? Talán a helyszín... a gimnázium is fasor közepén állt, onnan is egyedül támolygott ki. Nem tehet róla, értsék meg a tanárok, az igazgató, ő megmondta otthon. Majd holnap, persze. Holnap már késő lesz. Ma is késő már. Láttam, kérem. Láttam, ahogyan elveszett a test az ágyon, a feje oldalt billent, és már csak az orr meg az áll hegyesedik föl. Idegen arc, sosem vettem észre, hogy ez a lehetőség is benne van. Ő az, tudom, az ágy lábánál ott a tábla, és a táblán a név, apám neve, az én nevem: Dobán Géza.

A sarkon megállt, visszanézett. A klinika hatalmas, modern tömbje kivilágított ablakaival. Köröskörül csönd, sötétség. Nagy, világossárga jelzés minden ablak. A készenlét, a láz ragyogása. Később már csak egyetlenegy saroklámpa ég a kórtermekben. Éjfél és hajnal között történik a legtöbb váltás, és reggelre üres az ágy.

Apa csak egy percre eszmélt föl, ráismert, kínlódva próbált kifejezni valamit; megértette, hogy elküldi. „Menj, ne nézd végig." Sebesen távolodott a helyszíntől, ahol ismét megszégyenült.

Miért ment be az ügyeletesszobába? Mit akart még? Az orvost társaságból ismeri. Pipázott, állát gyúrogatva fújta a vastag füstöt. A válaszai személytelenek maradtak, az esetről, a test mérhető reakcióiról beszélt. Aztán egy ponton, mint aki kimerítette a témát, fölkelt, vermutosüveget, két poharat vett elő a szekrényből. — Citromot kérsz?

Fölnézett a fekete ágak közt a téli égre. A reszkető csillagok másnapra is fagyot jeleztek. Homlokán érezte a hűvösséget. Behunyta szemét. Egyszeri pillanatot él át, pontosan tudta. „Azon az estén, mikor megtudtam, hogy apám menthetetlen, kimentem a klinikán túli fasorba..." — mondta el magának, ahogyan majd tíz-húsz év múlva. Milyen hirtelen őszült meg apa ez alatt a fél esztendő alatt. Biztosan össze is ment, de azt már soha nem látja, mert nem egyenesedik föl többé. A ruháját sem veheti magára. Egyetlenegyszer öltöztetik még föl. Végigpróbálta a mondatokat, érez-e valamit. Ahogyan délelőtt az orvosok az enyhe ütéseket, szúrásokat a beteg térdén, combján. Semmi jelzés.

Kifelé haladt a városból a hegyek felé. Apa nem szeretett kirándulni. Dobán Gézának az az érzése támadt, hogy helyette indul neki az estének, ép, mozgó lábán magával viszi, hogy megmutassa a téli tájat, mielőtt még érvényét veszti a látvány a haldokló előtt. Jó félóra telhetett el, mire visszatért az időbe. A végállomásnál fölszállt a beálló kocsiba.

Mire a hídfőhöz ért, elhatározta, hogy anyjának csak másnap szól. Meglepő vágy fogta el Ila után, nyers, dühös kívánkozás.

Kilenc múlt, mire hazaért. Az előszobában a két arc riadtan, vádlón nézett rá.

— Éldumáltuk az időt az orvossal — mondta hanyagul, míg kabátját a fogasra akasztotta. Hallotta háta mögül anyját:

— Tudod, milyen nyugtalan vagyok, ha egy nap nem megyek ki. Mit mond az orvos?

Még mosolyognia is sikerült enyhe megrovással: — Türelem.

— Abba pusztulunk bele... — Az anya arcán az örökké megcsalt várakozás. Csak a biztos rosszat fogadta fönntartás nélkül.

Géza Ilára pillantott. Szerette volna magához szorítani, hogy érezze erős mellét, de hármasban csak egy könyökszorítással üzenhetett. Magán érezte anyja tekintetét. Két szenvedély között egykedvűnek kell maradnia. Ült a vacsorázóasztalnál, folyékony hazugságra még nem mert vállalkozni. Anya így is tudja, miről van szó, csak tudását elfödi a nem tudni akarás. Holnap neki kell szétroppantania.

— Mit vigyek be neki?

— Kompótot talán.

— Persze nem eszik. A múltkor is ott volt az ebédje jéghidegen. — Sóhajtott. — Nincs nektek erőtök elviselni a betegséget.

Ila meghúzódva hallgatott köztük. Tudta, hogy Géza anyja már jó párszor volt kés alatt. Őt még sosem hagyta cserben a teste. Büszke volt hibátlan szövetű, kemény húsára, bízott benne, hogy a születés rejtelmes kohójából végérvényes anyag kerül ki.

Hamar túlestek a vacsorán. Egyikük sem erőltette a beszélgetést. Az anya ismét kirekesztve érezte magát, napról napra meg kell szoknia az egyedüllétet. Mindjárt némán megcsókolják mindketten, a fia kicsit magához szorítja, a menye szórakozottan a levegőbe cuppant a füle mellett. A kályhának fordította a kiült karosszéket, s járni kezdtek ujjai közt a kötőtűk. Már csak a kislámpa égett.

Ila föllélegzett, mikor betette maguk mögött szobájuk ajtaját. Papucsban, pongyolában volt. Géza húzózáras irattáskáját ürítette ki íróasztalán. Utolsónak került elő a puha kötésű angol novelláskötet, melyet legutóbb együtt láttak az antikvárium kirakatában. Egyszerre fejébe szaladt az ingerültség:

— Megvetted?

— Még délelőtt, üzletnyitáskor. — Végigpörgette, könnyű kis porfelhő szállt föl a könyvből. Az asszonyt nézte, amint lehemperedik, plédet borít magára. Sértettség volt benne, amint beburkolózott.

Géza bizonytalanul levette vastag keretű olvasószemüvegét. Kettesben sűrűbbé és bonyolultabbá válik minden. Gyors pillantás a hanyatt dőlő alakra. Odaülni hozzá, és szó nélkül kioldani a melltartója kapcsát. Egyáltalán minek hord Ila melltartót?

— Egész nap nem látsz, jó, hogy estére ilyen beszédes vagy — szólalt meg Ila. Pattogtatta a körmét.

— Hagyd abba. Mi bajod?

— Nekem? Vibrálni kezdenek a falak, ha belépsz valahová! — fölült, térdére fonta kezét.

— Jókor figyelmeztettelek, hogy nehéz eset vagyok — elmosolyodott, fölidéződött benne az a tavaszi délelőtt az esztergomi hajón. — De te azt hitted, dicsekszem. Én igazán nem akartalak elvenni, Ila, se téged, se mást. De ha már ránk szakadt ez a szerencsétlenség, el kell viselnünk.

— Azért ahhoz képest, hogy szerencsétlenség...

— Persze, hasonlítsd csak össze másokéval. Lefelé a perspektíva végtelen.

— Szeretnél megfőzni, szörnyeteg, azért vagy csupa jámbor beismerés, mi?

— Dehogy akarlak megfőzni. A szörnyetegek nyers hússal élnek, nem tudod? — Ott állt fölötte, Ila száját fixírozta.

Farkasszemet néztek. Jó sokáig bírták, aztán egyszerre nevették el magukat. Géza föllendült a heverőre, beljebb gurította Ilát. Szerette játékaikat, tréfa és harag határán. Számára ez volt az újdonság az asszonyban, s nem hitte, hogy Ila bárkivel átélt volna hasonlót. Türelmetlenül bújt ki ingéből. Mielőtt hozzáérhetett volna, Ila ijedten hátrahúzódott:

— Rémes ilyenkor a szemed. Sárga, mint egy vadállaté.

— Borostyánszínű. Ilyen.

— Csak becézd. Aztán belém harapsz. — Már játszott. — És ha épp most kapna rajta?

— Kicsoda?

— A férjem.

— Nagyon rossz éjszakája lenne.

— Nem vele törődöm, hanem, hogy te mit csinálnál.

— Hát te?

Lassan magához húzta Géza fejét.

— Különben milyen a férjed? Még sosem meséltél róla.

De Ila nem felelt. Szorítása erősödött, szinte béklyóba fogta a férfit. Hirtelen megkérdezte:

— Mondd, nem unod még, hogy nincs benne semmi kockázat?

— Nem tudom. Vagy akarod? Akkor férjhez adunk valakihez!

— Undok is vagy?

— Ha kell.

Két kígyó egymásba csavarodva, jutott Géza eszébe. A testi jelenlét végső, tiszta formája egy ölelkező pár. Nincs mód rá különben, hogy a másik életét valóságosan kezünkben tartsuk s áthassuk egyszerre. Mégis, hány nővel végigpróbálta, s nem szólalt meg a testük. Eleresztették egymást megfejtetlenül, aztán zavartan kerülték a másik tekintetét, s futottak szét, ki-ki vissza a maga zárt sorsába. Mi ez az összhang Ila személyisége és idomai között? Miért kötötte magához? Vagy egyszerűen csapdába esett, rákapott a bőre simaságára, síkos, hajlékony és mégsem szikár tagjaira, zárt hindu arcára, arra az alig kifejezhető, egyszeri jelenségre, amely együttesen több is, kevesebb is a nőnél, akit most hatalmában tant.

Ila ellazultan engedte át értelmét a félöntudatlanságnak. Bosszúálló, föllázadt erők szaggatják a birtokbavétel kegyetlenségével. Nem érte, ellene küzdenek. És ő nem védekezik. Maga is részt vesz a viaskodásban, mintha attól teljesednék ki, ha végigharcolja önnön legyőzetését. Vállán Géza átnyirkosodó hónalja, a verítékcsöppek megborzongatják. Riadtan fedezi föl a jól ismert moz-

Szokolay Zoltán:

Nagyon hideg van hajnalonta,
egyikőnk arcát sem találom a tül
csak az áttetsző üres tömböket.

Kinek a karjai közt melegszel,
akit igazán sohasem öleltelek,
s akit mégis, mint Istent, annyisz

Fehér csempéken végigcsorgó
gazdátlan vér a bűnbocsánat,
nincsenek bűnök, az is lehetséges

Félek a szívinfarktustól,
félek, nem lesz időm elmondani,
kié voltál hajdan néhány hétig.

Dobd el ezt a telefirkált füzetet,
ne mondj semmit, ha fölhívlak t
hallgasd meg a rádióban az idő

VADAS JÓZSEF:

KAESZ GYULA

A tipikustól a típusig

Akár egy modern filmben, ágyjelenettel kezdődik és ágyjelenettel végződik az *Így élnek a budapestiek* című kiállítássorozat második része, az *Otthon*. A nyitó kép egy tizennyolcadik századi főnemes hálószobáját villantja fel: falicsillárokat és tükör előtt főúri nyughelyet látunk, amely fölött baldachin jelzi — jelezte — tulajdonosának tekintélyét. A záró kép egy két világháború közötti magyar munkás hálószobáját tárja elénk: az egymás mellé állított fekhelyekkel, amelyeket elhasználódott terítő takar. Az idő pusztításának ellenálló pompa után ez a szegénység világa.

★

A két ágy között: a magyar történelem.

A Budapesti Történelmi Múzeum tárlatán ágyakat, asztalokat, edényeket látunk ugyan; fényképek és dokumentumok elevenítik fel az egykori berendezéseket, időrendben, a társadalom különféle osztályai szerint csoportosítva a tárgyakat. De a stílusfejlődés mögött a társadalmi mozgásokat is figyelemmel kísérhetjük.

Maradjunk egyelőre az arisztokráciánál. Annak is annál a szűk körénél, amely — a török kiűzése után — Budán épített magának barokk palotát. A feudalizmus fokozatos restaurációjával szép lassan kicseréli bútorait. Így a józanságot a tizenkilencedik század elején — nevével a császárságra utaló, a császári reprezentációt majmoló — empire stílus váltja fel, amelyet akár stílusparódiának is mondhatnánk. Hiszen — mai szemmel — csupa groteszket látunk: a gyertyatartót néger rabszolga alakítja; a szék- és asztallábakat oroszlánmancsok helyettesítik; a széktámla merevítőlécei aranyozott nyilak, és sorolhatnám a modorosság egyéb megnyilvánulásait. E manír mögött persze, nemcsak szellemi tehetetlenség húzódik meg, de az impotencia és az alkalmatlanság hátterében az is: a főnemesség felett mint osztály felett eljárt az idő.

Helyét, legalábbis a művészet mecénaturájában, a polgárság foglalja el a tizenkilencedik században. Míg az arisztokrácia egyre külsődlegesebb pompával próbálja feledtetni kivételes helyzetét, amelyet megőrzött lényegében a felszabadulásig; a biedermeier stílussal szövetkező polgárság újra a takarékos anyagfelhasználást, a tartós megmunkálást, az ésszerű megoldásokat és az egyszerűbb formákat részesíti előnyben. Olyannyira, hogy a modern iparművészet számos jelentős alakja — az osztrák Adolf Loostól a magyar Kaesz Gyuláig — ezt a múlt század derekán kibontakozó irányzatot tekintette útmutató példaképének. Mint a kiállítás meggyőzően szemlélteti, ez a dogmáktól mentes és mégis elegáns funkcionalizmus nemcsak az úgynevezett tisztaszoba puritán vonalvezetésű bútoraiban öltött alakot, de jelen van a konyhában is, ahol egyszerű kialakítású réz- és ónedények dokumentálják a mai formatervezés tegnapi formáját.

Történelmünk a bűnös abban, hogy ez az előzmény folytatás nélkül maradt. A vezető nagypolgárság szűk rétege ugyanis hatalma és vagyona növekedésével egyre jobban megközelítette az arisztokráciát. Előbb csak társadalmi rangjában, aztán életvitelében, végül — ami bennünket érdekel — művészetében is alkalmazkodott hozzá. Fényképek és kiállított tárgyak bizonyítják, hogy az Andrássy úton a neoreneszánsz palotákban berendezkedő felső tízezer a múlt gazdagságának és stíluselemeinek felidézésével vélte konzerválni rangját. A felidézésből stílustalanság következett. Következhetett, mert addigra már felbomlottak azok a régi keretek, amelyek között élve a művész művészete mindig művészet volt (legfeljebb jobb vagy kevésbé jobb), és mert ez az egységes arisztokráciává olvadt úri Magyarország meg akarta állítani az időt.

Nem sikerült.

★

Még az iparművészetben sem.

A főváros körüli falvakban — Rákoskeresztúron, Cinkotán, Békásmegyeren — a házak külseje még semmit sem árult el a mélyben zajló nagy változásról. A belső kép azonban már egyértelműen jelzi, hogy készülődik az új Magyarország. Mert mit látunk? Csupa régi kelléket: bölcsőt, párnákkal megrakott ágyat, széket. De már csupa új formát. Az egyfából faragott bútorplasztikák és a telepingált bútorcsodák után (hogy a paraszti kultúra két végletét említsem) a tizenkilencedik század elején szimpla tárgyak sorakoznak előttünk. Hogy megint két szélsőséget említsek: a gyáripar kommersz termékei, amelyek hivalkodni próbálnak közönségességükkel és a tulajdonos barkács, szinte dilettáns munkái, amelyekből már hiányzik az egykori éltető közösség esztétikai kontrollja. Még árulkodóbb a tudathasadásos konyha, ahol — a gazdagon faragott pad helyén — áttört támlájú és nehézkes formájú ülőalkalmatosságot találunk: a régi cserépedények és gyékénykosarak között felbukkan a sárgaréz daráló és a giccses fali dísztányér. A polgári otthonokból ismerős tárgyak szegényes leszármazottjaként jelenik meg a festett konyhaszekrény. Miközben tehát az asszonyok még fából faragott teknőben mosnak az udvaron, a lakást a nyerészkedő kereskedő bazári cikkei töltik meg.

Mint a kiállítás tanúsítja, a munkásság sem volt szerencsésebb helyzetben. Első generációja, amely még elsősorban szakmát tudó mesteremberekből állt, készen vásárolta berendezési tárgyait. Mindenből a legolcsóbbat, tehát egyszersmind a legsilányabbat. Már nem volt paraszt, de még nem volt proletár — legalábbis a tudatában. Nosztalgia élt benne a múlt iránt és ugyanakkor sóvárogva tekintett a fényes palotákra — akkor is, amikor bútort rendelt vagy vásárolt magának. Körülményeit azonban nem tudta megváltoztatni. Ezért a faragásokat esztergályozott tojásdíszek pótolták — a tükörkereten éppúgy, mint a karnison; a biedermeier garnitúrát pedig ormótlan szekrények és szegényes megjelenésű hajlított faszékek helyettesítették.

Úgy is mondhatnám: tökéletes volt a krach. Az egykor virágzó díszítőkultúra — a polgárság kezén — lezüllőben; a paraszti berendezés pusztulóban; a munkásság pedig olyan helyzetben, amelyben nem lehetett — nem is sikerült — új iparművészetet csinálni.

★

A legjobbkor jött tehát a szecesszió.

Igaz, külső beavatkozás volt. Idehaza és külföldön egyaránt, az otromba gyári tucatterméket bírálta lebilincselően festői stílusával. A polgárság alacsonyabb rangú és művelt rétege ugyanis felismerte, hogy a történelmi múlt ismételgetése tragikomikus nosztalgia, valamennyi tárgyra rá kell tennük a mi korunk művészetét. A nemes programból azonban ellentmondásos gyakorlat született. Miközben a századforduló folyóiratai a köz szolgálatának nevében a környezet teljes értékű esztétikai átformálásának szükségességét hirdették, a művészi alakítás jelszavával olyan előkelően nemes — drága és díszes — bútorok jöttek létre, amelyek a társadalom döntő többségének továbbra is elérhetetlenek maradtak.

A folytatás azonban szerencsésebben alakult. Mert ha a szecesszió nem jutott is túl a szándék programszerű kinyilatkoztatásán, a haladásnak elkötelezett értelmiség — a két világháború között — sok mindent tett az iparművészet előbbre lendítéséért. Legalábbis megtette azt, amit meg lehetett tenni: kidolgozta a legfontosabb alapelveket (kapcsolat az iparral, szükségletek felmérése, típusalkotás) és új formavilágot alkotott a modern képzőművészet szellemében, a modern anyagok és technológiák ismeretében. Így jött létre az a fajta lakberendezés, amely az emberi életforma tervezését tartja feladatának a kényelmes, olcsó és praktikus tárgyakkal, és amelyeket a kiállításon Bierbauer Virgil és Breuer Marcel munkái képviselnek. Az új technika nemcsak új formákat adott a művészek kezébe. Új célt is tudatosított: a jövő tervezőjének — a nagyipari sorozatgyártásra építve — a tömegeknek kell dolgoznia.

★

A szükségszerűségből csak a szocialista Magyarországon lett lehetőség.

Proletár irodalom és festészet, mint hosszas viták után az élet bebizonyította, kapitalista viszonyok között is születhet. Az iparművészet azonban elválaszthatatlan a termeléstől, szocialista iparművészetről tehát csak az elmúlt időszakban beszélhetünk. Ez a merőben új társadalmi viszonyokat feltételező tevékenység sem szakítható el azonban a múlttól. És nemcsak azért, mert a népi kerámia tapasztalatai tovább élnek a design porcelántervezésben, mert a tizenkilencedik századi kézműipar formavilága már a huszadik század második felét idézi, mert Breuer Marcel csőbútoraitól még ma is lehet tanulni.

E formai előzmények szemléleti folytonosságot jeleznek. A klasszicista paloták — külsejükben és belsejükben egyaránt — úgy hasonlítanak egymásra, mint két tojás. Más a méret, más a huzat, más a fa, de az összkép szinte tökéletesen egyforma; a használat szempontjai és a változó igények (ezek revelálhatnák a különbségeket) szóba sem jönnek. E tipikusság, amely mögött társadalmi koordináció rejlik, az előzménye a típustárgyakat termelő mai iparművészetnek. Röviden és más nézőpontból: annak a típuslakásnak, amelyben jobbára a falansztert látjuk közeledni. Pedig csak az a felismerés ölt benne formát, hogy a mi társadalmunk fejlett ipart teremt, hogy iparunk és társadalmunk egyaránt nagy sorozatban gyártható típustárgyakat igényel.

Ebben az értelemben a házgyári lakás logikus folytatása a technikai feltételek, a társadalmi viszonyok, a stílus-dogmák, a reprezentációs igények által uniformizált régi berendezéseknek: a nemesi lakosztályoknak, a polgári szalonnak és a parasztkonyhának. Egyszersmind azonban szakítás is. Pontosabban: lehetőség a szakításra. A típust sokszorosító mai gazdaság ugyanis olyan termelékeny, hogy hovatovább az egyéni igényekkel — a változtathatóság követelményeivel — is számolhat. Számoljunk, számoljanak hát velük a tervezők.

Mert a társadalom hálás megrendelő.

Élet és Irodalom, Bp.
1976. ÁPRILIS 10.
XX. évf. 15. sz. 4. lap.

E. FEHÉR PÁL:

TÖRTÉNELMI DIVATOK

1.

Nemrégiben egy könyvecske került a kezembe, mely a szerző kiadásában jelent meg, Budapesten. Az áldozatkész amatőr — ha pontosan értettem szándékait, amelyeket, bizony, nehéz kihámozni indulatainak sűrű hálójából — átkokkal illette mindazokat, akik akár a sumérokkal, akár pedig a finn-ugor népekkel rokonítanak bennünket. A török rokonság elismerése adhatja vissza nemzeti öntudatunk egészséges szellemiségét, s kizárólag erre alapozva képzelhető el a szocialista jövő építése — így a szerző, aki szerint *Szűcs Jenőnek* Kézai Simon krónikáját elemző forráskritikai munkálatai alaposan elmarasztalhatók éppen ezek miatt az okok miatt.

Eszem ágában sincsen a szerző kigúnyolása, s természetesen komolyan sem vehetem. Hiszen olyasvalakin élcelődni, aki halálosan eltökélve hisz önnön téveszméiben, s ezeknek a köz elé juttatásáért súlyos ezreket áldoz — nem illő dolog. S ugyan miért lenne szükséges a vita olyan nézetekkel, melyeket a tudomány már régesrégen megcáfolt, amikor — még a magyar őstörténetírásban is — akad elegendő *valóságos* vitatéma.

A jelenséget azonban nem hagyhatjuk észrevétlenül. Annál inkább, mert e működvelő historizálás, s az ilyesfajta nézetek korántsem maradnak meg mindig a magánkedvtelések szintjén. Nemrég egy központi napilapunkban azért rótták meg őstörténetünk kitűnő marxista tudósát, mert nomád eleinkről olyan külföldi forrásokat idézett, amelyekben nem a leghízelgőbb szavakkal illették őseinket. A recenzió szerzője — egyébként ugyancsak tudományos fokozat birtokában — valamiféle nemzetgyalázást sejtetett a tudós eljárását minősítve.

Megint csak nem érdemes vitatkozni. Annyira nyilvánvaló a torzítás, hogy ezt a történelemszemléletet a leghívebben talán *P. Gulácsy Irén* szavaival jellemezhetnénk: *„felröppent a hősi mítosz nagyhúzású turulmadara, hogy elejtett aranytollaiból építsen zengő mesefészket a tikkadt magyar ajkakra."* (A *Fekete vőlegények* 1932-es huszadik kiadásából idéztem.) A *történelmi divatra* viszont igencsak érdemes figyelni. Kihasznál, felhasznál egy *valóságos érdeklődést* a múlt, a felhasználható, a felhasználandó hagyomány iránt.

Hadd írjam ide sürgősen, hogy ez a divat egyáltalán nem valami magyar kiváltság. Kelet-Európa tájain — sajnos — könnyű összegyűjteni az ilyesfajta kuriózumokat is. Látszatra ugyanis kuriózummal találkozunk, hiszen a friss vagy felújított történelmi legenda alig-alig áll kapcsolatban a jelennel. Hiszen ki az a józan gondolkozású ember, aki elhinné, hogy egy nép eredetmondája meghatározza a nemzet, az állam jelenét, s még inkább a jövőjét? Ha a jelenség szintjén maradunk — akkor csodabogarakról beszélhetünk. Az indokok után kutatva azonban hamarost arra kell rájönnünk, hogy ezek a kifordított, eltorzított mesék, talán valamelyes reális tartalommal — ám az esetek többségében ezt is nélkülözve — *mai ideológiai hatást* óhajtanak elérni. A múlt meghatározza a jelen és a jövő jogait — ez ennek az eszmerendszernek a lényege. Nem a jelen munkája dönti el, hogy mi lesz velünk, a néppel, az e tájon élő népekkel, hanem a származásunk, vagy netán őseink vitézsége.

Dr. Ernst Joseph Görlich bécsi professzor, például, azt óhajtja bizonyítani, hogy az utolsó osztrák császár és magyar király, Habsburg Károly szent életű volt. (*Der letzte Kaiser — ein Heiliger?* Christiana-Verlag, Stein am Rhein, 1972.) A könyv szellemiségét jellemzendő talán elegendő megemlíteni a hátsó borító két fényképét. Az egyik fénykép 1916. december 30-án készült, az utolsó koronázás alkalmából, s teljes királynői díszben ábrázolja Zitát, Károly feleségét. A másik fénykép már az agg Zitát ábrázolja Mindszenty társaságában. Nos, nyilván Görlich professzor magánügye, hogy szentnek tartja-e Habsburg Károlyt avagy sem. Az sem kétséges, hogy Károly „világbéke"-ábrándjai aligha kezelhetők reálpolitikai tényként, s főleg a Habsburg-házat nem rehabilitálják visszamenőleg. Csakhogy Görlich ártalmatlannak látszó hagiográfiája mást is sugall: nevezetesen azt, hogy az elmúlt évtizedek történelmi változásai érvénytelenek, hogy Habsburg Károly mégiscsak császár volt, és mégiscsak magyar király volt, s ez a történelem határozza meg jelenlegi tudatunkat. Hogy félreértés ne essék: nemcsak az osztrákokét, hanem a monarchia minden hajdanvolt népét... (A legfrissebb példa a Habsburg-legenda újjáélesztésére a Szabad Európa-munkatárs, *Csonka Emil* könyve Zita királynéról. A Münchenben kiadott könyvecske egyebek között azzal a bizonyára vitathatatlan ténnyel kívánja Zita magyarbarátságát bizonyítani, hogy amerikai tartózkodása idején fűszerszükségletét „Paprikás Weiss"-nél szerezte be.)

Avagy mit kezdjünk azzal az elmélettel, amelyet egy román professzor, akadémikus cikke nyomán idézek: *„A Kárpát—Dunamedence dák—római lakossága, túlélve ezer esztendő leforgása alatt mindenfajta ázsiai támadást — amelyek közül bármelyik megsemmisíthette volna, vagy legalábbis megváltoztathatta volna etnikai jellegét, nyelvét, életmódját —, meg tudta őrizni önmagát s új népet, a románt segített életre, amely minden megnyilvánulásában változatlanul hordozza latin lényegének bélyegét. Alig szabadultak meg a XIV. században a magyar királyok zsarnokságától, a románok megszervezték szabad államaikat, Havaselvét és Moldvát, s így a török hódítás ellen a fő európai frontot képezték. Századokig tartották ezt a frontot önmaguk és Európa megmentéséért..."* (*Ruminszkaja Lityeratura*, 1976. 1. 3. old. A folyóirat Bukarestben jelenik meg, évente négyszer oroszul, franciául, németül és angolul.) Ugyan mi szükség lehet annak a szellemtörténeti hagyománynak a felújítására, amely szembeállította az ázsiai népeket — s e fentebbi idézet szerint nyilván idetartozik a magyar is — a latinokkal? S egyáltalán mely nép őrizte meg vagy őrizhette meg *változatlanul* nemzeti jellegét, s ugyan meghatározható-e tudományos biztonsággal *ez* a nemzeti jelleg? És végül, de nem utolsósorban: a kelet-európai népek nem *közösen* védekeztek a törökök ellen, s a bolgárok, szerbek, románok, s természetesen a magyarok nem *együtt* védelmezték Európát?

Azt hiszem, hogy példamutató az a marxista következetesség, ahogyan a szovjet történészek felléptek az ilyen típusú misztifikálások ellen. A moszkvai *Junoszty* márciusi számában olvastam szovjet-orosz tudósok nyílt levelét (a levél aláírói között olyan tekintélyes nevekkel találkozhatunk, mint *D. Sz. Lihacsov* és *M. P. Alekszejev* akadémikusok). A tudósok az ellen tiltakoznak, hogy egy *A. Jugov* nevezetű író *Gondolatok az orosz szóról* című könyvében, bizonyos bizánci krónikásokat idézve, Akhillészt „orosz hercegnek" nyilvánítja. *„A humán tudományok nem fejlődnek oly gyorsan* — olvasható e nyílt levélben —, *mint az egzakt tudományok. A népek, a nyelvek történetének, etnogenezisének legfontosabb folyamatait azonban a mai tudomány megfelelő pontossággal meghatározta. A XX. század végén felélesztení a X—XI. századi bizánci krónikások, illetve a XVII. századi barokk írók nézeteit (akik szerették az akkori népeket őskori törzsektől származtatni) úgyannyira megengedhetetlen, mint a geocentrikus rendszer vagy az alkímia védelmezése, akárha hipotézisként vagy »merész feltételezésként«..."* (Junoszty, 1976. 3. 111. old.)

Ehhez, azt hiszem, fölösleges bármit hozzátenni.

2.

A történelem leckéi azonban valóban érdeklődésünk középpontjában állanak. Egy rossz divat nem semlegesíthet, s főleg nem semmisíthet meg egy rendkívül termékeny gondolatot. Érdemes azonban a fejünket törni azoknak az okoknak a vizsgálatán, amelyek ezeket a délibábos elméleteket új életre késztették. Hiszen nem egyszerűsíthetjük le a problémát annyira, hogy pusztán régi ösztönök, ósdi előítéletek mai továbbéléséről beszéljünk.

A kiindulási pont talán nem is lehet más, mint annak a ténynek a konstatálása: minden új társadalom keresi a gyökereit. A történelemben is. És olyan időszakokban, amikor a társadalmi fejlődés *időt is enged* e kutatásra, a história előtérbe kerül. Különben *nem* aktuális politikai akciók igazolása vagy elítéltetése végett, hanem a valóságos mozgásirányok, fejlődési lehetőségek, felhasznált és elmulasztott alkalmak felmérése a cél.

Voltaképpen mindig a voluntarista politikának van szüksége a történelem igazolására. Közösségi és egyéni szinten egyaránt. A *hogyan történt?* rendkívül bonyolult kutatómunkát, rengeteg töprengést igénylő kérdésére rendszerint az válaszolja az *„úgy történt, ahogyan mi folytatjuk"*-ot, aki nem bízik teljesen céljai és eszközei realitásában. Az, aki nem okulni akar a történelemből, hanem *eszközzé* egyszerűsíti. Viszont ez a szimplifikáló látásmód nemcsak mélységeket tüntet el, hanem válogat is a történelem eseményeiben: *x* háború hasznos példát adhat, tehát megtörtént; *z* békekötés demoralizálhat ma, következésképpen nem történt meg, így nem említendő. Természetesen a jelen mindig minősítette és minősíti a történelem eseményeit, de ugyancsak rövidlátó politikát folytat az, aki a históriát egyszerű példatárrá fokozza le, ahonnan tetszés szerint válogathat pozitív és negatív eszményekben.

Szokás különbséget tenni *historizálás* és *történettudomány* között. A megkülönböztetés jogos, de nem szemléletileg, hanem módszertanilag. A historizáló történeti publicisztika jobbára a tudomány kész eredményeire épít. Továbbgondolja a következtetéseket. Közvetlen eszközökkel óhajt hatni a közgondolkozásra. Nem a tények ellenében, hanem a tényeket beleépítve a ma gondolatvilágába. Nem azzal a szándékkal, hogy igazoljon, hanem hogy a párhuzamos jelenségekben az egyezéseket és az eltéréseket mutassa meg. A viszonynak *fegyvertársi* szellemben kell alakulnia.

Azért érdemes erről is szólni, mert egyes vitákban mintha az a nézet győzedelmeskedne: a tudomány legfőbb ellenfele a történeti publicisztika, vagy a történeti tárgyú irodalom, mert egyszerűsít, mert nem eléggé megbízható. Így azután ez a típusú publicisztika, az ilyen irodalom már-már olyan minősítést nyer, mint a legendaszövők tevékenysége. Szerencsére, ritka az ilyen vélekedés, inkább a közös cél, *a marxista szemléletű, következésképpen realista történelemszemlélet* formálásában egészséges munkamegosztás kialakításának lehetünk helyeslő tanúi.

E közös munkának, úgy vélem, az a lényeges érintkezési pontja,

(Folytatás a 4. oldalon)

KAESZ GYULA, AZ OTTHONTEREMTÉS MESTERE

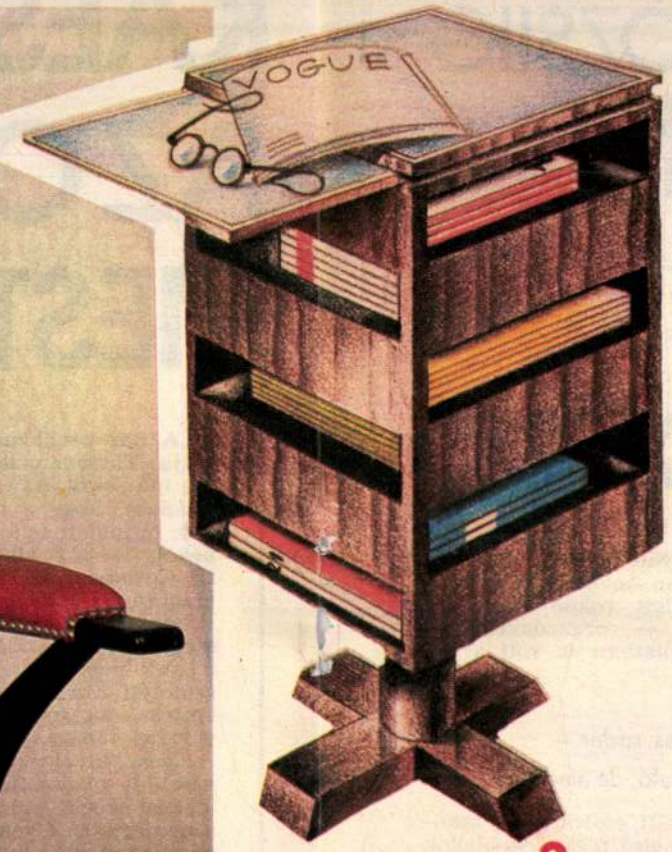

2

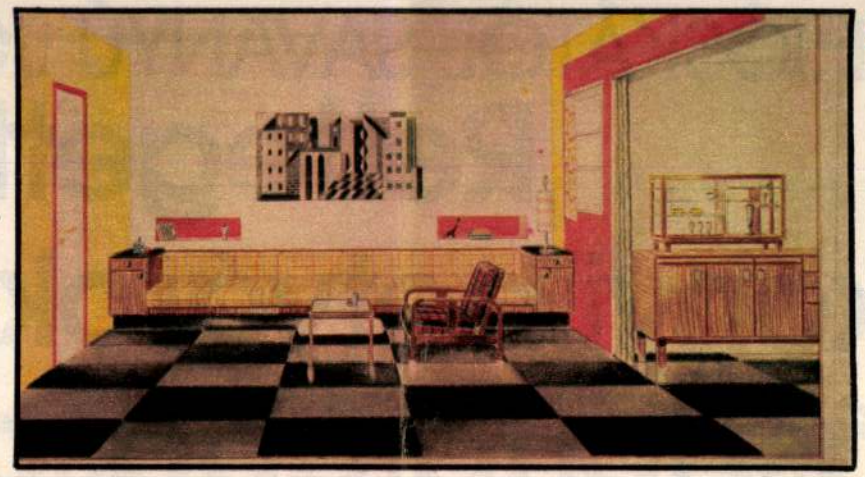

3

4

1. Windsor típusú karosszék bőr kárpitozással

2. Forgatható folyóiratállvány kihúzható írólappal

3. Lakásbelső terve

4. Kétajtós szekrény

(Gyarmathy László felvételei)

Élet és Tudomány
1987. XII. 24. 30. sz.

KAESZ GYULA

SOBRI JÓSKÁTÓL SAVANYÚ JÓZSIIG
Rettegett bakonyi betyárok – pásztorfaragásokon

A múlt század dunántúli *pásztorművészetének* egyik legismertebb alkotásán a betyárrá vált juhászt láthatjuk. A díszes öltözetű, büszke tartású alak előtt egy életéért könyörgő pandúr térdepel. Az arasznyi kis tükörtartót a betyárokkal cimboráló jeles faragópásztor, *Király* Zsiga 1840-ben készítette. Ez a fiatal juhászlegény éppen a dunántúli betyárság fénykorának két legismertebb alakjával, *Sobri* Jóskával és *Milfait* Ferkóval állott kapcsolatban. Két „cselekményükben": a kisfaludi molnárnak, majd fél évvel később a földszigeti számadó gulyásnak a kirablásában személyesen is részt vett — az előbbit Sobri, az utóbbit Milfait irányította. A két társvezér hol együtt, hol külön-külön portyázott, s tartotta rettegésben a Dunántúl több megyéjét.

Persze lázadó — főképpen szökött katonákból, a törvénnyel összeütközésbe került pásztorokból toborzódó — betyárcsapatok már Sobriék előtt is voltak, s nem is csak a Dunántúlon! Az *Alföld* hajdan talán még kedvezőbb terület volt számukra: lóháton járva ott könnyebben rajtaüthettek a kiszemelt áldozaton, az egyedülálló tanyán, vagy — ha éppen úgy adódott — könnyen el is tűnhettek üldözőik elől.

Az 1800-as évektől már a korabeli ponyvák „hőseivé" léptek ők elő, s idő kérdése csak, hogy nevüket a nép dalba foglalja, tetteiket megénekelje. Ezzel együtt alakjuk az ünnepi alkalmakra szánt tárgyakon, leginkább a *dunántúli faragópásztorok* munkáin szintén megjelenik. Ez annál inkább érthető, mivel a szabadabb élethez szokott, a kötöttséget kevésbé tűrő juhászokhoz, kanászokhoz és csikósokhoz mindig is közelebb álltak a hol itt, hol ott feltűnő „járkálók", a „szegénylegények" — ahogyan őket a nép körében oly találóan nevezték. Egyikükmásikuk emellett rokoni, baráti s alkalmanként — orgazdaként — „üzleti" kapcsolatban is volt a betyárokkal.

Betyárok (sótartódísz)

Magas, sudár – szemrevaló, de alacsony

A ránk maradt emlékanyag tanúsága szerint az első fegyveres alakok az 1830-as években jelentek meg a dunántúli pásztormunkákon. A legkorábbi ábrázolást egy kezdetleges kidolgozású *mángorló* őrzi. Ugyanattól a kéztől származó párját — hála a leltári könyvek leírásainak — a keszthelyi Balatoni Múzeum egykori, a háború során elpusztult anyagában leltük fel. Felirata szerint ez 1835-ben készült. A tárgyak alkotója valószínűleg még az Alföldön sajátította el a faragótudományt, s onnét kerülhetett a Balaton-felvidékre, ahonnan ezek a mángorlók előkerültek. De a figurákat „kölcsönözték" is! A feliratokból ugyanis bizonyíthatóan kiderül, kiket érdemesített „megörökítésre": a három neves alföldi betyárt, tehát az 1816-ban a fegyverneki pusztán felakasztott *Betskerekit*, *Palatinszkit*, és *Zöld* Marcit. Ez utóbbinak az alakja csak az egyik — éppen a megsemmisült — tárgyon volt rajta.

Az idegen alakok „szerepeltetése" azért is meglepő, mert a Dunántúl, jelesül éppen a Balaton-felvidék ekkor már egy saját, mégpedig híres, dicsfénnyel övezett betyárral, *Sobri* Jóskával büszkélkedhetett. A börtönből szökött, betyárcsapatot alakító Sobri ugyanis a legtöbbször ott tanyázott.

Az eredetileg *Pap* József névre hallgató legény éppen a legjobbkor tűnt fel. A kor mindinkább érezhető válsága ugyanis „kedvezett" egy *népi hős* színre lépésének. Erre a szerepre a hasonló „járkálók" csapatából ez a tetteivel — még inkább a megjelenésével — kitűnő betyárvezér volt a legalkalmasabb. Ráadásul megjelenését és cselekedeteit, de nem

KAESZ GYULA, AZ OTTHONTEREMTÉS MESTERE

„A ház problémája a kor problémája. Társadalmak egyensúlya függ ma már ettől. Az építészet elsődleges feladata, hogy a megújhodás korának hajnalán felülvizsgálja az értékeket, a ház alkotóelemeit . . ." — *Le Corbusier* az 1920-as évek elején kiadott, *Új építészet felé* című könyvében írta ezt. Akkor, amikor épp megkezdte pályáját Budapesten a most kilencven éve, 1897. július 13-án született *Kaesz* Gyula építész, belsőépítész, az Iparművészeti Főiskola egykori tanára.

Kaesz kiváló pedagógiai adottságait jól bizonyítja, hogy már első diákjai közül számos olyan, utóbb a nemzetközi élvonalba számító művész került ki, aki többféle területen tudott nagyot alkotni. Közöttük volt Alexander *Bodon* építész, *Haár* Ferenc fotóművész, *Kemény* Zoltán, a Svájcban elhunyt világhírű szobrász, *Bozzay* Dezső, az egyik első hivatásos ipari formatervező, *Mánczos* József — belőle gyári üvegtervező lett — és a modern magyar festészet olyan kiváló egyénisége, mint *Lossonczy* Tamás. De az ő tanítványai voltak neves belsőépítészeink szinte valamennyien: *Juhász* László, *Gábriel* Frigyes, *Nagy* Károly, *Hornicsek* László, *Fekete* György — és még hosszan folytathatnánk a sort.

Kaesz Gyula a kisjövedelműek lakáskérdésének megoldását egész pályafutása során különösen fontos feladatnak tekintette. Számos cikkben és előadásban foglalkozott ezzel. *„A magas minőségű tömegbútor-termelés az egyetlen eszköz, amelynek segítségével a kisember jó lakást teremthet magának"* — írta egy helyütt. Azt is világosan látta, hogy a rohamosan fejlődő ipar egy új arculatú környezet kialakulására vezet. Szintén ő volt az, aki a bécsiek példája nyomán arra törekedett, hogy a lakást az új életmódhoz igazítsa, használhatóbbá formálja át. Ennek megfelelően nálunk is igyekezett meghonosítani a „lakószobát", és sürgette, hogy „szüntessék meg" a régi háló-, ebédlő-, nappali és más rendeltetésű szobákat. *„A lakás az emberért van* — mondta —, *tehát az embert kell szolgálnia!"*

Ülőbútorai, karosszékei

Terveiben leginkább az *ülőbútorok*, a *karosszékek* együttesét részesítette előnyben — szemben a hagyományos „garnitúrák"-kal. A munka, a pihenés, az étkezés, a társalgás mind más-más testhelyzetekben megy végbe, a változatos ülésmód pedig csökkenti a fáradtságot, jobban segíti a pihenést. Az ő tárgyformálása éppen az ember *fiziológiai szükségleteit* tartotta szem előtt.

Ezért ülőbútorainak a háttámlája egy kicsit mindig *íves:* szinte körülöleli, *védi a benne ülőt*. A karfák kényelmes támaszt nyújtanak, végződésük mindig ad a kezeknek egy kis kiszélesedő, legömbölyített támaszt.

A *színei* pedig derűsek, de sohasem harsányak. A szürkét vagy a világosbarnát inkább hivatali helyiségekbe ajánlotta, míg a lakásokban a sárgákat, a világos zöldeket látta szívesen. Voltak fekete-fehér szövésű kárpitozott bútorai is, és nagy kedvvel villantotta fel itt-ott a piros színt is. Bútorhuzatainak színei a jól megválasztott fák anyagszerűen kezelt felületével szintén összhangot mutattak. Az általa tervezett bútorok és használati tárgyak talán a *finn* és a *svéd* tervezők munkáival álltak a legközelebbi rokonságban. A természetes anyaghasználat, a népművészetből és a hagyományos bútorművesség ismeretéből merített példák tették az ő tervezői művészetét ugyancsak magától értetődően igazán korszerűvé.

A típusbútorok apostola, az építész, a tervező

Kaesz Gyula vezette be hazánkban a *típusbútor* fogalmát. Tudta, hogy a tömegek szükségleteit csak a típusbútorok nagyipari sorozatgyártása elégítheti ki. De azt is hirdette, hogy a tömegesen gyártott bútoroknak — és általában a használati tárgyaknak — jó minőségi színvonalon kell készülniük, az áruknak pedig arányban kell lennie a szerényebb jövedelmekkel. Helyesen látta, hogy a kisméretű lakásokban nem foglalhatják el a helyet haszontalanul terpeszkedő bútorok, hanem szigorúan a *használhatóság*ra törekedve kell jó, tartós, olcsó és kisméretű bútorokat tervezni. Ezek a demokratikus gondolatok kellettek ahhoz, hogy a felszabadulás után azonnal hozzáláthasson egy típusbútor-pályázat és -kiállítás megszervezéséhez.

A lakásbelsők kialakításán kívül *építészeti tervezéssel* szintén foglalkozott. Az 1930-as évektől villák, családi házak, üzletportálok seregét tervezte meg. Legnagyobb szabású építészeti munkái bankújjáépítések voltak. Közöttük is kiemelkedő helyet foglal el az egykori *Nemzeti Takarékpénztár és Bank* székházának az átépítése, teljes külső és belső felújítása az 1930-as évek végén. (Ennek az átépítésnek, sajnos, már csak a nyomait viseli a Tanács körúti épület. Egyszerű homlokzata, emberre méretezett terei, kényelmes bútorai együttesen mutatták a környezetalakítás nemes összhangját.)

A folyóirat-alapító, a főigazgató, a könyvszerző

Kaesz Gyuláról szólva el kell még mondanunk, hogy miközben cikkeket írt és tanulmányokat jelentetett meg, egyúttal folyóirat-alapító is volt: 1935-től ő szerkesztette az általa életrehívott *A bútor* című folyóiratot. (Ez, sajnos, csak három évfolyamot ért meg.) Ennek programja így hangzott: a lap *„a lakás és a bútor modern minőségmunkájának — a nemes használati tárgynak — a mai lakás helyes fogalmának és alapelveinek megértését akarja elősegíteni"*.

Ugyancsak életrajzához tartozik, hogy amikor az Iparművészeti Iskolát főiskolává szervezték át, annak 1952-től ő lett a főigazgatója. E tisztségében arra törekedett, hogy az iparművészképzést teljesen átszervezze, európai színvonalra emelje. Az egyik legfontosabb kezdeményezése az volt, hogy vezessék be az *ipari formatervezői tanszak*ot. Küzdött azért, hogy a főiskolai oktatást hatévesre terjesszék ki, a hallgatók általános műveltségét emeljék magasabb színvonalra, különösen pedig, hogy valósítsák meg a korszerű nyelvoktatást.

Végezetül azt említem még meg, hogy az 1967-ben elhunyt Kaesz Gyulának több bútortörténeti tankönyve után 1962-ben jelent meg az *Ismerjük meg a bútorstílusokat!* című könyve a Gondolat Kiadónál. Ez nagyon népszerű ismeretterjesztő munkának bizonyult: már négy kiadást ért meg, s több idegen nyelvre is lefordították.

Bánszkyné Kiss Éva

Kacsa Gyula, belsőépítén

Mezei Ottó: Időkerű gondolatok az „időkerűtlen"
Bauhausról és magyar kapcsolatairól 13-15

Magyar
Építőművészet sp. 1983 83/2

Időszerű gondolatok az „időszerűtlen" Bauhausról és magyar kapcsolatairól

Az utóbbi években felerősödött a hazai építészet közelmúltjának kritikai szemlélete, korábban elfogadott törekvések és eredmények devalválódnak szemünk láttára, s úgy tűnik, hogy az elvi tisztázatlanság légkörében összemosódnak a történetiség és az aktualitás szempontjai. Az 50-es évek végén az építészet szerencsés mozdulattal lerázta magáról a mélyen korszerűtlen archaizálás kényszerű kötöttségeit, majd másfél évtizeddel később az iparosított építészet féleredményeire ráeszmélve, hajlamosnak mutatkozott és mutatkozik ma is jelent és múltat, a hibás gyakorlatot és az egészséges kezdeményezést egyaránt a szemétkosárba dobni. Több közt vagy elsősorban a Bauhaust téve felelőssé a történtekért. Az az 197[illegible]pítészszövetségi közgyűlésen elhangzott felszólalás, amely „a paneles lak[illegible]lek sivárságáért az 50 évvel ezelőtti Bauhaus- és Le Corbusier-elvek szer[illegible]n és gépies aprópénzre váltását, az elmélet sótlan végrehajtását" okolja, biz[illegible]a elfogadható, de a Bauhaus történeti szerepének megítéléséhez sem irán[illegible]vnek, sem mércének nem tekinthető.

Ismeretes, hogy a Bauhaus történeti jelentősége — induljunk ki ebből — nem szűkíthető le az építészet terén elért kísérleteire és eredményeire, hiszen a Johannes Itten, Albers és Moholy-Nagy vezette Vorkurs jelentékeny hatással volt a hivatalos akadémiák, iparművészeti főiskolák és a műszaki egyetemek műhelygyakorlataira világszerte, hazánkban is a 60-as évek fordulóján, a „konstruktív" képzőművészeti törekvések feléledésével egyidőben. (Különös módon ez utóbbiak komolyabb értékelésére kísérlet sem történt.) Amíg azonban a két háború közt a konstruktív irányultságú műhelygyakorlatok, a képzőművészet avantgarde irányzatai és az építészet elég szoros kapcsolatban álltak egymással, a 60-as évekre — nálunk különösképpen — ez a kapcsolat eredeti formájában erősen meglazult, idehaza ráadásul a kisebb volumenű építmény igényes építészeti megtervezése — megbecsülésre érdemes kivételektől eltekintve — aligha jöhetett számításba.

Maradt tehát a Vorkurs eredményeinek és ösztönzésének konstruktív gondolkodást, térszemléletet és formakészséget alakító-nevelő szerepe, a gyakorlatban vajmi kevéssé alkalmazhatóan. A nagy volumenű és számos szakági ember közreműködését igénylő építmények tervezésénél az ilyen gyakorlatok a korabeli beszámolókból következtethetően igen kevés segítséget jelenthettek, valójában a közép- és általános iskolákban lett volna rájuk szükség. Az eléggé korlátozott tervezői lehetőségek jellemzéseként jegyezte meg 1967-ben Pomsár János: „Funkcionális vonatkozásban közismertek lakásnormáink, OTP- és hatósági előírásaink. Ezek mellett fantazmagóriának tűnik (1967-ben!) Le Corbusier kétszintes lakótérelmélete, de bármelyik elmélet, amely új lakásfajtát kíván létrehozni, legyen annak szociológiai, térformálási vagy gazdasági indítéka." A tervezőirodai gyakorlat különben sem kedvezett — többször leírták a szakma képviselői e folyóirat hasábjain — az újszerű megoldásoknak, a merész szerkezetek alkalmazásának, s az iparosított építészet igen szűk variabilitású elemekben és szerkezetekben kénytelen gondolkodni.

A Bauhaus-tanár Hilberseimer 1924-es megállapítása, amelyet Kassák a MÁ-ban jelentetett meg, egy akkor eredményesnek bizonyuló praxis jelenvalóságát és aktualitását rögzítette: „A konstruktivisták művei végeredményben anyagexperimentumok, kísérletek az anyagot és lehetőségeit megismerni és formálni. Anyag- és forma-kontrasztokat tisztázni. Ezek az újonnan felfedezett formatörvények átfogó befolyást fognak gyakorolni az új architektúrára. Szigorúan fegyelmezett iskolázás az architektúrához mint végcélhoz." A 20-as években ez a végcél reális adottság volt, a Bauhausban a döntő hatást ebben az irányban — eléggé ismert tény — az 1922-es berlini orosz kiállítás konstruktivista anyaga jelentette, amely a Bauhaus szemléleti beállítottságát végleg új irányba fordította. Az az 1922. decemberi keltezésű manifesztum, amely Molnár Farkas kezdeményezéseként egy csoportnyi magyar és külföldi bauhausos (vagyis intézetbeli) aláírásával és Kállai Ernő bevezető szövegével jelent meg, az intézet első kiállása a különböző

A 13—17. oldalon közölt fotók nem tartoznak szorosan e cikkhez. — A szerk.

1. Árkay—Faragó—Fischer—Heysa—Ligeti—Molnár—Pogány—Preisich—Vadász: Köztársaság téri bérházcsoport, Budapest, 1931—33 (Építészeti Múzeum)
2. Fischer József: Villa a Zentai utcában, Budapest, 1934
3. Lauber László—Nyiri István: Kékgolyó utcai bérház, Budapest, 1935

1. Árkay—Faragó—Fischer—Haysa—Ligeti—Molnár—Pogány—Preisich—Vadász: Ensemble d'immeubles à usage locatif sur la place « Köztársaság », Budapest 1931—33 (Musée de l'Architecture)
2. József Fischer: Une villa dans la rue Zentai, Budapest 1934
3. László Lauber—István Nyiri: Immeuble à usage locatif dans la rue Kékgolyó, Budapest 1935

2

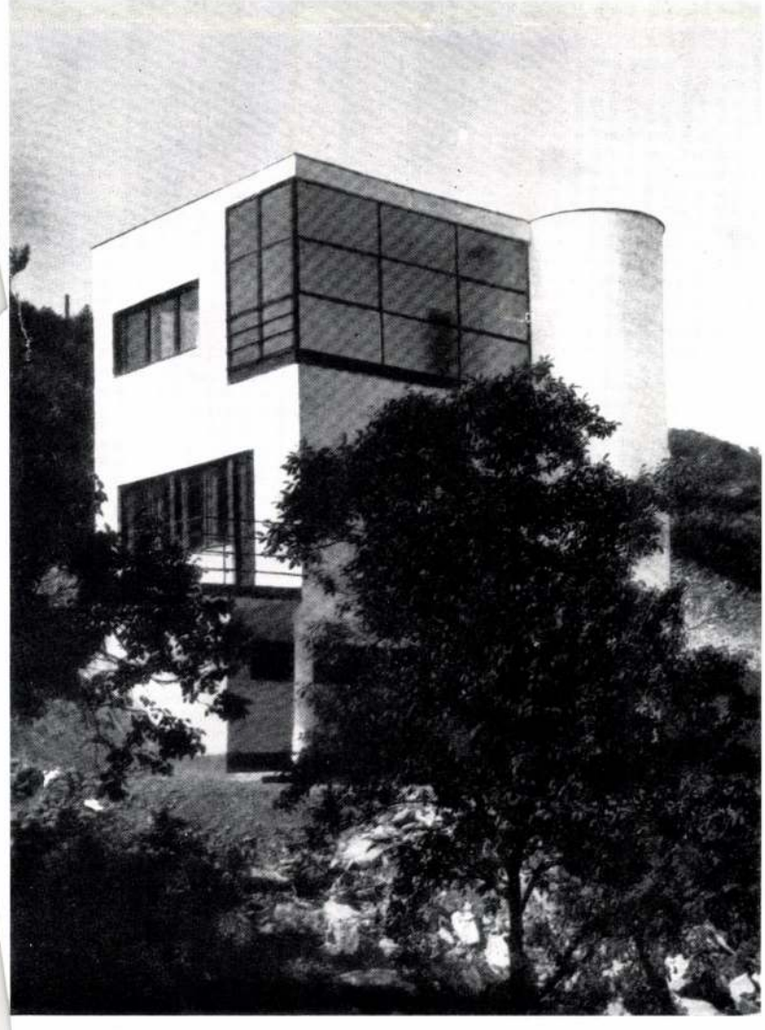

3

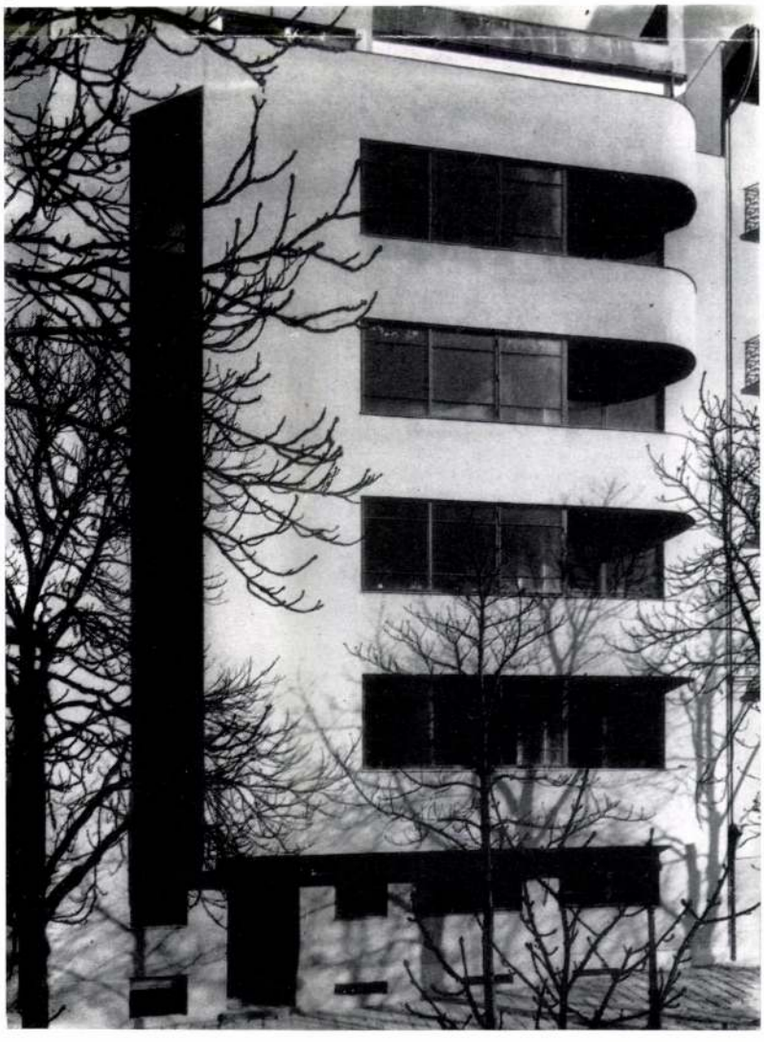

izmusokat szociális elkötelezettséggel szintetizáló és „az alkalmazott tudományokat: a technikát, szociológiát és orvostudományt" jövőbe látó biztonsággal segítségül hívó korszerű építészet mellett. A manifesztum egy lezárt korszak tapasztalati eredményeit rögzíti, s a végcél távolabbi kihatásait; nem elméleti program tehát, bár a hamarosan megindúló Bauhausbücher-sorozat koncepciójára és a majdani CIAM szervezeti megalakulására, nemzeti szekciók szerinti tagozódására is következtethetünk belőle.

Részletkérdés most, hogy a bauhausbeli magyarok mennyiben és hogyan vettek részt az egyes műhelyek, elsősorban a szcenikai műhely konstruktív gondolkodást fejlesztő tevékenységében és nagy sikerű programjainak kidolgozásában (maga Molnár is), valamint az 1923-as Bauhaus-kiállítás előkészítésében és lebonyolításában (Moholy-Nagy 1923 elején lépett az intézet kötelékébe). Molnár a történtekhez híven a manifesztumban a weimari Bauhaus jelentőségét abban látja (ezt még 1923-ban részletesen is kifejti), hogy az analitikus folyamatban az „építőeszmét" képviselte, „a munka mesterségén át az új morált", ami a Bauhaus-növendékeket — egész életre szólóan — a tapasztalati tudást átszövő élményanyaggal és a szellemi függetlenség belső biztonságával ajándékozta meg. (Nyilvánvaló, hogy az akkori építtető-magántervező-építési vállalkozó és a 60-as évekbeli beruházó-vállalati tervező-kivitelező hármas közt a tervező irányító szerepét tekintve vajmi kevés párhuzam vonható.)

Az „építőeszme" a Bauhausban valóban ösztönző erejű volt, már ekkor Weimarban (1919—1925) — nemcsak később Dessauban (1925-től), Molnár maga számol be részletesen egy hazai napilapban arról, hogy a 23-as Bauhaus-kiállításon demonstrációként bemutatott „Vörös kocka" ház tervét („az egyszerűségre való törekvés kifejezéseképpen választottam a kockaformát") hogyan realizálta öntöttbeton technológiával. (Negyven évvel később, a tömeges lakásépítés újabb szakaszának beindulásakor idehaza ugyanezzel a technológiával folytak kísérletek, eleve más céllal, mint korábban.) Vállalkozását Molnár kísérletnek tekintette, mint ilyenről számolt be róla a lapban, kísérletének történeti érdekessége — de nem kései aktualitása —, hogy az épület egy eszmei kertváros, a megvalósításra nem kerülő Bauhaus-telep — amelynek a tervezésében ő is részt vett Forbát Alfréd mellett — egyik objektuma lett volna. Az épülettervet idehaza tökéletesíti 1930-ban, bár az épületet, Gróf József belsőépítész Kavics utcai, eredetileg élénk színezésű, citromsárgára festett házát ugyancsak kísérletnek tekintette!

Amikor „Bauhaus-építészetről" szó esik, a kifejezés kénytelen-kelletlen stíluskategóriát jelöl, s ezáltal két lényeges gondolat elsikkad:

1. A Bauhaus műhelyiskola volt, sok irányba mutató kísérletezés melegágya, de e kísérletek eredményeit vagy féleredményeit célszerűtlen összefoglalóan valamiféle Bauhaus-címkével ellátni. A kezdettől fogva elmarasztalóan említett puritánság, egyszerűség, szerkezeti tisztaság stb. a 20-as, 30-as években reális társadalmi igény volt, a nyugati — inkább német, mint francia — és nyugatias gondolkodású hazai értelmiség egy szűk, de szellemileg irányadó rétegét jellemezte. (Csak meg kell nézni, személy szerint kiknek, milyen foglalkozásúaknak tervezett házat Molnár a 30-as években.) Ez a rétegszintű igény — eltekintve a demonstráció célzatú kiállításarchitektúrától — elsősorban az építészetben és a belsőépítészetben jelentkezett, sőt a nemzetközi korszerűség szintjét idehaza e két terület jelentékeny alkotásai képviselték elsődlegesen, természetesen nem a kísérlet állapotában megrekedtek, de nem is a kifejezetten luxuscélokat szolgálók. (Más kérdés, hogy a 60-as években a lakótelepi házakat mennyiben és milyen minőségi szinten sikerült ellátni nagyipari előállítású lakberendezési tárgyakkal vagy beépített szekrénnyel, amely ugyancsak bauhausbeli kezdeményezés nyomán a Molnár tervezte lakások egyik legcélszerűbb elemének bizonyult.)

2. „Bauhaus-építészet" helyett helyesebb Bauhaus-építészről beszélni, erről is csak abban az esetben, ha az ott tanult építész munkáiban az igényes Bauhaus-stúdiumok kimutatható nyomot hagytak, illetve ha az illető építésznek az adottságok folytán módja nyílt ezeknek kifejezést adni. A Molnár-féle manifesztum ebben is irányadónak tekinthető: az építészet olyan értelemben szintézis, hogy a különböző izmusok, elsősorban a dadaizmus, a kubizmus, a konstruktivizmus és a De Stijl törekvéseinek betetőzése. Nyilvánvaló, hogy Hannes Meyer igazgatósága idején (1928—30) a Bauhausban tanult Weiner Tibor két évtizeddel későbbi dunaújvárosi terveiért az eredeti „Bauhaus-elmélet" nem hibáztatható, tény, hogy Hannes Meyer Gropiuséhoz képest egy megmerevedett szemlélet képviselője volt. Szükséges emlékeztetnünk arra, hogy az 1937-es párizsi V. CIAM-kongresszusra készített magyar kiállítási anyag, „A magyar vidék fejlődésének szervezésének alapjai" az egész országra kiterjedő településfejlesztési tervét alkotta, amely az ország reális adottságaihoz és belátható fejlődéséhez igazodott. Értékes — és kevéssé ismert dokumentuma a két háború közti magyar értelmiség „országtervezési" szándékának és a jövőre vonatkozó akkori elgondolásainak. A grafikai megoldáshoz az ösztönzést Molnár — mint írja — ugyancsak a Bauhausban kialakult szakmai terminológiából (struktúra, textúra stb.) merítette.

Nos, Molnár ízig-vérig Bauhaus-építész volt. Nemcsak azért, mert négy éven át (1921—25) a Bauhaus volt otthona s mert annak szerteágazó tevékenységében aktívan részt vett: festett, rézkarcot, litográfiát készített, mappát adott ki, amelynek lapjait a Bauhaus nyomdájában nyomta, dolgozott a szcenikai műhelyben, Gropius, majd egy weimari építész irodájában, részt vett nemzetközi tervpályázatokon, tervezett és kivitelezett épületeket, praktikus bútordarabokat stb. Elsősorban azért nevezhető Bauhaus-építésznek, mert itthoni épületei a bauhausbeli gyakorlatok, kiállítások (így a 23-as bauhausbeli építészeti makettkiállítás) nyomán kikristályosodott szemlélet megvalósulásai. Családi házai és társasházai, az 1930 és 37 közt megépültek — az itt hiányos fogalomkörű „építész" kiegészítéseként — egy különlegesen érzékeny művész-konstruktőr alkotásai, aki a funkcionális alaprajzi tisztázottságot ma is példamutató tömegformálási, felülettagolási mozgalmassággal és kiegyensúlyozottsággal párosította.

Ezek egyáltalán nem monumentális vagy gigantikus, hanem nagyon is emberléptékű objektumok. Nemcsak kívülről szemlélve „mutatnak jól" (vagy „mutattak jól" eredeti állapotukban), belső terük is — majd mindegyiké — egy kiváló téralakító belsőépítész leleményességére vall vagy inkább vallott, mert az idő leginkább ennek nyomait tüntette el az eltelt fél évszázad folyamán (több funkciós lakótér, áttálaló, virágablak, télikert, tolóajtó, harmonikaajtóval vagy kör alakú tárcsa elfordításával egybenyitható helyiségek, illetve szintek, kétszintes lakóegység stb.). Egy értelmiségi réteg igényéhez, pontosabban életviteléhez, eszmei társadalmi státuszához alkalmazkodtak ezek az épületek, s egyben demonstrálták is e réteg modern, akkor kihívónak tűnő ízlését (tetőkert, napozó-zuhanyozó a tetőszinten, csupasz vaslépcsős feljáró a fedélzetszerűen kiképzett tetőre, tetőteraszra stb.). Végül — az előzőek után bármennyire különösen hangzik — ugyanebben a szellemben készült a „dévaványai új földműves lakóház terve" (1937), amely egyszerűségében, praktikus alaprajzi megoldásában modernebbnek, vidékre, faluhelyre illőbbnek hat, mint a későbbi, városi házakat utánzó típusépületek tömege.

A két háború közt az eredeti Bauhaus-szemléletet idehaza kétségkívül Molnár Farkas képviselte és propagálta legerőteljesebben, megépült munkáin kívül egy kisebb kötetet kitevő, forrásértékű cikk- és beszámolóanyagával, szervező tevékenységével, amely — mint ismeretes — a hazai CIAM-szekcióra, illetve a CIAM-OST-ra terjedt ki elsősorban. Molnáron és a vele dolgozó, vele együttműködő építészek, belsőépítészek, fotósok, grafikusok stb. körén kívül mások is — jobbára közvetett — kapcsolatban álltak a Bauhausszal. Kassák két lapja, a Dokumentum és a Munka, Gaál Gábor lapja, az erdélyi Korunk több-kevesebb rendszerességgel hozott Moholy-Nagytól és másoktól származó írásokat, publikált idehaza a Bau-

1

2

haus-Zeitschriftet 1928—30 közt szerkesztő Kállai Ernő stb., stb. Ezek hatása nem csupán információszinten mozgott, a korábban Bécsben is a Bauhaus vonzáskörében élő Kassák Munka-körének tevékenysége több vonatkozásban Bauhaus-ösztönzést mutat.

A Bauhaus kimutatható hatása azonban, mihelyt a kapcsolat közvetetté vált, erejéből veszített és átszíneződött. Az ebben való tájékozódáshoz az egy ideig Gropius irodájában dolgozó Forbát Alfréd 1922-es, Gropiushoz intézett levelének egyik részletét idézhetjük: „Számomra a Bauhaus nemcsak azt a teoretikus képződményt jelenti, amely tetszés szerint értelmezhető és voltaképpen meg sem ragad[illegible]. Nem is kizárólag emberformáló intézményt jelent, még ha én ezt a tulajdonát a legfontosabbnak tartom is. Számomra azoknak az energiáknak az összessége, amelyek akarva-akaratlanul formaképzők. És a magam formaproblémái, bár gyakran más jellegűek, szeretnének elmerülni ebben az összefogásban, nélkül azonban, hogy bele akarnának fulladni."

A Bauhausszal kapcsolatba hozható konstruktív „formaképző energiák" összefogása a két háború közt mindössze néhány műhelyiskolánkat jellemezte. Az állami intézmények közül az Iparművészeti Iskola belsőépítész szakán folyt ilyen jellegű képzés Kaesz Gyula irányításával, aki 1945—48 közt és a 60-as években nagy erőfeszítéssel, diplomáciával és a megérdemeltnél kevesebb eredménnyel próbált érvényt szerezni a korszerű iparművész-szemléletnek. Az egykori ösztönzés és elkötelezettség — Kaesz annak idején Kozma Lajossal és Moholy-Naggyal állt kapcsolatban — valóban egy életre szólt, de az iskolázatlan közízlés és az üzleties beállítottságú kereskedelem erőteljes befolyásolás híján később sem kedvezett a nyíltan konstruktív szemlélet érvényesülésének. A háború előtti műhelyiskoláknak, magániskoláknak, az 1938-ig Orbán Dezső vezetésével működő Atelier-nek, a Bortnyik-féle Műhelynek, Pécsi József stúdiójának a 30-as években legalább töredékesen sikerült valóra váltani a Bauhaus nyomán ismertté váló törekvéseket. Ezek is a legtöbb eredményt a kereskedelmi célzatú reklámgrafikában mutatták fel, amelyhez az Itten-féle Vorkurs módszerei, a fotó- és fotómontázs stúdiumok hasznos előgyakorlatul szolgáltak.

A konstruktív szemlélet azonban itt is, akárcsak az építészet területén egy-egy kivételes egyéniség irányításával válhatott csak „a formaképző erők összefogásává", ehhez mások kísérletei, még ha annyira korszerű törekvések irányába mutattak is, legfeljebb útbaigazítást, ösztönzést nyújthattak. A korszak legjelentősebb és legtöbb területre kiterjedő műhelyiskoláját az igazán nem bauhausos, hanem szecessziós indíttatású (a Bauhaus korai periódusában különben ez a törekvés is nyomot hagyott), ám a konstruktív gondolkodást széles körű, népművészeti és aktuális külföldi ismeretanyaggal, tapasztalati tudással párosító Jaschik Álmos vezette. Az oktatás a természeti stúdiumokból, szerkezeti elemzésekből kiindulva az illusztráció- és reklámtervezés, a maszk- és jelmezkészítés érintésével a színpadi makett tervezéséig és kivitelezéséig, sőt animációs mesefilmgyártásig ívelt. Az iskolának nem volt tanári gárdája, mint az Atelier-nek; Jaschik mindössze egy-két külső szakember, így a rendező Németh Antal bevonásával dolgozott, mondhatni egy személyben nyújtott növendékeinek három évtizeden át kiváló szellemi és gyakorlati tudást, s teremtette meg a kollektív együttműködés légkörét, amit az iskola számos nyilvános kiállítással demonstrált. A weimari Bauhaus — ez nálunk talán kevésbé ismert — nemcsak prakticista vagy technicista, hanem számos képzőművészeti irányultságú törekvés találkozóhelye is volt. Az Itten-féle Vorkurs, amelynek eredményeit idehaza Pap Gyula alkalmazta magániskolájában, a művésszé válás igen különböző útjaira terelhette az arra rátermett növendéket, Klee növendéke volt a hazai származású Neugeboren Henrik (Henri Nouveau), aki Párizsban absztrakt, illetve szürrealista festőként vált ismertté.

A Bauhausban, magában az intézetben működő magyarok közül Molnár Farkason kívül Kállai Ernőnek volt még történeti jelentőségű kapcsolata a magyar művészettel. Nem volt építész, testestül-lelkestül a maga korában élő kritikus, művészettörténész és kiállításrendező, ebbeli tevékenysége igen széles körre terjedt ki. Átütő erejű, páratlan egyéniségének a modern magyar művészet — mondhatni — formálásában döntő szerepe volt, amely idehaza, bauhausbeli tevékenységéhez és a kortárs nyugati törekvésekben való jártasságához kapcsolódóan hazatelepedése után, a 30-as évek végén vette kezdetét s szinte megszakítás nélkül 1948-ig tartott. A konstruktivizmus sallangjaitól még a 20-as évek közepén megszabadult szemlélete a Bauhausban és a Bauhaus közelségében alakult ki. Kandinszkij, Klee, Feininger, Schlemmer, Moholy-Nagy (valamennyien Bauhaus-tanárok) környezetében formálódott és csiszolódott az absztrakt-szürrealista művészet formai alapjait feszegetű elmélete, amelyet fokonként, előbb egy németországi kiállítással, cikkekkel, tanulmányokkal, majd idehaza magyar művészek munkáinak bemutatásával és ismertetésével, 1946-ban pedig egy önálló galéria, a „Galéria a 4 világtájhoz" megszervezésével és további itteni kiállítások megrendezésével mélyített el. Kállai voltaképpen a magyar autonóm jellegű absztrakt, absztrakt-szürrealista művészet világra segítője, önzetlen támogatója, lelkes népszerűsítője és úttörő teoretikusa volt. Ide vonatkozó, egymáshoz kapcsolódó, egyre szélesebb gondolati hullámokat vető írásai derítenek fényt arra, hogy ez a részben a Bauhaus kevéssé méltányolt szemléletében gyökerező művészet a negyvenes évek fordulóján és később mennyire európai, nemzetközi szinten mozgott. Munkásságának és az általa pártfogolt törekvések időbeni elismerése a kortárs magyar művészetet bizonyára számos buktatótól és felesleges vargabetűtől megkímélte volna.

* * *

A fentiekben megkíséreltük legalább vázlatosan nyomon követni azokat a láthatóan szerteágazó kísérleteket, eredményeket és törekvéseket, melyek a Bauhausból jobbára közvetlen csatornán, személyes közvetítéssel érkeztek hozzánk, ezek közül is a legfontosabbakat, a modern magyar művészet alakulását döntő módon befolyásoló hatásokat. Hatékonynak ugyanis az építészetben, képzőművészetben és a művészetpedagógiában egyaránt — ha szűk társadalmi réteget érintve is — ez a fajta kapcsolódás bizonyult. Nem az elmélet, melyben nem volt hiány — eléggé ismert lévén építészeti vonatkozásban, azt itt mellőztük —, hanem a gyakorlat, a praxis tudománya vagy éppen a személyes közvetítés élménye. Az előbbi megvalósítására — ismeretesek Molnár Farkas CIAM-jelentéseinek erre vonatkozó panaszai — a két háború közt nem is volt mód. Azok a kísérletek és kudarcok, melyek a 60-as években a Bauhaus-elmélet és -gyakorlat felélesztésére irányultak — a fentiekből világosan kitűnhetett —, nyilvánvalóan más megközelítést igényelnek, mint a Bauhaus korabeli, valóban eleven hatása. Nemcsak az építészetre áll ez, hanem az eredeti indíttatást számos kezdeményezéssel gazdagító pedagógiai gyakorlatra, vagy az azt a képzőművészet szintjén továbbfejlesztő törekvésekre is.

Mezei Ottó

1. Wanner János: Bérvilla a Szilágyi Erzsébet fasorban, Budapest, 1935
2. Fischer József: Villa a Csatárka utcában, Budapest, 1932
3. Kozma Lajos: Villa a Somló utcában, Budapest, 1933 (Építészeti Múzeum)
4. Lauber László—Nyiri István: Tetőterasz a Kékgolyó utcai bérházon ,Budapest, 1935 (Építészeti Múzeum)

1. János Wanner: Villa louée dans l'allée « Szilágyi Erzsébet », Budapest 1935
2. József Fischer: Une villa dans la rue Csatárka, Budapest 1932
3. Lajos Kozma: Une villa dans la rue Somló, Budapest, 1933 (Musée de l'Architecture)
4. László Lauber—István Nyiri: Toit en terrasse d'un immeuble à usage locatif dans la rue Kékgolyó, Budapest 1935 (Musée de l'Architecture)

3

4

2

1

4

3

1. Hofstätter Béla—Domány Ferenc: Bérházak a Szent István parkban, Budapest, 1936 (Építészeti Múzeum)
2. Hültl Dezső: MTA bérház terve, Budapest, 1936 (Építészeti Múzeum)
3. Wälder Gyula: Madách téri beépítés, Budapest, 1935—38 (Építészeti Múzeum)
4. Györgyi Dénes: A párizsi világkiállítás magyar pavilonja, 1937 (Építészeti Múzeum)
5. Málnai Béla: Mende-villa, Budapest, 1932
6. Hültl Dezső: MABI rendelőintézet és kórház, Budapest, 1934 (Építészeti Múzeum)
7. Koromzai Vilmos: A BBTE sportpálya épülete (Építészeti Múzeum)
8. Wälder Gyula: Villa a Szemlőhegyi utcában, Budapest, 1937
9. Borbíró Virgil: Kelenföldi Áramfejlesztőtelep, Budapest, 1930—34 (Építészeti Múzeum)
10. Révész Zoltán: A Bartók Béla úti egykori Simplon (ma Bartók) mozi előcsarnoka, 1936 (Építészeti Múzeum)
11. Borbíró Virgil: A Kelenföldi Áramfejlesztőtelep kapcsolóterme

1. Béla Hofstatter—Ferenc Domány: Immeubles à usage locatif sur le parc « Szent István », Budapest 1936 (Musée de l'Architecture)
2. Dezső Hültl: Projet de construction de l'immeuble d'habitation de l'Académie Hongroise des Sciences, Budapest 1936 (Musée de l'Architecture)
3. Gyula Walder: Aménagement de la place Madách, Budapest 1935—38 (Musée de l'Architecture)
4. Dénes Györgyi: Le pavillon hongrois à l'Exposition Mondiale de Paris, 1937 (Musée de l'Architecture)
5. Béla Málnai: La villa Mende, Budapest 1932
6. Dezső Hültl: Dispensaire et hôspital MABI, Budapest, 1934 (Musée de l'Architecture)
7. Vilmos Korompai: Le bâtiment du terrain de sport BBTE (Musée de l'Architecture)
8. Gyula Walder: Villa dans la rue Szemlőhegyi, Budapest 1937
9. Virgil Borbiró: L'usine génératrice d'électricité de Kelenföld, Budapest 1930—34 (Musée de l'Architecture)
10. Zoltán Révész: Le hall du cinéma nommé jadis « Simplon », (aujourd'hui « Bartók ») sur l'Avenue Bartók Béla, 1934 (Musée de l'Architecture)
11. Virgil Borbiró: Salle de commande de l'usine génératrice d'électricité de Kelenföld

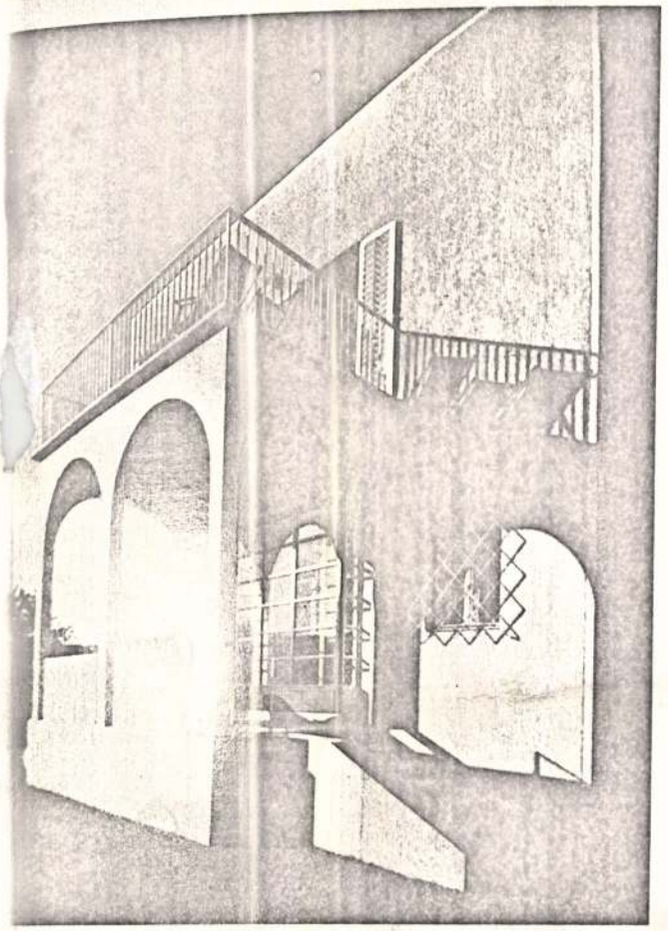

5

7

6

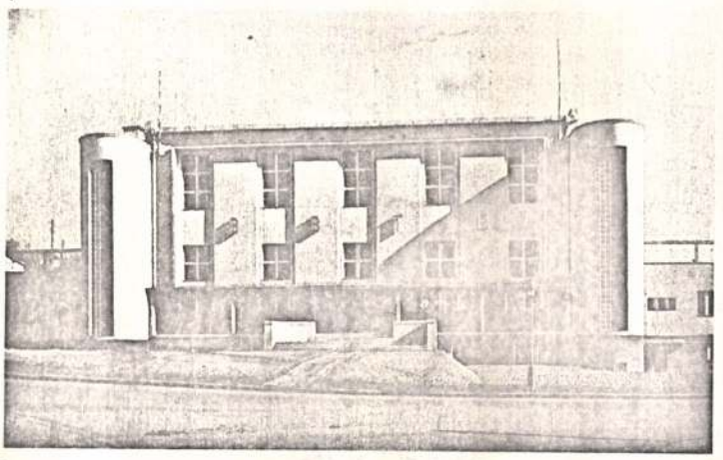

9

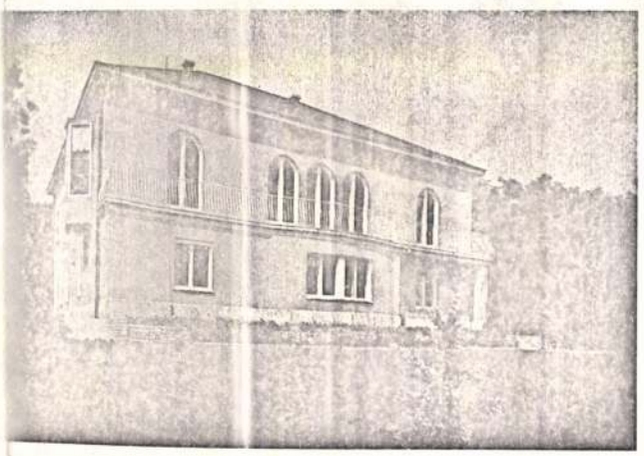

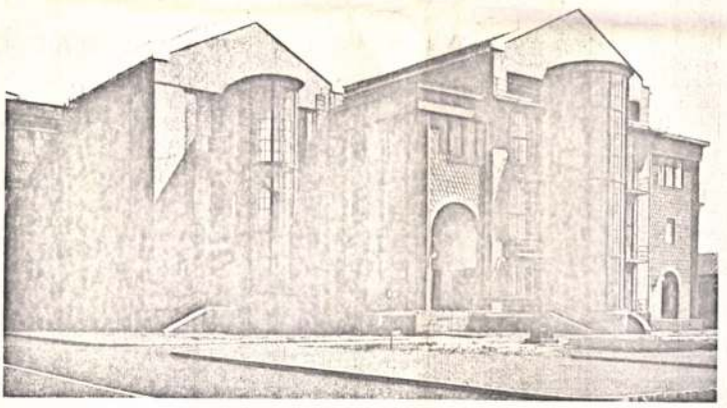

11

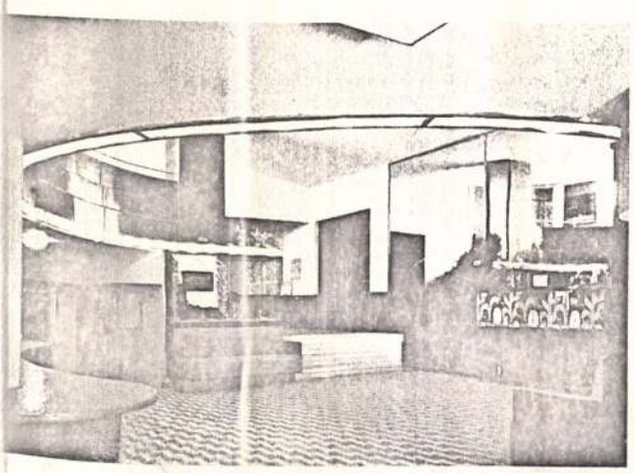

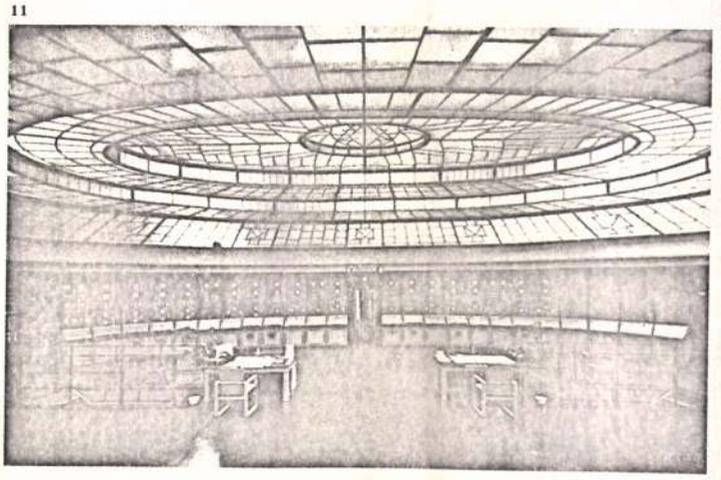

Kaesz Gyula, építész,
belsőépítén
L. Csaba Rezső

L. Csaba Lóntó. A „Hajlék" című folyóiratról 62

Magyar
Építőművészet Bp. 1983 83/5.

Kaesz Gyula ép, ipartörténész

említés

→ Major Máté ép

Műv. Élet 1985/4/95

Oskar Kokoschka: Önarckép, litográfia, 63 × 48 cm, 1956
(fotó Sulyok Miklós)

„Hellász mindannyiunk szemében ugyanolyan eszmény – írta önéletrajzában Kokoschka –, mint a Paradicsom. Talán azért, mert ott valósította meg az ember legjobban az emberi eszményt. Az ógörög ember volt az egyetlen, aki úgy gondolkodott, hogy nincs menekvés az elől a lét elől, amelyben az embernek akár így, akár úgy léteznie adatott... Erósz az ókor emberének értelmezése szerint: az én megvalósításának legfelső foka, akár győzelem, akár ugyanúgy vereség által, a zsenialitás egyéni és társadalmi kibontakoztatásának egyetlen módja, a delphoi szavaknak megfelelően, amelyek szerint az ember ismerje meg önmagát."

Mezei Ottó: Újítás és hagyomány rendhagyó társulása

30 Ft

Kaesz Gyula, Kossuth-díjas építész-belsőépítész,
a Nemzeti Takarékpénztár homlokzata, 1940.

Művészet, 1987. augusztus, hátsó belső borító.

Kaesz Gyula: A Nemzeti Takarékpénztár homlokzata, 1940 (fotó Gyarmathy László)

Kaesz Gyuláról, szégyenkezve

Ez az írás tele lesz plágiummal. Kilenc művész, építészet- és művészettörténész beszélt a minap azon az emlékülésen, amely Zádor Anna professzor elnökletével *Kaesz Gyulát* idézte az Iparművészeti Múzeumban, a tizedikük (mind a hivatásának jelese, mester, egyetemi tanár, rektor és főszerkesztő), a Tölgyfa Galéria emlékkiállításának a bevezetőjét írta — elkerülhetetlen az áthallás, az akaratlan gondolatfolytatás, a lábjegyzetelés pedig lehetetlen az események részvevője számára.

Kaesz Gyula utóélete körül tehát forma szerint minden rendben volna. Az Iparművészeti Főiskola és a múzeum élt az alkalommal, és születésének kilencvenedik, halálának huszadik évében, az esztendő végén tisztelgő szimpóziummal, mértéket és színvonalat tudó kiállítással adózott a mester-tanár emlékének; az előadásokból kötetterv lett, a kiállítás még egy múzeum, az építészeti hozzájárulásával Vízkereszt utánig áll a főiskola galériájában — korhű zene szól, finom grafikák, bizarr bútorok, bölcs karosszékek és racionálisan szép tervgondolatok láthatók.

A címbeli szégyenkezésre efelől nincs is különösebb ok, s még csak az sem indokolja, hogy a szakmainál nagyobb publikumnak ma már bizonyosan el is kell mondani, ki volt Kaesz Gyula. Iparművész volt, tervező, építész, mindhárom hivatásnak abban a teljes értelmében, amelyet felkínált és rárótt ennek a századnak az első fele, kivált Európa középső égövei alatt az iparművészekre, a tervezőkre és a külső-belső építészekre. Baloldalon gondolkodó és cselekvő ember, függetlenségét őrző intellektus; azok közül, akiket most tanulunk meg vagy tanulunk meg újra bámulni; — szerkesztő volt, szakíró, és kiváltképpen, mindenekelőtt tanár. Csaknem fél századon át tanára, közben igazgatója is annak a művészképző intézménynek, amely őt magát is nevelte, s amely most életműve előtt tiszteleg. S ha joggal vissza-visszatért is a minapi méltatásokban, hogy keveset tudunk, sokat elfeledtünk mára abból, amit Kaesz Gyuláról tudni illenék, hogy ideje volna meg is jelentetni azt a monográfiát, amely kiadásra vár róla, valljuk meg, nem ezek az életművek a nagy létszámot mozgató és felfellángoló kultuszok tárgyai. Jó ülőbútort, méltó emberi környezetet alkotni, eszes tárgyakat és eszes tárgyak eszes rendszerét megtervezni, mesterfokon áruminta-kiállításokat, pavilonokat és cukrászdákat építeni — ezeknek a szellemi-materiális teremtéseknek az a hálás-háladatlan történelmi sorsuk általában, hogy hasznukkal beépülnek, példájukkal meghatároznak még akkor is, amikor tárgyi valójukra, alkotójuk személyére már nem figyel más folyamatos éberséggel, csak a történelem és a szaktörténet.

A Kaesz Gyula-kultusz ébren tartásához egyébként nincs is elegendő tárgyi ereklyénk. Néhány, nagyon is nem ereklye hangulatú merész és józan bútordarab, tervek és fényképek eleve rövid életre szánt, meg sem valósított és elpusztult építészeti együttesekhez, saját szerkesztésű folyóirat és fontos cikkek nem kevésbé fontos más folyóiratokban — töredékek egy környezetalkotó tevékenységéből, aki az 1919 utáni negyven évben dolgozott Magyarországon. S aki — minthogy a maga normái szerint akart dolgozni — soha nem kívánt beállni valamilyen sorba; a sor élére sem. Nagy fényűzés ez olyan korszakokban, amelyekben folyvást népes és kevésbé népes, de feltétlenül hangos felvonulások követték egymást, olykor nem is a célért, mert utólag olykor kiderült, hogy csupán a sorakozásért önmagáért. S különösen aránytalan fényűzés ez olyan hivatásban, amely megrendelőre, értő vagy hiú megbízóra van utalva, mert ezek híján megbénul, meg sem mozdul a teremtőképessége.

Hogy az asztalos fiából művésszé lett, a legtisztességesebb iparos-erkölcsöket mesterkorában is őrző tervező, a tizenkilenc megperzselte, s később életműveket, ha nem éppen életeket mentő férfi soha nem figyelt kétes ideológiákra, az magától értetődő. A méltatói azt is nyilvánvalóvá teszik, hogy a bécsi—budapesti századelő kézműves iparművészetén nevelkedett tervezőt mi tartotta távolságban kora kihívóan modernista mozgalmaitól. Számunkra most mindebből annyi a lényeges, hogy megtagadta önmagától kora mozgalmainak az illúzióit is. Azt is, amely a konkrét és tudatos építészet, esetleg tárgyformálás tiszta, kérlelhetetlen erőszaktételével hitte a társadalmat megreformálhatni, s azt is, amely matéria helyett fényből, színből és geometriából épített, konkrét objektumok helyett jövőt, tisztaságot, kommunizmust.

Magyarán: sem a Bauhaushoz, sem a modern építészeti mozgalmakhoz, sem a konstruktivista avantgárdhoz igazán nem tartozott. Ez csupán történeti tény, önmagában nem erény, nem is vétek. De mindenképpen annyit jelent, hogy a húszas és a harmincas évek Magyarországán Kaesz Gyula önmagára maradt a minőséggel. Vagy csaknem önmagára maradt. Mert ezzel a sallangtalan, de kérlelhetetlen minőségszigorral abszurd módon megint csak arra a polgárságra támaszkodhatott elméletileg, amelyről tudjuk, hogy a gyakorlatban nálunk alig létezett, s amelynek e féliglétezés státusából kellett volna megrendelést és hátországot biztosítania a haladottabb képzőművészetnek, a tiszta gondolatú építészetnek, eltartania egy nagy, de nem alkuvó szépirodalmat. Egészében teljes szellemi és anyagi kultúrát, amelyet a félfeudális állam és a valóban uralkodó osztályok nem akartak, a nyomorúságban és nyomorúságos ízlésvilágban vergődő rétegek pedig nem tudtak figyelemre méltatni.

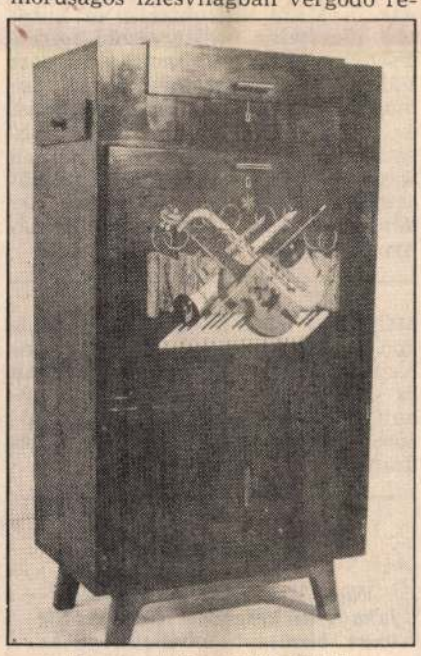

Zeneszekrény, 1935 körül.

Kaesz Gyula méltatói különféleképpen vélekednek, ha nem is polemizálnak arról, kinek dolgozott negyedszázadon át a tervező, a grafikus, az építész: a polgárnak, esetleg a nagypolgárnak, amint ez tervezőmunkásságából, a folyóirata példaanyagából és a hivatkozásaiból gyanítható, vagy az értelmiségnek és azoknak, akiket akkor kisembereknek tituláltak. Feltételezhető, hogy az ellentmondás feloldható annak a paradoxonnak az ismeretében, amellyel minden forradalmi és plebejus elkötelezettségű *anyagi alkotónak* számolnia kellett e század folyamán. Hogy tudniillik, ha teremteni akart, „a polgártól", pontosabban szólva egy gazdaságilag és szociológiailag egzaktul körül nem határolható, mert heterogén, de ízlésszociológiailag nagyon is észlelhető polgárízléstől, modern citoyenigénytől kellett megbízást kapnia ahhoz, hogy folyamatosan dolgozva folyamatosan ügyelhessen a messzibb és nagyobb közjóra. S ez már csak azért sem lehetett tragikus paradoxon, mert a citoyenigényesség önmagában is csaknem forradalmi tett volt mi-nálunk. Kaesz Gyula folyóiratának, *A Bútornak* a minimumprogramjai, a korszerű és olcsó emberi lakókörnyezetért írott vitacikkei, a tárgykritikái s nem utolsósorban a negyvenöt utáni, természetes és merész gesztusai a mai olvasónak ezt sugallják.

Legláthatatlanabb s legmaradandóbb műve, a pedagógiai munkássága is ezt bizonyítja. Az emlékülés korreferátumainak központi alakja, a Tölgyfa utcai kis perszonális kiállításnak is logikusan szereplője a tanár, a tanítványsereg, az ember- és művésznevelő munka. Nemcsak belsőépítész-tanítványok és -tervezők: a kitűnő könyvművész, a történeti stíluskorszakok tekintélyes bútorkutatója, a finoman ezoterikus festmények mestere emlékezik tanító példájára. Nem kegyeletesen tiszteleg: szakemberi tudatossággal bizonyítja is, mit lehetett, kellett megtanulni Kaesz Gyulától tárgykultúrában, műgondban, szakmai erkölcsben, szakértelemben és igényességben. S bár nyíltan megfogalmazva el nem hangzik — mert emelkedett és szakszerű emlékülésen stílustalan, válogatott, kamaraméretű emlékkiállításon pedig értelmetlen —, a Kaesz Gyulára vonatkozó tárgyszerű értelmi és képi állításokban, újra és újra megrajzolt környezetének kritikájában végig ott a kérdés, közvetlenül a felszín alatt: hogyan tudnánk ma elszámolni a húsz esztendeje halott Kaesz Gyulának?

Az ünnepi pillanatok után, túl a jubileumi ülésen, kívül a moderáló közegen az emlékezés kínos, zavarbaejtő, keserves. Annak a Kaesz Gyulának, aki ötvenhét évvel ezelőtt minimális, de minimalitásukban emberhez méltó lakásokat követelt, aki fél évszázada rendszerezett tapasztalatok alapján közölte a folyóiratában sorozatban, hogy a kor emberének ruhaneműből, használati eszközből, edényből mekkora készletre van szüksége, s ezt a készletet milyen dimenziók között a leggazdaságosabb, a legcélszerűbb tárolnia és használnia, s annak a Kaesz Gyulának, aki 1947-ben a típusbútorprogram elindítója volt — nincs ma elfogadható válaszunk. A kérdés ilyetén aktualizálása pedig lehet triviális, de mint említettem, megkerülhetetlen. Nem ment fel a jubiláris emlékedettség sem, mert Kaesz Gyula is folyvást, kérlelhetetlenül aktualizált: nincs olyan elméleti írása, de még bútortörténeti, stílusismertető munkája sem, amelyet ne kortárs szándékok és indulatok szültek volna. További időszerűséget pedig a kérdésnek az kölcsönöz, hogy egyfelől azt a környezetipari folyamatot, amely mára valóban triviális ellentétébe fordult, e társadalom első éveiben más célokkal, más szellemiséggel és más bizonyossággal ő akarta elindítani. Azokat a szakmabeli és erkölcsi normákat pedig, amelyek birtokában látjuk ma e folyamat csődjét, függetlenül attól, hogy közvetlen vagy közvetett tanítványai vagyunk-e, ugyancsak tőle kaptuk.

A helyzet abszurd és a válasz szégyenteljes; hasonló a mai bútorínséghez és -drágasághoz, ahhoz a bútorminőséghez, amit a nagy-, a közép- és a kisipar nekünk kínál, azokhoz a tárgyakhoz — mellőzzük most a mellőzhetetlen lakáskérdést —, amelyek között az otthonainkban élünk. A kérdést pedig — ezért, s nem valamiféle posztumusz káderezés kedvéért kellett tisztáznunk, hogy kinek dolgozott Kaesz Gyula — nem a nemesen egyszerű bankbelsők és decens cukrászdák építésze teszi fel. Az a szakember kérdez, aki egyik kutatója szerint minden valószínűség szerint először vezette be az *industrial design* fogalmát Magyarországon 1949-ben, aki a legendás és csak legendának megmaradt típusbútort ajánlotta fel, többedmagával egy új társadalomnak 1947—1948-ban, s aki negyed évszázadot dolgozott azon, hogy ezt az ajánlást akkor megtehesse. A szakember tanár, aki főiskola-igazgatóként a formatervezés oktatását nálunk elindította, s aki mindezekért Kossuth-díjat is kapott, csak azt nem érhette meg, hogy pontos, reális tervei megvalósuljanak.

A válasz: pontos, reális terveitől ma messzebb vagyunk, mint bármikor. Ironikus tapasztalatesokornál és széptani helyzetábrázolásnál beszédesebb bizonyíték legyen erre egy nem egészen közgazdasági, ámde társadalomtudományi tanulságokkal bíró óvatlan megjegyzés egy közgazdasági hetilapból. Nem annak a lapszámnak a súlyos megállapításai a bútoripar rohamosan csökkenő minőségéről és rohamosan növő árairól, monopolhelyzetről, elnyomorított nyersanyagárakról, elavult technológiáról, gyatra szellemi és csapnivaló materiális teljesítményről. A helyzetet megvilágító abban a néhány héttel ezelőtti lapszámban egy bútoripari vezérigazgató nyilatkozata, annak is a bennünket, valamenynyiünket illető passzusa. „A magyar vevők túlságosan igényesek, mintha mondjuk, az USA-ban élnének." — A nagyiparosnak ezt a megrovását a gazdasági lap nem mulasztotta el méltányolni. A nem kevésbé helytelenítő okadatolás azonban nem kevesebb figyelmet érdemel. „Ez annak köszönhető — így a nagyiparos —, hogy rengeteg külföldi katalógus, prospektus forog közkézen az országban, egyre nő a Nyugatra utazók száma, és így a magánimport is."

Hát ilyen messze vagyunk. Ha jól értem a bútoripari vezért, valahol a banánköztársaságok és a szegényebb arab országok populációjának magasságában, ott, ahová prospektusok és katalógusok útján jut el a korszerű termékeknek a híre. De ez a pozíciónk — a félénknek és taktikázónak igazán nem nevezhető gazdasági vezető ezt is érezteti — éppoly indokolatlan, mint a növekvő magánimport.

Nem tudom, csak sejtem, milyen polgári fogyasztásnívó jellemezte a banánköztársaságok és a szegényebb arab országok bútorkereskedelmét a két világháború között, amikor Kaesz Gyula folyóiratot szerkesztett bútorhasználóknak *és bútorkészítőknek* a jobb minőség szellemében. De vannak képzeteim a környező országok akkori polgári fogyasztását illetően. S minthogy a környező országokból mostanában érkező gazdasági jelentések hasonlóak a mieinkhez, de sem a csehszlovák, sem az NDK-beli bútorok minősége nem hasonló, hajlanék a közgazdaságiak mellett olyan irracionális szempontok latolgatására is, mint hagyomány, gazdasági korrektség, közgondolkodás és a minőség demokráciája. Meglehet, ha Kaesz Gyula bútorminőségének nagyobb a reális, az igénye és a pénze szerint egyaránt vásárlóképes piaca fél évszázada, akkor nagyobb a minőségi, tömeggyártásra vonatkozó terveinek is a pártolótábora negyven éve — s akkor talán lehetne most stílustiszta művészet- és művészetnevelés-történeti írással tisztelegni az emlékének, emeltebb tekintettel.

Rózsa Gyula

HÍREK

Katonai attasék fogadása

Mórocz Lajos altábornagy, honvédelmi államtitkár az új év alkalmából a Honvédelmi Minisztériumban fogadta a Budapesten akkreditált attasétestület tagjait. Az államtitkár újévi köszöntőjére az attasétestület nevében *Ioan Todericiu* ezredes, a Román Szocialista Köztársaság budapesti nagykövetségének katonai és légügyi attaséja válaszolt. (MTI)

A CUKORGYÁRTÁST tegnap reggelre befejezték a Sárvári Cukorgyárban. A kampány ideje alatt csaknem 300 ezer tonna répát dolgoztak fel, s a beraktározott cukormennyiség tizenöt százalékkal több a tavalyinál.

SOPRONBAN az utóbbi években több mint duplájára emelkedett a szállodai férőhelyek száma, s négyszer annyi a fizetővendéglátást nyújtó szálláshely, mint négy évvel ezelőtt. A város így jelenleg egy időben ötezer vendég elhelyezését tudja biztosítani, ám ez még mindig elmarad az igényektől.

A FENYŐRIGÓK, a téli időjárás első hírnökei megérkeztek az Észak-Bakony vidékére, a Bittva-patak völgyébe, Európa és Ázsia északi vidékeiről. A madárvendégek ellepték a kökény- és galagonyabokrokat, gyakori látogatók a borókaligetekben és előszeretettel csemegéznek a nyárfák fagyöngyéből.

AZ IDEI ELSŐ nyúlhússzállítmányt elindították a tardosbányai Gerecse Termelőszövetkezetből Olaszországba: 14 ezer előhűtött nyulat raktak kamionba. A tsz vágóhídján tavaly több mint kétmillió nyulat dolgoztak fel, s valamennyit exportálták; többsége a nyugat-európai országokban talált vevőre.

AZ INTERPOL Párizsból Lyonba teszi át székhelyét, új, számítógépekkel fölszerelt főhadiszállásra. Adatbankját komputerek elektronikus tárolóiba helyezik, korszerűsítik az adatközlési és adatlehívási rendszert. A tagországok rendőrségein elég lesz majd egy gombnyomás, hogy megjelenjenek képernyőiken a körözöttek adatai.

Címkézőgépek Pécsről

Elkészültek Pécsett a tavaly megalakított első magyar—olasz vegyesvállalat, a SOMAK termékei. A korszerű csomagológépek gyártására, fejlesztésére és értékesítésére létrehozott kft. mecsekaljai üzemében összeszerelték az olasz licenc alapján gyártott BR—68-as címkézőgépek első sorozatát, amelyeket a hazai konzervgyárak és élelmiszer-ipari üzemek használnak majd.

Ezek a címkézőgépek már dolgoznak.

KÁLMÁNDY FERENC FELVÉTELE — MTI FOTÓ

Kinevezés

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *dr. Molnár Endrét* pénzügyőr vezérőrnaggyá, egyidejűleg a pénzügyminiszter a Vám- és Pénzügyőrség országos parancsnokává nevezte ki. (MTI)

Kitüntetések

Az Elnöki Tanács az élelmiszergazdaságban végzett sok évtizedes eredményes munkássága elismeréseként, nyugállományba vonulása alkalmából, *Gyimesi Jánosnak*, a Szeszipari Szolgáltató Közös Vállalat igazgatójának az *Április Negyedike Érdemrendet; Bosznay Lászlónak*, a MÉM szakoktatási és kutatási főosztálya osztályvezető-helyettesének, *Kőrösi Lajosnak*, az Erdért Vállalat osztályvezetőjének, *dr. Somody Dezsőnek*, a MÉM igazgatási és jogügyi főosztálya helyettes vezetőjének és *Sütő Nándornénak*, a Szekszárdi Mezőgazdasági Kombinát osztályvezetőjének a *Munka Érdemrend arany fokozatát* adományozta. (MTI)

MŰHOLD SEGÍTSÉGÉVEL a világon elsőként közös, egyidejű színházi bemutatót terveznek Kínában és Japánban. A narai és a sanghaji színház két helyszínnel, de közösen ad elő áprilisban egy zenés drámát.

Kutya-világ?

Vagy én, vagy a kutyák! — fakadt ki keserűen George Stewart, birminghami illetőségű angol munkanélküli. Felesége a kutyákat választotta, így a házasság tizenhárom év után válással végződött.

Az asszonyka több mint lelkes állatbarát: összesen negyven eb futkos a lakásban és a ház körül. — Nemhogy lépni nem lehetett a kutyáktól, de még az ágyat is meg kellett velük osztani — panaszkodik az elvált férj. — Nincs férfi, aki felér egy kutyával — összegezi álláspontját a hölgy.

Az igazsághoz hozzátartozik, hogy Stewart úr is hozzájárult a frigy megromlásához. Állandóan cowboynak öltözött, hitvesét pedig arra kényszerítette, hogy indián asszonynak maszkírozva tartsa fönn a wigwam melegét. (MTI)

MAGYAR SIKER született a Rabotnicseszko Delo, a Bolgár Kommunista Párt lapja 1987. évi nemzetközi fotópályázatán. A zsűri a külföldi részvevőnek járó első díjat — tíznapos tengerparti nyaralást — Fehér Istvánnak, a Bulgária című képes havi folyóirat fotóriporterének ítélte.

VIETNAMBAN a központi fennsík dzsungeleiben tizennégy csordában összesen 615 elefánt él — tették közzé annak a felmérésnek az adatait, amelyet az utóbbi két évben folytattak a távol-keleti országban. Vietnamban ősidők óta nagy tisztelet övezi az elefántokat, amelyek különösen a hegyvidékeken élő kisebb nemzetségek számára nyújtanak nagy segítséget a munkában. Az országban törvény tiltja az elefántvadászatot.

MOST JELENT MEG: Szalay Lajos: Végtelen a tenyérben. Bakonyi Péter interjúi. Supka Magdolna utószavával (Múzsák). — Dalia László: Repülő emberek (Sportpropaganda). — Mészöly Miklós: Sutting ezredes tündöklése. — Tatay Sándor: Zápor — Diszharmónia. T. S. művei. — Belohorszky Pál: Égő rózsamáglya (Szépirodalmi). — Balogh Tamás—Dlusztus Imre: A hipofízisügy (Idegenforgalmi).

BÁNKI MIKLÓS, a Szocialista Hazáért Érdemrend kitüntetettje, aki 1942-től volt a párt tagja, 65 éves korában elhunyt. Kívánságának megfelelően temetése szűk családi körben megtörtént. — *Az MSZMP XIII. Kerületi Bizottsága.*

LACZÓ ANDRÁS, a Szocialista Hazáért Érdemrend kitüntetettje, a Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetségének tagja, aki 1921 óta volt a párt tagja, 88 éves korában elhunyt. Hamvasztás utáni búcsúztatása január 12-én, kedd délben lesz a Göd-újtelepi temetőben. — *Az MSZMP Dunakeszi Városi Bizottsága; az MSZMP Göd Nagyközségi Bizottsága.*

ELSŐ ÍZBEN használta a digitális fényképtovábbító berendezést az AFP francia hírügynökség fotószolgálata. A Dixel-AFP berendezés segítségével a Párizs—Dakar autóraliról Észak-Afrikában készített fotót az Immarsat műhold segítségével továbbították az AFP párizsi székházába — mindössze három perc alatt, méghozzá kiváló minőségben.

A KÍNAI SÖRFŐZDÉK tavaly az előző évihez képest negyedével növelték termelésüket, s több mint ötmillió tonna sört gyártottak — írja a China Daily című pekingi lap. Ezzel a hagyományosan teaivó Kína a sörgyártók világranglistájának ötödik helyére kapaszkodott fel.

GALGAMENTE MŰEMLÉKEI címmel új füzet jelenik meg a napokban a Tájak — Korok — Múzeumok című sorozatból. A kiadvány Pest megye tizenegy községének látnivalóival ismerteti meg az érdeklődőket. Most van nyomdában egy másik Pest megyei település, a Bag néprajzát feldolgozó könyv is, amely a község népi építészetét, gazdálkodását, népszokásait és népviseletét mutatja be.

SZUPRAVEZETŐS motort készítettek amerikai kutatók. A kísérleti motorba ittrium—bárium—réz összetételű, mínusz 179 fokon szupravezetővé váló kerámiaötvözetet építettek be az energiafelhasználás csökkentésére.

MOZGÓ SZEMÉLYVONATRA akart felszállni, s közben a lépcsőről leesett a nyírmadai vasútállomáson Liptai Ferenc 57 éves petneházi egyéni gazdálkodó, s olyan súlyos sérülést szenvedett, hogy a helyszínen meghalt.

Nőtt a világ légi forgalma

Tavaly 13 százalékkal nőtt a világ légi forgalma, és az utasszám első ízben haladta meg az egymilliárdot — közölte a Nemzetközi Légiforgalmi Társulás (IATA).

Az IATA-hoz tartozó 157 légiforgalmi vállalat 1603 milliárd utaskilométert teljesített belföldi és külföldi útvonalakon, tíz százalékkal többet, mint 1986-ban. Mivel a férőhelyek száma lassabban nőtt, mint az utasok száma, a kihasználtság 65-ről 67 százalékra emelkedett.

A szervezet vezérigazgatója az idei kilátásokról viszont meglehetős borúlátással nyilatkozott, tekintettel az amerikai dollár árfolyamának zuhanására és a tavaly októberi tőzsdekrachra. (MTI)

KÖZLEMÉNYEK

A NEMZETI SZÍNHÁZ közli, hogy Illyés Gyula Lélekbúvár című darabjának — eredetileg decemberre tervezett — bemutatója a Várszínházban január 11-én, hétfőn lesz. Így a december 16-án, délelőttre meghirdetett főpróba jegyei január 9-én, szombaton délelőtt fél 11 órára érvényesek.

A NÉPRAJZI MÚZEUM közli, hogy kiállításai 1988. március 31-ig korábban zárnak, így a múzeum hétfő kivételével naponta 10 órától 16 óráig látogatható.

A BUDAPESTI MŰVÉSZETBARÁTOK EGYESÜLETE szombaton 14 órakor tartja közgyűlését a népligeti Jurta Színházban. A beszámolót követően megvitatják a szervezet idei programját és költségvetését, s a következő három évre megválasztják az egyesület tisztségviselőit.

Kora tavaszias időjárás

A kontinens nyugati partja menti időjárási frontból már harmadik hete csak néha szakad le egy-egy gyengébb, Magyarországon is átvonuló hűvösebb léghullám, de december 19. óta ezek sem okoztak említést érdemlő lehűlést. Észak- és Kelet-Európa kivételével ebben a szezonban még csak mutatóba fordult elő igazi tél Európában. Éjszaka és reggel sok ugyan a köd, de napközben csak foltokban marad meg, és néha ki-kisüt a nap is.

Hazánkban tegnap ismét több fokkal melegebb volt a január elején megszokottnál. Fagy reggel is csupán elvétve fordul elő. Kora délután 8-10, sőt 11 fok volt a jellemző hőmérséklet. Kisebb körzetekben csak ritkult, de nem oszlott fel a köd, itt délután sem mértek 4-5 foknál melegebbet.

Előrejelzés ma estig:

Egyelőre nem változik az idő. Általában erősen, délen néha közepesen lesz felhős az ég. Északon, északnyugaton jelentéktelen eső, északkeleten tartósabb ködfoltok is előfordulnak. A reggeli 1—6 fokról kora délutánra 6—11, a ködös tájakon 5 fokig melegszik a levegő.

1988. január 5., kedd, 13 óra.

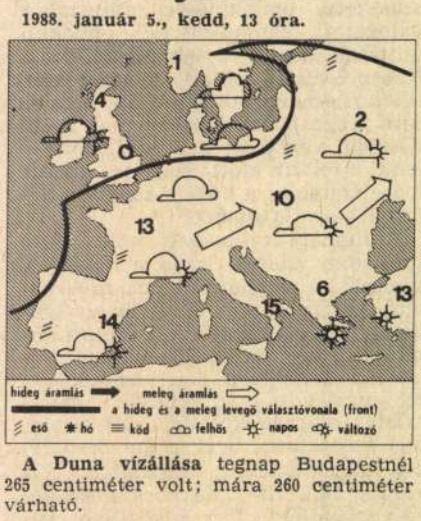

A Duna vízállása tegnap Budapestnél 265 centiméter volt; mára 260 centiméter várható.

A budapesti színházak mai műsora

Erkel Színház: Faust (Főiskolai bérlet, XI. sorozat, 2. ea., 7). **Zeneakadémia:** A Magyar Posta Szimfonikus Zenekarának koncertje (fél 8). Luigi Alva (Peru) dalestje (Kisteremben, fél 8). **Nemzeti Színház:** A velencei kalmár (7). **Katona József Színház:** Három lány, kékben (7). **Madách Kamara:** Édes fiaim (7). Elelem bére (éjjel fél 11). **Vígszínház:** Nyomorultak (7). **Pesti Színház:** Equus (7). **Thália Színház:** Lóvá tett lovagok (7). **Játékszín:** Hyppolit, a lakáj (7). **József Attila Színház:** Felejtsétek el Herosztratoszt (U/3. ea., 7). **Józsefvárosi Színház:** Buborékok (7). **Fővárosi Operettszínház:** Robin Hood (7). **Vidám Színpad:** Az ördög nem alszik (7). Goodbye, Charlie! (Kis Színházban, fél 8). **Mikroszkóp Színpad:** Az állam is felkopik (fél 8). **Radnóti Miklós Színpad:** Mesélő kert (de. 11 és du. 3). **Fővárosi Művelődési Ház:** Reneszánsz táncház (7). **Arany János Színház:** Emil és a detektívek (du. 3). **Állami Bábszínház:** Hüvelyk Matyi (Népköztársaság útja 69., de. 10). A legyőzhetetlen kiskakas — A csuka parancsára (Jókai tér 10., de. 10).

Kacsz Gyula, Kossuth-Ujas épitér, belőépítés 6.) folytatás (vége)
Kiss Éva: Kacsz Gyula (1897-1967).

Magyar Építőművésnet,
1997., 6., 60-old.

Kaesz Gyula reklámgrafikája
Poster designing by Gyula Kaesz

1925—1930 között egyre erősödik az art deco szeszélyes, néha túl reprezentatív megjelenésű, de legtöbbször mégis a formai önállósulás és egyszerűsödés irányába mutató hatása.

1930 körül, újabb alkotói korszakában, formái egyre tisztábbak, egyre átgondoltabbak lettek. Igen erősen kiütközik a bécsi „konstruktív Jugendstil", vagy ha úgy tetszik, a Wiener Werkstätte hatása. De nála a puritán formavilághoz egyéni ízek kapcsolódnak. A formai tisztaság, áttekinthetőség, célszerűség követelménye elsődleges marad, de a rideg, rendkívül szigorúan szerkesztett formák helyébe olykor enyhe ívű vonalak lépnek, a kar, a kéz megtámasztására szolgáló, formailag rendkívül míves hajlatok.

A háttámlák az emberi test vonalát követve kissé ívesen hátrahajolnak, ugyanakkor felül kissé kiöblösödnek. Szinte ölbe veszik a pihenni vágyót. A konstruktív gondolatnak egyfajta humanizálásával találkozunk itt, amely végtelenül jellemző Kaesz Gyula művészetére és életvitelére. Ő egyetlen pillanatra sem tévesztette szem elől az embert, akinek számára tárgyait létrehozta s akit környezetteremtő munkájával segíteni akart s egyben értékesebbé formálni.

Az alkalmazott grafika, a plakáttervezés,

Kaerz Gyula, Kossuth-díjas építész, belsőépítész (1897-1967). 1.) Folytatás

Kiss-Éva: Kaerz Gyula (1897-1967).

1. „a bútor" lakberendezési folyóirat címlapja, 1937

2. Tálalóasztalka a 30-as évekből

Magyar építőművészet 1987. 6. 58-old.

Fahrenkamp, Hillerbrand, Pfau, Pölzig, Schmitthenner, Schenck kitűnő építészek és professzorok a németek oldaláról — kölcsönösen, élénk összehasonlító forrásokká váltak.

Terveiben sohasem ismétli önmagát, újatadó képessége állandó. Műgonddal megtervezi épületeinek, belső tereinek járulékos tartozékait, a bútorait, világítótestjeit, központi névtábláit, neonvilágítását, portáljainak, kiállításainak tipografizált, plasztikus feliratait, emblémáit, címereit, piktogramjait jellegzetes betűtípusokkal és formákkal, melyekre külön nagyon érzékeny volt.

Tanári minőségében bölcs. Ritkán rajzol hallgatói munkáiba, elveket magyaráz. Nem tálal megoldásokat, a hallgató kell, hogy kitermelje azokat, Megfigyelésekre, logikára, önálló gondolkodásra, kreativitásra nevel. Az összehasonlítási alapok analízisét gyakoroltatja. Fontos számára az emberi léptékérzet kimővelése, a léptéktartományok megismertetése, az arányok összefüggéseinek ösztönös és tudatos elsajátítása. A tervezés fontos része a színvilág

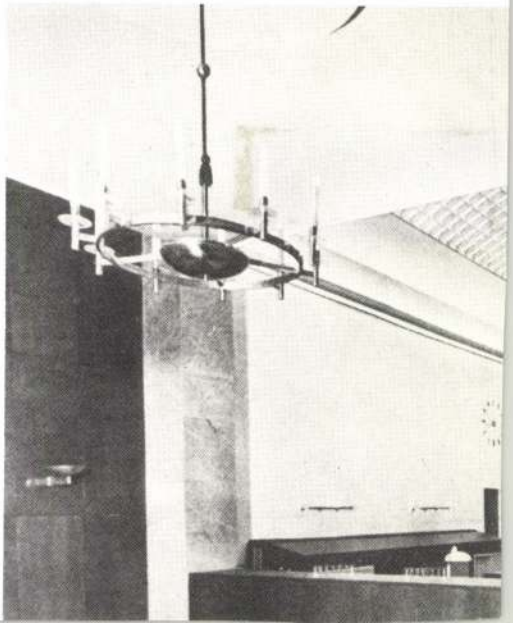

3. Karosszék, 30-as évek második fele

sőép
szet
cipli
és k
volt
1

készulo

Kaesz Gyula, Kossuth-díjas építész, belsőépítész. 3) Fotográfia Kiss Éva: Kaesz Gyula (1897–1967).

4. *Karosszék és asztal, 30-as évek második fele*

Magyar Építőművészet, 1987, 6., 59. old.

Kaesz Gyula, Kossuth-díjas építész, belsőépítész. 4) Folytatás
Kiss Éva: Kaesz Gyula (1897–1967).

5. A „tér és forma" címlapja, 1931

57-es.

Kaesz Gyula, Kossuth-díjas építész, bőrépítész 5.) Folytatás

Kiss Éva: Kaesz Gyula (1897-1967).

6. *Kaesz Gyula saját tervezésű névjegye*

Magyar Építőművészet, 1987., 6., 59-old.

Kaesz Gyula, Kossuth-díjas építész, belsőépítész (1897–1967) · 1.] Folytatás Homicsek Lászlómesterről, Kaesz Gyulárol.

2. Családi ház a volt Zólyomi úton

2

Magyar Építőművészet, 1987., 6., 55-old.

Kaesz Gyula, Kossuth-díjas építész, belsőépítész /1897-1967/ 2) Folytatás.
Hornicsek Rászlóinnesterérol, Kaesz Gyulárol.

1. Bankfiók Kassan. /repr./

4. Floris cukrászda belső képe, Budapest 1936

Magyar Építőmíveszet, 1987, 6., 55-old.

Kaesz Gyula Kossuth-díjas építész, belsőépítész (1897-1967). 3.) Folytatás.
Hornisek László mesteréről, Kaesz Gyulával.

3. Altmann & Kühne cukrászda belső képe, Bécs

Magyar Építőmíniészet, 1987, 6., 55-old.

munkáját. Elvi álláspontját már kevésbé. Kaesz Gyula nagyra becsülte mindenkori újító tehetségét, akaraterejét, de keményen küzdött befolyása ellen. E hatás a húszas évek elején grafikai munkáiról, színpadképeiről és gyerekjáték terveiről olvasható le.

Hatott rá Adolf Loos munkássága, akinek teóriája az ornamentika, a díszítés-ellenesség jegyében fogant; Heinrich Tessenow, aki az építészeti formaalakítás elméletét, és törvényeit világította meg. A szovjet és más avantgarde irányzatok fellendülése, a konstruktivizmus új szemléleti elveket mozgattak. Ebben az időben kerültek ki osztályáról, vagy voltak vendéghallgatói Breuer Marcel, Bodon Sándor, Moholy-Nagy László, a szobrász Kemény Zoltán, Haár Ferenc fotográfus és mások.

Az első Bauhaus Bücher-eket azonnal megismerteti tanítványaival. Az ajánlókkal, Breuerrel és Moholy-Naggyal rövidesen újra kapcsolatba kerül — a Bauhaus előkészítő tanfolyamának vezetésére hívják. Tanítványaival egye-

1. *Bankfiók Kassán*
2. *Nemzeti Takarékpénztár belső képe, Budapest*
3. *Nemzeti Takarékpénztár bejárata, Budapest*

Kaesz Gyula, Kossuth-díjas építész és belsőépítész (1897–1967)
Erdon Sándor: Egy tanítvány visszaemlékezése.

Kilencven éve született Kaesz Gyula

1. Kaesz Gyula a Főiskolán a 20-as években

Magyar Építőművészet, 1987, 6., 54-old.

KAEST Gyula

HADIK András: A modern építészet a magyar építészeti múzeumban. = Műemlékvédelem, XXXV.évf.1.sz. 1991

60.p

Hagyatéka

helyet, hogy a Boldog
lomot, s ne másutt." .
polnát épitenek...".

A szentnek megjelen
de joggal vetődik föl
valóságot közlő középk
val kapcsolatban eleve

A kortársak előtt S
/athleta patriae/ jele
letes megtestesülése v
tegség döntötte le láb
összehivta az ország f
testi feloszlása közel
rály halálán jajveszék

KAESZ Gyula bútortervező

Kós Károly: Életrajz. Bp. 1991 179 p.

közreműködött a koronázási „díszletek" tervezésével

Hajdina, plébániatemplom 524
Hajnáčka→Ajnácskő
Hakendover, St-Sauveur, oltár 582
Hal, St-Martin 582
Halberstadt, székesegyház 706
Hallein→Darmstadt
Hamba→Kakasfalva
Hamruden→Homoród
Hangony, Szt. Anna pálos kolostor 405, 828
Haracsony, sírkő 241, 821
Hărman→Szászhermány
Háromszlécs→Szliács
Hátszeg (Haţeg: R), vár 683, 689
Hatvan; 62, 63
– Szt. Márton-templom 94, 146
Hazslin (Hažlin: CS), plébániatemplom 540; K: 1051
Hédervár 844
– vár 57, 523
– temetőkápolna 523; K: 971
– plébániatemplom, keresztelőmedence 523; K: 962, 966
Hégen, (Hendorf, Henndorf: R), ev. templom
– cibórium 371, 643, 739; K: 1508
– kehely 737, 738
– keresztelőmedence 256
Hegyeshalom, plébániatemplom, falképek 193, 216
Heidelberg, Universitätsbibliothek, Manessé-kézirat 121, 299, 341, 789
Heiligenkreuz, ciszterci apátság
– temploma 519
– kolostor, kútház 443
– – sírkövek 335, 337
– könyvtára→Pozsony, Michalska 10

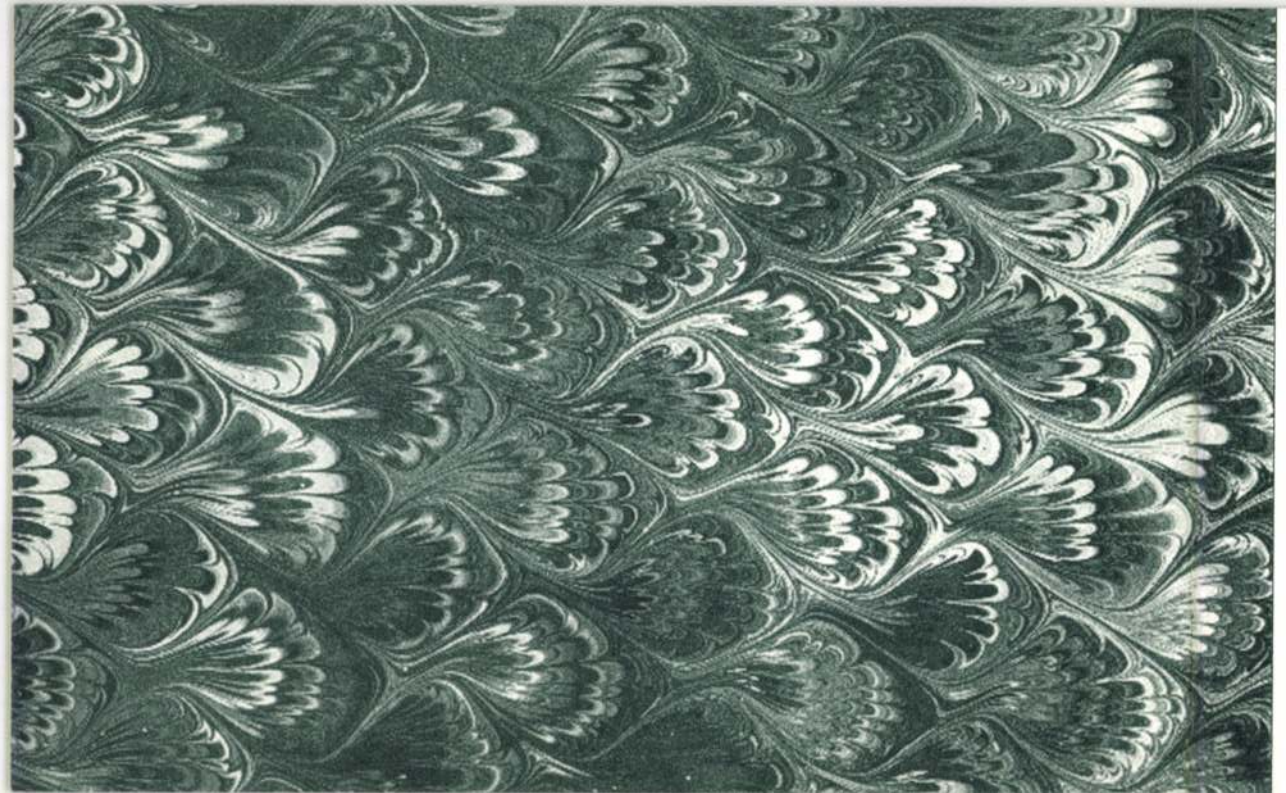

Kaesz Gyula

Emlékülés

az iparművészeti oktatás

centenáriumán

Kaesz Gyula

Borsos Miklós

Pogány Frigyes

Szeretettel
meghívjuk
1996. december 10-én
10 órára,
a Magyar
Iparművészeti
Főiskola
dísztermébe
rendezett
emlékülésünkre.

10.00 Schrammel Imre rektor
Megnyitó

10.05 Mezei Ottó:
Az iskola története 1896-tól 1949-ig

10.25 Gulyás Dénes:
Az egyetem története 1949-től napjainkig

10.45 *Kávészünet*

11.00 Beke László:
Kaesz Gyula, Borsos Miklós, Pogány Frigyes és a magyar iparművészeti oktatás

11.20 Kiss Éva:
Kaesz Gyula életműve

11.40 Fekete György:
Kaesz Gyula a tanítvány szemével

12.00 Megnyitja: Scherer József rektorhelyettes
Kaesz Gyula, Pogány Frigyes és Borsos Miklós emlékkiállításának megnyitója

12.10-13.00 *Ebédszünet*

13.00 László Gyula:
Borsos Miklós művészete

13.10 Schrammel Imre:
Borsos Miklós, a mester

13.30 Ujfalussy József:
Művészet a mindennapokban

13.50 Ernyey Gyula:
Pogány Frigyes a teoretikus és iskolateremtő

14.10 Vámossy Ferenc:
Pogány Frigyes hagyatéka

14.30 Király József:
Példaképek, értékek és a szakma

14.50 Müller Ferenc rektorhelyettes:
Hallgatói pályázat meghirdetése
A 90 éves Kepes György tiszteletbeli egyetemi tanár köszöntése

15.00 Schrammel Imre rektor
Zárszó

Tölgyfa Galéria

16.30 *10 éves a Menedzserképző Intézet – a menedzser diplomák ünnepélyes átadása*

17.00 Megnyitja: Müller Ferenc rektorhelyettes
A 100 éves iparművész oktatás helyszínei – kiállítás megnyitó

Kaesz Gyula munkáiból. Fent balra : Hall részlete, jobbra : Szekreter. Lent : Heverő. — Entwürfe von Prof. Gyula Kaesz. Oben links : Detail einer Halle. Rechts : Secretaire. Unten : Ottomane. — From the works of Prof. Gyula Kaesz. Above to the left : detail of a hall. To the right : Writing desk. Below : ottomane.

Részletek a Savoy Filmszínházból. Fent : A nézőtér. Lent : Az előcsarnok. Asztalos Béla tervei. — Details aus dem Filmtheater Savoy. Oben : der Zuschauerraum. Unten : die Vorhalle. Entwürfe von Béla Asztalos. —Details of the Savoy Cinema. Above : House of spectators. Below : the vestibule. Desinged by Béla Asztalos.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1937. 1. 7.

hírek

IFJ. RICHTER ALADÁRT

a Kormányzó Úr Őfőméltósága az iparművészet fejlesztése terén kifejtett érdemei elismeréséül a *Magyar Érdemrend Tiszti Keresztjével* tüntette ki. Szeretettel köszöntjük egyesületünk alelnökét ez alkalomból, mi, magyar iparművészek, akiknek soraiból sokan éppen azért hullottak el, mert nem bírták azt a végtelennek látszó harcot és fáradságos munkát, amit a MIOE alelnöke másfél évtizede rendületlenül áll. Richter Aladár kitüntetése *közügy*, mert benne azt a munkásságot ünnepeljük, amit ő az iparművészközösség és minden egyes magyar iparművész érdekében fejtett ki. Furcsa ember Richter Aladár, ideje, hogy magas kitüntetése alkalmával beszélgessünk egy kicsit erről a „furcsaságról". Sokan tisztelik, szeretik és becsülik őt egyszerűen azért, mert — ismerik. Kevés olyan emberrel találkozhatunk, akiben annyi energia lobogna, mint benne. A magyar iparművészet ügye az, ami őt mindenekfelett érdekli, annyira, hogy aki megismeri ezirányú tevékenységét, megismerte azt, amit iparművészügynek nevezünk. Pusztíthatatlan erőkkel rendelkezik, igazolja ezt másfélévtizedes helytállása a legnehezebb időkben. Akiknek mentalitását a meghunyászkodás jellemzi, azok elbuknak vele szemben. A kényelmes emberek nem szeretik és egy kicsit elkerülik, ellenben a munkabíró és nyiltszándékú emberek bizalommal vele mehetnek a jövő kialakítása felé. És szabad legyen megemlítenünk, hogy Richter Aladár kitüntetése egyszersmind a magyar iparművésztársadalom kitüntetése is, mert ez az első eset, hogy művésztársadalmukban nemhivatalos személyiség a Magyar Érdemrend Tiszti Keresztjét megkapta. Richter Aladár valóban jól megérdemelt kitüntetése a magyar iparművészetnek is elismerést jelent. Fogadja ezért e sorokon keresztül a magyar iparművészek hálás elismerését.

Személyi hírek

Dr. Jalsoviczky Károly kultuszállamtitkárt a Kormányzó Úr magas kitüntetésben részesítette tevékeny és eredményes államtitkári működése elismeréséül. A kiváló kultúrpolitikus az iparművész-ügyeknek mindig megértő barátja volt s mi különös hálával gondolunk vissza egyesületi munkánkkal szemben tanusított állandó érdeklődésére és támogatására.

Vitéz dr. Haász Aladár kultuszminisztériumi osztályfőnök magas külföldi kitüntetést kapott; őszintén és melegen gratulálunk.

Payer József legfelsőbb kitüntetését, a kormányzói elismerésről szóló kultuszminiszteri leiratot és vele együtt a magyar „Signum laudist" folyó év szeptember hó 22-én a MIOE választmányának teljes ülésén ünnepélyesen nyujtotta át a kitüntetettnek Szent-Keresthegyi Kratochwil Károly a MIOE örökös elnöke. A választmány jegyzőkönyvében örökítette meg Payer József érdemeit és egyhangú lelkesedéssel s kollegiális szeretettel fejezte ki legjobb szerencsekivánatait a MIOE népszerű, fiatal gazdasági főnökének.

A herendi porcellángyár igazgatósága szeptember 23-án tartott ülésén ifj. *Richter* Aladárt felügyelőbizottsági tagjává meghívta, s a legközelebbi igazgatósági ülésen javasolni fogja igazgatósági taggá való megválasztását. A gyár Richter Aladárban — igen szerencsésen — egy olyan szakembert választott meg, akinek személye szakművészeti garancia értékével bír.

Zrinszky József okl. építő-iparművészt egyesületünknek is jeles tagját a kultuszminiszter f. év júliusában kinevezte az Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskola segédtanárává. Zrinszky József státusonkivüli minőségben már néhány éve az iskolánál működik. Örülünk annak hogy Zrinszky kinevezése folyán okl. iparművész-szakember — a fiatalabb iparművészgeneráció tehetséges tagja— került az iskola tantestületébe, mert régen hangoztatjuk, hogy az iparművészeti szakképzés helyes reorganizálása csak iparművész szak-tanerők segítségével lehetséges.

Mihalik Sándort, az Iparművészeti Múzeum őrét, a kiváló műtörténészt a kassai Rákóczi Múzeum igazgatójává nevezték ki. Mihalik Sándort régi kapcsolatok fűzik Rákóczi városához, édesatyja hosszú ideig igazgatója volt a kassai Múzeumnak. Tudományos körökben nagy várakozással néznek Mihalik dr. kassai működése elé. Mi iparművészek — bár fájlaljuk, hogy eltávozik körünkből — különösen sokat várunk Mihalik új munkaterületén kifejtendő munkásságától, mert ismerjük az Iparművészeti Múzeum gyüjteményének gyarapítása körül kifejtett érdemeit s tudjuk, hogy a Kassai Rákóczi Múzeum Mihalik Sándor személyében kiváló szakember kezébe került.

Szűcs Pál egyesületünk közszeretetben álló első titkára háborús viszontagságokkal megbolygatott amerikai tanulmányútjáról hazaérkezett és nyomban átvette egyesületi munkakörének irányítását. Távolléte alatt megnyerte a „Malert" plakátpályázatát és mint grafikus iparművész máris több bélyegterven és kiállítási munkán dolgozik.

Műtermi hírek

Pekáry István és Gádor István, a kiváló és jeles iparművészek egy nagyméretű, kerámiai lapokon kivitelezett illusztratív falidekorációt készítettek az OTI részére. Érdekes művész-társulás ez: egy különös tehetségű dekorativ festő — Pekáry, aki megkomponálta a művet színben és rajzban — és egy szellemiségben vele kissé rokon, dekoratív szobrász keramikus, Gádor, aki a művet csempe-plasztikára transzponálta. Az eredmény érdekes — de nem helyes az út. A festő nem keramikus, a szobrász nem festő, és úgy látjuk, hogy igen fontos iparművészeti kellékek a két kiváló művész képességei mellett is hiányoznak a mű teljességéhez. Mi általában jobban szeretjük, ha a kerámiával *keramikus* foglalkozik — mert szakművészetileg tiszta műalkotás csak így jöhet létre. Az iparművészet magasiskolája nem igen tűri a szakmák keveredését... még akkor sem, ha szerencsésebb személyi képességek társulásából itt-ott kétségkivül érdekes mű jön létre.

Kovács Margit tizennégy darabból álló kerámiát készít az *Asztalos* Béla tervei szerint most épülő *hiradómozi* nézőterére. A kerámiák a színpad két oldalán egy-egy függőleges filmszerű sávot alkotnak s egyes darabjai, egyik oldalon a világtörténelem, a másik oldalon a magyar történelem kimagasló eseményeit ábrázolják.

Az Iparművész
1939. 7. f. 112. l.
Műtermi hírek

Kaesz Gyula a kiváló építő-iparművész tanár nagyvonalú installációs terveket készített a magyar építőiparművészek lakásművészeti kiállítása részére, amelyről lapunk más helyén részletesen megemlékezünk.

Lőthe Éva a fiatal szobrásznemzedéknek kitűnő tagja Árkayné *Stheló* Lilyvel együtt igen érdekes dekorativ-plasztikai falburkolaton dolgozik — ugyancsak az „OTI" új építkezése részére. Tervét nemrégiben vizsgálta felül az Orsz Irodalmi és Művészeti Tanács kiküldött szakbizottsága. A bizottság elismeréssel fogadta a fiatal művésznők szép munkáját — de azt ajánlotta, hogy a teljesebb művészi érték és közvetlenség megóvása érdekében ne kerámia lapokra transzponálva kiviteleztessék a készülő mű — amely egy oltárnáfal érdekes felfogású dekoratív kiegészítője, hanem faragott fareliefként különböző aranyozással oldassék meg. A Tanács érdekes és értékes javaslatát úgy Lőthe Éva mint az építészek nagy tetszéssel fogadták s reméljük, hogy az anyagi lehetőségeket sikerül úgy irányítani, hogy ezzel egy — az újabb művészeti alkotások terén valóban újszerű, de tökéletesen anyagszerű műalkotás valósulhasson meg.

Dlóssy Antal a Szövetkezeti Bolt részére egy 4.50×2 m. méretű faliképet készít.

Flach János építő-iparművész készíti a központi egyetem átépítésével kapcsolatban az egyetemi szemináriumok berendezését. A nagy és szép munkát Flach János a magyar építőiparművészektől megszokott művészi invencióval, kiváló szakmai tudással bonyolítja le s így központi egyetemünk valóban korszerű és művészi berendezéssel gazdagodik. A bútorokat a legkiválóbb asztalosműhelyekben készíttették el.

Mátyásföldön október 1-én adta át rendeltetésének Ravasz László püspök a reformátusok templomát. A templom *Csaba* Rezső tagtársunk tervei szerint készült.

Pályázati hírek

A divatterv-pályázat — amit a textil-szakosztály már tavasszal megindított — az őszi munkaév megkezdésével ismét napirendre került. *Keresztes-Fischer* Ferencné, mint a Baross Egyesült Női Tábor elnöknője, vitéz dr. *Bodor* Aladárné ügyvezető alelnök útján érdeklődött, hogy az Egyesület a régebbi megbeszélések alapján hajlandó lenne-e a tervpályázat lebonyolítását vállalni? E tárgyban folyó hó 6-án vitéz *Bodor* Aladárné ügyv. alelnök és *Kövesi* Jánosné szakosztályi kiküldöttek, a Baross Szövetség részéről; ifj. *Richter* Aladár ügyv. alelnök *Erhardt* Ernő főtitkár és *Barthus* Irén mint szakosztályvezető részvételével értekezlet volt, amelynek eredményeképpen, mint lapzártakor értesülünk *a pályázat kiírása megtörtént.* A kivitelezést a Baross Szövetség saját szakosztályán belül kívánja megoldani, természetesen kivételt képeznek azok a tervezők, akik egyben kivitelezők is és vállalják saját terveiknek elkészíttetését. Ha a nyilvánosság számára rendezendő nagyszabású bemutató az eredeti elgondolás szerint megvalósul, akkor a magyar divattervezők, kivitelezők, de elsősorban a magyar divat ügye olyan propagandával indul el, amelynek eredménye nem lehet kétséges

A „Malert" plakátpályázata. Mint előző számunkban beszámoltunk egyesületünk alelnökének kitűnő szervezésében a „Malert" zártkörű meghívásos plakátpályázatot hirdetett. A bíráló bizottság egyhangúan állapította meg, hogy a beérkezett anyag általában jóval magasabb művészeti nívót reprezentál, mint az ilyen vonatkozású ismert nemzetközi anyag — egy két kivétellel. A pályázatra meghívott művészek egy teljesen befejezett 63x95 cm méretű színes plakátterv beadására voltak kötelezve és minden az előírásoknak megfelelő résztvevő művésznek 150 P anyagköltség- és munkadíjmegtérítést folyósítottak. Egy 1000 P-ős prémium volt kitűzve, amelyet a bíráló bizottság döntése alapján Szűcs Pál okl. grafikus-iparművész nyert el. További 200 P-ős darabonkénti megvételre a bizottság négy javaslatot is tett, melyről végérvényesen a Malert igazgatósága határoz. Az iparművészszaktársadalom őszinte örömmel fogadta a Malert igazgatóságának ezt a példásan szép és értékes pályázatát — de őszinte köszönettel adózik ifj. Richter Aladárnak is — aki kitűnő szaktájékozottsággal és organizáló képességével alapvetően járult hozzá, hogy ez a pályázat így valósult meg.

Újabb művészi bélyegek kiadását határozta el a M. Kir. Posta a Horthy Miklós nemzeti repülőalap javára alkalmi feláras bélyegek formájában. Az Orsz. Irod. és Művészeti Tanács javaslatára a bélyegek művészi terveinek beszerzése a kiválóan kiépített zárt-pályázati rendszer szerint történik ismét és művészi megszervezésére és a bíráló-bizottsági előadói tiszt ellátására ifj. Richter Aladárt kérték fel. Egyesületünk alelnöke nyomban érintkezésbe lépett a H. M. Repülőalap vezetőivel, akik a művészi impressziók teljessége érdekében készséggel rendeztek egy gyakorlati bemutatót a pályázatra meghívott művészek részére. Richter Aladárnak és egy hivatalból kiküldött szakképző repülőszázadosnak a vezetésével bemutatták az Alap növendékeinek munkáját és egy négyüléses sportgépen körrepülésre vitték fel a művészeket. Immár második eset, hogy Richter szakszerű szervezése a repülőgépen való utazás és a sportrepülés közvetlen élvezetére és művészi tanulmányozására ad módot művészeinknek. Egészen bizonyos, hogy ez a kiváló gyakorlati megoldás igen kedvezően mutatkozik majd meg a pályatervek művészi érdekességeiben.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium leiratot intézett a MIOE elnökségéhez és az állami képzőművészeti kiállítások céljára alkalmas plakáttervek beszerzésére szólította fel. Elnökségünk öt speciális irányzatú művészünket kérte fel ilyen plakátterv készítésére, s bár mindössze 2x24 óra állott rendelkezésre, mind az öt felkért tagunk kiváló munkát nyujtott be. Mint értesülünk a Tanács bizottsága Konecsni György művét a külföldi kiállítások plakátjául — Tamássi Zoltán művét pedig a Kassán rendezendő Nemzeti Képzőművészeti Tárlat plakátjául javasolta a Miniszter Úrnak.

A közmunkatanács pestkörnyéki típusházak tervezésére nyilvános tervpályázatot hirdetett. Az első eset, hogy egy pályázatot nem a *„szervezett Műzsa"* jegyében hirdetnek meg. Ugyanis a feltételek nem kötik ki, hogy csak mérnökkamarai tagok vehetnek részt a pályázaton. Építőiparművészeink számára tehát itt a kitűnő alkalom, hogy tudásukkal felvonuljanak s bebizonyítsák tervezői elhivatottságukat. Részletes felvilágosítással egyesületünk titkársága szolgál.

Kaesz Gyula

A 3 éves terv kapuja
- bpesti neuvrethöri
vásáron fentitől

Kovács Zsuzsa: A
centenáris B.N.V. kri-
tikája. Új Épitészet
1948 (249. l. Köppel.
243,)

A kiadvány hiteléül:

min. iroda s.tisz:

A MAGYAR KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISTERIUM

210 30
1930 jun. 4

Kaesz Gyula és
Kocsis Tivadar
épitészek
I. díj az
alábbi terpon.

MÉ. 1917. 7-9.
sz. 2, 3, — 5. l. 19. l.
(A József-finár-
vahár terpályá
zata, távlati
kép és műszaki rajzok
kal.)

Elvállal mindennemű kelme, fonal és szőrmefestést, vegytisztítást, fehérnemű és gallér mosást, valamint halina pokrócra perzsamintás szőnyegek festését.

FARAGÓTT

FACSILLÁR ÉS FALIKA

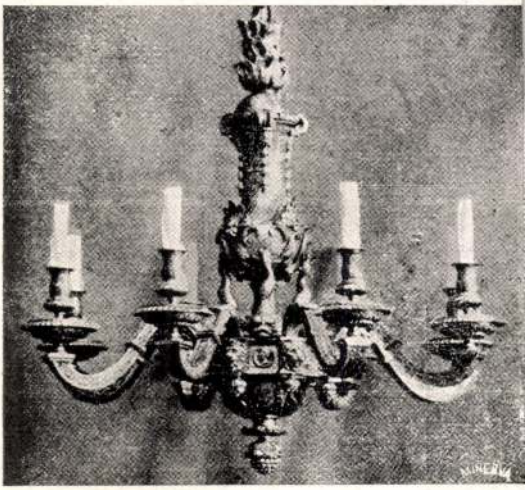

MENDELSOHN

IPARMŰVÉSZETI MŰTERMÉBE

CLUJ, STR. GEN. BERTHELOT (EÖTVÖS-U.)

VIDÉKI SZÉTKÜLDÉS

Kaesz Gyula

úparmüvész tanár
terveste az alábbi
darab díszleteit

Magyarság

1925 ápr. 5.
(A „Rakéta"
bemutatója.)

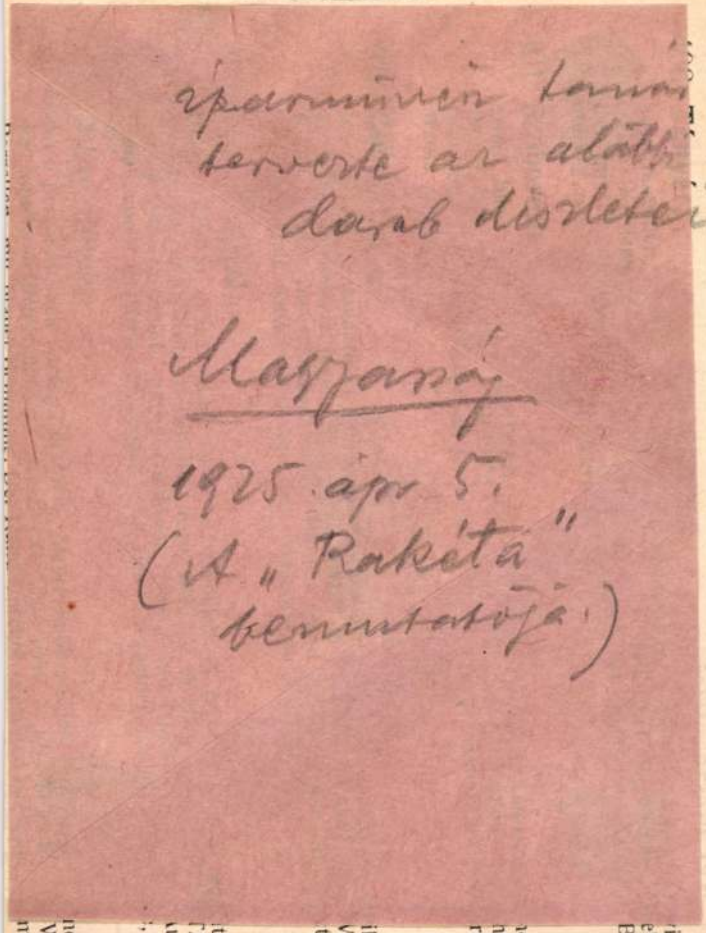

410. **Két csésze aljjal,**

herendi porcellán, kínai szövetmustrás alapból kihagyott alakos medaillonokkal. — Zwei SCHALEN MIT UNTERTASSEN aus Herender Porzellan. Auf stoffmusterartigem Grunde ausgesparte figurale Medaillons.

411. **Babacsésze aljjal,**

herendi porcellán, zománcfestéssel díszített. Sejtes osztású alapból kihagyott fehér mezőben peoniák. Bemélyítve: Herend. 1855 tájáról. — PUPPENSCHALE MIT UNTERTASSE aus Herender Porzellan, mit Emailfarben bemalt. Zellenartiger Fond mit Peonien in ausgespartem Feldern. Eingepresste Marke: Herend. Um 1855.

412. **Két csésze aljjal,**

herendi porcellán, kosárfonatos szélsávval, színes virágcsokrokkal. Koronás címerjegy. — Zwei SCHALEN MIT UNTERTASSE aus Herender Porzellan, korbflechtartige Randbordüre und mit bunten Blumensträussen bemalt. Blaumarke.

413. **Papagáj,**

herendi porcellán, színesen festett. Koronás címerjegygyel. — PAPAGEI aus Herender Porzellan, bunt bemalt. Blaumarke.

414. **Tejes kanna és tányér,**

herendi porcellán, szürkés, csigavonalas alapból kihagyott levélidomu kartusokban peoniák. Koronás címerjegy. — MILCHKANNE und TELLER aus Herender Porzellan. Grauer mit spiralartigen Motiven gemusterter Grund, in den ausgesparten Blattförmigen Kartuschen Päonien. Blaumarke.

415. **Nagy díszedény,**

herendi porcellán, [illegible]

M E G H I V Ó

a Magyar Nemzeti Muzeum - Iparmüvészeti Muzeumának
/Üllői-ut 33-37/

a Magyar Nemzeti Muzeum alapitásának százötvenéves és az Iparmüvészeti Muzeum fennállásának nyolcvanéves évfordulója alkalmából rendezett

SZÁZÖTVEN ÉV MÜVESSÉGE

c. kiállitásának megnyitására

1952. december 23-án, kedden d.e. 12 órakor.

A kiállitást KAESZ GYULA az Iparmüvészeti Főiskola főigazgatója nyitja meg.

Kaesz Gyula

1952-ben lett
az ipari iskola
főigazgatója.

Szentiványi Gyula dr.
Bp. Lágymányosi u. 16.

a bútor

lakásberendezési folyóirat

szerkeszti: KAESZ GYULA tanár
megjelenik havonta
felelős szerkesztő és kiadó:
Mészáros István, kiadótulajdonos:
TÉR ÉS FORMA lapkiadó k. f. t.
szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VIII., Horánszky-ucca 8.
telefon: 136-080.
előfizetési-dijak: egészévre: 8·— P,
félévre: 5·— P, negyed évre: 3·— P,
külföldre egész évre: 13·— P.

2

V. évfolyam, 1938. február

Kaesz Gyula

3 nemes márkacikk:

Ruha teszi az embert.
szövet teszi a butort

Textura

BUTORSZÖVETEK

VÉDETT MINTÁK

AZ Epeda ujabb kivitele:

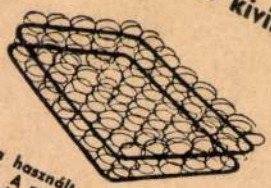

éjszaka használt oldalán súlyesztett kerettel. A matracszélek találkozása nem érezhető. — 10 évi jótállás.

RILOGA

gördülő függönytartó

igazán gördül!

Ádám Mihsa Kft.-nél

FERENC JÓZSEF RKP. 6 - THÖKÖLY-ÚT 16 - RÁKÓCZI-ÚT 49

Kaldor

Kaesz Gyula

Budapest, 1940. szept.

Kaesz Gyula tanár, okl. építő-
iparművész, IX. Kinizsy-u. 31.
388-074
Lakása: IV. Fejér György-u. 4.
189-574

%
%
%
%
%

gye-
le-
e-
sár-
eny-
as-

e-
ren-
jel-
s
élyt

Lakószoba részletek. Kaesz Gyula tervei. — Details eines Wohnzimmers. Entwürfe von Julius Kaesz. — Details of a sitting-room. Designs by Gyula Kaesz.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

Pavillonok a Budapesti Nemzetközi Vásáron. Kaesz Gyula tervei. — Pavillone auf der Budapester Internationalen Messe. Entwürfe von Julius Kaesz. — Pavilions at the International Fair, Budapest. Designs by Gyula Kaesz.

Kaesz Gyula munkáiból. Nappali részlete. — Entwürfe von Prof. Gyula Kaesz. Detail eines Wohnzimmers. — From the works of Prof. Gyula Kaesz. Detail of a parlour.

Kaesz Gyula munkáiból. Fent: Ebédlő részlete. Lent: Úriszoba részlete. — Entwürte von Prof. Gyula Kaesz. Oben: Detail eines Speisezimmers. Unten: Detail eines Herrenzimmers. — From the works of Prof. Gyula Kaesz. Above: Detail of a dining room. Below: Detail of a gentleman's room.

Nyaralószobák, fenti tervei. 26. l.

27 fordítv

Hall részete, fenti terve 29. l.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET 1937. 1. 27

Kaesz Gyula

A vásár már jelzett főterén, a forumon, egymásután sorakoztak fel a jobbnál-jobb kiállítósátrak. Elsősorban is a közüzemek s a jelentősebb nagyipari vállalatok fordítottak nagy gondot az építőművészeti s dekoratív erejű megjelenésre. A Dohányjövedék hatalmas pavillonja körüljáró elrendezésével, fehér és terrakotta színeivel, kitűnően megoldott „blickfang"-jaival most is mintája lehetett a vásári építőstílusnak. Méltán sorakozott Kaesz Gyula e jeles alkotása mellé másik kitűnő pavillonmegoldása, melyet a Sigg aluminiumgyár részére készített. Itt nyilvánvalóan e remek fémanyag s a gyártási eljárás bemutatása inspirálta egy jókedvű funkcionális építmény készítésére.

Vadai Pál: Az idei Nemzetközi Vásár.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1937. 93. l.

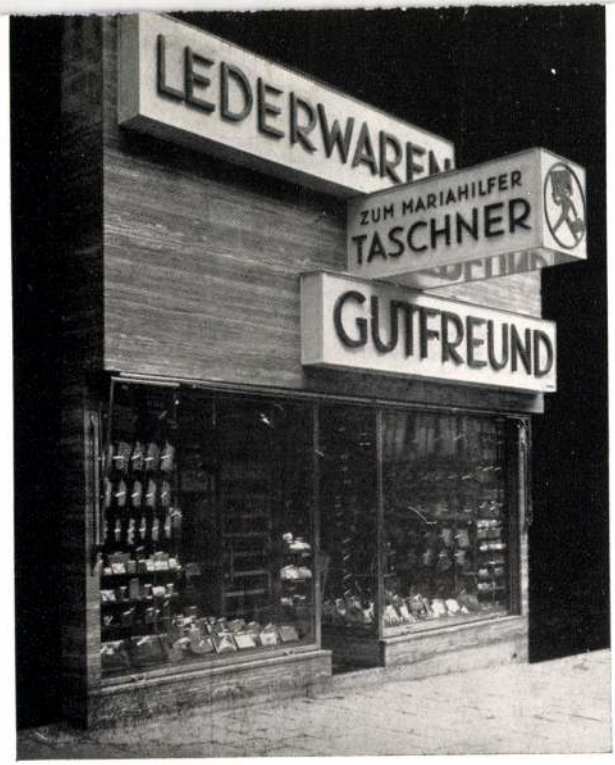

Arch. Ing. Willy Wiesner és Hanz Schlesinger, Wien: Bőrdíszműárubolt, travertin, fehér opak-üveg, narancssárga világító plasztikus fémbetűk.

pák alatt le fog játszódni? Ebből a színjátékból, amely minden egyes üzletben más és más és minden egyes üzletben elég komoly, elég hatalmas és elég inspiráló erejű ahhoz, hogy megalkossa a maga saját formaharmóniáját.

Egyes kitünő példák időről-időre megmutatják, hogy igenis lehet, de a bőséges termés zöme ugyanakkor azt mutatja, hogy ha lehet is, de nehéz és kényelmetlen.

Viszont a dolog úgy áll, hogy mióta a világ világ, művészet még sohasem volt könnyű és sosem volt kényelmes.

*

Szakemberek fölvetik a kérdést, — nem is ritkán — hogy cégtáblák és portálok mennyiben rendelhetők alá a ház egységes architekturájának. Ez nem olyan kérdés, amire egyetlen szóval lehetne válaszolni. Művészet és kereskedelem érdekei itt nem látszanak egészen azonosaknak és hogy ez az eltérés valóban megvan, annak főleg egy *tempókülönbség* az oka.

A ház, amelybe az üzlet beékelődik, az olyan esetekben, amikor a portál alkalmazkodásának a kérdése felvetődik, nem kizárólag ennek az üzletnek a céljait szolgálja. Fölsőbb emeleteiben irodák, majd még följebb lakások vannak. Már

tozni, sőt a szenzációhajhászás kedvéért esetleg él a bolt.

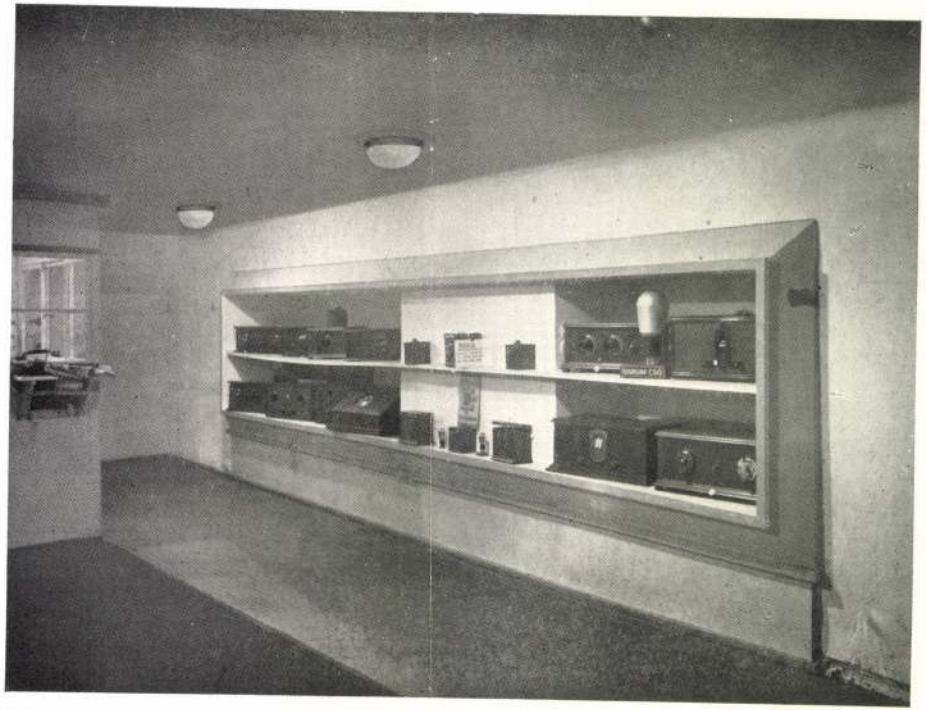

Kaesz Gyula iparm. tanár: Chmura optikai üzlet belseje, Budapesten

Tér és Forma
1930. 98. l.

Kaesz Gyula

iparművészeti iskolai tanárnak a VII. f. o. jellegű adományozták.

MAGYAR IPARMŰVESZET

1937. 125. l.

MŰVÉSZET

FELELŐS SZERKESZTŐ: KENDE BÉLA

TARTALOM

Kósa János: Szociálesztétika és művészettörténet 121
Pogány Ödön: Toledo titka — — — — — — — 123
Bálint Lajos: A Székesfőváros újabb szobrai — 126
Erdős Imre: A százéves Nemzeti Színház — — 128
Erdélyi Árpád: Szabadtéri játékok Szegeden — — 130
Tibély Gábor: Van Gogh Párisban és Londonban 132
Lovass Gyula: Márai körül — — — — — — — 134
Bálint László: Ballet és mozgásművészet — — 136
Tárlatok (Erdélyi Árpád, Kende Béla) — — — 137
Hárs László: A film válsága — — — — — 140
Színházi bemutatók — — — — — — — — 142
Új könyvek (Erdélyi Árpád, b. l.) — — — — 143
Lakatos Arthur újabb magyar szőnyegei (e. i.) 144

KÉPEK JEGYZÉKE.

A fenti kép egy 30 év előtti tipikusan „modern" lakást mutat teljes fegyverzetében. A menyezeten hamis gerendák (fa helyett gipszből, barnára festve), a menyezetről a csillár à la „középkori abroncs", túlsok fémből, lehetőleg műrozsdával, az ajtó faszettált tükörüvegből ívesre lekerekítve, léc-beosztással à la „Mária Terézia—Louisphilippe—Biedermeyer—Rokoko—Modern" stílusban. Mint látható, van sarokpad is, „dús" faragással, nemkülönben a szokásos pálma nemes műkő-virágtartóban, vagynak továbbá díszesen faragott, áttörthátú székek, agyondiszített vitrinák, sötét brokát-függönyök, amelyek ünnepélyesen szürik meg még a behatoló napfényt is, egyszóval minden: *díszes, gazdag, sötét* és *„mű"*. Nem hiányzik a nagyméretű olajfestmény sem: mintaszerüen rosszul felakasztva. Ez volt az előttünk élő generáció *díszes* lakása, ahol minden megvolt, ami „mű", ami jó és drága, csak kényelem, melegség, valódiság, napfény és világosság volt az, ami hiányzott.

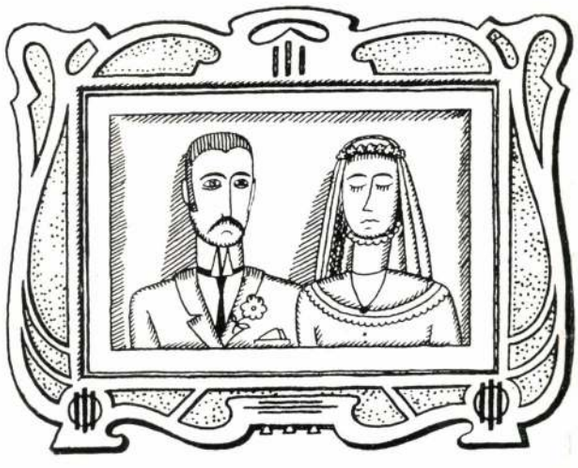

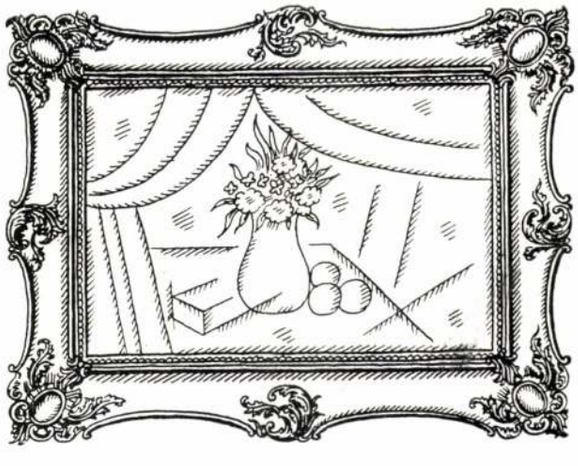

Ahogyan (balról) a szecesszió idejében keretezték a képet és ahogyan (jobbról) a túlzásokból már kijózanodott, de még egy korszerű keretformát meg nem talált keretezés, múzeális recept szerint készült „Blondet"-keretével, felborítja a kép harmóniáját. (A rajzok Kaesz Gyulától)

Tér és Forma
1930. 158.

Kaesz Gyula

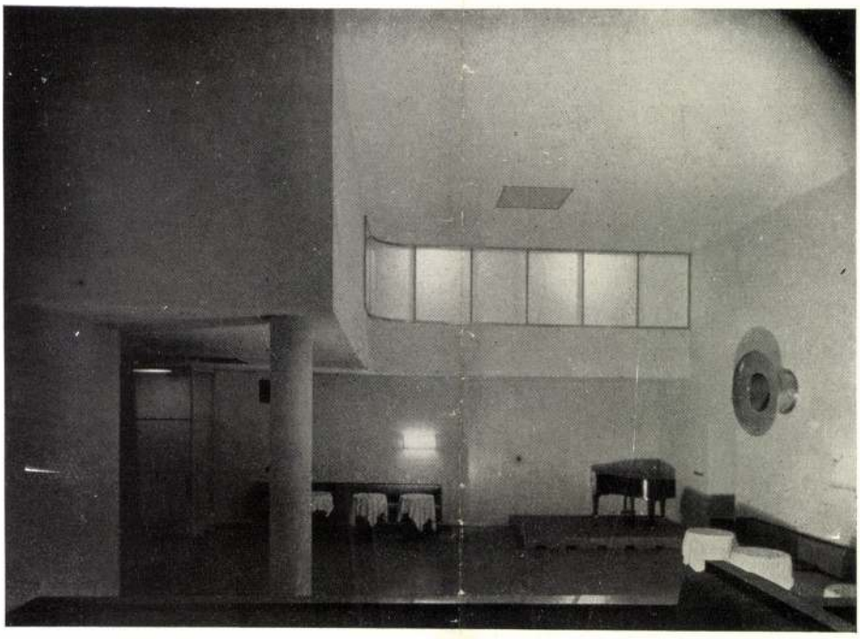

tás ajtó. A kávéház bejárata az alacsonyföldszintre került, innen vezet a följárat a szélfogóba, amely vasból és tükörüvegből szerkesztett üvegkalitka. A tánckávéház úgy van elgondolva, hogy az ülőhelyek részben az oldalfalak mentén, részben egy emelkedettebben elhelyezett galérián vannak csoportosítva. A kis kávéház bútorai mattra fényezett diófából készültek, a világítótestek fehérre lakkozott vasból és matt üvegből, a központi légfűtés kiáramló tölcsérei fehérre lakkozott vasból, a padló táblás parketta, a falak enyhe, világos színek.

Arch. Lois Welzenbacher: Kitzbühel-i tánc-kávéház. Nézet a galéria felé. A kerek fémtölcsér a légfűtés kiáramlóhelye

Kaesz Gyula

l.

MAGYAR IPARMUVESZET

1938. 157. l.

PAZZTO

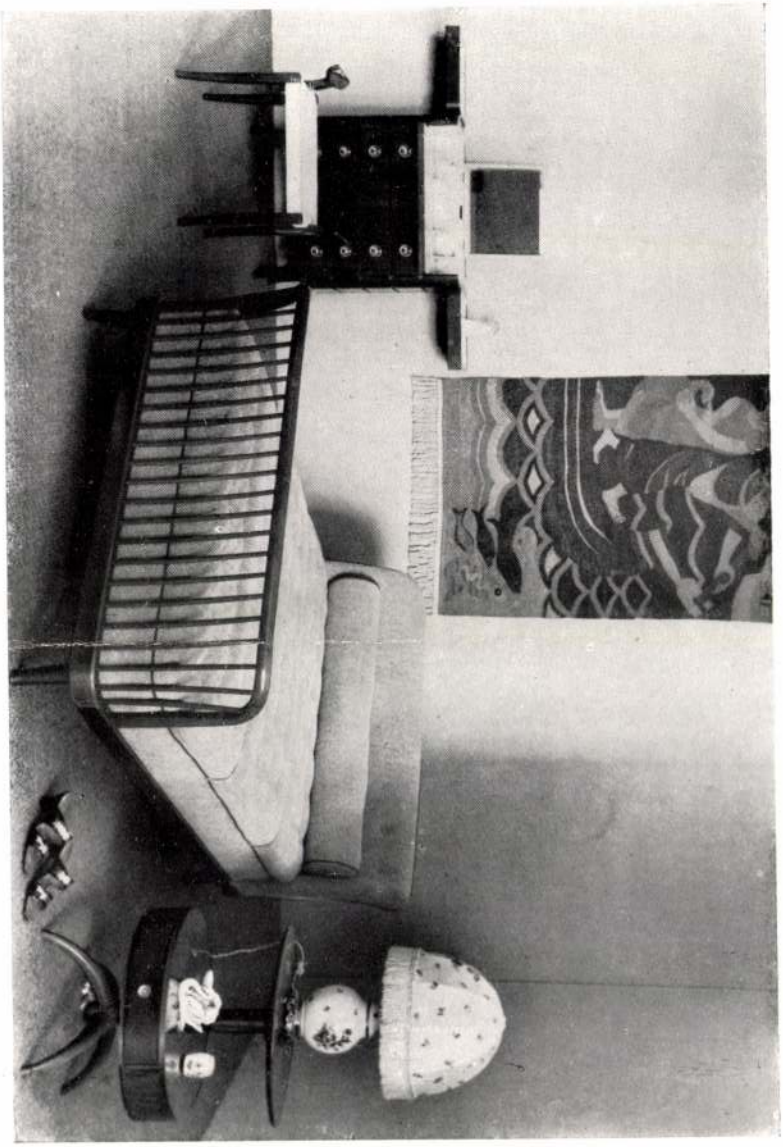

Terverte Kaesz Gyula
Kivitelezte Pukánszky József
Berlini Neuvzeth. Kézműves-
ipari kiállítás 1938.165.l.

MAGYAR IPARMUVESZET

Kacsa Gyula

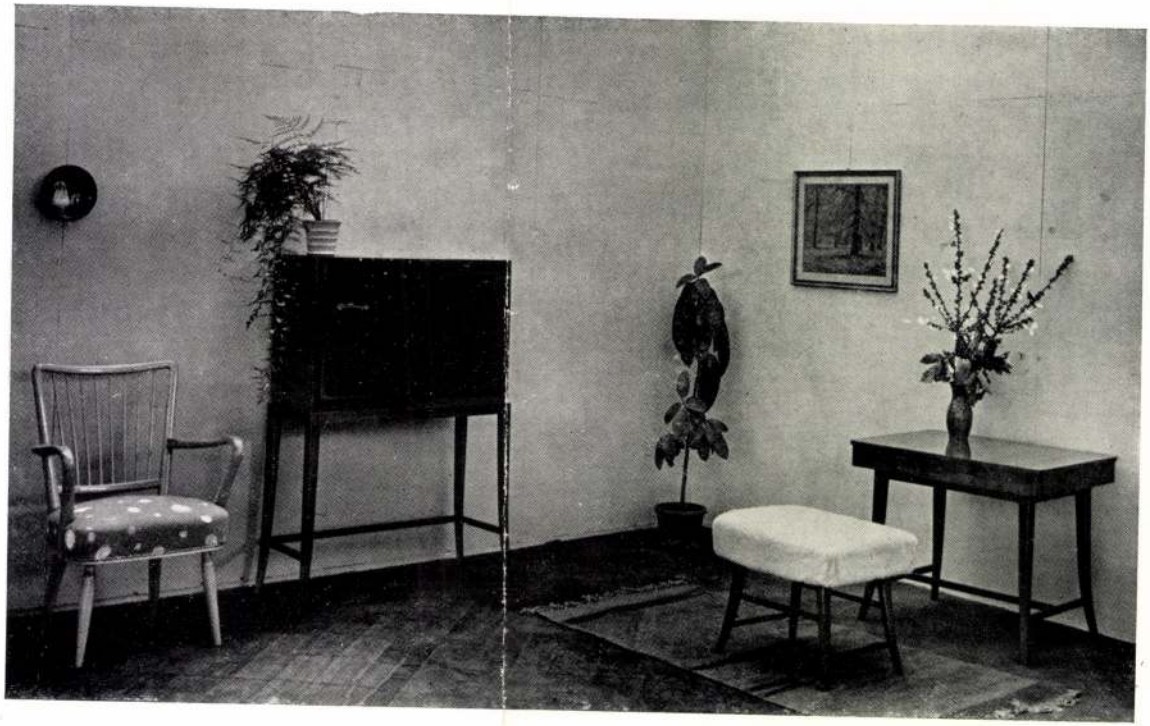

Kaesz Gyula

Külön kell szólni azokról a pavillonokról, amelyeken az építőhatás már oda volt írva a homlokfalra és az építész kezének vonalvezetése kisugárzott az alaprajzból. Ilyen volt K a e s z Gyula szépen elgondolt „üvegháza," amelyben meglepő összhangban helyezkedett el a magyar üveg és kerámia minden jeles cége. Példa arra, mit lehetne itt „a magyar egység" igazi átérzésével csinálni kiállításokon — és azonkívül. Ezúttal is szép megoldású, anyagszerű volt az építőanyagokat érvényrejuttató Nagybátony-Újlaki pavillon és friss kiállítási reklám-stílus csapott meg a Gázművek egyszerű gazométer-pavillonjából.

Vádai Pál: Vásár a Városligetben.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET 1936. 83. l.

SZLOVÁKIA

a gyógyfürdők és gyógyhelyek ha

Utazás, vizum, szobarendelés ügy
keresse fel irodánkat:

„CONTINENTAL"

IDEGEN- ÉS FÜRDŐFORGALMI IRODA K. I
Budapest, V., József Nádor-té

TELEFON: 182—062.

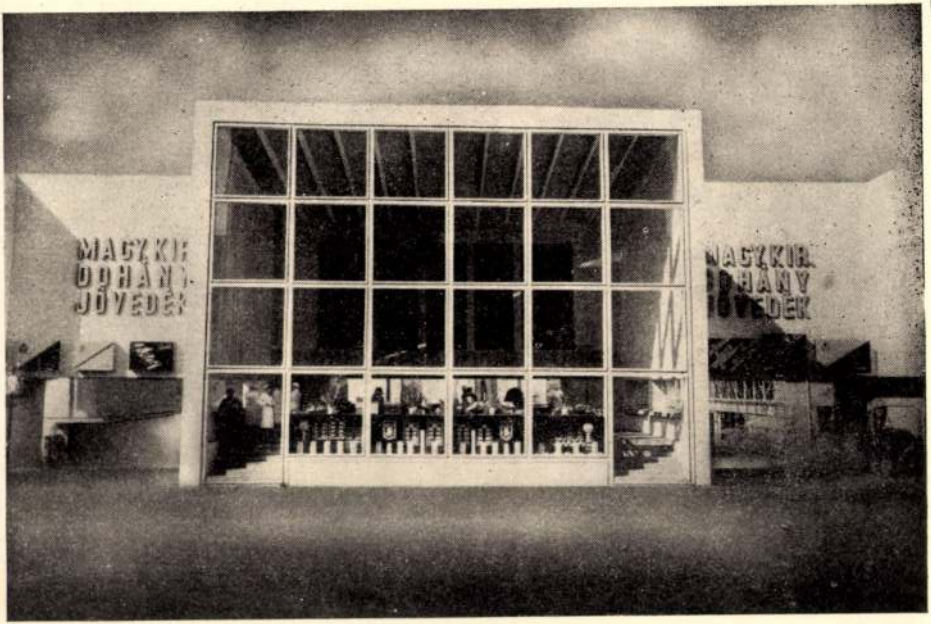

A M. kir. Dohányjövedék pavillonja
Tervezte: Kaész Gyula

Nagyjában ez volt a vásár idei építészeti elhelyezése és térbeni megjelenése. Ellentétben a szabad épületekkel, az irodák, útlevél, vizum, posta, telefon, rendőrség tűzoltóság stb., mind uniformizálva voltak, hogy már messziről is fel lehessen ismerni ezeket. Ez az elrendezés a vásárépítészeti ügyosztály külön érdeme.

Érdekes színt adott a vásárnak idén a szociális intézmények bemutatása Itt a kiállított áru bemutatása mellett újabb lehetőség adódott, hogy a dekoratív reklámművészet legújabb eszközeivel emeljék a színes belső kiképzés, s az egyszerű felirat és fényképtől a legfinomabb foto- és képmontázsig, a neoncső és egyéb világosító és mozgó reklámtrükkig mindenféle megoldást láthattunk. Nem tagadható a mult évi párizsi világkiállítás befolyása e tervezési területen, ahol ugyancsak nagy szerep jutott a dekoratív reklám-művészetnek. Szinte azt mondhatnánk, hogy az eddigi külső architekturával szemben a belső berendezésben annyi érdekes megoldást láthattunk, úgy a szociális intézmények, mint a gyártmányok propaganda-bemutatása terén, hogy majdnem felülmulta az eddigi külső építészeti hatásmegoldásokat. Különösen elsőrangú példák erre a Külkereskedelmi Hivatal, a francia és az olasz pavillon, az Egyesült Izzó, az Idegenforgalmi a fővárosi gáz- és elektromosművek pavillonjai. Ezeknek a belső kiképzési munkálataiban a tervező építészeken kívül a legnagyobb teljesítményt végezték a vállalatok belső reklámfőnökei és mérnökei. Előljárt köztük a Külkereskedelmi Hivatal kiállítás-vezetője Szabó Ödön, ki munkatársaival, Bazilides Barna, Mosdóssy Imre és Kmetty Ferenccel, a Külkereske-

Felelős szerkesztő: **Kende Béla.** — Szerkesztő, felelő

Kaesz Gyula lakásberendezési tervei. Fent: Nappali pihenősarka. Lent: Ebédlő részlete. — Wohnungeinrichtungs-Entwürfe von J. Kaesz. Oben links: Detail einer Halle. Rechts: Detail eines kombinierten Zimmers. Unten: Herrenzimmer. — Designs of room-furnishing by Gyula Kaesz. Above: Cosy corner of a parlour. Below: Detail of a dining room.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1936.

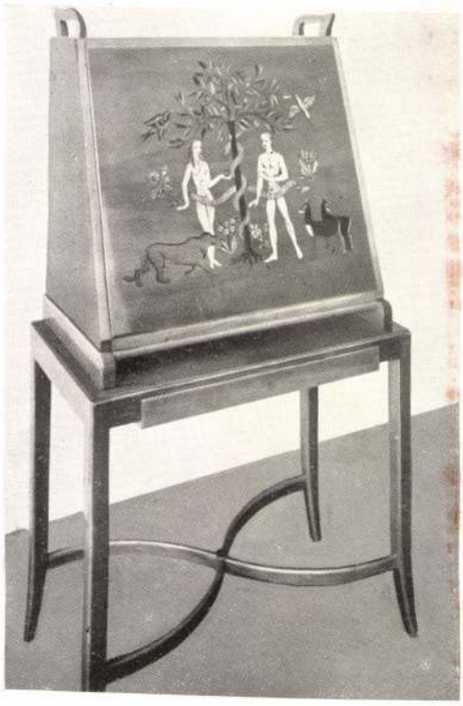

Kaesz Gyula lakásberendezési tervei. Fent balra: Irószekrényke. Jobbra: Karosszék. Lent: Úriszoba részlete. — Wohnungeinrichtungs-Entwürfe von J. Kaesz. Oben links: Kleiner Sekretär. Rechts: Lehnstuhl. Unten: Detail eines Herrenzimmers. — Designs of room-furnishing by Gyula Kaesz. Above to the left: Small secretaire. To the right: arm chair. Below: Detail of lounge.

Kaesz Gyula

A BUTOR

az egyetlen képes havi lakberendezési folyóirat.
Szerkeszti: KAESZ GYULA

A TÉR ÉS FORMÁ-hoz hasonló színvonalú folyóirat

kedvezményes előfizetési díja

— kizárólag a Tér és Forma előfizetőinek —

6.— PENGŐ ÉVENKÉNT

amely összeg a Tér és Forma előfizetési díjával együttesen, ugyanolyan részletekben fizethető.

Kiadja a: TÉR ÉS FORMA LAPKIADÓ kft. Budapest VIII, Horánszky-utca 8 Telefonszám: 136-080

Tessék kivágni és 2 filléres bélyeggel beküldeni.

Mint a Tér és Forma előfizetője, ezennel előfizetek **„a Butor"** című havifolyóiratra is. A kedvezményes előfizetés díja: **egy évre 6.— pengő,** fizetendő a Tér és Forma előfizetésével.

Tudomásul veszem, hogy az előfizetés a Tér és Forma előfizetésével együtt visszavonásig szól s a visszavonás írásban közlendő.

Előfizetésem előjegyzését 19..... től kezdődőleg kérem.

Kelt, ...

.....
a megrendelő sajátkezű aláírása

Olvasható név, cím és foglalkozás: .....

.....

Tér és Forma
1937. 9. 7.

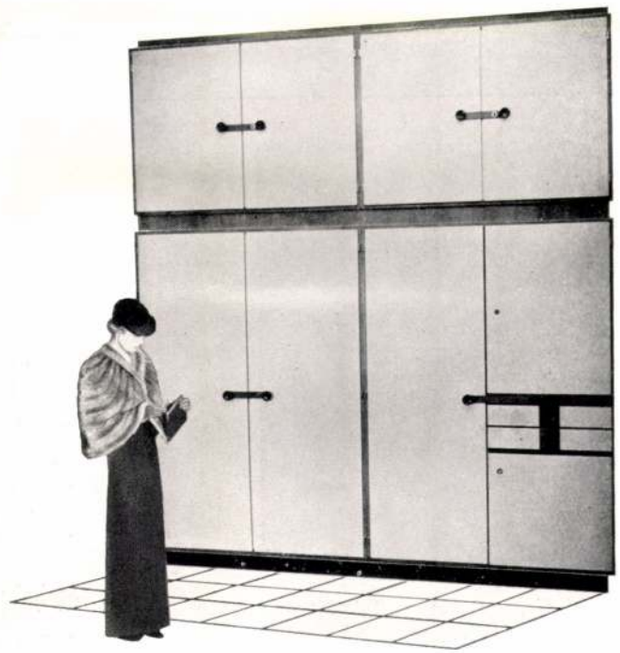

Polgári kislakás berendezése.

Tervezte: **Kaesz Gyula.** Készítette: **Héber Antal és fia k. f. t.**

1. Lakó-hall bútorai: Balról: étkezősarok kis edényszekrénnyel, mellette 5 szék és 1 sarokszékből álló összefüggő ülőbútorcsoport, nagyobbítható, linoleumlapos asztallal. A székek többféle használatra más és más csoportosításban az asztal körül felállíthatók. A székek fölött beépített falivitrin. Készült körtefából, matt fényezéssel; a székek ülése piros bőrkárpitozással, támlája fehér peddignádfonattal.

Jobbról: beépített gardróbszekrénycsoport a hall egyik végében. Felületei szürkés lakkcsiszolással készültek, körtefa keretezésekkel és szegélyezéssel, diófa gombokkal; belül sötét színben pácolva és fényezve, lent fekete linoleumlábazattal.

Kaesz Gyula

Polgári kislakás berendezése. Tervezte: **Kaesz Gyula.** Készítette: **Héber Antal és Fia k. f. t.**

2. Férfiszoba bútorai. Fent balról: szekrénycsoport (kétajtós ruhaszekrény, alacsony fehérneműkommódok, felül írószekrény és könyvespolcegységek) a vele kapcsolatos pamlaggal, amelynek a szekrényekkel találkozó végében felnyitható tetejű ágyneműládája van. A pamlag maga ülésre és támaszkodásra alkalmas méretezéssel van kialakítva, ülőfelületét éjszakai használatra kissé előre kell húzni és a hátsó résbe a támlapárnákat besüllyeszteni. Ilyen módon normális fekvésszélességű ágy nyerhető. Belül szintén ágyneműtartóüreg van, amelynek szellőzését az elülső kávahomlokzaton alkalmazott nádfonatos nyílás szolgálja. A pamlag fölött beépített kis polcos szekrény, világítással. Az előtérben fehér jávorfa-írószék és fekete üveglapos mahagóni asztalka. A többi bútor cseresznyefából készült, belül fekete színben; alul fekete linoleumlábazattal. A pamlag bevonóanyaga szürkedrapp csíkos gyapjúszövet.

Lent: a ruhaszekrény nyitva. A szekrény belső berendezése külön beszerelhető, fehér jávorfából készült fiók, polc és rekeszelemekből áll. A baj ajtón keretes tükör, nyakkendőtartóval; a szekrényben fémruharúd, lent cipőtartó állvány, fent kalaptartók, oldalt kihúzható polcrekeszek ingek és egyéb fehérnemű számára, a vasalt fehérnemű méretének megfelelően készítve. A jobb ajtón ugyanilyen, de kisebb mélységű fióksor gallér, kesztyű, zsebkendő, öv, sál, stb., stb. számára. (Az összes ruházati felszerelések belefférnek.)

Jobbról: kandallósarok képe ülőbútorokkal. Az előző oldalon fent: karosszék és gramofonállvány a férfiszobából. Bevonóanyagok: gyapjúszövet és kézzel nyomott lenvászon, készítette Szabó Éva. Szőnyegek: Vértes Árpád.

Tér és Forma forditás
1936. 7 sz.

Kaesz Gyula

cród

A Pesti Városháza

1936. 12. n. 3. l.

(Budapest feldíszítése.)

VEMBER 9. SZÁM

NIKA

ÉRNÖK LAPJA

SZEK NEMZETI SZÖVETSÉGE ÉS
K EGYESÜLETE HIVATALOS LAPJA

Főszerkesztő: **dr. Pattantyús Á. Géza**
Szerkesztő: **Előri Fintor Zoltán**

ámla száma: **32.378.**

T.: **25—96—43**

i díj:

A Hungária M. T. E. öregurainak és a Magyar Mérnökök és Építészek Nemz. Szöv. tagjainak . 10.—P
A Hungária M. T. E. leventéinek és apródjainak egész évre 6.—P

elenik meg.

Hall berendezése villalakásban

(K. Á. lakás) **Tervezte: Kaesz Gyula**

A hosszúkás négyszögalakú helyiségbe hét ajtó torkollik. Feladat volt a falakat olyképpen faburkolattal ellátni, hogy az összes ajtók abba teljesen beolvadjanak és külön-külön egyáltalán ne jussanak érvényre. A faburkolat a mennyezetig ér, teljesen síma felületű és vízszintes tagozását az ajtók magasságával való összehangolás szabta meg, míg függélyes tagozásának ritmusát is az ajtók állása alapján kellett megadni. A mennyezet süllyesztett felületű kivágása szolgáltatja a helyiség rejtett (indirekt) világítását. A hall mozgó bútorzata csupán egy párnázott pad, két ehhez illő, igen alacsony támlájú körszék és egy asztal kettős lappal. A berendezés fényezett diófából készült; az ülőbútorok bevonóanyaga: vörös bőr.

Az alsó ábra a pad kisebbített, 1 : 20 méretarányú részletrajza.

Az asztalosmunkát készítette: Fürst Ferenc. Foto: Seidner Zoltán.

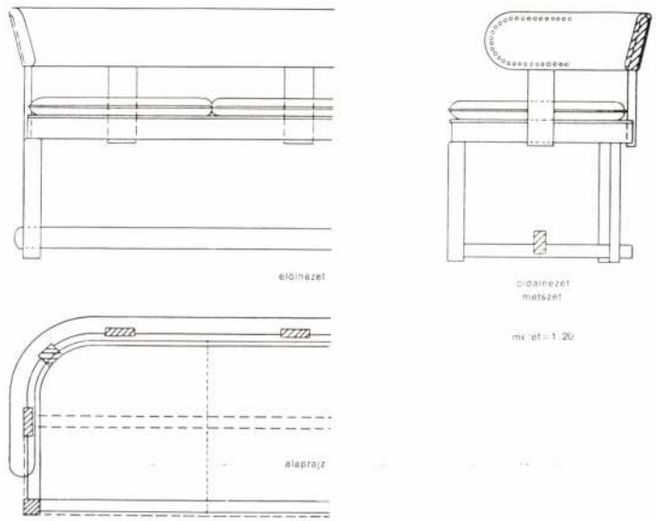

Tér és Forma
1935. 11. 12.

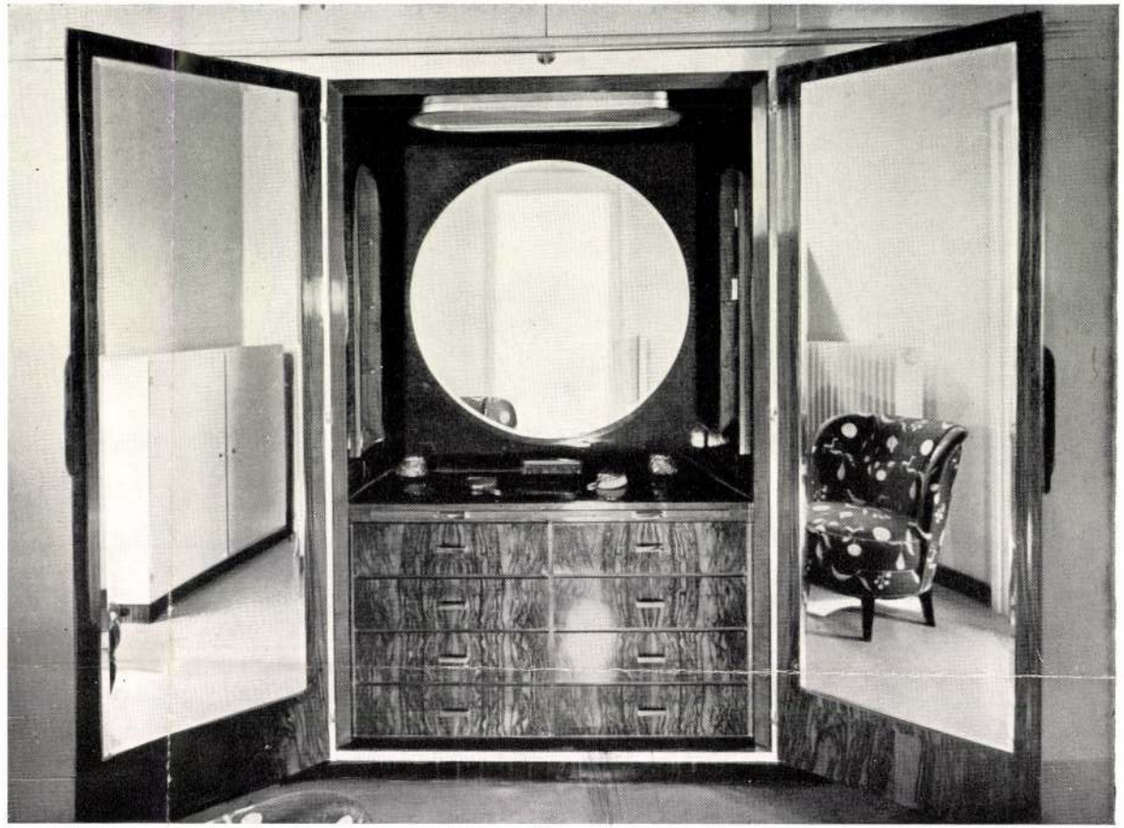

Női öltözőhelyiség berendezése előbbi villalakásban. Terv. Kaesz Gyula

Az igen szerény méretű helyiségbe rendkívül nagy befogadóképességű gardróbszekrényt, toalettet, cipőszekrényt, asztalt és öltözőszéket kellett úgy elhelyezni, hogy még kellő hely is maradjon a hálószobából a fürdőbe való átjárás számára. Ezért a szekrény beépítve készült az egyik hosszanti fal mentén és egy 12 ajtós nagy ruhatár férőhelyét szolgáltatja. Ezenkívül középső két ajtaja mögött kényelmes toalettet rejt, nagy öltöző-tükrökkel.

A túlsó oldalon az öltöző berendezésének teljes képe látható csukott szekrényekkel. A szekrények külső felülete halványzöld színben van lakkcsiszolva; belül diófával furnirozva. A padló vörös linoleummal borított.

A bal felső kép az ablak alatti bútorokat mutatja; falivitrint, alatta asztal fekete opalinüveglappal, előtte párnázott toalettszékkel, amely színes, nyomott D. W.-vászonnal van bevonva.

A jobboldali képen a kinyitott toalettrész belseje látható: alul fiókos szekrény, fent fekete üveglap, furnirozott bélésrészek, belső világítás és oldalt fülkék üvegpolcokkal toalettszereknek.

Lent a helyiség alaprajza látható a bútorok elrendezésével.

A túloldalon az öltözőszék kisebbített, 1 : 10 méretarányú részletrajzát adjuk.

Az asztalosmunkát készítette: Fürst Ferenc, a kárpitosmunkát: Főző Sándor, a szövetet szállította: Benyovits Sándor. Foto: Seidner Zoltán.

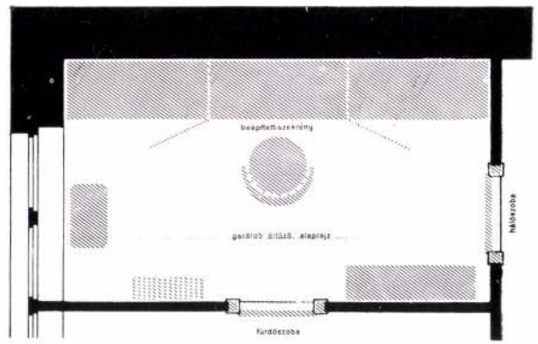

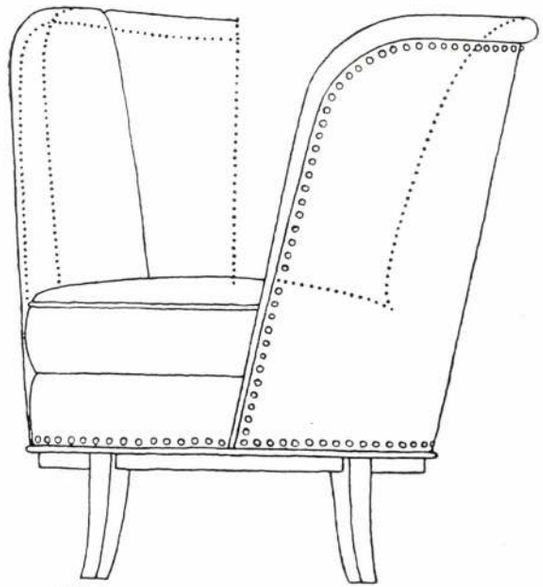

elölnézet oldalnézet

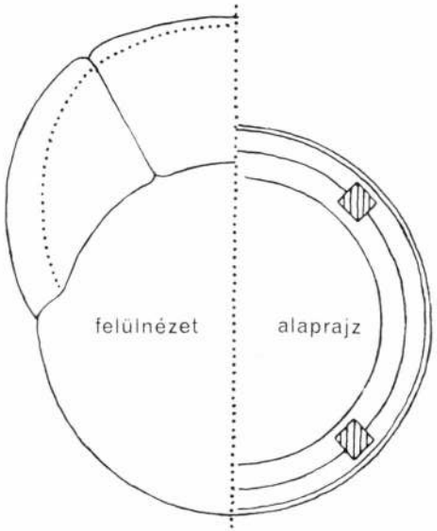

méret=1:10

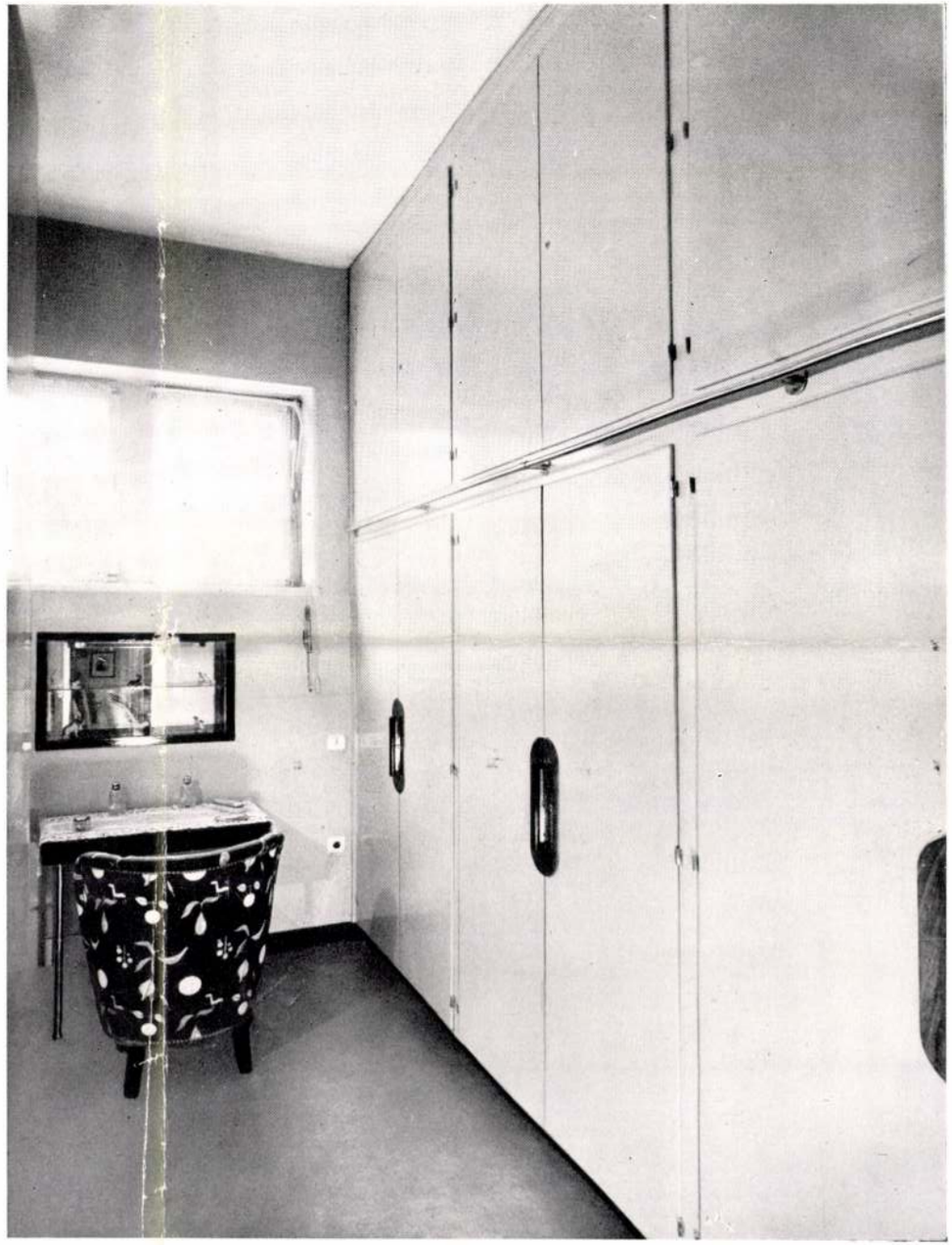

Kaesz Gyula

Gyermekszoba berendezése

előbbi lakásban **Terv. Kaesz Gyula**

Fent: ablak felőli sarokrészlet az ágypamlaggal és egyes bútorokkal. A bútorok kék lakkcsiszolt kivitelben készültek, belül körtefából. A bevonóanyagok: nyomott vászon és csíkos pamutszövet. A szoba padlója linoleummal van borítva; a falak több világos színtónusban tapétázva.

Lent: sarokrészlet a ruhaszekrénnyel; a fülkében a nevelőnő ágya, részben furnirozott felületekkel, oldalt éjjeliszekrényrésszel.

Jobbról: részlet a fürdőszoba felé vezető átjárásból, oldalt kis beépített szekrénnyel, fűtőtestburkolattal, amely falécrácsból áll, nyitható ajtókkal.

Az asztalosmunkát készítette: Fürst Ferenc, a szöveteket szállította: Benyovits Sándor. Foto: Seidner Zoltán.

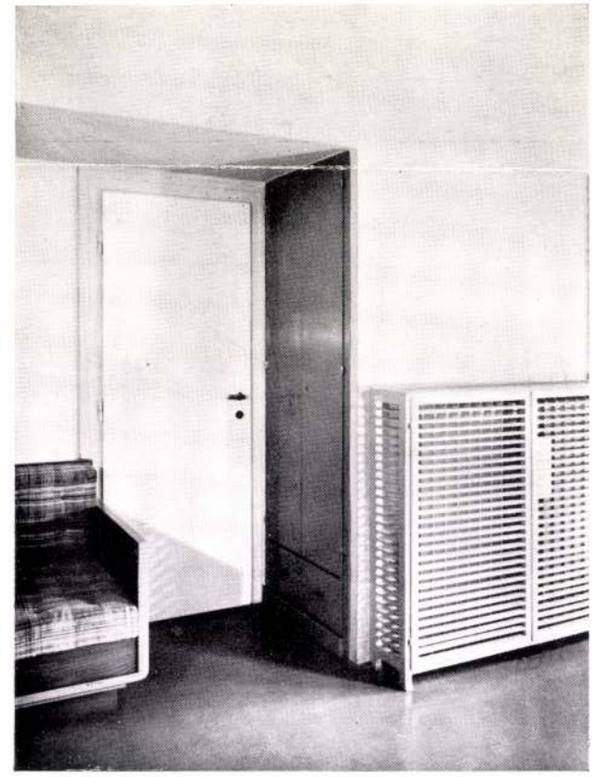

Kaesz Gyula

MEGHÍVÓ

A „Kerámia-Kiállítás" termében — Iparművészeti Főiskola IX., Kinizsi-u. 39 — 1948 január hó 25-én, vasárnap 11 órakor

KAESZ GYULA

az Iparművészeti Főiskola tanára, a Művészeti Tanács tagja

„AZ IPARMŰVÉSZET ÉS A TÖMEGTERMELÉS"

1948 február hó 1-én, vasárnap 11 órakor

SZABLYA JÁNOS

az Iparművészeti Társulat elnöke

„IPARMŰVÉSZETÜNK FONTOSSÁGA GAZDASÁGI ÉLETÜNKBEN"

címmel tartanak vezetést.

A Magyar Művészeti Tanács

Magyar Iparművészek Szabad Szakszervezete

Országos Magyar Iparművészeti Társulat

Belépődíj 1 forint. Szakszervezeti és Iparművészeti Társulati tagoknak 50 fillér. A Kerámia-Kiállítás köznapokon 10—18-ig, vasárnap és ünnepnapokon 10—14 óráig tekinthető meg.

KERÁMIA-KIÁLLÍTÁS
IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA
IX., KINIZSI-UTCA 39. SZÁM

KESZPENZZEL-BÉRMENTESÍTVE
48 I. 22 15
BUDAPEST 9.

Szentiványi Gyula úmak
a Műemlékek Országos Bizottságának
főiskára

H.

Üllői út 33-37

4225.48. — Független nyomda Budapest.

Az IOKSz. és az O. M. Iparművészeti Társulat lakásberendezési kiállításából. Szivarszekrény és karosszék. Tervezte Kaesz Gyula. Készítette Lukácsovics Jenő. — Zigarrenschrank und Armstuhl. — Secrétaire et fauteuil.

Magyar Iparművészet

1929.

Lakatos Artur: A Nemzetközi Vásár egyik kirakóhelye. — Ein Stand der Budapester Internationalen Messe. — Un étalage à la Foire Internationale de Budapest.

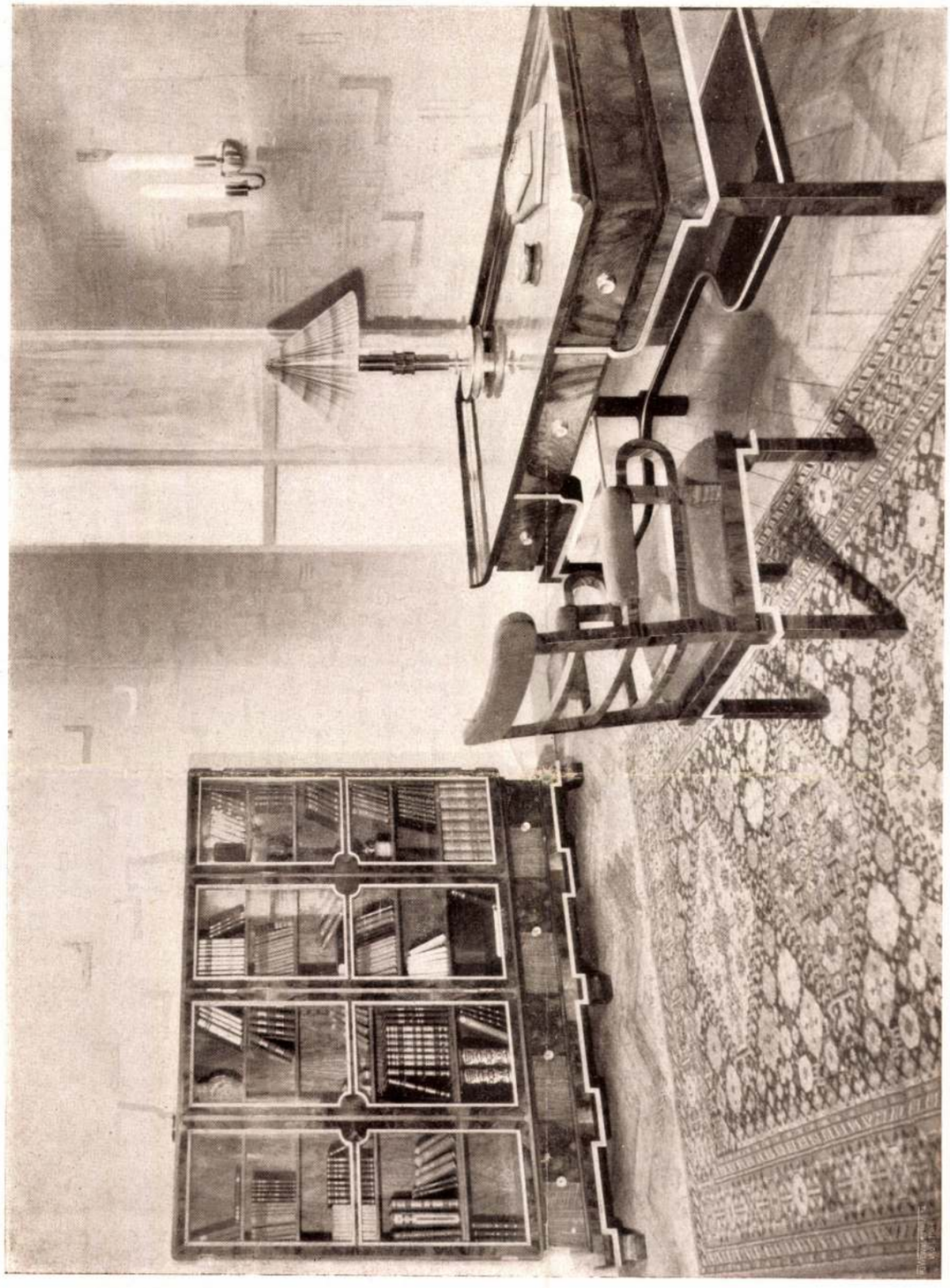

Az IOKSz. és az O. M. Iparművészeti Társulat lakásberendezési kiállításából. Íriszoba részlete. Tervezte Kaesz Gyula. Készítette Lukácsovics Jenő. — Bücherschrank, Schreibtisch und Stuhl. — Bibliothèque, bureau et chaise.

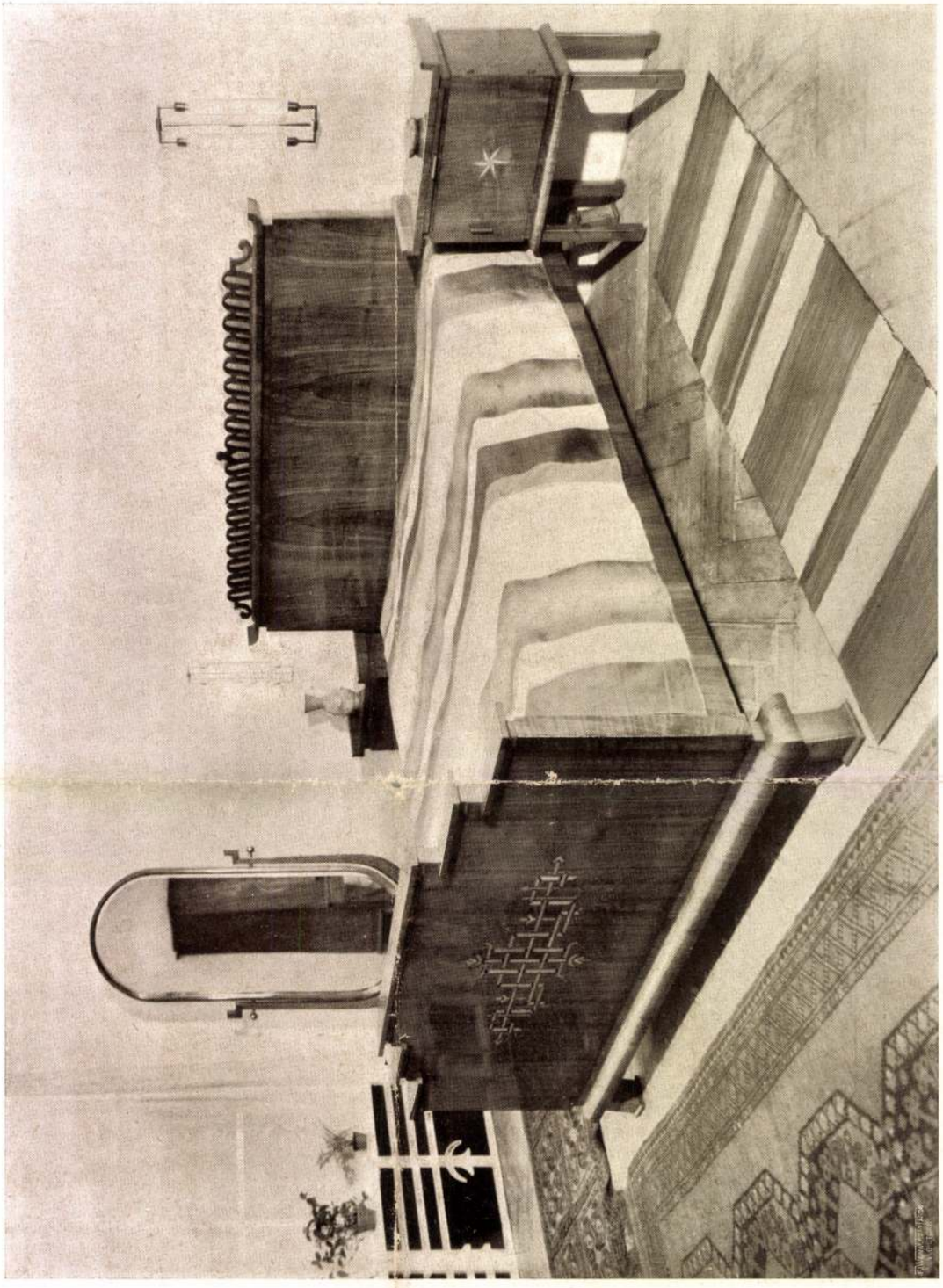

Az IOKSz. és az O. M. Iparművészeti Társulat lakásberendezési kiállításából. Hálószoba részlete. Tervezte Fábry Pál. Készítette Koller István. — Schlafzimmermöbel. — Chambre à coucher.

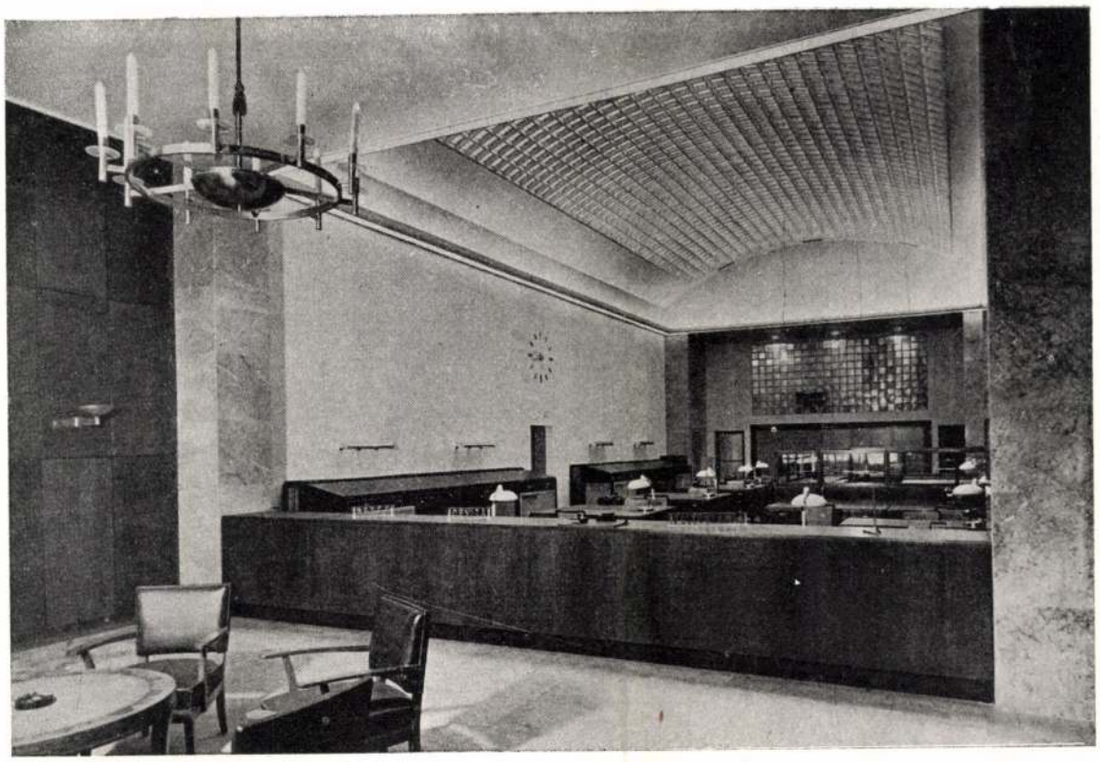

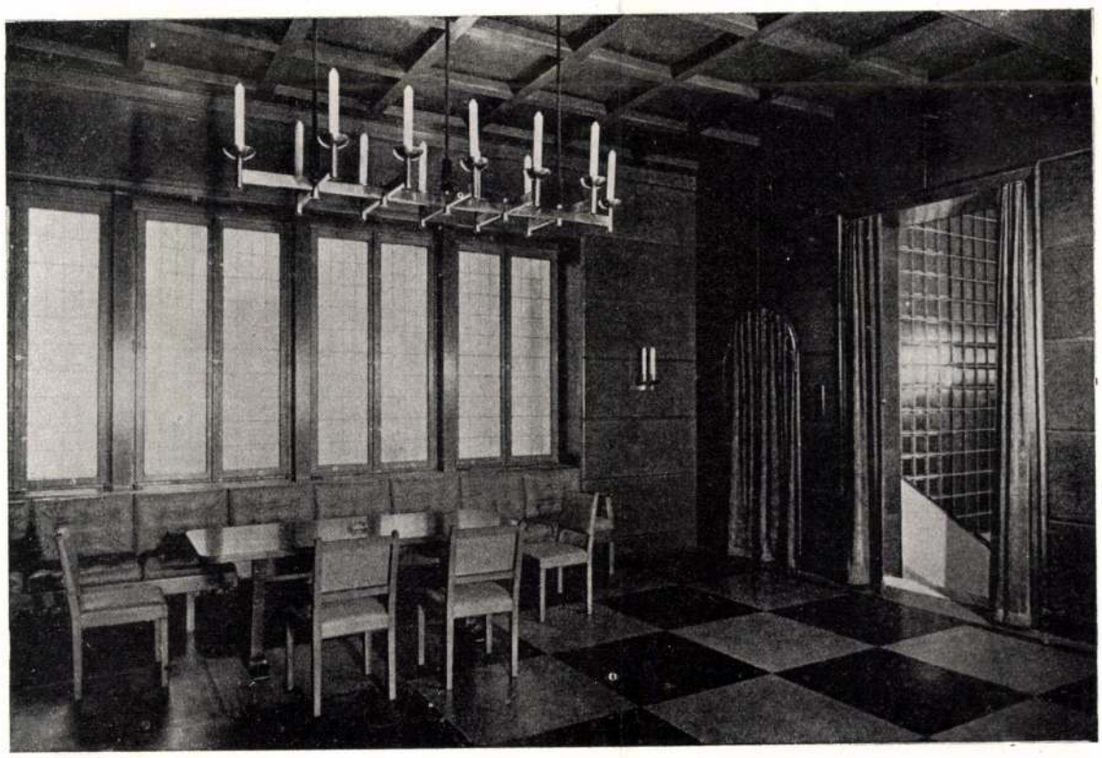

A Nemzeti Takarékpénztár belső berendezése. Tervezte Kaesz Gyula. — Innere Einrichtung der National Sparkasse. Entworfen von Gyula Kaesz.

MAGYAR IPARMUVESZET
1942. 1.

Kaesz Gyula

K 1

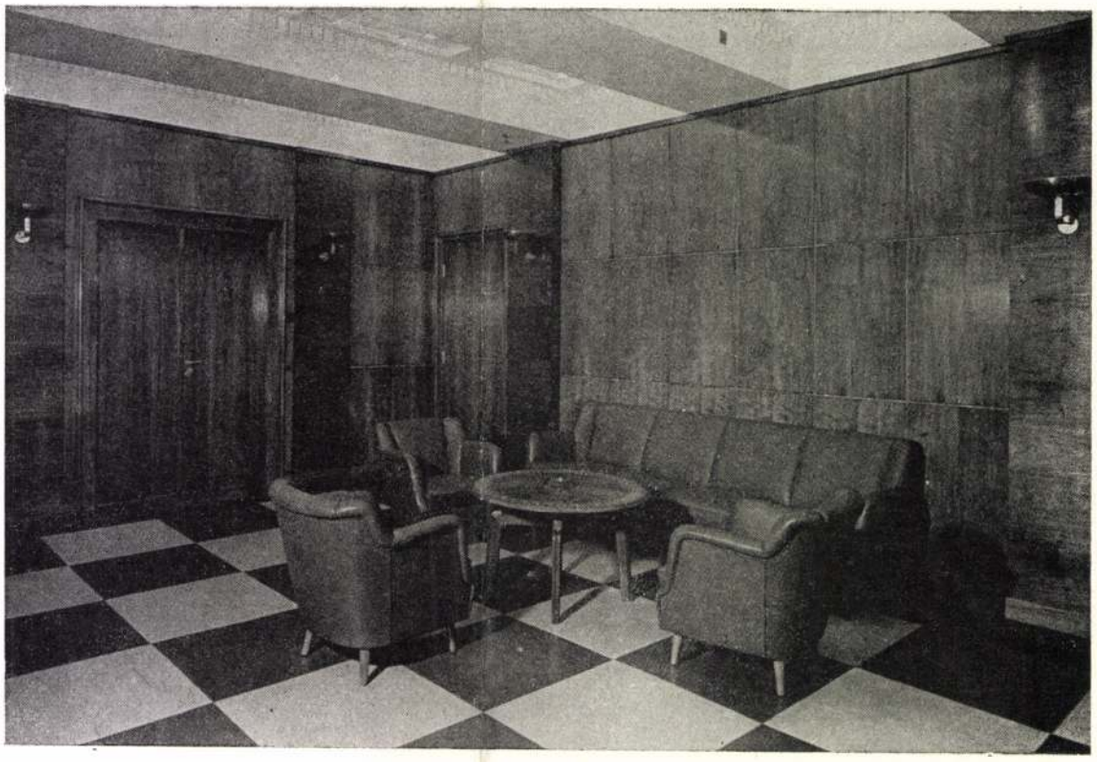

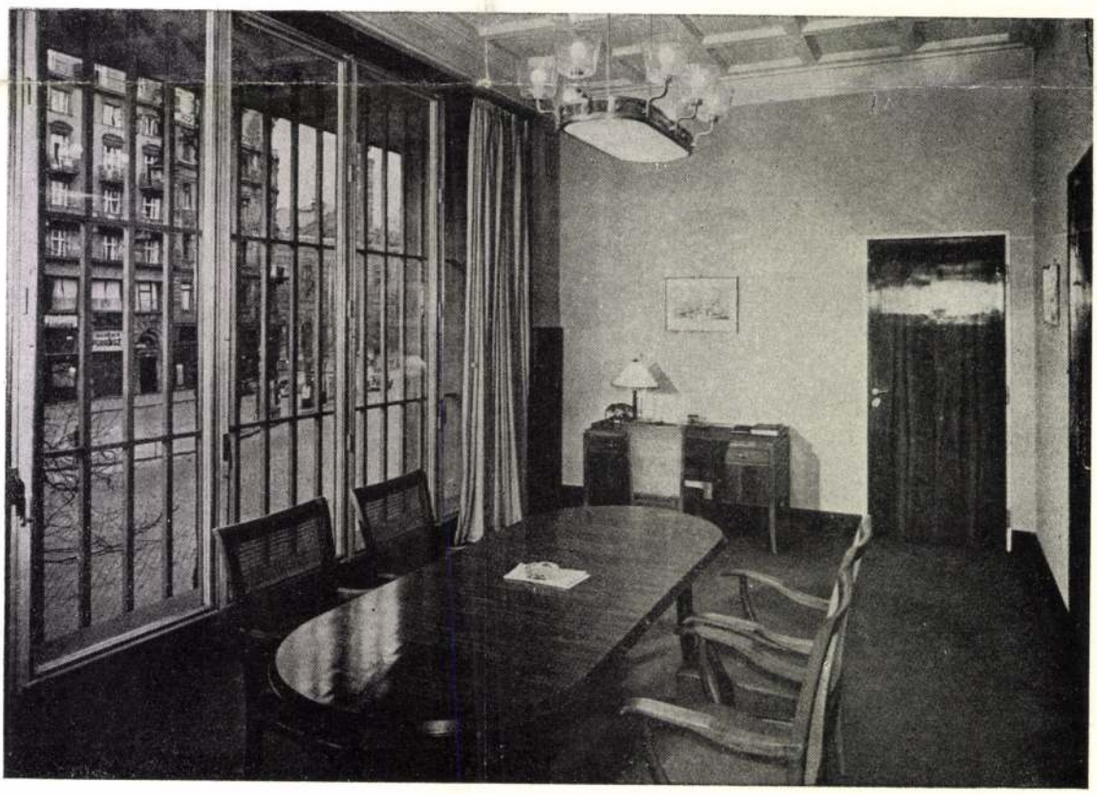

A Nemzeti Takarékpénztár belső berendezése. Tervezte Kaesz Gyula. — Innere Einrichtung der National Sparkasse. Entworfen von Gyula Kaesz.

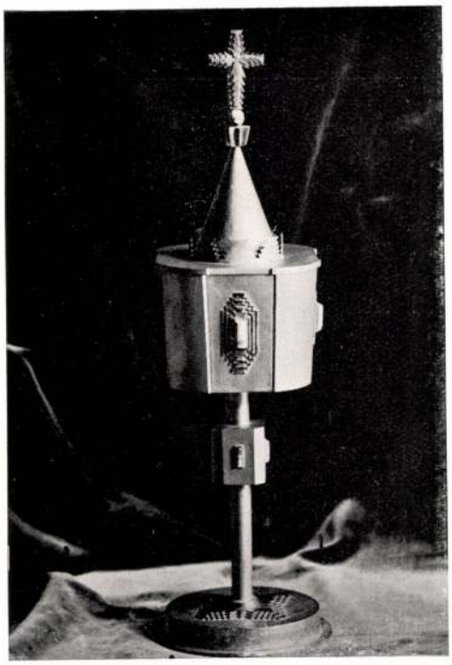

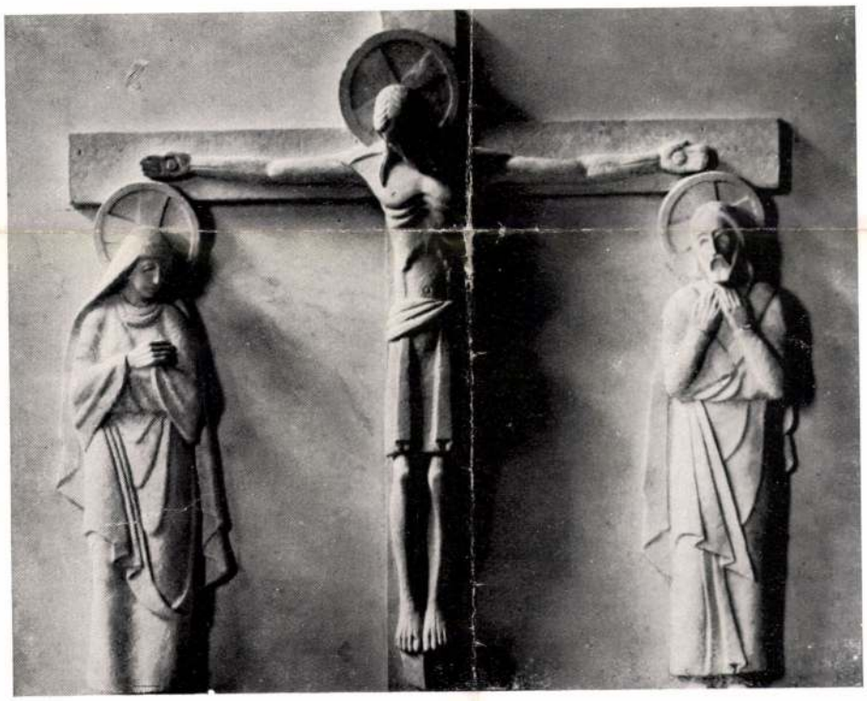

A Székesfővárosi Iparrajziskola 160 éves jubileumi kiállításáról. Fent balra : Ostyatartó, jobbra : Szentségtartó. Lent : Dombormű. Fentiek Tóth Gyula tanár tervei alapján az ötvösszakosztályon, lenti a szobrászszakosztályon készültek. — Von der 160-jährigen Jubileums-Ausstellung der hauptstädtischen Gewerbezeichenschule. Oben links : Hostien-Behälter, rechts : Monstranze. Unten : Relief. — From the 160 years Jubilee-Exhibition of the Municipal Industrial Drawing School of Budadest. Above to the left : Host-holder, to the right : Monstrance-holder. Below : Relief.

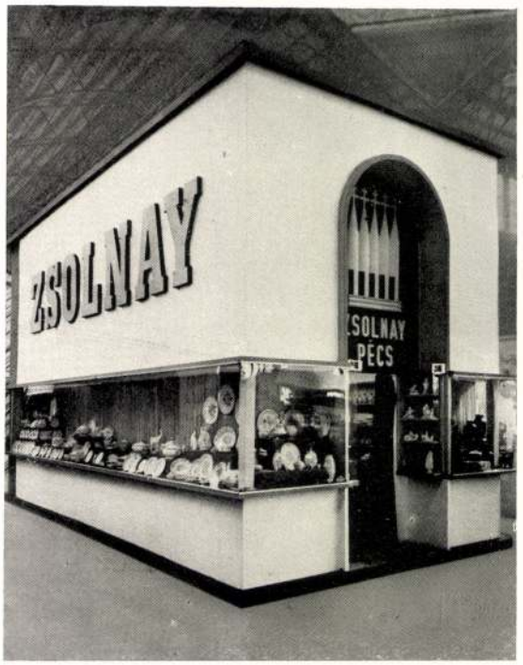

Pavillonok a Budapesti Nemzetközi Árumintavásáron. Kaesz Gyula tanár tervei. — Pavillone auf der Budapester Internationalen Muster-Messe. Entwürfe von Prof. Julius Kaesz. — Pavilions on the International Fair of Budapest. Designed by Prof. Julius Kaesz.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET 1938.

Pavillonok a Budapesti Nemzetközi Vásáron. Fent : Tattay és Schall, lent : Falus Elek tervei. — Pavillone auf der Budapester Internationalen Messe. Oben : Entwürfe von Tattay und Schall, unten : von Alex Falus. — Pavilions at the International Fair, Budapest. Above : Designs by Tattay and Schall, below : by Alex Falus.

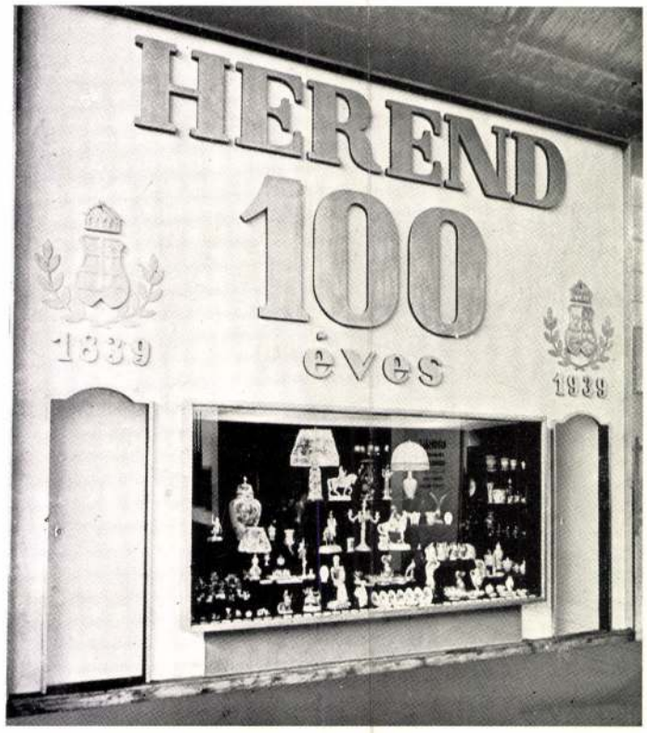

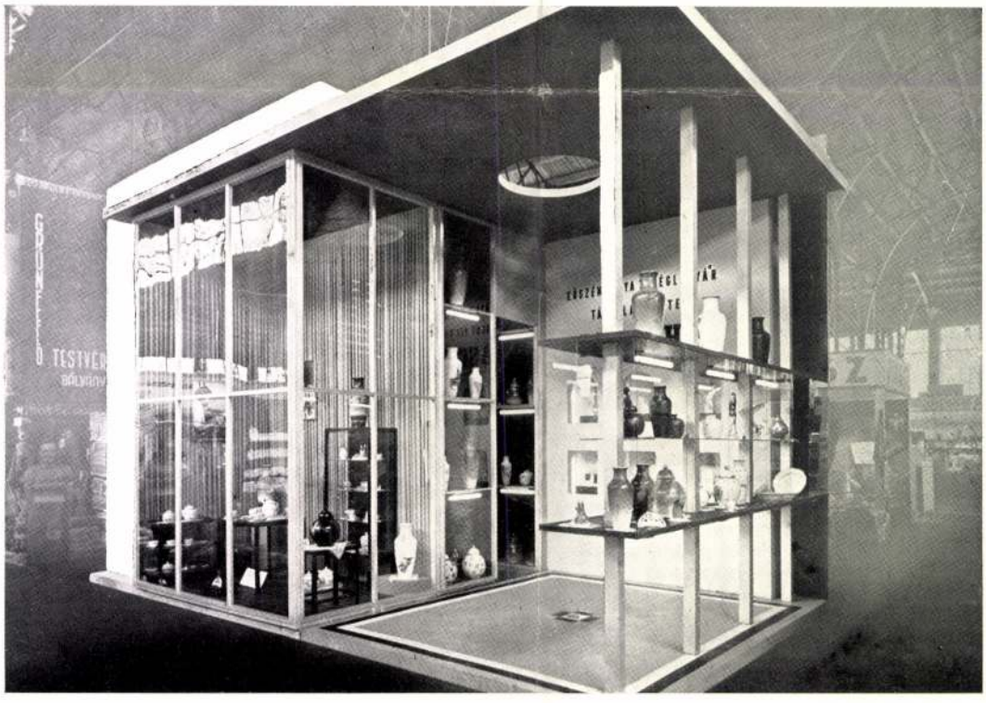

Pavillonok a Budapesti Nemzetközi Vásáron. Fent és lent: Kaesz Gyula tervei. — Pavillone auf der Budapester Internationalen Messe. Oben und unten: Entwürfe von Julius Kaesz. — Pavilions at the International Fair Budapest. Above and below: Designs by Julius Kaesz.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1939.

Részletek a Budapesti Nemzetközi Vásárról. Fent balra Bakos István, jobbra Turi Polgár István, lent a Vásár Műszaki Osztályának tervei. — Von der Budapester Internationalen Messe. Oben links: Entwurf von Stefan Bakos, rechts: von Stefan Turi Polgár, unten: Entwurf der technischen Abteilung der Messe. — From the International Fair in Budapest. Above to the left: Design of Stephen Bakos, to the right: of Stephen Turi Polgár, below: Design of the Technical Department of the Fair.

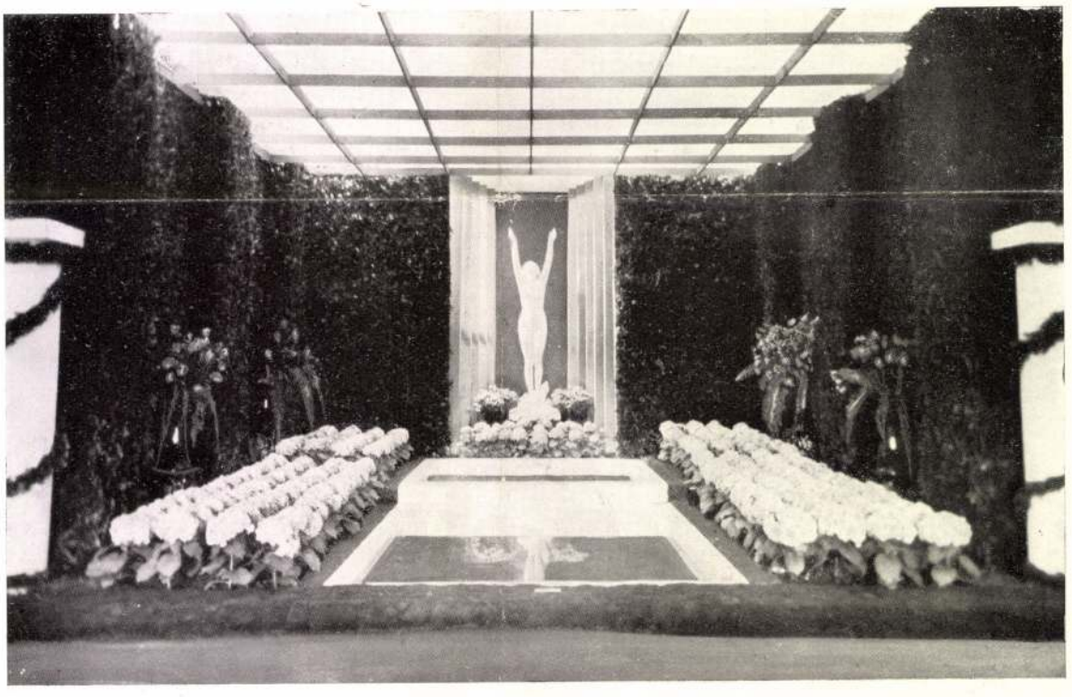

Fent: Részlet a Budapesti Nemzetközi Vásárról. Kaesz Gyula terve. Lent: részlet a tavaszi virágkiállításról. A Székesfővárosi Kertészképző Iskola pavillonja. — Oben: Von der Budapester Internationalen Messe. Entwurf von Julius Kaesz. Unten: Detail von der Frühjahrs-Blumenausstellung. Pavillon der Gärtnerbildungsschule der Haupt- und Residenzstadt. — Above: From the International Fair in Budapest. Design of Julius Kaesz. Below: Detail of the Spring Flower Exhibition. Pavilion of the Municipal School for Gardeners.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1937

Kaesz Gyula

Richter Aladár ifj. Iparmű-
vészeti iskolánk 1937–38. tanévi

Az **építőiparművészeti** szaknak végül külön fejezetet kell szentelnem. Nemcsak azért, mert szakmaiságánál fogva ez az előbbi iparművészeti szakmáktól sok tekintetben teljesen különbözik, de közvetlenebb vonatkozásban azért is, mert ha lehet ma már beszélni kézzelfoghatóan korszerűsödő szakképzési fejlődésről, úgy azt ebben az iskolában itt találom meg. Persze, sok még itt is a megvalósítandó és a tennivaló, de az út immár megnyilt s az irány kijelölve. Itt valóban helyén áll és megáll az egész bő tanszemélyzet. Az alapképzés lényegét két kiváló iparművész tanerő adja a növendékeknek. A középítéstan I. — az épületasztalostan stúdiuma **Kaesz Gyula** vezetése alatt folyik a tanteremben s ezzel szervesen és párhuzamosan annak gyakorlati képzése az itt viszonylag elég jól kifejlesztett háziműhelyben **Kajdy Emil** vezetésével. Az elengedhetetlen mesterségbeli alap megszerzésének a kizárólagos ideje ez a tanulmányi szakasz. A fa-technológia, különböző fakötések elméleti és gyakorlati alapon, az asztalosipari munka széles skálájának alapos és gyakorlati megismerése egészen az intarziavágásig. Alapvető és külön stúdiumegység a bútor, stílustörténeti alapon egészen az új-formakeresésig, műhely- és detailrajzok készítésének szakszerű megtanulásáig. Tanterem, műterem és műhely munkája itt valóban egybeforrottak máris.

munkabemutatójárót

MAGYAR IPARMŰVÉSZET 1938. 155. l.

SZÉPMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK

Január 7-én nyitotta meg ünnepélyesen a norvég trónörököspár az *oslói magyar kiállítást*, a *Kunstnernes hus* termeiben. A megnyitáson Oslo szellemi, politikai és társadalmi életének színe-java megjelent. Ott volt a egész diplomáciai testület, a Nasjonalgalleriets igazgatója Jens Thiis és Röwde magyar főkonzul, aki a kiállítás előkészítése és népszerűsítése érdekében rendkívül sokat és igen eredményesen fáradozott. A kiállításon Aba-Novák, Berény, Bernáth, Csánky, Csók, Diener-Dénes, Egry, Fényes, Glatz, Hubay, Iványi-Grünwald, Kézdi-Kovács, Márffy, Molnár-C., Pekáry, Reitzer, Rudnay, Szőnyi, Vass, Vaszary és Vidovszky festőművészek munkái szerepeltek. A rendezés Hubay Andor kezében volt. A kiállítást mind a közönség, mind a sajtó részéről nagy érdeklődés és tetszés fogadta. A Kunstnernes hus nagy termei alig győzték befogadni a látogatók tömegét. Húsz kép elkelt, a sajtó pedig beható és nagyra értékelő méltatások alakjában foglalkozott a magyar művészekkel. A legnagyobb napilapok, az Aftenposten, a Tagbladet és az Arbeiterbladet ez alkalommal arról a fontos szerepről is megemlékeztek, amelyet a magyar festőművészet a mult században és a századforduló idején játszott Európában, Munkácsy, Szinyei Merse és Rippl-Rónai munkássága révén. Valamennyi lap a modern magyar művészet nemzeti jellegét, mesterségbeli kultúráját és gazdag színskáláját hangoztatta, amely egészséges életörömöt és tiszta derűt éreztet. A Dagbladet kritikusa, Pola Gauguin, a híres francia mester festőfia megállapította, hogy a kiállítás valósággal mintaképe a megnyerő és reprezentatív nemzeti vendégszereplésnek. — A norvég művészek két év mulva viszo-

területet elfoglaló grafikusmunkákkal akarnak részt venni a kiállításon. A rajzok elfogadása felett egy később alakítandó bíráló bizottság fog határozni, úgyszintén a Társulat és a pályadíjakat adományozó két egyesület képviselőiből egybeállított jury határoz majd a rendelkezésre álló hatezer koronának miként való kiadása felett. A bejelentéseket július hó végéig kell beküldeni a Társulat igazgatóságának.

KÉT IPARMŰVÉSZETI PÁLYÁZAT eredményéről számolhatunk be olvasóinknak. Az egyiket az O. M. Iparművészeti Társulat hirdettette az Orsz. Vaskereskedelmi és Vasipari Szövetség megbízásából az augusztus havában megnyiló vasipari kiállítás plakátjára. A 35 pályaterv közül az 5000 koronás I. díjat és a kivitelre való megbízást *Tary* Lajos kapta, a 3000 koronás díjat *Jantschi* Bélának, a 2000 koronás III. díjat pedig *Wenczel* Márton grafikusoknak ítélték oda. Ezenkívül megvásároltak 500—500 koronáért tíz tervet. A másik pályázat zártkörű volt, amennyiben a Társulat a M. kir. Automobil Club megbízásából négy művészt szólított fel, hogy a Club motorcsónakosztálya részére plakettet tervezzen, melyet díjként adhat versenyek alkalmával. A pályázatból győztesként *Reményi* József került ki, aki megkapta az 5000 koronás díjat és plakettje a június havában megtartott motorcsónakversenyen már kiosztásra is került.

NAGYSZABÁSU PÁLYÁZATOT hirdet a würtembergi orsz. múzeum a geislingeni-fémárúgyár megbízásából egy ezüstözött keményfémből készítendő teljes kávé- és teakészlet terveire. A pályadíjak összege 64.000 márka, az I. díj 20.000 márka. A pályázaton csakis a német nyelvterületen állandóan lakó művészek vehetnek részt. A pályázat határideje 1921. október hó 15-dike.

HAMVVEDREK. Berlin városa pályázatot írt ki egy hamvak temetőjének síremlékeire és díszeire. Ez a pályázat néhány olyan szép, kőben elgondolt emléket eredményezett, aminőket a szokványos sirkőpályázatok alig tudnak termelni. Kerek és szögletes urnák, kőkoporsók magas kereszttel, kutak és egyéb emlékjelek vonultak itt fel, javarészt kőből, egy-egy bronzfigurával is, olyan komor egyszerűséggel, mely egészen újfajta sacralis művészetet mutat be. Ami különös művészi értéket ad e kőemlékeknek, az az, hogy kis méreteik mellett is fenséges nyugalom és kifejező erő van bennük. Alig nagyobbak ezek a kövek, mint egy jókora vaslámpa egy talapzatra állítva s mégis, a kőnek sima és nyugodt tömegéből szinte az örökkévalóság gondolata szólal meg. A reliefszerűen alkalmazott díszek, amely szinte túlnyomólag az ó-kor keleti plasztikájának formaerejét veszik alapul, szerencsésen hangolódnak össze a gotikus betük régies szépségével. A szabadonálló kövek is az anyagdrágaság és térhiány korszakára vallanak, semmi sincs bennük a régibb temetők nagy allegórikus fájdalom-kifejezéséből és széles arányaiból. Keveset, szinte tömör geometriai formák közé szorítva, mond a szobrász. Azaz nem a szobrász, a kőfaragó, mert hiszen a régi, egyszerű kézművesség faragó technikája fejeződik itt ki s nem a művészi gondolat tolakszik előre.

a mintázók, szobrászok, ötvösök stb., egy harmadik csoportba a bútorművesek és belső építészek. Külön járul ezekhez a textil tanfolyam, mely már a délutáni órákban kezdi meg működését és ezidőszerint legfőbb célja a női kézimunka megismertetése. Tanította az elmult évben a csipkekészítés különböző technikáit és így szolgálta a magyar csipke megteremtésének ügyét, amely egyik legfontosabb feladatunk. Jövőre tanítani fogja ezenkívül a szőnyegszövés módjait is. Műipari és így nemzetgazdasági szempontból esti tanfolyamaink növendékei közül számunkra legbecsesebbek azok, akik a nappali órákat műhelyekben töltvén, az estéket a művészi ismeretek megszerzésére fordítják. Mégis ezek csak a felét teszik ki esti tanítványainknak. Lehetetlen kizárni a műkedvelőket, közönségünknek azt a tiszteletreméltó részét, amelyik törhetetlen akarattal adja magát a művészkedésre, s tagadhatatlanul olyan művészi intelligenciát hoz be tanfolyamainkba, amelyik legtöbbször felette áll iparból jövő tanítványaink ismereteinek. Ujjászervezett esti tanfolyamunkon az alakrajzot a festőknek, grafikusoknak és egyéb rokonszakmabelieknek Márton Ferenc festőművész tanár tanítja. Mellette ugyanezen szakma segédtárgyai, az ornamentális rajz és akvarellfestés Ramold Lajos kezében vannak. A szobrászatot Lux Elek kisplasztikus művészünk tanítja, a hozzátartozó bonctant vasárnap délelőttönként Stein János festőművész. A bútorrajzot és tervezést Kaesz Gyula tanítja, ugyanaz, aki e szakot nappal oktatja. Az e szakmához tartozó építési alaktant dr. Lux Kálmán műépítész fogja előadni, a szerkesztő perspektivát pedig ugyancsak Kaesz Gyula. A textilművességet tanítják Sutter Katalin, a mi legkiválóbb csipkeszakértőnőnk és Stern Anna, utóbbi még a műkedvelőknek a könyvkötést is tanítja. Tekintve azt, hogy az új beosztás szerint az esti tanfolyam növendéke (a szobrász, a mintázó) heti 18 órán át fogja tanulni művészi szaktárgyát, méltán mondhatjuk, hogy az esti tanfolyam egy új, második iparművészeti iskolát fog képezni, mely teljesen alkalmas arra, hogy a gyakorlat embereit teljes művészi tudással lássa el. *Gróh István.*

IPARMŰVÉSZETI OKTATÓ-MŰHELYEK A VIDÉKEN. Hazánk megcsonkítása óta ifjúságunk figyelme mindinkább a gyakorlati életpályák felé fordul, mert azokon inkább remél boldogulást, mint a hivatalnokoskodással. Iparművészeti iskolánkat a beiratáskor valóságosan ostromolják és sok jelentkezőt helyszüke miatt el kell utasítani. Ez a körülmény lehet egyik oka annak, hogy hallunk komoly tervezgetésekről, melyek iparművészeti oktató műhelyeknek egyes vidéki empóriumokban való megszervezésével foglalkoznak. Egyelőre Miskolcon és Egerben akarnak ilyen telepeket létesíteni, de szó van Esztergomról is, ahol egyházművészeti műhelyek felállítását tervezik. — Mindenesetre örvendetesek ezek a jelenségek és őszintén kívánjuk, hogy a lelkes kezdeményezők meg is valósíthassák szándékukat. De nem elég, ha a műhelyek csakugyan létesülnek, hanem *jóknak* kell lenniök, mert csak így fakadhat működésükből áldás. Tehát jeles szakképzettségű, mesterségüket és az ifjúságot szerető mesterek kellenek, a kellő felszerelés és olyan felügyelet, mely ismeri a modern iparművészeti oktatás vivmányait és a kellő tapasztalatokkal is rendelkezik. Ha biztosítani tudjuk ezeket a föltételeket, akkor bizalommal várjuk a vidéki iparművészeti oktatás eredményeit.

Magyar Iparművészet
1921. 75. l.

E szerint tehát sokszorosító művészetünk igen szegényesen volt képviselve és őszintén örülnénk, ha megállapíthatnánk, hogy a fogyatékos képviselet nem felel meg ez iparágunk fejlettségének, de sajnos, éppen rá kell mutatnunk arra, hogy ha valamennyi sokszorosító műintézetünk részt is vett volna a kiállításon, akkor sem mutathattak volna kedvezőbb képet. És itt ismét csak az államkormányzathoz kell intézni figyelmeztető szavunkat. Minden kulturállamban az államnyomda az, mely megfelelő személyzetével, felszerelésével és kísérletező műhelyeivel a sokszorosító művészet fejlődését irányítja és biztosítja. Nálunk e tekintetben súlyos bajok, hiányok vannak és évtizedes mulasztásokat kellene sürgősen helyrehozni. Iparművészeti iskolánk grafikai osztályában a sokszorosítási technikák csak elenyésző részét tanítják s ezért ez is fejlesztésre szorul. Mindez állami feladat. A kultuszminiszter budget-beszédében oly meleg szeretettel emlékezett meg a művészet állami fejlesztésének szükséges voltáról. Reméljük, figyelmét nem fogják kikerülni ezek a feladatok, amelyeknek teljesítését még tovább halogatni nem volna szabad. Végül még egyet. Azt mondtuk, hogy csak *hivatásos* fényképészek szerepelnek a kiállításon. Tévedtünk. Akadt két amatőr is és pedig a javából: Horthy Miklós és József főherceg. Vaskos albumok foglalják magukban az érdekes és sikerült fényképeik hosszú sorát. A sokszor igen válságos pillanatokban készült felvételeknek jórésze háborús epizódokat ábrázolnak. A kormányzó képeinek művészi hatása oly megkapó, hogy egyesek a legjobb angol tengerfestőmesterek alkotásaira emlékeztetnek.

HELSINGFORSBAN június hó 20-án tanügyi kongresszus nyílt meg, amelyre a finnek meghívták a rokonnépeket, így — a többek között — a testvér magyar nemzet képviselőit is. A kongresszus egyik főcélja, a turáni népek egymás közötti szellemi és erkölcsi kapcsának kiépítése. A kultuszminiszterium és a főváros kiküldöttjei megis érkeztek Finnországba, hogy a kongresszuson képviseljék a magyarságot. Ez alkalommal magyar iparművészeti, háziipari és népművészeti kiállítás is nyílt meg a helsingforsi nemzeti múzeum előcsarnokában. A kiállítás anyagát a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége gyűjtötte össze s e munkájában támogatta az O. M. Iparművészeti Társulat, mely gondosan megválogatott iparművészeti és népművészeti tárgyakat bocsátott a kiállítás céljára a MANSZ rendelkezésére. A finnek a kiállítás sikerének biztosítására Sätäle Emil szenátor elnöklésével bizottságot alakítottak, amelynek tagjai között a Budapesten is jól ismert Gallén Kalela Axel festőművész, Saarinen Eliel építész és a már hónapok óta Finnországban időző honfitársunk, Maróti Géza szobrászművész szerepelnek. A kiállítás lelke két magyar honleány, Vichmann helsingforsi egyetemi tanár neje, Herrmann Antal jeles tudósunk leánya, Júlia és nővére, Krempelsné Herrmann Irén. Ez utóbbi Koperly Döménével együtt fáradhatatlanul buzgólkodott az anyag egybegyűjtése körül és ő intézi a kiállítási tárgyak értékesítését a helyszínén.

JUBILEUMI KIÁLLÍTÁST rendezett a sokszorosító művészetek fejlesztésére alakult osztrák társulat, (Gesellschaft für vervielfältigende Kunst) a bécsi iparművészeti múzeum szárnyépületében, alapításának ötvenedik évfordulója alkalmából. Kezdetben nagy mesterek alkotásainak sokszorosítására és forgalomba hozatalára szorítkozott csupán a Társulat működése, de már 1896-ban megkezdte az eredeti rézkarcok, acélmetszetek és kőrajzok kiadását és pedig a legjavát adta mindig a jelenkori grafikusok munkáinak. Számos kiváló és maradandó becsű kiadványával sikerült a grafikus művészetek iránt való érdeklődést fölkelteni és terjeszteni s nem csupán a jómódú gyűjtők és könyvbarátok igényeinek kielégítéséről gondoskodott a derék Társulat, hanem a harminchárom művész közreműködésével készült, négy vaskos kötetre terjedő Bilderbogen-jainak és egyéb népszerű művek kiadásával a vékonypénzű társadalomnak is adott művészi reprodukciókat, amelyekhez bárki is olcsón hozzájuthatott. A művészi grafikának és a sokszorosító teknikák fejlesztése körül az ötvenéves Társulat elévülhetetlen érdemeket szerzett. Ha a mai nyomasztó helyzet, mely megbénítja a háborúban vesztes országok kulturális munkáját, a Társulatot is arra kényszerítette, hogy szűkebbre szorítsa működési körét, annyi bizonyos, hogy oly biztos alapot teremtett magának, mely a jövőben is nagyjelentőségű feladatok elvégzésére képessé teszi.

SZAKOKTATÁS

AZ ESTI TANFOLYAMOK UJJÁSZERVEZÉSE AZ ORSZ. M. KIR. IPARMŰVÉSZETI ISKOLÁBAN. Ezek a tanfolyamok immáron két évtized óta állanak fenn és megalapításukban, szervezetük összeállításában legfőbb része volt az iskola egykori nagynevű tanárának, id. Mátrai Lajosnak. A háború kitöréséig az intézmény meglehetősen funkcionált, bár az ipari depresszió nem kedvezett neki, e mellett a tanterv is olyan volt, hogy túlságos sok tárgyat ölelt fel és a legfontosabb studiumokra, a művészet megtanulására így kevés idő maradt. Mert a nappali tanfolyamok növendékei ép abban különböznek az estiektől, hogy az utóbbiak műhelyekből jöve, technikai tudást hoznak magukkal, s csak a művészi plasszot várják az iskolától, holott a nappali tanfolyamokban, kivált régebben — amikor a kötelező műhelygyakorlat éve nem volt bevezetve — technika és művészi ismeret megadása egyaránt az iskolát terhelte. A háború alatt az esti tanfolyamok hallgatóság hiányában és az ifjabb tanerők bevonulása folytán, rendre elsorvadtak, úgy hogy ujjászervezésüket úgyszólván az intézmény alapjából kellett megindítani. Az első dolog volt a tanfolyamot elsőrendű tanerőkkel ellátni, mivelhogy e tanfolyam közgazdasági fontossága legalább olyan, mint a nappali tanfolyamé. A második volt az oktatás tervét oly módon megállapítani, hogy abban a művészi szaktárgyaknak jusson a rendelkezésre álló idő legnagyobb része. Szaporítottuk tehát a munkaidőt olykép, hogy a hét minden estéjén, három órán által dolgoznak a növendékek és ezeknek az óráknak túlnyomó része a művészi szaktárgyak megtanítására fordíttatik. Kikapcsolván a technikák szerint osztályozódó speciális oktatást, egy csoportba kerültek a síkon dolgozó művészetek: a festők, grafikusok és egyéb rajzolók, egy másik főcsoportba

Kaesz Gyula

K.

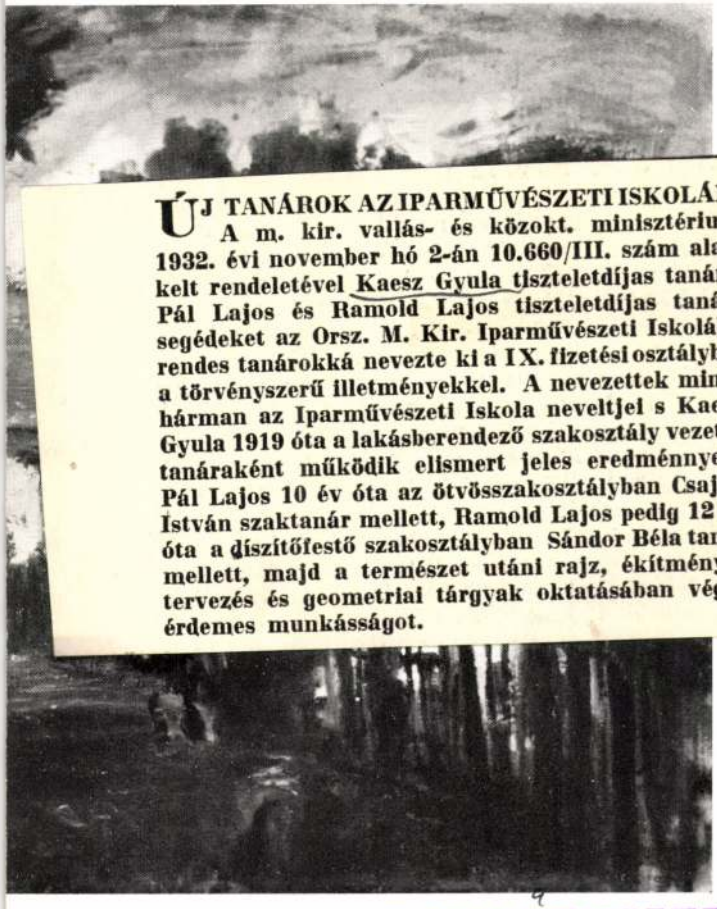

ÚJ TANÁROK AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLÁN. A m. kir. vallás- és közokt. minisztérium 1932. évi november hó 2-án 10.660/III. szám alatt kelt rendeletével Kaesz Gyula tiszteletdíjas tanárt, Pál Lajos és Ramold Lajos tiszteletdíjas tanársegédeket az Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskolába rendes tanárokká nevezte ki a IX. fizetési osztályba, a törvényszerű illetményekkel. A nevezettek mindhárman az Iparművészeti Iskola neveltjei s Kaesz Gyula 1919 óta a lakásberendező szakosztály vezetőtanáraként működik elismert jeles eredménnyel; Pál Lajos 10 év óta az ötvösszakosztályban Csajka István szaktanár mellett, Ramold Lajos pedig 12 év óta a díszítőfestő szakosztályban Sándor Béla tanár mellett, majd a természet utáni rajz, ékítményes tervezés és geometriai tárgyak oktatásában végez érdemes munkásságot.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1932. 201. l.

stimmte Harmonie geregelt, die auf früheren Werken dem nuancierten herben Grau zueigen war. Das klare bildhafte Gleichgewicht der Darstellung bleibt auch im vibrierenden Gefäll farbiger Freilichtfluten, auch im zarten Gehauch der Pastelltöne bestehen.

Sehr verschieden von diesen sanften stillen Farbenharmonien ist der malerische Vortrag der Blumenstilleben und solcher Gemälde wie „Dreschen" und „Bauernvergnügen in Buzsák". Er ist heftiger und üppiger, die Farbe kontrastreicher. Der wandlungsvolle Werdegang Iványi-Grünwalds hat eine ausserordentlich vielseitige Stilfertigkeit zur Folge, die sich von Fall zu Fall der Natur des darzustellenden Motivs anzuschmiegen weiss. Die Form wird verschieden geprägt, je nachdem ob ruhige Felder und Wasserspiegel oder bewegliche Szenen zur Darstellung gelangen, und wieder anders, wenn es sich etwa um das Stengel-, Blätter- und Blütengewirr üppiger Blumensträusse handelt. Die Liebe des Meisters zur Natur ist so tief ergeben, dass sie es nicht fertig bringt, das lebendige Wesen der Dinge irgendeinem formalen Schema zu unterwerfen. Die Darstellung ist von weiser Nachgiebigkeit, ohne jemals ihre persönliche Eigenart zu verlieren.

Die künstlerische Entwicklung Iványi-Grünwalds hat viele Wege beschritten, um endlich die hohen Freuden einer entflammten und entfesselten Farbigkeit zu geniessen. Diese Farbigkeit ist wie ein Schmelzofen : in ihrem Feuer sind alle edlen früheren Werte der Entwicklung innigst zueins geworden. Die Kollektivausstellung des Meisters ist als Quintessenz einer rastlosen Lebensarbeit zu werten.

*

Béla Iványi-Grünwald ist 1867 geboren. Budapest, München und Paris sind die Stationen seiner künstlerischen Ausbildung. Er hat mehrere Jahre in München, später in Rom gelebt. Nach seiner Heimkehr wurde er als Leiter und Professor der Künstlerkolonie in Kecskemét berufen. Iványi-Grünwald ist durch zahlreiche Kollektivausstellungen in Ungarn und im Ausland und durch seine erfolgreiche Teilnahme an den grossen

A VÉDJEGY, A REKLÁM ÉS AZ IPARMŰVÉSZET

ÍRTA: DR. RADVÁNYI LÁSZLO

Egy osztrák lap tárcarovatában olvastam valamikor, hogy ha a »reklám« szó keletkezését a latin clamare = kiáltani, reclamare = ismételten kiáltani szóban keressük, mert reklámot csinálni annyit jelent, mint addig kiáltani, míg a szüntelenül ismételt szó a hallgatónak, az olvasónak emlékezetébe vésődik, úgy a védjegy-reklám ezt a jelentést teljesen kimeríti.

Ha ugyanis mindig, minden levélpapiron, borítékon, számlán, csomagolópapiron, zárócímkén, göngyölegen, minden újsághirdetésben és minden plakáton, egy szóval mindenütt, ahol az üzletember a külvilággal kapcsolatba jut, egy bizonyos, állandó védjegy kerül alkalmazásba, akár ábrás védjegyről, akár szóvédjegyről van szó, akkor ez a védjegy egy örökösen megismétlődő kiáltásként okvetlenül meghallgatásra talál, s a hallgatónak, helyesebben mondva az olvasónak, emlékezetében megmarad.

Nem segít semmi vonakodás, hiábavaló minden közönyösség, mindenkit megkap a védjegy-reklám, senki sem tud annak hatása alól szabadulni.

Ugyan van-e valamire való írni, olvasni tudó ember, aki ne tudna a »Maggi« leveskockáról, az »Odol« szájvízről, a »Kalodont« fogkrémről, a »Nestle« gyermektáplisztről, a »Schicht« szappanról, a »Kathreiner« malátakávéról, a »4711. sz.« kölni vízről, az »Orion« izzólámpáról, a »Hunyadi János« keserűvízről és így tovább. Végeláthatatlan sorát tudnók felsorolni a védjegyezett cikkeknek, melyek védjegyét azok gyártója reklámozva, a sok hasonló gyártmány közül a fogyasztó közönség körében megkedveltette.

A kozmetikai iparban, a pezsgőiparban, a háztartási vegyi cikkek iparában el se képzelhető valamely cikk bevezetése, forgalmának növelése és felszínen való tartása védjegyének állandó reklámozása nélkül.

Ha a reklámozó cég gyártmányának jóságát a fogyasztókkal elismertette, úgy védjegyének reklámozása állandó vevőkört biztosít a kérdéses gyártmány árusításával foglalkozó detaillistáknak. A vevő a védjegyről ismeri meg a megszokott, a kipróbált, jóminőségű árut.

Ne fogadjon el más árut, — hirdeti nem egy gyáros — csak azt, amelynek csomagolásán a ..... védjegyet látja.

Valamely védjegy népszerűsítése érdekében kifejtett reklám nagy tőkét igényel és ennélfogva az erősen reklámozott védjegy nagy értéket képvisel. A Diana-szóvédjegynek értékesítése például tekintélyes vagyont hozott eredeti birtokosának.

Jó védjegy nélkül a reklámból hiányzik annak egyik igen fontos kelléke: a reklámozott cikk individualizálása.

Azt a kérdést vizsgálva, hogy melyik a jól megválasztott védjegy, néhány példáját mutatom be a közismert védjegyeknek.

A svájci Maggi-cég leveskocka-gyártmánya részére a Maggi szót és egy négyágú csillagot védjegyeztetett a legegyszerűbb kivitelben, annak az elvnek helyes felismeréséből indulva ki, hogy csak az egyszerű betűket, az egyszerű rajzot jegyzik meg az emberek hamar.

A Palma-kaucsuksarok védjegye különösen abból a szempontból mintaszerű, hogy a választott védjegy a világ csaknem minden népének nyelvében ugyanúgy hangzik, illetve a köznyelv befogadta e latin szót s ennélfogva a reklámozott cikk számára világpiacot szerezve, minden országban egyformán használható e szóvédjegy, mert egyformán megértik azt.

A Franck-féle pótkávé daráló-védjegye iskolapéldája a kitünő védjegynek. Jól választották meg a daráló-ábrát, mert tárgyi összefüggésben van a reklámozott pótkávéval s ennélfogva a gondolattársulás révén könnyen eszébe juttatja mindenkinek a reklámozott cikket. Az a körülmény pedig, hogy a rajz egyszerű kontúrvonalakból áll csupán, azt eredményezi, hogy jól bevésődik a néző agyába futólagos megtekintés után is és már a legcsekélyebb eltérést is, melyet az utánzó konkurrens al-

kalmaz, észreveszi. Magának a szóbanforgó gyártmánynak a doboz-adjusztálását sok konkurrens próbálta utánozni s a Franck-cég büszke lehet arra, hogy a fogyasztó tudatában a pótkávé fogalmát, az állandó reklám folytán, egyszerűen a Franck-kávé szóval jelölik. Mellesleg szólva, a Franck-cég újabb leegyszerűsített csomagolásának rajzát most már nem utánozzák.

A Frema-szóvédjegy jobbra-balra dűlő, különböző nagyságú betűi igen jellegzetesek. A bejegyzett szóvédjegy a reklámozó cégtulajdonos, May Frigyes nevének kezdőbetűiből adódott, ami a szóvédjegy megválasztásának gyakori módja.

Az Altvater-szóvédjegy és ábrás védjegy példáját azért hozom fel, mert a külföldön nagy jogvita volt azon kérdés körül, vajjon védjegyzésre alkalmas-e általában, mert úgy a hazai, mint a külföldi védjegyjog kizárja a védjegyezhető szavak közül a földrajzi neveket (a származási helyek neveit), tehát a védjegy megválasztásánál óvatosnak kell lenni. Nem lajstromozhatók sehol a világon oly védjegyek sem, melyek a forgalomban bizonyos árunemek megjelölésére általánosan szokásosak stb.

A jägerndorfi Gessler Frigyes cég 1883-ban lajstromoztatta az Altvater szót mint védjegyet s évek mulva a konkurrens likőrgyáros e szóvédjegy törlését kérte azon a címen, hogy az Altvater szó földrajzi fogalmat jelent, már pedig a földrajzi nevek ki vannak zárva a lajstromozásból. Altvaternek nevezik ugyanis a Jägerndorf mellett, a morva-sziléziai Szudethegység egy részét. A perben újsághirdetések révén szavazásra hívták fel a fogyasztókat, megkérve azokat arra, hogy egy a hirdetésben megjelölt közjegyzővel közöljék azt: mit értenek az »Altvater« szó alatt. A szavazás eredményéből kitűnt, hogy a legtöbb fogyasztó hírét sem hallotta az Altvaterhegységnek, ellenben az Altvater szó hallatára egy öreg szakállas emberre gondol, fején barettel, kezében lámpással, vagyis a Gessler-cég Altvater-ábrás védjegyére. Ez alapon a Gessler-cég megnyerte perét.

Nemcsak a jogászt, hanem a védjegyek tervezőjét is érdekelheti az, hogy a forgalomban bizonyos árunemek megjelölésére általános szavak a belajstromozásból ki vannak zárva.

Az Oetker-féle sütőpor védjegye nálunk nem tudott népszerű lenni, és pedig nem utolsó sorban azért, mert egy német szójátékhoz (heller Kopf = eszes fej) fűződik, melyet magyarban bajos visszaadni.

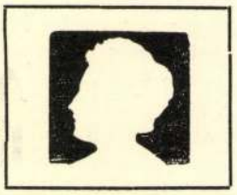

A legfontosabb tudnivaló pedig a védjegyekről az, hogy aki valamely védjegy kizárólagos használati jogát magának biztosítani kívánja, azt az illetékes kereskedelmi és iparkamaránál be kell lajstromoztatnia. Ezzel szemben, aki másnak kizárólagos használati jogát képező védjeggyel jogtalanul ellátott árut, ezt tudva, forgalomba hoz vagy árul, továbbá az, aki valamely védjegyet ily célból utánoz, a védjegy-hamisításnak vétségét követi el.

* * *

Ami mármost a védjegynek az iparművészettel való összefüggését illeti, erről több szempontból lehet beszélni.

Az egyik szempont az, hogy az iparművészeti termékek bizonyos ágaiban igen fontos szerepet játszik a védjegy. Fontosabb szerepet, mint az ipar más ágaiban.

Ilyen ága az iparművészetnek például az agyagipari művészet.

A Fischer-féle kerámiai gyár r.-t. kétféle védjegyet használ gyártmányai minőségének megjelölésére. Az egyik védjegy a használati cikkeknél (tányérok, korsók stb.), a másik a dísztárgyaknál kerül az árura. A védjegy a vásárló szemében garantálja a minőséget.

Azt, hogy minő nagy jelentősége van a védjegynek az agyagipari művészet terén, akkor értettem meg igazán, amikor néhány évvel ezelőtt Meissenben jártam s az ottani Königl. Porzellanmanufaktur hatalmas, belépődíj ellenében mutogatott múzeumát megszemlélhettem. Ez a múzeum ennek a legrégibb európai porcellángyárnak készítményeiből egy-egy példányt mutat be, s a múzeum látogatóinak rendelkezésére áll a gyár 200 éves jubileuma alkalmával készült emlékkönyv.

Megtudjuk ez emlékkönyvből azt, hogy egész Európában irígység tárgya volt a gyár vezetőjének, Böttgernek porcellángyártási titka. A titok, bármily szigorúan őrizték is azt, kiszivárgott és Bécsben, Strassburgban, Nymphenburgban, Höchstben, Frankenthalban, Szent-Péterváron stb. utánozták a meisseni porcellán készítményeket.

A gyárnak kezdettől fogva volt védjegye, de ezt is utánozták széltében-hosszában az egész világon. A meisseni gyárnak keserves küzdelme volt számos versenytársával, s időnkint úgy volt, hogy egy-egy élelmes versenytársa fölibe kerekedett, 1874. november 30-án lépett életbe az első német védjegy-törvény, s a meisseni porcellángyár mai hatalmas arányai ez időtől fogva kezdtek kibontakozni. Ettől az időponttól kezdve a keresztbe tett szász választófejedelmi kardok védjegyének utánzóit szigorúan lehetett üldözni, s ez a körülmény most már legyőzhetetlen fölényt biztosított a meisseni gyárnak, mely e védjegyére féltékenyen őrködött.

Érdekes az, hogy a meisseni gyár újabban főleg a régi jó minták után gyárt edényeket s a gyüjtők előtt mindennek, ami régi vagy réginek látszik, nagyobb becse van, mint annak, amiről tudja, hogy új.

Felmerül mármost ezzel kapcsolatban az a gondolat, vajjon nem kellene-e iparművészeti tárgyaknál, melyeknél a tárgy megbecsülése körül a készítés ideje nagy szerepet játszik, a készítés idejének a védjegy mellett való feltüntetését kötelezővé tenni.

Az 1890. évi magyar védjegy-törvény 6. szakasza szerint a kereskedelmi minisztternek joga van bizonyos árunemekre nézve a belajstromozott védjegy kötelező használatát elrendelni, rendeleti úton megállapítva a védjegy használatának »módját« is.

Bőséges fejtegetésekre adhat alkalmat annak a kérdésnek elbírálása, hogy megszűnt gyárak, például a megszűnt wieni hírneves császári porcellángyár, védjegyeit használhatják-e új gyárak, más gyárak. E kérdésre vonatkozó jogi fejtegetések azonban meghaladnák e cikknek kereteit. Csupán annyit akarok mint érdekességet megjegyezni, hogy a háború alatt Bécsben egy üvegipari kiállítást láttam, s az ott kiállított régi jó minták után készült poharak (például Kunkel-utánzatok) talpán egy papírbélyeg világosan jelezte, hogy a vásárló utánzatot kap kevés pénzért.

Ékes Lajos: Szignet.

Ékes Lajos: Szignet.

Ékes Lajos: Szignet.

Ékes Lajos: Szignet.

A másik jelenség, amit a védjegyekkel kapcsolatban az iparművészet szempontjából meg lehet említeni, abból áll, hogy az iparművészetnek aránylag kevés ágában használatos a védjegy.

Az agyagipari művészeten kívül még fémáruknál, játékáruknál találkozunk védjegyekkel. Közismeretes például a berndorfi fémárugyárnak medvevédjegye, egy német játékárugyárnak »Knopf im Ohr« név alatt ismert védjegye.

Miért nem találkozunk azonban például a bútoriparban is védjegyekkel?

A harmadik jelenség, amiről a védjegyekkel kapcsolatban az iparművészet szempontjából beszélni lehet és beszélni kell, az, hogy ezidőszerint az iparművészeknek jelentős szerep jut a védjegyek tervezésénél.

Az agyagipar köréből véve a példákat, gondoljunk csak arra, hogy mily kevés köze volt az iparművészetnek ahhoz az egyszerű antiqua H betűhöz, melyet a XVII. század közepén alapított holiesi gyár fajansz-készítményein gyári

bélyegnek használt. Nagy haladást jelentettek már e téren a mult század hatvanas éveiben alapított Zsolnay-féle pécsi díszfajansz-gyárnak ismert gyári bélyegei: az öt templom (Fünfkirchen) primitív rajza a »Zsolnay Pées« szavak és a »Zsolnay Pées T. J. M.« manupropria kíséretében.

Ma már a legkiválóbb művészek feladata a gyári védjegyek tervezése. Egy Gypkens, egy Louis Oppenheim, egy Hans Weidenmüller stb. állanak a védjegyek tervezésének szolgálatában.

Legújabban nálunk is örvendetes haladás állapítható meg e téren. Ékes, Haranghy, Kaesz, Kovács Erzsébet védjegyei igen biztató jövőt ígérnek. Ime néhány sikerült védjegytervezet, melyet egy budapesti textilgyár szerzett be a most említett művészek részéről.

Csak az a védjegy számíthat tekintélyre, mely nemesak a célszerűségi, hanem a művészi mértéknek is megfelel; csak az ilyen védjeggyel kifejtett reklám éri meg a reklámozás nagy költségeit és segíti diadalra, valósággal monopolisztikus polera a reklámozott cikket.

A tervező iparművész azonban a művészi szempontok mellett a tervezésnél sohasem feledkezzék meg a célszerűségi szempontokról sem. Gondoljon többek között arra is, hogy vajjon pusztán nyomdai úton előállítandó védjegyről van-e szó, vagy oly védjegyről, melyet öntés, beütés, sajtolás, beégetés, edzés stb. útján fognak közvetlenül fém-, üveg- vagy más anyagokon alkalmazni, s a kérdéses technikai kiviteli lehetőséget vegye figyelembe.

A tervező iparművésznek végül, vagy elsősorban, a jogi szempontokkal kell tisztában lenni. Ha a védjegyet rendelő iparos rábízza magát teljesen a tervező iparművészre, speciális jogász tanácsát ki nem kéri, könnyen megeshetik az, hogy amikor már töméntelen pénzt áldozott védjegye népszerűsítésére, amikor tele van raktára a védjegyezett áruval, akkor sülhet ki utólag, hogy a kérdéses védjegy, jog szerint, nem lett volna lajstromozható, s annak törlését a kereskedelmi miniszter elrendeli.

Mindaz, amit a fentebbiekben elmondottam, csak ízelítő akar lenni a védjegyek körüli tudnivalók köréből. A Magyar Iparművészeti Társulat számára fontos feladat volna a védjegyekkel kapcsolatos iparművészeti vonatkozású tudnivalóknak népszerűsítése, s nagy szolgálatot tenne azzal is, ha rendszeresen közvetítené a védjegyre szoruló üzletemberek s a védjegyet tervezni tudó iparművészek között a kapcsolatot, erre alkalmas propaganda-eszközökkel felhíva az üzleti világ figyelmét.

Haranghy Jenő: Szignet.

Kovács Erzsébet: Szignet.

Kaesz Gyula: Szignet.

Ékes Lajos: Szignet.

Ékes Lajos: Szignet.

A Nemzeti Takarékpénztár belső berendezése. Tervezte Kaesz Gyula. — Innere Einrichtung der National Sparkasse. Entworfen von Gyula Kaesz.

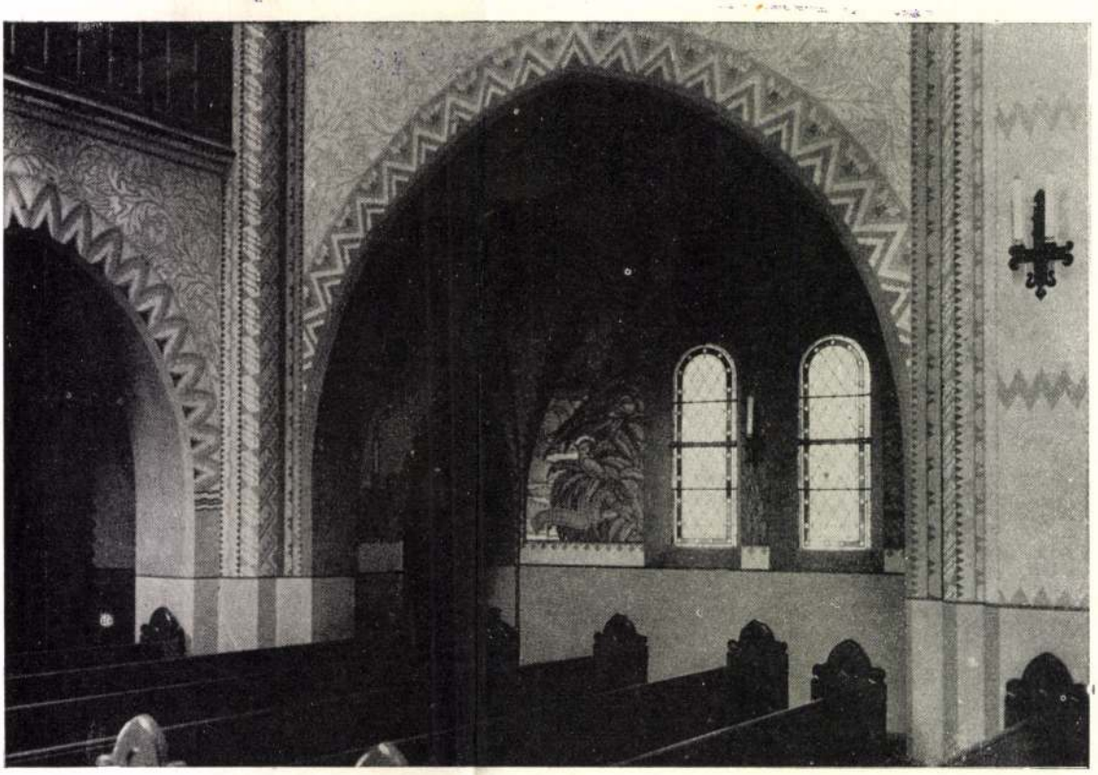

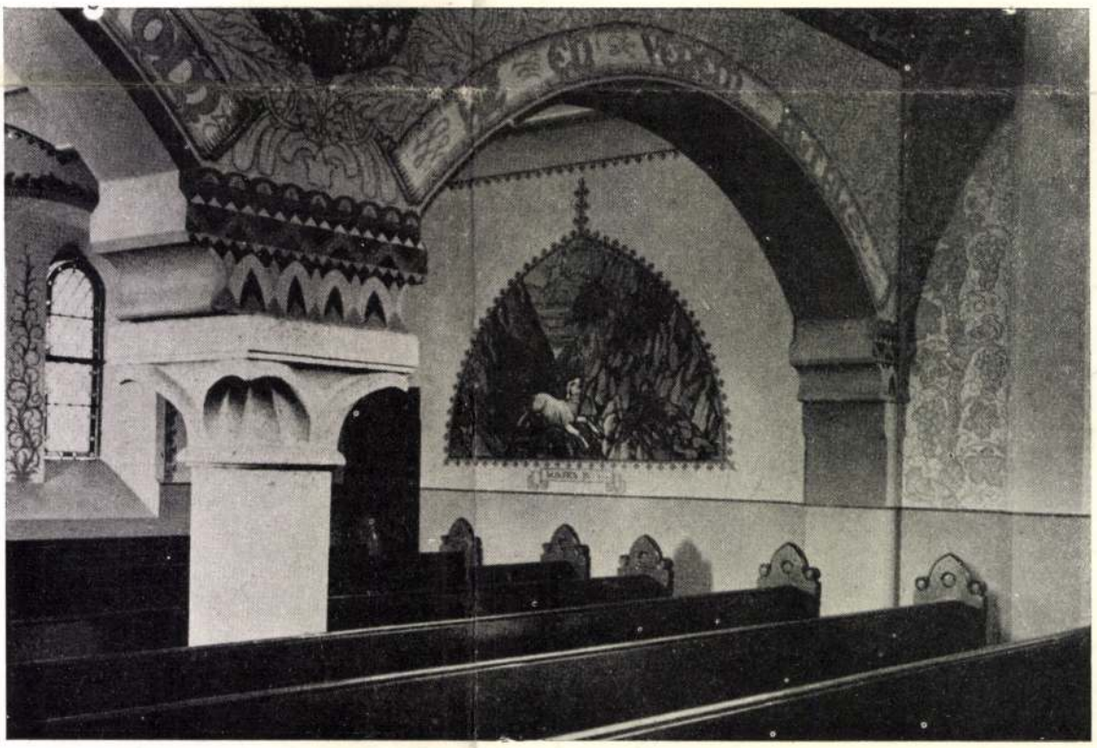

Részletek a debreceni Kossuth-utcai református templom falfestéséből. Haranghy Jenő terve. — Teil der Wandmalerei der Reformierten Kirche in der Kossuthgasse in Debrecen. Entwurf von Eugen Haranghy.

MAGYAR IPARMÜVÉSZET
1942. 1. 27
6-8. l. kép

Építészet

Világi

Bp.Sashegy,családi ház, Kaesz

Tér és Forma, 1935 VIII. 237

pontosan hatszáz év óta működnek bábszínházak, és a népművészet szempontjából mindig jelentős tényezők voltak. Ahogy a francia Guignol, az angol Punch, úgy a német Kasperl is szerves része lett a néphumornak, mely egész nemzedékeknek volt olyan szellemű mulatsága, mint ma a film és körei. Jelenleg 130 bábszínház van a régi német birodalom területén, s ezeknek csak igen kis része van a hivatásos bábjátékosok „kezén", a legtöbbnek gazdája ezt csak mellékfoglalkozásként űzi. A volt Ausztria területén csak mostanában kezdték el a marionett-színházak vizsgáztatását. Itt vannak nagyon híres, külföldön is elismert művészi bábszínházak. Ilyen például Aicher tanár salzburgi bábszínháza s ilyen Teschner Richárdnak jávai mintára működő bábszínháza, mely nemcsak művészi szempontból nyujt pompás élményeket a nézőnek, hanem technikailag is tökéletesek a bábui, mert a szokástól eltérően mindkét karjukat tudják mozgatni. A magyarországi bábjáték művészi iránya az utolsó időben ellanyhult, noha annak külföldön is ismertnevű úttörői voltak, s éppen a mostani népművészeti mozgalmak idején nagyon is megvolna a létjogosultsága.

EGY KORSZERŰ BÚTOR: A CSALÁDI OKLEVÉLTÁR. A kölni asztalosipari mesteriskolában a tanítványok házifeladatul egy nagyon időszerű bútordarab elkészítését kapták. Ez egy igen finom kivitelű paliszanderfából készült családi oklevéltárszekrény. Az 1.20 m magas, 1.15 m széles és 0.48 m mélységű négylábon álló szekrény mint valami divatos írószekrény hat. Összesen huszonnyolc darab fiókja van mindenféle levelek, iratok, okmányok, fényképek stb. részére könnyen áttekinthető csoportosításban. Ezeket a kétszárnyú ajtó zárja el. Ha a két ajtószárny feltárul, akkor azok belső felületén nagyon szép színes intarziamunkából berakott családi címer tűnik elénk. Az egész szekrény felfogása tehát díszítéstechnikai szempontból is korszerű, mert a mostanában újra kedvelt fa-berakást használja fel a bútor dekoratív hatásának fokozására.

HÍREK MINDENFELŐL. Kölnben új nagy kiállítási csarnok épül 1·2 millió márka költséggel, melyet a polgárságnak egy kisebb köre adott össze erre a célra. Lipcsében 1940 nyarán nagy Gutenberg-emlékkiállítás lesz, amelynek építészeti munkálatai kivitelezését Fahrenkamp tanárra bízták. Zürichben május hatodikától október 29-ig országos kiállítás lesz, amelyben a svájci népművészetet, népszokásokat és a népies iparágakat is bemutatják. San Francisco ez év nyarán szintén világkiállításon mutatja be az amerikai gazdasági és technikai élet fejlődését. Firenzében május végén nyílik meg az „Autarchia és Császárság" című nemzeti vásár, mely elsősorban a felsőolaszországi bútor-, márvány-, kerámiai- és ékszeriparok értékesítésének propagandáját szolgálja. Münchenben a Bayerischer Kunstgewerbeverein árusító házát nagymértékben kibővítették és egy nagy kerttel nagyobbítva alkalmassá tették, hogy ott a jövő évben az egyesület kilencvenéves jubileumát megfelelő keretben ünnepelhessék meg.

•IDŐSZERŰ•
•JEGYZETEK•

A „TÉR ÉS FORMA" legutóbbi számában Kaesz Gyula, az iparművészeti iskola tanára, rendkívüli figyelemreméltó cikket írt arról, hogy a lakástervező iparművészt újabban milyen nehéz feladatok elé állítják az építészmérnökök. Örömmel olvastuk az építészek lapjában ezt a bátor cikket, melyben egy építő iparművész számonkéri tervező mérnököktől a formatisztaságot. Kaesz Gyula megállapítja, hogy a modern épületek legtöbbjénél a szerkezet és a forma ellentétbe került. A tervező építészek nem törődnek a formával, csak a szerkezettel. Még az alaprajz is különválik a szerkezettől; a szobák tele vannak a vázas szerkezetből adódó kiszögelésekkel, zeg-zugokkal. Az építő iparművész kénytelen a rabitz-hoz folyamodni s úgyahogy a hibákat utólagosan korrigálni. Teljesen igaz, hogy mindez a tiszta építészeti szellem pusztulását mutatja. Hol van a korszerű építészet sokat hangoztatott őszintesége, amikor a formatisztaságot csak rabitzolásokkal lehet elérni. Nem szabad e kérdés felett napirendre térni. A cikkben felvetett életrevaló gondolatokhoz kapcsolódva volna nehány megjegyzésünk a „modern" pesti bérházlakásokról.

*

Az utolsó évek rohamos lakástermelése elárasztotta fővárosunkat ezer és ezer rossz alaprajzú lakással. De nemcsak az alaprajzok rosszak, hanem a lakástípusok is: az egy, kettő, három stb. szobás, hallos és komfortos lakások és az ú. n. garçon lakások. Ez utóbbit különös bőséggel ontja a spekuláció. Tudniillik a garçon-lakást nem a jól felfogott szükséglet hozta létre, hanem a kalkuláció, mert a kis alapterületet elfoglaló, mégis magas bérű garçon-lakás igen előnyösen emeli a kimutatható lakbérjövedelmet. 1937-ben Budapesten 12.157 egyszobás lakás épült, míg kétszobás 5.708, Budapest népességének szociális viszonyai mindenesetre az egyszobás lakások termelését teszi szükségessé. Azonban a 12.000 egyszobás lakás nagyobbik része garçon- és úgynevezett egyszoba-konyhás-lakás. Mindkét lakástípus antiszociális. A garçonlakások tekintélyes részét fiatal házaspárok lakják, akik háztartást nem vezetnek s vagy a fürdőben, vagy az előszobában elhelyezett „rezsón" főznek. Kénytelenek e kényszerlakásért 80—100 pengő lakbért fizetni, mert a következő típust, a kétszobás komfortosat már nem tudják megfizetni. Antiszociális ez a lakástípus azért, is mert éppen az új házasokat fosztja meg az igényeiknek és anyagi helyzetüknek megfelelő otthontól, beszorítva őket a nemzeti szempontból nem is kívánatos nőtlenek, agglegények igényeihez mért, szűk lakásba. Ismerjük az építésügyi szabályrendeletekben és az építtetők anyagi érdekeiben rejlő akadályokat. Azonban még kísérletet sem látunk arra nézve, hogy az építészmérnöki kar súlyát és tekintélyét latbavetette volna e rikító hibák megszüntetése érdeké-

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1939

árufajta, mely sok sikerrel kecsegtet odaát. Vannak a délamerikai ízlésnek olyan kívánalmai is, melyeken mi már régóta mosolygunk, de ott még kelendő cikkszámba mennek. Ilyenek a gombnyomásra jelentkező meglepetések. Egy szépen fényezett lapos asztali óra egy gombnyomásra megnyílik, muzsikál és belsejében feltárul egy likőrös üveg poharakkal. Vagy egy piciny rádiókészülékre emlékeztető ládika egyetlen nyomásra valcert muzsikál és cigarettákat nyujt ki apró nyilásokon. S mire a keringő elhalkul, a dohányjövedéki szolgálat is csendben elszunnyad.

COLONIAL-STYLE. A newyorki kiállítás mely annyi mindenféle egyéb közgazdasági ágazata közt az amerikai bútoriparról is terjedelmesen fog beszámolni, máris felkelti az érdeklődést az amerikai Egyesült Államok ősi stílusa, a colonial-style iránt. Azokat a ma már alig megfizethető bútorrégiségeket értik e stílus termékei alatt, melyek még a szabadságháborúk ideje előtti évtizedekből valók, amikor Amerika angol gyarmatként élte életét, tehát több mint másfélszáz évesek. Bizonyos széles, nagyon öblös ülőbútorok, heverők, párnázott zsöllyék, a mi napozó-bútorainkra emlékeztető széles méretekben, ilyenek ezek a bútorbölények. Kétségtelen, hogy a régi amerikai asztalosok munkáira bizonyos exotikus befolyások hatással voltak, de azért az amerikai gyarmati stílusnak is alapjában véve európai eredete van. Ezen a bútorművességen jól fellehet ismerni a tizennyolcadik század első évtizedeinek angol ízlését. Ez volt az angol királyság történetének polgári rokokókorszaka (I. György uralkodása idején), mikor a kereskedőcsaládok jólétben az udvari és a francia életből átvett életformák közt elsősorban a kényelmes berendezkedésre törekedtek. Világos, testes, derűs alakú bútoraik formái azután innen az ó-hazából átvándoroltak tengerentúlra is és például Washington Györgynek, a nagy szabadsághősnek még ma is épségben lévő teljesen eredeti szülőháza tele van ilyen nemesarányú, szép bútorokkal. Időről-időre az amerikai bútoripar is sugallatokat kölcsönöz a régmult stílusokból (az elmult években például a régi hajlított vaspálca-bútorok voltak divatosak) és ilyen visszatérések szokták a colonial-style-t is az utódok emlékezetébe idézni.

NÉPMŰVÉSZETI ESTÉLYEK. A magyar népművészet propagandájának egyik legsikeresebb módja külföldön az, amelyet társulatunk északeurópai kiállításaival kapcsolatban kezdeményeztünk a balti államokban: a népművészeti estélyek rendezése. Ennek nemcsak biztos közönségsikere van, de a sajtó figyelmét is ráterelik ezzel a magyar viseletek színes pompájára. Egy belga napilapban szép, mosolygó magyar lányok képei vonulnak fel mezőkövesdi, kalotaszegi viseletben és bőséges tudósítás számol be róla, hogy ezt a magyar szociális misszió kiállításának estélyén lehetett látni a brüsszeli Magyar Házban. Ott egész sereg magyar hölgy élén Ambró Ferencné, a követségi ügyvivő neje mutatta be népművészetünk kincseit. Párizsban a magyar Idegenforgalmi Hivatal rendezett ilyesféle estélyt az ottani Néprajzi Múzeum helyiségeiben. A magyar népélet festői voltát ott a magyar diákok tarka csoportjai mutatták be csárdás, körmagyar s más hasonló táncok kíséretében. Hollandiában, ahol tudvalevőleg már hosszú idő óta nagyon népszerűek a magyarhímzésű divatcikkek, az egyik tekintélyes holland képeslap hasábjain ötlött az olvasók szemébe a magyar népviselet. A „Het Rijk der Vrouw" című asszonyi folyóirat ezúttal a halasi csipke szépségének szentelt hosszú hasábokat és sok dicsérő jelzőt.

A ZENESZEKRÉNY. Néhány évtizeddel ezelőtt még a polgári előkelő lakásnak is természetes járuléka volt a zeneszoba. A főúri világnak ez az öröksége természetesen elevenen foglalkoztatta a lakásberendező művészetet, hiszen ebben szabadabban érvényesülhetett a „teremtő képzelet". De hová tűntek ma azok az idők, mikor a gazdag polgárnak efféle fényűzésre is telt. A régi zeneszobából az új lakásberendezésben egyszerű — zeneszekrény lett. Alacsony, tolóajtós szekrényke, mely vízszintes vonalvezetésével csöndesen illeszkedik bele a falhoz lapuló síma szekrények, állványok, irószekrény és bárszekrény összeségébe. A zeneszekrényben helyezik el a rádiókészüléket (ennek a résznek tehát rácsos ajtaja van a szabad hangközlekedés céljából), idekerül a grammofon, valamint a hanglemezgyüjtemény. A szekrényke tetején pedig olyan párkány van, mely könyvet s apró tárgyak felállítását is lehetővé teszi.

A MUNKA SZÉPSÉGE. A német munkafrontnak van egy alosztálya, mely azért küzd, hogy a munkahelyiségeket és az üzemeket művészi ízléssel alakítsák ki. Ez az intézmény főként kiállítások rendezésével igyekszik célját elérni. Fényképeken s egyéb szemléltető módon mutatja be, milyen az ízléstelen és milyen a helyes érzékkel berendezett műhely. A bajtársi szellem ápolására szolgáló helyiségekbe nem valók a rossz tömegnyomtatványok és a bazári jellegű fali domborművek. Az ünnepi helyiségek méltó módon való díszítésére, zászlók és jelvények elhelyezésére, útvonalak dekorációira is jó példákat nyujtanak ezeken a kiállításokon. Ezzel egyúttal azt a célt is szolgálni akarja a német mozgalom, hogy a munkások üzemi és társasági helyiségeinek belső építészetébe vonják bele a művészi erőket is.

BÁBUK VIZSGÁZNAK. Németországban újabban a bábszínházakat csak akkor engedik játszani, hogyha arra alkalmas voltukat egy külön vizsgálóbizottság is elismeri. Ebben az országban

Szignet. K. Bartha Ferenc rajza.

ben. Itt az ideje, hogy a háború utáni lakásépítések kiáltó tanulságait észrevegyük s a konzekvenciákat levonjuk. Revízió alá kell venni, tudományosan fel kell dolgozni a magyar nagyvárosi bérházlakások ezer megoldatlan és tarthatatlan kérdését. Ki kell alakítani azokat a lakástípusokat, amelyek a nagyvárosi magyar családok igényeihez igazodnak. Alapvető tévedésnek tartjuk azt a felfogást, amely a lakás-kiadás feltételének tekinti a hall-t — mondván, hogy ez kell a közönségnek. Nem ez kell. Jól lakható, kényelmesen berendezhető otthon kell. Új bérházlakásaink tele vannak csökevényekkel. A név hangzatos, a valóság lesujtó. A „hall" minden, csak az nem, amit a neve jelent; inkább nevezhetnénk „ajtószobá"-nak. A „tálaló"-ban természetesen tálalni nem lehet, mert legtöbbször egy keskeny sikátor az egész és egymásba ütődő ajtóival kitűnően alkalmas a tálalás megnehezítésére. Az „öltöző" a rosszul szellőzött fürdőszobák gőzével telített szekrény-kamra, ahol nemhogy öltözni nem lehet, de még a szekrényajtó kinyitásához is nagy gyakorlat szükséges. „Hall", „tálaló", „öltöző", „ruhatár", mind a nagyméretű villákból, a nagyigényű kastélyokból visszamaradt csökevények. Egy kis alapterületre szorított ú. n. kétszobáskomfortos modern lakás ma tizenegy helyiségből áll. Érthető, hogy a szobák méretei összezsugorodnak. A lényegre nem marad hely. A funkcionalizmus jelszava alatt oly bonyolult lakásüzemek születtek, amelyekben nehéz élni. Ezekből az otthonokból hiányzik a hajlék-érzet, lélektanilag nem megnyugtató és pihentető, inkább idegesítő. Ilyen hibákkal, ennyire alapvető és nyilvánvaló tévedésekkel szemben fel kell venni a harcot. Ez az építészmérnöki kar kulturális és szociális missziója. A magyar mentalitás, életigény ellentétben áll ezekkel a bonyolult lakásalaprajzokkal. Egyszerű, tiszta, levegős alap-rajzokat kérünk. Nem fullasztó lakókamrákat, hanem teret, levegőt, szabadságot, a magyar család életüteméhez alkalmazkodó, józan ízlését, térigényét kielégítő észszerűbb — észszerűségét. A funkcionalizmus elve mellékvágányra siklott. Az új elv ezen az úton önmagát semmisíti meg. A hibák veszedelmesen haladnak a megszokás felé. A problémát újra fel kell vetni, gyökerében helyesen megragadni és sokkal szabadabban, sokkal kevesebb külső befolyással és mesterséges elméletek nélkül kell megoldani: a helyes útra, a zsákutcából a fejlődés vonalára kell terelni.

*

Az alaprajzi hibák megszüntetése természetesen összefügg mindazzal, amit Kaesz Gyula igen fontos cikkében felvetett. Rá kell mutatnunk arra a veszedelemre is, ami a bérháztervezésen urrá lett üzleti szellemben rejlik. A magasabb értelemben vett építészeti kultúrmisszió feltűnően sok esetben elsikkad a rideg számok között. Az adott alapterület üzleti kiuzsorázása a legképtelenebb eredményekre vezet. A Kaesz Gyula által számonkért formatisztaság igen sok tervező irodában ismeretlen fogalom. Ahol a tervező építész kizárólagosan üzletemberré lett, ahol az „iroda" tervez s a főnök csak kalkulál, azt az épület nagyon megkeserüli. Sok szeretett, felelősségérzet és építőművészeti küldetéstudat kellene ahhoz, hogy egy februárban elindított és augusztusra beköltözhető bérház nemcsak rentabilis, de formatiszta is legyen. A feladat azonban nem megoldhatatlan. Mindössze egy kis ügyszeretet és művészeti igényesség kellene hozzá. A baj gyökere onnan ered, ahonnan új építészetünk egészen hibás ideológiája, minden idegenségével együtt. A korszerű építés hatalmas lehetőségei minden eszközt a kezünkbe adtak idült problémáink helyes megoldására. De negyedszázad kellett ahhoz, hogy a szomszédokra tapadt szemünket lassan befelé fordítsuk. A tisztulási folyamat akkor indul meg, ha már minden tervező tisztán látja, hogy a pesti bérház is van annyira speciálisan magyar probléma, mint a magyar paraszt háza. Ez a felismerés egészen új és meglepő folyamatokat fog megindítani. Mert az a tervezés, amely a műszaki és üzleti vonatkozásokon kívül tekintettel lesz az emberre, a szociális igényekre, a magyar kultúrára, az építészet formanyelvére — az a tervezés termékeny lesz, kitermeli mindazt, amit ma nagyon, de nagyon nélkülözünk. Ezen;az úton jön az az építészi kultúrmissziós tudat is, amely őrködni fog a formatisztaságra, amely nem engedi meg tervezői lelkiismeretlenségek eszményeket pusztító munkáját. Nem hihetünk egyéb megoldásban, csak a nemzeti hivatástudat intenzív feltámadásában. Ez az a szintetikus, mindenre kiható erő, amely felfrissíthet és termékenyebbé tehet. És ami a legfontosabb bátorságot is ad ahhoz, hogy ezer megoldatlan problémához bátor kézzel hozzányúljunk.

*

A lakástervező, az építőiparművész szerepe e nagy átalakulásban igen fontos. A bajt — mint Kaesz Gyula cikke igazolja — iparművész látta meg. Nem mellékes részletkérdés, amiről ő beszél. Amikor észreveszi a szobába belógó — nemtörődömségből, vagy kényelemből otthagyott — gerendát, ezzel egyebet is észrevett. Nem igaz, hogy az a gerenda statikai kényszerből adódott és csak az a megoldás lehetséges. A legtöbbször a helyszínen, a megépítés után bújnak elő az ilyen hibák. Tapasztalatból tudjuk, hogy a statikusok nagy része megértő és alkalmazkodó munkatárs. Vérbeli építész elgondolásai sohasem ütközhetnek statikai akadályokba. Természetesen alaposan át kell gondolni minden vonalat, minden kis részlettel külön foglalkozni kell. Így a vázas rendszerből adódó pillérek elhelyezése is szépen megoldható. Az építőiparművész a lakás művésze, a lakás mestere vagy ha úgy tetszik mérnöke. A lakásépítés megreformálását nélküle tökéletesen végrehajtani nem lehet. Ő a házorganizmus specialistája, „belgyógyásza". A beteg bérház diagnózisához az ő adatai nélkülözhetetlenek. A konziliumban ott a helye. Mindez cseppet sem sértő az építészmérnöki karra, mint ahogyan az egyetemes orvostudorra nem sértő a fül-, vagy gégespecialista meghallgatása. Az építészmérnök az építéstudomány egyetemes tudora. De a fejlődés mai fokán e hatalmas tudománynak már specialistái is vannak. Ez a fejlődés természetes és nélkülözhetetlen útja. Ilyen specialista a statikus is. Miután vala-

mennyien egyazon organizmusnak a specialistái, éppúgy ismerniök kell az építészet minden vonatkozását, mint ahogyan a tervező építészmérnöknek ismernie kell a statikus, az építőiparművész különleges munkaterületeinek legalább a lényegét. Az igények mai fokán senki sem kívánhatja egyetlen embertől, hogy az építőtudomány, az építőművészet végtelenül differenciálódott területein egyformán kielégítse az összes igényeket. Hivatása azonban a felelősségére bízott épület abszolút harmóniájára őrködni. Az építőiparművész szerepe szerény véleményünk szerint a legtöbb esetben nélkülözhetetlen és legalább olyan fontos, mint a statikusé. Mindazoknak a problémáknak a megoldásában, melyeket az alaprajzról, a formatisztaságról stb. elmondottunk, — ott a helye az építőiparművésznek. A részletekben való teljes elmélyedés nélkül komoly eredményt nem remélhetünk. Az építőiparművész meghallgatása, egy-egy alaprajzi, téralakítási vagy más részletproblemába való bevonása nagyszerű eredményekkel járna. Ez volna a Kaesz Gyula cikkében felvetett problémáknak és e jegyzetekben hozzáfűzött egyéb kérdéseknek helyes megoldása. Egyszer tudomásul kell venni, hogy az építészmérnöki kar mögött ott áll az építőiparművészek kitűnő képességű tartalékgárdája. E gárda értékét és jelentőségét mi sem jellemzi jobban, mint éppen Kaesz Gyula cikke, amely nem egyéb, mint az építőiparművészek mementója: pusztulóban van a tiszta építészeti szellem. Azt mondhatnánk rajta keresztül — a technikai, az üzleti egyoldalúság veszedelmeivel szembenéző művész lelkiismerete szólalt meg. Érdemes lesz erre egy kicsit felfigyelni. (Cs. R.)

• KIÁLLÍTÁSOK •

A NEWYORKI KIÁLLÍTÁS. Kicsiny nemzet vagyunk, de a tengerentúli nagy versenyben résztvevő hatvankét nemzet között mégis számottevő tényező a magyar pavillon. Akik látták tervezőjének, Weichinger Károly iparművészeti iskolai tanárnak magyaros elgondolású, de minden ízében világvárosi színvonalú építményét, ezt éppúgy megérezték, mint a kiküldésre került magyar iparművészeti anyag szemlélői. Rumi Rajkó István három és félméter magas aluminiumból készült Szent István szobra méltó reprezentánsa lesz ezeréves államiságunknak, éppen úgy, mint Vitéz Nagybányai Horthy Miklósnak, Magyarország Kormányzójának monumentális szobra a jelenkori nemzeti érzésnek. A newyorki kiállítás megnyitásától úgyszólván már csak napok választanak el, de a március tizenhatodikán behajózott magyar kiállítási anyag a kellő időben óramű pontossággal fog elkészülni. A szervezés és az irányítás munkálatai érdekében már kiutaztak New-York-ba a magyar kormányhatóságok kiküldöttei: Kruchina Károly báró nyug. államtitkár, miniszteri biztos és Szablya János kormányfőtanácsos, társelnök, az OMIT. ügyvezető alelnöke. A kiállítás alkalmából természetesen a résztvevő nemzetek mindegyike kap egy úgynevezett „nemzeti nap"-ot, amelyen a népi és nemzeti sajátságok bemutatására különleges alkalom nyílik. A magyar napot Szent István ünnepén tartják s erre az alkalomra elsősorban reprezentáns fényű, de egyébként sok meglepetéssel bővelkedő műsort készítenek elő a kiállítás magyar rendezői. Hiszen a kiállításon való részvételünk egyik célja éppen a magyar népi sajátságok és a magyar zene, tánc és népművészet feltárása a tengerentúli világ előtt. A franciák a Montmartret, a hollandok tulipánmezőiket s szélmalmaikat, mi pedig örökszép etnikai értékeinket fogjuk a látogatók szemei elé tárni. A kiállítás anyagának egyrészét teszi a kiviteli célokra szolgáló magyar textiltermékbemutató, amelynek anyaga egymaga mintegy hatvanezer pengőbe került. Természetesen ez csak töredéke a félmillió pengőre becsülhető teljes gyüjteményanyagnak, mely a kiállítás hathónapos tartama alatt folyton új és újabb hazai szállítmányokkal fog bővülni. A newyorki kiállítás rendezői hatvan millió látogatóra számítanak s ezeknek sorában persze ezúttal is igen nagy sikert lehet jósolni a Gundel Károly személyes vezetésével megnyíló vendéglőnek, a magyar gasztronómia régbevált nagyszerű teljesítményei kapcsán.

• PÁLYÁZATOK •

A M. KIR. FÖLDMÍVELÉSÜGYI MINISZTÉRIUM ÁLTAL ELSŐÍZBEN KIÍRT OKLEVÉLPÁLYÁZAT EREDMÉNYE. 1938. évi november hó 30-án járt le a fenti pályázat. A beküldött pályamunkákra vonatkozólag a m. kir. földmívelésügyi minisztérium által kiküldött bírálóbizottság a következőképen döntött: I. díj: Szathmáry István, II. díj: Helbing Ferenc, III. díj: Biczó András. Ezenkívül megvásárlásra kerültek a következő művészek munkái: Lerner István, Budai István Kanizsai-Kripácz Lipót, Szabó Jenő, valamint Szathmáry István és Basilides Sándor közös munkája.

• TÁRSULATI • • KÖZLEMÉNYEK •

A MAGYAR IPARMŰVÉSZEK DÍCSÉRETE. A társulat legutóbbi választmányi ülésén, Helbing Ferenc kormányfőtanácsos, az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola igazgatója, a társulat bírálóbizottságának elnöke, igen örvendetes jelentést adott közre a bírálóbizottság munkájáról. Ez a jelentés oly elismerőleg nyilatkozott a magyar iparművészek munkateljesítményéről és művészi fejlődéséről, hogy a választmány úgy határozott, hogy ezt a jelentést szószerint fogja közölni a Magyar Iparművészetben. Íme a jelentés:

„Az Iparművészeti Társulat bírálóbizottsága az idén két ízben fejtett ki fontosabb tevékenységet, először, amidőn a new-yorki világkiállításra beküldött anyagot bírálta meg, másodszor, amikor a

Kaesz Gyuláné Lukáts Kató, grafikus

KAESZ GYULÁNÉ
LUKÁTS KATÓ
grafikusművésznek,

–: A Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze 3.
Esti Hírlap, Bp. 1980 ápr. 2.

Kaesz Gyuláné Lukáts Kató, grafikus

KAESZ GYULÁNÉ LUKÁTS KATÓ
grafikusművész;

–: Az 1980. évi Érdemes művészek 5.

Népszabadság, Bp. 1980 dec. 3.

Kaeszné Lukáts Kató

KAESZNÉ LUKÁTS KATÓ

KIÁLLÍTÁSA

Kossuth Nyomda

AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM

SZERETETTEL VÁRJA

KAESZNÉ LUKÁTS KATÓ

KIÁLLÍTÁSÁRA

1979. DECEMBER 15-ÉN

DÉLELŐTT 11 ÓRAKOR

MEGNYITJA:

MIKLÓS PÁL

CÍM: BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 33—37.

VADAS JÓZSEF: KAESZNÉ LUKÁCS KATÓ

Gyöngyszemezgetés

Az *Iparművészeti Múzeum* — kívülről nézve — kolosszális palota. Belülről: egyetlen hatalmas hodály. Alig van benne lehetőség nagyobb kiállításra. Mit tehet? Válogat. Szemezget a múlt dús fürtjeiből.

Jól szemezget.

A gyöngy és a divat című kamaratárlat — közönségsiker. Híre van, és nem ok nélkül. Ritka látványos kiállítás ugyanis. A fényes és színes gyöngy önmagában is pazar látvány. Hát még ha ruhát díszít, hát még ha ez a ruha nem kevésbé pazar a gyöngynél. Hiszen atlaszból, tüllből, muszlinból készül. Hiszen ez az atlaszból, muszlinból, tüllből készülő ruha, boleró és kabátka oly ritka látvány manapság, mint egy biedermeier vagy neobarokk palota. És olyan szép is; ma — a hetvenesnyolcvanas évek fordulóján — ismét szépnek látjuk a húszas évek flitterrel ékes divatját és a századvég (vigyázat: nem a szecesszió, hanem a historizmus) barokk és reneszánsz formákat feleleventő gyöngydíszeit a fodros ruhán.

Kaeszné Lukáts Kató kiállítása ugyancsak gyöngyszem. A protokolláris rendezvényekkel s a mindenkori követelményekhez jól igazodó szokványokkal teli repertoárban: valami. Figyelni kell rá. Legalább egy szűkebb közönségnek. Annak, amely — nem feltétlenül elítélendő tulajdonság ez — hajlamos a sznobizmusra. Hajlamos tehát az újért lelkesedve odahagyni a múltat. És így a mai alkalmazott grafika nemzetközi sikereinek tudatában elfelejti, hogy éltek és dolgoztak nálunk alkalmazott grafikusok már a húszas-harmincas években is. Nem éppen rossz alkalmazott grafikusok. Sőt, éppenséggel olyan — akkor határainkon túl is jól ismert — művészek, mint amilyen a még mindig fiatalos és aktív Lukáts Kató, kinek egész életpályáját megismerhetjük ezen a monografikus teljességű és tudományos igényességű kiállításon.

Két gyöngyszem ez a két rendezvény. De két különböző gyöngy.

A gyöngy és a divat közönséget toboroz. Öröm látni tehát azokat a világos szövegezésű, szemléletesen illusztrált tablókat, amelyek ismertetik a gyöngy fajtáit és a gyöngydíszítés módjait. Bárki megtudhatja: mi a különbség a fűzött vagy a szövött gyöngydísz között. A tárlókban a gyöngyfűzés, illetve szövés kellékei: ráma és szövőszék. Mintha játékszerek volnának. Azt is tudtunkra adják a rendezők: mi mindent díszítettek — a ruhákon kívül — gyöngygyel. Napernyőnyelet, névjegytartót, poharat, bugyellárist.

Lukáts Kató kiállítása egy alig ismert életművet tesz közzé. Ismétlem: életművet. Az egészet. Mint oly gyakran, ezúttal nem maradnak ki a szégyellnivaló (vagy annak ítélt) darabok sem. Láthatjuk, milyen szignetekkel és levélpapír-grafikákkal kezdte pályáját a húszas évek derekán, milyen újévi üdvözlőlapokat, plakátokat és édesség-csomagolásokat tervezett a harmincas években. Összefoglaló kép bontakozik ki a felszabadulás utáni könyvtervezői tevékenységéről. Még néhány kuriózumnak is helyet szorítottak: szerepel egy falikárpit, két intarzia, amit ugyancsak ő tervezett.

Ezt a két gyöngyöt azonban *egy* szálra is felfűzhetjük. A húszas évek uralkodó stíluseszményére. A gyöngyruha a háború utáni komor esztendők félhomályában csillant meg. Egyenes vonalaival és bő szabásával ez a kor — még a divatban is — visszanyúlt a klasszicizmushoz. Ez a feléledt-felélesztett klasszicizmus nem korlátozódott a ruházatra. Ennek az újmódi klasszicizmusnak az igézetében indult a kor szinte minden akadémikus neveltetésű iparművésze, Lukáts Kató is.

Mondhatnánk ugyan, hogy munkásságát ruhatervei kapcsolják a gyöngyruhákat felvonultató kiállításhoz. Ez azonban csak formális kötődés. Ami lényegesebb: az a szemléleti hasonlóság. A vesztett forradalmak kataklizmájától féléjult Európában az apróságok és a finomságok, a díszítések és a hercigség iránti érzékenység a kifinomultságig fejlődött, és létrehozta az *art deco* irányzatát. Mintegy reakciójaként a változtatás szellemét 1919 után is továbbörökítő modern iparművészet funkcionalista-ágának.

Reakció helyett ellenlábast is mondhatnék, de ez a szó nem volna egészen pontos; nem érzékelteti ugyanis, hogy a konstruktivizmussal ellenlábas, a barokk és a klasszicizmus stíluselemeihez visszanyúló art deco, az art deco képviselőjeként természetesen a finom írájú Lukáts Kató is felhasználja a konstruktivista esztétika több tételét. Hiszen ugyancsak a környezet széppé hangolása foglalkoztatja. Csak éppen ezt a szépséget nem kapcsolja az emberi léthez, nem szorgalmaz változtatásokat ott, ahol a szépség kezdődik: a mindennapi életkörülményekben. A múlt értékeinek őrzésére fordítja erejét. Már amilyen körben ez lehetséges.

Ez sem kis dolog, persze; ennek is megvolt a maga történeti szerepe, egy bizonyos időben. Mint ahogy a gyöngy is csak egy-egy rövid korszakban volt (lesz) divat. Igaz, akkor annál hatásosabb.

ÉLET ÉS IRODALOM Bp. 1980. jan.19. XXIV.évf. 3. sz. 12. lap.

megvalósítás
zéki tudatoss
ból. A legfi
mintha felsejlene a *Transzcenaencia* oszlopa is, a miszticizmusé, a lelki elzárkózásé, végleteiben pedig a hóbortosságé.

Mindezt nem azért írom ide, hogy az olvasó kedvére kategorizálhassa saját magát, hiszen az efféle tipológiákban kevés a hitel, hanem mert maga a tendencia, ami a tudati-erkölcsi normák mozgásában mutatkozik, mégiscsak elgondolkodtató. Ráadásul az okai sincsenek felderítve. Semlyén István, aki a felvilágosult elme ingerültségével ítélk
friss tévhit és téve
miegymás felett, s
két néha elveszti, a közönségbutító és kábítószeres divatok némileg megkésett bírálata mellett legalább egy motívumot sikeresen ragad meg. Mert szerinte „nyilvánvaló, hogy *a 2. oszlopnál kezdődik* (»Impulzus«), *és az 1-ben* (»Transzcendencia«) *teljesül ki az ellenkultúra*", tehát mindaz, ami korunk egyik új mákonya, és megannyi tragédiájának okozója. Fel is sorolja mindjárt, részletes idézetekkel, ennek ideológiai alapjait.

Nos, ennek az „ellenkultúrának" az őszinte és prüdéria nélküli elemzése megérne egy misét. Nemcsak úgy átabotában, persze, hanem idehaza is.

lenség lett, példája egy hajdanvolt művészi — mondjuk így — „magatartásnormának", melynél nem vált ketté a hozzászólási kényszer meg az irodalom, a gondolat és a beszéd, a szó szépsége és annak értelme. Itt van perdöntőnek akár most ez a *Gondviselő társadalom* kötete, melyet a *Mindenbe beleszólok*, az *Olvasónapló* és a *Történelmi jelenlét* beszédes című írásokból válogatott össze *Bata Imre*. Itt van példának: Veres Péter annyi mindent vett észre s próbált
tart-
ak, és
nazással kereshet ehhez magának fórumot. Ama koncepció alapján viszont, ami az ő szemében természetesnek és ősinek látszott, a közösség minden értelmes emberének felhatalmazás nélkül is kötelessége. Hát még a lélek tükrözőjének, aki a legjobban tudhatja: „az alapkérdés az emberi viszonylatok mibenléte!"

porodásán át a fogyasztó társadalom csapdáinak vagy az élményhabzsolás betegségének megannyi tünetéig, hogy publicisták egész hada élhetne meg belőle még ma is. Mint maga mondja, valamiféle „furor sociologicus" hajtotta; úgy is vélhetjük, drámai eleme volt életének, nélkülözhetetlen eleme. Mert: „szociológiai kultúra, társadalomban való gondolkodás nélkül már nem lehet élni!"

Nem is akart, nem is tudott. Talán utolsó megtestesítőjeként annak a modellnek, amit Közép-Európa szükséghelyzetei az fróból kialakítottak. (De ami azért elkel ne máshol is.)

Igazságtalan volna, persze, és történelmietlen is, azt állítani, hogy a jelen szűkölködik az emberi viszonylatokra vonatkozó észrevételek felhalmozásában. Sőt, szinte hajszolja őket! Hogy mást ne mondjak, itt van maga ez a „*Gyorsuló idő*"-sorozat, újabb és újabb meglepetéseivel: megannyi továbbgondolásra érdemes munka. Csak valahogyan elzúg mindegyik külön-külön, a maga pályáján; hullámaik nem találkoznak; atomok
ezegnek önmagukban s önmagukÖbbet tudunk, mint bármi-
és mégis, mintha kevesebbet
ánk. Az egészben s egységben
itás művészete hiányzik? A Ve-
s Péter-ről? Még az olyan, adatokal tűzdelt szakelemzés is, mint
ndorka Rudolfé (*A magyar közigek társadalmának átalakulása*),
ernyi észrevételre ingerelné őt,
nyomban ezek közvetítésére is,
tárcsak Jánossy Ferencnek a katalizmus megszületése pillanatát
atató dolgozata (*Az akkumulás lavina megindulása*). Egymásl jócskán távoleső témák, meghet; de egy olyan sajátos egyéség prizmáján át, mint amilyen
az övé volt, hirtelen új fények gyúlnának ki, értelmezések, összefüggések, hipotézisek egész skálája: és figyelne rá még az is, akit különben így — egzaktul — ez a téma nem érdekel.

De hát a szellemi élet közvetítő erecskéi nem hozzák-viszik s vegyítik tudnivalóinkat a világról olyan szorgalmasan, mióta Péter bácsi szíve megállt.

ÉLET ÉS IRODALOM

---

macskák,

Tömérdek szócséplés, kilincselés, bürokratikus huzavona után kiharcolta, hogy az általános iskola udvarának egyik felét elkerítsék

A Kék Macs

SIMONYI IMRE:

Kaesz Gyuláné

KAESZ GYULÁNÉ LUKÁTS KATÓ grafikus munkáiból nyílt tegnap kiállítás az Iparművészeti Múzeumban. A tárlaton reklámgrafikákat, csomagolástervezeket, üzleti kártyákat, textil- és intarziaterveket, könyvillusztrációkat láthatnak az érdeklődők.

Magyar Hirlap 1989/12/16/13

Kaesz Gyuláné

A Magyar Népköztársaság Kiváló Művésze

címet kapta.

KAESZ GYULÁNÉ LUKÁTS KATÓ grafikusművésznek,

Magyar Hirlap 1980/4/3/5

Kacsz Gyula

sparniwert

Kacsz Gyula' sparniwert

Lakik. Petőfi tér 3

1949. VIII.

Kassai múzeum nyelvészeti gyűjt.
gatási munkálataira álla

IX. 146.

napon belül elszállítandók, mert ez idő letelte után a társulat azokért felelősséget nem vállal.

11. A bíráló bizottság tagjai: Csányi Károly, Györgyi Dénes, Helbing Ferenc, Ligeti Miklós, Menyhért Miklós, dr. Petrovics Elek, ifj. Richter Aladár, Seenger Béla, Szablya Frischauf Ferenc, Szablya János, dr. Szőnyi Ottó, Telcs Ede, Wälder Gyula.

• SZAKIRODALOM •

THE ARCHITECTURAL FORUM. Ez a kitűnően szerkesztett amerikai építészeti folyóirat érdekes reprodukciókkal és ismertetésekkel hozta olvasóközönsége elé a modern magyar építőművészet és iparművészet több sikerült alkotását. A folyóirat nagy melegséggel emlékezik meg arról a lendületes és előkelő hatásról, amely a magyar művészek munkásságát jellemzi és szép elrendezésben hozza a következő műveket: Reitzer Jenő és Elemér szüreti festményeit, Kotsis Iván műépítész tanár balatonboglári templomát, Csonka László és Miskolczy László szállodáját a Kékesen, Révész Zoltán óvódáját, Hajós Alfréd nemzeti sportuszodáját, Münnich Aladár nagyvásárcsarnokát, azonkívül Lauber László és ifj. Paulheim Ferenc „Tattersal"-ját. S.

AZ ANGOL KÖNYVKIADÁS GAZDAGSÁGA. Bár nap nap után olvasunk arról a bámulatos és irígylésreméltó fellendülésről, melynek Anglia oly boldog részese, mégis meglep az a gazdagság és a művészi nyomtatványoknak az a tömege, mely gyors egymásutánban hozzánk érkezik. Az angol otthon konzervatív és lassan nodernizálódó voltáról állandóan olvasunk. Úgy látszik, mégsem maradnak hatás nélkül a kontinens újabb törekvései Angliában sem. Akár a fiatalabb generáció sok utazása a kontinensen hozta magával a fokozottabb érdeklődést, akár más, örömmel jegyezhetjük fel a lakásművészettel foglalkozó kiadványok szintjének javulását. Derek Patmore első könyvének „Colour schemes for the modern home"-nak nagy sikere buzdította e kötet kiadóját, hogy e szerző második könyvét is kiadja „Modern furnishing and decoration, (The Studio Ltd. London, 1934.) címen. A kötet három részre oszlik. Az első „Mi a díszítő művészet", a második: „Minek van helye a modern otthonban?", a harmadik „Hogyan rendezd el bútorodat, könyveidet és világításodat" címen mutatja be kitűnő szöveggel, egyszínű és szebbnél szebb színes illusztrációk során át a modern otthon terveit. Úgy ennél, mint a The Studio Ltd. egy másik, igen figyelemreméltó kiadványánál feltűnő, hogy a példák jelentékeny része külföldi. A másik kiadvány „Colour in advertising", a kitűnő bécsi grafikus és plakátművész, Joseph Binder munkája és érdekesen mutatja be a színek nagy jelentőségét a reklámművészet különböző termékeiben. A huszonnégy, nyomdatechnikailag irígylésreméltó tökéletességgel nyomott négyszínnyomású oldalas ábrák között örömmel üdvözöljük Berény Róbert egyik Modiano-plakátját és Kaeszné Lukáts K. kozmetikai plakátját. R. K.

MODERN PHOTOGRAPHY 1934—35. The Studio Ltd. London. 1934. Fényképezni! Ki ne venné örömmel kezébe a fényképező masinát kirándulásain, utazásain, kóborlásain, hogy szubjektíven, mintegy saját szemével, saját beállításában megörökítse a kedves tájakat, városokat, személyeket. És az amatőrfotográfia e nagy elterjedtsége mily megtermékenyítőleg hatott a hivatásos fotográfiára! Mennyi újszerű kép, ötletes meglátás adódott a kamara felelőtlen, sokszor ötletszerűen, próbálkozásra megkísérelt beállításából.

Ez az évkönyv — az előző évek évkönyveivel szemben — olcsóbb áron, ügyesebb formában hozza a világ minden részéről beküldött anyagból kiválasztott 100 fotográfiát, szép mélynyomásban. Bevezető szövegében Mr. Ansel Adams, a híres amerikai fotografus ír az „Új fénykép"-ről. E tanulmányhoz kapcsolódik néhány prominens fotografus feljegyzése érdekes élményekről a fényképezés kapcsán és egy útmutatás gépekről és vegyszerekről, melyek a jobb fényképezést elősegítik.

A kötet igen érdekes anyagának felsorolásához nincs helyünk, így csak feljegyezzük, hogy a magyar fotografusok közül a kötetben szereplésük sorrendjében Czabán Márton (Debrecen), Manninger József, Munkácsi Márton, Balogh Rudolf, Gerő Edith, Kálmán Kata, Révész-Bíró, Seiden Gusztáv, Escher Károly szerepelnek, a kötet nívóját emelő munkáikkal. — r —

PICTURE MAKING BY CHILDREN, by R. R. TOMLINSON. THE STUDIO LTD. LONDON, 1934. Ez a kötet, mely mint a londoni The Studio ezévi őszi különszáma jelent meg, a legcsodálatosabb valami, ami hosszú idők óta kikerült a művészi kiadók keze alól. Gyermekrajzok. A négyéves gyermek papírra vetett víziótól a tizenötéves gyermek mesterművéig, mestereket megszégyenítő munkák olyan gyűjteménye, mely túl azon a kitűnő pedagógiai munkán, melyet e könyv elismerésre méltó alapossággal megírt szövege ad, nemcsak gyermekkel foglalkozóknak, hanem a művészet iránt érdeklődőknek legkülönlegesebb csemegéje lesz.

„Kairouan" jut eszembe, Wilhelm Hausenstein érdekes kötete, mely Paul Klee excentrikus művészetének gyökereit kutatva, elérkezik a borneoi dayak rajzához és, valószínűleg szándéka ellenére, egy ilyen rajzzal bizonyítja be, hogy a primitív népek ösztönös művészete előre megfontolt primitívséggel mennyire utánozhatatlan.

E gyermekrajzok, részben a zürichi Pestallozanum gyönyörű gyűjteményéből, részben e kötethez angol, amerikai és számtalan kontinentális ország iskoláiból és gyűjteményeiből összegyűjtött és mesterin kiválogatott rajzok, az ösztönös művészi megnyilvánulásnak és a helyes pedagógiával egyéniségüktől meg nem fosztott gyermekeknek oly munkái, melyek e száz fekete és színes rajzon át az egyénért, annak gondolkodás- és cselekvési szabadságáért emelik fel szavukat.

És ebből az alkalomból fel kell hívni az illetékes körök figyelmét, hogy évek sora óta nem volt Magyarországon kiállítás tehetséges gyermekek rajzából és nincs gyűjteményünk, mely ezeket az

értékeket nyilvántartaná és összegyüjtené. Pedig sok évvel ezelőtt látogatók tolongtak a Pedagógiai Szeminárium termeiben rendezett tehetséges gyermekrajz-kiállításon és szakkörökben e kiállítás eseményszámba ment. R. K.

PUBLICITÉ 1934. ÉDITIONS ARTS ET MÉTIERS GRAPHIQUES. PARIS. Nemcsak Európa, de az egész világ legötletesebben szerkesztett könyv- és reklámművészeti folyóirata, a sajnos, csak kéthavonta megjelenő párizsi „Arts et Métiers Graphiques" őszi számát, mint különszám, fenti cím alatt hozta ki.

Míg más évkönyvek művészek vagy a reklámobjektumok fajtái szerint (plakát, röplap, hirdetés stb.) csoportosítják anyagukat, úgy e kötet cégenként mutatja be a munkákat. Érdekes ez az újszerű csoportosítás, mert teljes áttekintést kapunk reklámhadjáratok összefüggő reklámobjektumairól, az eddigi jó hirdetés vagy plakátkollekciók helyett. E kötet, híven a franciákhoz, nemcsak a reklám művészi részét, de szellemét is adja, ami a kötetet különösen érdekessé teszi.

Részletes felsorolás helyett álljon csak itt a kötet három kiemelkedő mesterműve: Cassandre „Angleterre" és „Écosse," valamint Jean Carlu „Grandes Fétes de Paris" plakátjai. E munkák nemcsak a plakátművészet, az alkalmazott grafika terén mesterművek, de a szabad grafika terén is. —r—

NÉMET GRAFIKAI FOLYÓIRATOKRÓL. Az az ideges állapot, melyben még azt sem merik, amit talán szabad, hozta magával, hogy a legrégibb és legelőkelőbb német grafikai folyóirat, az „Archiv für Buchgewerbe und Gebrauchsgraphik" a Leipzigban székelő „Deutscher Buchgewerbeverein" hivatalos lapja, újabban kevésbbé foglalkozik a könyv- és reklámművészet művészi részével és külföldi, vagy esetleg nem kívánatos belföldi művészek helyett előszeretettel hoz ki technikai különszámokat.

Az első ilyen különszám az ezévi (81. évfolyam) 5. száma a kézzel előállított nyomódúcoknak (fametszet, ólommetszet) volt szentelve, a következő, 6. szám „Fraktur, die Deutsche Schrift" címen mutatta be igen érdekes históriai visszatekintés kapcsán a fraktúr írás útját kezdetétől a mai latinosított fraktúrig, míg a most megjelent 7. szám „Das Papier im Buchgewerbe" címen ad kitűnő, dúsan mintákkal ellátott kézikönyvet a nyomdaiparban használatos papírfajtákról és helyes feldolgozásukról. R.

VÁLASZÚTON A MAGYAR PLAKÁT. A „Buch und Werbekunst" ez évi 6. számát teljes egészében a magyar plakátnak szenteli. Rosner Károly, ki e szám teljes illusztrációs anyagát összeállította, cikkében kifejti, hogy a művészi irány a festészetben is változik, de sokkal inkább van változásnak alávetve az alkalmazott grafikában, hol nem művészi élményt kell nyujtani a járókelők számára, hanem képekkel, friss, eleven hatású művészi képekkel kell feltűnnie, hogy a felfigyelő érdeklődőkből vevő is legyen.

Harminchat több- és egyszínnyomású példán mutatja be a kitűnően kiállított testes füzetben a magyarországi plakátot a „tárgyilagos" stílus kezdetétől a mai „festői" irányzatig, mely példákban majdnem minden neves plakátművészünk szerepel és e képek pompás galériáját adják az utóbbi évek művészi magyar plakáttermésének. L. Ö.

A MAGYARSÁG NÉPRAJZA II. KÖTETE. (A tárgyi néprajz második fele.) Új kötettel gyarapodott a monumentalitásában egyedülálló kiadványsorozat, melybe a Kir. Magy. Egyetemi Nyomda a magyarság testi-lelki mivoltával, multjával és jelenével foglalkozó ismeretek összességét, a hungarológiát szándékozik összefoglalni. A Hóman-Szekfű Magyar Történet testes köteteinek testvérkiadványaként a mult év végén hagyta el a sajtót A Magyarság Néprajzának első, majd azt követően most a második kötete. Esemény e munka megjelenése irodalmunkban, mert olyan ismereteket foglal össze először tudományos rendszerbe, amelyek eddig nemcsak a nagyközönség, de még a céhbeliek számára is csak nehezen voltak hozzáférhetők. A négy kötetre tervezett nagy mű ezt a hiányt pótolja — a tizenkettedik órában. Trianonnal megszűnt a lehetősége a megszállott területek rendszeres néprajzi felkutatásának, a modern élet lüktető irama pedig a megmaradt földön is szemlátomást irtja, pusztítja a népéletben évezredeken át mind a mai napig változatlanul megőrzött ősi vonásokat. A néprajzi kutatás ma a szó legszorosabb értelmében nemzeti misszió, épp ezért szinte felbecsülhetetlen az a szolgálat, melyet az Egyetemi Nyomda a magyarságnak tett az eddigi anyagnak maradéktalan közrebocsátásával.

Az első kötetben éppúgy, mint a most megjelent második kötetben a szigorúan tudományos fejtegetések helyett a tudomány megállapításait rendkívül vonzó köntösben, a művelt magyar közönség legszélesebb rétegeit is lebilincselő előadásben kapjuk. Külön érdem e szempontból a rengeteg szövegközti ábra, egészoldalas kép és színes melléklet. Olyan beszédes, olyan mesteri módon megválogatott és gazdag ez az anyag, hogy szöveg nélkül is egész világot tár a szemlélő elé. A most megjelent második kötet három hatalmas fejezetre oszlik. Első része az ősfoglalkozásokat, méhészetet, vadászatot, halászatot, állattartást, földművelést s a közlekedés eszközeit tárgyalja. A kitűnő szerző, Györffy István tolla nyomán végtelen távlattá tágul a népélet mélyén ősi mivoltában megőrzött magyar világ. A halászat mellett feltárja Györffy a primitív gazdálkodás minden ágát. Nagyvonalú képet kapunk a vadfogás módjairól és eszközeiről, a pásztorélet egész szervezetéről, a föld megmunkálásának s a termés betakarításának manapság már tünedező, őstörténeti szempontból azonban roppant fontosságú szerszámairól, az ősi magyar járművekről, utakról és közlekedési módokról. A második fejezetben Viski Károly számol be a magyar díszítőművészetnek ma már világszerte elismert értékeiről. Sorra veszi a különféle anyagokat, tömören és világosan ismerteti a különféle díszítmények eredetét, fejlődését, technikáját. Önként értetődik,

O R S Z Á G O S M A G Y A R I P A R M Ü V É S Z E T I T Á R S U L A T

Budapest, IX.Kinizsi-u.39.sz.II.em.

Hivatalos órák minden köznapon szombat kivételével 9 - 3 óráig.
Elnökségi fogadónapok minden kedden és pénteken 9 - 2 óráig.

1948

Körirat.

1948.XI.26. 2371.sz.

M e g h i v ó

Legközelebbi olvasóestélutánunkat 1948. december 3-án 16 órától 18 óráig tartjuk az I p a r m ü v é s z e t i M u z e u m (Üllői-ut 33 - 37) könyvtártermében. Ezt követőleg 18 órakor

"A korszerű lakásberendezésről"

cimmel, K A E S Z G Y U L A építész, az Iparmüvészeti Főiskola szakvezető tanára, vetitettképes előadást tart az Iparmüvészeti Főiskola II.emelet 214. számu termében. Vendégeket szivesen látunk.

Igen tisztelt Tagtársunk!

A folyó évi október 11-én kiadott 2061.sz. köriratunk megjelenése óta történt - tagjainkat érdeklő - eseményekről az alábbiakban számolunk be.

T A N É V M E G N Y I T Ó Ü N N E P S É G A Z I P A R M Ü V É S Z E T I F Ő I S K O L Á N .

1948. október hó 7-én nyitották meg Ünnepélyesen az Iparmüvészeti Főiskolát. A Kultuszminisztérium képviseletében A n t a l J á n o s n é min. osztályfőnök és d r . P o g á n y K á r o l y min. tanácsos jelentek meg. K o z m a L a j o s megnyitó beszédében utalt azokra a körülményekre, amikkel a kapitalizmus elsorvasztotta az emberi kulturát. A felszabadulás igazi emberi atmoszférájában ma mindenkinek éreznie kell e hatalmas fordulat történelmi erejét, főleg a kultura embereinek, s akik erre a pályára készülnek, tisztában kell lenniök azzal, amit a haladás tőlük kiván. A társadalom-elnyomó kapitalista kor elszükitett távlatu müvészetét hasonlitja össze a mai felszabadult kor müvészetével. Az uj kor több aktivitást kiván mindenkitől, nem elég jó szakembernek lenni, mindenkinek részt kell vennie az ország társadalmi és politikai épitésében, mert kulturális függetlenség nem lehet politikai függetlenség nélkül. Beszélt az uj embertipusról, a közösségi érzésről, az uj müvészeti szemléletről, az uj müvésznevelés feladatairól. E gondolatok jegyében üdvözölte a Kultuszminiszter képviseletében A n t a l J á n o s n é t , a müvészeti főosztály vezetőjét, az összes vendégeket, tanárokat, ifjuságot. A n t a l J á n o s n é megköszönte az üdvözlést és annak a reményének adott kifejezést, hogy az iparmüvész pályára készülő magyar ifjuság mindig felfokozott kötelességteljesitéssel fogja azokat az eszményeket szolgálni, amelyek alkalmasak arra, hogy az ország, az emberiség ügyét előrevigyék. B o r t n y i k S á n d o r - az Iparmüvészeti Főiskola grafikus szakosztályának vezető tanára - szintén lelkes kötelességteljesitésre hivta fel a főiskola hallgatóit. Z a l a T i b o r a M.E.F.E.SZ. Iparmüvész Kör és az ifjuság nevében mindenekelőtt köszönetet mondott A n t a l J á n o s n é n a k , hogy olyan szeretettel támogatja a főiskolát törekvéseiben. Le köszönetet mondott a Magyar Kommunista Pártnak is azért a megértő támogatásért, melyben az ifjuság ügyét részesitette. A mai viszonyokat áttekintvén megállapitotta, hogy az Iparmüvészeti Főiskola hallgatóságának egységes világszemléletet kell vallania. Fontos, hogy a munkásság és parasztság gyermekei minél nagyobb számban járhassanak a Főiskolára. Uj egyetemista tipus, a demokratikus szakértelmiség megteremtése, igen fontos.

A cél: uj tipusu, politikailag fejlett, szakmailag képzett, egészséges közösségi életet élő, müvelt egyetemisták kialakulása. . .Ehrenburg szavaival végezte beszédét: "Beszélniök kell a muzsáknak, hogy a fegyverek ne ropogjanak többé." Végül a M.E.F.H.E.SZ. hivatalos kiküldötte üdvözölte az ifjuságot a tanév megkezdése alkalmából.

"A SZŐNYEG FEJLŐDÉSÉNEK FONTOSABB ÁLLOMÁSAI A MÜVÉSZETI ÉS IPARI SIKON"

cimmel érdekes előadást tartott Lakatos Artur festőművésztanár, társulatunk választmányi tagja, folyó évi november hó 5-én este az Iparmüvészeti Muzeum könyvtártermében, novemberi olvasódélutánunk keretében. Tagtársaink közül sokan jöttek el és vendéglátogatók is szép számmal jelentek meg. Mindenki örömmel köszöntötte azt a gazdag, magyar, angol, orosz, amerikai, francia, német, svéd, dán stb. könyvanyagot, amely áttekintés végett rendelkezésre állott.

Az előadó rámutatott arra, hogy az első szövésmintákat a svájci tavak neolit korbeli cölöpépitményeiben találták. Az ősember ágakból font keritése, nádból, háncsból, füvekből font gyékények, függönyök, kötények a textil ősei. Közülük a szines mintával font gyékény a szőnyeg őse. Minden őskori kulturnép nyelvében megtaláljuk a textilmüvészetre utaló szavakat. Fejlettségére számtalan emlékben találunk pontos adatokat. Az ókori irodalom idevonatkozó utalásai, leirásai közül megemlitette a Bibliát, az Iliászt, az Odisszeát. A legrégibb szövésmaradványok után következnek az egyiptomi gobelinszövések 1400 évvel Krisztus előtt. Az ókorban a szőnyeg első jelentős fellépésének területe a Kelet volt. Az ókori szőnyeg mintája igen gazdag volt. Technikai, ipari fejlettségben alig különbözött a későbbi készitményektől. A késői ókorban a keletrómai birodalom gazdag szőnyegkulturájáról vannak leleteink. Innen terjedt el a gobelin Európában is. Elnevezése onnan származott, hogy IV.Henrik francia király 200 szövőt hozatott Flandriából, azokat a Gobelin család házába és szövetfestő mühelyébe telepitette be Párisban a Bièvre patak partján. A képszőnyeg átvette a mühelyház tulajdonosának nevét, kinek egyébként semmi érdeme nem volt a gobelin fejlődésében. Mindig a falbevonás célját szolgálta a képszőnyeg. Virágzása a XI. századtól a XVIII.század végéig tartott. Müvészeti fejlődése azonos a korabeli kiváló festők munkásságával. Ők tervezik mintáit. A leghiresebb gobelinkészitő mühelyek: Páris, Aubusson és Beauvaise. A keleti szőnyegek utánzására 1605-ben megalakult Franciaországban a Savonnerie. Már XIV.Lajos alatt önálló mintákat készit a korabeli épitészet stilusában. 1825-ben beolvad a gobelin manufakturába. A gobelin témaköre mindig a koreszme ábrázolása volt. Európában megvolt a nép házilag készitett szőnyege is. A népmüvészeti szőnyeget helyi, nemzeti, népi stilus jellemzi. Ékitményes mintarajzzal, gazdag virágos, növényi és néha kevés alaki diszitménnyel készült. Magyarországon és Erdélyben a XVII. és XVIII. századból vannak nyomai a háziipari szőnyegnek. A XIX. században a szőnyeg a gyári gépitermelés körébe kerül. A kapitalizmus következménye, hogy erősen csökken a kézi munkaerejü mühelyek száma. A gobelin jóformán eltünik. A közlekedés fejlődésével nagyban indul meg a keleti szőnyegek bevitele Európába. Kétségtelen, hogy a gépszövéses szőnyeg ugyan halad a technikai tökéletesedésében, de evvel nem tart lépést müvészeti szinvonala. Silány módon utánozzák a régi keleti és európai stilusmintákat. Legtöbb esetben lélek nélkül. A XIX. század második felében a gyárilag előállitott müvészi szempontból értéktelen szőnyegeket sok támadás érte. Angliában ugyanekkor felállitják a praerafaeliták az első müvészeti kéziszövési mühelyt. Ma már a gyárak is igyekeznek minél nagyobb mértékben müvészeket alkalmazni. Nálunk 1905-ben alakul meg elsőnek a gödöllői müvésztelepen Körösfői Kriesch Aladár, Nagy Sándor és Belmonte Leo vezetése mellett egy müvészi szőnyegszövő telep. Azóta több kiváló magyar müvész foglalkozik szőnyegtervezéssel.

AZ IPARMÜVÉSZETI MUZEUM UJ SZERZEMÉNYEINEK II. KIÁLLITÁSÁT

hosszabb érdekes beszédével nyitotta meg 1948.november 7-én Dr. Tolnai Gábor min.osztályfőnök. Beszédében a nagyszámu hallgatóság figyelmét felhivta arra, hogy a mai idők iparmüvészeti muzeumának egyik legfőbb feladata, hogy az iparmüvészet legszebb teljesitményeinek megőrzése mellett, a tanulni vágyó tömegeket nevelje. Hogy tudatositsa bennük a magasrendü ipari termelés kulturális, gazdasági és szociális jelentőségét. Végül örömének adott kifejezést afölött,hogy a nehéz gazdasági viszonyok dacára, ilyen magas szinvonalu kiállitással tudott a muzeum vezetősége a közönség elé lépni.

A megnyitáson résztvevők örömmel látták, hogy az Iparmüvészeti Muzeumot helyreállitották és az ostrom okozta épületsérüléseket eltüntették. Ortutay Gyula kultuszminiszterá az érdem, hogy a muzeum nemes hivatásának ismét zavartalanul tehet eleget. Első helyen emlitjük a kiállitott szaracén-, usak-, spanyol-, holbein-, keretes-, arabeszkes-, madaras és perzsa-fás szőnyegeket. Oly szépek, hogy a muzeum neves szőnyeggyüjteményének legkiválóbb darabjaival veszik fel a versenyt. Remek tárgyak láthatók a kerámiák között is. Tizennyolc szép habán, ezeken kivül: Holics, Tata, Buda, Bélaháza, Kisbér, Herend, Regécz, Murány, Sárospatak stb. gyártmányaiból olyan XVIII. és XIX. századbeli unikumokat sikerült megszerezni, amelyekhez eddig hozzájutni nem lehetett. A porcellánplasztikai gyüjtemény harminc darabbal gyarapodott. Hogy milyen kvalitásban, arról a következő nevek tesznek tanubizonyságot: Kaendler, Peyer, Grassi, Böttger, du Paquier. Nevezetes ritkaság, a magyar huszár-csatározások képeivel diszitett XVIII. századbeli meisseni porcellán. Különleges darab Bernard Palissy francia renészansz mester ételtála. Korai perzsa és spanyol-mór edények zárják le a multat. A jelent azok a mai, korszerü kerámiák és üvegek képviselik, amelyeket a kultuszminisztérium müvészeti ügyosztálya vásárolt a folyó év elején a Müvészeti Tanács, az Iparmüvészek Szabad Szakszervezete és az Iparmüvészeti Társulat által közösen rendezett kerámia kiállitáson. Báthory Julia, Gádor István, Gorka Géza, Hercegh Klára és Kovács Margit mesterjegyei hitelesitik e darabok kiválóságát. Nem volna teljes a beszámolónk, ha nem emlitenénk meg, hogy a kiállitás gondos előkészitéséért és nemes izléssel való megrendezéséért dicséret: Dr. Voit Pál Muzeumigazgatót - társulatunk választmányi tagját - és kiváló munkatársait dr. Csernyánszky Máriát, Petri Istvánnét és Bóka Lászlónét illeti.

A MAGYAR SZAKSZERVEZETI TANÁCS XVII. KONGRESSZUSA

alkalmából Budapesten az Országháza kupolacsarnokában nagyszabásu kiállitást rendezett, melynek iparmüvészeti szempontból is megvolt a maga jelentősége. Az a kivételesen fontos szerep, amit a szakszervezetek az ipari munkásság életében világviszonylatban - hosszu idő óta - játszanak, a Magyar Szakszervezeti Tanács egyik fontos feladatává tette, hogy a magyar szakszervezetek munkásságáról - megalapitásuktól kezdve - számot adjon. A kiállitás rendezésével megbizott iparmüvészek feladata nem volt könnyü. Először is hatalmas és gazdag anyag illusztrálásával kellett megbirkózniok. Másodszor az Országháza zseniális tervezőjének, Steindl Imrének magyar gotikájába korszerü kiállitást kellett installálni. Végül harmadszor e müvelet végrehajtására csak néhány hét állott rendelkezésre. A kiállitás jó áttekintést nyujtott a magyar szakszervezeti mozgalom félévszázados fejlődéséről. A kivételes kiállitási teljesitmény gazdag anyagával, izléses elrendezésével, grafikus müvészeink lendületes, freskószerü ábrázolásával százezreket vonzott a kiállitásba. A müvészvezérkar főnöke Schubert Ernő iparmüvészeti főiskolai tanár - társulatunk alelnöke - volt. Kitünő, előrelátó vezetése mellett hatvan grafikus-müvész igyekezett tudásának javát adni. Erhardt Ernő tagtársunk mint belső-épitész kiváló munkát végzett. A nagy anyag feldolgozására nyolc csoport alakult, a következő grafikus-müvészek vezetése mellett: Káldor László, Gábor Pál, Molnár László, Czeglédy István, Macskássy János, Gönczy Tibor, Konecsni György, Fery Antal Győző.

A BOSTONI SZÉPMÜVÉSZETI MUZEUM

igazgatóságának nevében A s h t o n S a n b o r n titkár és könyvtáros megküldte társulatunknak a Muzeum szép kiállitásu uj katalógusát és legujabb szerzeményeire vonatkozó illusztrált jelentéseit. Noha a Muzeum cimében a "szépmüvészeti" elnevezés szerepel, külön iparmüvészeti osztálya és külön textilosztálya is van. A katalógus több, teljesen berendezett interieur képét közli. Ezek közül különösen szépek egy a skótországi, lanarkshirei palotából származó szoba és egy XVI. Lajos korabeli párisi szalon (1760 körül). Nagyon érdekes a West Boxfordból, Massachusetts államból származó vörös tölgyfával burkolt, a XVII. század végén vagy XVIII. század elején készült szoba. Nagyon értékes a Muzeum ezüstgyüjteménye is, melyből egy XVIII. századbeli bostoni ezüstmüvesnek, Paul R e v e r e -nek müvei válnak ki. A rendkivül gazdag textilgyüjteményben vannak elhelyezve, az annakidején a beauvaisi székesegyház részére 1460-ban készült szent Pál vértanuságát ábrázoló faliszőnyeg és a Boucher tervei szerint 1756-ban Beauvaisban készült "Le déjeuner" cimü hires faliszőnyeg.

AZ UJ MAGYAR ÉNEKESKÖNYVRŐL

irt tartalmas és érdekes kritikát a Magyar Nemzetben G a á l E n d r e , a neves kritikus. A következőket mondja: "Kacag az ember lelke, az általános iskola nyolc uj énekeskönyve láttára. Gyönyörüség benne lapozni. A lelkesedés a kritikánál sem csökken. Az ámulást elismerés, tisztelet váltja fel. Nagy dolog ez a sorozat: nincs ilyen a világon!" A könyv iparmüvészeti vonatkozásában dr.Gaál kiemeli, hogy: "a három forgós vetés a legkülönfélébb asszociációk, K A E S Z - N É L U K Á C S K A T Ó , R U S Z N Y Á K E R Z S I , a külön kiemelt M A L Á S Z G I T T A képei, a felső osztályokban D a n k ó Ö d ö n illusztrációi segitségével diadalmaskodik... Az álmok valóraválása a kiadó kultuszminiszter bőkezüségének köszönhető. Az egymilliós példány tipográfiai szinvonala, - reméljük idővel a papir anyaga javul - maga csoda. Ilyenre csak szeretet képes."

E S E D É K E S T A G D I J A K

Felkérjük azon tagjainkat, akik esedékes tagdijaikat még nem utalták át, szíveskedjenek a mellékelt csekklap felhasználásával kötelezettségüknek eleget tenni.

T A G T Á R S A I N K K Ö Z L E M É N Y E I .

Egyik tagtársunk feloszlatja festett faáru üzemét és jelentékeny elsőrendü nyersanyagkészletét egészben, vagy kisebb tételekben is, olcsón eladja. Érdeklődőknek társulatunk titkársága szivesen ad felvilágositást.

A z e l n ö k s é g .

dr. Szentiványi Gyula urnak
főtitkár
Budapest
IX. Ráday ut 33 - 37 sz.

F.k.: Csák István.
Diószegi Sokszorositó, Bp. Kecskeméti-u. 13.

Kaeszné Lukáts Kató

illusztrálta az alábbi iskolikönyv

Ünkes könyv a IV. osztály számára

kiadja a Vallás és körokt. Minister

Bp. 1948.

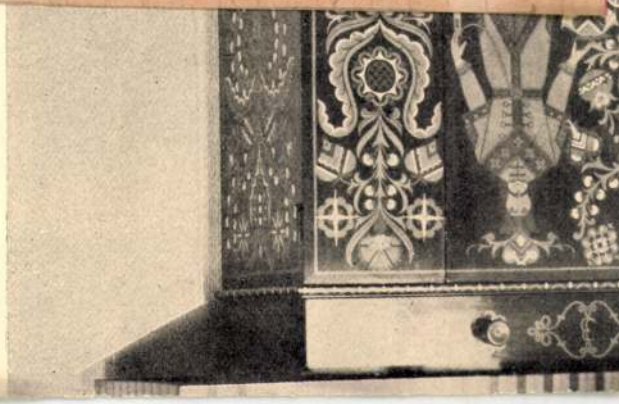

DÍSZÍTŐ FESTŐ-SZAKOSZTÁLY. PROF. LES

FACHKLASSE FÜR DEKORATIVE MALEREI. CLASSE SPÉCI

Kaeszné Lukács

Kató

l.

A Bukor

1937. 9–10 n.

136 l.

137 l.

[illegible] 25-ún.

[illegible] KER.
[illegible] TAR.

Aeisky
chiök

Kaeszné Lukáts Kató

illusztrálta az alábbi
könyvet

(Kodály Zoltán –
Ádám Jenő:) Éne-
kes könyv az ált.
iskolák 4. oszt. szá-
mára. Bp. 1948.

VKM.

Mennyiség	
1	Ulmer: Kunst

_____tól

_____hó 24. n.

KIR. MAGYAR EGYETEMI NYOMDA
BUDAPEST, VIII, MÚZEUM-KÖRÚT 6

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
KIFIZETENDŐ.

elnök

Kaeszné Lukács Kató

l.

~~ezeichnet).~~

Műcsarnoki nyomtat-
vány kiáll. Eat.

~~dnis eines jungen Mädchens).~~ Jelezve (Bezeichnet):

107. C.

Jelezve ~~(Bezeichnet): R. Schwager.~~

és lent balra ~~(Bezeichnet links unten): 1856 Schwager.~~
~~Illusztr. XXX. tábl.~~

és lent jobbra (Bezeichnet rechts unten). R. Schwager.

des).

nger Mann mit Nelke).

Illusztr. V. tábl.

dert), (nach) Sir Joshua Reynolds után.

).

Saar, Karl von (1771—1853).

524. FIATAL HÖLGY ARCKÉPE (Bildnis
Aquarell. 38×30 cm.

Saar, Karl v. (1771—1853).

525. FÉRFIKÉPMÁS (Männliches Bildnis).
Miniatür. 10×8 cm.

Saar, Karl v. (1771—1853).

526. FÉRFIKÉPMÁS (Männliches Bildnis).
Miniatür. 9×7.5 cm.

Sablitzky F., 19. század (Jahrhundert).

527. A SAKKPARTI (Die Schackpartie).
Vászon (Leinwand). 30×38 cm.

Salviati, tul. (eig.) Giuseppe Porta (?)

528. ALLEGÓRIA. AZ ERŐ (Die Kraft).
Rézkarc (Radierung). 27×15 cm.

Sándor Mórie, 20. század (Jahrhundert).

529. SZABADBAN (Im Freien). Jelezve (
Vászon (Leinwand). 54×66 cm.

Santner, 19. század (Jahrhundert).

530. NŐI AKT (Weiblicher Akt). Jelezve
Vászon (Leinwand). 100×68 cm.

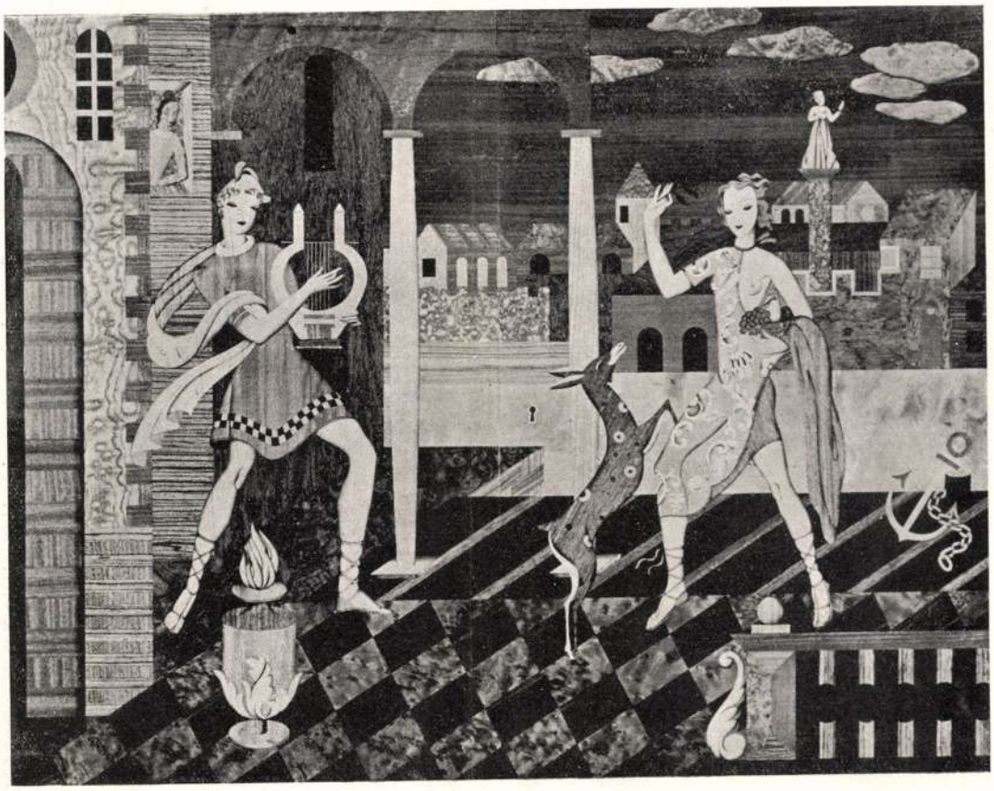

Fent és lent : Intarziák. Kaeszné Lukáts Kató tervei. — Oben und unten : Intarsien. Entwürfe von Frau Käthe Lukáts-Kaesz. — Above and below : Inlaid works. Designed by Mrs. Kitty Lukáts-Kaesz.

Fent : Színpadi tánckosztümök tervei. Lent : Falfestés. Kaeszné Lukáts Kató tervei. — Oben : Entwürfe für Bühnen-Tanzkostüme. Unten : Wandmalerei. Entwürfe von Frau Käthe Lukáts-Kaesz. — Above : Designs for scenic dancing costumes. Below : Mural painting. Designed by Mrs. Kitty Lukáts-Kaesz.

Fent : Karácsonyi üdvözlő kártyák. Lent : Plakátok. Kaeszné Lukáts Kató tervei. — Oben : Weihnachts-Gratulationskarten. Unten : Plakate. Entwürfe von Frau Käthe Lukáts-Kaesz. — Above : Christmas cards. Below: Posters. Designs of Mrs. Kitty Lukáts-Kaesz.

Folyóirat címlapterve. Kaeszné Lukáts Kató műve. — Entwurf für das Titelblatt einer Zeitschrift. Entwurf von Frau Käthe Lukáts-Kaesz. — Design for the frontispiece of a review. Work of Mrs. Kitty Lukáts-Kaesz.

MAGYAR IPARMŰVESZET
1940.

tökéletes kivitelére külön figyelmezteti a lap olvasóit. Ismerve az angol nyomdaipar vitathatatlanul vezető voltát, nagy dícsérete ez a magyar nyomdaiparnak!

MODERN PHOTOGRAPHY, 1935/6. „THE STUDIO LTD." LONDON. Milyen nehéz évkönyveket szerkeszteni. A technika rohamléptekben halad. Évről évre új fényképezőgépek sora készül, a technikai tökéletesítés mérhetetlen mérveket ölt. A kémiával sincsen baj. A lemezek, filmek fényereje az utóbbi években több, mint 50%-kal fokozódott. Hol voltunk még nemrég a 28° lemezektől, egy Panatomic-szerű színértéket visszaadó filmtől? Hol voltak az amatőr fényképészek mai óriási tömegei? És mégis: a technika nem minden. Az „új látás", mely néhány évvel ezelőtt a fényképezés új lehetőségeire mutatott rá, a tojások, halak, burgonyák töméntelen anyagfotója, mind rövid idő alatt a multé lett. Túljutottunk rajta, mint egy új szeccesziön, mely sokkal több epigont hozott, mint megtermékenyítő eredményt. Mi jöhet most? Jobban fényképezni ma igen sokan tudnak. A fényképek tisztábbak, élesebbek, a kontrasztok dúsabbak, de hol nyit új művészi lehetőségeket a fotográfia? Hol nevel művészeket, hogy neveli a jobb látást, a művészibb meglátást? Mert nem a gépet kell beállítani, hanem a művészibb képet meglátni. Miért hoz az egész kötet csak 4—5 olyan eredeti és magas művészi fokon álló képet, mint Pedrazo Blanco esős képtanulmányát (89. sz.), vagy Haár Ferenc csigáját (46. sz.)? A kötet anyagát sokezer fényképből válogatták ki, Japántól Ausztráliáig előttük feküdt az egész világ egyévi termése. A kötet pedig, száz jó fotográfia, a gyakran eredeti beállítások, majdnem kivétel nélkül kitűnően fényképezett képek dacára kérdésként mered felénk: Quo vadis fotografia?

SCHEY ILONA: A KÖZÉPKORI ÖTVÖSMŰVÉSZET ÉS AZ ANTIK HAGYOMÁNYOK. Ez a rendkívül érdekesen megírt tanulmány széles körben ismerteti azokat a forrásokat, amelyekből a középkorból reánk maradt ötvösművészeti emlékek származnak. Nemcsak művészeti szempontok vezették az írót, hanem az ornamentális motívumok felhasználásával és a technikai részekkel is részletesen foglalkozik. Az illusztratív részben néhány gyönyörű tárgyat mutat be, melyek legnagyobb részt külföldi eredetűek. H.

ROYAL LONDON, EDITED BY F. A. MERCER „THE STUDIO LTD." LONDON. Az „ezüstjubileum" szülötte ez a szép, 99 egészoldalas mélynyomású képpel illusztrált kötet, melynek bevezetőjében Douglas Goldring nyujt pillanatfelvételt London történelméről, kialakulásáról. Utána felvonul képekben a szimpatikus királyi család, a királyi gárda, a tömeg, mely szeretetét sugározza a királyi család felé, a királyi kastélyok, érdekes kultúrhistóriai dokumentumai az angol királyság kialakulásának. Az angol miniszterelnök dolgozószobája, mely puritánságával megható és dokumentáris, a Themze hídjai, a Szent Pál-katedrális, monumentális dimenzióival, templomok, középületek, sugárutak, a régi London épületei, a keret, melyben a „királyi London" él, képsorozatukkal így a távolba is világos magyarázatát adják annak a gyakran kontinentális szemlélő számára érthetetlen és igen gyakran irígyelt tradíciótiszteletnek, melyen nem utolsó sorban nyugszik a brit impérium világhatalma.

r.

• KIÁLLITÁSOK •

JUBILÁRIS KIÁLLÍTÁSUNK. A félszázados ünnepi évnek, mellyel társulatunk alapításának fordulóját üljük, kimagaslő eseménye lesz az őszi nagy jubileumi kiállítás. Az Iparművészeti Múzeum földszintjén, a nagycsarnok kibővítésével nyert térségen hatalmas arányokban fog kibontakozni az élő magyar iparművészet legjobb erőinek reprezentáns kiállítása. Igazi nemzeti kultúresemény körvonalai bontakoznak ki máris a lázasan végzett munkálatokból. A társulat megbízásából Kórody György műépítész tanár vezeti és irányítja az előmunkálatokat s az ő tervei szerint helyezik el a tíz lakószobát, a modern kirakatok utcáját, a korszerű kávéházat, cukrosboltot, női ruhatermet, valamint mindazokat a szobákat, melyekben bemutatásra kerülnek a magyar színpadművészet, háziipar, ötvösség, textiliák, bőr- és könyvművesség, népművészet, kerámia, kisplasztika stb., stb. legszebb termékei. A nagyszerű díszítményekkel, festészeti s szobrászati alkotásokkal pompázó kiállítás egyik kiemelkedő látnivalója lesz az egyházművészeti terem. A kitűnő szervezés és a nagy lelkesedés, mely a munkálatokat kíséri, hatalmas igéret arra nézve, hogy a társulat életének talán legnagyobb arányú eseménye bontakozik itt ki. A külföldi érdeklődés pedig máris olyan biztató, hogy a magyar iparművészet nemzetközi kapcsolatainak kiegészítésében új korszakot jelent.

ŐSZI LAKBERENDEZÉSI VÁSÁR. Első éveiben szenvedélyes iparos-versenyek csatazajától harsogott az őszi bútorvásár. Az elmult években tespedés ült rá a kiállító-fülkékre. Az idei őszi vásár érettebb és mindenekfelett ötletesebb volt az eddigieknél. A kisiparos, az igazi kézműves mintha idők folyamán lelépett volna a színtérről. De azok a bútorozott szobák, konyhák, fémcső-, üveg-, porcellán-, bakelit- és egyéb berendezési tárgyak, melyek mostanában felvonultak, a közönség átlagízléséhez talán közelebb állnak és a magyar bútortermelő középüzemek szintjéről egységesebb képet adnak. Az iparművészeti tervezőket ugyan igyekszik „elspórolni", ezért a típusbútorai, apróbútorai inkább csillogó, olcsó, tetszetős hatást kereső termékek, mint voltak a szolíd asztalosmunkák, mint mondottuk, néhány új ötlet jelentkezése tette az őszi lakásbemutatót elevenebbé. Ezek közt a kritikátlan közönségnek bizonyosan a „Gyermekszoba 1935-ben" című fülkecsoport tetszett legjobban. A gondolat jó, a kivitel még kezdetleges. Minden fülke egy másmás korú gyermek bútor-, ruha-, sport-, fehérneműstb. szükségleteivel felszerelve. Az ilyesmi csak úgy jó, ha egy átgondolt terv, megszabott keret fogja össze. Akkor nem lehet a falakra rossz képeskönyvek figuráit festeni, a szobákban a mille-

tömör és világos magyarázatokkal, axiómáit adja a sokszorosítási alapismereteknek. A példák sora, mely azután a mai művészet vezető egyéniségeinek egy-egy jellegzetes rajzát mutatja be stílusanalizissel, művészi tanulságán túl, gyakorlatban mutatja be a sokszorosítási lehetőségeket. Ízelítőül álljon itt a szereplő művészek neve: Prof. Hadank, A. M. Cassandre, Foujita, Cocteau, E. McKnight Kauffer, Beardsley, Picasso, Olaf Gulbransson, stb. rk.

GEBRAUCHSGRAPHIK, HERAUSGEBER PROF. H. K. FRENZEL, BERLIN. AUGUST, 1935. Mi a jó? Mi a helyes? Gyüjtőcím alatt mutatja be a lap szerkesztője párhuzamosan az angol, francia, amerikai, svájci német és cseh cipőreklámot. Hirdetések, fotósak, rajzosak; plakátok vonulnak itt fel előttünk és mutatják be a jó és helyes cipőreklámot. Színes fényképek sorozata mutat rá erre az új és a technikai eljárás tökéletesítése által gyakorlatilag ma már erősen igénybevehető új reklámmódra. Ernst Litfassról, a plakátoszlop feltalálójáról ír a nyolcvan éves jubileuma alkalmából dr. Kurt Busse, míg a lap szerkesztője svájci beszámolójában személyes tapasztalatai alapján megállapítja, hogy Svájc a jó plakátok országa. Erről a reklámeldorádóról szól a beszámoló, mely sok érdekes és eredeti fényképfelvételben mutatja be a helyes plakátelhelyezéseket svájci városokban. A lap képanyaga, technikai kiállítása ma is versenyen felül áll és elvitathatatlanul a legeredetibben szerekesztett reklámszaklap. r.

SZEGEDI MESÉSKÖNYV. A Szegedi Karcolatok III. könyve. Összeállította Tunyogi Csapó János. Rendkívül kedvesen megírt mesék, melyeket Gaál Dezső rajzai ügyesen, szeretettel illusztrálnak. A szegedi tanyák minden bája, poézise tárul elénk e mesékben s Gaál Dezső illusztrációi ezt a mesevilágot kitűnően érzékítik meg.

A vidéki kulturcentrumok termelési képességeinek újabb bizonyítéka ez a könyv.

A BETŰRAJZOLÁS. (Írta: Rosner Ármin. A „Kő és Mükő" kiadása.) Vastag, nagy album, valósággal bibliofil-könyv ez a testes kötet. Címe talán kevesebbet mond, mint amit tartalma nyujt. Mert Rosner könyve nemcsak a betűrajzolásra tanítja meg az ő olvasóit. Azt mondhatnánk: a betűk életrajza, élettevékenysége van képben és szövegben elmondva a kétszáz oldalon. A betű, amint a maga történelmi útján elindult, hogy a római sírkövektől a mai reklámvilágításig meghódítsa az emberi értelmet. Rosner — ellentétben a sok tipográfiai szakmunkával — csak keveset foglalkozik a betű multbeli életével, karakterével, betűvésőkkel és nyomtatókkal. De annál részletesebben beszél a betűnek mindenféle ipari alkalmazásáról. Az a kiinduló pontja, hogy a betűrajzolásnak megvannak az ő mértani szabályai, melyeknek első öntudatos tanítómestere Dürer Albrecht volt. Az ő nevéhez fűződik a német nemzeti íráskarakter kialakulása. Aki a betűk rajzolásába fog, kitűnő útmutatást talál már Dürer rendszerében is. De csak a betűvetés kezdeti munkájában olyan fontos e szabályos hálók, körök, méretek pontos ismerete. Későbbi fokon már a betűrajzolás inkább ösztönössé válik s ezen az úton közeledik a rajzoló a betűalakítás művészetéhez. Rosner alapfelfogása a betű olvashatósága. Ez a kiindulópontja minden írásművészetnek. Ebben egyetért a legjobb német betűmesterekkel, Koch-hal, Larisch-sal, akik nem a szabad fantázia szellemes játékának tekintették a betűrajzolást, mint sokan az újabb túlzó grafikusok közül (például, Tschichold). Olvasásra s nem elragadtatásra való a betű. De azért Rosner tudja jól azt is, hogy a betűnek milyen dekoratív ereje van. Ritmus, színeződés, arányok finom játéka, folthatás, sőt érzelmi s hangulati elemek kifejező képessége — mindez bőségesen meg van az ő betűiben is. Mintegy negyedfélszáz szövegábra és száz mintalap ékesen beszél arról, hogy Rosner maga is, munkatársai is — a magyar és külföldi grafikus iparművészek legjava — a betűnek minden kifejezőerejét csatasorba tudják szólítani a figyelem és az esztétikai öröm felkeltésére.

Rosner könyvét elsősorban az iparosok és iparművészek használatára írta. Mint a gyakorlati életben tevékenykedő kővéső, tapasztalatból tudja, mennyiszer van szüksége az ipari munkásnak mintaszerű betűkre. Szakonkint halad tehát végig a betűk alkalmazásának valamennyi területén. Sírköves, címtáblafestő, könyvnyomtató, reklámgrafikus, kirakatrendező, acélvéső, monogram- és kézimunkarajzoló s még azon felül is mindenféle szakma megtalálja könyvében a szükséges technikai tudnivalókat és a megfelelő hasznos példatárat. Kiváltképen azonban a betűrajzolásnak hivatott mestere, a grafikus-tervező fog ebben a könyvben rengeteg elmemozdító eszmét s ötletet találni. Nagy érdeme Rosner könyvének, hogy az ő gazdag nemzetközi képanyagát kitűnő ízléssel és nemes mértéktartással válogatta össze. A groteszknek túlzásaitól menten, a betűk elegáns vonalvezetését, maradandó szépségét tekinti irányadónak s ezzel éri el azt a hatást, melyet elsősorban szándékolt, tudniillik a betű ősi díszítőerejének és ékítményes szépségének megértetését. (N. P.)

A LEGJOBB EURÓPAI CSOMAGOLÁSOK. Ezzel a nem lekicsinyelhető jelzővel illeti a „Commercial Art & Industry", a vezető angol reklámgrafikai folyóirat a magyar csomagolásokat, melyekkel szeptemberi, fűszeráruk csomagolásának és reklámjának szentelt igen tartalmas számában foglalkozik. A füzet, mely első színes mellékleteként Georg új Frutti-plakátját mutatja be, fűszeráruk gyakorlati csomagolásait, üzletekben és kirakatokban való helyes elrendezését mutatja be, majd Végh Gusztáv Szerencsi-Norma-kakaó csomagolóját, mint a jó eladó-csomagolást mutatja be. Konzervdobozcimkék sorozata után következik egy önálló magyar csoport, Végh Gusztáv új Koestlin-csomagolópapírja, Nemes György tápszercsomagoló-papírja, Marsolszkyné Szirmai Ili Stühmer-rapportpapírja és Sylvia-doboza, Dankó Ödön Floris húsvéti csomagolója, majd három teljes oldalon Kaeszné Lukáts Kató új csomagolásai a wieni Altmann & Kühne-csokoládégyár részére és mellékletként az új Stühmer-dobozborítópapír, melynek kitűnő tervén kívül a lap szerkesztője a nyomdai sokszorosítás

MAGYAR IPARMŰVÉSZET 1935.

• K R Ó N I K A •

ROLF KRAUSE, a rigai magyar konzul, társulatunk lelkes barátja, aki oly sokat tett társulatunkért az északi országokban rendezett kiállításaink alkalmával, szép magyar kitüntetést kapott. A Magyar Érdemkereszt lovagkeresztjét adományozta neki a Kormányzó Úr Ő Főméltósága a magyar kapcsolatok kimélyítése körül szerzett érdemeiért. E helyütt is igaz szeretettel nyujtjuk át neki társulatunk legjobb kívánságait kitüntetése alkalmából.

SZEMÉLYI HÍR. A kultuszminiszter Dr. Mihalik Sándort, az Iparművészeti Múzeum őrét a kassai múzeum igazgatójává nevezte ki. A jeles tudósnak és a Magyar Iparművészet kiváló munkatársának előléptetése osztatlan örömet keltett mindenfelé. Itt említjük meg azt is, hogy Mihalik Sándor dr. a közelmultban tartotta esküvőjét Dr. Dutka Máriával, aki mint műbíráló és esztétikus szerzett máris elismerést nevének.

KAESZNÉ-LUKÁTS KATÓ GRAFIKUSMŰVÉSZ munkáiból közlünk ismét néhány szemelvényt. Olvasóinknak nem szükséges őt bemutatnunk; igen sokan jól ismerik — legalább is a bonbonüzletek kirakataiból — csábító, kedves, játékos csomagolásait. A művészi csomagolás egészen speciális munkaterülete és legegyénibb megnyilatkozási formája ennek a kulturált tehetségű művésznek. Tavaly a nagy német grafikai lapban, a „Gebrauchsgrafik"-ban, T. Schalcher többek között a következő meleg méltató sorokat írta válogatott munkáinak nagyobb leközléséhez kíséretül :

„Báj jellemzi a munkáit, nőies báj, magyar báj, az őseredetiségnek és túlfinomultságnak az az elragadó keveréke, amely ennek a nemzetnek legjobbjait jellemzi. Emellett ennek az asszonynak munkáiból teljességgel hiányzik az édeskésség, amely annyira csábító és gyakori velejárója éppen a csomagolástervezésnek. Mi óvta meg Lukáts Katót attól, hogy az általánosan kedvelt közhelyekkel kövezett útra lépjen? Nyilván művészi ösztöne és biztos stílusérzéke. Ha munkáit közelebbről megnézzük, látjuk, hogy a népies elképzelések mellett különleges érzéket árul el az építészet iránt. Az anyag szakszerű kihasználásához való érzéke intarziáiban fejeződik ki a legszerencsésebben. Finom, kecses, játékos humorral van tele némely műve, mint pl. az E. M. intarzia. Lukáts Kató mint plakáttervező is különleges képességű művésznek mutatkozik." . . .

Azonban nem csupán az árucsomagolás terén fejti ki tevékenységét; sokoldalú, színes tehetséggel működik a dekoratív grafika számtalan más területén is és ezek a művei ugyanolyan finom szellemet és választékos ízlésbeli színvonalat képviselnek. Munkái közül ebben a számunkban olyanokat mutatunk be, amelyek túlnyomórészben nem nyomdai sokszorosításhoz készültek. Ezekkel is igazolódik, hogy a grafikus munkája mennyire széles skálájú lehet, ha elmélyedéssel törekszik megismerni azokat az új anyagokat, amelyekben dolgoznia kell. Ilyen szempontból a legkényesebb feladatok egyike az intarzia. A felkészült grafikus a különféle faanyagok színfoltjaival és texturáival éppoly biztonsággal fejezi ki mondanivalóját, mint a palettája színeivel.

Lukáts Kató egyik legsokoldalúbb felkészültségű grafikusunk. Munkássága a népművészet talajában gyökerezik, átértékelve a modern, kulturált grafikusművészet igényére; ez teszi eredményeit modernné és európaian magyarrá.

• KIÁLLÍTÁSOK •

ALIG ZÁRULT AZ O. M. I. T. által rendezett nagysikerű herendi centenáris kiállítás, társulatunk kiállítási bizottsága ifj. Richter Aladár bizottsági elnökkel az élen máris teljes apparátussal akcióba lépett a soron következő és néhány nap előtt megnyílt „Új Magyar Otthon" kiállításnak a megvalósítására. Hosszú hónapok lankadatlan szervező munkája előzte meg ezt a kiállításunkat is, amelynek kitűnő installátora Kaesz Gyula okl. építő-iparművész, az Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskola szaktanára. Ennek a kiállításnak részleteire következő lapszámunkban bővebben térünk majd ki. Itt csupán feljegyezzük, hogy tervező építő-iparművészeink és elsőrendű műbútorasztalosainknak a magasabbrendű nemzeti kultúra jegyében történt lelkes, áldozatkész és valóban példás sikerű összefogásának eredményét ünnepelhetjük ebben a kiállításunkban. De nagyszerű munkát teljesítettek itt textileseink, keramikusaink, ötvöseink és sok más speciális szakágazatunknak művészei és műiparosai, akiknek lelkes csatlakozása biztosította ennek a kiállításnak anyagban — formában gazdag — változatosságát és szellemi színességét.

Egyidejűleg nagyarányú szervezés folyik a VII. Milánói Triennális Kiállítás és a tavasszal újra megnyíló new-york-i világkiállítás tárgyában. Nagy előkészületeket folytat az Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskola is, amely ezidén méltóbb keretek között társulatunk vendégeképen rendezi meg évvégi munkabemutató kiállítását. Kiállítási bizottságunk agilis vezetősége azonkívül már most foglalkozik távolabbi akciók megszervezésére irányuló több előkészítéssel, s eddig elért sikerei a súlyos idők ellenére is a legszebb reményekre jogosítanak.

• E X P O R T •
• KÖZLEMÉNYEK •

A MAGYAR NEMZETI BANK rendelkezéseinek megfelelően minden exportőr köteles az exportvaluta beszolgáltatásával egyidejűleg jelenteni a következőket :

1. a devizabeszolgáltatás időpontja,
2. a beszolgáltatást közvetítő belföldi pénzintézet,
3. a beszolgáltatásra kerülő devizaösszeg,
4. az exportált árucikk, amelynek ellenértéke beszolgáltatásra kerül (vámtarifaszám szerint),

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1940.

5. a kiviteli tanusítvány száma,
6. az ország, ahová az áru eladatott.

A bejelentéshez szükséges nyomtatványok társulatunknál beszerezhetők.

Minthogy a Magyar Nemzeti Bank a nemes devizák árfolyamát leszállította, minden exportőr saját érdekében kérje, beszolgáltatás alkalmából, hogy a Magyar Nemzeti Bank a régi árfolyamot számolja el. Az ehhez szükséges nyomtatvány szintén társulatunknál szerezhető be. A régi, magasabb, csak 1940. április 26-ig fog elszámolásra kerülni.

ANYAGGYŰJTÉS A NEWYORKI VILÁGKIÁLLÍTÁS RÉSZÉRE. A m. kir. kormány elhatározta, hogy Magyarország résztvesz a new yorki világkiállítás ezévi meghosszabbításán és a kiállítás rendezésével újra társulatunkat bízta meg. A kiállítás május 11-én fog megnyílni és október végéig marad nyitva.

Felkérjük a kiállításon résztvenni óhajtókat, hogy a kiállításra szánt anyagot legkésőbb március 3-ig adják be társulatunkhoz. Az anyag kiválasztásánál szem előtt tartandó, hogy főleg a magyar iparművészetet méltóan reprezentáló darabokra van szükségünk.

A kiállítási anyag a szokásos 2 példányban kiállított jegyzék kíséretében nyujtandó be. Minden darab „Made in Hungary" jelzéssel látandó el. A darabon csak a sorszám jelzendő, míg a darab legolcsóbban számítandó netto ára — amelyből semmi levonás nem lesz — csak a kiállítási jegyzékben tüntetendő fel pengőben.

• TÁRSULATI • KÖZLEMÉNYEK •

TÍZ ESZTENDŐVEL EZELŐTT húnyt el az Országos Magyar Iparművészeti Társulat néhai igazgatója, Györgyi Kálmán m. kir. kormányfőtanácsos. Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat elnöksége január 21-én kegyelettel helyezte el koszorúját Györgyi Kálmán sírján a Farkasréti temetőben. A társulat elnöksége nevében Szablya János m. kir. kormányfőtanácsos, ügyvezető alelnök mondott emlékbeszédet. A kegyeletes ünnepélyen a hozzátartozókon kívül a társulatnak igen sok tagja jelent meg.

NEMZETI ÖNTUDAT A MAGYAR NŐ ÖLTÖZKÖDÉSÉBEN volt a címe annak a rendkívül érdekes, ruhabemutatóval kombinált előadásnak, amelyet Barthus Irén iparművész, az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola szakoktatója társulatunk rendezésében tartott 1940. évi január hó 24-én a Pesti Vigadó nagytermében.

Az előadás, amelyen igen nagyszámú előkelő közönség vett részt, nagy sikert aratott. Az előadás előtt Ohmann Béla, a propagandabizottság helyettes elnöke mondott bevezető beszédet. Az előadást ifj. Richter Aladár, a kiállítási bizottság elnöke nagy hozzáértéssel rendezte. Az installációk Strohmayer Ferenc szép és művészi terve szerint készült. Fáy Béla, az ismert színművész konferálta be a bemutatásra kerülő ruhákat.

A rendkívül sikerült előadásról érdemben a „Muskátli" hasábjain emlékezünk meg.

A TÁRSULATUNK KEBELÉBEN FOLYTATOTT MUNKA fontosabb eseményeiről az alábbiakban számlunk be.

1940. január 26-án a igazgatóság és gazdasági bizottság tartott ülést Senger Béla elnökletével, aki elnöki megnyitójában megemlékezett a társulat legújabban elhúnyt tagjairól. Szablya János ügyvezető alelnök ismertette a társulat előadásait, a „Herend 100 éves" kiállítás befejezését és bejelentette, hogy a lakásművészeti kiállítás február végén nyílik meg. A Triennale előkészületei folyamatban vannak. A new-yorki világkiállításon újra részt veszünk tavasszal. Ismertette továbbá a Sydneyben rendezendő mintakiállítás ügyét, valamint a Nőidivat-szakosztályának megalakulását, a Magyar Iparművészet új címlapját és bejelentette, hogy a legközelebbi közgyűlés előreláthatólag március közepén lesz. Az 1939. évi zárszámadások most készülnek. Az együttes ülés a bejelentéseket tudomásul vette. Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárta.

• IN MEMORIAM •

DR. WINCHKLER ISTVÁN ny. kereskedelemügyi miniszter, a MFTR elnöke meghalt. Társulatunk elnöksége őszintén gyászolja fiatalon elhalálozott tiszteletbeli tagját, aki mindenkor nagy megértéssel és szeretettel támogatta a társulat törekvéseit. A Mindenható adjon Néki békés nyugodalmat.

DR. HÜLTL HÜMÉR. Nagy veszteség érte társulatunk igazgatóságának tagját, dr. Hültl Dezső műegyetemi tanárt. Fivére, dr. Hültl Hümér, a neves orvosprofesszor halt meg, társulatunk lelkes barátja, alapító tagja, akinek emlékét kegyelettel fogjuk megőrizni mindenkor.

DR. ZSITVAY GÉZA m. kir. ítélőtáblai bíró elhúnyt. A megboldogult harminchárom éven át volt kedves, lelkes tagja társulatunknak. Elhúnytát őszintén gyászoljuk, s emlékét mindenkor meg fogjuk őrizni.

SARLÓS LAJOS, a Székesfővárosi Házinyomda volt igazgatója elhunyt. Társulatunknak sok éven át volt hűséges, kedves tagja. Őszinte megindultsággal emlékezünk meg e helyütt elhunytáról.

KRISZTIÁN SÁNDOR szobrász, aki hosszú időn át volt társulatunk tagja, 64 éves korában elhunyt. A magyar műipar egyik igen kiváló művelőjét vesztette el benne. Emlékét kegyelettel fogjuk megőrizni.

A szerkesztésért és kiadásért felelős : Szablya Frischauf Ferenc. 33.121. — Kir. Magy. Egyetemi Nyomda. (F. : Thiering Richárd.)

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

Kaeszné Lukáts Kató

PESTI MŰSOR

1980 JAN 23

1021

Kaeszné Lukáts Kató kiállítása

Hazánkban a reklámgrafika, a csomagolástervezés és a díszítőművészet napjainkban kapott méltó elismerést. Társadalmi igénnyé, szükségletté, mai iparművészetünk elismert ágává vált. A reklámgrafika a hétköznapok művészete, esztétikai érzékkel megalkotott tömegtermék.

Az Iparművészeti Múzeumban *Kaeszné Lukáts Kató* grafikus gyűjteményes kiállításán több mint négy évtizedes sokoldalú munkásságával ismerkedhetünk meg.

A művésznő tevékenysége az iparművészet több területére kiterjedt. Bútort festett, textilt tervezett, falkárpitot készített. Férjének — Kaesz Gyula belsőépítésznek — bútorintarzia-terveket rajzolt.

Kísérletező kedve, művészi ambíciója a megújulásban levő reklámgrafikára és csomagolástervezésre irányította figyelmét. Lukáts Kató a papírt, ezt az egyszerű anyagot ízléses csomagolásra, áru „öltöztetésre" alkalmassá alakította. Magas művészi igénnyel készített dekoratív kartonjait, üzleti kártyáit, hamarosan Európa-szerte megismerték és keresték. Desszertes, bonbonos dobozain a magyar népművészet motívumait ábrázolta, népmesei elemekkel színesítve. Az édesipari vállalatok mellett tervezett fehérneműgyártó és kozmetikai cégek részére is reklámgrafikát.

Munkásságával hozzájárult a század első felében kialakult magas színvonalú csomagolás- és reklámkultúrához.

Az üzleti grafikák mellett rendszeresen dolgozott a Kner Kiadó és Nyomdavállalatnak, a Tevan Nyomdának, a Hungária Nyomdának és más könyvkiadóknak. A háború ezt a szépen ívelő művészi pályát megszakította. A külföldi megrendelések elmaradtak, a hazai csomagolásigények csökkentek, így a kereskedelemgrafikai munkásságot nem folytatta.

Megújulást jelentett számára a fellendült könyvkiadás. Könyvborítókat tervezett, tankönyveket illusztrált. E sorok írója örömmel fedezte fel a tárlóban saját I. osztályos énekkönyvét, melyet Lukáts Kató díszített kedves rajzaival. Az utóbbi évtizedekben többnyire mesekönyveket alkotott. A *„Gögös Gúnár Gedeon"*, az *„Ablak-zsiráf"*, a *„Világszép nádszálkisasszony"* című könyvek bájos, bohókás képei szívet melengető érzésekkel töltenek el gyermeket, felnőttet egyaránt. Meseillusztrációit áthatja a népművészet ismerete, szeretete.

A művésznő számos kiállításon szerepelt eredményesen. 1959-ben a lipcsei nemzetközi könyvkiállításon a *Kodály—Ádám-féle énekeskönyv* rajzaiért, grafikai kivitelezéséért — a legszebb magyar tömegkönyv címén — két bronzérmet nyert.

A gyűjteményes kiállítás ötleteket ad a reklámszakembereknek. Az idősebb korosztályban nosztalgiát ébresztenek a régi, jól ismert plakátok, mint a Palma gumisarok, vagy a Stühmer édesipari készítmények reklámja. A gyermekek viszontláthatják kedvelt mesekönyveiket. A kiállítás ez év tavaszáig tekinthető meg, az *Iparművészeti Múzeumban*.

Köhidi Erika

MÚZEU

jelezzük.

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM (VIII., Múzeum krt. 14—16. Tel.: 134—400). Magyarország népeinek története az őskőkortól a honfoglalásig (régészeti áll. kiáll.). Magyarország története a honfoglalástól 1849-ig (történeti áll. kiáll.) Fegyverek a történeti kiállításból — fotókiállítás a múzeum aulájában (idősz. kiáll.). A magyar koronázási jelvények — kiállítás a díszteremben. Megtekinthető kedd, szomb., vas. 10—18 óráig, csüt. 11—19 óráig.

KIÁLLÍTÁSOK A VÁRBAN:

BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM (I., Szent György tér 2. Tel.: 160—100). A középkori Buda királyi várpalotája és gótikus szobrai. Régészeti ásatások Budapesten. Budapest két évszerede. (áll. kiáll.)

HADTÖRTÉNETI MÚZEUM (I., Tóth Árpád sétány 40. Tel.: 160—184). Az 1948—49-es forradalom és szabadságharc. Az Osztrák—Magyar Monarchia és az első világháború. A kézifegyverek története, vadász és céllövő fegyverek. A Magyar Tanácsköztársaság fegyveres forradalmi honvédő háborúja. Haditechnikai park. Nyitva: 9—17 óráig, vas. 10—18 óráig.

MAGYAR MUNKÁSMOZGALMI MÚZEUM (Budavári Palota „A" ép. Tel.: 160—100). A magyarországi munkásmozgalom története (áll. kiáll.).

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA B, C, D ép. (Budavári Palota. Tel.: 100—170). Késő reneszánsz és barokk művészet 1550-től 1880-ig. Magyar éremművészet és kisplasztika. XIX. századi magyar festészet. Nagybányai festőiskola. XIX. századi magyar szobrászat. Naiv művészet. Válogatás a MNG XX. századi anyagából. Munkácsy Mihály és Paál László művészete. A középkori Magyarország gótikus faszobrai és táblaképei a XIV. és XV. században (áll. kiáll.). A hónap műtárgya: Nagy István: Öregasszony. Pap Gyula festőművész kiállítása. Preraffaeliták (a manchesteri Withwort Gallery kiállítása). Goldman György szobrászművész emlékkiállítása jan. 20-ig. Varsányi Pál grafikusművész kiállítása (idősz. kiáll.).

MÁTYÁS TEMPLOM (I., Szentháromság tér). Egyházművészeti gyűjtemény. Nyitva: mindennap 9—19 óráig.

MAGYAR KERESKEDELMI ÉS VENDÉGLÁTÓIPARI MÚZEUM (I., Fortuna u. 4. Tel.: 161—024) A kereskedelmi szakmák kialakulása a XIX. században. „A vendégfogadótól a szállodáig" (áll. kiáll.).

ARANY SAS PATIKAMÚZEUM (I., Tárnok u. 18.) Gyógyszerészet a XV—XVIII. században.

KÖZÉPKORI ZSIDÓ IMAHÁZ (I., Táncsics M. u. 26.) Zárva.

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM (Hősök tere. Tel.: 429—759). Egyiptomi kiállítás. Görög—római kiállítás. Régi képtár (XIV—XVIII. sz.-i európai festészet). XIX. századi európai festészet XIX—XX. sz.-i európai szobrászat. A XX. század művészete (áll. kiáll.). Német művészeti irányzatok 1890—1920. (Idősz. kiáll.)

BAJOR GIZI SZÍNÉSZMÚZEUM Zárva.

FÖLDALATTI VASÚT MÚZEUM (V., Deák téri metróállomás).

HOPP FERENC KELET-ÁZSIAI MŰVÉSZETI MÚZEUM. Zárva.

AQUINCUMI MÚZEUM ROMTERÜLET ÉS KŐTÁR Zárva

AQUINCUMI HERCULES VILLA Zárva

AQUINCUMI FÜRDŐ MÚZEUM Zárva

KÍNA MÚZEUM Zárva.

ÓBUDAI HELYTÖRTÉNETI MÚZEUM (III., Fő tér 1. 686—020). Kun Zsigmond népművészeti gyűjteménye. Egy születő városrész múltjából. — Békásmegyer. Tóbiás Simon kádárműhelye. Nyitva du. 14—18 óráig, szomb., vas. 10—18 óráig.

MAGYAR ELEKTROTECHNIKAI GYŰJTEMÉNY (VII., Kazinczy u. 21. Tel.: 220—472). Nyitva: kedd, csütörtök 10—16-ig. Szerda, péntek 12—18-ig.

NÉPRAJZI MÚZEUM (V., Kossuth L. tér 12. Tel.: 326—340). Népviseletek I. A szűr. Gyermekélet a régi magyar faluban. Csongrád megye népművészete. A magyar népművészet remekei. Archív fotók I. Az erdő néprajza. Karácsonyi ünnepkör (kamarakiállítás).

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM (IX., Üllői út 33—37. Tel.: 257—474). Európai kerámiaművészet (áll. kiáll.) Egyházi gyűjtemények kincsei. A hónap műtárgya: Francia reneszánsz ón tál a XVI. sz.-ból. Magyar ex librisek 1896—1934. Gyöngy és a divat. Kaesz Gyuláné Lukáts Kató kiállítása. (idősz. kiáll.).

NAGYTÉTÉNYI KASTÉLYMÚZEUM (XXI. Csókási Pál u. 9—11.). Európai bútorok a XV—XVIII. században. Magyar bútorművészet a XVIII. században. Bútorművészet a XIX. században. Kályha és kályhacsempe. Római lapidárium (áll. kiáll.). Régi keleti imaszőnyegek. Miniatürök és szelencék (idősz. kiáll.).

PETŐFI IRODALMI MÚZEUM (V., Károlyi Mihály u. 16. Tel.: 173—611).

ADY EMLÉKMÚZEUM (V., Veres Pálné u. 4—6.)

JÓKAI EMLÉKMÚZEUM (XII., Költő u. 21.). Nyitva: hétfő kiv. 10—14 óráig.

JÓZSEF ATTILA EMLÉKMÚZEUM (IX., Gát u. 3.).

KASSÁK EMLÉKMÚZEUM (III., Fő tér 1.)

A KMP MEGALAKULÁSÁNAK EMLÉKMÚZEUMA (XIII., Visegrádi u. 15. Tel.: 314—342). Áll. kiáll. Vas. zárva.

LISZT FERENC EMLÉKSZOBA (VI., Liszt Ferenc tér 8. III. em.) Nyitva: hétfőn és csüt. 14—16.30-ig.

NYUGAT IRODALMI MÚZEUM (XII., Városmajor u. 48/b.) Nyitva: hétfő kiv. 10—14 óráig.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUM (Baross u 13.). A Nemzeti Múzeumban: Magyarország állatvilága. Az őslények világa. Ásványok és kőzetek világa. Bemutató Afrika állatvilágából. A földtörténet emlékei Magyarországon. Téli madárvédelem. (idősz. kiáll.).

KÖZLEKEDÉSI MÚZEUM (XIV., Városligeti krt. 11. Tel.: 420—565). A vasút története a lóvasúttól 1945-ig. A mai vasút. A repülés

Kaeszné Lukácskató

Nőd

Kozma Lajos

A bélyeg művészetéről.

Budapest 1946. 338. l.

H.

Kitünő tisztelettel

titkár.

Kaeszné Lukáts
Kató

cród

Rosner Károly

A csomagolás útja –

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1934. 43. l.
48. l.

Geria

Kaeszné Lukáts
Kató

l.
Magy. Iparm.
1938 269 l.

lásd
Lukács Kató
alatt is

Maszlaghy II., 283. és 284. szám.

HOLLAND FESTŐ, XVIII. század
Alvó öregasszony
Fa, vászon, 75×55 cm. (Kupola.)
Maszlaghy II., 258. szám.

HOLLAND FESTŐ, XVIII. század
Meglepett csempészek
Vászon, olaj, 88×118 cm. (Hivatal.)
Maszlaghy II., 259. szám.

HOLLAND FESTŐ, XVIII. század
Tájkép tengeri kikötővel
Vászon, olaj, 104×139 cm. (39. szoba.
Maszlaghy II., 431. szám.

NÉMET É

HAANEN, REMY VAN (bécsi festő, 1
Napkelte a svájci havasok közt
Vászon, olaj, 73×103. cm. (44. szoba.)
Z.: Az esztergomi érseki képtár
Magyar Sion, XVI., 1885., 772. l
laghy II., 124. szám.

sagai az egész ház optikai hatását teljesen meg változtatták. Az a látszólagos sztatika, ami inkább függ az épületrészek fényárnyékhatásától, mint azoknak valódi konstrukciós értékétől, a fényreklám hatáskörébe utalja az épületek időről-időre való színleges átkonstruálását. Hiába kísérelte meg az építész, hogy összefoglaló vonalvezetéssel az üzleteket, mint az épület alárendelt részeit, megrendszabályozza, a fejlődő, a naponta újat produkáló világítás mindig újra meg újra a bolt javára dönti el a küzdelmet.

Ameddig a mult művészi felfogása szerint elgondolt homlokzatok egy, az üzleti élettől idegen, annak magasan fölébe képzelt *Művészet* szolgálatában alakítódtak meg és büszkén, gőgösen őrizték magasrangú hivatottságuk kincsét, addig volt valami, habár kissé hamisan hangzó erkölcsi jogformula, ami a homlokzatot az üzletnek fölébe rendelte. De ma mindenütt megváltozott a helyzet. Valamennyire nálunk is, de még sokkal inkább a nyugat nagy városaiban ellepik a homlokzatokat a fényreklámai olyan cégeknek, amelyeknek eladási helyiségei nincsenek a házban. Berlinben ma már az üzleti negyedek házait úgy tervezik vagy úgy építik át, hogy minél nagyobb homlokzati felületek álljanak rendelkezésre fényreklámoknak való bérbeadás céljából. A házban levő üzleteknek ugyancsak meg kell erőltetniök magukat, hogy az idegen cégek rek-

Kende Ferenc építész: Stühmer cukorkaüzlet belseje.

Kaesz Gyula, iparm, tanár: Chmura-üzlet főnöki iroda.

Tér és Forma
1930. 2. f.

Kaesz Gyula

M.Iparm.Főisk.Igazgatója

•

/Kossuth-dij III.fokozata
iparmüvészeti munkásságáért/

SZABAD MÜVÉSZET, 1956, 4.sz.
158.l. /1956.év Kossuth-dijas
müvészei/

•

Kacsz Gyula és

mincs céd

Kocsis Tivadar
éjszetek

egy szerv, II. díj
több megvett szerv
ME Gyűrűjös

4. l. 25, 26, 27,
28 l 55. l. 56. l
57. l 58. ~~l 59, 60~~
~~61, 62, 63, 64 l.~~
műszaki rajzokkal

Vegyes

6.21

1 köt. 4r

Lenhossék,

Joseph Edlen von —

Die Ausgrabungen zu Szeged-Öthalom
in Ungarn,

namentlich die in den dortigen ur-magyarischen,
alt-römischen und keltischen Gräbern aufgefundenen
Skelete, darunter ein sphenocephaler und katarrhiner
hyperchamaecephaler Schädel, ferner ein dritter und
vierter künstlich verbildeter macrocephaler Schädel

Kacsa Gyula

Tér és Forma

1933. 187. l.

(A „Hogyan építsünk?" kiállítás a Budapesti Nemzetközi Vásáron.)

Képpel.

Kaesz Gyula

a földmívelésügyi minisztérium pavillonja az 1933. évi Budapesti Nemzetközi Vásáron.

Kende Ferenc: A kereskedelem és ipar építészetéről. III.
Tér és Forma 1933. 190. ~~189~~. l. képpel.

Kacsz Gyula

vrod
z

Pípics Zoltán dr

Igy nézd a népet!
Bp. é. n. 142. l

Kékfestő dúcz – gyűjtemény a beszterczebá-
nyai múzeumban III. 214, 215,

Kalcz Gyula

butorterverő

vid

Nam

489. l.

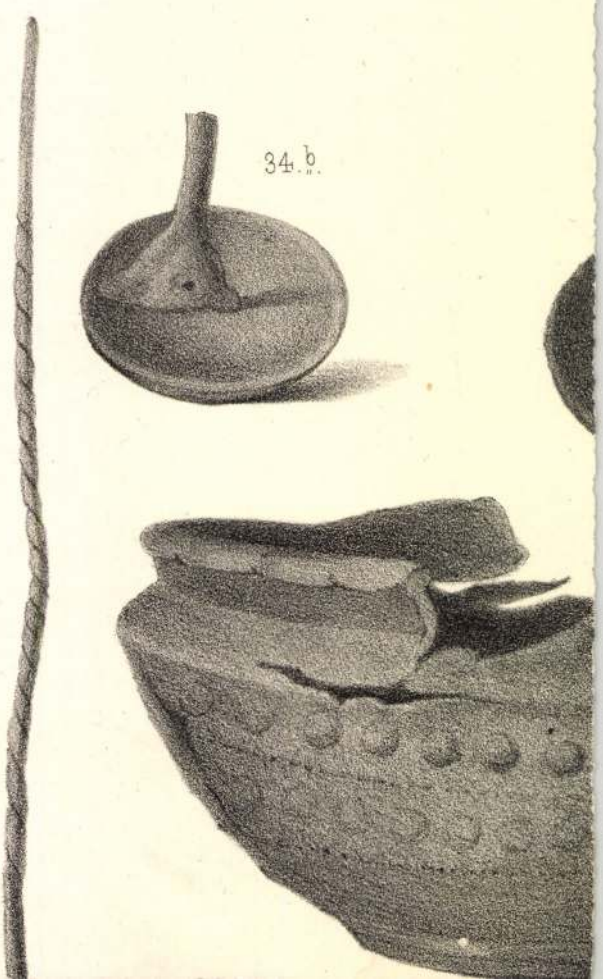
34. b.

Kacsóh Gyula

l.

Tér és Forma
1936. 55. l.

Kaus Gyula

1.

Tér és Forma

1936. 238 l.

Kacsz Gyula

számos butorterve
repr.

Nádailakásb

Kacsz Gyula

Erőd

Zs. T. Teropáljárat
Vörösmarty Mihály
siremlékére -
Magyar Építőművészet
1944. 254. l.
Keppel -

Fenti viszt vett a
zárt körü páljáraton

Kaesz Gyula

Forum 1933. 226. l.

(Über die Ausstellung der ungarischen Gruppe an der Mailänder Triennale)

Ment

	à		Összeg	
	Pengő	f.	Pengő	f.

Jött (Vétel Tartozik)

1933			hl.	
Hó	Nap		egri likavér	egri lányk
október	10.	2 havi hitelre Kis Tánostól Eger	50 hl	
"	10	" " " " "		25
"	10.	Szállítási költség		
"	17.	Kiszpinzért Solyom Lajostól Tokaj.		
"	17.	5000 palack szállítási költsége		

Kaesz Gyula

Chmura optikai üzlet Budapesten portálé, terverte Jenti

Repr.

Tér és Forma

1930. 104. l.

PÁLYÁZATI

A Tér és Forma építészeti folyóirat pály
tervezésére. A telefonfülke anyaga: fém és ü
ajtó kivételével valamennyi felület hirdetésre
tott hirdetés!)

A tervek: 1:20 léptékben készítendők, t
metszetét, egy nézetét és perspektivikus kép
30/40-es papírlapon helyezendők el, mely leh
gasztva.

Pályabírák: A Tér és Forma szerkesztős
Kozma Lajos építészek), Kaesz Gyula iparm.i
igazgatója, Mészáros Edgar, a Vállalkozók L

Kaesz Gyula

Hálószoba terve,
fentiről.
Repr.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1940. 68. l.

Kaesz Gyula

l.

MAGYAR IPARMŰVESZET

1940. 23. l.
26. l.
27. l.
28. l.
36. l.

Kaesz Gyula

Pavillon a Egyesi
nemzetk. vásáron

Kokusai Kentiku
(Tokio), 1938. okt. 7.

17./

11 l. Bud

Csoma Józ

raldikába

dapest, 1

Csontozi

tűfestők

szemle./

Csontozi

Archeolog

1888.

Dániel Fe

16 l. Bud

Dankó. Jo

an der Gr

22 l. Bp.

Dankó Jos

Bakacsian

Dános Erz

Kaesz Gyula

Iparm.Isk Évk.

1930-34. 15. f 43. l

Kacsz Gyula

1929-30

l.

Eimisk 1930

91. l.

Dr Lechner

V Ó

---

jubileumi ünnepségeit rendező főbi-

tergomi Rondella falán Körményei

állítani és annak engedélyezését kér-

si eljárással kapcsolatosan f.évi au-

órakor tartandó helyszini szemlére,

jelölése ügyében javaslatot tenni hi-

es megjelenését.

éneti Muzeum bejáratánál /I.,Bástya-

s hó 29.

dr. Schuler s.k.

a polgármesteri IX.ügyosztály h.vezetője.

Kaesz Gyula

az Iparművészeti Főiskola tanára. A Magyar Munka Érdemrend bronzfokozatával kitüntetve.

Szabad Művészet

1948. 396. l. (Művének ismertetése.)

OSZTRÁK FESTŐ, XVIII. század
Szent Ferenc
Vászon, olaj, 50×28 cm.

OSZTRÁK FESTŐ, XVIII. század
Női arckép
Ovális miniatűr, pergamen, 10×8·5 cm.

OSZTRÁK FESTŐ, XVIII. század
Madonna, Jézus és Ker. Szent János
Miniatűr, pergamen, vízfestés, 8×6 cm.

OSZTRÁK FESTŐ, XVIII. század
Férfiarckép
Miniatűr, pergamen, 13×9 cm.

OSZTRÁK FESTŐ, XVIII. század
Arcképek, mitológiai és életképek
Négy miniatűr, pergamen, 20×29 cm.

OSZTRÁK FESTŐ, 1780 körül
VI. Pius pápa
Fa, olaj, 22×15 cm.
Maszlaghy II., 429. szám.

OSZTRÁK FESTŐ, XVIII. század
Pompeius diadalmenete
A rómaiak és germánok harca

(Kaesz Gyula)

cikke

Bernoulli, Hans:

Szétrombolt városaink újjáépítésének művészi alapjai. Ford. Kaesz Gyula. Uj Epitészet

1947. 233–235. l.

A hivatalos

min.iro

Kaesz

Részt vett a vörös május
városdiszítő munkálatai-
ban

Építő Ipar – Építő Mű-
vészet. 1929. 67. l.
(H. J.: A kommunista
május elsejének tizeves
évfordulóján.)

Kaesz Gyula

Az Építőipari Csoport kiállítási épülete az 1934-es B. N. Vásárból, tervezte fenti.

Repr.

Magyar Építőművészet

1942. 45. l.

Kaesz Gyula

~~Ada Dezső~~

~~Árvay Tibor~~

~~Fehér Pál~~

Kaesz Gyula

Méray Dezső

Schaefer Ferenc

iparművészek
Györgyi Dénes tanít-
ványai, mint
kiválo növendekek
ernlitve

Nádai 70-l.

Nádai Pál: Az ipar-
művészet Magyarországon
Bp. [1921]

Kacsz Gyula

l.

Szabad Művészet

1949. 15. l – 17. l.

adunk csinálni semmit sem.

15.

Bodnár Gottán
körjegyző.

...ABOD VÁRMEGYE
...JÓVELEZŐI
...JEGYZŐSÉG
...900

Kaer Gyula

l.

Szabad Művészet

1948. 270. l.

király alakja és mondatszalaga kit
a lehajló félköriv által keletkezt
ésiiró szerzetes tölti ki a teret,
A kardot és füstölőt tartó alakok
~~paradicsom jelképe~~ szolgál a tér k

A két kompozició roko
hogy genetikus kapcsolatokat keres
több valószinüsit az a körülmény,
jelentős ikonografiai ujjitással v
ba való helyezése jelent,

A Szent Anna kapu töb
sz.élején s igy további összehason
non alatt Mária életéből vette jel
Angyalokat, Próféták at, Patriarchá
lakon négy-négy szobor: Péte , Sala
a másik oldalon pedig Keresztelő S
jés egy király foglal helyet. Mive
reliefet, feltehető, hogy az eredet
tak helyet, annál inkább, mert a kis
végén már kialakult a francia kapu
lakban közeláll az esztergomihoz
mint amit korábban már részletesei

Kaesz Gyula

l.

Czak György

213. l

-káról szóló számlá-
-mesém ./. alatt bemutet-
-:

Ács mesterét	1910 K.	17 fill.
Bádogos "	1201 "	44 "
Tetőfedő "	1105 "	10 "
	4216 K.	71 fill.

-g 4216 K. 71 fill. lévén, az
-7 K. 40 fill. összeggel szem-
-fillér megtakarítás

-em, hogy a fent kimuta-
-utalványozni méltóztas-

-911. szeptember hó 27-én

Teljes tisztelettel:

Johnnes János

építész-tanár

	Mérefek és mennyiség	Egységár		ÖSSZESEN	
		kor.	fill.	korona	fill.
thozat					

Tétel-szám	TÁRGY MEGNEVEZ

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
2685/1915

Kaesz Gyula

Iparművészet és iparművészeti nevelés.

Különnyomat. H. é. n.

Nagy 8-r. 16 l. képekkel.

Kaesz Gyula

I. l. p. h.

—.50

Kaesz Gyula

Magy. Gram

1938. 119. l
120. l
121. l

20.-

Rákóczi-könyvtár és katalógusa.
8.-

ner. (Selbstvorwürfe des Kritikers.)
10.-

nevezetességü helyei és meglévő
16.-

Aufnahmen von Paul Wolf.Heidel-
20.-

omtörténeti cikkek.Bp.1914. 20.-

ektur.2.kiadás.Drezda,1933. 3.-

tört.irónak jellemzése és müve
méltatása.Bp.1876. 10.-

salnk.Bp.1940. 12.-

bildkunst.Berlin,1925. 16.-

gsammler.Beschreibung und Abbildung
mischen Schmetterlinge.Für die
auf 19 Tafeln.Stuttgart,1877. 24.-

etábrázolás fejlődése.
5.-

orus irók müveiből szerk.Szathmáry
6.-

énete rövid előadásban.6.kiadás.
ula.Bp.1887.Fvk. 12.-

rimären Keimblätter.2 rész.Segesvár,
12.-

1882.Diszes vk. 15.-

és Erdély eredeti képekben,tört.
gy eredeti fbk.-ban.211 acélm.
-Pest,1860-64. 500.-

Kaesz Gyula

III. évi iparművészeti iskolai
növendék

Gyermek szoba terve
repr.

Magyar Iparművészet
1918. 16. l.

entek

XXX

koz-

fejet

et és

l

nika

kan

rt,

ancia

több

ok 20. l.

á

i-

k-

ó-

eg./ /. 20. l.

Kaesz Gyula

Nádai Pál

A „Könyv- és reklámi művészet" bemutatkozása

MAGYAR MUVESZET

1930. 174. l.

rész mondanivalóját.A müfaj me
tározása itt is nehéz.Szobrász
Épitészet?

A modern müvészetnek
fő tendenciája az egyszerüség,
lang kerülése,a mellékes elhag
Dekoráció nélküli statikus müv
Hasonlitsuk össze például ezt
dern francia épületet a római
Farnesevel. Itt a homlokzatra
zi a hangsulyt az épitész,mig
lőbbinek jóformán nincs homlok
Egész más problémák vezetik.Ni
dekorációja,mig a Pal.Farnesere
jellemzőbb a dekoráció tultengé
A francia épitész viszont leegy
rüsiti a gyakorlati szükségsze

Kaesz Gyula

A Magyar Ruggyanta-
árúgyar Rt. (Laticel)
pavilonja az őszi lak-
berendezési vásáron.

Tenti tervezte

Repr.

Képrőművészet

1934. 211. l.

Vivian. — Bertinelli - gyűjtemény

—

Berenson, 463 l.
Polidoro Lanzani: Madonna with Infant Baptist.

—

Kaesz Gyula

bukosterwczó

1912-16.

Éinnisk 1930. 84. 1

…sé jobbra fordult, négyszögletes hátterrel. Gyászt (ba vanöl-
csillagkereszt jelvényét viseli. Főkörűjéről, melynek csokorra
gyöngyfűzér szorítja, fátyol omlik vállaira, ru-
…, gallérját fodor szegélyezi. Felirata a kép alatt

… THERESIA

…oriae, Hungarorum Mater et Regina
… Imperatrix vidua
Regentium Exemplar
…ni Ornamentum
…Generis dum vixit Delicium"

Exemplar Originale Pinacothecae Josephi
…dány Equitis aurei calcaris aeri incisa."

…tei a háttérnek 18.7 : 14.3 s a réclapnak 29.5 : 22.7

…tfra 8936

156/95 № 15

Kaesz Gyula

Készítette a Kassai Forgách-palota (Felvidéki Kereskedelmi Bank épülete) belső építészete modernizálásának keretei 1939-40-ben. 5000 P-t kapott érte.

MOB címtár 1941.

Kaesz Gyula

1919-től a bútortervező
szakosztály vezetője

Éimisk 1930. 78. l.

Kacsz Gyula

cród

Elek Artur. A magyar
iparmüvészet jubileuma.
Magyar Iparmüvészet

1930, 189, 194, 205 l.

Kaesz Gyula

Kultuszminiszterium
300 K. államsegély

Címek 1914–15

83. l.

Kaesz Gyula

Építészeti szakrajzból
20 k-ás nagy arany-
díj

Középítéstanból
10 k-ás kis aranydíj

Érmisk 1915/.6.44.C.

Kaesz Gyula

400 K államsegély

Éimisk 1915/16. 42 l

részéről magasabb árajánlat tétetik, ez esetben a megbízó fél az árverés után az előleget minden levonás nélkül visszakapja a vételi megbízási elismervénye ellenében. Sikeres vétel esetén a megbízó fél postai értesítést nyer.

10. Fegyvereket csakis fegyvertartási engedéllyel bíró egyénektől vehetünk át eladás céljából és azokat viszont csak rendőrhatósági vásárlási igazolvánnyal rendelkezőknek adhatjuk el.

Az igazgatóság.

Kaesz Gyula

400 K államsegély

Évinisk 1916/17. 29. l.

V évi nakoklevél

jeles eredm. és képesítő oklevél jó eredm.

u. o. 30 l.

T. 1554.

ársony főkötő virággal és csipkével,
ykékkel, szoknya hármas dudorokkal és
virágból, ingváll csipkekelméből és fe-
l. A háttérben az asztalon virág és
tszik. Felirata:

DIVATKÉP
tterméből.

nd, Pest 1863.
ővilág Feb. 1ső zs.hoz.
nast Gusztáv Pesten.

2: 19.4 cm.

Kaesz Gyula

Belső építészeti tervek

Repr.

Élmisk 1915/16.

54, 55. l.

Kaesz Gyula

ismd

Elek Artur:

Az ujabb magyar grafikai müvészet.

Magyar Müvészet

1937.

228 l.

Kász Gyula

kultuszminisztériumtól
200 K államsegély
Érmisk 1913–14.

JUDEA SIVATAGJA

Kaesz Gyula

MAGYAR MŰVÉSZET

1930. 174

Kacsz Gyula

Szállodai író és
olvasó szoba terve
Repr.

Éinüsk 1916/17. 44. l.

Kovácsolt vasvács terve
u. o. 46. l.

Boetius, Kriegshelm. II, 92.
Frdr. Sigm. Graf v. Hess v.
Scherffenberg

Monge-paróka
melkép.

14-17

Kaesz Gyula

iród

z

Rosner Károly:

A milánói Triennale

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1933. 94. l. 97. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Kaesz Gyula

Herendi porcellán-
gyár pavillonja
Repr-
Tér és Forma
1940. 85. l.
(Budapesti Nemzet-
közi Vásár, 1940)

Kaesz Gyula

K.

Tér és Forma 1930. 102. C.

Keleti Vásáron.

Kaesz Gyula tanár terve. Szemaforos vásáros bódé. A Keleti Vásár nagy zűrzavarában messze látható felkiáltójel, példaszerű, jó megoldás.

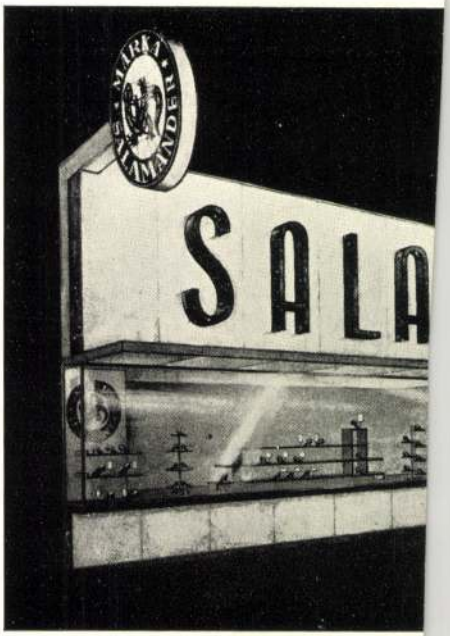

Salamander cipőüzlet-terve Budapeste völgyi és Tsa zeneműkereskedés papí Dankó Ödön tervezése.

lámjai mellett még ők is érvényesüljenek. A háziúr, aki annál jobban keres, minél rikoltóbb a házának a homlokzata, nem tehet lakatot annak

Kaesz Gyula

mint portál tervező

írod

=

Kende Ferenc:

A kereskedelem és

ipar épitészetéről. II.

Tér és Forma

1933. 146. l.

Kaesz Gyula

Tér és Forma
1939. 72-73. l.
(Műgyűjtő lakó-
szobája, szepékkel.)

Terverte fenti -

V.
KELETÁZSIA

LÁTOGASSA

AZ „ÁRVERÉSI CSARNOK“

NAPI ÁRVERÉSEIT!

Az árverések naponta

Kaesz Gyula

Tér és Forma

1939. 74–75. l.

(Bálás berendezése, képekkel.)

Terverte fenti

2699-től 2904-ig.

Kaesz Gyula

Tér és Forma.
1942. 197–200. l.
(A Takarék és Hitelegy-
let Szövetkezet szé-
kesfehérvári bank-
helyiségének átépítése,
képekkel.)
fenti tervei szerint.

TAFEL XXV. ZU GEREVICH

Kaesz Gyula

cód

Tér és Forma.

1942. 151 — 166. l.

(Az Alföldi Takarékpénztár Székhára Debrecenben i képekkel.)

A belső berendezést tervezte fenti-

433

545

...án.)

...ott előtérben .. négy tagú arató családot
...kezés után. Szemben ül az öt hajú családa-
...ra félelemmel tekint a háttér felé, honnan
öt a 2 előtte álló leány
...ül felesége kinek
...fiú aludni látszik. Az öreg ingre vet-
...dővel van bekötve, ujjesa violaszinű, szoknyája
...; a leány pedig lehajtott gallérú s szűk ujjú derekat,
...szoknyát visel. Körülöttük felfordult bőgre ka-
...hever; mögöttük buza föld terül el érett kalászok-
...elhaladó folyónak partján csolnak van kikötve.
...itják s a háttérben balra a villám csapott le.
...„AS"

26

...21·8: 26·8 cm.
~~Xep. vj. 57.~~
~~Magyarország 1884. april 3.~~
...ár 280 ...

...Asza 545

Kaesz Gyula

(tanítványainak munkái iparművészeti iskolai)

Tér és Forma

1930. 550 – 556. l.

(K. L.: Ipar és művészet, számos képpel.)

ILLUSZTRÁCIÓK

Kaesz Gyula

az alábbi tervpályázaton háromszobás lakás tervével I. díjat nyert

Tér és Forma

1930. 380. l.

(Az Asztalosmesterek Orsz. Szövetsége bútor-tervpályázatának eredménye.)

ÉPÜL

HOMLOKZATO
KAPUK, ELŐC
UDVA

Kaesz Gyula

Butortervek, repr.

Tér és Forma

1930. 369, 370,

371, 372. l.

XII.

VEGYESEK

Kaesz Gyula

cred

Térés Forma

1930. 287 l.

Szépel

JEGYZETEK

JEGYZETEK

985. VÁZA. Bronz. Japán . . . . . 25.—
986. VÁZA. Bronz. Japán . . . . . 25.—
987. VÁZA. Ezüst, gyöngyház berakással. Japán. (Hibás.) . . . . . 70.—
989. VIZCSEPEGTETŐ. Hotei alakjában. Sokszínű porcellán. Japán . . . . . 16.—

948. HENGERES-ECSET TARTÓ. Keményceserép. Kína . . . . . 8.—
949. CSÉSZE. Kék-fehér porcellán. Kína . . . . 8.—
950. FÜGGŐ. Rózsaszínre festett, csiszolt hegyi kristály. Kína . . . . . 25.—
951. CSÉSZE. Bronz, rekeszzománc dísszel. Japán . 10.—
952. FUDO. Bronz. Japán . . . . . 5.—
953. TÁRCA. Aranyozott bronz. Japán . . . . 25.—
954. VÁZA. Bronz. Japán . . . . . 30.—
955. FÜSTÖLŐ. Bronz. Japán . . . . . 20.—
956. FÜSTÖLŐ. Bronz. Japán . . . . . 6.—
957. FÜSTÖLŐ. Bronz. Kína . . . . . 35.—
958. VÁZA. Bronz. Japán . . . . . 25.—
959. FÜSTÖLŐ. Fürj. Bronz. Japán . . . . . 18.—
960. FÜSTÖLŐ. Fürj. Bronz. Japán . . . . . 18.—
961. LAPOS KEREK KULACS. Sokszínű porcellán. Japán. Chosai. . . . . 25.—
962. FÜSTÖLŐ. Keményceserép. Japán . . . . 10.—
963. FEDELES HÁROMLÁBÚ FÜSTÖLŐ. Keményceserép sokszínű, arany és ezüst dísszel. Japán. 20.—
964. CSÉSZE. Kék-fehér porcellán. Japán . . . . 6.—
965. CSÉSZE. Keményceserép, sokszínű és arany dísszel. Japán . . . . . 25.—
966. CSÉSZE. Kék-fehér porcellán. Japán . . . 6.—

Kaesz Gyula

Irod

Tér és Forma.
1938. 27. l. (Szak-könyv készül az épület-asztalosmunkákról.)

dupl

NÉHAI GRÓF DESSEWFFY MIKLÓSNÉ

SZÜLETETT BAY BERTA

HAGYATÉKÁNAK

AUKCIÓJA

A DESSEWFFY-PALOTÁBAN

(VIII., SÁNDOR-UTCA 4.)

Kaesz Gyula

Tér és Forma

1938. 340, 341. l.

(Családi ház Pestszentlőrincen, képekkel.)

terverte fénti.

VI. TEXTILIÁK

ELSŐ
általános
TÁRS

Kaesz Gyula

wód

Magyar Építőművészet
1943. 134. l.
(Részletek lakásbrendereschből, köppel.)

észletesen foglalkozunk a lovagi
gyanezzel a céllal tesszük. Szán-
ilő lényeg megismerése is.
élet főbb határállomásait, mint
esztendőnként megújuló és az
epeit ülték meg rendkívüli fény-
nt egy uralkodó látogatása, egy-
tség fogadása stb.
unk van. A Képes Krónika két
rázolja. Mindkettőn a királynők
acokból álló ágyon. Szent István
teremben ábrázolja. A hátteret
István protomártír koronát nyujt
tését már szabadban festi meg
elően — ruhásan fekszik a földre
bába két főúri hölgy kíséretében
en fényesebb a külföldi adatok

Kaesz Gyula

Lakónoba
Irógoztat részlet
Ülő sarok
Hálónoba.

Terverte fenti. Repr.

Tér és Forma
1933. 267–269. l.

3 800/6
10 800/11
16 800/5

Kaesz Gyula

Magyar Dohánygyár-
ak kiállítási épülete
az 1938-as Budapesti
Nemzetközi Vásáron

Repr.

Magyar Építőművészet

1942. 40. l.

Kacsa Gyula

a herendi porcellángyár
pavillonja

32-ik Budapesti nemzetk.
vásár

Repr.
Művészet
1937. 96. l.

54. FÉRFI ARCKÉPE.

Márvány. Magassága 22 cm. Modern kiegészítés gipszből az orr hegye és kisebb foltok a bal arcon. A letörött áll gipsz segítségével van hozzátoldva. A koponya hátsó része letörött és a fejnek egész felülete víztől erősen megkopott és elmosódott. Egyiptomból származik, Párizsban vásároltatott.

Nagy Sándor korabeli előkelő férfiúnak, talán egy Diadochosnak az arcképe; tehát egyike azon hadvezéreknek, a kikre a nagy király óriási birodalmát hagyta. Arca borotvált; ez Nagy Sándor idejében vált divattá a régebbi szakálviselettel szemben. És érdekes megfigyelni, miképpen utánozták ezek az epigonok külsőségben a nagy hódítót: ismeretes, hogy Nagy Sándornak ferde nyaka volt (lásd az 52. számot), és íme, ezt a balra hajló feitartást találjuk

Kaesz G., tanár

belsőépítész

Ivod

Le Paris 1937

képekkel.

HELYSÉG

ESZTERGOM

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

ötvo

KOR

ŐRZÉSI HELYISÉG

Főszékesegyház kincstára

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

Kehely

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Arany ...

nak szára, nodusa s ...

FÉNYKÉP, RAJZ

Kaesz Gyula

közli

Mihalik Sándor dr.

Öt év műemlékvédelme és múzeumi munkája. (1938-1943.) Új Magyar Museum. 1943. III. k. II. f. 190-l.

kísérete alatt tisztelgett.
Ipolyi Arnold: Századok, IV., 1870., 572. l. — Új Magyar Sion, II., 1871., 375. l. — Ipolyi Biharvármegye, 274. és 275. sz. — Gerevich PA, 220. l. — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi 105. és 107. szám. — Gerevich IPGY, 94. l.

MAGYAR FESTŐ 1758-ból
Mária Terézia
Vászon, olaj, 140×110 cm.
Ipolyi Arnold gyüjteményéből.
Ipolyi Biharvármegye, 318. szám.

MAGYAR FESTŐ 1780 körül
Életkép kártyázókkal

Életkép inni készülő nemesemberrel (58. kép)
Fa, olaj, egyenként 30×45 cm.
Ipolyi Arnold gyüjteményéből.
Ipolyi Biharvármegye, 284. és 287. szám. — Gerevich PA, 220. l. — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 101—102. szám. — Gerevich IPGY, 94. l. (Az utóbbi képe 87. l.)

MAGYAR FESTŐ 1780 körül
Férfiarckép
Vászon, olaj, 36×36 cm.

MAGYAR FESTŐ 1780 körül
Krisztus a keresztfán, körül szentek életéből jelenetek
Vászon, olaj, 115×75 cm.
A budai jezsuita kolostorból, a tabáni plébános

Kaesz Gyula

1

(Bez.): ~~„Pór 1905“.~~

Műcsarnoki nyomdai-
vány kiáll. Cat. 147. l

aft mit Kühen). Jelezve (Bez.): Paulus Potter f.
Illusztr. XI. tábl.

ıtung des).
)ei Mondschein).

:t): E. J. P. 1885.

zve (Bezeichnet): „Prudhon 1811.“
Illusztr. XVIII. tábl.

:n).

Reni, Guido (1575—1642) után műhely

490. A BŰNBÁNÓ MAGDOLNA (Die i
eigenhändige Exemplar Reni's in F
Vászon (Leinwand). 187×145 cm.

Révész Imre (Emerich) szül. (geb.) 1859

491. TANULMÁNYFEJ (Studienkopf).
Vászon (Leinwand). 34×22 cm.

Reynolds után (nach) 1800 körül (um).

492. GYERMEKARCKÉP (Kinderbildni
Ceruza- és ecsetrajz (Bleistift- und

Richter Gusztáv (1823—1884).

493. NŐI KÉPMÁS (Damenbildnis). Jel
Berlin, 1854.
Vizfestmény (Aquarell). 41×50 cm.

Richter, Wilhelm, szül. (geb.) 1824.

494. „CANACE"-VERSENYLÓ (Das
Richter 1868."
Vászon (Leinwand). 57×69 cm.

Richter, Wilhelm, szül. (geb.) 1824.

495. „AESOPUS"-VERSENYLÓ (Das
Richter 1867."
Vászon (Leinwand). 54×66 cm.

Haube, Goldbrokat mit Goldspitze

1429. GOBELIN, Judit Holofernes fejéve
des Holofermes. Flämisch, XVII. J

1430. BELUDHISTANSZŐNYEG, sötétba
teppich, auf dunkelbraunem Fond

1431. NAGY ZÖLD SZŐNYEG. Belföldi
590—430 cm.

1432. PERZSA FUTÓSZŐNYEG, tükréb
XIX. sz. — Persischer Laufteppich

1433. SZUMAKSZŐNYEG, három nagy r
drei grosse Medaillone. XIX. Jh.

1434. KIS AUBUSSON-SZŐNYEG, tükré
— Kleines Aubussonteppich, mit E

1435. KULASZŐNYEG, sávos. XIX. sz.

1436. KAZAKSZŐNYEG, kék tükrében há
Spiegel. Anf. XIX. Jh. 115—160 c

1437. ANATOL-SZŐNYEG, erdélyi rajzz
XIX. sz. — Anatolischerteppich, n

piegel grosses Medaillon in Rot mit Blätter. XIX. Jh.

krében két sugaras medaillon. XIX. sz. — Kaukasischer-
ne mit Strahlen. XIX. Jh. 125—180 cm.

n három medaillon. XIX. sz. — Schirvanteppich, mit drei
l.

szinezéssel. XX. sz. — Blauer Mosulteppich. XX. Jh.

ben három és fél medaillon. XIX. sz. v. — Anatolischer
ne. E. XIX. Jh. 195—111 cm.

X. sz. e. — Teppich mit barockem Muster. Anf. XIX. Jh.

n hét sor kis medaillonnal. XIX. sz. — Afganteppich, im
sieben Reihen. XIX. Jh. 228—170 cm.

kis ciprusdisz. XIX. sz. — Schirasteppich, im blauen Spiegel
0 cm.

körrel, zöld kerettel. XIX. sz. — Schirasteppich, mit blauem,
—197 cm.

Kacsz Gyula

Autor tervezesci

A Szep 1936. 1–2 sz
36; 37 rl

Tálashegy, újfehértói, ásatása

VIII. 158

Kaesz Gyula

szul. 1857

l.

Namkönyvem

16. l.

Kurucz Jors of
Vác

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Kaesz Gyula

Székesfőváros
szignetpályázata.

Tenti terve repr.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1934. 33. l.

Kaesz Gyula

Magyar Hét plakát-
terve.

Őszi lakberendezési
és háztartási vásár
plakátja.

v. k. A Magyar Hét
plakátjai -
Magyar Grafika
1930. 214, 215. l.

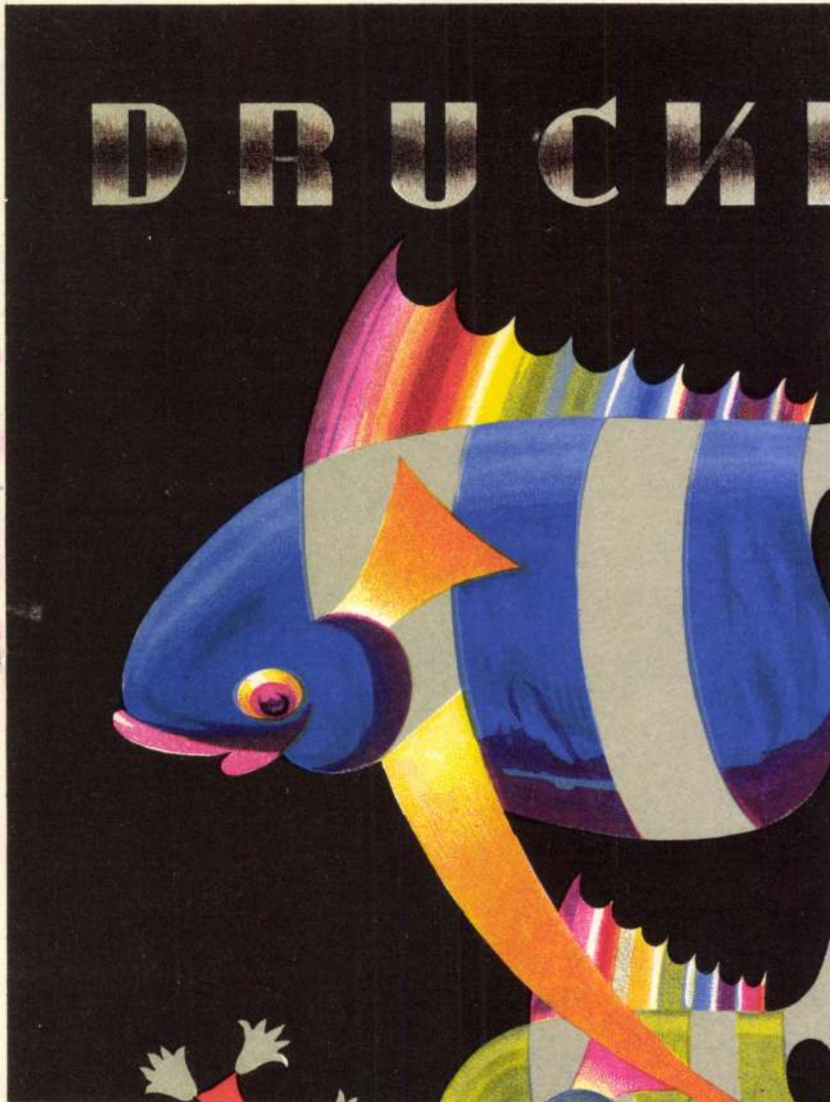
DRUCK

Kacsz Gyula

Irod

Major Máté: A dolgozó ember otthona. Új Építészet. 1948. 5. [Uj Csepel] sz. 172, 173.

1. Sorház tervei repr.

Kacsz Gyula

vrád
z

Szinházi Élet

1925. 14. sz.
(Egy butortervező
műtermiéből,
képekkel)

~~1363. Taddeo di Bartoli:~~

1363. ~~A~~ Gazdagság.

Egész alakban

~~A vagyonosságot jelképező~~

zacskóval, a melyekre ~~kezeivel~~

ruhájának disze, a nyaknál ~~meg~~ és

előtte lebegő mondatszalag háro

befejezése: DANARO.

Fresco, méretei 210:61 cm.

1897: VII. 29-én az Iparm

honnan 1907 márcz. 2-án

Vés 1894.

Dr. Mez.
204: v. 67.

1904

KÖZLEKEDÉSI KIÁLLÍTÁS

1947 MÁJUS 1—31-IG

Írta:

GÁL GYÖRGY

a Magyar Közlekedésügyi Minisztérium
sajtószolgálatának vezetője

Felelős kiadó: Gál György

2655.47 Független nyomda Budapest. Felelős: Lengyel L. igazgató

A magyar vasút, a magyar posta, az egész világon híres volt pontosságáról, megbízhatóságáról. Hídjaink nevezetességei voltak az országnak. Ezt elsősorban vasutasaink, postásaink, hídépítőink ügybuzgalmának, szorgalmának, kitűnő szakértelmének köszönhettük. De köszönhettük azoknak a nagyszerű mérnököknek is, akik vasutainkat tervezték és akik a mult konzervatív és reakciós kormányainak szűkkeblűsége és rövidlátása ellenére mindent elkövettek, hogy a közlekedést korszerűsítsék és képessé tegyék az előttе álló feladatok elvégzésére.

Azonban hiába építettek a magyar mérnökök jó vasutat, pontos postát és szép hidakat. Hiába biztosították, hogy közlekedésünk az óramű pontosságával működjék. Az úri Magyarország hazaáruló vezetői, akiknek számára fontosabbak voltak saját kiváltságaik, mint a haza ügye, tönkretették a nagyszerű magyar közlekedést. Az ostrom után mindenki tudatára ébredt annak, hogy mit jelent a közlekedés. Mindenki szinte egy perc alatt jött rá arra, hogy a közlekedés pusztulása annyit jelent, hogy saját életszínvonala az évszázadokkal ezelőtti életszínvonalra esik vissza.

Így jutottunk oda, hogy ma már bizonyítani, magyarázni, fejtegetni azt, mit jelent a közlekedés egy ország életében, mit jelent saját egyéni életünkben, teljesen felesleges. Hála a nagyszerű magyar vasutasoknak, postásoknak, hídépítőknek, autósoknak, repülőknek, útépítőknek, kiváló magyar mérnököknek és munkásoknak, azt sem kell hangsúlyozni mit jelentenek a közlekedés újjáépítésének eredményei. Mit jelent a magyar népnek, hogy ismét vannak vasutak, működik a postánk, hidakon közlekedünk a folyók partjai között, megindult a hajózásunk, a repülésünk és kétszer annyi teherautó száguld az újjáépített magyar utakon, mint a békeévekben.

Mindennek a jelentőségét ma már nem kell külön hangsúlyozni. Nem is az a célja a május 1-én a Károlyi-palotában nyiló nagy közlekedési kiállításnak, hanem egészen más. Inkább az, hogy bemutassa, teljes és szemléltető képet adjon arról, hogyan születtek az elmúlt két év alatt hídjaink, hogyan indultak meg ismét vasutaink, hogyan kezdte meg működését a posta, milyen eredményeket értünk el a hajózás, az útépítés, a repülés és az automobilizmus terén. A Károlyi-palota 40 termében Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter és munkatársai, szellemi és fizikai munkások beszámolnak az egész magyar népnek képeken, rajzokon, modelleken, diagrammokon, grafikonokon és a szemléltetés minden egyéb módján, mit végeztek az elmúlt két esztendő alatt a közlekedés dolgozói. Beszámolnak arról is, hogy milyen feladatokat tűzött a hároméves államgazdasági terv a közlekedés dolgozói elé.

A közlekedési kiállítás azonban nemcsak eredményeket és feladatokat ismertet színesen, érdekesen, látványosan. Bemutatja azt is — és talán ez a kiállítás egyik legfontosabb része — kik érték el ezeket az eredményeket és kik vállalják ezeket a feladatokat. Bemutatja a munkában élenjáró mérnököket és munkásokat. Bemutatja, hogy mit köszönhet a magyar nép a közlekedés újjáépítése terén a nagy Szovjet-Unió segítségének és támogatásának.

Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter a közlekedés újjáépítésének a kiállítását egy konkrét közlekedéspolitikai cél szolgálatába akarja állítani. Ez a cél, ez a konkrét feladat a Lánchíd újjáépítése. A kiállításon üveg alatt ott fog csillogni megépített hídjaink többméteres modellsorozata. Szembe velük ott áll majd újjáépülő Margithídunk, több hónapos munkával elkészült kicsinyített mása. A Lánchíd azonban testi valóságában nem

szerepel ezen a kiállításon. Karcsú ívei azonban ott lebegnek majd szimbolikusan e kiállítás felett. A Lánchíd megépítéséhez hívja segítségül a közlekedési kiállítás valamennyi látogatóját. A Lánchíd valamennyiünk ügye. Nemcsak Budapest népéé, hanem az egész országé. Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter pedig elhatározta, hogy a Lánchídat régi formájában, még a hároméves terv befejezése előtt, ismét átadja a forgalomnak.

A közlekedési kiállítással indul meg az a munka, amely a Lánchíd újjáépítése érdekében segítségül hív minden jó magyar hazafit. Tavaly augusztusban a megnyiló Szabadság-híd pesti oldalán, a nagy tribünről Budapest újjongó népének tapsai között jelentette be Gerő Ernő a Lánchíd újjáépítését. A magyar köztársaság elnöke ott a helyszínen vállalta el, hogy élére áll annak a mozgalomnak, amely az első budapesti híd rombadöntött íveinek, megsérült pilléreinek újjáépítéséért indul.

Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter, amikor egy-egy tervét a nyilvánosság előtt bejelenti, gyakran mondja, hogy a kommunistákat azzal vádolják: túlságosan optimisták. A miniszter erre mindig azt szokta válaszolni: igaz, mi optimisták vagyunk. De nem légvárakat építünk, hanem a valóságra, a meglévő erőnkre építjük optimizmusunkat. A hároméves államgazdasági terv — közlekedési vonatkozásban is, más szektoraiban is — nemcsak a vas, az acél és a gabona millió métermázsáin nyugszik, hanem a magyar nép építő erején és akaratán is. Azoknak a mérnököknek és munkásoknak akaratán és elhatározásán, akik többek között romjaiból megépítették az új magyar közlekedést és akik vállalják, hogy tovább építik.

Erre az optimista kiállításra hívjuk a magyar közvéleményt a Károlyi-palotába.

Ime a kiállítás:

ELŐCSARNOK ÉS FŐLÉPCSŐ

A kiállítás termeibe vezető lépcsőház félemeleti falán Bortnyik Sándor hatalmas kompozíciója fogad a közlekedés szerteágazó és mégis egy vezérlő elv által rendszerbe foglalt egységének szimbolumaként. A zászlódíszes portálon át a kiállítás dísztermébe jutunk, amelyben Kádár György festményei a háború kegyetlen rombolását és az újjáépítő munka sokirányú lázas ütemét érzékeltetik. A termet Borsos Miklós allegorikus szoborműve zárja be.

IBUSZ

A háború viharai az Ibuszt sem kímélték meg. Épületei, raktárai, jellegzetes pavillonjai tönkrementek, félszáznál több gépjárműve vagy elpusztult, vagy nyugatra került. Mindezekhez még hozzájárult az idegenforgalom átmeneti kiesése. Mindezt szinte élőképekké varázsolja a falon elhelyezett táblákon a grafikusok művészete.

Az IBUSz kiváló szorgalommal és lendülettel újjáépítette és reorganizálta szervezetét, valamennyi üzletágát, sőt új üzletágakat is létesített. Szállítószolgálata napról-napra erősödik, pavillonjai egymás után nyilottak meg, gépkocsiparkjának egy negyedét pótolta, épületeit, raktárait rendbehozta.

A jövőben a hazai menetjegyirodákon kívül négy külföldi reprezentatív jellegű menetjegyirodát fog nyitni és nyolc nagyvárosunkban kirendeltségek fogják az IBUSz valamennyi üzletágának forgalmát decentralizálva irányítani. Azonban nemcsak a kiváltságosak, hanem a dolgozók részére is biztosítja hazánkon kívül a közeli és távoli országok megismerésének lehetőségeit.

Ez a rész domborítja ki azt, hogy a hároméves gazdasági terv végén milyen lesz az IBUSz.

POSTA

A Magyar Posta megbízhatósága közmondásos volt és szolgáltatásait igazán megbecsülni akkor tudtuk csak, amikor a világégés ezt az érzékeny szervezetet sem kímélte meg. 1945 tavaszán a posta megindult. Ma már minden kincstári és postamesteri hivatal megnyílott. Először csupán a levélforgalomra korlátozódott, Budapesten 1945 márciusában a helyi levelek felvétele és kézbesítése, postautalvány és csekkforgalom áprilisban, a távolsági forgalom májusban indult meg. Júniusban a postai pénzforgalom, augusztustól csomagforgalom is működik. A nemzetközi postaforgalmat a szövetséges nagyhatalmakkal és a környező államokkal már 1945 nyarán sikerült helyreállítani és ma alig van állam, amellyel postaforgalmunk ne lenne.

A mozgóposta kocsipark és gépjárművei majdnem teljesen elpusztult állományát nagyrészben újjáépítette, ugyancsak pótolta lóállományát is.

A jövő tervei számolnak a forgalom nagyméretű növekedésével és nemcsak ennek lebonyolítását tűzik ki célul, hanem fokozni kívánják a közönségnek nyujtandó szolgálatot is. A belés külföldi légi járatok megindulásával a légipostahálózat is kiépült, illetve kibővült.

Nehezebb feladat volt a távközlő hálózat újjáépítése. A budapesti 22 darab automata távbeszélőközpont és a körülbelül 100.000 előfizetői állomás közül az ostrom után egy sem maradt üzemképes állapotban. Ma már a központok több, mint fele és 33.000 előfizetői távbeszélőállomás működik.

A posta dolgozóinak teljesítményét egy adat is jellemez-

hetné: a semmiből újjáéledt távbeszélőforgalom ma már elérte a háború előtti forgalom 75%-át.

A kiállításon a rádió, a távolbalátás, az irányítható sugárzású ultrarövidhullámú adóberendezés, az Európában is ritka pontos hullámhosszmérő műszeren kívül módunk lesz még különböző műszerek egész seregének és a tudományos kutatómunka egyéb segédeszközének megtekintésére és működésük megismerésére. A tervekből ízelítőt ad a tervezett budapesti „FERENC" központ bemutatott modellje. Modellek készültek a távkábelerősítő állomásról és postamesteri típusházakról, végül a postás sportegylet evezősházáról is. Látható még a postás dolgozók szociális, kulturális és egészségügyi fejlődése, melyben döntő szerepe volt a postások szabad szakszervezetének.

BALATONI HAJÓZÁSI R.-T.

A 100 éves multtal rendelkező balatoni gőzhajózásnak a visszavonuló németek egész hajóállományát felgyujtották, illetve elsüllyesztették. A vállalat személyzete kiemelte és helyreállította a roncsokat. Ennek köszönhető, hogy már 1945-ben megindulhatott a forgalom. A jövőben pedig a Sió-csatorna kiépítésével és hajózhatóvá tételével bekapcsolódik a Balaton a nemzetközi viziutak rendszerébe.

MAGYAR NEMZETI SZABADKIKÖTŐ

A budapesti szabadkikötő, mely a tengeri kikötőhöz hasonló előnyöket és jogokat nyújt a Dunán, fejlődésének lehetőségével jelentős jövedelmet fog hozni.

Mindezt szinte egy képben láthatjuk magunk előtt a kiállításon megkapó színekben és művészi kivitelben.

FOLYAMI HAJÓZÁS

A magyar folyami és tengerhajózás pusztulása és javaink nyugatra hurcolása, valamint a Pest és Buda közt meginduló átkelő forgalom, az elsüllyesztett roncsok kiemelése és újjáépítése a Magyar Szovjet Hajózási Rt. megalakulása, a nyugatról visszatérő hajóegységeink szines képekben és grafikonokban tárulnak ma elénk. A dunai forgalom kiépítése 1950-ben az 1938. évhez képest tetemes növekedést fog eredményezni. A Duna tengeri viszonylatban külföldi forgalmunk Csehszlovákia, Jugoszlávia, Bulgária, Románia, Szovjetúnió, Törökország, Görögország, valamint Egyiptom felé fog irányulni. Hajózásunk újjáépítését és a hároméves gazdasági tervben előírt feladatok sikeres elvégzését láthatja a kiállítást látogató közönség. Mindez szinte filmszerűen pereg az egyes termekben.

HÍDJAINK

A fasiszta rombolók hídjaink nagy részét felrobbantották. Duna- és Tiszahídjaink közül egy sem maradt épségben. A hídkiállításunk adatszerűen feltünteti, hogy darabszámban és hosszúságban, valamint értékben milyen nagy volt a veszteség. A felszabadító szovjethadsereg segítségével rövid idő alatt épültek a hídprovizóriumok. Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter céltudatos munkával a mérnökök és munkások segítségével hamarosan állandó jellegű hidakat épített. Elkészült a Kossuth-híd, a Szabadság-híd, a szolnoki közúti Tisza-híd, összekötő vasúti Duna-híd, az Algyői és a szentes—csongrádi közúti és vasúti Tisza-hidak. A kiállításon ezeknek a hidaknak modelljei láthatók, mindegyik darab egy-egy művészi alkotás.

Igen fontos és nehéz feladat volt a felrobbantott hidak roncsainak eltávolítása. Eddig 763 hídnak 55.000 tonna súlyú roncsait emelték ki. A kiállításon mozgó modellek szemléltetik több hidunknak roncskiemelési munkáit.

E kiállításon látni fogjuk a hídépítés hároméves államgazdasági tervében előirányzott munkáit is. Főcél, hogy ne legyen sehol hídroncs. Az Erzsébet-híd kivételével a hároméves terv folyamán az összes budapesti hidak újjáépülnek.

Az esztergomi Dunahíd és a rajkai Kisdunahíd kivételével felépül valamennyi Dunahidunk. A záhonyi közúti Tiszahíd kivételével pedig elkészül minden régi Tiszahídunk. Az egyéb közúti hidak 80%-ának újjáépítése is tervbe van véve.

A KÖZUTAK

A közutak kiállítása modellekben mutatja be a hófuvás elleni küzdelem eszközeit: a lóvontatású és gépkocsira szerelt hóekéket, a nagyteljesítményű hómarógépet. A makadám-utak gőzhengere mellett látjuk a beton és aszfalt útépítés modelljeit, építőeszközeivel, anyagaival és gépeivel együtt. Hazánk jelenlegi úthálózatáról a hároméves tervről és az egyre nagyobb jelentőségre hivatott bekötő utakról színes képek és grafikonok útján szerzünk tudomást.

A LÉGÜGY

Magyarország polgári légiközlekedése a második világháború után a Magyar Szovjet Polgári Légiforgalmi R. T. megalakulása után a Szovjetunió által rendelkezésre bocsátott repülőgépekkel az elmúlt év októberében a belföldi forgalomban megindult. A

hároméves terv a légijáratok kiépítését oly mértékben irányozza elő, hogy a nagyobb városokon kívül még sok kisebb várost is bekapcsolnak a légiközlekedésbe, legalább is légitaxijáratok létesítésével. A hároméves terv kerefén belül bevezetik a légi betegszállítást és a mezőgazdaságban a kártevők ellen egy újabb és hatékonyabb védekezési mód formájában védőanyagok permetezését repülőgépről. A belföldi forgalom mellett bekapcsolódunk a nemzetközi légi közlekedésbe is. A közeljövőben rendszeresen lesz elérhető Moszkva, Bukarest, Belgrád, Szófia, Prága, Varsó, Zürich légi úton. Ez természetesen korszerű repülőterek létesítését kívánja. A kiállításon két repülőtér modelljét láthatjuk, a budaörsi és ferihegyi repülőtér modelljeit, melyek ízelítőt adnak a modern repülőterek berendezéséről, az iránymérő, bemérő, időjelző, telefon- és rádiószolgálatról.

A VASÚT

A vasút súlyos veszteségei ellenére hihetetlenül rövid idő alatt talpraállt. Százéves multjának kiemelkedő eseményeit és műszaki fejlődésének egyes állomásait örökíti meg kiállításán a bevezető termet díszítő képsorozat, mely körülöleli az első vasúti mozdonyok egyikének kicsinyített mását. Megemlékezik még arról a segítségről, melyet a felszabadító szovjetcsapatok a magyar vasút helyreállításáért tettek. A következőkben láthatjuk a háborús cselekmények okozta károk regisztrálását. A kiállított ábrák és modellek módot nyujtanak arra, hogy betekinthessünk a vasútüzemnek pályafenntartással, nyilt- és állomási vágányzattal, sínrendszerekkel, kitérők, váltók, biztosító beren-

dezések, kapcsoló rendszerek, hivatal- és lakóépületek, őrházak, állomásépületek pusztulásával és helyreállításával összefüggő munkálataiba, érzékeltetve azt, hogy a vasút emberei az újjáépítés terén milyen heroikus munkát végeztek. A vasút újjáépítéséért megindított rohammunka a gördülő anyag, tehát a mozdonyok és személy- és teherkocsik helyreállítását is célul tűzte ki. Ennek köszönhető, hogy ma már a legtöbb távolsági vonalon két vonatpár is közlekedik.

A hároméves terv keretén belül bemutatja kocsiparkjának újjáépítését és korszerűsítését. A jelzőberendezések új rendszerei figyelembe veszik mindazokat a technikai fogásokat, amelyekkel a mozdony személyzetét legkönnyebben, félreértések kizárásával és felesleges kifárasztás nélkül lehet a szükséges módon tájékoztatni.

A műszakilag egyre tökéletesebb vasút, egyre nagyobb mértékben tud céljának a személy- és teherszállításnak megfelelni. Ezt fogja szolgálni a továbbiakban tervezett villamosítás, melynek gazdaságosságát igazolja a feltüntetett szénfogyasztás mennyisége. A vasút újjáépítési munkái foglalkoztatni fogják az ipar minden ágát, a fizikai munkán és az anyagon kívül nagy szerepe van és lesz a szellemi munkának is. A kiállításon látható még a MÁV egészségügyi szervezete, mely a vasút dolgozóit védi elsősorban, de ugyanilyen gonddal ügyel azok családtagjaira, sőt az utazóközönség egészségére is. Ez a gondoskodás az egészséges ivóvíz kérdésétől a járványvédelemig, a csecsemőgondozástól a védőoltásig, a különféle orvosi vizsgálatoktól a fertőtlenítő eljárásokig mindenre kiterjed.

A vasúti kiállítási termekben kidomborodik mindenütt a vasutas szakszervezet messze kimagasló munkája, melyet a dolgozók anyagi és szociális jóléteért fejtett ki.

GYŐR—SOPRON—EBENFURT-I VASÚT

Igen rövid idő alatt talpraállott, üzeme számottevő korlátozás nélkül. A jövő feladata a soproni és győri állomások felvételi és üzemi épületeinek helyreállítása, valamint a soproni üzemi fürdőépület megépítése.

MÁV KONZUM

Az újjáépítésnek nagy sikere volt a dolgozók ellátása. Ez a Máv Konzum-szövetkezet létesítésének volt köszönhető, amely átsegítette a vasutasságot az ostrom utáni és az inflációs idők nehézségein. A Máv Konzum másfél év alatt gazdaságilag erős és népszerű vállalattá fejlődött. Ma 55 jólfelszerelt fiók felett rendelkezik. A kiállításon nemcsak diagrammok útján ismerhetjük meg a Konzum-szövetkezetet, hanem a Károlyi-palota udvarán felállított vendéglő kitűnő italaiból és friss meleg ételeiből is.

VASUTASOK ÉS HAJÓSOK SZABAD SZAKSZERVEZETE

A kiállítás ezen részében láthatjuk mindazt, amit a vasutas dolgozók szociális, kulturális és egészségügyi ellátására létrehozott a szakszervezet. Továbbá az üzemi bizottságok működéséről a munkafegyelem megszilárdításáról is teljes képet nyerünk. Láthatók a különféle falitáblákon a szakszervezet által kiharcolt nagy eredmények. A vasutas dolgozók statusba sorolása, különféle segélyezések, továbbá a szakszervezet hároméves terve. Végül látható az újjáépítés vezetőinek és dolgozóinak megkapó fényképgaléria, amely galéria megmutatja mindenki

számára, hogy igen sokan vannak, akik megérdemlik azt, hogy őket az ország újjáépítőinek nevezzük.

A kiállítás belső kiképzésének tervezői Kaesz Gyula, Gádoros Lajos és Gábriel Frigyes, akik művészi érzékkel, tiszta és változatos fogalmazással a korszerű kiállítástechnika minden követelményét kielégítő módon oldották meg nehéz feladatukat.

A kiállítás művészi kialakításának munkájában kizárólag az Iparművészek Szabad Szakszervezetének tagjai vettek részt.

A belső kiképzés tervezőin kívül Schubert Ernő irányítása mellett Konecsni György, Bortnyik Sándor, Káldor László, Kópeczi-Boócz István, Szücs Pál, Rohonyi (Roheim) Károly, Tamási Zoltán, Kádár György és még közel száz grafikus végezték a közlekedési kiállítás képgrafikai feladatainak tervezését és azok kivitelezését.

A belső építkezési munkák kivitelezését a Dekoráció Kft. keretében Bakos István építész tervező végezte. A művészfényképeket Langer Klári, Zinner Erzsébet és Rédnerné Guttmann Márta, valamint a Mafirt fotoosztálya készítette.

KÖZÚTI GÉPJÁRMŰVEK

Gépjárműállományunk a háború végére teljesen megsemmisült. Az újból megindult gazdasági élet szükségessé tette a roncsok újjáépítését és az elmúlt két év munkájának eredményeként az összes gépjárművek száma megközelíti az 1938. évi átlagot. A személygépkocsik pótlása tekintve, hogy a hazai gyártás nem rentábilis, csak behozatal útján biztosítható, tehergépkocsik előállítása bizonyos határokon belül már itthon is lehetséges és rentábilis. Segédmotoros kerékpárok előállításával két gyárunk foglalkozik intenzíven.

A BSzKRT

Közlekedési kiállításunk egyik látványossága lesz a BSzKRT autobusz üzemének újjáépítési munkája. Nagy eredményeket ért el a székesfőváros autobuszüzeme fővárosunk közlekedésének megjavítása terén.

A kiállítás BSzKRT részében láthatjuk még azoknak a kiváló dolgozóknak arcképét is, akik résztvettek az újjáépítés nehéz munkáiban. Továbbá láthatjuk azt is, hogy mit tűzött ki a BSzKRT célul a hároméves gazdasági tervben maga elé.

A kiállítás vidéki látogatói részére 50%-os vasúti kedvezmény 1947 ápr. 29—máj. 5-ig.

~~Gádoros Lajos~~

~~Gábriel Frigyes~~ ×

Nincs Kaesz Gyula ⊗

Cél Pomázi Dezső ×

Weidlinger Julia ×

× -al jelzettek rajzai val, ⊗ előszavával.

Gádoros Lajos: A korszerű lakás térszükséglete és berendezése. Bp 1946. Kiadta az Orsz. Építésügyi Kormánybiztosság Építésracionalizálási Osztálya.

jességükben soha meg nem kap

korbakötése.

A könyv cime lesz:

története." Példányszáma 500

ban nem jelenik meg és könyv

ismert mügyüjtőt arra kérem

könyvemet, amely a kevés ma

mok egyike, a mellékelt lev

delni.

Melléklet.

Kaesz Gyula:

~~Borus Mihály Nobrán~~

Rovább

~~Gábriel Tréges~~ építő ip-

~~Gádoros Sajos~~ építő iparm

~~Gábor Pál~~ grafikus

Kaesz Gyula iparm.

Kádár György grafikus

Kaldor László grafikus

Konecsni György grafikus

Köpeczi Bócz István graf

Rohonyi Károly graf

D. Szabó István

D. Szabó Istvánné graf.

Szürcs Pál grafikus

valamenyien vészt vettek a Közlekedési Kiállítás képeinek grafikonjainak, installacióinak stb. készítésében:

ivod Jacobi Márta: Óriási képes-könyv. Független Magyarország 1947 ápr. 21.

Kacsa Gyula

l.

Magy. Ipam

1942. 56, 57. l.

58. l.

i Bizottság!

...ett kelt megbízásnak
...Wagner Rudolf[1] és Fridli
...dba vonult építésvezé-
...ely címén kintalt
...szesen 1.980 koronát
... , van szerencsém
...ozó nyugtákat cza-

...

Kaesz Gyula

l.

Magy. Iparm.

1941. 86 l.

91. l.

Hierbei wolle beachtet werden, daß in Rücksicht auf die durch die Handlichkeit des Buches gebotene Beschränkung des Umfangs Beamte unter der IX. Rangklasse nur dann angeführt werden können, wenn dieselben als Amtsleiter fungieren.

Allfällig nachträglich eintretende Änderungen wollen bis Ende Dezember l. J. an die gefertigte Direktion eingesendet werden, um dieselben noch für den Jahrgang 1916 tunlichst berücksichtigen zu können.

Wien, im November 1915.

Die Direktion

der k. k. Hof- und Staatsdruckerei.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
572 /1915 szám
Érk. 1915 év dec. hó 7-én.

A CS.

TRIESTI ÁLTALÁN

(ASSI

RÉSZVÉNYTŐKE ÉS KÉSZPÉNZ

FŐÜG

Tekintetes

Műemlékek Orsz

Ezennel bátorkodunk Önt figyelmez

15220 szán

(Kaczlynka)

cikke

Bernoulli, Hans: Szétszombolt városaink újjáépítésének művészi alapjai. (Fordította Kaczlynka). Új Építészet 1947. 233–235. l.

Kacsa Gyula

l.

Mag. NM Cent

6. l.

Kaesz Gyula

tanár az iparművészeti

iskolán

írta

Kós Károly

Koronázási emlékem

Erdélyi Helikon

1932 dec. 702 l.

[redacted]

UDAPEST

Kaesz Gyula

Érod

Rosner Karoly

A magyar fametszet a XX. században –

Erdélyi Helikon

1930. okt. 655 f

Kacsz Gyula

Női noba,
terverte fenti.
Repr.
Művészet
1937. 5 sz. 23 l.

Kaesz Gyula

Kombinált lakó és dol-
gozó szoba
fenti terve

repr.
Építőmunka
1934. 6-10 sz.
136, 137 l.

GANDA*
OS

EAU*DE

Kaesz Gula
Nagajtay Teréz
Varga Mátyás

SzN. 1956 márc 28
(1956. évi hossuth-
dyasok, archéppel)

Kaesz Gula III.
Sparm. Föisk. föigarg.
Nagajtai Teréz II.
selmeztermező
Varga Mátyás II.
deszlett erverő

fokozás

MN. 1956 márc 16.
(Az 1956. évi kossuth-
dijasok)
Sz N. 1956 márc. 16.

~~Gádor István~~

kerámia.

Kaesz Gyula

butoterveris
és berendezes

Konecsni György

grafika

Kozma Lajos épitészet

Pál Lajos

ötvösség

Schubert Ernő

textil

az ujjá nervezett Iparmüvészeti akadémia tanárai, illetőleg igazgatója.

Vépszava 1947. jun. 8.

(n.s.: Iparmüvészeti nevelésünk uj utakon)

HUSZT

Ref. templom: Gotikus

S. Szathmáry Károly: A Tisza völgye.
W 1863, 334 l. – 335 l.

< Kaesz Gyula >

cikke

< ? > A japán lakás berendezéséről.
Magyar Építőművészet,
1943. 136-37. l.
(Alaprajzokkal.)

t, melyeket hadjáratban, landzsavetés-

zott a herold, a *címerköltő*. Feladata
gi dicsőségekat versekkel és dalokkal
arázni.
igy fontossága van. Lovagok címerük
mint Nagy Lajos a Képes Krónika
, sőt e korban még a címerállatokat is
o családi címert pontosan megörökít.
l a címer zászlón is.
ati lovagság egyik utolsó címerköltője,
magyar királyról szóló költeményében
jd felsorolja háborúit és végül leírja
ezüstös színbe ragyog és két egyenlő
zínben fénylik tiszta gyöngyöktől és
edig vízszintes irányban nyolc díszes
díszítve domború aranyos liliomokkal,
lték a címert és amelyeket nézni igen
ykorona díszíti, melyben sok drágakő
ából két strucctoll áll ki, közbül pedig

< Kacz Gyula >

< 7 Iparművészet és
iparművészeti nevelés.

JEGYZETEK

Tér és Forma
1930. 541—549. l.

		Kikiáltási ár pengőben
	2—4. sz., 1910. 4. sz., 1912. 2. sz., 1914. 2. sz., 1928. 3—4. sz. Fűzve.	40.—
2074.	VAUBAN, De l'attaque et de la defense des places. A la Haye, Pierre de Hondt. 1737. 4r., bőrkts. 35 drb kihajtható rézm. melléklettel .	11.—
2075.	VÖRÖSMARTY MIHÁLY, Minden munkái. Rendezte: GYULAI PÁL. Pest, Ráth. 1864. 8r., 12 kötet 11 fvksben	10.—
2076.	—, Minden munkái. Rendezte GYULAI PÁL. Pest, Ráth, 1864. 8r., 12 kötet 8 kötetbe kötve, fvktsek. TELJES KIADÁS	10.—
2077.	WALTER, ANTONIUS, Osculum Christianum, oder seligmachender Christen Kuss... Stettin, 1610. — Dazugebunden: THRENI ECCLESIAE IOACHIMICAE. Eine Klagpredigt über dem unversehenen und unzeitigen absterben der Röm. Key. May. Maximiliani des andern. Nürnberg, 1576. — Leichtpredigt über Maximiliani des anderen Grossmächtigsten... Römischen Keysers, Absterben und Begrabnuss... Prag, 1576. Mit dem Sarge Kaysers Max. in Holzschnitt. GODDICUS, SIMON, Meditatio mortis,	

< Kaesz Gyula >

< >: Néhány gondolat ülésről – ülőbutorról. Perspektiva 1935. máj. sz. számos képpel.

ban
tleg
elet-
g és
gép-
szer-
ak a
kén.

ARCHITECTURA
ZEITSCHRIFT F.
RIVISTA DI ARC
REVUE D'ARCH

VÁLLALKOZÁS ÉPIT

ÉVFOLYAM · 1935

Kaesz Gyula

Magyar Építőművészet.

1944. 22, 23. l.

(A mindenki lakása, kepekkel.)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

< Kaesz Gyula >

cikke

< > Építész és lakásberendező.

Ter és Forma

1939. 26, 27. l.

3535. ASZTAL, fényezett diófa. Barokk 120
3536. ASZTAL, diófa, rézpánttal 40
3537. ÁLLÓÓRA. Boulle 800
3538. ASZTAL, tölgyfa, bronzveretekkel 60
3539. FIÓKOS SZEKRÉNY, diófa, berakott díszítéssel, márványlappal. XVI. Lajos-modorban 1500
3540. EGYAJTÓS SZEKRÉNY, fényezett diófa 1840 körül. 2 darab 90
3541. FALITÜKÖR, csiszolt üveg, aranyozott díszítéssel . 130
3542. KAROSSZÉK, aranyozott és faragott fa, kárpitozva. XVI. Lajos-modorban 50
3543. KAROSSZÉK, faragott és aranyozott fa, vászonvédőkkel. XVI. Lajos-modorban. 2 darab . . . 100
3544. KONZOLASZTAL, faragott és aranyozott fa, márványlappal. Olasz rokokó-stílus 80
3545. SZALONBÚTORKÉSZLET, fényezett mahagónifa, rózsafabetéttel. (Kanapé, 4 karosszék, 1 támlásszék, 1 vitrin) 500
3546. KAROSSZÉK, aranyozott fa, kárpitozva. Rokokómodorban 40
3547. KÉTAJTÓS SZEKRÉNY, fényezett diófa, hajlított ajtókkal. Biedermeier 60

Kaesz Gyula tanár

Céd és Strauss Sándor, épitész

Münnich Aladár:

Floris cukrászda -

Tér és Forma 1932.

57 — 61. l.

Különyomatban is.

kepekkel.

Tervertek fentiek.

K.

A Szentelekyv Társaság [illegible] a DMKSZ elnökét választotta meg elnökévé, míg ügyvezető társelnök Prokopy Imre ny. főispán, Bácsmegye első irodalmi társaságának egyik alapítója lett. A társelnökök sorában ott van dr. Deák Leó főispán, Balla Pál miniszteri osztályfőnök, dr. Reök Andor főispán, Draskóczy Ede és Szirmay Károly írók. Főtitkár Cziráky Imre, a kitűnő elbeszélő, ügyvezetőtitkár pedig Csuka Zoltán, aki annakidején Szentelekyvel együtt a Vajdasági Irást, majd ennek megszűnése után a Kalangyát alapította. A Társaság a DMKSZ-szel együtt adja ki a Kalangyát, amelynek szerkesztője Herceg János. A Társaság székhelye Zomborban van, folyóirata pedig Szabadkán jelenik meg.

*

Az irodalmi estek rendezését Sényi László a Kemény Zsigmond Társaság főtitkára bonyolítja le.

TARTALOMMUTATÓ a 4. oldalon.

〈Kacz Gyula〉

cikke

27 Karácsonyi
gondolatok.
ME. 1944.
272–273. l.

I. Kötet. I–XXIV + 1.–507. l.

II. Kötet. 1.–539. l.

Paris
A. Franck
1868

< Kacz Gyula >

cikke

< > A népiakás bútor-
problémái.
Magyar Építőművészet

1944. 250 - 253. l.

képekkel

Kàesz Gyula

irod

Rosner Károly. A fametszet Magyarországon a huszadik században

Magyar Iparmüvészet

1929. 77. l.

Képpel –

Rosner. Der Holzschnitt. (Stuttgart) 1929 –

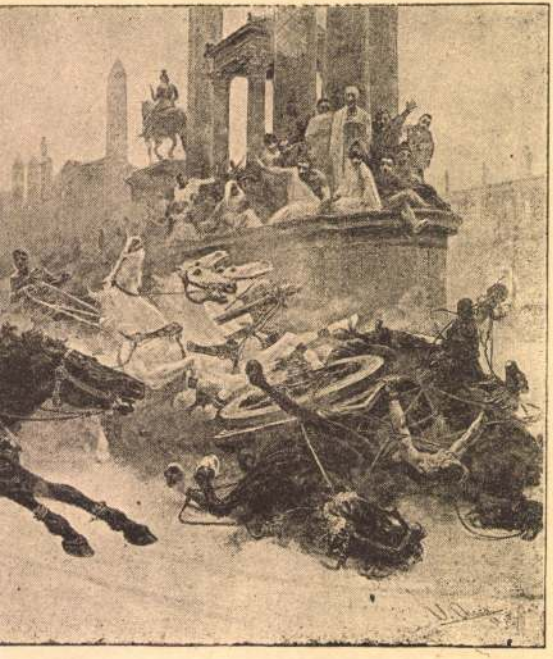

ERSENY EGY RÓMAI CIRKUSZBAN.

Kaesz Gyula

Tér és Forma.

1941. 5. sz.

(A Nemzeti Tanárék-
pénztár szék(át)házépítése,
Budapest, képekkel.)

Ásalakítás és berende-
zés terveit készítette
Jenti

~~[illegible]~~

Feja Géza: A Nemzeti
Tanárékpénztár átépítése
és berendezése.
Tér és Forma 1941.
5. sz. képekkel

3131

5. Ismeretlen:

A részegeskedő.

A felfordíto
kezében fekete kőka
piros; borzas haja,
szakálla őszbevegyü
pipáját fogja, a k
papirosan vágott
tőzete új nélküli
kötény, sötét nadra
meg nem határozhat

Vászon méret
At. ~~pröt~~ Képt. 36
~~Ujszáma 20.~~
~~Ltár 1.~~

Lasz

Kaesz Gyula

Magyar Építőművészet
1944. szept. (Kis nyaralóház a Duna mentén, képekkel és alaprajzokkal)

terveszte fenti.

Kaesz Gyula

Szód

=

Györgyi Dénes:

Az O.M.K. Iparművészeti Iskola építészeti szakoktatása.

Tér és Forma

1931. 1. sz.

Képekkel

IK ÉVFOLYAM

4

Kaesz Gyula

Milánói iparművészeti kiállítás 1933.

diszoklevél -

Magyar Iparművészet

1934. 72. l.

90+
80
70
60
50
SUPER

< Kacz Gyula >

cikke

< Fordítás (Prof. Arch. Dr. Oskar Strnad †, Wien írásaiból) Elméleti adatok a téralakításról. Magyar Építőművészet 1944. 119–121. l. >

Kaesz Gyula

írod

Decorative Art.
London, 1934

Az Est. 1934. III. 25.

Kaesz Gyula

Sashegyi hárának
két képe repr.

Decorative Art 1936
(The Studio Ltd.
London)

bánia és

1935.

Bodnár Gá

nemzetünk

1898.

Bodonyi J

uj útjai.

Budapest,

Boeheim,

neustadt.

terthums-

Boehmius,

et pater

Drezda,

Bogyay T

Mérnök-

Budapest

Bokros-B

Budapest

Kaesz Gyula

[illegible]ód
[illegible]z

Rosner De Grafiske Fag

257. l. 259. l.
keppel.

Kaesz Gyula

Ivód

Rosner Ung. Plak

kéjedzel

van : Tájkép szentekkel.

(Kaesz Gyula)
cikke

( ) Ilyen lakásokban
élnek a dolgozó tö-
megek még ma is!
Tér és Forma. 1947.
154 – 155. l. képekkel

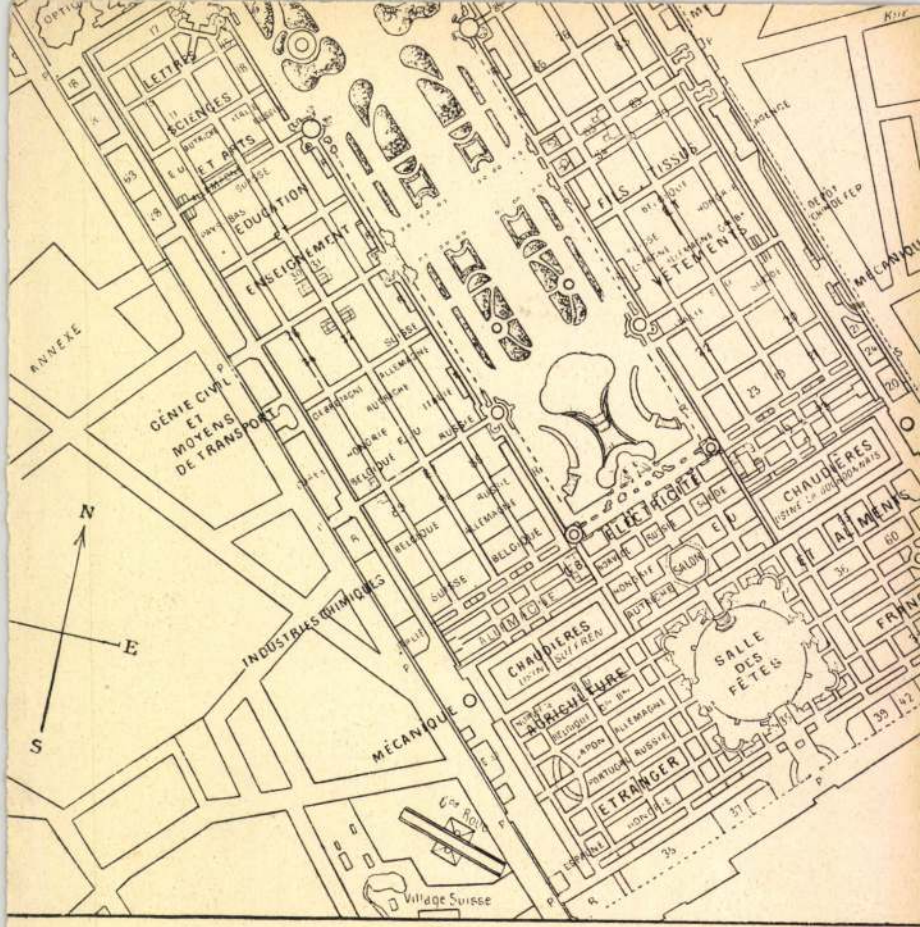

Az 1900. évi párisi kiáll

Kaesz Gyula

A m. kir. Dohány-
jövedék pavilonja
az 1938. évi Buda-
pesti Nemzetközi
Vásáron.

Terveit készítette.

Tér és Forma

1938. 6. sz.

< Kaesz Gyula >

cikke

< >: Gádoros Sajos:
A korszerű lakás tér-
szükséglete és beren-
dezése. Az Orsz Epítés-
ügyi Kormányhoztonág
kiadványa. Bp. 1946.
Új Epítészet
1947. 1. sz. 15. l.

BUDAPEST
1958 JUL 15

Adjátok vissza hosszú sóhajom
Amelyen elsikamlott életem,
Adjátok vissza azt az elsimulást,
Amit tenyérrel homlokomra vontam,
Az május-kék ég volt a lét felett,
Adjátok vissza a halált,
Adjátok vissza már,
Állítsátok fel vissza ahol állott
Borúlva este zöldbe s tündökölve
Rubinttal, bazsarózsa s amarant
Láncokkal, azt a vonzó szép kaputt
Amely felé honvágy vitt engemet
Az élet idegen füvén keresztül
S húzott előre húzva homlokom
S karom kinyúlt mint a szerelmesé
És két szemem nézett mint dupla hold,

Kemény nagy hassal, kék borúlatú
Bőrrel s eldúlt arcokkal és azok
Hűlt borzadályán alj hullámok undok
Meséivel, nézd csak halálodat.
Halál, halál: kitört a csigolya,
Fordúl a bibor fej s szemlélnek körbe
Düledt szemek s bambán kijő a nyelv.
Nézd, elterült felfúva, cink árnyékkal
Az arcon, terhes förtelmet panaszló
Üreg szájjal, hová a gáz hatolt,
Nézd el nem békült kínok búcsúját
S a téboly szenny habját halálod ajkán.
Itt a halál, itt van: csak úrfi csiny,
Fickói virtus, ostobúlt erény,
Egy robbanás, egy fagylaló futam,
Kevés rándulás, egy bukfenc az utcán,

Kacsz Gyula

Cikke

l

A Bukor

1937. 4. 11

56, 57, 58,

59. l.

ezüsttel átszött fehérselyem moaré (újabb, 1860 körül) szövet gazdag aranyhímzésű sávokkal, leveles hímzéssel.
Mag. 114·5 cm.
Magyar munka 1720 körül.

Gerevich: A koronázási kincsek. Vasárnapi Újság, 1917., 29. l. — G.: A koronázási emlékkiállítás. Vasárnapi Újság, 1917., 126. l. — Csernyánszky 92. l. — Lepold—Lippay 42. l. — Lepold Katalógus 167. sz.

MISERUHA, (294. kép)

ezüsttel átszőtt, későbbi fehérselyem alapon három függélyes sávban gazdag barokkstílű domború arany hímzés, indás és stilizált virágok. Alul felirat: Georg Szelepcheni curavit, Joan. Simor renovavit, 1869.
Mag. 105 cm.
Magyar munka 1720 körül.
Szelepcsényinél későbbi, Esterházy Imre vagy Keresztély Ágost prímásé lehetett.
Simor prímás új alapszövetre helyeztette, 1869.

Dankó 101—102. l. (Képe XXXXI., táblán.) — Irodalom. Egyházművészeti Lap, I., 1880., 371. l. — Martinov: Le trésor de Gran. Revue de l'art chrétien, XV., 1881., 349. l. — Tört. Főcsoport 2126. szám. — Czobor: Egyházi emlékek a történelmi kiállításon. Bp. 1898., 107. l. — Forster: Magyarország műemlékei. II. kötet, Bp. 1906., 287. l. — Gerevich: PA, 200. l. —

< Kaesz Gyula >

cikke

( ) Óvodák és napközi otthonok berendezése. A gyermek bútora és játéka

Új Építész 1948.

71-75. l.

Az Ipolyi-gyüjteményből.
Gerevich. PA, 258. l. — Gerevich IPGY, 99. l.

NÉPI HÍMZÉS,
nyolc darab, lepedőszél és párnahéj, kettő piros és kék, többi piros fonállal, laposöltéses technikával. Némelyik fehér, vert csipkeszegéllyel.
XIX. század.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
Gerevich IPGY, 99. l.

NÉPI HÍMZÉS,
11 darab, párna és lepedőszél, vörös pamut vagy gyapjúfonállal, szálánvarott technikával.
Magyar munka, XIX. század.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
Gerevich IPGY, 99. l.

NÉPI HÍMZÉS,
tíz darab, párna és lepedőszél, két- vagy többszínű fonállal, szálánvarrott és keresztszemes technikával.
Felvidéki munkák, XIX. század.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
Gerevich IPGY, 99. l.

NÉPI HÍMZÉS,
öt darab, párna- és lepedőszél, szőrfonállal és

(Kasz Gyula)

cikke

(7. Grafikai kiállítás
a Nemzeti Szalonban.
Új Építészet 1948.
140-143. l.

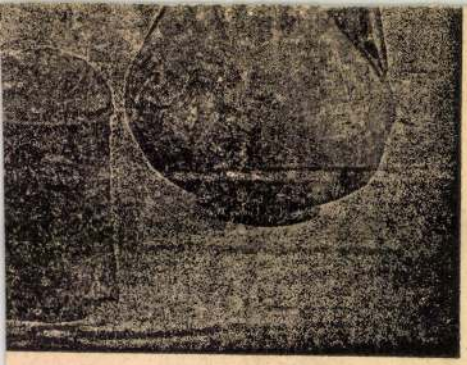

XVII. század.

, III. Endre C. N. H. I. 381., Róbert Ká-
ırasai C. N. H. II. 6—7. sz., denár C. N.
29., majd a Corpusban nem szereplő, de
k által a Num. Közl. 1926. évf. XII. táb-
zölt 30A., mely a 25. és 30. sz. denárok
ainak egyesített hibrid verete s csak két
yban ismeretes. Nagy Lajos C. N. H. II.
:nzei típusú aranya 2 drb., denár C. N. H.
, Mária denár C. N. H. II. 117., Zsigmond
C. N. H. II. 119A. 3 drb., Kormányköz
H. II. 152. sz. denár, Hunyadi János denár
H. II. 156., V. László arany C. N. H. II.
drb., denár C. N. H. II. 186., Mátyás
C. N. H. II. 208A. 2 drb. és 210., denár
H. II. 215., 224., obulus C. N. H. II. 242.,
ászló arany C. N. H. II. 255L. mindannyi
verdejegyekkel.

(Kaesz Gyula)

cikke

1.) Az iskolák berendezése

Építés – Építészet

1949. I. évf. 3. sz.

45 — 55. l. Számos ábrával.

AL BUDAPEST

EZA 3.

ÉNYKÉPÉSZETI
IO-AUTOTYPIAI
SÍTÓ
ETE

KITÜNTETÉSEK:
1896-IKI EZREDÉVES
ORSZÁGOS KIÁLLITÁS
MILLÉNIUMI NAGY ÉREM,
KIVÁLÓ
VERSENYKÉPESSÉG,
UJ IPARÁG MEGHONOSITÁSA
KITÜNŐ MUNKÁÉRT.

BUDAPEST, 1906. januáris 19-

LA

Közlemények

Budapest.

é	81 □	-12	9	72
alapraji	124 □	- 6.	7	44

〈Kaesz Gyula〉

cikke

〔〕 „Magyar otthonok.

Építés – Építészet

1949. I. évf. 1–2. sz.

60–62. l.

Kapcsolat

„áltatnak, bel
drágályák, re
„ánt nem érd
Képriselő tár
vezetessenek, -
„om, méltoztass
Tanfelügyelőse
„lák közöt
elnem fogadtá
sialitassék le
sialitása me
ig, sem lesün
Ex iránti b

< Kaesz Gyula >

cikke

< > Kereskedelmi és Pénzügyi Dolgozók Szakszervezete Ház-házának átépítése - Építés - Építészet.

1950. 6. sz. 370 - 380. l. Szamos képpel és műszaki ábrákkal -

SALY ÁRPÁD

NY. MIN. O. TANÁCSOS

TÜZIFA- ÉS SZÉNNAGYKERESKEDŐ

PÁD

6.

Méltóságos
Nagyságos

dr

S

*193*1.december *hő* 1 *n szállított*

Jelen követelés a 4560/1931. M. E.
rendelet értelmében aranypengőben értendő.

Fizetendő: készpénzben.

Érvényes fizetések csak hivatalos nyugtánk ellenében, vagy a M. kir. Posta útján eszközölhetők. Fizetési késedelmek esetén, bármily csekélyek is legyenek, havi 1 százalék kamatot számítunk.

"ÉLET" IRO

<Kacsz Gyula>

cikke

( ) Milyen volt a lakásberendezés száz év előtt?

A Butor.

1935. dec.

4. PÁZMÁNY PÉTER 1616—1637.

E) · PETRVS · S · R · E · CARDIN/ PAZMANY · * Mellkép jobbra.

H) ARCHIEPISCOPVS STRIGONIE Díszítményekkel ellátott sodrott vonalköri mer, felette érseki kereszt és kalap.

Ezüst, 35 mm, *Num. Közl.*, X. 1911. 31. sz., *Weszerle J.*, Érmészeti Táblái G. X 2. *Huszár L.*, A budapesti Kir. Magy. Pá Péter Tudományegyetem érememlékei, Közl. XXVIII—XXIX. 1929—30. 56. l., *J.*, Pázmány femér, Arch. Ért. 1877. 138— — Lepold Katalógus 56. sz. — Valósz augsburgi éremvéső műve. 1629 után k mert a felirat Pázmány bíborosi méltósá említi.

5. KOLLEGRÁDI KOLLONICH LI 1695—1707.

E) LEOPOLDO DE KOLONIZ CAR ET · S · C · R · M · CON · Mellkép jobbra tummal, csuklyás gallérral és mellkereszt

H) Bevésve: Pax et Victoria — A D Venit Címer és 16—86 évszám.

Öntött ezüstérem, keretbe foglalva, láncá rona. 75 mm. *Huszár* L., Bendl Ignác két el csontérme, Magyar Művészet, XI., 1935. 278 l. Az érem eredeti mintája egy elefánt faragvány, melyet a M. T. M. Éremtára (Ism. Huszár i. m. és Gohlő, Num. Közl. 76. l. és X. 90. l.). — Lepold Katalógus 6 — Johann Ignaz Bendl bécsi szobrász és művész (XVII—XVIII. sz. fordulóján)

< Kacsz Gyula >

cikke

< > Becipitett és

összecipitett butorok

A Butor

1936. 4. sz.

4				
"		1	—	✓
tt Konyv diszitése		1	60	✓
M. orsz. 1904.		—	10	✓
ink van [illegible]	Dnagy Rottin 1 ér [illegible]	2		3
[illegible]		1	20	✓
Rückeroberung Ofens		—	—	✓
[illegible]		3	—	✓
I — II.	à 2·30	14	60	
		36	80	

KÖRNLEVÉLTÁRI OSZTÁLYOS BIZOTTSÁGA
108 1936
1936 febr. 22

…nált állapotban nincs raktáron. **2.** Teljesen kifogyott. **3.** Nincs raktáron. **4.** Nem a mi kia…
…**7.** Fűzés alatt. **8.** Sajtó alatt. **9.** Nincs raktáron de 1—2 hét alatt beszerezhető.

<Kacsz Gyula>

citke

nagy

↳ Milyen (legyen

az étkezőasztal?

A Butor

1936. 3. sz.

46 l.

ACZÉL TESTVÉREK

(URÁNIA KÖNYVKIADÓ)

Telefon: 85-1-57. Postatkpt. csekkszámla: 25.793

Méltóságos
Nagyságos

Műemlékek orsz.

Megtekintésre

1 Dalmady Műbarátok

3 ~~Divald Sárospataki~~

1 " Művészettört

1 Farkas Biedermayer

1 Grossmann Bártfa

1 ~~Kéve könyve~~ T. II.

1 Kőszegi Műelvezés

1 Kun Művészeti

1 Lyka Kis könyv

1 " Táblabiró

1 Mag. művészet

Kacsz Gyula

l.

A Bretor

1937. 11. 22.

154, 155 l.

Zólyomi várfelügyelőség

5 szám
1914.

A

Műemlékek
ság

Hivatkozás
szám nagybecsü
hogy Tormássy Dez
fent hivatolt leirata

(Kacsz Gyula)

cikke

(-) Hogyan kell ma berenderkedni?

A Butor

1937. 2. sz.

26, 27 l.

a nagy[illegible]

lenes nyugtatványokat tisztel

térités cimén részemre kiutal

Budapest, 1915. julius

3. melléklet.	kor.	300.-
	"	223.60
	"	300.-
összesen	"	823.60

(Kaesz Gyula)

cikke

(-) A városi bérlakás
- berendezés új
utjai: Alkotás
1947 - 9-10. sz.
41-45. l.
Abrákkal.

25. és 46. füzet.

43-44 füzet
et
t
-6, 17-18, 21-22 füzet

évfolyamokból a közölt töredékeket

z évfolyamokat kérünk.

-én.

Gunthon István
előadó

< Kaesz Gyula >

cikke

<> A korszerű parasztbiztorokról. Új Építészet. 1947. 159-161. l.

Ábrákkal.

műve.
Esterházy Miklós hg. esküvője alkalmáb
dékozta Simor prímásnak, 1898. Kohl
ajándéka, 1917.

Gerevich PA, 194. l. (kelyhet em
Lepold Katalógus 129. sz.

NÁSFA,

középen Szűz Mária ülő, zománcos al
PATRONA HUNGARIAE felirattal, gy
és zafírral. A Magyar Nemzeti Múzeun
násfájának utánzata.
Magyar munka, 1880 körül.
Simor prímás ajándéka.

Dankó 83—84. l. (Képe XX. tábl
Irodalom. Egyházművészeti Lap, I.,
362—363. l. — Martinov: Le trésor d
Revue de l'art chrétien, XV., 1881., 1
Pulszky—Radisich: Az ötvösség rem
kötet, Bp. 1885., 11. l. (Képe tábl

ÁRPÁDHÁZI B. MARGIT VASÖVÉN EREKLYETARTÓJA,

aranyozott ezüst, zománcos. Neoreneszáns
Felirata szerint Lippert terve alapján Ande
ötvöstől.
Szél. 86 cm.
Simor prímás készíttette, 1881. Az erel
pozsonyi Erzsébet-apácák ajándékozták
prímásnak, 1880.

Új Magyar Sion, XI., 1880., 633. l.
Magyar Sion, XII., 1881., 634—635
Lepold—Homor 71. és 74. l. — G
PA, 194. l. — Genthon István: Szent
feleségének keresztje. MM, XIII.,

Kacsz Gyula

cikke

1 -

A Bitov

1937. 7. sz

97 - 99 l.

rócz- és Trencsén-várme
gyar Nemzeti Muzeum Régi
használatra kikölcsönözn
a céljaimra szükséges a

Egyuttal tiszt
Müemlékek Országos Bizot
zsony, Nyitra, Trencsén
formátióra, fényképre va
sége, azt készségesen be

Fogadja kitünő t
Budapest 1914 évi május

Kacsz Gyula

1.

A Bukor

1937. 9-10. m

129. l.

ttságának,

Budapest.

< Kacsz Gyula >

cikke

< > A budapesti őszi vásárról –

Új Építészet

1948. 376–378. l

Képekkel.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
786 1914 szám
Érk.: 914 ér nov. hó 10 n.

A torony és az apszis teteje rozsdás bádog, mely semmiképen sem fog sokáig ellenállhatni az idő viszontagságainak.

Kérésem megismétlésével maradottam az Országos Műemlékek Bizottságának az őrrégi kápolna gondozását áldozatkészségébe ajánlottam

mély tisztelettel

Böschatt Ferenczll

<Kaesz Gyula>

cikke

<> Családi ház

Budán. Terverte

Kozma Lajos -

Új Épitészet

1947. 315-320. l.

Majorkel

369·-- ✓

250·-- ✓

708·50 ✓

50·-- ✓

1541·72

---

u t o n felterjesztés nélkül ;

32·06 ✓

11·-- ✓

43·42 ✓

---

ttesi aláírásbal rendelet Borbély ta-
.000 pengőjét rendeltetésszerü felhasz-
ch Tibor elnök ur Ongának.

<Kacsz Gyula>

cikke

<> A kertépítés-
ról. Kő- és Mükö-

1926. 3. n.

10 – 11. l.

lat hiteléül_

Látta:

Ó Amos
Vf. 11/15.

<Kacsz Gyula>

cikke

( ) „Típusbútor — szép lakás". Lakáskiállítás az 1948-evi tavaszi B.N.V.-on
Uj Építészet 1948. 6. sz
219 – 226. l. képekkel.

Fenti típusbútor terve 223. l.
~~236. l.~~

~~Gyurgy~~

~~los másolat hiteléül:~~

~~iniszteri iroda s. tiszt.~~

Budapest, 1930. évi ..január..hó...

A miniszter rendeletéből:

Dr. Tihamér Lajos s.k.

miniszteri osztálytanácsos.

A kiadvány hiteléül:

Jaroschy

miniszteri iroda s.tiszt.

< Kaesz Gyula >

cikke

< > A városi bérlakás-berendezés új utjai. Alkotás. 1947. 9-10. 4

o /

o di aver avuto notizie di Vostra a Budapest.
orno del Dott. Bugelli. Ho racco-
competenti nel modo più vivo
informazioni necessarie e che

cere le belle giornate passate
resto, ~~Spero che Vostra Eccellenza~~
~~ebbe gradita visita a Budapest.~~ Mia
uti della Sua gentile Signora e ~~Le~~
ngere anche i miei più distinti

ti

Kaesz Gyula
cikke

hárd

Szabad Művészet
1952. 10 sz. 481–
487. l

Dartfa sz. kir. város közönségé-
nek

III

az országos műemléknek
nyilvánított városi szék-
ház helyreállítására enge-
délyezett államsegély ügyé-
ben.

5

1903

V.

0 csat.

6

Kaesz Gyula

kertépitő.

irod

Kaesz Gyula: A kertépitésről. Kő és Mükő. 1926. 3. sz. 10 – ~~[illegible]~~. 11. l.

Fenti 4 drb tervrajzaval.

Kacsóh Gyula

Cikkei és karikaturái
a budapesti Nemzet-
közi vásárról.

Magyar Iparművészet

1931. 9 és
köv. l.

T. 3674.

előterében Pestnek egyik fellobo-
ében pedig Buda van, melyet minden
ek két aknája felrobban. A DUNAU
. Felirata a lobogón:

oberte
OFEN.

5 : 26 cm.

< Kacsz Gyula >
cikke

< > Grafikai kiállítás
a Nemzeti Szalonban.
Új Építészet 1948.
4. sz. 140–143. l.

Elismervény!

a mai napon a M.O.B.-tól
az Egyetemi templom tornyáról 2
db. 11.523 és 15.354. számú fénylepcket
kölcsön-kamatalatra átvettem
1947 márc. 3.

Fennen László
egyetemi tanár.
XII. Budaörsi út 37/6
163-731

Telsz.: 1947 XI. 12. X.
1948 X. 21.

Kaesz Gyula

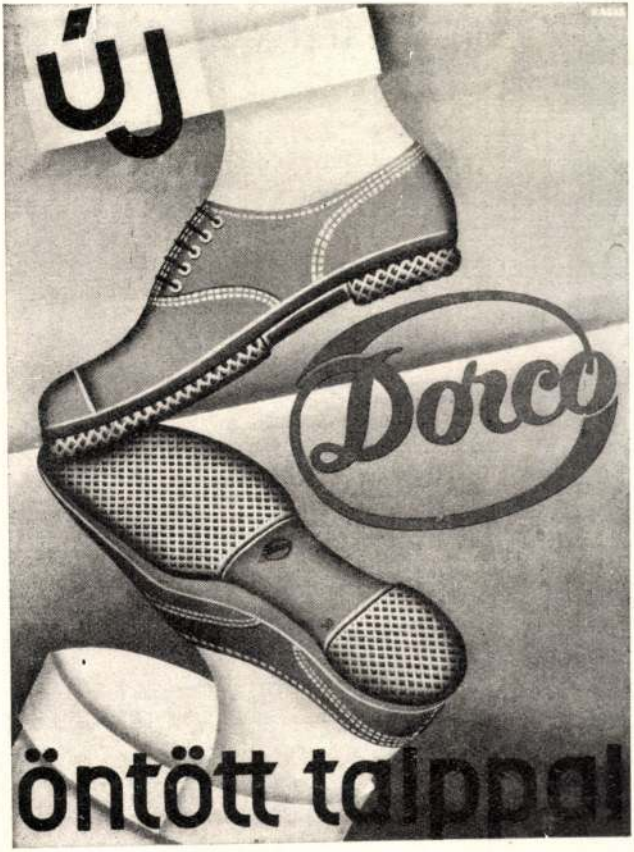

Kaesz Gyula: Plakát (1931)

Magyar Grafika 1932. 93. l.

Önnek nem felel meg, úgy készséggel szolgálunk további előterjesztésekkel".

A

A „MUNKA" FOTÓI

Lengyel Lajos

Kaesz Gyula

wód

z

Rosner Ungarske

19.63. l. keppel.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

tovább
2

K

~~Antal Tibor~~

~~Gábrich Ferenc~~ 577

~~Horniczek László~~

Kaesz Gyula 577

Kovács Zsuzsa

Nagy Károly

Schubert Ernő

vöd
2
Juhász László: Tipus-bútor-kiállítás a Nemzet-közi Vásáron. Forum. 1948. 7. n. 577, 578. l.

K

Kaesz Gyula,
Bierbauer Virgil és
Weichinger Károly

Terverték az alábbi
kiállítás épü-
leseit és installá-
cióját.

K.

Tér és Forma
1933. 6. szám
(A milanói V.
Tirennale magyar
csoportja -)
képekkel.

Kaesz Gyula és

Kocsis Tivadar

nincs led
2

Lakóház –
terrek
repr.

Rerrich Béla

Kertes ház,
Bp. 1922, 135
137-l.

Thököly Imre elfogatása:

A lépcsőzetes tőn elő
szári sas, melyet a felhök
tort, (a földön) látjuk Thökölyt, k
két török megragad, m
balra egy kéz e szavaka
hol a „L'Entrata del T
dok, jógar, kucsma s kés

L Kiséretével

EMERICO TEKEL
AGITATO DA VARIE PASSI

s alól a bal sarokban:
„Si vendono da Arnold
alla falita di S. Giuse

Rézmetszet, meretei a vo

9408.

Kaesz Gyula

vrod
E

Nádai Pál:

Ház, kert, napfény.
Bp. én. 42, l.
Heppel
46. l. (Heppel)
106 l. 107. l.

Rottaly J. Jakab:

Mellig látható
bajusza barna;
fehérprémgallérú r
öt a diszgombok sz
alól:
„Graditu
pervera
s a Kép Körül:
„Joann Jac
Anno 1630.
Vászon, méretei l
Gr. Csáky Lás

Kacsz Gyula

mód

MÉ. 1920. 1-6-4.

(Vasrácsok, Képekkel)

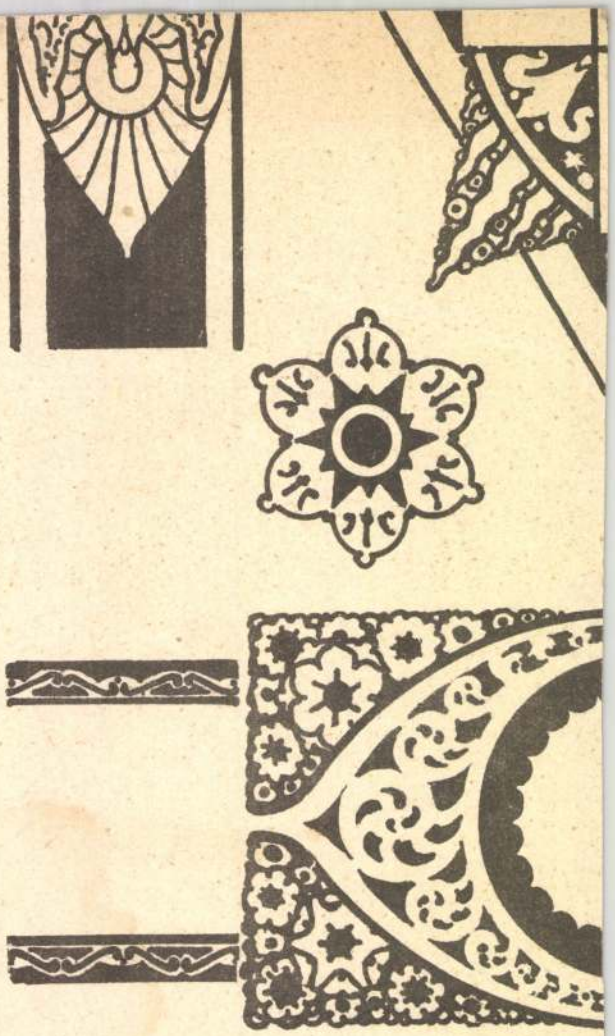

Kaesz Gyula

vrod

Épitő Ipar – Épitő

Münchet, 1916. 87. l.

(Festett butorok)

Pálffy János hagyom.
Pozsony 105.

...adból.
~~...anott 1649 julius 29-én.~~

; 64.

és tojás dad. medaillonban ~~van~~ ábrázolt ~~a~~ sfjut tüntet fel.

...fordult, ~~és~~ szembenéz. Homlokába fé-
...ajusza és legye barna, szeme kék. Le-
...gélyezi, ~~kis~~ kabátja fekete. A háttér

...3: 10·3

...0 cm. -- Becsértéke 2500 K.
~~... 1907. november 14-én (1429-908).~~

...ban 63 és annak kivonatában X:20.

107

~~... eines jungen Mannes mit blonden Haa-~~
~~...kauft bei Pozsonyi 1883. -- 13 hoch 9~~

pag 49

2.5

Kaesz Gyula

az 1948. évi bpesti Nemzetközi Vásárom felépített tipusbutor pavillont fenti tervezte.

Új Építészet
1948. 6 sz 217. l.
Alaprajzzal

Bizottság !

m jelenteni,hogy az egri várban folya-
abb eredményeinek megtekintése,a lele-
egállapitása és kormegállapitása végett
am.

thetem,hogy Dr.Pálosi Ervin és Dr.Pa-
ddigi kőleleteket egyik földalatti te-
ötték össze,ugy hogy azok jól hozzá-
mpákkal kellően megvilágitva a közön-
etővé váltak.

em,hogy az ásatások céljaira kiutalt
urnak nyomban továbbitottam és hogy

Kaesz Gyula

tervezte az Építésügyi Közmunkaügyi Minisztérium berendezési tárgyait

Lásd

Szabó László: Korszerű irodabútorok az É. K. M. új típusú irodabútorainak kapcsolatban. Új Építészet. 1948. 6. sz. 235–237. l. Képekkel.

dtaljon ki a 12[illegible] sz. kia

1930.évi január hó 3-án. A

s.k. h.államtitkár.

A h

A MAGYAR KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISTERIUM
Művészeti ügyosztálya.

Kaesz Gyula és

Kocsis Tivadar

Gyöngyös város jó
háztipus tervek pályá-
zatán II. díj.

Éimisk 1917/18. 6 l.

X.

...festő.

...ázadból.

koczkakövekkel kirakott
...ról a kétfejű sassal diszített

abban a pillanatban van
...szetett kézzel térdelő bibor-
...öl. Jobbról, a pápai brevet
...sámolynál, egy másik bibor-
...önyvvel és mellén a szent
...ülök, az uralkodó mögött, a
a trónuson innen egy pap
...volcz egyházi, illetőleg világi
...épez csoportot. Az angya-
...szes gyertyái égnek.

cm. — Lelt. sz. 504. — Véte-
. — Kifizettetett 1893 deczem-
...atott 1894 június 28-án. — Az
...július 10-iki 3135 szvsz. hatá-

Kaesz Gyula

sirendékterek

repr.

Rosnersirend

képekkel

Kaeszné Lukáts Kató

textiltervező

Folklór falinőnyege az „Art Deco Európában" c. kiállításon, Brüsszelben.

Baracs Dénes
ünk.

Új Tükör
1989 ép. 30.

Kacsz Gyuláné Lukáts Kató, grafikus

L. i Gyarmathy T.

[7. old.]

8.

– Hír

Nirszabadság, Bp. 1979. dec. 14.

MDK

Kaeszné Lukács Kató, ip.műv.
festőm.

a Bonbon -üzlet külső és belső berendezése
Kaesz Gyula terve, annak falfestményei és doboztervei feleségének L.K.-nak művei.

Az Iparművészeti Társulatnak az Iparművészetben rendezett 50 éves jub.kiállításának részletei.
Magyar Iparművészet.1935. 268.l.

MDK

Kaeszné Lukács Kató

Intarzia

Plakát kiállitás, 1948. N.Szál.

MDK

Kaeszné Lukács Kató

Plakát kiállitás 1948. N.Szal. képek

MDK

Kaeszné Lukács Kató

Dutka M: Graf.művészeink a békéért. Magy. Nemz. 1952. okt. 3. 5.l.

MDK

Kaeszné Lukács Kató

illusztrációk

Az uj magyar énekeskönyvről... Iparmüv. Társ. Körirata. 1948. XI. 26. 2371. sz. 4. l.

MDK

Kaesz Gyuláné

Dobozcsomagolás.Kaesz Gyuláné terve.Repr.

Magy.Iparművészet,1934. 3-4.sz. 48.l.

MDK

Kaesz Gyuláné, ip.müv.

a grafikai csoport igen változatos, amelynek
legfiatalabb munkáit K.Gy.-né és Végh Gusztáv
szolgáltatták.

/f.j./: A magyar iparmüvészet első országos tárlata.
Orsz.Iparmüv.Tárlat.-v.Lloyd-palota.
Pesti Hirlap. 1938. nov. 6. 11.1.

MDK

Kaesz Gyuláné, ip.m.
Lukáts Kató

Tervei. Repr.

Dobozcsomagolások.

Magyar Iparmüvészet. 1934. 48.1.

MDK

Kaeszné Lukács Kató

~~Lukács Sándorné~~

Uj mesekönyv, fedéllap és illusztrációk

Békeplakát és 5 éves terv graf.kiáll. Ernst Muz, 1953. szept. 8/1. ~~xxxx~~

Kaczné Lukács | Kató.

Meservajzai szerepettek az Ernst-Múzeumban rendezett Békeplakát és Ötéves Terv Grafikai Kiállításán.

Magyar Nemzet, 1952. Okt. 3.

MDK.

Kaeszné Lukács Kató grafikus

"Illusztráció Csokonai "Állatok"c. versének"

"Székely népmese" /könyvillusztráció/"

/illusztrációk/

III.Magyar Képzőművészeti Kiállitás
1952.dec.-1953.márc. 13.1.

MDK

Kaeszné Lukáts Kató

A Koestlingyár részére és a bécsi Altmann & Kühne csokoládégyár részére készitett különleges csomagolópapirjai.

Rosner Károly cikke.

Magy. Iparművészet, 1934. 3-4.sz. 42-44.l.

MDK

Kaeszné Lukács Kató

Művészet 1938. III. évf. 22. sz. 160.l.

MDK

Kaeszné Lukáts Kató, graf.-ip.m.

grafikai készséggel párosuló iparmüvészeti kultura mutatkozik egyéni uton járó munkáiban.

Az uj csomagolások terén dobozterveit első hely illeti meg. - Altmann és Kühne rapportcsomagolóját külön ki kell emelni, mindezek a magyar csomagoló-müvészet tündöklö értékei.

Rosner Károly: Reklámgrafika.-MIP.1943.94.-96.l.
Au Ipm.Társ. kiáll.-a.

MDK

Kaesz Gyuláné Lukáts Kató,ip.müv.
grafikusmüvész.

Egyik legsokoldalubb felkészültségü grafikusunk. Árucsomagolás terén fejti ki müvészi tevékenységét. A dekoratif grafika számtalan más területén is működik. A különféle faanyagok szinfoltjaival és texturáival éppoly biztonsággal fejezi ki mondanivalóit, mint a palettája szineivel.

Kaesz Gyuláné Lukáts Kató grafikusmüvész.

Magyar Iparmüvészet.1940.

MDK

Kaesz Gyuláné Lukáts Kató,ip.müv.
grafikusmüvész.

Az anyag szakszerü kihasználásához való érzé
ke intarziáiban fejezödik ki legszerencsésebb
ben. Játékos , kecses humorral van tele
némely müve,mint pl. az E.M. intarzia.
E számban bemutaunk munkái közül olyanokat,
melyek nem nyomdai sokszorositáshoz készül-
tek.

Kaesz Gyuláné Lukáts Kató grafikusmüvész.

Magyar Iparmüvészet.1940.

MDK

Kaesz Gyuláné Lukáts Kató ,graf.m.

Kulturált tehetségü müvész. Tavaly a nagy német grafikai lapban ,a "Gebrauchsgrafik"-ban T.Schalcher irta róla: Báj jellemzi munkáit,nöi- es báj, magyar báj, az öseredetiségnek és tulfinomultságnak az az elragadó keveréke, mely ennek a nemzetnek legjobbjait jellemzi. stb.

Kaesz Gyuláné Lukáts Kató grafikusmüvész.
Magyar Iparmüvészet. 1940. 2c.l.

MDK

Kaesz Gyuláné Lukács Kata

állami elismerő oklevelet kapott

Kitüntetés. Pesti Napló 1936. jun. 21.

Kaeszné Lukács Kató MDK

Illusztráció Csokonai:Állatok c. veréhez

Székely népmese, könyvillusztráció

Illusztrációk Creanga: Román népmeséihez

Műcsarnok 1952/53 III. Magy. Képzőm. Kiáll.

KAESZNÉ LUKÁCS KATÓ

Illusztráció Csokonai "Állatok"c. verséhez.
47x67.
Székely népmese. Illusztrációk 47x67.
Illusztrációk Creanga: Román népmeséihez.
47x67.

III.Magyar Képzőművészeti kiáll.kat.Műcsarnok 1952.dec-
1953.márc.

MDK.

Kaeszne Lukács Kató grafikus

"Illusztrációk Creanga: Román népmesékhez"

III.Magyar Képzőművészeti Kiállitás
1952.dec.-1953.márc. 13.1.

Kaeszné Lukáts Kató, grafikus

L: Kner Izidor

Rózsa Gy: Nosztalgia a minőségért 11

Nemszabadság, Bp. 1980 jan. 27.

Kaeszné Luháts Kató, grafikus

L: Jeges Ernő

56-57

Ferkai A – Dévényi T: Kereshedelmi kultúra a 30-as években

Magyar Építőművészet 8p.1983

83/2

Kaesz Gyuláné Lukáts Kató, grafikus

L. Boromisza T.

– : A hétvégi kult. prog. 9.

Népszabadság, Dn. 1980 jún. 27.

MDK

Kaesz Gyuláné Lukáts Kató, ip.müv. graf.

Négy plakátterve. Repr. 54.l.

Szinpadi kosztümtervek. Négy repr. 53.oldalon.

Magyar Iparmüvészet. 1934. 53,54,55.l.

MDK

Kaesz Gyuláné Lukács Kató,ip.müv.

Kép:. Szinpadi kosztümtervek. 53.1.

" : Divatrajzok. 53.1.

Magyar Iparmüvészet. 1934. 3-4.sz. 53.1.

MDK

Kaesz Gyuláné Lukács Kató,ip.müv.

Plakáttervei: Két fürdöruhás alak a vizben.
Palma cipösarok. Kép. 55.old.

Cimlp tervek: Kerék VI.évd. 1933 4-5 sz.
Gré.Kozmetika. Kép.54.
Plakáttervek: Evinrude.Oldalmotor. 54.1.
Tél. /Sidreszes nöalak/. 54.1.

Magyar Iparmüvészet. 1934. 3-4.az. 54,55.1.

Kacsz Gyula, belsőépítész

L: Fadrusz J.

–: Az ember környezete 76–81

Alföld, Debrecen, 1980. máj XXXI/5

Kacsz Gyula, belsőépítész
építész

L: Siklós Mária

Torday Miz: Üveghép és selyem kárpit 2.

Esti Hirlap Bp. 1981 márc. 5

Kacsz Gyula

Méltatás.

Mengyhárt László: Valahol szorít a cipő.
Művészet, 1981. január – 24. lap

Kaesz Gyula, Kossuth-díjas építész, belsőépítész (1897-1967). 4.) Folytatása (zége)
Homicsek László mesteréről, Kaesz Gyuláról.

2. ~~Bankfiók Kassán~~
Nemzeti Takarékpénztár belső képe,
Budapest. (repr.)

3. Nemzeti Takarékpénztár
bejarata, Budapest. (repr.)

Magyar Építőművészet, 1987, 6., 57-old.

KAESZ Gyula épitész, iparmüvész

PROHÁSZKA László: Adalékok az 1917. évi gyöngyösi tüzvész történetéhez. = Pavilon, 2/3.sz. 1990 2 - 8. p. ill.

részt vett a földszintes lakóház pályázaton

RESEARCH I
1 PF 27
H 1250 BUD
HUNGARY

Kacsa Gyula, Kossuth-díjas építész- és belsőépítész
A magyar art deco és nem zetkörzi önszefüggései.
Kiállítás az Iparművészeti Múzeumban!

4. Szekrény (repr.)

Magyar Építőművészet, 1986.5., 64.-old.

Kaesz Gyula, Kossuth-díjas építész és belsőépítész

Közti Emléktár.

Farkasdy Zoltán 1986-ban nyitotta meg a Közti Emléktárának bemutatkozó kiállítását, melyet azzal a szándékkal hoztak létre, hogy megőrizze, folyamatosan gyűjtse a vállalatnál dolgozó építészek terveit, vázlatait, dokumentumait. Az első kiállítás a vállalat „hőskorának" nagy egyéniségeit mutatja be: Dávid Károly, Hidasi Lajos, Janáky István, Kaesz Gyula, id. dr. Kotsis Iván és Rimanóczy Gyulát.

Magyar Építőművészet, 1986. 4., 64-old.

Kaesz Gyula, Kossuth-díjas építész-belsőépítész (1894-1967)

P. Szabó Ernő: Szín, erő, dinamika. (Ab-) rejtett kincsek.

A reklámépítmények történelemmé, a korszak plakát-
művészete rejtett kincsé vált. A ritka kiállítások, könyv-
folyóiratlapok segítségével azonban tovább élnek közöt-
tük a kapcsolatok ma is. Bereny Róbert, Kaesz Gyula és
Kozma Lajos vásári pavilonjai felé Csezmiczky Tihamér
plakátján vörös mezőben acélszürke vonat robog. A lap
jobb felső sorkában, vörös körben felírva a célpont:
Budapest. Minden csupa szín, erő, dinamika. (említve)

Budapest folyóirat, 1988., 6., 25-old.

Kaerz Gyula

„Az építész dilemmája" c.
metszetének reprója a
7. oldalon

Magyar Nemzet 1972 május 14

Kaesz Gyula

belső építész, Kossuth díjas, számos müvet tervezett.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest lexikon, Budapest 1973 1335 l

5/2 l

Haász Gyula
építész

Munkássága feldolgozatlan

Láncz Sándor: Van-e modern realista v. .
Művészet, 1971.december - 6.oldal

Kaerz Gyula belső építész

74 éve született

Népszava 1971 július 13
4. old.

Kaesz Gyula

A kiállítóknak több mint a fele az ő kö-
vetlen tanítványa volt.

Dr. Major Máté: Építészet-belsőépítészet; Ipari Művészet, 1972. 2-3. 4. l.

Kocsis Gyula

A termékeny élet feltételeként a biztonságérzetet jelölte meg.

Kocsis A.: Belsőépítészetünk helyzete; Ipari Művészet, 1971.2. sz. 7.l.

Kacsz Gyula

Bécsies nonalákoz kapcsolódik a háború utáni évekből. Hornicsek László terve (művészházaspár lakása).

Konács Zsussa: Lakásbútor; Ipari Művészet, 1971. 2. sz. 10. p.

Kaesz Gyula

A Képzőművészeti Bizottság tagja volt.

Meghalt Kaesz Gyula Kossuth-díjas művész; Magyar Grafika, 1967. 3. sz. 33. l.

Kaesz Gyula

Seroczte a bp-i Vörösmarty téri egy-
kori Flóris pukrászdát 1931. 261. k.
reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet
1867-1967. Budapest 1970.

981

Kacsz Gyula

Serve: Lakószoba berendezés. 1939.
259 sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet
1867-1967 Budapest, 1970.

971

Kaesz Gyula

növendéke az Iparművészeti iskolán Gabriel Frigyes.

Magyar Képzőművészek szövetsége belsőépítész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1970.

131

Kaesz Gyula

növendéke az Iparművészeti Főiskolán

Gaubek Júlia.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső-

építész szakosztályának kiállítása, Buda-

pest, 1970

121

Kacsz Gyula

növendéke az Iparművészeti Főiskolán Fesszel Alajos.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belsőépítész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1970

91

Kaesz Gyula

növendéke az Iparművészeti Főiskolán Domokos Géza.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső-építész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1970.

6 P

Kacz Gyula

Szanitvényag Iparművészeti Főiskolán

Csonka Lajos.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső-

építész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1970

51

Kacsz Gyula

növendéke az Iparművészeti Főiskolán
Bodnár János.

Magyar képzőművészek szövetsége belső-
építész szakosztályának kiállítása, Buda-
pest, 1970.

2P

Kaesz Gyula

növendéke az Iparművészeti Főiskolán,

Medécs Sándor.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső-
építész szakosztályának, kiállítása, 1970
Budapest, 451

11

Kacz Gyula

növendéke Gergely István, az Ipar-
műcéseti Főiskolán.

Magyar Képzőműcések Szövetsége belső
építész szakosztályának kiállítása. Buda-
pest, 1970

141

Kacz Gyula

növendéke az Iparművészeti Főiskolán Hornicsek László.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső-építész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1970

161

Varga Gyula

növendéke az Iparművészeti Iskolán
Juhász László.

Magyar Képző- művészek Szövetsége belső-
építész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1970

190

Kacz Gyula

növendéke az Sporműcészeti Főiskolán
Király József

Magyar Képzőműcészek Szövetsége belső-
építész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1970

201

Kaesz Gyula

növendéke az Iparművészeti Iskolán

Kovács Zsuzsa.

Magyar Képzőművészek Szövetsége

belsőépítész szakosztályának kiállítása,

Budapest, 1970

231

Kacz Gyula

növendéke az Iparművészeti Főiskolán Kisszebeni Marcell.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belsőépítész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1970

221

Kaesz Gyula

művészettörténész az Iparművészeti Főiskola tanára Kovács László.

Magyar képzőművészek lexikona építész szakosztályának kiállítása, Győr, 1970

250

Kacz Gyula

növendéke az Iparművészeti Főiskolán

Dotyondi Margit.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső-

építész szakosztályának kiállítása, Bude-

pest, 1970

371

Kacz Gyula

növendéke az Iparművészeti Iskolán

Nyári László.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső-
építész szakosztályának kiállítása, Buda-
pest, 1970

351

Kacsz Gyula

növendéke az Iparművészeti Iskolán
Nagy Károly.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső-
építész szakosztályának kiállítása, Budapest,
1970

341

Kaép Gyula

növendéke az Sportművészeti Főiskolán

Németh István.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső-

építész szakosztályának kiállítása, Budapest,

1970

33 P

Kaesz Gyula

növendéke az Iparművészeti Főiskolán
Molnár Gábor.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belsőépítész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1970

321

Kacsz Gyula

növendéke az Iparművészeti Főiskolán
Mózer Pál.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső-
építész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1970

311

Kacsz Gyula

növendéke az Iparműcészeti Főiskolán Mikó Sándor.

Magyar Képzőműcészek Szövetsége belső-építész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1970

281

Kaesz Gyula

növendéke az Iparművészeti Iskola fő-
iskolai tagozatán Vass Antal.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső-
építész szakosztályának kiállítása, Buda-
pest, 1970

120

Kacz Gyula

növendéke az Iparművészeti Főiskolán Szilas Elemér.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső-építész pakoptályának kiállítása, Budapest, 1970

400

Kacz Gyula

nőcendeke az Iparművészeti Főiskolán Rédai Ferenc.

Magyar Képzőművészek szövetsége belső-építész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1970

391

Kaesz Gyula

1919-1952-ig tanította a budapestive-
zést az iparművészeti iskolán. 1952-58-ig
a főiskola igazgatója

Mekcsey Ferenc: A magyar építészet
1867-1967. Budapest 1970.

981

Kaesz Gyula

a korszerű építészet kiváló képviselője

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

971

Kacsz Gyula

Tanításain skült Bösze György.

Konács Zsuzsa: Lakásbútor; Ipari Művészet, 1971. 2. sz. 10. l.

Kacsz Gyula

Nagy Károly 1935-ös cutérieurje az ő bécsies vonalához kapcsolódik.

Kovács Zsuzsa: Lakásbútor; Ipari Művészet, 1971. 2. sz. 10. l.

Kacsa Gyula

Gábriel Frigyes egyik mestere volt az Iparművészeti Iskolában.

Ernyey Gyula: Gábriel Frigyes; Iparművészet, 1941.2.sz. 27.l

Kacsz Gyula Iparművész

a Jubileumi Iparművészeti Kiállítás a modern magyar iparművészet előfutáracnak, Kosma Lajosnak, Kacsz Gyulának és a körünk csoportokuló iparművészeknek munkásságát is idézik néhány tárgyal: Gádor István, Kovács Margit, Gorka Géza, Tevan Margit, Bozzay Dezsőnek műveiből.

P. Brestyánszky Ilona: Iparművészetünk 30 éve

Dolgozók Lapja (Komárom), 1975. jul. 27.

Kaesz Gyula tanár

Iparművészeti Iskola jubileumi kiállításain szerepelt.

M.930.XI.15.

Kaen Gyula, iparművész MDk

Az V. Magyar Ipar művészeti kiállítás anketját vezeti.

— : Az V. Magyar ..... " 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1966. febr. 14.

MDK

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv.tanár
Török és Hajdu lakásberendezők.

Kombinált lakó és dolgozó-szoba.
Tervezte K.Gy. Butorokat T.és H. lakásberendező készitettek. Kép. 136.1.
Részlet a fenti szobából. Kép. 136.1.

Magyar Iparmüvészet.?

MDK

Kaesz Gyula tanár és Strauss Sándor, épitész

A Floris-cukrászdát fentiek közösen tervezték.

Münich Aladár: Floris cukrászda.
Tér és Forma. 1932. 57-61.l.
Különnyomatban is. Képekkel.

MDK

Kaesz Gyula, Pomázi Dezsö, Sarkadi Sándor
Tóth Kálmán.

Falusi házak szükségbutorai c.fejezetet Kaesz Gyula irta, Illusztrálta Pomázi Dezsö,és Sarkadi Sándor.

Tóth Kálmán: Uj falu,uj otthon .Orsz.épitésügyi Kormánybiztosság. Epités racionalizálási oszt. kiadvanyai. XXXXXXXXXX 2.Bp. 1947.

MDK

Kaesz Gyula, ép.+ip.müv.tanár

"A létminimum lakás felett tartott kongresszus általános elvei: olcsón épiteni lakást. Lakást adni minden kisexistenciának, stb. "
A kispénzü ember mást, mint olcsót, nemvásárolhat stb.

Kaesz Gyula: Bérlakások a létminimum számára. Tér és Forma. 1930. 1.sz.

MDK

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv.tanár

az olcsó butorok terveire hirdetett pályázaton
dijjal kitüntetett terve látható képen. 94.1.

Magyar Iparmüvészet. 1926. 94.1.

MDK

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv.-tan.

az O.M.I.T által rendezett "Uj Magyar Otthon" kiállitás kitünö installátora.

Magyar Iparmüvészet. 1940. 19.1.

MDK

Kaesz Gyula, ép.-ip.m.-tanár

A Műcsarnok a kiállitásra igen alkalmatlan oszlopcsarnokot zárt Pantheonná alakitotta át, melynek fafurnirral boritott köralaku falain a magyar plakát öskora elevenedett meg. A termet lezáró egyenes falon a mai plakát válogatottan legjobb művei kerültek kiállitásra.

Fabius Cunctator:
A Magyar Nemzeti Gyarmatványkiállitás. Műcsarnok.
Magyar Iparművészet. 1937. 193-195.l.

MDK

Kaesz Gyula,

az Or.M.Kir. Iparmüv.Iskola belsö épitészeti szakosztályán oklevelet nyert növendék tervezte müvészember házának tervét. Képek.az 57-76-ig következö ábrákon. 32- 44.old.

Magyar Iparmüvészet. 1918. 32.1.

1/. Kaesz Gyula, ép.-ip.m. -tanárMDK

K.Gy. volt tervezö müvésze; a kiállitandó anyag ismerete, annak szeretete vezette a belsö berendezés helyes megoldásánál. Nála alig lett volna alkalmasabb müvész, ki ezt a kérdést megoldja. - Architekturában ötletesség, szabta meg az ideális keretet a kiállitás anyagának.

Fabius Cunctator:
A Magyar Nemzeti Nyomtatványkiállitásról. Mücsarnok.
Magyar Iparmüvészet. 1937. 193-195.l.

MDK

Kaesz Gyula

Könyvtárszoba. Terv.: Kaesz Gyula.
Kivitelezték: Fürst Ferenc és Főző Sándor.
Repr.

Művészet, 1937. 5.sz. 20.lap

Kaesz Gyula, újságíró

A megnyitón ismertette és méltatta
a 75 éves Végh Gusztáv munkásságát.

—: Megnyílt Végh Gusztáv grafikáinak
kiállítása.

6.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1964. okt. 22.

Kaesz professzor

Iparművészeti Iskola jubileumi kiállításán osztálya kispolgári és magyaros berendezések tipusaival szerepelt.

8.Ó4.930.XI.16.

Kacsz

Iparművészeti Iskola jubileumi kiállításán neve szerepelt.

MH. 930. XI. 16.

Kaesz Gyula

Iparművészeti Társulat József krt. 6. sz. alatti helyiségében 1931. jan. 13-án du. 5 órakor "Modern lakberendezés problémáiról" előadást tart.

NU.931.T.1.

Kaesz Gyula

Iparművészeti Iskola jubiláris kiállításán lakásművészeti és bútormüves szakosztályának növendékeivel szerepel.

PH. 930. XI. 15.

Kaesz Gyula

Plakátjaival szerepelt a Reklámművészek Társaságának első kiállitásán az Iparművészeti Muzeumban.

P.H.930.IV.13.

Kaesz Gyula

Iparművészeti Iskola jubiláris kiállítá-
sán tanítványai építész terveiket
mutatják be rajzban és ügyes apró
modellokban.

Újság 930. XI. 15.

Kaesz Gyula

Iparművészeti Iskola jubilàris kiàllìtàsàn növendékeivel egy szobas lakàst àllìt ki.

UN_930.XI.16.

MDK

Kaesz Gyula

Hálószobabutorai és festett szekrénye, az Iparműv.Társ.kiáll.-án.

Ybl Ervin: Az Iparműv.Társ.jub.kiáll.

Magy.Iparművészet, 1925. 160.lap

MDK

Kaesz Gyula

Chmura-portál a Ferenciek terén (1933) Repr.
Albacháry és Korai Deák-téri portálja (1933)
Kivitelezte: Márkus Lajos. Repr.

Tér és Forma, 1933. 4-5.sz. 146.lap

M.D.K.

Kaesz Gyula

Simon Blanka: "Az Otthon Művészete" c. rovatában hozza a lap a művész butorterveit "A kis butor" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 1934. aug. 19-25. XXIV. évf. 35. sz. 88-89. lap.

MDK

Kaesz Gyula

~~Portál-terv, repr.~~

Kende F.: A kereskedelem és ipar építészetéről. II. Tér és Forma 1933. 149.l.

MDK

Kaesz Gyula

A M.Kir.Földmivelésügyi Minisztérium kiállitása
Tervezte: Kaesz Gyula. Repr. Bp.Nemzetk.Vásár.

Tér és Forma, 1933. 6.sz. 190.l.

MDK

Kaesz Gyula

Tervezte a "Hogyan Épitsünk?" kiáll.-on bemutatott lakószobát. Repr.

Tér és Forma, 1933. 6.sz. 187.l.

MDK

Kaesz Gyula

A párisi 1933.évi épitőművészeti kiállitáson egy polgári lakószobáját állitották ki.

Ny.L.: A "Hogyan épitsünk?" kiáll. a Bp.Nemzetk. Vásáron.

Tér és Forma, 1933. 6.sz. 186-187.l.

MDK

Kaesz Gyula tanár

Az iparműv.isk. tervezési tanárjának Kaesz Gyulának tervezett hálószobája, a régi műcsarnokban rend. magy.iparműv.kiállitásán.

gy.: A magy.iparműv. érdekes kiáll.

Az Est, 1925.okt.11.

MDK

Kaesz Gyula

Tervével részt vett, a Bpest szfőv. szignetpályázatán.

R.K.: Bpest szfőv. szignetpályázata.

Magy. Iparművészet, 1934. 35. lap

M.D.K.

Kaesz Gyula

Női lakószoba tervének fényképét bemutatja a lap "Az otthon müvészete" c. rovat keretében.

Szinházi Élet. Bp. 1933. szept. 1o-16. XXIII. évf. 38. sz. 84. lap.

M.D.K.

Kaesz Gyula

Dr. Ken de János rózsadombi villájának fogadószobáját tervezte, amelynek fényképét közli a lap az "Otthon müvészete" c. rovatban.

Szinházi Élet. Bp. 1933. juni 18-24. XXIII. évf. 26. sz. 9o. lap.

MDK

Kaesz Gyula tanár

Lakószoba ablakrészlete. Terv: Kaesz Gyula.
Készitette Lipinszky Jenő asztalosmester. Repr.

Épitőmunka, 1934. 6-10.sz. 137.lap

Kaesz Gyula:

Neve említve Szántó Tibor: "Az új magyar tipográfia" c. tanulmányban említve.

Magyar Grafika, 1964. 4. szám, 237. l.

Kasse Cyprus:

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv. MDK

a Bonbon -üzlet külsö és belsö berendezése
K.Gy. tervezésében.

Az Iparmüvészeti Társulatnak az Iparm.Muzeumban rendezett 5o éves jub.kiállításának résztvevöi.
Magyar Iparmüvészet.1935. 265.l.

Kaesz Gyula

Méltatás.

— : Kiállításokról.
Művészet, 1978. december - 48 lap.

Kaesz Gyula

Kaesz Gyula 1958-ban Kaesz Gyula után került az Iparművészeti Főiskola igazgatói helyére.

Fejér Ernő: Arcok és realitások
Művészet, 1979. március-2. lap.

Kaesz Gyula

Vadas József: "Dicstelen fények" cimmel részletesen beszámol a magyar iparmüvészetben tervezett lakásberendezési, igy a világitótestek tervezésének folyamatáról. Először a fényszobrászat kezdeményezőiről, Moholy Nagy László, Schöffer Miklós, Kepes György uttörő munkájáról ir. Utánuk Kozma Lajos és Kaesz Gyula nevét emliti, akik már a tizes-huszas években kezdik a világitótestek uj formájának megvalósitását. Csak hosszu évek mulva jelentkezik a fiatalon elhunyt Borz Kováts Sándor és a hatvanas években megtervezi tiztagu fém lámpacsaládját. A szintén fiatalon meghalt, tehetséges Kanyák Zsófia által tervezett üveglámpákat külföldön értékesitik ahelyett, hogy itthon árusitanák.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. szept. 18. XX. évf. 38. sz. 12. lap.

Kaesz Gyula

Az ipar nem foglalkoztat lámpatervező iparművészeket. Igy kismühelyi munkát kénytelenek vállalni Nádai Tibor és Házi Tibor iparművészek is. A kereslet kielégitésének érdekében pályázatot hirdetett lakásberendezési tárgyakra a KISZ Központi Bizottsága, az Iparmüvészeti Vállalat és a Müvészeti Alap. Ezen a pályázaton dijat nyert az Opteam iparmüvészcsoport Felhő elnevezésü lámpacsaládja. Az Opteam csoport tagjai: Bárkányi Attila, Bánáti János, Radnóti György, Kovács Erike. Ugyanez a müvészcsoport egy másik pályázaton is dijat nyert Ferenczi István közremüködésével néhány évvel ezelőtt, de a gyárak figyelmét ez sem keltette föl.

Vadas József cikkét lásd: Kozma Lajos nevénél Élet és Irodalom, Bp. 1976. szept.18. XX.évf.38. sz. 12. lap.

Kaesz Gyula

"A tipikustól a tipusig" cimmel Vadas József a Budapesti Történelmi Muzeumban rendezett, -az "Igy élnek a budapestiek" c. kiállitássorozat második részéről, az "Otthon" c. tárlatról ir. Ezzel kapcsolatban a lakásberendezések történetét, az idők folyamán kialakult stilusváltozásokat magyarázza. Részletes beszámolója során három nevet említ, mint a modern iparmüvészet jelentős alakját: Kaesz Gyula, Bierbauer Virgil és Breuer Marcel müvészeket.

Fenti c. kritikát lásd: Kaesz Gyula nevénél.
Élet és Irodalom, Bp. 1976. ápr. 1o.
15. sz. 4. lap.

Kaesz Gyula

Vadas József: "Magyar művészet ahogy volt" címmel ir a székesfehérvári "Magyar művészet 1945-49" c. kiállitásról, s beszámol a tárlaton szereplő művészekről, értékelve egy-egy alkotásukat: Bálint Endre, Bán Béla, Barcsay Jenő, Bencze László, Berda Ernő, Bernáth Aurél, Czóbel Béla, Derkovits Gyula, Dési Huber István, Domanovszky Endre, Domján József, Ferenczy Béni, Gádor István, Hantai Simon, Háy Károly László, Kaesz Gyula, Kassák Lajos, Kerényi Jenő, Koffán Károly, Kondor Béla, Korniss Dezső, Kozma Lajos, Kurucz D. István, Mikus Sándor, Pátzay Pál, Somogyi József, Szabó Iván, Szabó Vladimir, Szalay Lajos, Szántó Piroska, Szentiványi Lajos, Szőnyi István, Vajda Lajos, Vilt Tibor.
Fenti cimü kritikát lásd: Szőnyi István nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. nov. 5. XXI. évf. 45. sz. 12. lap.

Kaesz Gyula, belsőépítész

L: Kozma Lajos

Láncz S.: Képrőmův. krónika 699-703.

Jelenkor, Pécs, 1978. júl.-aug. XXI/7-8.

és az alkotórehetség finom ösztönössége minden kor a lwgkorszerübb tövekvésekhez rokonitják. 1919-től 1958-ig maradandó értékü edadógusi munkát végzett. Irásaival 1935-től 1938-ig a Bu tor c folyoirat szerkesztőjenéknt

[illegible] 41 old.

Kaesz Gyula/1897-1967/

szorosabban véve nem tartozott a CIRPAC csoporthoz, bár munkássága, irodalmi-szerkesztői oktatói munkássága rokon szellemü

Ernyey: Az ipari forma története Magyarországon Akadémiai Kiadó 1974 43.o.

Kaesz Gyula

1935-38 ig a Butor cimü folyoirat szerkesztőjeként sokat tett a modern lakás, sőt környezetkultura megteremtéséért.

Ernyey:Az ipari forma története Magyarországon

Akadémiai Kiadó 1974 43.o.

Kaesz Gyula

1945 után az üveg,öltözködési tárgyak,tipog ráfia és alkalmazott grafika területén uj girda jött létre,melyhez tartozott a fenti művész is.

Ernyei:Az ipari forma története Magyaron Akadémiai Kiadó 1974 46.o.

is sokat tett a modern magyar lakás, sőt környezetkultura megteremtéséért.

Ernyei Gyula: Az ipari forma története Magyarországon akadémiai Kiadó 1974 43 old.

Kaesz Gyula /1897-1967/ 1

nem tartozik a CIRPAC csoporthoz, bár rokon szellemü munkásságá .A funkciónak megfelelő,célszerü formálás, a pontosság. lelkiismeretesség,a mesterség magas szinvonalu ismeret tudása

Ernyei Gyula:Az iparo forma története Magyarországon Akadémiai Kiadó 1974 43 old.

Kaesz Gyula

1948-ban hitett tett különböző helyen

irásban az ipari formatervezés, a tipizálás

, a minőségi termelés mellett.

Ernyei Gyula:Az ipari forma története Magyar

országon Aakadémiai Kiadó 1974 47. old.

Kaesz Gyula

A MÁV négytengelyes vasuti étkezőkocsiját Kaesz Gyula, Bozzay Dezső és Hörnicsek László tervezték.

Ernyei: Az ipari forma története Magyarországon Akadémia K. 1974 52.o.

Kaesz Gyula, iparművész

L: Juhász László

Miklós Pál: Juhász László halálára

Népszabadság, Bp. 1978. júl. 9.

14.

Kaesz Gyula, iparmüvész

Kaesz Gyula növendékei a mai ipari alkotas legtisztabb céljait össze tudtak hangolni a mai polgari, munkas, föld müves lakaskultura megnemesitésével. 49.old.

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/oktatási rendszere és forrásai 37.old

Müv.Tört.Írt. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Kaesz Gyula, iparművész

1918-19 ben frisebb művészetszemlélet kialakitásara volt szükség. A tanari garda kiegészitése is e célt szolgalta. Ekkor került az iskolahoz, ki hosszabb-rövidebb időre: Ferenczy Béni, Ferenczy Noémi, Kaesz Gyula, Kós Károly, Reményi József, Toriczkai-Wigand Ede, stb. 47.old.

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/ oktatási rendszere és forrásai 37.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Kaesz Gyula, iparművész

Művészek, tervezők, akik az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola beiratkozott növendékei voltak 1896 és 1919 közt
Kaesz Gyula, bútortervezés szakon 54.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparműv.Iskola/1880-1944/
oktatási rendszere és forrásai 37.old

Műv.Tört.Ért. 1976. XXIV. 1.sz. Bp

Kaesz Gyula, iparművész

Az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola tanarai,tanársegé
dei,/segédtanárok/,.Kaesz Gyula,-1919.-1944.-Bútir
ipari szakrajz,bútortervezés,középitéstani,ékitm.rajz
bútortervező szakosztaly vezetője. 53.old

lezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/
oktatasi rendszere és ~~xxxxx~~ 37.old
forrasai

Müv.Tört.Írt. 1975. XXIV. 1.sz. Ep

Kaesz Gyula
Borbíró Virgil
Fischer József
Granacztói Pál
Kiss Tibor
Kozma Lajos
Major Máté

voltak az 1945-ben alakult Magyar Művészeti Tanács építőművészeti szaktanácsának tagjai 1946-ban.

Major Máté: A Szabadság-híd díszei

Budapest 1980/6 8.o.

Kaesz Gyula

. Szabó Éva textiliáit 1937-ig testvérével, Szabó Klárával készíti. Műhelye mellett 1936-ban Kaesz Gyula terve szerint, Kovács Margit reliefjével bemutató-helyiség létesült.

dr. Koós Judith: P. Szabó Éva művészete.

Budapest, 1974. 8.os. 24-27.l.

KAESZ GYULA

A PÁRIZSI DIVATSZALON
KÉT HELYISÉGÉT TERVEZTE
(emlékül képpel)

Kiss Ákos: Művészi értékü budapesti üzlet-
berendezések

Müemlékvédelem, 1976. 1. sz. 13-26. l.

Kaesz Gyula

Kaesz Gyula (1897–1967): belsőépítész, építész, bútortervező. Kossuth-díjas főiskolai tanár. Kezdetben Kozma Lajos nyomdokain haladt. Jelentős szakírói és szerkesztői tevékenysége is.

Mihályfi Ernő: Művészek, barátaim Bp. Corvina 1977.

Kaesz Gyula

1956-17ben tervezte a Párizsi Divatszalon Váci u 6 két helyiségét.

Müemlékvédelem 1976/1/24

Kiss:Müv szi értékü védett Bpi üzletberendezések

Kaesz Gyula

Vadas József :A művészi ipartól az ipari művészetig című könyvében tanulmányt közöl a művészről

Magyar Hirlap 1979/217/1o
Gondos: Vadas József tanulmányai

Kacsa Gyula, [ ]

L: Kner Izidor

Kócsa Gy: Nosztalgia a minőségért 11

Nérszabadság, Bp. 1980. jan. 27.

Kacsz Gyula, építész és belsőépítész

Szántó Tibor 1945 nyarától a Népszava Képes Mellékletének, majd a Dolgozók Világlapjának a képszerkesztője lett. O tördelte és „képszerkesztette" az akkor induló Új Építészet c. szaklapot, amelyet Kacsz, Gyula, Perényi Imre, Kozma Lajos és Major Máté szerkesztett.

Németh S. Katalin: Beszélgetés Szántó Tiborral. Kortárs, 1979. 9. 1421–28. old.-ig

Kaesz Gyula, építész és belsőépítész

Vitt Tibor, Kossuth-díjas szobrászművész Kaesz Gyulának állít emlékét szoborkompozíciójával. /repr./

Fábián László: Levél Vitt Tiborhoz.

Film, Színház, Muzsika, 1980. ápr. 5.

Kalász Gyula, építész és belsőépítész

"Művészet és társadalom 1945–1980" címmel nyílt kiállítás a Műcsarnokban. A termek egyik oldalán a társadalom, politikai jellemzői a másik oldalon ugyanennek az elmúlt 35 évnek a művészi megnyilvánulásait mutatja be a kiállítás.

Kalász Gyula tervei láthatók a tárlaton.

Molnár Zsolt: Kiállítás történelem.

Magyar Ifjúság, 1980. ápr. 18.

Kaesz Gyula, belsőépítész

a Képzőművészek, Iparművészek és Művészeti Dolgozók szakszervezetének területén is megkezdődnek a szakszervezeti választások. – Eddig a szervezési és mozgósítási tennivalókat többnyire az úgynevezett szakmai bizottságok végezték. Ennek a szakmai bizottságnak tagja volt a művész is.

Krosz Sándor: Útravaló
Szocialista Művészetért, 1980. ápr.

Kacsz Gyula, belsőépítész
építész

L: Kozma Lajos

Bodri F.: Művészeti könyvszemle 363-368
Jelenkor, Pécs, 1982. ápr XXV/4

Kaesz Gyula, építész
belső építész

L: Lajta Béla

Vadas József: „Egzotikus és mai" 13

Élet és Irodalom Bp. 1985 dec 13. XXIX/50

Kaesz Gyula ip., ep.

→ Ip. főisk. tanársa

↓

→ Kemény Zoltán-nak

MŐVÉSZET 1985/8/34

Kaesz Gyula

Huszonöt év után most először mutatják be az oktatás terén elért eredményeket,-közli a lap A.V. sign.-val: "Az Iparmüvészeti Iskola kiállitása" cimmel.
Ezután felsorolja a tantestület tagjainak nevét és megjelöli szaktárgyaikat:
Helbing Ferenc grafikai tanszak, s az épitészeti tanszéken müködő:
Kaesz Gyula
Mátrai Lajos
Gyalus László müvésztanárok értek el komoly eredményeket.
A tantestület valamennyi müvésztagjának nevét lásd: Simay Imre nevénél.

ÉLET, Bp. 1925. nov. 7. XVI. évf. 23. sz.

Kacsi Gyula, belsőépítén
építén

L: Alpár Ignác

Pusztai L: A magyar építészeti múzeum 35

Magyar
Építőművészet, Bp. 1983 '83/2

Kaesz Gyula, belsőépítész

L: Feszl Frigyes

dr Vámossy F. Az építészeti kritika hazai történetéből
16–19

Magyar
Építőművészet, 9 n. 1983 · 83/1

Kaesz Gyula

Részt vett az iskola jubileumi kiállításának rendezésében. Szakosztályának munkái szerepeltek a kiállításon.

Az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola évkönyve 1930–1934; Budapest 1934; 82. l.

Kárász Gyula

Az 1930-as jubiláris kiállítás kapcsán a vallás- és közoktatásügyi miniszter elismerésében részesült.

Az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola évkönyve 1930-1934; Bpest 1934, 15. l.

Kaesz Gyula

1932. XI. 2-dual rendes tanárrá kinevezték ki (IX. fiz. oszt. 3. fok.).

Kt O. M. Kir. Iparművészeti Iskola évkönyve 1930-1934; Bpest 1934, 85. l.

Kaesz Gyula Gelsőépítész

neve emlitve

Művészettörténeti értesítő 1972

310. old

Kaesz Gyula

A bútortervezés, lakásberendezés és középítéstan s (1930/31) az esti tanfolyamon a bútorrajz tanára, a bútortervező szakosztály vezető r. tanára.

Az O.M.Kir. Iparművészeti Iskola évkönyve 1930–34; 43. l.

Kaesz Gyula

művei szerepelnek az 1930 tavaszi reklám-grafikai kiállításon, Budapesten.

Lónyai S.: György Konecsni. Acta Historiae Artium, Budapest, 1975 3-4 p.

3081

Kaen Gyula
belvőépítés

Méltálás

Bohor József: Terrorizés és társadalmi igény
Művészet, 1975. május - 14 oldal.

Kaesz Gyula
belsőépítész

A két világháboru között
Kaesz Gyulának születtek
értékes kritortervei.

Bakor József: Tervezés és társadalmi igény
Művészet, 1975. május – 14 oldal.

Kaesz Gyuláné
iparművész

Méltatás

Herczeg Ibolya: A jubileumi iparművészeti . . .
Művészet, 1975. május – 8 oldal.

Kaesz Gyula

Az Iparművészeti Főiskolán lebőépítészként nála diplomázott Veres Lajos formatervező.

Sziyeth i Ágnes: Veres Lajos; Ipari Művészet, 1973/4. sz. 15. l.

Kaesz Gyula

Iparművészeti kritikái említést érdemelnek.

Koczogh Ákos: Az iparművészeti kritika; Ipari Művészet, 1973/4.sz. 9.l.

Kaesz Gyula

nevét, életművének egységét és építészeti szemléletén
nek oszthatatlanságát emliti az építészet-belsőépité-
szet problémával kapcsolatban, a magyar belsőépité-
szet történetét áttekintve

dr. Vámossy Ferenc: Belsőépitész kiállitás - belső-
építész hivatás. - Magyar Építőművészet, 1971.4.sz.
58-63.l.

Kaesz Gyula

Neve hiányzik a bibliográfiából, bár a könyv szerzője utathoz elméletével.

K. Á.: Szabolcsi Hedvig – Magyarországi bútormüvészet a XVIII – XIX. század fordulóján (1972); Ipari Müvészet, 1972. 3. sz. 26. l.

Kaesz Gyula

Halálának ötéves érfordulója alkalmából a Magyar Képzőművészek Szövetsége belsőépítész-szakosztálya v. 12-én emlékező szakosztályülést tartott. Ünnepi megemlékezést tartott Major Máté akadémikus.

Ipari Művészet, 1972. 3. sz. 30. l.

Kaesz Gyula

A tankönyvillusztrációkat elbiráló zsüri tagja Hincz Gyula Kossuth dijas,Reich Károly Kossuth dijas grafikusok/tagja volt a nemrég elhunyt Kaesz Gyula is/

Rajztanitás 1969/4-5 12.old.

Kaesz Gyula

Hornicsek László által készített
nemzetközi étkezőkocsi belső sorie-
ker 1957-58-ban, Kaesz Gyula szor-
értói segítsége fárult hozzá.

Rosáts Anikó: Hornicsek László
Művészet, 1975. juli – 6 oldal.

Haesz Gyula
belsőépítész.

Haesz Gyula műtermébe került
1916-ban Homicskó Károly díp-
lomája átvétele után.

Kovács Attila: Homicskó Károly
Művészet, 1975. július - 6 oldal

Kaesz Gyula

1949 nyarán Kaesz Gyula a Magasépítési Tervező irodaba, majd a középülettervező Szülé-zetbe került.

Kovács Aurikó: Horvincsek László
Művészet, 1975. július – 6 oldal.

Kaesz Gyula

Az Iparmúvészeti Iskolán Hornisch László tanára volt.

[illegible] Amlió Hornisch László.

Művészet, 1975. julius – 6 oldal.

Kaesz Gyula
belsőépítész

Miltalás

Balog János: Ujhár a Kossuth Téren.
Tulios, 1974. febr. 19-17 oldal

Kaen Grace
belsőépítész

A Bútoripari Gyártmányfejlesztési
Birottság zsűrijének a tagja volt

Bohor József: Tervezés és társadalmi igény.
Művészet, 1975. május – 14 oldal

Kaesz Gyula

A jelenleg forgalomban lévő, célszerütlen gyermekjátékokról részletes beszámolót ad Vadas József: "Gyermekded játékok" cimmel. Kifogásolja a sokszor izléstelen, minden célszerüséget nélkülöző, komplikált játékszereket. Felsorol néhány müvészt, akik a multban és a jelenben egyaránt valóban egyszerü, praktikus és müvészi játékokat terveznek: Kaesz Gyula, Fajó János, Schéner Mihály, Kelemen József, Ortutay Tamás, Somogyi Pál. A róluk szóló részletesebb tájékoztatást lásd: Kolosváry Bálint nevénél, grafikái felsorolása mellett.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. május 1o.
XIX. évf. 19. sz. 1o. lap.

Kaesz Gyula

"A népi butortól, a nép butoráig" cimmel Vadas József tájékoztat az egyes korszakok iparmüvészetének különböző megnyilvánulásairól. Ezzel kapcsolatban hosszan foglalkozik Kozma Lajos és Kaesz Gyula müvészetével.
Említést tesz a Magyar Nemzeti Galériában a "Magyar népi butorok" c. és a Néprajzi Muzeumban rendezett állandó kiállitásról.

Az idézett Vadas-cikket lásd: Kozma Lajos nevénél, cédulájához mellékelten.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. aug. 2.
XIX. évf. 31. sz. 13. lap.

Kaesz Gyula

A magyar butormüvességgel kapcsolatban Kozma Lajos és Kaesz Gyula munkásságáról ir Vadas József: "Áruház a Műcsarnokban" cimmel, a Jubileumi Iparmüvészeti Kiállitáson szereplő müvészek felsorolása mellett.
A két müvészre, valamint a többi résztvevőre vonatkozó bővebb ismertetést lásd: Kozma Lajos nevénél, cédulájához csatolva.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. juni. 28.
XIX. évf. 26. sz. cimlap.

Kaesz Gyula építész-tanár

P. Szabó Éva: Bálvány u.-i első műhelye mellett 1936-ban Kaesz Gyula tervei szerint bemutató-helyiség létesült.

dr. Kocs Judith: P. Szabó Éva művészete.
Budapest, 1994. aug.

Kaesz Gyula

Formaterező, részt vesz a kiállításon

Jubileumi Iparművészeti Kiállítás
Budapest, 1975. jún - júl.

Kaesz Gyula

„Technika és művészet" c.

Fekete György emlékezése a 11. oldalon

Magyar Nemzet 1974 november 10

Kaesz Gyula
iparművész

4 tengelyes étkezőkocsit terveztek
Bozzay Dezső, Kaesz Gyula és Hor-
vátcsek Károly.

Ernyey Gyula: Bozzay Dezső alkotói utja.
Művészet, 1974.szeptember - 9.oldal.

Kaesz Gyula
iparművész

Kaesz Gyula, Bozzay Dezső és Hornicsek László 1958-ban tervezte a MAV részére a mindmáig használt 4 tengelyes ot-bazőhocsijat.

Ernyey Gyula: Bozzay Dezső alkotói utja.
Müvészet, 1974.szeptember - 9. oldal.

Kaesz Gyula
iparművész

Bozzay Dezső munkásságát így jellemezte: Az emberi környezetet és a környezet tárgyait megfelelő módon átalakítani elsősorban humán megatartás dolga.

Ernyey Gyula: Bozzay Dezső alkotói utja.
Művészet, 1974. szeptember - 9. oldal.

7/.

MDK

Kaesz Gyula, ép.- ip.müv. tan.

Kombinált lakó- és hálószoba berendezéséből: nagyobbitható pamlagágytipus.
18. A pamlagágy nappali használatra, stb. Kép. 63.
19. A pamlagágy éjszakai használatra kihuzva, stb. Kép. 63.1.
20. A pamlagágy részletrajza./Kihuzott és becsukott helyzetben ábrázolva. Kép. 63.1.

Ujabb lakásberendezések. Tervezte: Kaesz Gy. Tér és Forma. 1936. 2.sz.

MDK

6/.

Kaesz Gyula, ép.- ip.müv. tan.

Részletek hall- és hálószoba-berendezésekből
K.J. és Dr. Z.N. lakás.

15. Hall-sarokkiképzés,stb. Kép. 62.1.
16. Zsurasztalcsoport,falitükör és székek.
Kép 62.1.
17. Hálószobarészlet: rabitzfülkébe helyezett
ágypamlag,beépitett férfiruhaszekrény,stb.
Kép. 62.1.

Ujabb lakásberendezések. Tervezte: Kaesz Gy.
Tér és Forma. 1936. 2.sz.

4/.

Kaesz Gyula, ip.müv.-ép. tanár.

Lakó- és dolgozószobaberendezés. Hallbejárat részlete. /Foto:Seidner/.

9. Ülőcsoport a 4.sz.alatti szobából. Kép.60.l.

10. Dolgozóasztal képe elölről nézve. /Az 5.6.alatti karosszék hátsó nézete. Kép. 60.l.

11. Szélfogószerü épitmény egy közvetlenül a szabadból nyiló,hallszerü lakószoba külső ajtaja elött. Egyik oldala kettös üvegfalu lapos vitirnnek kiképezve, bejárat a keskenyebb oldalon. /Részletrajz 12. 61.l./ Kép. 61.l.

Ujabb lakásberendezések. Tervezte:Kaesz Gy. Tér és Forma. 1935. 2.sz. 60,61.l.

5/. MDK

Kasas Gyula, ip.müv.-ép. tanár.

B.H.-ék lakásából: ebédlö-berendezés családi t
13. házban: egész falat betöltö edényszekrénycsopor
mely vele egymagasságu pamlaggal végzödik.
Kép. 61.1.
14. U.e. az ebédlö sarok asztal és székek nélkül.
Kép. 61.1.

Ujabb lakásberendezések, Tervezte: Kasas Gy.
Tér és Forma. 1936. 2.sz.

3.)

Kaesz Gyula, ip.müv.-ép. tanár.

7. Ruhaszekrénykombináció./Ennek a lakásnak hálószobájából, amely két, különböző időben, de nem tervszerüen, a későbbi összefüggésekre is gondolva beszerzett eltérö szekrényegységből áll.
Kép. 59.1.

8. Részlet a 4. sz. szobából./K.A.ék lakása./58.1
Kép. 59.1.

Ujabb lakásberendezések, Tervezte:Kaesz Gy.
Tér és Forma. 1935. 2.sz.

2)

MDK

Kaesz Gyula, ép. ip. művé-tanár

K.A.-ék lakásából: lakó- és dolgozószoba berendezése régi épitésü bérházlakásban. Kép. 58.1.
4. Sarokrészlet könyvpolcelemekkel, stb.
5. Karosszék a dolgozóasztalhoz. Kép. 58.1.
A karosszék műhelyrajza az 59.1.-on. Kép.

Ujabb lakásberendezések. Tervezte: Kaesz Gy.
Tér és Forma. 1935. 2.sz. 58.1.

(1) Szabó Éva, ip.müv. MDK

Kaesz Gyula, ép.ip.müvé-tanár

Nagyobb lakószoba berendezése négyszobás budapesti bérházlakásban /K.J.lakás./ Tervezte: K.Gy.

1. Ablakfülke kiképzés. stb. Kézzel szött butorszövetek. /Ezeket Sz.Éva.tervei nyomán kézzel szötték. Kép.57.1.
2. Könyvespolc. Kép. 57.1.
3. Irószekrény. /Tulnyomóan esztergályosmunkával elöállitva. Kép 57.1.

Ujabb lakásberendezések. Tervezte: Kaesz Gy.
Tér és Forma. 1935. 2.sz.

MDK

Kaesz Gyula, ép.ip.müv.-tan.

191-192. Pályázat festett fabutorokra s ezen hálószobaberendezése 400 kor. díjazásban részesült. A hat kép részlete a hálósz.berendezésnek.
Képek. 186.l.

Pályázat festett fabutorokra.
Magyar Iparmüvészet. 186,187,189.l.
XXXXX 1916.

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv.-tanár. MDK

Szines festéssel diszitett tekrény. Kép. 129. old.

Festették Kovács test-vérek.

Magyar Iparmüvészet. 1926.

Kaesz Gyula iparművén

Az V. Iparművészeti Kiállítás

anténsjának vezetője

Nagymaros 1966 feb. 12.

Kaesz Gyula, iparművész

Meghalt. Temetése jún. 9-én
a Farkasréti temetőben.

– : Halálozás 11

NÉPSZABADSÁG B. 1967. jún. 6.

Kacsa Gyula, iparművész

A tanítvány megemlékezése.

Rózsa Gyula: Bútorvézés emlékezve 8.

NÉPSZABADSÁG Bp., 1967. jún. 11.

MDK

MDK

Kacsz Gyula, ip.m.-ép.

A kertcsinálás épitészi feladat.

Pavillon vasbetonból. Kép. 11.1.

? ? 11.1.

MDK

Kaeszn Gyula, ép.-ip.müv.

A m.k. vall.és közokt. miniszt. 1932.nov.2.-i rendeletével /lo.66o/III.sz.alatt/ - az O.M.K. Iparm.Iskolába rendes tanárrá nevezte ki a IX. fiz.oszt.-ba.

Eddig mint tiszteletdijas tanár müködött.K.Gy. az Iparm.Isk. neveltje s 1919 óta a lakásberendezö szakoszt. vezetötanáraként müködik elismert eredménnyel.

Uj tanárok az Iparm.Iskolában.
Magyar Iparmüvészet. 1932. 2sl.1.

MDK

Kaesz Gyula, ép.-iparm.-tanár

vidéki kastélyt tervezett, a hall padlója téglaburkolatu, a mennyezet nehéz gerendázatu s a falak és a butorok nyers rusztikuma adja meg tervének sajátos hangulatát.
A kiválóan izléses kiállitást Richter Aladár rendezte.

Művészies ség, magyarosság, modernség és célszerűség az uj magyar lakáskultura ideálja.
"Uj magyar otthon" kiállitás .Ip.M.Társ. -ban.
Esti Ujság. 1940. febr.29. /Mária Val.-u./
7.1.

MDK

Kaesz Gyula, okl.épitö-ip.müv.
az O.M.K.iparm.Iskola szaktanára.

az "Uj Magyar Otthpn" kiállitásnak kitünö installátora K.Gy.

Kiállitások.
Magyar Iparmüvészet. 1940. 2c.l.

Kaesz Gyula, ip.müv.tanár MDK

Fába metszett rajza/193c-ból/: Az épitész dilemája. Repr. 241.1.
/Csupa geometriai alakzatból./

Magyar Iparmüvészet. 193c. 241.1.

MDK

Kaesz Gyula tanár és Kovács testvérek

Tervezte K.Gy.: Szines festéssel diszitett szekrényt.

Festették Kovács testvérek. Kép. 129.1.

Magyar Iparmüvészet. 1926.

MDK

Kaesz Gyula, tenár

Gyermekszoba lakkozviszolt ruha- és játékszekrénye. Kép. 55.l.

Magyar Iparmüvészet. 1934. 3-4.sz. 55.l.

MDK

Kaesz Gyula, tanár

Tervei: Férfiszoba diófanutorokkal.

Beépitett könyv- és irószekrény részlete.
Képek. 56.1.

Magyar Iparmüvészet. 1934. 3-4. sz.
56.1.

Kaesz Gyula, tanár MDK

tanitja a butorrajzot és tervezést. /Nappal is tanitja e szakot/.
Ugyancsak ö tanitja az épitési alaktanhoz tartozó/ezt dr.Lux Kálmán müép./ - szerkesztö perspektivát.

Gróh István: Az esti tanfolyamok ujjászervezése az Orsz. M.Kir.Iparm. iskolában.
Magyar Iparmüvészet. 1921. 75.1.

MDK

Kaesz Gyula és Kocsis Tivadar,
építészek

Gyöngyös város jó háztipus tervek pályázatán
II.dij.

Éimiek 1917/18. 6.l.

Paris 1917/18. C.L.

MDK

Kaesz Gyula és Kocsis Tivadar
épitészek

Budapest székfv. által a József fiuárvaház telkén tervezett nagyszabásu nyilvános épitészeti pályázaton az 5000 koronás I.dijat nyerték.

Debrecen város uj temezöjének térrendezési munkálataira és ravatalozójára kiirt pályázaton 5000 koronás I. dijat nyerték.

Éimisk 1917/18 6.1.
Éimisk. 1917/18. 6.1.

Κύριε Σμύλη ὁ Κοσμᾶς Τσιγάρας
ἐρίζησον

Συμφωνεῖ μεθ' ἡμῶν. Αἰτεῖ ὁ Ἰάκωβος Γιωργάκης τοῦλάχιστον πραγματικὴν ψῆφισιν ἐρίζησεν βαίνων ἐπὶ δέκα χρόνους Ἰδιάτ ψευτέκ.

Βεβαίωσιν νέαν τε τακτοποίησιν τέτραπλασίαν ἐπιτροπῆς τοῦ τραπεζοειδοῦς ἵππου βαίνων δέκα ἐπὶ χρόνους Ἰδιάτ ψευτέκ.

Ἐπὶ τῆς 19ης/Ἰβ΄ ὁ Δ.

Ἐπὶ τῆς 19ης/Ἰβ΄ ὁ Δ.

MDK

Kaesz Gyula, tanár

Az O. magy.Iparmüv.-T.és a Magy. Iparmüv.-Orsz.Egyes. rendezésében"Uj Magyar Otthon kiállitása a lakás tervezök ill.iparmüvészek bemutatkozása.

Ö tervezte egy kertre kifutó kastély hallját, Nagyon szép a kertudvar s a harmadik terve: egy falusi ház tornáca, szemközt egy családi ház homlokzata, s balra egy vidéki uri ház kerti része. Három helyiséget betöltö tervek.

Mária Valéria u. kiállitó termekben.
Szép hallok, szobák, kertudvarok és munkásházak az Uj Magy. Otthe kiállitásán.
Magyarorsz. 1940. febr.28. 4.1.

MDK

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv.-tanár

56. évi közgyülése volt az Iparm.Társ.-nak. Átnyujtották a "Magyar Otthon" kiállitása kitüntetettjeinek a különbözö dijakat.

Fentnevezett kultuszminiszteri elismerést kapott Azonkivül az Iparmüv. Társ. nagy arahyérmét nyèrte el.

Az Iparmüvészeti Társulat közgyülése.
Ujság. 1941. máj.8.

MDK

Kaesz Gyula, belsö ép.-tanára.
Ip.müv. Főiskolán.

Legujabb munkája: Az épitész dillemája, egyik legsajátosabb magyar fametszet. Teljesen uj módon juttatja kifejezésre mondani valóit, felfogásban sürrealista, kompoziciója teljesen zárt és pregnánsan bizonyitja sok ellenkezö felfogással szemben, h. az uj müvészeti törekvések kifejezésére is igen alkalmas a fametszet.

Rosner Károly Ö A magyar fametszet két évtizede.
Magyar Iparmüvészet. 1930. 246.l.

MDK

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv. tanár

Dijjal kitüntetve hálóbutorterve.

Kép. 94.l.

Olcsó butorok terveire hirdetett pályázat.
Magyar Iparmüvészet. 1926. 94.l.

Kaesz Gyula,okl. ip.müv.tanár MDK

nagy gonddal végezte a tervezés munkáját. Az elöcsarnok. K.Gy. tervei szerint készült, az innen nyiló pompás és nemesen egyszerü vidéki kastély-hallal együtt.

A munkáslakás elképzelés szerinti földszinti helyiségét K.Gy. tervei alapján készült lakókonyha tölti ki.

Mária Valéria-utcai állandó kiállitási otthon.
Az uj magyar lakáskultura bemutatkozó kiáll. -a.
Pest. 1940.febr.28. 4.1.

MDK

Kaesz Gyula és Perge Sándor ácsmester

A kiállitás épitkezési munkálatait Kaesz Gy.építész tervei alapján Perge Sándor ácsmester végezte.

Mária Valéria utcai kiállitó termek.
Szép hallok, szobákkertudvarok és munkásházak az "Uj Magyar Otthon"kiállitáson.
Magyarország. 1940. febr. 28. 4.1

MDK

Kaesz Gyula ip.müv.) ép.

A Nemzetközi Vásár egyik kirakóhelye.
Chmura-Optika. Fényk ép.

Magyar Iparmüvészet. 1929. 98.1.

MDK

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv.
tanár

Chmura -üzlet főnök iroda. Kép. 99.1.

Tér és Forma. 1930. 2.sz.

MDK

Kaesz Gyula,ép.-ip.müv. tanár
Goldarbeiter Imre, butorkészitö
Reinitz Béla,csőbutorés fémmunkák.

Divatszalon bemutató helyiségét tervezte K.Gy.
Ruhakiállitó vitrin teljesen üvegnöl.
A kiállitott világitó testeket és fémdisztárgyakat a Csillárok és Világitási rt.cég adta.
Kép. 364.l.
Fotok:Ermini,Milano.

A milanói Triennale magyar kiállitási anyagából.
Tér és Forma. 1936. 12.sz.

MDK

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv.

1935

Az Architektura szept. száma az OTI-házak fényképét mutatja be a Tér és Forma nyomán. "Egy magyar épitészcsoport, melynek tagjai között a magyar müvészet legjobbjai szerepelnek.. "

Kaesz Gyula mint Feuer Gusztáv tervezte interiörökröl igy szól: Magy.ors.mindig az élen halad....

irod.

Sz.: Az Architektura 1935. szept. száma stb.

MDK

Kaesz Gyula ép.-ip.müv. és Strauss Sándor

Terv:Flóris cukrászda.
Képek. Részlet a cukrászdából.
Fütötestburkolat.
Nézet az erkélyről. 68.l.
Eláruaitó asztal. kép 67.l.
Teremrészlet. " 67.l.

gyar Uparmüvészet. 1932. 66,67,68.l.

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv.-tanár MDK

Pavillonok a Budapesti Nemzetk. Vásáron.
Képek: Herend.100 éves.

Pavillon :Vitrinben vázák,
polcokon dísztárgyak porc.-ból.
Képek 115.1.

Magyar Iparmüvészet. 1939.

ép-ip.müv. MDK

Kaesz Gyula, Bierbauer Virgil, Weichinger Károly, ép.-k

tervezték az alábbi kiállitás épületeit és installációját.

Képekkel.

A milanói V. Triennale magyar csoportja.
Tér és Forma. 1933. 6.sz.

MDK

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv.

Részletek a Budapesti Nemzetk.Vásárról.

Tervezte: Magyar Dohányjövedék pavillonját.
Kép. 100.1.

Magyar Iparmüvészet. 1937.

MDK

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv. tanár.

Szemaforos vásáros bodé: Chmura. Kép.
Optika.

Keleti Vásáron.
Tér és Forma. 1930 102.l.

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv. -tanár MDK

Pavillonok a Budapesti Nemzetközi Árumintavásáron. K.Gy. tervei. Képek:
Drasche.
Zsolnay.
Magyar Dohány Jövedék. 92.1.

Magyar Iparmüvészet. 1938. 92.1.

MDK

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv.tanár

A középitéstan I.- az épületasztalostan studima K.Gy. vezetése alatt történik. /Gyakorlati képzése a házimühelyben./

ifj.Richter Aladár: Iparmüv. iskolánk 1937-38 tanévi munkabemutatójáról.

Az épitöiparmüvészeti szaknak....
Magyar Iparmüvészet,

MDK

Kaesz Gyula és Lukácsovics Jenö
tanár

Szivarszekrény és karosszék. Kép.1oo.1.

Kaesz tervei nyomán készitette Lukácsovics Jenö.
Uriszoba részlete.
K.Gy. tervei alapján készitette L.J.
Kép.1o1.1.

Az IOKSz. és O.M. Ip.müv.Társ lakásberendezési ki-
állitásából.

Magyar Iparmüvészet. 1929. 1oo.1. és 1o1.1.

MDK

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv.

A Nemzeti Takarékpénztár belsö berendezése. K.Gy. tervei alapján. Négy kép. 3,4.1.

Magyar Iparmüvészet. 1942. 1.sz.

Kaesz Gyula

iparművész

Iparművészeti Társulat jubiláris kiállitása - Iparművészeti Muzeumban - lakberendezési tervekkel szerepel. Legartisztikusabb és legmegkapóbb interieur a kiállitáson a Semmeringre készült bonbon-üzlete.

Budapesti Hirlap
1935.XII.4.

Kaesz Gyula

iparmüvész

Iparmüvészeti Társulat jubiláris kiállitása - Iparmüvészeti Muzeumban - elragadóan kecses kis cukrászdája ragyog, remek portállal, belső kiképzéssel, valóságos kis ékszer

Pesti Hirlap
1935.XII.4.

Kaesz Gyula

Iparművészeti Főiskola jubilárisi kiállításán növendékei egy egyszobás kispolgári lakást berendeztek be.

M.o.930.XI.16.

Kaesz Gyula tanár

Iparművészeti Iskola jubileumi kiállításán növendékei bútorművességgel és lakásberendezéssel szerepeltek (kispolgári lakás).

PN. 930. XI. 16.

Kaesz Gyula műépitésztanár

A milánói kiállitáson a magyar anyag rendezésében vett részt.

P.H.933.V.16.

Kaesz Gyula

az Iparmüvészeti Főiskola egyik leghaladóbb tanára, aki a felszabadulás után is jelentős szerepet játszott a korszerü iparmüvészet megteremtésében.

Uj iráa 1974/2 98.o.

Kaesz Gyula

A Mücsarnokban megnyitottt Iparmüvészet 75 tárlaton látható Kaesz Gyula és Kozma Lajos egy-egy 1938-ból származó ülőbutora, mely a Bauhaus szellemében fogant.

Magyar Hirlap 1975/164 8.o.

Mészáros T:A mindennapok esztétikája

Kaesz Gyula

Kaesz Gyula tanítványa volt
Makovecz József.

Fekete Judit: Huszéves tervek - mai tervezők.
Művészet, 1976. május - 28.oldal.

Kaesz Gyula

2000-nél több rajzot tartalmazó hagyatéka az Országos Műemléki Felügyelőség Építészeti Múzeumában

Magyar Építőművészet 1975/5

6 hold

MDK

Kaesz Gyula tanár

Kaesz Gyula tanár és Strauss Sándor épitész terve: Floris cukrászda.

Műnnich Aladár: Floris cukraszda.

Tér és Forma, 1932. 57-61.l.képekkel.
Különnyomatban is.

Kaesz Gyula és Kósa Zoltán, ép.müvészek.

A Londonban megjelenö elökelö folyóirat "The Studio" minden évben évkönyvet ad ki a legkiválóbb épitészeti müvek bemutatása céljából. -Ebben az évben elöször két magyar épitész:K.Gy. és K.Z. munkáit, magyaros villaépületeit is közli a Studio évkönyve,ami annál figyelemre méltóbb,mert valamennyi ország csak 16 épitésszel szerepel a kötetben.

Magyar épitömüvészek sikere Angliában.
Pesti Napló. 1936.márc. 28.

MDK.

Kaesz Gyula

1965-ben érdemes müvész-cimet kapott.

Népszava 1965 ápr.4. lap 4.

Rónay Mária

Kaesz Gyula: Egyszobás hálófülkés lakás részlete.

SZABAD MÜVÉSZET

1949.jan.1.sz. 15.l.

/Gádoros L.: A dolgozók butora./

Rónay Mária

Kaesz Gyula: Irószekrény terve

SZABAD MÜVÉSZET

1952.okt.10.sz. 483.l.

/Kaesz Gy.: Butortervezés, lakásmüvészet, belsőépitészet/

Rónay Mária

Kaesz Gyula: Kétszobás lakás nappali szobája.

SZABAD MŰVÉSZET

1952. szept. 9. sz. 397. l.

/Dobrovits A. megnyitója az I. Iparm. Ki állitáson./

MDK

Kaesz Gyula, az Iparmüvészeti Isk. tanára.

Polgári lakószoba .Kivitelezte Thonet-Mundus egyesült magyar hajlitott butorgyárak r.t.

A MMÉE 1932/33 évi Kéler Napoleon pályázat tervének belsö épitészeti bemutatásai.

Dr. Ny.L.: A " Hogyan épitsünk? " kiáll. a Nemzetközi Vásáron. MMÉE Közlönye.1933 máj.6. III.-VIII. l.

Kaesz Gyula belső épitész M.D.K.

Kossuth-dijas

Négytengelyes vasuti étkezőkocsi 1957-1958 repr.
belső berendezése

Munkatársak: Bozzay Dezső, Hornicsek László

Ipari művészet Bp. 1960

M.D.K.

Kaesz Gyula építész

Kocsis Tivadarral közösen készített terve a József főherceg vízivárosház telkének beépítésére kiírt pályázaton első díjat nyert.

Építőipar - Építőművészet, Bp.1917.évf. 47.sz. 287.old. Hrm. 1918.évf.15.sz. 115.old.

M.D.K.

Káesz Gyula, építész

Kocsis Tivadarral hőrösen készi tett terve, első díjat nyert a debreceni temető ci épületeinek (naghalottaskár, krematórium mal kombinálva) tervpályázatán.[x]

[x) A krematórium végül dr. Lechner Jenő tervei szerint épült fel.]

Építőipar - Építőművészet, Bp.1918.évf. 16. sz. 126. old.

Káesz Gyula, építész

M.D.K.

Gyöngyös ujjáépítésével kapcsolatban családi házakra kiírt terepályázaton második díjat nyert.

Építőipar - Építőművészet, Bp.1918.évf. 23.sz.
181. old.

Kaész Gyula, építésznek

M.D.K.

a Tanácskormány idején tanusitott „hazafiatlan és hiányos erkölcsü" magatartását az Egyleti Tanács nov. 4-i határozatával „helytelenitette."

Építőipar - Építőművészet, Bp.1919. évf. 18. sz.

141. old.

MDK

Kaesz Gyula

az Iparművészeti Főisk. tanárává nevezték ki, 1948. jan. 1.-én

Szabad Művészet, 1948. 1.sz. 31 l.

Státusrendezés a művészeti főiskolákban.

MDK

Kaesz Gyula
Egyik alapitó tagja a Könyv- és Reklámmüvészek Társaságának, melynek bemutatkozó kiállitása 1930 ápr. 12-17-én volt az Iparmüvészeti Muzeumban.

KISS SÁNDOR: MAGYAR PLAKÁTMÜVÉSZET A KÉT VILÁGHÁBORU KÖZÖTT

LEGUJABBKORI TÖRTÉNETI MUZEUM ÉVKÖNYVE II. 1961. 18-66.l.

47.l. vö. 16-17.jegyz.

MDK

Kaesz Gyulát felmentik az Iparm.Főisk.tanári tisztja alól

Népszava 1958.aug.17.

MDK

Kaesz Gyula

Juhász László: Tipusbutor-kiállitás a Nemzetközi Vásáron. Forum. 1948. 7 sz. 577, 578. l.

MDK

Kaesz Gyula

Juhász L.: Lakberendezés a III. M. Iparm. és Népmüv. Kiállitáson. Szabad Művészet, 1956. 1-2. sz. 5o.I.

MDK

Kaesz Gyula

A Floris cukrászda interieurje, Strauss Sandor és Kaesz Gyula terve utan. Repr.

Magyar Iparművészet, 1932. 66-68.l.

MDK

Kaesz Gyula, ép.ip.müv.-tan.

tervét megvételre ajánlották.
Repr.-ja a köv. számban.

Pályázatok.- Festett fabuterek. O.M.Ip.m.Társ.
Magyar Iparmüvészet.1916. 169.l.

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv.-tan.

42. Kép.: az elözö családi ház /?/ butorai:
Pohárszék. Tervezte K.Gy. 26.1.
43. Tálaló. 26.1.
44. Ebédlöasztal. 27.1.
45. Háloszobabutor. 27.1.
46. Ruhaszekrény. 28.1.
47. Fésülködö-asztalka. 28.1.

Magyar Iparmüvészet. 1918.

MDK

Kaesz Gyula, ép.- ip.műv. tan.

Gyermekszoba-berendezések részletei.
Dr. Z.N. és K.J.lakás.

21. Ágypamlag . Kép 64.1.
22. Asztal és kis székek ebben a gyermekszobában Kép 64.old.
23. Pamlagszerü ágy egy másik gyermekszobában. Kép. 64.1.
24. Szekrényágy a gyermekszobában a nevelönö számára csukott állapotban.Kép 64.1.
25. A szekrényágy XXXXXX lenyitva.Kép 64.1.

Ujabb lakásberendezések. Tervezte: Kaesz Gy.
Tér és Forma. 1936. 2.fz.

Kacsz Gyula
épülés

1967 május 12-en halt meg Kacsz Gyula.
A Művészetben nekrológjat Révész Zsuzsa
írta.

P. Szabó Éva: Kacsz Gyula
Művészet, 1970. február - 23 lap

M D K

Kaesz Gyula

Lakásberendezési tervek

Magyar Iparművészet 1936. 120-122. l. képek

MDK

Kaesz Gyula

szekrény

Rosner K: A milanoi Triennale. Magy. Iparművészet, 1933. 94 l.

Kaesz Gyula

Konyhafülke
Dolgozószoba butorok
Müteremlakás részlet
Hivatali szobák, 4 kép
Hivatali előszobá

Ernst Muzeum. I. iparművészeti kiállitás. 1952.

5-6 l.

Sámsonháza.

vangel Egyház Gyülés m. Február 17-
egyház Főfelügyelőjévé megválasz-
rtius 16-kai levelének kiséretében ke-

am mutatott bizalomért őszinte hálá-
megtiszteltetésnek tekintem s teljes
zt sajnálva, hogy a számkivetés, mely-
i által kárhoztatva vagyok, meg nem
ak előmozditásához oly hatályossan
ehetni óhajtanám.
örülményekhez képest lehetne azt tel-
iért is kötelezve érezném magamat
ngem hiveinek egyházi és iskolai ü-
lágositani méltóztatnék.

Kaesz Gyula
Takarékpénztár munkaterme
Pénzintézet, pánztárterem
Falusi lakószoba
Nappali szoba
85-91.sz. Butorok háromszobás lakásból
92-98." Butorok kettőszoba-hallos lakásból.
Ebédlőbutorok, 2 kép
Lakószoba

Ernst Muzeum, I. iparművészeti kiállitás. 1952.

5-6 **1.**

knyilással, a kórus három ive két
érre támaszkodik.
. evangélikus templomból. Schoen Ar-
nyét Pollack Mihály terve alapján

s részben aranyozott oszlopon fekete
bbszörösen tagolt baldachin, tetején
ikus jelvényei, XIX. század eleje.
kertben, olajfestmény, jelz.: Hof-
4. Az oltár előtt félkörben eszter-
árkerités, XIX. század eleje, vala-
ószék, balluszteres oszlopon, hang-
l és plasztikus galambbal. Az orsós
mintájára ujabban készült. A szent-
s vonalu támtagokkal, elöl empire
ennyi fehérre mázolt és részben ara-
ljai azonos helyről és időből, má-

Kaesz Gyula
Gyógyszertár, tervr.

Ernst Museum. I. iparművészeti kiállítás. 1952.
4 l.

24

...tarjáni

~~asalja /Baranyainé/~~ 1 Gázás

...alja = kamu rilka

énete: A Kacsics-nemzetség ősi birtoka.
várát a nemzetség hollókői Illés ága
tette. ~~Róbert Károly 1324-ben Szécsényi~~
~~s vajdának adományozza. A várról 1327-~~
~~és 1341-ben kelt oklevelek is megemlé-~~
~~ek, de már a XV. században elpusztult.~~
r alatt elterülő községről 1341-ből
az első adat, akkor Bagloch néven em-
k. 1455-ben a helység Somoskő várához
ozik és a Szécsényi-család birtoka.
-1481-ben Guthi Országh Mihály és Lo-
zy Albert nyerték adományul. 1648-ban
hay János és Perkedy Mátyás, 1598-ban
g Forgách Zsigmond a földesura. 1715-
, 172o-ban 6 háztartást irtak össze
e. A XVIII. század közepén a Fáy- és a
y-családok a helység birtokosai, 177o-

M.D.K.

Kaesz Gyula

"Az Iparmüvészeti Akadémia tanára "ismert butortervező",-irja Dr. Réti Gyula és beszél a müvész által tervezett butorokról, amelyekből -cikkének keretében- hét garniturát, illetve berendezést mutat be a lap fényképfelvételeken.

Szinház, Bp. 1947. dec. 16-31. III. évf. 51-52. sz.

KAESZ GYULA

részt vett a kiscelli muzeum bebutorzásában

B.NAGY Anikó: Városképek Pest-Budáról : Metszetek a Budapesti Történeti Muzeumban. = Uj Müvészet, I. évf. 3.sz. 1990
10.p.

M.D.K.

Kaesz Gyula, építés

Fáy Dezső, Gróf József, Molnár C. Pál sok indítást kaptak Korma Lajostól a fametszet-technikát illetőleg.

— Szij Rezső: A Kner nyomda és kiadó könyvmüvészeti törekvései

— Müvészettörténeti Értesitő, Bp.1967.XVI.évf. 2.sz. 107. old.

M.D.K.

Kaesz Gyula

Kozma Lajos és Fischer József a magyar épitő müvészet élén állnak,- irja Dr. Réti Gyula: "Epitő müvészet" c. cikkében.

Szinház, Bp. 1947. nov. 11-17. III. évf. 46. sz.

MDK.

Kaesz Gyula

1965-ben érdemes müvész-cimet kapott.

Magyar Nemzet 1965.április 4. 6 lap .

MDK

Kaesz Gyula

Uriszoba, terv. fenti

Lakberendezési kiáll. Magyar Iparművészet 1929. 60.l.

M.D.K

Kaesz Gyula
belsőépítész

Gaubek Julia volt a növendéke
a Főiskolán.

Kovács Zsursa: Gaubek Julia
Művészet, 1966. már cius - 36 lap.

Kaen Gyula iparművén

Szöveg művet nem említ

1966. febr. 16. Magyar Nemzet

Kaesz Gyula belső épitész M.D.K.
Kossuth-dijas

A Magyar Népköztársaság Érdemes művész cimmel kitüntetv

Kiosztották az 1965. évi Kossuht-dijakat

Pest megy ei Hirlap 1965. áprilsi 2. 2. 1.

ka esz Gy ula belsőépitész M.K.

Kossuth -dijas

A Magy a r Népköztársaság Érdemes Müvésze

Koosztották az 1965 évei müvészeti dijakat

Magy ar Nemzet 1965. április 4. 6.l.

Kaesz Gyula, [ ]

MDK

Ismertetés: A bútorstílusok c. könyvéről.

— : Új könyvek

39.

Élet és Tudomány, Bp. 1970. I. 2.

XXV/1.

Kacsa Gyula

bár Lajta irpdájában dolgozott 1910-13 -ben, önálló szerepe a Lajta-épületek létrejöttében, tervezésében nem lehetett.

Czagány István recenziója Vámos Ferenc: Lajta Béla c, könyvéről. - Művtört.Ért. 1971.1.sz. 6o-66.l.

65. l.

1

Kaesz Gyula

Született Budapesten 1897. július hó 13-án. Butortervező, festő. 1956: Kossuth díjas. Az Iparművészeti Főiskola korábbi igazgatója.

Fehete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966.

334 l

142 l.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

M D K

Kaesz Gyula

Tér és Forma 1930. 426-427-428 l.

M D K

Kaesz Gyula, "Decorative Art"

Magyar müvészek sikere angol lapokban. Az Est 1934. márc. 25. 9. l.

M D K

Kaesz Gyula 500 koronás második dij

Gyöngyös ujjáépitése. KI.-ÉM. /23.sz./ 1918.jun.21. 181. l.

M D K

Kaesz Gyula

K.M. : Ungarske Kunstnertresnitt. Norvég könyv a magyar müvészi fametszetről. Nemzeti Ujság 1939. febr. 12.

MDK

Kaesz Gyula belső-tervező

Gönczi-Szabó: Az 1956.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája Művért 1957.VI.évf.4.sz. 342.l.

MDK

Kaesz Gyula belső tervező

Szövegarchiv-anyagából

Dávid Katalin: A Művészettörténeti Dokumentációs Központ Adattára Művért 1957.VI.évf.4.sz.322.l.

MDK

Kaesz Gyula tanár

Iparmüv. Isk. Évk. 1880-1941. Bp. 1942.
1936-37, 1940-41. tanévek tört.
1.

MDK

Kaesz Gyula iparmüvén

Népies nobabelső tipus. repr: 79

Weichinger K: L'architecture Hongroise au XX. siècle. Müegyetemi Közlemények. 1948 2. 79.

MDK

Kaesz

dr.L.Ö: Magy. müvészek a Commercial Art-ban.
Reklámélet, 1933. 12.sz. 12 l.

M D K

Kaesz Gyula müépitész

A ma müvészetének szemináriuma. Esti Kurir 1936. jan. 23. 9. l.

Kaesz Gyula inam.

Kossuth-dij III. fol.

NN: Kiosztottak az idei Kossuth-dijakat

Szabadi Nyíg 1956 VII évf. 11. n. márc. 17.

2 l.

Kaesz Gyula | építész

NN: A képzőművészetek alkalmazása az építészetben

Modalmi Hírság 1956 Mért. 2 n. Január 14

10 l.

KAESZ Gyula építőművész

„Munka Érdemrend" kitüntetés

NN: Kaesz Gyula építőművészt ...
Művelt nép, 1955 VI évf 26 sz június 26, 2 l.

KAESZ Gyula

NN. A magyar képzőművészet feladatairól

Művelt Nép, 1955. VI. évf. 24. m. június 5, 1 l.

Kacsz Gyula ipartörén

Komuth-díj III. fok. 1956.
ipartörténeti és pedagógiai
munkájáért

NN: Az 1956 évi Komuth díjasok
Népszava 1956 márc. 16, 84 évf. 65 n. 2 l.

Kacsa Gyula

Az Iparművészeti Iskoláról az első világháború után kikerült fiatalok közül ő ekkor legnagyobb, kalapáló szellemű iparművésze. Tanítványaival a 30-as évek végén kezdte elönyomni a hazai iparművészet barokkosodott kapuit.

Ipari Művészet, Cikkgyűjtemény, 1963. 1. sz., 8. l.

Kaesz Gyula

műtermében dolgozik Hornicsek László.

Ki kicsoda? Életrajzi lexikon /Fonó Györgyné, Kis Tamás:/ Budapest, 1969

1-6171

2301

Kaesz Gyula

neve emlékve

Magyar Nemzet 1971 január 8
4. old.

Kaesz Gyula belsőépítész

75 éve született

Nógrád 1970 július 12
10. old.

Kaesz Gyula
épitész - iparművész

Kaesz Gyula révendike volt
a Főiskolán Miló Sándor.

Kovzogh Ábros: Miló Sándor
Művészet, 1971. jennis - 43 lap

Kacsz Gyula

A nerző idéz a Bútorstílusok c. könyvéből.

Dietz Gusztáv: Otthon '71 kiállítás; Ipari Művészet, 1971. 1. sz. 18. l.

Kaesz Gyula

Emlékkiállításának
megnyitása

Magyar Nemzet 1970 június 17
4. old.

Kaesz Gyula

A Bauhaus szellemének hatása az iparművészeti nevelésben elsősorban az ő érdemének tulajdonítható.

Ernyey Gyula: Magyar design; Ipari Művészet, 1969. III. 21. l.

Kaesz Gyula

A Tér és Forma közli interieurjeit, bútortervei t.

Ernyey Gyula: Magyar design; Ipari Művészet, 1969. III. 21. l.

Kaesz Gyula

Tervezői, valamint irodalmi-szerkesztői munkásságát (1935-től szerkesztette a BÚTOR-t) a Werkbund és a Bauhaus eszmei hatásával hozza kapcsolatba a szerző.

Ernyey Gyula: Magyar design; Ipari Művészet, 1969. III. 21. l.

Kacsa Gyula

A felszabadulást követően részt vett az iparművészek megrendezési munkálataiban. Schubert Ernővel tartotta a kapcsolatot. Az előkészítő bizottság elnöke volt.

Ipari Művészet, 1970. VII. 15. l.

Kovács Zsuzsa: 25 éve alakult a Magyar Iparművészek Szabad Szakszervezete;

Kaesz Gyula

Az 1945-ben megalakult Iparművészeti Szaktanácsot képviselte az Építészeti Szaktanácsban Kozma Lajossal együtt.

Kondor Is.: 25 éve alakult a M. Iparművészek Sz. Szakszervezete; Ipari Művészet, 1970. III. 16. l.

Kacsa Gyula

Az Iparművészek Szakszervezetének felépítési terét a szerző összeállításában az ő személyi javaslatai e-gészítették ki.

Vonács Zs.: 25 éve alakult a Magyar Iparművészek Szabad Szakszervezete; Ipari Művészet, 1970. III. 16. l.

Kacsa Gyula

Az 1945-ben alakult Iparművészeti Szabadiskolák vezetőségi tagja, ugyanúgy a propaganda, kulturbizottság-nak.

Vendes Is.: 25 éve alakult a M. Iparművészeti Sz. Szakiskolák, Ipari Művészet, 1970. III. 18. l.

Kocsis Gyula

Az Iparművészeti Szakszervezetének tagozati ülésein előadásokat tartott.

Kerekes Zs.: 25 éve alakult a M. Iparművészeti Sz. Szakszervezete; Ipari Művészet, 1970. III. 21. l.

Kaesz Gyula

Szabó György: "Az "enteriőr" magyar müvészei" cimmel ir a Magyar Képzőművészek Szövetsége Belsőépitész Szakosztálya kiállitásáról, melyet az Ernst Muzeumban rendeztek meg.
A "kiállitás egyuttal tiszteletadás Kaesz Gyula, legjelentősebb belsőépitész-tervezőnk emlékének," -mondja a kritika a müvészről.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. január 2.
XV. évf. 1. sz. 12. lap

Kacsz Gyula

Major Mátéval és Tillay Ernővel beszélgett „a kultúrált környezetről" Elhangzott a Rádió Szabadegyetemén 1963. júliusában.

Ipari Művészet, 1963. 5.sz., 13.l.

Kaesz Gyula

felszabadulás után
nevét, mint a főiskolai rangra emelt Iparművészeti Iskola tanárát említi

Brestyánszky Ilona: Iparművészek a fővárosért. Budapest, 1970. 11.sz. 18-20. l.

Kaesz Gyula

iporművén

Belsőépítén.

A magyarországi műv. tört. I. 531.
Corvina 1971.

Kaesz Gyula

1935

Az Architettura szeptemberi száma az OTI-házak fényképét mutatja be a Tér és Forma nyomán. Ezeket írja a lap kritikusa: „Egy magyar építészcsoport, melynek tagjai között a magyar művészet legjobbjai szerepelnek, testvéri egyetértésben alkotta ezt a lakóházcsoportot. Kitűnő az alaprajzi elrendezés és nagyon hatásos az építészi kiképzés." A júliusi számunkban megjelent Kaesz Gyula, mint Feuer Gusztáv tervezte interiőrökről pedig ezeket olvassuk ugyanitt: „Magyarország mindig az élen halad a berendezés művészetében és nevezetesen tiszta és derűs eleganciát ér el, ezek a művészek az új gondolatokat és törekvéseket kitűnő önmérséklettel alkalmazzák".

Sz.

Gömör és Kishont vármegye főispánjától.

1639/1941 szám.

GÖMÖR-ÉS KISHONT VÁRMEGYE FŐISPÁNJA

RIMASZOMBAT 41 XII-7 14 D

Müemlékek Országos Bizottsága

Budapest

IX. Hőgyes Endre-u.10.

Hivatalból
játalányozva

M. D. K.

KAESZ Gyula belső építő. iparművész

Az Iparművészeti Múzeum évkönyvei II. 1955.
Dobrovits Aladár: Gádor István művészete
127. l.

Kaesz Gyula

Interiör és kiállítás tervező. A budapesti Egyetem uj könyvtárát tervezte. Telesége: Lukács Kató, grafikus. Könyvei „Ismerjük meg a bútorokat" (1961.), „Bútorstílusok." (1962)

Fehete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 3341 1421.

Kaesz Gyula

okl. épitő iparmüvész-tanár

Uj Magyar Otthon kiállitás, 1940.Budapest.
katalogusa 24 lap

Kaesz Gyula

okl. épitő-iparmüvész tanár

Uj Magyar Otthon Kiállitás, 1940. Budapest.
katalogusa 16 lap

Kaesz Gyula

okl.épitő, iparmüvész tanár

Uj Magyar Otthon Kiállitás, 1940.Budapest katalogusa 18 lap

Kaesz Gyula

okl.épitő-iparmüvész tanár

Uj Magyar Otthon Kiállitás, 194o. Budapest
katalogusa 4 lap

MDK

Kaesz Gyula

Rosner, K: Ungarske Kunstnertresnitt i det tyvende arhundre. Oslo, 1935.

MDK

Kaesz Gyula tanár

Kampis A: Az Ipm. Isk. jub. kiáll.
Szépmüvészet, 1941. 9.sz. 225-26 l. képekkel

MDK

Kaesz Gyula Kossuth-dijas épitőművész, az Ip.müv. Főisk. tanára.

Szegedi E: Az iparművészszerepet kap a gyárban. Népszava, 1958, dec. 5. 3 l.

Kaesz Gyula MDK

Kossuth -dijas müvész

Az "Ipari-forma Tanácskozások"/1958/ vezetője.

Ipari Müvészet 1958. 3. szám 3. éa 16.o.

MDK

Kaesz Gyula l'p. műv.

lámpája szerepel az Iparművészeti Tanács által a Magyar Építőművész Szövetség Dunkin utcai székházában rendezett lakberendezési kiállításon.

t. a.: Tervek és árak.

Nők Lapja, Bp. 1957. október 24. [17. l.]

(ismétlés!) MDK

Kaesz Gyula

Az Iparművészeti Tanács által a Magyar Építőművész Szövetség Puskin utcai székházában rendezett lakberendezési kiállítás megnyitóján felszólította az illetékeseket: vitassák meg, mi a feladás a bútorkultúra fejlesztése és a bútorgyártás korszerűsítése területén.

t.a.: Tervek és árak.

[Nők lapja, Bp. 1957. október 24. [17. l.]

Kaesz Gyula

Kozma Lajossal, Almár Györggyel és a cikk szerzőjével egyetemben a Savoy kávéház első emeletén szoktak volt találkozni.

P. Szabó Éva: Emléheim Breuer Marcelről; Ipari Művészet, 1967. 1. sz., 50. l.

M.D.K.

Kaesz Gyula

Kossuth-dijas belsőépitészt iparmüvészeti és müvészetpedagógiai munkásságáért a Magyar Népköztársaság Kiváló Müvésze cimmel tüntették ki.

"Az emlékezés napja" c. közl.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1965. ápr. 2. IX. évf. 14. sz. 2.lap.

Kaesz Gyula

Az Altmann und Kühne bécsi bonbonvállalat számára készült csokoládédobozt tervezte.

P. Szabó Éva: Textilterveznők a két háború között. — Ipari Művészet, 1967. 2. sz., 57. l.

Kaesz Gyula

cikke: Tárgy- és környezetkultúra. - Magyar Epitőművészet, 1968.3.sz.63-65.l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1971.2.sz.149-182.l.

162. l.

MDK

Kaesz Gyula, Flach János és Stojanovits Iván

rendkivül érdekes nemzeti feladatot old meg az általuk tervezett munkáslakás-sorozat.

Mária Valéria utcai kiállitó termek.
Szép hallok, szobák, kertudvarok és munkásházak az "Uj Magyar Otthon" kiállitásán.
Magyarország. 194c. febr.28. 4.l.

Kaesz Gyula. építész, iparművész M.D.K.

és Weichinger Károly az 1933-évi milánói Triennale magyar borkóstolójának terverői az olasz, koronarend tiszti keresztjének kitüntetésében részesültek.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1935. LVI. évf.

jan. 3. sz. 7. old.

M.D.K.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1935. LVI. évf.

sz. old.

MDK

Kaesz Gyula

vallás és közokt. minisztérium, állam segély
300 K

Elmisk 1914-15. 83-84 l.

Kaesz Gyula: MDK

Karikatura. repr.

Magyar Iparmüvészet 1931. 96.o.

MDK

Kaesz Gyula

Szabad Művészet, 1950. 159. l.

/A Művészeti Dolgozók Szakszervezete./

Kaesz Gyula. MDK

diszoklevelet kapott

A milanói Triennale dijai
Pesti Napló 1934 ápr. 1o.

Kaesz Gyula

MIMK

A főváros olcsó butorokra hirdetett pályázatának nyertesei.

Magyar Iparművészet 1927. 87.o.

Kaesz Gyula

Teljes autonómiát kap a Magy. Művészeti Tanács.
Szabadság, 1945. ápr. 10. 2.o.

MDK

Kaesz Gyula

butorterv

Magyar Iparmüvészet, 1918. 16. 1. képek

vég

R

R

R

R

R

R

R

R

R

R

R

MDK

Iparmüvészeti Isk. személyzete 1934-35-1935-36.

Kaesz Gyula iparmüvész

Iparmüv.Isk.Évk. 1934-36. Bp. 1936.

MDK

Kaesz Gyula iparm,isk.tanár

Magyar Iparművészet, 1931. 4o. 1.

MDK

Kaesz Gyula osztályán: Hálószoba. repr.

Magyar Iparművészet 1937. 133-134.o.

MDK

Az Iparmüvészeti Iskola reprezentativ kiállitása.

Kaesz Gyula

Pesti Hirlap 1935. jul. 17.

MDK

Kaesz Gyula

Tanári kinevezések az Iparművészeti Főiskolán.
Körirat.

Kaesz Gyula, iparművész

MDK

Kovács Margit művészi munkáját méltatta megnyitó beszédében.

–. Kovács Margit kerámikusművész gyűjteményes kiállítása az Ernst Múzeumban

8. L.

NÉPSZABADSÁG

Bp. 1962. jún. 8.

Kacsz Gyula, iparművész

MDk

Megnyitót mondott Gádor István
jubileumi kiállításának megnyitásán.

– : Hír

12. l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1961. nov. 5.

MDK

Kaesz Gyula

építészeti munkákért **diszoklevelet kapott.**

Milánóban kitüntetett iparművészek.
Magyar Iparművészet, 1936. 181. l.

én mesém eddig vót.

Kaesz Gyula,
épitö iparmüvész.

A kiáll.-t rendezte:OMIT és Magy.Ip.Müv.Orsz.Egyes.

"Magyarország" 1940 márc. 16. 8.l.
Mária Valéria u. helyc.:"Uj Magyar Otthon"kiáll.

Kaesz Gyula építész M.O.K.

banképületek és bérházak, családi házak, nyaralók

Kampis, Magy. műv. Bp. 1960 537

MDK

Kaesz Gyula, épitő-iparmüv.tanár

Rosner K: A milanói Triennale. Magy.Iparmüvészet, 1933. 94 l.

Kaesz Gyula belsöépitész M.D.K.
Kossuth-dijas

Iparmüvészeti és pedagógiai munkásságáért a
Magyar Népköztársaság érdemes müvésze kitüntetés

Magyar Épitömüvészet 1965/3. 9.1.

M.D.K

Kocsis Gyula
iparművész

Munkásságáért 1965-ben a
Magyar Népköztársaság Érdemes
Művésze címet kapta.

—: 1965 Állami és Kossuth díjasai . . .
Élet és Irodalom, 1965. okt. 3 - 2 lap

Kaesz Gyula, építőművész MDK

Megnyitott a Végh Gusztáv
tárlatát a Dürer-teremben.

— : Végh Gusztáv tárlata 2

ESTI HIRLAP bp. 1964. okt. 22.

MDK

Kaesz Gyula

K.Gy: Iparmüvészet és ip.müvészeti nevelés.
Tér és Forma 193o. III.évf. 541-549.

H.D.K

Klaus Gyula
éjítész

Mańczos József mestere
volt.

Domanovszky György: Négy Munkácsy-dyas ipaminész
Művészet, 1966. február – 31 lap

Kaesz Gyula

Érdemes művész (M. I. F.)

Sagja a Könyvművészeti Bizottságunk

Radnóti Károly: A szép magyar könyv 1964

Magyar Grafika 1965 - 5 sz. 3. l.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Milyen kitüntetéseket kapott: . . . . .

. . . . . .

Mikor és hol volt külföldi tanulmányut

. . . . . .

MDK

Kaesz Gyula

B.D.: A népszövetségi palota, a Párisból "menekült vázák" és a szögnélküli butorok alkotómesterei. Esti Ujság 1940. márc. 13. 5.l.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41

szövarch.129.

Kaesz Gyula nyilatkozata.

Az iparművészet uj társadalmi feladatairól és elvi problémáiról. Megbizásairól.

kikérdező:Rozgonyi Iván.1956-márc.

Müv.Tört.Dok.

Koszta József

szövarch.121

MDK.

Kaesz Gyula

1965-ben kormánykitüntetést kapott

Pestmegyei Hirlap 1965 ápr.4. lap -

MDK.

Kaesz Gyula

1965-bem kormáykitüntetésben részesült

Film S-inház Muzsika 1965. ápr.2. 2 lap.

Kaesz Gyula
iparművész

M.D.

A Magyar Népköztársaság Érdemes
Művésze címet kapta, 1965. apr. 4-én.

—: Kitüntetések
Művészet, 1965. május-48 lap.

M.D.K.

Kaesz Gyula, ejtőz, iparművész

terve 100 pengős megvételben részesült a kisla-kásor butorzatára kiírt pályázatori

Vállalkozók Lapja. Bp. 1935. LVI. évf.

máj. 8. sz. 11. old.

Kaesz Gyula, iparművész 17 Dc

Iparművészeti és pedagógiai munkásságáért:

-: A Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze ... 7

NÉPSZABADSÁG, bp. 1965. ápr. 4.

MDK.

Kaesz Gyula

1965-ben kormánykitüntetést kapott

Élet és Irodalom 1965. ápr.3. lap -

MDK.

Kaesz Gyula

Az Országos Iparművészeti Társulat 1937. nov. 21-én megnyilt kiállitásán részt vett-

Hajdu Béla: Borus idők - napsütés ek
Északma gyarország 196[illegible]. jan. 29. 2.1.

M.D.K.

Káesz Gyula

és Kocsis Tivadar épitőművészek tervezik és
épitik a marosvásárhelyi szinházat, - irja
"A legfiatalabb szinigazgató" c. beszámoló.

Szinház és Divat, Bp. 1918. juni. 9. III. évf.
23. sz. 24. lap

M.D.K.

Kaesz Gyula

és Kocsis Tivadar épitőművész tervét bemutatja a lap A Marosvásárhelyi Szinház terme" cimmel.

Szinház és Divat, Bp. 1918. juli. 17. III. évf. 27. sz. 17. lap

Kaesz Gyula

A bútorstílusokról írt könyvét lelesége, Lukács Kató illusztrálta, a burkolat- és kötéstervet készítette.

P. Szabó Éva: Textiltervezők a két háború között. — Ipari Művészet, 1967. 2. sz., 57. l.

MDK.

Kaesz Gyula

1965-ben érdemes müvész-címet kapott.

Népszabadság 1965 ápr.4. lap -

Kaesz Gyula

+

hamvainak elhelyezése VI. 9-én

Magyar Nemzet, 1967. VI. 6. 6. o. Halálozás

Kaesz Gyula

Horváth György: Meghalt Kaesz Gyula

Magyar Nemzet, 1967. V. 16.

Szlovák György

rajza a „Rendkívüli kiadás" c.
bűnügyi vigjáték-hoz.

V. 16.

M DK

Kacsz Gyula, ip.müv.
tanár

193-194. Málészobaberendezés részlete.
4oo.kor.dijat kapott.
Kép 6 db.-t mutat be. 187.1.

Pályázat festett fabuterokra.
Magyar Iparmüvészet.1916. 187.1.

MDK

Kaesz Gyula

Magyar Iparművészet 1936. 20.l.

M.D.K.

Kaesz Gyula, építész-iparmuvész

egy női hálószobával vett részt az Orsz. Iparmuvészeti Társulat 40 éves jubiláris kiállításán a hucsarnok régi épületében

Vállalkozók Lapja, Bp. 1925. XXVI. évf.

ort. 14. sz. 2. old.

Kaesz Gyula MDK

Hálószobabutor, repr.

Műcsarnok 1925 Iparművészeti Társ. Jubiláris kiállítása

MDK

Kaesz Gyula

Polgári kislakás berendezése, repr.
Tervezte: fenti

Polgári kislakás berendezése. Tér és Forma
1936. 7. sz. 213.l.

M.D.K.

Kaesz Gyula, épitész

terve megvételben részesült a Wenckheim-palota (Fővárosi Könyvtár céljaira való) belső berendezésére kiirt pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1930. LI. évf.
ápr. 30. sz. 4. old.

M. D. K

KAESZ Gyula belsőépítész

Bp. Floris-cukrászda (Nörösmarty-tér)
(lebontva)

Magyar Építőművészet 1961. 1. sz. 22. l.

Kaesz Gyula

grafikus

Nemzetközi Plakátkiállitás - Ginzában Japánban - a tokiói Hoesi-Egyetem iparmüvészeti szakosztálya rendezésében - plakátjával vesz részt.

Nemzeti Ujság
1935.I.27.

MDK

Kacsz Gyula,

elnyerte a m.kir.vall.és közokt. miniszter oklevelét.
Elnyerte Az orsz.KK.Magy. Ip.müv.Társulat iparmüvészeti aranyérmét.

Az "Uj magyar otthon" c .kiáll.
MIP.1940.lo.sz.

M.D.K.

Kaesz Gyula, építész (1897-1967)

néhány kiváló tervével növelte a korszerű építészet híveinek növekvő táborát.

- Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

356 old.

M.D.K.

Kaesz Gyula, épitész

Banképületeket, családi házakat, nyaralókat épitett modern stilusban. 551.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa. III. köt. A képzőművészetek, a zene, a szinház és a film. Minerva. 1960. Bpest

MDK

Kaesz Gyula tanár

Tervei:
Bárszekrény diófából. Repr.
Forgatható folyóiratállvány. Repr.
Nádazott támlájú diófakarosszék. Repr.
Tálalókocsi dió- és gyökérfából. Repr.

Magyar Iparművészet, 1934. 3-4.sz. 57.l.

lle. D. K.

KAESZ Gyula iparművész

(1897 –

A modern lakáskultúra eredményeit és a népies hagyományokat nívósan egyesítő belsőépítész

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945
Bp. 1958. 465.

M.D.K.

Kaesz Gyula, belső építész

haladó művész és kiváló tanár volt. Működési területébe beletartozott a tipográfia, szimpad- és kiállítás tervezés, építészet és belső díszítés. Jelentős irodalmi működése is volt: alapította és szerkesztette a „Bator" ./.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, Bp.1968. old.

977.

M.DéK.

Kaen Gyula, belső építész

...c. szerlapot, tanári pályáján egész generációt nevelt fel a modern szellemű tervezésre, és nagyban hozzájárult a körönség ízlésének egy kulturált modern otthon igényére való neveléséhez.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, Bp.1968. 977. old.

Kaesz Gyula, festő, grafikus

A Könyv és Reklámművészek Társasága alapító tagja. Kiállításuk az Iparműv. Múzeum. 1938. ápr. 47.o.

Kiss Sándor: Magyar plakátművészet a két világháború között. 18.o.

Legújabbkori Történeti Múz. Évkönyve. II. 1960. bpest. 1961. Franklin Nyomda

MDK

Kaesz Gyula tanár

Nádazott támlájú diófakarosszék. Kép 57.1.
Tálalókocsi dió- és gyökérfából.Kép 57.1.
Bárszekrény diófából, forgatható folyóirat-
álvány. Kép 57.1. Kaesz Gyula tanár tervei.

Magyar Iparművészet,1934. 57.1.

M.D.K.

KAESZ Gyula iparművész
(1897-)

Belsőépítén

Genthon-Németh-Végvári-Záder:Magyar művészet 1800-1945
Bp. 1962. 466.

mdk

Kaesz Gyula az Sporm. Főiskola ny. főigazgatója

a Könyvművészeti Bizottság Tagja

1. A Szép Magyar Könyv 1962.
Magyar Grafika 1963 2. sz 3-4. l. 5.

MDK

Kaesz Gyula

Ipm.Társ. 50 éves jub.kiáll. M.Iparművészet, 1935.

245 l. kép

MDK

Kaesz Gyula, grafikus

változatosan mutatja be a reklámgrafika nálunk kissé elhanyagolt termékét, a szignetet.

Rosner Károly. :Reklámgrafika. - Magy. Iparművész 1934. 94-96.old.
Az Ipam.Társ. kiállitása.

MDK

Kacsz Gyula, graf.

alkalmi üdvözlő kártyáival, mint alkalmi reklámeszközökkel szerepel.

Rosner Károly:Reklámgrafika. -MIP.1934.94-96.old.
Az Ip.M.Társ.kiáll.

M.D.K.

Káesz Gyula épitész

A Nemzetközi Vásárra pavilont tervezett.

Cikk: Magyar épitészek munkái a külföldi szaksajtóban.

Tér és Forma 1938.11.sz. 328.o.

M.D.K.

Kaesz Gyula, épitész

második dijat nyert a Gyöngyös ujjáépitésére kiirt pályázaton, melyre 492 pályamü érkezett be.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, Bp. 1918. 52. köt. 220. old

MDK

Kaesz Gyula

B. M. ipm. és népmlv. kiáll. 1955. Ipm.Muz.

Kacsi Gyula
épitész

M.D.K

A várpalotai művelődési Ház
belső kiképzése az ő kere munkája

Szy Rezső: Képzőművészet Várpalotán
Művészet, 1962. december – 24 lap

MDK

Kaesz Gyula

butorterv. és lakberend. tanára

Iparmüv. Isk. Évk. 1934-36. Bp. 1936. 25 l.

Kaesz Gyula MDK

1919- butorterv. szak o.vez,

Az Ipm.Isk. ...tanárai...szakoktatói...1880-1936.

Az Iparmüv. Isk. Évk. 1934-36. 46 l.

Bp.

MDK

Kaesz Gyula tanár

Magyar Építőművészet, 1939. 182. l.

EA.....Itsz

MDK

Kaesz Gyula épitő iparm.

Ipm. Isk. személyzete 1936-7-1940-41.
Ipm. Isk. évk. 1880-1941. Bp. 1942. 27-30.l.

M.D.K.

Kaesz Gyula, építész, belső tervező

két tervét megvettek az Orsz. Iparművészeti Tarsulatnak festett butorra kürt pályázatán.

Épitőipar - Épitőművészet, Bo.1916. évf. 14.sz.

83. old. +
87. "

MDK

Kaesz Gyula

Védjegyei igen biztató jövőt igérnek.
Védjegyéről rajz-repr. a 124-ik oldalon.

Radványi László dr.: A védjegy, a reklám és az iparművészet.

Magyar Iparművészet, 1928. 121-124-ig.l.

MDK

Kaesz Gyula

A Nemzeti Takarékpénztár belső berendezése. Tervezte Kaesz Gyula. Repr. az 5.old.

Magyar Iparművészet, 1942. 1.sz.

Kaesz Gyula, [grafikus?] MDk

Az asszír-babylon-kötet borítója. Repr

(Kass és Kaesz közös műve.)

(parczer): Mitől véd a védőborító 12-13. l.

A KÖNYV, BP. 1961, augusztus I. évf/8-n

Kaesz gyula belső épitész M.D.K.

Választmányi tag

Dutka Mária: A Képzőművészek Szövetsége megválasztott uj vezetőségét

Magyar Nemzet 1963. február 17. 9.l.

Kaesz Gyula
belső levelő

M.D.K

Méltatás.

Kovás Judit: Várlat egy művészarchoz: Gábrul Frigyes
Művészet, 1963. január – 34 lap

MDK

Kaesz Gyula épitő-iparm. tanár

Uj Magy.Otthon kiáll. Iparm.Társ. 194o.

14 l.

MDK

Kaesz Gyula

végbizonyitványt kapott

Éimisk 1914-15. 84 l.

MDK

Kaesz Gyula

20xxo korona jutalom

Címisk 1914-15. 83-84 l.

Kaesz Gyula
festő –

„Karikatúra". 1930.
(repro)

F. Mihály Ida: A magyar Bauhausterek
Művészet, 1970. szeptember – 8 lap.

Kaen Gyula

Bodon Sándor vála tanult.

XX. századi magyar származási művészek kiállítása. Bp. Műcsarnok, 1970. Kiáll. kat. Bev.: Ch. Bognár József. 6. l.

Kaesz Gyula

nekrológja.-Faipar, 1967.17.évf.7.sz.225.l. - /Horváth György/ Magyar Nemzet, 1967.máj.16. - Magyar Grafika. 1967.11.évf.3.sz.33.l. - R.Zs. Művészet,1967.8.évf.7. sz.45-46.l.

Az 1967.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért.197o.l.sz.68-1o7.l./

1o5. l.

Kaesz Gyula

Az 1933-as milánói Triennálé magyar kiállításának tervezője (Weichinger Károllyal és Borsiné Virgillel), az iparművészeti kiállítás anyagának összeválogatója.

P. Szabó Éva: Tervezők a két háború között. — Ipari Művészet, 1967. 2. sz., 54. l.

Kaesz Gyula

Az ő tervei alapján készült P. Szabó Éva textil-műhelye mellé épült bemutató helyiség.

P. Szabó É.: Textiltervezők a két háborúk közöt. — Ipari Művészet, 1967. 2. sz., 59. l.

Kacsz Gyula

P. Szabó Éva bútorszövetei többek között az ő intérieurjeibe kerültek.

Dr. Pogány Frigyes: P. Szabó Éva kiállításán tartott megnyitójából. — Ipari Művészet, 1968. 3. sz., 46. l.

Kocsis Gyula (1897–1967)

Nekrológ. Kossuth-díjas, Érdemes Művész volt. Az Iparművészeti Tanácsnak kezdettől fogva tevékeny tagja, csaknem 40 évig az Iparművészeti Iskola, majd Főiskola tanára, igazgatója, rektora volt.

Ipari Művészet, 1967. 2. sz., 48. l.

Kacsa Gyula

Tudósa volt a belsőépítészetnek, tette a modern iparművészet, ipari művészet következetes terjesztésének.

1897. júl. 13-án született Budapesten. 1919-től tanára annak az iskolának, amelyet maga is elvégzett, 1958-ig vezette belsőépítészeti és bútortervezésre a generációk során.

Ipari Művészet, 1967. 2. sz., 46 l.

Kaesz Gyula

Emlétre

P. Brestyánszky Ilona: Iparművészek a fővárosért

Budapest, 1970. nov. 18-20. l.

Kaesz Gyula

Említve

Mojer Máté: Külföldi magyar műnészet
Diállítása

Nagyvilág, Jg. 1970, 1715–1720. l.
nov.

DK

Kacsz Gyula, ép.-ip.m.tanár

"Uj épitészet" c. épitőművészeti folyóiratban /Kozma Lajos szerkesztésében jelent meg/.. szól a pesti portálok fejlődéséről harmóniában a ház homlokzati hatásával.

Kultur krónika.

Képszava. 1947.ápr.lo. 4.l.

M.D.K.

Kacsz Gyula, építész

és Kocsis Tivadar közös terve 5000 K-ás első díjat nyert a debreceni temető építhezéséner pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1918. XXXIX. évf.

febr. 20. sz. 6. old.

M.D.K.

Kaesz Gyula tanár

Az Iparosok Országos Központi Szövetkezetének lakásmüvészeti kiállitásán bemutatott uriszobát tervezte.
Fényképfelvétel.

Szinházi Élet Bp. 1929. május 19-25. XIX. évf. 21. sz. 106. lap.

Kasas Gyula belsőépitész M.D.K.

Banképületek és belsők, családiházak, nyaralók.

Kampis Antal: A képzőművészetek története 769.1.

A Kultura Világa p. 1963.

MDK

Kaesz Gyula

Női szobabutorai,(cseresznyefából készitette Pukánszky József) a Magyar kézművesipar berlini kiállitásán.

Cikk: Magyar kézművesipar a berlini kiállitáson.

Magyar Iparművészet, 1938. 157.lap

MDK

Kaesz Gyula

Festett fabutorokra kiirt pályázaton pályamunkáját megvásárolták. Repr.

Magyar Iparművészet 1916. 189.l.

MDK

Kaesz Gyula, tanár

Optikai üzlet terve Budapesten, félemelet és emeletet vertikalisan összeolvasztó, érdekes kiképzés. Szemaforos világitóreklám az uccai sokadalomban. Kép. 104. 1.

Szirmai József: Az üzleti portálok és a városkép.
Tér és Forma. 1930. 2. sz. 102-106. 1.

Bierbauer Virgil és Kaesz Gyula.ép.- MDK

milánói kiállitási terme/ Pica: alaposabb vizsgálat során tudatára ébredünk ez épitészek törekvéseinek egész nemességére és mélyen megalapozottságára..

Az 1936. évi B.N.V . épitészeti képe.
Tér és Forma. 1936.évi 7.sz. 207.l.

Kaesz Gyula, ép. MDK

A budapesti Zsolnay-gyár uj fürdöszobaburkolata beépitett piperetárgyakkal. Képt

Az 1936.évi B.N.V . épitészeti képe.
Tér és Forma. 1936. 7.sz. 207.l.

MDK

Kaesz Gyula

Az Iparm.Társulat festett fabutorokra hirdetd
pályázatán 5oo K-s első dijat nyert haló-
szoba-tervével.

Művészet,1916, 82 l.

Kacsz Gyula

Gilgames c. könyv

kötéstervét és tipográfiáját

készítette

I. díjat nyert

A szép magyar könyv, 1960, 27 old.

MDK

Kaesz Gyula, ip.m.isk.
tanára

A "Tér és Forma" legutóbbi számában K.Gy. cikket irt róla, h. a lakástervező iparművészt milyen nehéz feladatok elé állitják az épitészmérnökök. -Az iparművész kénytelen a rabitz-hoz folyamodni, h. a hibákat utólagosan ugyahogy ~~utólagosan~~ korrigálni lehessen. Nem szabad e kérdés felett napirendre térni. K.Gy. mementója: pusztulóban van a tiszta épitészeti szellem.

A " Tér és Forma" ...
Magy. Iparmüvészet. 1939. 80.1.

Kaesz Gyula, ép.-ipm. tanár

MDK

A "Tér és Forma" legutóbbi számaba K.Gy. cikket irt a lakástervező iparművészek nehéz feladatáról. /A modern épületek legtöbbjénél a szerkezet és forma ellentétbe kerülnek./

Magyar Iparművészet. 1939. 80.l.

KAESZ Gyula

Vadas József

Kaesz Gyula

Nézőnabadság, 1985. febr. 16. 13

aukciós katalógus tanúsága szerint Hárs Éva: Martyn Ferenc életmű-katalógusában szerepel, aki viszont figyelmesen kezdi keresni az illuszt-

Szinyei Merse Pál: Sárguló lombok, olaj, vászon, 100×78 cm

Derkovits Gyula: Kábelfektetők, vegyes technika, 38,5×42 cm

MDK

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv.terv.

"Kirakatok Utcája" részlegben láttuk tervét kiállítva, a Magyar Ruggyantagyár kirakatát.

Az Iparm.Társulatnak az Iparm.Muz.-ban rendezett
50 éves jub.kiállításának résztvevői.
Magyar Iparmüvészet.1935. 266 l.

Kaesz Gyula, ip.müv.-graf. MDK

csak néhány fametszetü lapot készitett, Mint az Iparmüvészeti Iskola belsö epiteszeti tanára , az uj tárgy körre tette át. Legujabb munkája azonban :Az épitész dilemmája /243.l.repr. ?/ egyik legsajátosabb magyar fametszet. Felfogásban erösen sürrealista, pregnánsan bizonyitja sok ellenkezö felfogással szemben, h. az uj müvészeti törekvések kifejezésére is igen alkalmas a fametszet.

?: ? /fametszetek.
magyar Iparmüvészet.193?. 242-246.l.

Kaesz Gyula

Könyvtárszoba c.
interieurje repr.

Művészet
1937. 5. sz. 20 l.

Kocsi Gyula

Kossuth díjos, a Magyar Iparművészeti Főiskola ny. főiparpatója, a Könyvművészeti Bizottság tagja.

Magyar grafika, 1964, II.

Kacsz Gyula
épitész

1938-ban a berlini Neuredhöz
Kézművesipari Kiállitásra 30 m²
feriletü női-szobatervet készitett.

P. Szabó Éva: Kacsz Gyula
Művészet, 1970. felmár - 23 lap.

Kaesz Gyula
építész

A Városligetben az Országos Mester-
verseny alkalmából rendezett kiál-
lítás pavilonját ő tervezte.

P. Szabó Éva: Kaesz Gyula
Művészet, 1970. február - 23 lap

Kacsz Gyula
tervező építész

A párizsi inkagkiállítás on Diploma
d'Honneur-vel tüntettek ki

P. Szabó Éva: Kacsz Gyula
Művészet, 1970. február - 13 lap

Kacsz Gyula
építész

Az 1933 milánói Triennalen az olasz koromazend bovagkeresztjével tüntették ki. Az ottani munkájáról a Domus 1933 aug 3-számában is van méltatás.

~~[illegible]~~

P. Szabó Éva: Kacsz Gyula Művészet, 1970. fetmá - 23 kep

Kacsz Gyula
építész

Budapesten a Mécsarnokban a
Magyar Nemzeti Nyomtatvány Kiállítás
céljaira terveztem összes installációs
munkát.

P. Szabó Éva: Kacsz Gyula
Művészet, 1970. február - 23 lap

Kacsz Gyula
épitész

Fischer Annie 20 éves korában
kapott egy Kacsz Gyula által
-tervezett szobát.

P. Szabó Éva: Kacsz Gyula
Művészet, 1970. február - 23 lap

Kaesz Gyula
építész

Több mint 40 évig tanította a belső építészetet. Szabó Éva és Szabó Klára textilműhelyét ő tervezte.

P. Szabó Éva: Kaesz Gyula
Művészet, 1970 február – 23 lap

Kaesz Gyula
építész

Portál
Bútorok a szobabelsőben
Cukrászda

P. Szabó Éva: Kaesz Gyula
Művészet, 1970 február – 23 lap

Kaesz Gyula
építész

1912-ben iratkozott be az Iparművészeti Iskolára. Szak és képesítő oklevelet 1917-ben kapta meg. A diploma meg szerzésétől kabálálig 50 esztendő telt el.

P. Szabó Éva: Kaesz Gyula
Művészet, 1970. február - 23 kap.

Kaesz Gyula
építész

1934-ben az Iparművészeti Múzeum-
ban vendereh Gyöngyi Kálmán emlek-
kiállítását. Itt szignettéket és üdvözlő
kártyákat ábrázolt ki Kaesz Gyula.

P. Szabó Éva: Kaesz Gyula
Művészet, 1970. február - 23 lap

Kaesz Gyula
épitész

1937-ben az „Országos Magyar Iparművészeti Társulat rendezésében Korády gyönggyel fervede a magyar hiallatást az oslói Iparművészeti múzeumban.

P. Szabó Éva: Kaesz Gyula
Művészet, 1970. február - 23 lap.

Kaesz Gyula
építész

A Tükör 1940 évi októberi számában van Kaesz Gyulának egy lakóhonyha terve.

P. Szabó Éva: Kaesz Gyula
Művészet, 1970. felmár - 23 lap.

Haász Gyula
építész

1935-ben decemberben az Országos
Magyar Iparművészeti Társulat
rendezésében nyílt meg a „Szép
Otthon – boldog élet" kiállítás.

P. Szabó Éva: Haász Gyula
Művészet, 1970. február – 13lap

Kacsz Gyula
építész

Szabó Éva bemutató helyiséget
terverte meg, amit a Bútor'
1937 évi 8 száma le közölt.

P. Szabó Éva: Kacsz Gyula
Művészet, 1970. február – 23 lap.

Haesz Gyula
építész

1932-ben nyílt meg a Rózsa
cukrászda, amelynek belső ki-
képzését Haesz Gyula végezte.

P. Szalóczy: Haesz Gyula
Művészet, 1970. február - 23 kép.

Kacsz Gyula
épitész

Kacsz Gyula 4 éves korában vesztette el édesanyját Budapesten a Kvézits utcaba jait iskolába, ahol úgy tanárai, mint tanulótársai szerettek.

P. Szabó Éva: Kacsz Gyula
Művészet, 1970. február – 23 lap

Kacsa Gyula
építész

A Magyar Építő művészet 1968/3
számában Hornicsek László ér
mellatást Kacsa Gyulásra

P. Szabó Éva: Kacsa Gyula
Művészet, 1970. február - 23 lap

Kacsz Gyula
ejtész

1933-ban a ~~a~~ Milánói Triennale
~~[illegible]~~ magyar pavilon tervét ő készí-
tette Borbíró Virgillel.

P. Szabó Éva: Kacsz Gyula
Mű vészet, 1970. február - 23 kap

Kaesz Gyula építész, belsőépítész
Kossuth díjas

72 éve született

Népszava 1969 július 13
10. old.

Kaesz Gyula
ipítész

A Thonet sig megbízást adott hogy
modern bukořlevelet készítsen.

P. Szabó Éva: Kaesz Gyula
Művészet, 1970. február - 23 cap

Kacsz Gyula
épitész

1897 julius 13-án született. Édes-
apja asztalos volt, aki Bécsbe,
majd Olaszországba ment dolgozni.

P. Szabó Éva: Kacsz Gyula
Művészet, 1970. február – 23 lap

Kaesz Gyula

Kossuth-díjas belsőépítész,
építész, és bútortervező, 71 éve született

Népszava 1968. július 13
4. old.

Kaeszné Szekats Kató

grafikus

A bécsi Altmann és Kühne
cég részére az összes csomagolás
a terve alapján készült.

P. Szabó Éva: Kaesz Gyula
Művészet, 1970. február - 23 lap

Kaesz Gyula
építész

A bécsi Altmann és Kühne cég
megbízásából a bonbon, ízlet és
cukrászda belépőjét s egy „Semmeringi
szállodában" ennü interieurt
tervezett

P. Szabó Éva: Kaesz Gyula
Művészet, 1970. február - 23 lap

Kaesz Gyula

ismerteti a francia könyvkiállitást. - Nagyvilág, 1967. 12.évf.1.sz. 156-158. l.

Az 1967.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 197o.1.sz. 68-1o7.l./

~~98.1.~~

99.l.

M.D.K.

Kaesz Gyula

Cikkei jelentek meg a Butor c. szakfolyóiratban.
1925 óta különböző hazai és külföldi szakfolyóiratnak állandó munkatársa.
Üzletek, családi házak, villák belső berendezése.
Kassa, Kereskedelmi Bank belső ber.
Debrecen " " "
Bp. Nemzeti Takarékpénztár "

Magyar Építőművészet 1968/3 62.l.. /.

M.D.K.

Kaesz Gyula

1897-1967

az Iparművészeti Főiskola volt főigazgatója, és volt tanára.
a Magyar Épitőművészetk Szövetsége volt alapitó tagja,
a M. Képző- és Iparművészeti Szövetség v. ve zetőségi tagja,
az Iparművészeti Tanács elnökségének tagja.
Az Iparművészeti Iskolán szerzett képesitést, majd uo.
1919-ben a butortervezési-belsőépitészeti tanszak tanára lesz.
1952-1958, az Iparművészeti Főisk. főigazgatója

Magyar Épitőművészet 1968/3 62.l. ./-

Kaesz Gyula

Reprezentativ hazai és külföldi kiállitások rendezése.

1933, 1936, Miláno, Triennale,

1937, Párisz, Világkiállitás, magyar pavillon,

BNV pavilon-ek,

1937, Magyar Nemzeti Nyomtatványkiállitás,

1940. Uj magyar Otthon-kiállitás,

1947, Közlekedési Kiállitá s.

Magyar Épitőmüvészet 1968/3 62.1.

M.D.K.

Kaesz Gyula

Grafikai és könyvművészeti tevékenységet is folytatott.
kapcsolatban volt a Kner -nyomdával,
1955 óta a Könyvművészeti Áll. Bizottság tagja és elnöke volt.
1958. könyvkiállitás, Moszkva-Leningrad,
1959. " Lipcse Párisz,
1960. " Bukarest,

1946-ban az UÉK / Uj Építészek Köre/ tagja.

Magyar Épitőművészet 1968/3 62.1. ./.

Kaesz Gyula

1948-ban az akkori MATI meghivására az intézet belősépitészeti osztályának vezetője lett, majd a KÖZTI 3. te vező müterem vezetőjeként müködött 1952-ig.

1949-1954 a budapesti Müszaki Egyetemen meghivott előadó.

1955-1956-ban a MÉSZ mesteriskolájának tanára.

Kitüntetve:

Magyar Népköztársasági Érdemérem arany fokozatával.

Magyar Épitőművészet 1968/3. 62.1. ./.

1968/3

Kaesz Gyula

Kitüntetve:

1948, Magyar Munkaérdemrend bronz fokozat.
Köztársasági Elnök elismerő oklevél,
1953. Felsőpktatás Kiváló Dolgozója
1954. Magyar Munka Éredemrend arany fokozat.
1956. Kossuth dij,
1965. Érdemes Müvész

Hornicsek László: Kaesz Gyula
Magyar Épitőművészet 1968/2. 62.1.

1968/3

MDK

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv.- tar

a közeljövöben megnyiló lakásmüvészeti kiállitás", amely a társulat "Uj Magyar Otthon" akciója keretében kerül bemutatásra. Ennek installációját K.Gy. tervezi.

Kiállitási Hirek.
Magyar Iparmüvészet. 1940. 10.1.

MDK

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv.-tan.

a kiállitott gazdag magyar anyagnak stilusos európai foglalata, a kiváló épitész és iparmüvész tanár K.Gy. szellemes, friss, invenciózus tervezötehetségét dicséri. /Talán még a képek és szobrok is jobbak lennének ezentul ebben a megujhodott müvcarnoki környezetben./

-rp.- : Magy.Nemzeti Nyomtatványkiállirás a Mücsarnokban. A betü története a képirástól a gépirásig és Gutenbergtöl napjainkig.
Pesti Napló. 1937. aug.14. 8.1.

Kaesz Gyula

„Kaesz Gyulától a jó ízlést, a mértéktartást és az alkotói munka fegyelmét lehetett elsajátítani. Nagyon jól meg tudta tanítani a kis formákban rejlő finomságokat, az anyagok, szerkezetek és formák ritmusának emberi rendjét. Tudott nevelni szakmai precízségre és a kidolgozás terén kötelező olyan korrektségre, ami egyszerűen ritkaság.

Weichinger Károly alkotói és pedagógiai munkássága a konstruktív szemléletet sugározta át a növendékekbe. Megtanította azonban a rendkívül alapos építészeti ismeretek mellett a történeti értékek – régi épületek, belső terek, utcaképek, városképek – iránti végtelen tiszteletet is.

Kovács Ottilia: Németh István

Művészet, 1975. julius – 13 oldal

MDK

Kaesz Gyula

Kaesz Gyula, Weichinger Károly és Lierbauer Virgil tervezték az alábbi kiállitás épületét és installációit.

A milánói V. Triennale magyar csoportja;képekkel

Tér és Forma, 1933. 6.sz.

Kaesz Gyula

Az 50-es évek végén egyetlen belső-
építész iroda volt a Magyar Tervező-
iroda, aminek vezetője Kaesz Gyu-
la volt.

Menyhárt László: Valahol szorít a cipő.
Mű vészet, 1981. január – 24. lap.

MDK

Kaesz Gyula

Diplome d'honneur kitüntetése az 1937-évi párisi nemzetközi világkiállitáson.

Cikk: A párisi világkiállitás magy.pavillonja kiváló nagy sikerének mérlege.

Magyar Iparmüvészet 1938. 178.1.

Kaesz Gyula tanár, iparművész
Kossuth-díjas

A párizsi könyvkiállítás művészi tervezője
a Sorbonnéban

Haas Károly: Magyar könyvkiállítás Párizsban.
Magyar Grafika, 1960, 4. évf. 1. sz. 1-2 l.

MDK

Kaesz

reklámgrafikai munkák.

Rosner K: A milanói Triennale. Magy.Iparművészet, 1933. 94 l.

.+5+1 tengelyes, koraeklektikus,

1/

MDK

Kaesz Gyula, Bierbauer Virgil, Weichinger Károly.ép.-k

tervezték az alábbi kiállitás épületeit és installációját.

Képekkel.

nil A milanói V. Triennale magyar csoportja.
Tér és Forma. 1933. 6.sz.

Kaesz Gyula

cikke: A modern magyar könyvművészet néhány kérdése. - Magyar Grafika 1966. 10. évf. 4. sz., 173-177. l.

Hozzászólás a fenti cikkhez (Szkely) - Magyar Grafika 1966. 10. évf. 5. sz. 392-393. l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört. Írt. 1969. 3. sz. 243-284. l./

261. l.

Kaesz Gyula

cikke: Tárgy és környezet kultúra. - Ipari Művészet, 1967. I. 5-16. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája / Művtört.Írt. 197o. 1.sz. 68-1o7. l./ 83. 1.

MDK

Kaesz Gyula, ép.-ip.müv.

Villakert térrendezésben. Kép 1o.l.

Kaesz Gyula: A kertépitészről.
Kö és Mükö/Architektura/ 1926. 3.sz. 1o.l.

M D K

Kaesz Gyula
plakátterv

Az Albus szappangyárak plakátpályázata. Magyar Grafika. 1929. 1-2. sz. 36. l.

M D K

Kaesz Gyula

Energé gumipadló plakát

Hevesy Iván : A Magyar Könyv-és Reklámművészek első kiáll. Reklámélet 1930. 4. sz. 3. l.

KAESZ Gyula belsőépitész /1897-1967/ n ekrológ
Major Máté, Ipari Müvészet, 1972 4.sz. 23-24.

KAESZ Gyula /1898-1967/

/nekrológ/
Hornicsek László,
Magyar Épitõmüvészet,
1968. 3.sz. 62. Képpel

A SZOCIALISTA KÉPZŐMŰVÉSZEK CSOPORTJA

Németh Lajos, -- történe t. A Magy.Müv.tört. Munkaközösség Évkönyve, 1972. Bp. 1953. 77-94.l.

Sz.K.Cs 1934-1944

Oelmacher Anna, MNG gyüjteményes kiáll. katalógus előszó, MNG, 1964, 45 l. 18 t.

A csoport néhány v.tagjának emlékezés-ei:
Müvészet, 1964. májusi szám

KÁLLAI GYULA

. KISS ÉVA: KÁLLAI GYULA AZ IPARI FORMATERVEZÉSÉRT

MAGYAR IPARMŰVÉSZET 1995, 3, 14-15

PETROVÁ-PLESKOTOVÁ, ANNA:

BRATISLAVSKÍ VÝTVARNÍ UMELCI A UMELECKÍ REMESELNÍCI 18. STOROČIA

ABS 4. 1970, 1-2. s.

KAESZ GYULA

Magyar Iparmű.

2003./4.

70.old.

BML., XI. 9. Kner Nyomda ir. C/3o. 168

Kézírás.

Gyomára írt levél.

1. Ld. 1248.sz.
2. Pontosan: Aki inkább szereti atyját énhozzám. Máté 1o, 37.
3. A zsidó felekezeti memorandum nem m talán az Ignotus Pál leveléhez mell
4. Ld. 979/ 7. ill. 984.sz.

KAESZ Gyula

A „Pármány Péter" patika tutorai, 1928

Vida 1996 49 ill

73

, 482

János magyar király felesége
I. J. Zs. anyja

é, I. János Zsigmond felesége 349

KAESZ Gyula

Karosszék és zsámoly, alacsony irószekrény.

= Ars Decorativa,12.(1992) 184.p. és ill.

Uj szerzemények 1992

78

19, 720, 919